เรื่องเต็มการประชุมทางวิชาการ ครั้งที่ 57 ของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

The Proceedings of

The 57th KU Annual Conference

EDUCATION HUMANITIES and SOCIAL SCIENCES

"ชุมชนโลกาภิวัตน์ สู่สังคมไทยยุคดิจิทัล"

Glocalization to Digitized Thailand

สาขาศึกษาศาสตร์
Education
สาขาเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ
Economics and Business Administration
สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
Humanities and Social Sciences

เรื่องเต็มการประชุมทางวิชาการ ครั้งที่ 57 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

The Proceedings of the 57th Kasetsart University Annual Conference

เล่มที่ 3

สาขาศึกษาศาสตร์ (Subject: Education)

สาขาเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ

(Subject: Economics and Business Administration)

และสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

(Subject: Humanities and Social Sciences)

จัดโดย (Organized by)

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (Kasetsart University)

ร่วมกับ (in cooperation with)

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (Commission of Higher Education)

กระทรวงศึกษาธิการ (Ministry of Education)

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (Ministry of Agriculture and Cooperatives)

กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (Ministry of Science and Technology)

กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (Ministry of Natural Resource and Environment)

กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม (Ministry of Digital Economy and Society)

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (National Research Council of Thailand)

และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (The Thailand Research Fund)

29 มกราคม - 1 กุมภาพันธ์ 2562 (January 29 – February 1, 2019)

ISBN (e-book) 978-616-278-510-8

คำนำ

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ และสำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย ได้จัดให้มีการประชุมทางวิชาการ ครั้งที่ ๕๗ ระหว่างวันที่ ๒๙ มกราคม - ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างและพัฒนาคุณภาพของงานวิจัย และเผยแพร่ความรู้ความก้าวหน้าทางด้านวิชาการและเทคโนโลยี ตลอดจนเป็นการแลกเปลี่ยนความรู้และระดมความคิดเห็นระหว่างนักวิชาการ อันจะนำไปสู่แนวทางการสร้างผลงานวิจัยเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศชาติต่อไป

เอกสารฉบับนี้รวบรวมเรื่องเต็มผลงานวิจัยภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ทั้งภาคบรรยายและภาคโปสเตอร์ของ **สาขาศึกษาศาสตร์ สาขาเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ และสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์** ซึ่งได้ผ่านการคัดเลือกจากคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิประจำสาขา และนำเสนอในการประชุมทางวิชาการ ครั้งที่ ๕๗

ในนามของคณะกรรมการดำเนินงานจัดการประชุมทางวิชาการ ครั้งที่ ๕๗ ขอขอบคุณ นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์ที่ได้นำผลงานมาเสนอ และผู้ที่สนใจเข้าร่วมการประชุมทางวิชาการในครั้งนี้ ขอขอบคุณคณะกรรมการทุกฝ่ายที่สละเวลา แรงกาย แรงใจและความคิด ร่วมมือกันจัดเตรียมการประชุม จนทำให้การประชุมทางวิชาการครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

(รองศาสตราจารย์ ดร.ลดาวัลย์ พวงจิตร)
รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ
ประธานคณะกรรมการดำเนินงานจัดการประชุมทางวิชาการ ครั้งที่ ๕๗

ความสมบูรณ์ของการเสนอผลงาน
ในการประชุมทางวิชาการ ครั้งที่ 57
ของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ประกอบด้วย หนังสือรับรองการมาเสนอผลงาน
และการได้ตีพิมพ์ลงในเรื่องเต็มฉบับสมบูรณ์

เอกสารทางวิชาการ 5/2562
ฝ่ายบริการการศึกษา สำนักทะเบียนและประมวลผล
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
โทร. 0-2118-0145 โทรสาร 0-2118-0145
E-mail: annualconference@ku.ac.th

สารบัญ

สาขาศึกษาศาสตร์ (Subject: Education)

ภาคบรรยาย (Oral Presentation)

1. ศษ.1/O8 The Factors that Affect to English Proficiency Following the 21st Century Learning Skills of Suphan Buri Small-Size Secondary School Students to Support Thailand 4.0……1

   By Wasin Chuchart

2. ศษ.3/O37 การพัฒนาแนวคิดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในหน่วยการเรียนรู้เรื่องเคมีที่เป็นพื้นฐานของสิ่งมีชีวิต ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบจำลองเป็นฐาน……...9

   The Development of 10th Grade Students' Conceptions in the Unit of Chemical Basis of Life Through Model-based Learning

   โดย วริศ จันทะสิงห์ จิตตมาส สุขแสวง
   และปราโมทย์ ชำนาญปืน

3. ศษ.4/O49 การสำรวจแบบจำลองทางความคิดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เรื่องระบบประสาท……...18

   Exploring Mental Models in Nervous System of 11th Graders

   โดย ณัฐดนัย แก้วบุตร จิตตมาส สุขแสวง
   และธีรศักดิ์ เอโกบล

4. ศษ.5/O56 การบริหารงานวิชาการในโรงเรียนมาตรฐานสากลสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1……26

   Academic Administration in World-class Standard Schools under the Office of the Secondary Educational Service Area 1

   โดย ขวัญทอง โกฏิรักษ์ และปทุมพร เปียถนอม

5. ศษ.6/O57 การสำรวจความสามารถในการให้เหตุผลเชิงวิทยาศาสตร์แบบนิรนัยและอุปนัยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5……...33

   The Survey of Grade 11 Students' Deductive and Inductive Scientific Reasoning Abilities

   โดย ชญากานต์ ส่วนบุญ จีระวรรณ เกษสิงห์
   และวีระศักดิ์ ฟุ้งเฟื่อง

6. ศษ.7/O58 การส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา ประจวบคีรีขันธ์ เขต 2..... 40
The Promotion of Professional Learning Community Performed by School Administrators as Perceived by Government Teachers under the Office of Prachuapkirikhan Primary Educational Service Area 2
โดย ณตะนาว เนียมอ่อน และปทุมพร เปียถนอม

7. ศษ.8/O67 คุณลักษณะของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูตามทรรศนะของสถานศึกษาเครือข่าย..... 48
Characteristics of Students Practicing Professional Experience According to the Views of Educational Institutions
โดย ฤทัย ประทุมทอง และวิมล บุญรอด

8. ศษ.9/O104 แนวปฏิบัติที่ดีของฉันในการจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษาเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างคำอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ในเรื่องระบบหายใจของมนุษย์..... 57
My Best Practices for Case-based Learning to Enhance Grade 11 Students' Ability in Making Scientific Explanation in Unit of Human Respiration
โดย จิรวัฒน์ วโรภาษ ศศิเทพ ปิติพรเทพิน และปราโมทย์ ชำนาญปืน

9. ศษ.10/O130 การส่งเสริมการปฏิบัติของครูผู้สอนเกี่ยวกับการใช้แท็บเล็ตในการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครด้วยโปรแกรมพัฒนาวิชาชีพครู
Enhancing Teachers' Practices Tablet Used Learning in a School under the Bangkok Metropolitan Administration with Professional Development Program 66
โดย ลดาวัลย์ ปานสมุท รัสรินทร์ รวงผึ้งวีระโชติ และศศิเทพ ปิติพรเทพิน

10. ศษ.12/O146 การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนสุขภาวะของสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดตาก..... 73
The Development of Healthy School Operational Guidelines for Schools Affiliates Local Administration Organization, Tak Province
โดย สุพจนีย พัดจาด
11. ศษ.13/O147 การพัฒนาทักษะการสื่อสารวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม..... 81
Enhancing of Grade 10 Students' Scientific Communication Skill Using Science Technology and Society (STS) Approach
โดย กรรณิการ์ ไชยทอง ศศิเทพ ปิติพรเทพิน และปราโมทย์ ชำนาญปืน
12. ศษ.15/O182 การพัฒนาวีดีโอมัลติมีเดียเรื่องงานเชื่อมแก๊ส รายวิชางานทักษะช่างพื้นฐาน2 หลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรมบัณฑิต เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูช่างอุตสาหกรรม..... 89
The Multimedia Video Development of Gas Welding in the Subject of Basic Technician Skill II, Bachelor of Industrial Education to Promote the Learning for Industrial Teachers
โดย บุษราคัม ทองเพชร และอภิรพ แก้วมาก

สาขาเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ (Subject: Economics and Business Administration)

ภาคบรรยาย (Oral Presentation)

1. ศศ.บธ.1/O1 ความเต็มใจจ่ายของผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายผู้สูงอายุเพื่อสนับสนุนโครงการสร้างหลักประกันสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ..... 99
The Willingness to Pay of the Person Responsible for the Elderly Expenditure to Support the Health Insurance for the Elderly Program
โดย โสมสกาว เพชรานนท์

2. ศศ.บธ.2/O2 การวิเคราะห์ศักยภาพการแข่งขันและแนวทางการพัฒนาเครื่องสำอางของประเทศไทย..... 109
Analysis of Cosmetic Competitive Potential and Development Approach of Thailand
โดย รสดา เวษฎาพันธุ์

3. ศศ.บธ.3/O3 The Effects of Banking Competition, Monetary Policy and Fiscal Policy on Interest Rates..... 118
By Thanarak Laosuthi

4. ศศ.บธ.5/O14 การทำให้การสูบเป็นสิ่งไม่ปกติ การทำกลับคืนให้การสูบเป็นปกติ กรณีใช้ควบคู่โดยผู้สูบคนไทย..... 125
Denormalization, Renormalization: A Case of Dual Used by Thai Smoker
โดย อุ่นกัง แซ่ลิ้ม และนรา แป้นประหยัด

5. ศศ.บธ.6/O16 การทดสอบสมติฐานทางเดินแบบสุ่มของอัตราแลกเปลี่ยนเงินบาท..... 132
Testing Random Walks Hypothesis for Thai Baht Exchange Rate
โดย สุภาณี หาญพัฒนะนุสรณ์

6. ศศ.บธ.7/O23 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการซื้อเครื่องดื่มที่มีตราทางเลือกสุขภาพ..... 141
Factors Affecting the Decision to Purchase Beverage with Healthier Choice Label
โดย ณัฐธิดา ศรีวิเชียร และศรัณย์ ศานติศาสน์

7. ศศ.บธ.8/O24 มูลค่าความเต็มในที่จะจ่ายเพื่อการลดมลพิษทางอากาศจากการเผาอ้อยก่อนการเก็บเกี่ยวของครัวเรือนในเขตจังหวัดสุพรรณบุรีและจังหวัดกาญจนบุรี..... 149
Willingness to Pay to Reduce Air Pollution from Pre-Harvest Burning of Sugarcane in Suphanburi and Kanchanaburi
โดย นภสม สินเพิ่มสุขสกุล

8. ศศ.บธ.10/O25 ความสัมพันธ์ระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจกับมลภาวะทางอากาศของกรุงเทพมหานครและปริมณฑล..... 159
Relationship between Economic Development and Air Pollution in Bangkok and Vicinity Provinces
โดย นภสม สินเพิ่มสุขสกุล

9. ศศ.บธ.11/O185 ความเต็มใจจ่ายค่าขนส่งจากการเลือกซื้อสินค้าอุปโภคบริโภคผ่านช่องทางออนไลน์ในเขตกรุงเทพมหานคร กรณีศึกษาห้างเทสโก้ โลตัส..... 168
Willingness to Pay for Delivery Charge Online Consumer Goods in Bangkok: A Case Study of TESCO Lotus
โดย จิตราภรณ์ กลั่นวารี และมานะ ลักษมีอรุโณทัย

10. ศศ.บธ.12/O28 การประยุกต์ใช้มาตรฐานการบัญชีเกษตรกรรมและการวิเคราะห์ผลตอบแทนการปลูกลิ้นจี่พันธุ์ป้าชิด: กรณีศึกษา บี.เอ็น.ฟาร์ม..... 176
The Application of Agricultural Accounting Standards and Return Analysis of Pajid Litchi Cultivation: A Case Study of B.N.Farm
โดย สินีนาฏ วงค์เทียนชัย กนกวรรณ ลีจ้อย และณัฏฐา บุบผา

11. ศศ.บธ.14/O38 ปัจจัยที่มีผลต่อปริมาณเงินออมของนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์วิทยาเขตบางเขน..... 184
Factors Affecting Savings of Kasetsart University Students
โดย ศุภณัฐ สงวนศักดิ์ สุธาริณี บัวรอด ธนภร สุเมธยุทธ์ รวีวรรณ ธงชัยบริสุทธิ์ ภัทราพร ลำภา มัชฌิมา เพชรทอง นารีรัตน์ น้ำเขียว สมฤดี กริชกำจร และพุฒิพัฒน์ ทวีวชิรพัฒน์

12. ศศ.บธ.15/O41 ผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบของภาคใต้ต่อผู้ประกอบการขนาดเล็กใน 5 จังหวัด..... 194
Impact of Southern Insurgency on the Small Entrepreneurs in 5 Provinces
โดย ประภาพร ยางประยงค์ สุเทพ หมิดหวัง ยุทธิกร สังข์ทอง ณัฐนรี ท่าจีน แพรประกาย จันทศรี และโนรีตา ดาโอ๊ะ
13. ศศ.บธ.18/O42 เกษียณไป (ไม่) ไร้สตางค์ 202
The Cause of (Un) Wealthy Retirement
โดย ณรงค์ฤทธิ์ จันทร์หอม อติชาต ประดิษฐเวคิน พิสิษฐ กาญจนพนาสณท์ ธัญชนก มาลีรุ่งเรืองกิจ ปุณยวีร์ พิณศรี และพุฒิพัฒน์ ทวีวชิรพัฒน์
14. ศศ.บธ.19/O43 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีบุตรของคนเจเนอเรชันวายที่มีสถานภาพสมรสและทำงานอยู่ในระบบในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล..... 211
Factors Influencing on Having Children of People in Generation Y Who Got Married and Working in Formal Sector in Bangkok Metropolitan Region
โดย ภพศม จิวะเริงสวัสดิ์ ณัฐนรี โนนทะศรี สุปรียา มิตพะมา จินัสญา กุลจิตติธารา อัญมณี มณีรัตน์ จีรพัฒน์ กุลชลศิวัฒน์ เทียนสว่าง ห่อทอง สุธินี ฉ่ำประวิง และพุฒิพัฒน์ ทวีวชิรพัฒน์
15. ศศ.บธ.20/O48 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการขาดแคลนสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการในสถานที่ราชการ..... 220
Factors Affecting Disabled Facilities Scarcity at Official Places
โดย จุฑามาศ มูลนางเดียว เจนจิรา วงษ์นุช ญานิกา นิตย์สุภาพ ณัฐิวุฒิ ศรีหวัง บุญวิภา พรหมศร และพุฒิพัฒน์ ทวีวชิรพัฒน์

16. ศศ.บธ.21/O51 ปัจจัยส่งผลต่อการตัดสินใจลาออกของพนักงานในกลุ่มเจเนอเรชันวาย..... 230
Factors Affecting the Decision of Resignation Made by Employees in Generation Y
โดย วรรณชิดา ด่านธนวานิช พรพิชชา ชาคริยานุปกฤต
ธิติวุฒิ เอื้อหิรัญกิตติ ทรรศิร อนุกูลวงศ์
และพุฒิพัฒน์ ทวีวชิรพัฒน์
17. ศศ.บธ.23/O55 การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเกิดหนี้นอกระบบของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร.....239
A Study of Factors Affecting the Informal Debt of People in Bangkok
โดย กนกพร ตันกิจเจริญ กฤษณา เหมือนแกร
กาญจนารัตน์ ออมทรัพย์ จิรวรรณ สุวรรณสิชณน์
พรทิพย์ แสงช่วง และพุฒิพัฒน์ ทวีวชิรพัฒน์
18. ศศ.บธ.24/O64 ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการรับชมภาพยนตร์ละเมิดลิขสิทธิ์ทางอินเทอร์เน็ตในกรุงเทพมหานคร.....249
The Determinants of Bangkok Online Movie Piracy
โดย ธนันท์ ตัณฑ์เอกคุณ ธนกร บุญประกอบ นุกูล เธียรวาริช
กชพรรณ วิถีธรรม รวิวรรณ ศรีสุนทร
ชนิกานต์ ทองสมบูรณ์ อรวรรณ รัตนบุตานนท์
ภัคจิรา ขจรเวหาศน์ กิตติยา รุจิณรงค์
และพุฒิพัฒน์ ทวีวชิรพัฒน์
19. ศศ.บธ.26/O73 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาทักษะการวางแผนและทำงานให้สำเร็จเพื่อเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่ตลาดแรงงาน.....257
Factors Affecting the Developments of Planning and Working Skills in Preparing in Entering the Labor Market
โดย ประภาพร บุญเลิศรพ ปริณดา กระโจมแก้ว
และพุฒิพัฒน์ ทวีวชิรพัฒน์

20. ศศ.บธ.31/O114 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อน้ำดื่มเกษตรของนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์..... 266
Factor Influencing Purchase Decision for Bottled Kaset Water in Kasetsart University
โดย วาดวิไล ลิ่มกุล ปภัช สุจิตรัตนันท์ สุชาดา ทวีทรัพย์ ธัชวดี อาทรวัฒนกิจ นัทราวดี ทองโท ภัทรา เกิดสมนึก และพุฒิพัฒน์ ทวีวชิรพัฒน์
21. ศศ.บธ.33/O159 การวิเคราะห์เนื้อหาวิดีโอเพื่อการสื่อสารการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตอบสนองต่อวิดีโอโพสต์บนเฟสบุ๊ค แฟนเพจ ตราสินค้าเครื่องสำอาง..... 275
The Video Content Analysis for Marketing Communication Influences Response to Video Post on Facebook Cosmetics Brand Fanpage
โดย นันท์นภัส ภู่ทรัพย์
22. ศศ.บธ.35/O160 ปัจจัยที่ส่งผลต่อความพร้อมเข้าสู่สังคมไร้เงินสดของประชาชนในกรุงเทพมหานคร..... 285
Factors Affecting Readiness to Cashless Society of People in Bangkok
โดย สมชาย เลิศวิเศษธีรกุล บดินทร์ รัศมีเทศ และกมลพรรณ แสงมหาชัย
23. ศศ.บธ.38/O168 ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตในการทำงานกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัทชั้นนำกลุ่มอุตสาหกรรมรับเหมาก่อสร้างในประเทศไทย..... 295
The Relationship between Quality of Work Life and Performance Efficiency of Employees in Leading Companies in Construction Industry of Thailand
โดย ปานิสรา ทิตาทร
24. ศศ.บธ.39/O169 ความเสี่ยงงานก่อสร้างประเภทงานเปลือกอาคาร กรณีศึกษาบริษัทรับเหมาก่อสร้าง..... 305
Construction Risks in Façade Work: Case Study in A Construction Company
โดย ปาณิศา ทุยดอย และดั้นดุสิต โปราณานนท์

25. ศศ.บธ.40/O170 การรับรู้และทัศนคติของผู้ใช้บริการธนาคารทางโทรศัพท์เคลื่อนที่ผ่านแอปพลิเคชั่น A-Mobile ของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร. Perception and Attitudes of Users toward Mobile Banking Services through A-Mobile Application of The Bank for Agriculture and Agricultural Cooperatives 315

โดย ศิริพร เชาว์ทัศน์ หฤทัย นำประเสริฐชัย และศุภฤกษ์ สุขสมาน

26. ศศ.บธ.44/O179 ปัจจัยจูงใจและปัจจัยค้ำจุน ที่สัมพันธ์กับความจงรักภักดีต่อองค์การของบุคลากรกลุ่ม Generation Y ในสถานประกอบการอุตสาหกรรมจังหวัดระยอง..... 323
Motivating and Hygiene Factors Related to Generation Y Human Resource's Organisational Loyalty in Rayong Industrial Establishments

โดย จิระพัชร์ คูเลิศตระกูล

27. ศศ.บธ.45/O180 ปัจจัยความสำเร็จในการสร้างคุณค่าร่วม: กรณีศึกษา บริษัท พลังงาน x ในโครงการ LED..... 333
Key Success Factors to Creating Shared Value (CSV): A Case Study of X Energy Co., Ltd. In LED Project

โดย ชัยประสาน สุรวิชัย ยุรพร ศุทธรัตน์ และพิทวัส เอื้อสังคมเศรษฐ์

ภาคโปสเตอร์ (Poster Presentation)

1. ศศ.บธ.9/P34 ความสัมพันธ์ระหว่างความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรและผลการดำเนินงานทางการเงินของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย.....
The Relationship between Corporate Social Responsibility and Financial Performance of Companies Listed in the Stock Exchange of Thailand 343

โดย รังสรรค์ โนชัย

2. ศศ.บธ.34/P93 ทัศนคติของสมาชิกที่มีต่อปัจจัยแห่งความสำเร็จของสถาบันการเงินชุมชน ในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน จังหวัดชัยภูมิ..... 351
Members' Attitudes toward Key Success Factors of Financial Community Institute in Community's Economy Development, Chaiyaphum
โดย อุมาวดี เดชธำรงค์ และวิระพงศ์ จันทร์สนาม
3. ศศ.บธ.36/P95 Applying Multiple Regression Analysis to Determine the Key Determinants of Mobile Banking Service Quality on Customer Satisfaction: A Case Study of Thai Commercial Banks..... 359
By Titida Nochai
4. ศศ.บธ.37/P96 Factors Positively Affecting Brand Loyalty of Sportswear Products of Athletes in Bangkok..... 369
By Penjira Kanthawongs and Supavadee Kunchuan

สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (Subject: Humanities and Social Sciences)

ภาคบรรยาย (Oral Presentation)

1. มน.สค.1/O13 การรับรู้ศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเพื่อการรองรับผู้มาเยือนกลุ่มผู้สูงอายุชาวไทยและชาวต่างประเทศ ที่ส่งผลต่อแนวโน้มการกลับมาเที่ยวซ้ำในเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา..... 381

Perception of Tourist Destination Potential for Thai and Foreign Elderly Visitors' to Affect the Tendency of Revisiting in Phra Nakhon Si Ayutthaya District

โดย วรวิทย์ ราชมภู

2. มน.สค.2/O15 การถ่ายวิดีโอด้วยกล้องดิจิทัลสะท้อนภาพเลนส์เดี่ยว (DSLR) ในรายการโทรทัศน์.....389

The Video Shooting with Digital Single Lens Reflex (DSLR) Camera in Television Program

โดย ณัฐวุฒิ สิงห์หนองสวง

3. มน.สค.3/O19 การศึกษาประเภทความหมายของคำว่า *ไป* ในภาษาไทย และ *ALLER* 'ไป' ในภาษาฝรั่งเศส..... 398

A Typological Study of the Semantics of *PAJ* 'go' in Thai and *ALLER* 'go' in French

โดย นิชุตา บุญขำ

4. มน.สค.4/O22 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อระดับความเครียดของบุคลากรโรงพยาบาลรัฐบาลแห่งหนึ่งในจังหวัดสมุทรปราการ..... 406

Factors Related to Stress Level Among Hospital Personnel in Governmental Hospital in Samut Prakan

โดย นิรัญกาญจ์ จันทรา สมฤดี วงษ์วัฒนะ
ณัฐวุฒิชัย สีโน ณัฐพล พิลาแสง
มลระวี สดากร กรรณิกา ศรีเทพ
วราพร พวงพิลา และมนัสวีร์ ธานี

5. มน.สค.5/O54 Universal Health Coverage and Health Inequalities in Thailand: Has Universal Coverage Scheme Reduced Socioeconomic Inequalities in Inpatient Care Access between 2001 and 2013? 414
By Phattaraphon Sarthamabot

6. มน.สค.6/O86 นวหรคุณ ในทรรศนะของพระพุทธศาสนาและการแพทย์แผนโบราณ..... 422
Navaharaguna in the View of Buddhism and Ancient Traditional Medicine
โดย ธนิษฐา ทรรพนันทน์

7. มน.สค.8/O90 การเตรียมความพร้อมของแรงงานนอกระบบเพื่อการเป็นผู้สูงอายุที่มีพฤฒพลัง..... 429
Informal Workers' Preparation for Active Ageing
โดย นฤมล นิราทร

8. มน.สค.9/O91 สภาพปัญหาการจัดซื้อจัดจ้างในหน่วยงานภาครัฐที่ก่อให้เกิดการทุจริตคอรัปชั่น..... 437
State of Problems: Procurement Problems in Government Agencies That Cause Corruption
โดย สิรินทรา เสียบไธสง และสมศักดิ์ อมรสิริพงศ์

9. มน.สค.10/O96 อิทธิพลของสถานะต่อการแพร่ทางอารมณ์..... 447
The Effect Status on Emotional Contagion
โดย ณัฐพัชร์ สิมะรังสฤษฎ์ ประพิมพา จรัลรัตนกุล และกฤษณ์ อริยะพุทธิพงศ์

10. มน.สค.11/O97 ไซด์ไลน์กับนายหน้าค้าประเวณีในอำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี..... 456
Sideline and Brokerof Prostitution in Amphoe Mueang Surat Thani
โดย ณัฐดนัย พยัฆพันธ์

11. มน.สค.12/O98 บุพเพสันนิวาส: ความรู้สึกร่วมกับการตามรอยของผู้ชมละครไทย..... 463
Love Destiny: Emotional Engagement and Travel Motivation of Thai TV Series Viewers
โดย ภัทรภร เสนไกรกุล และจิรยุทธ์ สินธุพันธ์

12. มน.สค.13/O155 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนตำบลเหมืองใหม่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม..... 471
Factors Affecting the People's Political Participation In Tambon Muangmai, Amphawa District, Samut Songkhram Province
โดย จตุพล ดวงจิตร
13. มน.สค.15/O171 การประยุกต์ใช้หลักคำสอนเรื่องสติของ ติช นัท ฮันห์ ในการแก้ไขปัญหาชีวิตคู่..... 478
An Application of Thich Nhat Hanh's Mindfulness Teaching for Solving Couple Life Problems
โดย ฉัตรทอง มีเมศกุล
14. มน.สค.17/O181 จาก *กาหลมหรทึก* สู่ *ลิงพาดกลอน*: จักรวาลคู่ขนานกับการฉวยใช้วัฒนธรรมวายของนักเขียน..... 486
From *Ka-Hon-Ma-Hor-Ra-Thuek* (Chaotic Case) to *Ling-Pad-Klon* (Monkey and Tiger): Alternative Universe and Author's Y-Culture Poaching
โดย ธงชัย แซ่เจี่ย

ภาคโปสเตอร์ (Poster Presentation)

1. มน.สค.14/P92 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ด้านการคิดวิเคราะห์ โดยใช้เทคนิคการสอนแบบซินดิเคท (Syndicate)..... 497
Analytical Learning Achievement by Using the Teaching Technique of Syndicate
โดย เพ็ญนภา เว็บบ์ และภาวินี รอดประเสริฐ
2. มน.สค.16/P100 โอกาสในการจัดการท่องเที่ยวชุมชนบ้านคลองวัว ตำบลเหมืองใหม่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม..... 505
Opportunity for Community Tourism Management Ban Khlong-Wua Muang Mai Subdistrict Amphawa District Samut Songkhram Province
โดย วัชรากร ปังอุทา สิรภพ วุฒิกะพันธุ์
และปิยะนนท์ สุขสว่าง

สาขาศึกษาศาสตร์

Subject: Education

ภาคบรรยาย

Oral Presentation

KU
KASETSART
UNIVERSITY

The Factors that Affect to English Proficiency Following the 21st Century Learning Skills of Suphan Buri Small-Size Secondary School Students to Support Thailand 4.0

Wasin Chuchart[1*]

ABSTRACT

This paper aims to study the factors that affect to English proficiency following the 21st century learning skills of Suphan Buri small-size secondary school students to support Thailand 4.0. This study utilizes mixed method research. The results revealed that the level of English proficiency following the 21st century learning skills of Suphan Buri small-size secondary school students to support Thailand 4.0 was in medium level with total average at 2.58. All factors: learners, teachers, family and schools relate to English proficiency following the 21st century learning skills of Suphan Buri small-size secondary school students to support Thailand 4.0 with the statistical significance level at .01. Learner factor and family factor can predict the ability in English proficiency following the 21st century learning skills to support Thailand 4.0 at 35.4%. The guidelines for enhancing English teaching to support Thailand 4.0 are following; learners must be motivated to know English importance, and supported to use English for communication in their real life. Teachers should be trained to improve their teaching skills as active learning by intensive course which can be applied in their class effectively. Schools should provide activities which support learners to use English, not only integrating English in other subjects but also making the environment which is suitable for learning English as well. Family and parents must pay attention to support their children know the benefits of English learning.

Key words: English proficiency, 21st century learning skills, small-size secondary school

* Corresponding author; e-mail address: **wasin_010@yahoo.com**

[1] Suangsutthawittaya School, Secondary Educational Service Area Office 9, Suphan Buri, 72140

INTRODUCTION

In this 21st century, the world is changed rapidly which consists of modern technology and communication leading to new lifestyles and various environments. For Thailand, the government has set the policy to prepare educational system and society as Thailand 4.0 which is an economic development model of Thailand. Education management is a heart of people preparation having life skill in this century which is the internationalization skill and language skill. All of skills in 21st century is the most important skills which make learners as modern citizens to move country forward. Learners could have skills which help them; thinking, learning, working, solving, communicating, and collaborating efficiently in life.

For Thailand, the government has the key process to move country forward stating on the partnership of all sectors; government, private, public, community, provinces, educational institutes, and research institutes following Philosophy of Sufficiency Economy and the King's Philosophy as a foundation of country development. To use the advantages of Thailand in biological and cultural diversity as key factors leading to the success. The government has defined the vision to change the country as Thailand 4.0 which will make Thailand as new engines of growth country. For this vision, it will make income higher to the country and citizens by changing the product manufacture to become the product innovation. The country is moved forward using technology, creative, innovative industry and changed from the original agriculture society to the modern agriculture society which focusing on management and technology usage as smart farming. (Royal Thai Government, 2017)

So, the educational system should be planned to develop learners' skills which they need to use in this century. A skill which could be improved firstly is English for communication because it is extremely important language that is used around the world. According to Jakobovits (1971) discussed that the factors affecting to learning process as (1) instructional factors; quality of instruction, opportunity to learn, transfer effects and criterion evaluation (2) learner factors; ability of understand instruction, aptitude, perseverance, learning strategies and consequence (3) sociological factors; language loyalty, linguistic competence, biculturalism and consequence. Following the educational productivity model of Walberg (1981) shown that the three important factors that influence the production of learning were talent, teaching methods and environments. These factors is very important and mutually interact and directly impact on the production of learning in terms of affective, cognitive and behavioral students. Therefore, this research aimed to study the factors that affect to English proficiency following the 21st century learning skills of Suphan Buri small-size secondary school students to support Thailand 4.0. Hoping that this study will be benefit for learners, teachers, parents, including to the educational administrators will get the result of this study to design and plan for improving English learning management directly.

MATERIALS AND METHODS

This study is a mixed method research which consists of 2 stages to collect the data; quantitative and qualitative research conducted in 2017 academic year.

1. Quantitative stage using questionnaire

In this stage, the questionnaire is created following the conceptual framework from literature review as following:

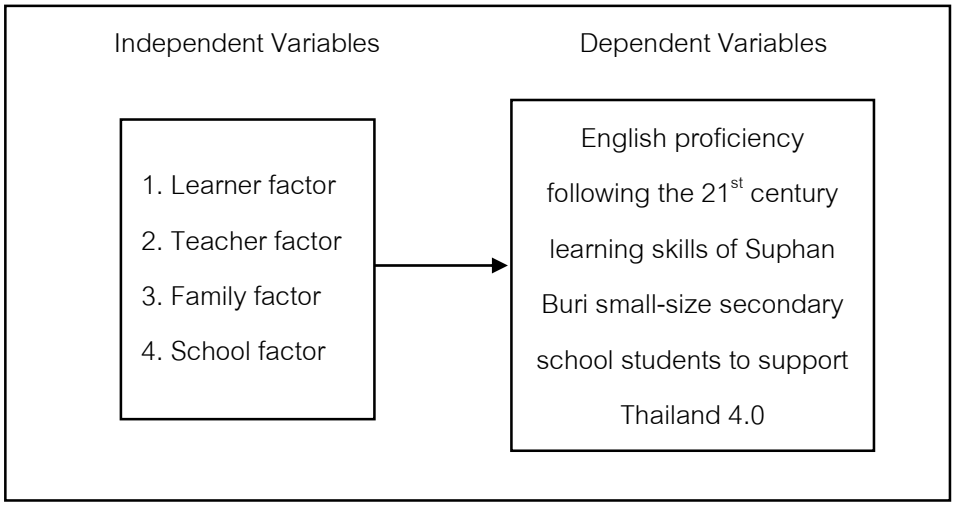

The data was collected from 302 students in Suphan Buri small-size secondary schools which was calculated by Yamane's formula (Yamane, 1973) and selected by multi-stage random sampling technique as following: 1) classified by the number of students following the criteria defined 2) used random in each school group of 50% 3) used simple random sampling calculated by number of students in each school group following the criteria. On its try out which indicated the acceptable level of the research instrument with high Cronbach's alpha level of factors was .942, the English proficiency following the 21st century learning skills was .968, and the preparation to support Thailand 4.0 was .800.

2. Qualitative stage using in-depth interview

In qualitative stage, the instrument was created following the conceptual framework about factors that affect to English proficiency in the 21st century skills. The questions were checked and edited by the experts before using to the key informants for collecting data. For the data collection, it was collected by the in-depth interview from 5 key informants who are English teachers in Suphan Buri small-size secondary schools. To use the content analysis for describing data depends on the principle of data triangulation. The results were analyzed and summarized as the guidelines for improving English management.

RESULTS AND DISCUSSION

The results divided into 3 points according to research objectives which aims to study the factors that affect to English proficiency following the 21st century learning skills of Suphan Buri small-size secondary school students to support Thailand 4.0.

1. Level of English proficiency following the 21st century learning skills in Suphan Buri small-size secondary school students

The total average level was in medium level (mean = 2.58) which can be ranked from high to low level as following. Critical thinking (mean = 2.84) as English proficiency to think, analyze rationally. Creativity (mean = 2.66) as the ability to apply English to create the task or innovations which are useful for society. Communication (mean = 2.58) as English proficiency for communication using 4 skills. Critical thinking, creativity and communication were in medium level. For reading (mean = 2.49) as the ability in reading skill fluently and accuracy. Writing (mean = 2.32) as the ability in writing skill fluently and accuracy. For reading and writing were in low level. According to Thanawat Arunsuksawang (2014) stated that the English ability follow the 21st century learning skills of the students who studying in grade 12 of schools in the Bangkok Secondary Education Area 2 to support the entrance to ASEAN economic community for the total average was in medium level which is classified in each point; creativity, critical thinking, reading, communication and writing were in medium level.

2. The factors that affect to English proficiency following the 21st century learning skills of Suphan Buri small-size secondary school students to support Thailand 4.0

Table 1 Correlation coefficient analysis of factors that affect to English proficiency following the 21st century learning skills of Suphan Buri small-size secondary school students to support Thailand 4.0

Factors	Learner (X1)	Teacher (X2)	Family (X3)	School (X4)	English Proficiency (Y)
Learner (X1)	1	.495**	.522**	.487**	.537**
Teacher (X2)		1	.481**	.662**	.306**
Family (X3)			1	.548**	.481**
School (X4)				1	.399**
English Proficiency (Y)					1

** α = .01

The correlation coefficient analysis were found that all factors was statistical significance level at .01 and have had the positive correlation to English proficiency following the 21st century learning skills of Suphan Buri small-size secondary school students to support Thailand 4.0. School factor (X4) and teacher factor (X3) have had the most correlation at .662.

Table 2 Enter multiple regression analysis of factors that affect to English proficiency following the 21st century learning skills of Suphan Buri small-size secondary school students to support Thailand 4.0

Predictor variables	b	SE_b	Beta	t	p-value
Learner (X1)	.432	.065	.388	6.644	.000
Teacher (X2)	-.090	.059	-.098	-1.517	.130
Family (X3)	.240	.057	.251	4.187	.000
School (X4)	.138	.067	.138	2.063	.040
constant .319 ; SE_{est} = ±.625					
R = .595 R^2= .354 F = 40.685 p - value = .000					

Regarding Table 2, the enter multiple regression analysis was shown that all factors relate to English proficiency following the 21st century learning skills of Suphan Buri small-size secondary school students to support Thailand 4.0 with the multiple coefficient of .595. The ability in English usage following the 21st century learning skills can be predicted at 35.4%. For the regression coefficient of predictors found that learner (X1) and family (X3) can predict English proficiency following the 21st century learning skills of Suphan Buri small-size secondary school students to support Thailand 4.0 with the statistical significance level at .001 according to Gardner and Lambert (1972) stated that the family's support in English learning affects to language learning though it does not affect directly in the classroom. For learner factor which is related to Oller *et al*. (1977) stated that; language proficiency, perseverance, achievement motive, attitude in foreign culture and other depend on learners. The equation of English proficiency following the 21st century learning skills of Suphan Buri small-size secondary school students to support Thailand 4.0 can be presented in raw scores as follows:

$\hat{Y}$ = 0.319 + .432 (X1) -.090 (X2) + .240 (X3) + .138 (X4)

3. The guidelines for developing English teaching to support Thailand 4.0

The guidelines are presented by the teacher representatives of small-size secondary school in Suphan Buri. Learners must be motivated to know English importance, and support to use English for communication in real life according to Sasiporn Kohkaew (2017) stated that "Students must be able to apply knowledge and skills which they learnt in real life." For Thai government has set the policy to

develop the country as Thailand 4.0. Thus, the first thing that must be improved concretely is English skills improvement which is the most important heart of communication. Learners should be able to use English for communicating, knowledge sharing, collaborating, and marketing which integrated in their learning. For the learning-outside environment should be provided to activate and support their learning according to Chonbhadin Klinchan (2017) stated that "Students can use English naturally if English is in all around their life such as news, social media, interesting topics etc." Most of students' problems; lack of self-confidence, worry grammar principles. Sometimes they do not focus on the real goal of language as for communicating. So, learners should be cultivated to use English for communication fluently and use language naturally with native speakers as much as they can.

Teachers should be trained to improve their teaching skills as active learning by intensive course which can be applied in class effectively. Chonbhadin Klinchan (2017) stated that "Boot Camp is a very useful course to train the English teachers as active teachers in class. Many activities can be applied to improve students' English proficiency. Teachers also feel good and confident that students love to learn English more and more." Teacher should understand firstly and know what Thailand 4.0 is for making students know and have the character which is suitable for country development policy. So, teachers should enhance their learning management and make new modernly learning innovations which are according to the present situation. Technology can be taken to help developing the teaching methods interestingly. Teachers must change teaching styles, as active teaching which state on learner-centered learning, and learning assessment from the test to become the authentic assessment from learners' skills which used in daily life efficiently according to Jirakool Pipattanatantisak (2005) stated that the heart of teaching is good communication which is good teaching. So, the teaching performance depends on the communicative success between teacher and learners.

Therefore, schools should provide activities which support learners to use English, not only integrating English in other subjects but also making the environment which is suitable for learning English as well. Teacher must be a model in English learning and make learners to realize the English importance using activities and technologies to help them more following the statement of Suprawee Cheewasukhanont (2017) stated that "Teachers and other adults should be good models in using English in real life. Make students and children know that it is very important skill." Administrators should manage the budget for English learning development depends on school context following the result of Thanawat Arunsuksawang (2014) stated that school administrators must encourage learners to use language and integrate English in other subjects as long-life learning in school. Family and parents must pay attention to support their children know the benefits of English learning. According to Sasiporn Kohkaew (2017) stated that "Parents could ask their children about learning and have time to relax and talk together after work including to inspire them in English learning." For this guideline, parents should

give more time after work and share some English words or games between parents and learners. Parents must realize and show them how English is important with life in this changing word according to Gardner and Lambert (1972) stated that attitude is related to achievement in second language acquisition and related independently to aptitude, cognition, and attitude which is cultivated from their parents.

CONCLUSION

In summary, the proficiency in English usage of learners is in intermediate level which is not enough for nowadays. For English improvement must be inspired by learners and other; teachers, family, and schools. Furthermore, teachers have to enhance teaching styles which related to the world situation as active learning to support learners' language acquisition interestingly. School administrators should build the learning organization through activities and learning environment inside and outside English classroom for cultivating learners as modern people who can use English following the 21st century learning skills to support Thailand 4.0 for moving country forward with high-ability citizen.

REFERENCES

Chonbhadin Klinchan. 2017. English Teacher, Banharnjamsaiwittaya 7 School. **Interview**, October 20, 2017.

Gardner, R. and W. Lambert. 1972. **Culture and Language as Factors in Learning and Education.** New York: Pergamon Press Ltd.

Jakobovits, L. A. 1971. **Foreign Language Learning: A Psycholinguistic Analysis of the Issues.** Rowley: Mass.: Newbury House Publishers.

Jirakool Pipattanatantisak. 2005. **A Study of Factors Affecting English Learning Achievement of Mathayomsuksa Six Students in Buriram Province.** Master of Education Thesis in Curriculum and Instruction, Silpakorn University.

Oller, J. *et al*. 1977. "Attitudes and Attained Proficiency in ESL: A Sociolinguistic Study of Mexican Americans in the Southwest." **Tesol quarterly** (11) 2: 173-183.

Royal Thai Government. 2017. **Government News** (Online). www.thaigov.go.th/news/contents/details/3981, May 26, 2017.

Sasiporn Kohkaew. 2017. English Teacher, Bokruwittaya School. **Interview**, October 25, 2017.

Suprawee Cheewasukhanont. 2017. English Teacher, Suangsutthawittaya School. **Interview**, October 21, 2017.

Thanawat Arunsuksawang. 2014. **The Factors That Affect to Use English Follow the 21st Century Learning Skills of the Students Who Studying in Grade 12 of Schools in the Bangkok Secondary Education Area 2 to Support the Entrance to ASEAN Economic Community.** Master of Education Thesis in Development Education, Silpakorn University.

Walberg, H. J. 1981. "A Psychological Theory of Education Productivity." In Farley, F.H. & Gordons, N. (Eds.), **Psychology and Education**: 81-110. Chicago: National Society for the Study of Education.

Yamane, T. 1973. **Statistic: An Introductory Analysis.** 3rd ed. New York: Harper and Row.

การพัฒนาแนวคิดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในหน่วยการเรียนรู้เรื่อง เคมีที่เป็นพื้นฐานของสิ่งมีชีวิต ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบจำลองเป็นฐาน

The Development of 10th Grade Students' Conceptions in the Unit of Chemical Basis of Life through Model-based Learning

วริศ จันทะสิงห์[1*] จิตตมาส สุขแสวง[1] และ ปราโมทย์ ชำนาญปืน[2]

Warit Jantasing[1*], Chittamas Suksawang[1] and Pramote Chumnanpuen[2]

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงปฏิบัติการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการพัฒนาแนวคิดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เรื่อง เคมีที่เป็นพื้นฐานของสิ่งมีชีวิต โดยการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบจำลองเป็นฐาน กลุ่มที่ศึกษา ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 35 คน แบ่งเป็นนักเรียนชาย 15 คน และนักเรียนหญิง 20 คน ของโรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร และเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้ แบบวัดแนวคิดเรื่อง เคมีที่เป็นพื้นฐานของสิ่งมีชีวิต ร่วมกับการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยการนับจำนวนและคิดเป็นร้อยละของนักเรียนที่มีแนวคิดแต่ละกลุ่ม ผลการวิจัยพบว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบจำลองเป็นฐานช่วยพัฒนาให้นักเรียนมีแนวคิดวิทยาศาสตร์ เรื่อง เคมีที่เป็นพื้นฐานของสิ่งมีชีวิต โดยนักเรียนมีแนวคิดทางวิทยาศาสตร์มากที่สุดในเรื่อง ชนิดของคาร์โบไฮเดรต จำนวน 30 คน (ร้อยละ 85.71) การเกิดพันธะเพปไทด์ จำนวน 29 คน (ร้อยละ 82.86) และกรดไขมัน จำนวน 26 คน (ร้อยละ 74.29) อย่างไรก็ตามพบว่ายังมีนักเรียนบางคนที่มีแนวคิดแบบไม่สมบูรณ์และคลาดเคลื่อนบางส่วนในเรื่อง กรดอะมิโน และโครงสร้างโปรตีน ตามลำดับ

ABSTRACT

This action research aimed to study the development of students' scientific conception in the unit of Chemical Basis of Life through model-based learning. The data was obtained from thirty-five of 10th grade students (male = 15, female = 20) of a school situated in Bangkok. The instrument consisted of open-ended conception test and semi-structured interview. The data of students' conception were categorized to several group and analyzed to percentage. The results showed that model-based learning has influenced to students' scientific conception. The topic which students had mostly sound understanding was the types of carbohydrates with 30 students (or 85.71%), peptide bond with 29 students (or 82.86%), and fatty acid with 26 students (or 74.29%). However, some students had partial understanding with specific misconception in the topic of amino acid and protein structure, respectively.

Key Words: conceptions, model-based learning, chemical basis of life

*Corresponding author; e-mail address: **warit.ja@ku.th**

[1]ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพฯ 10900

[1]Department of Education, Faculty of Education, Kasetsart University, Bangkok 10900

[2]ภาควิชาสัตววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพฯ 10900

[2]Department of Zoology, Faculty of Science, Kasetsart University, Bangkok 10900

คำนำ

เป้าหมายสำคัญของการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์มีหลายประการ คือ การเน้นให้ผู้เรียนเป็นผู้รู้วิทยาศาสตร์ (Scientific literacy) (American Association for the Advancement of Science (AAAS),1990) รวมถึงการส่งเสริมให้ผู้เรียนเข้าใจในแนวคิด (สุนีย์ คล้ายนิล, 2547) ซึ่งแนวคิดเป็นตัวแทนของความคิดหรือความเข้าใจที่บุคคลแสดงออกมาหรืออธิบายออกมาแล้วสามารถนำมาหลอมรวมกันเป็นความเข้าใจในเรื่องหนึ่ง ๆ (Zirbel, 2004) การเข้าใจแนวคิดยังเป็นเป้าหมายสำคัญที่ถูกกำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) โดยหนึ่งในนั้นคือแนวคิดเรื่อง เคมีที่เป็นพื้นฐานของสิ่งมีชีวิต โดยบรรจุอยู่ในสาระการเรียนรู้วิชาชีววิทยา ซึ่งเป้าหมายของการเรียนรู้มุ่งหวังให้นักเรียนสามารถสืบค้นข้อมูลและอธิบายเกี่ยวกับโครงสร้าง ระบุกลุ่มหรือชนิด รวมทั้งความสำคัญของคาร์โบไฮเดรต โปรตีน ลิพิด และกรดนิวคลีอิก ที่มีต่อสิ่งมีชีวิตได้ ซึ่งแนวคิดในเรื่องนี้เป็นแนวคิดที่มีความสำคัญเนื่องจากเป็นแนวคิดพื้นฐานที่จะนำไปสู่การเรียนรู้ในเรื่องต่อ ๆ ไปทั้งในเรื่องเกี่ยวกับ พันธุศาสตร์ กระบวนการหายใจระดับเซลล์ กระบวนการสังเคราะห์ด้วยแสง และระบบต่าง ๆ ในร่างกาย

อย่างไรก็ตาม ที่ผ่านมายังคงพบว่า ผู้เรียนยังเกิดความไม่เข้าใจแนวคิดในเรื่อง เคมีที่เป็นพื้นฐานของสิ่งมีชีวิต ส่งผลให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในเรื่องนี้ค่อนข้างต่ำ เนื่องจากเนื้อหามีความซับซ้อน เป็นนามธรรมและเข้าใจยาก (มุตจรินทร์ ดีทะเล, 2545) ส่งผลให้นักเรียนเกิดความเบื่อหน่ายในการเรียนและไม่ค่อยตระหนักถึงความสำคัญของเนื้อหา นอกจากนั้นยังพบว่าผู้เรียนมีแนวคิดที่คลาดเคลื่อนในเนื้อหาเรื่องนี้ โดยนักเรียนส่วนใหญ่ให้เหตุผลว่าเนื้อหาในเรื่องนี้มีรายละเอียดค่อนข้างมาก ต้องอาศัยความรู้พื้นฐานทางเคมี และยังมีความเป็นนามธรรมไม่สามารถพบเห็นหรือจับต้องได้ ต้องอาศัยจินตนาการในการทำความเข้าใจ ทำให้ยากต่อการเข้าใจ ซึ่งการเกิดแนวคิดคลาดเคลื่อนนี้อาจจะทำให้นักเรียนเกิดความเข้าใจที่ไม่ถูกต้องและอาจทำให้มีปัญหาในการเรียนรู้ในเรื่องต่อ ๆ ไปได้ โดยแนวคิดคลาดเคลื่อนนี้อาจอยู่ติดตัวนักเรียนและยากต่อการเปลี่ยนแปลงได้ (Tekkaya, 2002)

ทั้งนี้แนวทางในการจัดการเรียนรู้ที่ช่วยพัฒนาและส่งเสริมแนวคิดทางวิทยาศาสตร์ของผู้เรียนมีหลายแนวทาง แต่แนวทางหนึ่งที่ช่วยพัฒนาและส่งเสริมให้นักเรียนมีแนวคิดทางวิทยาศาสตร์คือ การจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบจำลองเป็นฐาน โดยเป็นการนำแบบจำลองมาใช้ในกระบวนการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ เพื่อให้นักเรียนสามารถนำไปสร้างเป็นแบบจำลองทางความคิดที่หลากหลาย แล้วนำเสนอเป็นแนวคิดออกมา ทั้งนี้ สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) (2548) ได้กล่าวไว้ว่าการสร้างแบบจำลองนั้นเป็นทักษะกระบวนการในการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ที่สำคัญ นอกจากจะช่วยให้นักเรียนเข้าใจในบทเรียนได้ดียิ่งขึ้นแล้ว ยังทำให้กิจกรรมนั้นมีความน่าสนใจกระตุ้นพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน รวมไปถึงช่วยให้นักเรียนได้นำเสนอความคิดของตนในสิ่งที่เป็นนามธรรม ออกมาเป็นรูปธรรมและเป็นระบบ (Windschitl, 2007; Gilbert, 2005) กระบวนการเรียนรู้โดยใช้แบบจำลองเป็นฐานเป็นการเรียนรู้อย่างเป็นลำดับขั้นเพื่อที่จะให้นักเรียนพัฒนาแบบจำลองทางความคิดของตนเองให้คล้ายคลึงกับแบบจำลองทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งในขั้นแรกจะต้องมีการตรวจสอบความรู้เดิมของนักเรียนโดยให้มีการสร้างแบบจำลองทางความคิด (Mental model) ขึ้นมา แล้วให้มีการแสดงแบบจำลอง (Expressed model) นั้นออกมาซึ่งสามารถทำได้หลากหลายรูปแบบ เช่น ภาพวาด คำพูด ภาษา สัญลักษณ์ โดยจะต้องมีการทดสอบ (Test) และประเมิน (Evaluate) แบบจำลองเกิดขึ้น หากพบว่าแบบจำลองนั้นไม่สามารถอธิบายปรากฏการณ์ได้ นักเรียนจะต้องนำแบบจำลองนั้นไปแก้ไขปรับปรุง (Revision) เพื่อให้สามารถอธิบายปรากฏการณ์ได้ดีขึ้น โดยใช้ข้อมูลจากหลาย ๆ ด้านเพื่อหาข้อสรุป และขั้นสุดท้ายจะเป็น

การขยายแบบจำลอง (Elaboration) โดยจะเป็นการนำแบบจำลองไปสร้างเพิ่มเติมหรือนำไปร่วมกับแบบจำลองอื่นเพื่อขยายแนวคิดให้กว้างขึ้น (Rea-Ramirez, Clement and Nunez-Ovedo, 2008) ด้วยเหตุผลนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะพัฒนาแนวคิดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในหน่วยการเรียนรู้เรื่อง เคมีที่เป็นพื้นฐานของสิ่งมีชีวิต ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบจำลองเป็นฐาน โดยผู้วิจัยหวังว่าผลการวิจัยที่ได้จะเป็นประโยชน์ต่อครูผู้สอน บุคลากรทางการศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาการพัฒนาแนวคิดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เรื่อง เคมีที่เป็นพื้นฐานของสิ่งมีชีวิต เมื่อได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบจำลองเป็นฐาน

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้ใช้รูปแบบการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน (Classroom action research) ตามกรอบแนวคิดของ Kemmis and McTaggart (1998) โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาแนวคิดทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในหน่วยการเรียนรู้เรื่อง เคมีที่เป็นพื้นฐานของสิ่งมีชีวิต ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบจำลองเป็นฐาน โดยกลุ่มที่ศึกษาในงานวิจัยนี้คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในห้องเรียนพิเศษวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยี ของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษแห่งหนึ่งในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ที่ศึกษาในรายวิชาชีววิทยาพื้นฐาน ปีการศึกษา 2561 จำนวน 1 ห้องเรียน ทั้งสิ้น 35 คน ประกอบด้วยนักเรียนชาย 15 คน และนักเรียนหญิง 20 คน โดยผู้วิจัยได้จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ทั้งหมด 4 แผน ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง คาร์โบไฮเดรต จำนวน 1 แผน (3 คาบ) แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง โปรตีน จำนวน 1 แผน (3 คาบ) แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง ลิพิด จำนวน 1 แผน (2 คาบ) และแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง กรดนิวคลีอิก จำนวน 1 แผน (1 คาบ) รวมแผนจัดการเรียนรู้ที่ใช้ในงานวิจัยครั้งนี้ทั้งสิ้น 4 แผน (รวม 9 คาบ) ซึ่งในการสร้างและพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาและวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) และหลักสูตรสถานศึกษา แล้วจึงดำเนินการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ มีการตรวจสอบคุณภาพ ความเหมาะสม และความสอดคล้องของกิจกรรมการเรียนรู้ ของแผนการจัดการเรียนรู้ โดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านวิทยาศาสตร์ศึกษา ผู้เชี่ยวชาญด้านชีววิทยา และผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนชีววิทยา และมีการปรับปรุงแก้ไขแผนการจัดการเรียนรู้ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ และได้นำไปทดลองใช้กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มที่ศึกษา ซึ่งเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 47 คน ก่อนที่จะนำไปใช้จริงกับกลุ่มที่ศึกษา สำหรับงานวิจัยฉบับนี้ผู้วิจัยขอนำเสนอผลวิจัยเฉพาะแนวคิดของนักเรียน เรื่อง เคมีที่เป็นพื้นฐานของสิ่งมีชีวิต ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบจำลองเป็นฐาน ส่วนแนวปฏิบัติที่ดีในการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบจำลองเป็นฐาน จะขอนำเสนอผลวิจัยในครั้งต่อไป

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบวัดแนวคิดเรื่อง เคมีที่เป็นพื้นฐานของสิ่งมีชีวิต จำนวน 9 ข้อ ซึ่งเป็นแบบวัดชนิดคำถามปลายเปิด โดยครอบคลุม 4 แนวคิดหลัก คือ 1. คาร์โบไฮเดรต 2. โปรตีน 3. ลิพิด และ 4.กรดนิวคลีอิก มีการตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดแนวคิดโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านวิทยาศาสตร์ศึกษา 1 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญด้านชีววิทยา 1 ท่าน และผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนชีววิทยา 1 ท่าน โดยพิจารณาในด้านความถูกต้องของแนวคิด ความตรงเชิงเนื้อหา การสื่อความของข้อคำถาม และความ

เหมาะสมของข้อคำถามและแนวคำตอบ โดยหลังจากให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ ผู้วิจัยได้มีการปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญเพื่อความเหมาะสมก่อนนำแบบวัดไปทดลองใช้กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มที่ศึกษา โดยเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 29 คน ก่อนนำไปใช้จริงกับกลุ่มที่ศึกษา โดยใช้เวลาในการทำแบบวัดทั้งก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ จำนวนครั้งละ 1 คาบ (50 นาที) นอกจากนี้ผู้วิจัยยังใช้การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ในกรณีที่คำตอบของนักเรียนคลุมเครือหรือไม่ชัดเจน ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิดของนักเรียนโดยการจัดกลุ่มแนวคิดออกเป็น 5 กลุ่ม ตามแนวทางของ Haidar (1997) ได้แก่ ไม่มีแนวคิด (No understanding: NU) แนวคิดคลาดเคลื่อน (Misunderstanding: MU) แนวคิดเชิงวิทยาศาสตร์แบบไม่สมบูรณ์และคลาดเคลื่อนบางส่วน (Partial understanding with Misunderstanding: PU&MU) แนวคิดเชิงวิทยาศาสตร์แบบไม่สมบูรณ์ (Partial understanding: PU) และแนวคิดเชิงวิทยาศาสตร์ (Scientific understanding: SU) จากนั้นหาค่าร้อยละของจำนวนนักเรียนในแต่ละกลุ่มแล้วทำการเปรียบเทียบแนวคิดของนักเรียนก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้

ผลวิจัยและการอภิปรายผล

การศึกษาแนวคิดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในหน่วยการเรียนรู้เรื่อง เคมีที่เป็นพื้นฐานของสิ่งมีชีวิต เมื่อได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบจำลองเป็นฐาน โดยแบ่งออกเป็น 4 แนวคิดหลัก คือ 1. คาร์โบไฮเดรต 2. โปรตีน 3. ลิพิด และ 4. กรดนิวคลีอิก พบว่าหลังจากได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบจำลองเป็นฐาน นักเรียนมีแนวคิดทางวิทยาศาสตร์เพิ่มขึ้นทุก ๆ แนวคิด โดยนักเรียนมีแนวคิดทางวิทยาศาสตร์มากที่สุดในหัวข้อเรื่อง ชนิดของคาร์โบไฮเดรต แต่พบว่ายังมีบางแนวคิด ได้แก่ เรื่องกรดอะมิโน และโครงสร้างโปรตีน ที่ยังมีนักเรียนบางคนมีแนวคิดแบบไม่สมบูรณ์และคลาดเคลื่อนบางส่วน และเรื่อง การจำแนกคาร์โบไฮเดรต และคุณสมบัติของคาร์โบไฮเดรต ที่ยังมีนักเรียนที่มีแนวคิดคลาดเคลื่อน ดังแสดงในตารางที่ 1

แนวคิด เรื่อง คาร์โบไฮเดรต ประกอบด้วย 3 แนวคิดย่อย ได้แก่ ชนิดของคาร์โบไฮเดรต การจำแนกคาร์โบไฮเดรต และคุณสมบัติของคาร์โบไฮเดรต พบว่า นักเรียนมีแนวคิดทางวิทยาศาสตร์ (SU) มากที่สุด ในเรื่องชนิดของคาร์โบไฮเดรต จำนวน 30 คน (ร้อยละ 85.71) เรื่อง การจำแนกคาร์โบไฮเดรต จำนวน 20 คน (ร้อยละ 57.14) และเรื่อง คุณสมบัติของคาร์โบไฮเดรต จำนวน 11 คน (ร้อยละ 31.43) ตามลำดับ โดยนักเรียนสามารถอธิบายได้ถูกต้องครบถ้วนเกี่ยวกับจำแนกชนิดของคาร์โบไฮเดรตในระดับต่าง ๆ ซึ่งใช้ขนาดของโมเลกุลเป็นเกณฑ์ คือ มอนอแซ็กคาไรด์ ไดแซ็กคาไรด์ และพอลิแซ็กคาไรด์ สามารถระบุชนิดโครงสร้างของสารในแต่ละกลุ่มและอธิบายคุณสมบัติของคาร์โบไฮเดรตแต่ละประเภทได้ถูกต้อง ทั้งนี้พบว่ายังมีนักเรียนจำนวน 2 คน (ร้อยละ 5.71) ที่มีแนวคิดแบบไม่สมบูรณ์ (PU) ในเรื่อง ชนิดของคาร์โบไฮเดรต ซึ่งนักเรียนสามารถอธิบายได้ว่าคาร์โบไฮเดรตมี 3 ชนิด คือ มอนอแซ็กคาไรด์ ไดแซ็กคาไรด์ และพอลิแซ็กคาไรด์ แต่ไม่ได้มีการระบุชนิดและอธิบายถึงความเหมือน ความแตกต่าง เชิงโครงสร้างของสารที่กำหนดให้ในแต่ละกลุ่ม นอกจากนั้นยังมีนักเรียนจำนวน 3 คน (ร้อยละ 8.57) ที่มีแนวคิดแบบไม่สมบูรณ์ (PU) ในเรื่อง การจำแนกคาร์โบไฮเดรต โดยนักเรียนสามารถระบุได้ว่าในการจำแนกชนิดของคาร์โบไฮเดรตใช้ขนาดของโมเลกุลเป็นเกณฑ์ แต่นักเรียนไม่ได้ระบุว่ามอนอแซ็กคาไรด์เป็นน้ำตาลโมเลกุลเดี่ยว ไดแซ็กคาไรด์เป็นน้ำตาลที่ประกอบด้วยมอนอแซ็กคาไรด์ 2 โมเลกุล และพอลิแซ็กคาไรด์เป็นคาร์โบไฮเดรตที่ประกอบด้วยมอนอแซ็กคาไรด์ 10 โมเลกุลขึ้นไป ส่วนแนวคิดเรื่องคุณสมบัติของคาร์โบไฮเดรต มีนักเรียนจำนวน 11 คน (ร้อยละ 31.43) โดยนักเรียนอธิบายได้ถูกต้องว่ามอนอแซ็กคาไรด์ มีรสหวาน ร่างกายสามารถดูดซึมได้โดยตรง ไดแซ็กคาไรด์ เป็นผลึกของแข็ง มีรสหวาน ละลายน้ำ

ได้ดี และพอลิแซ็กคาไรด์ไม่เป็นผลึก ไม่มีรส และไม่ละลายน้ำ แต่นักเรียนอธิบายองค์ประกอบบางส่วนได้ไม่ครบถ้วน เช่น นักเรียนตอบเพียงคุณสมบัติการละลายน้ำ แต่ไม่ตอบคุณสมบัติอื่น ๆ

เมื่อพิจารณาเกี่ยวกับแนวคิด เรื่อง คาร์โบไฮเดรต ผลวิจัยพบว่า ก่อนการจัดการเรียนรู้ นักเรียนส่วนใหญ่มีแนวคิดคลาดเคลื่อน (SM) ในเรื่อง ชนิดของคาร์โบไฮเดรต จำนวน 19 คน (ร้อยละ 54.29) แต่ภายหลังการจัดการเรียนรู้นักเรียนได้รับการพัฒนาให้มีแนวคิดทางวิทยาศาสตร์ (SU) ถึง 30 คน (ร้อยละ 85.71) เมื่อพิจารณาพบว่า ก่อนเรียนนักเรียนไม่สามารถแยกชนิดของคาร์โบไฮเดรตตามโครงสร้างทางเคมีได้ เนื่องจากต้องอาศัยความรู้พื้นฐานทางเคมีและการจินตนาการ ผู้วิจัยจึงได้จัดการเรียนรู้โดยให้นักเรียนใช้ตัวต่อกระดาษ ซึ่งได้นำแผ่นกระดาษมาใช้ต่อประกอบกันเพื่อแสดงพันธะภายในโมเลกุลของน้ำตาล และพันธะไกลโคซิดิกที่เกิดขึ้น เพื่อให้นักเรียนเห็นโครงสร้างของสารที่แตกต่างกันและเห็นพันธะเคมีของสารแต่ละชนิดอย่างชัดเจน

แนวคิด เรื่อง โปรตีน ประกอบด้วย 3 แนวคิดย่อย ได้แก่ กรดอะมิโน การเกิดพันธะเพปไทด์ และโครงสร้างโปรตีน พบว่านักเรียนมีแนวคิดทางวิทยาศาสตร์ (SU) มากที่สุดในเรื่อง การเกิดพันธะเพปไทด์ จำนวน 29 คน (ร้อยละ 82.86) โดยนักเรียนสามารถอธิบายได้ว่าในการเกิดพันธะเพปไทด์เกิดจากการที่กรดอะมิโน 2 โมเลกุล มาเชื่อมต่อกันโดยนำด้านหมู่อะมิโนของโมเลกุลหนึ่งมาเชื่อมต่อกับด้านหมู่คาร์บอกซิลของอีกโมเลกุล และมีการสูญเสียน้ำออกไป 1 โมเลกุล เรียกว่า ดีไฮเดรชัน (dehydration) อย่างไรก็ตามพบว่ามีนักเรียนจำนวน 3 คน (ร้อยละ 8.57) ที่มีแนวคิดแบบไม่สมบูรณ์และคลาดเคลื่อนบางส่วน (PUSM) โดยนักเรียนอธิบายการเกิดพันธะเพปไทด์ได้ถูกต้อง แต่นักเรียนยังระบุอะตอมของไฮโดรเจนและออกซิเจนที่สูญเสียไปในกระบวนการดีไฮเดรชันไม่ถูกต้อง ในแนวคิดเรื่อง กรดอะมิโน มีนักเรียนจำนวน 17 คน (ร้อยละ 48.57) ที่มีแนวคิดทางวิทยาศาสตร์ (SU) โดยนักเรียนสามารถอธิบายได้ว่าสารที่กำหนดให้ คือ กลูตาไธโอน จัดเป็นสารประเภทไตรเพปไทด์ เนื่องจากประกอบด้วยกรดอะมิโนจำนวน 3 ชนิด ได้แก่ กรดกลูตามิก ซิสเทอีน และไกลซีน นอกจากนั้นยังพบว่ามีนักเรียนจำนวน 11 คน (ร้อยละ 31.43) ที่มีแนวคิดแบบไม่สมบูรณ์และคลาดเคลื่อนบางส่วน (PUSM) โดยนักเรียนระบุได้ถูกต้องว่ากลูตาไธโอนจัดเป็นสารประเภทไตรเพปไทด์ แต่ระบุชนิดของกรดอะมิโนไม่ถูกต้อง ส่วนแนวคิดเรื่อง โครงสร้างโปรตีน มีนักเรียนจำนวน 15 คน (ร้อยละ 42.81) มีแนวคิดทางวิทยาศาสตร์ (SU) โดยสามารถอธิบายได้ว่าโครงสร้างโปรตีนถูกแบ่งออกเป็น 4 กลุ่มตามลักษณะโครงสร้างทางเคมี คือ โครงสร้างปฐมภูมิ โครงสร้างทุติยภูมิ โครงสร้างตติยภูมิ และโครงสร้างจตุรภูมิ และสามารถอธิบายได้ว่าความร้อนจะส่งผลให้โปรตีนในระดับโครงสร้างทุติยภูมิ โครงสร้างตติยภูมิ และโครงสร้างจตุรภูมิ เกิดการเสียสภาพ (denaturation) เนื่องจากความร้อนมีผลต่อพันธะไฮโดรเจนในโครงสร้างโปรตีน ทำให้โครงสร้างถูกทำลาย แต่ความร้อนไม่ส่งผลต่อพันธะเพปไทด์ อย่างไรก็ตามยังมีนักเรียนจำนวน 10 คน (ร้อยละ 28.57) ที่มีแนวคิดแบบไม่สมบูรณ์ (PU) โดยระบุได้ว่าโครงสร้างโปรตีนสามารถแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ได้ถูกต้อง แต่ระบุได้ไม่ครบถ้วนว่าความร้อนส่งผลกระทบต่อโครงสร้างโปรตีนในระดับต่าง ๆ อย่างไร

เมื่อพิจารณาเกี่ยวกับแนวคิด เรื่อง โปรตีน ผลวิจัยพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีแนวคิดคลาดเคลื่อน (SM) ในเรื่อง พันธะเพปไทด์ ในช่วงก่อนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 18 คน (ร้อยละ 51.43) เนื่องจากเป็นเรื่องที่นักเรียนไม่คุ้นเคย และเป็นเรื่องที่ไม่พบบ่อยครั้งในชีวิตประจำวัน แต่เมื่อได้รับการจัดการเรียนรู้นักเรียนมีการพัฒนาอย่างก้าวกระโดด และพบว่านักเรียนมีแนวคิดทางวิทยาศาสตร์ (SU) จำนวน 29 คน (ร้อยละ 82.86) เมื่อพิจารณาพบว่า ในเรื่องดังกล่าวมีเนื้อหาเกี่ยวกับพันธะเคมีและหมู่ฟังก์ชัน ผู้วิจัยจึงได้จัดการเรียนรู้โดยใช้แบบจำลองจากดินน้ำมันเพื่อให้นักเรียนได้ทำการสร้างพันธะเพปไทด์ ที่ต้องอาศัยการรวมตัวของธาตุที่มาจากทั้งหมู่อะมิโน และหมู่คาร์บอกซิล ทำให้นักเรียนได้เห็นภาพของการสร้างพันธะเพปไทด์อย่างชัดเจน

Table 1 Numbers and Percentages of Students' Conceptions in unit of Chemical basis of life for pre and post instruction by Model-based Learning

(N=35)

Topics	Number and Percentage of Students' Conceptions levels																			
	SU				PU				PUSM				SM				NU			
	pre		post		pre		post		pre		post		pre		post		pre		post	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
1. Carbohydrates - Type of carbohydrates	2	5.71	30	85.71	5	14.29	2	5.71	2	5.71	2	5.71	19	54.29	1	2.86	7	20	0	0
- Classification of carbohydrates	2	5.71	20	57.14	4	11.43	3	8.57	2	5.71	4	11.43	22	62.86	8	22.86	5	14.29	0	0
- Properties of carbohydrates	2	5.71	11	31.43	5	14.29	11	31.43	3	8.57	5	14.29	16	45.71	8	22.86	7	20	0	0
2. Proteins - Amino acid	0	0	17	48.57	1	2.86	5	14.29	14	40	11	31.43	8	22.86	0	0	12	34.29	2	5.71
- Peptide bond	0	0	29	82.86	0	0	1	2.86	3	8.57	3	8.57	18	51.43	2	5.71	14	40	0	0
- Protein structure	0	0	15	42.86	2	5.71	10	28.57	14	40	10	28.57	12	34.29	0	0	7	20	0	0
3. Lipid - Fatty acid	1	2.86	26	74.29	1	2.86	8	22.86	16	45.71	0	0	13	37.14	1	2.86	4	11.43	0	0
- Lipid	0	0	20	57.14	0	0	5	14.29	7	20	9	25.71	17	48.57	1	2.86	11	31.43	0	0
4. Nucleic acid - DNA and RNA	0	0	17	48.57	0	0	10	28.57	16	45.71	8	22.86	6	17.14	0	0	13	37.14	0	0

Note: SU = Sound Understanding; PU = Partial Understanding; PUSM = Partial Understanding with Specific Misconception; SM = Specific Misconception; NU = No Understanding

แนวคิด เรื่อง ลิพิด ประกอบด้วย 2 แนวคิดย่อย ได้แก่ กรดไขมัน และลิพิด พบว่าหลังเรียน นักเรียนมีแนวคิดทางวิทยาศาสตร์ (SU) มากที่สุดในเรื่อง กรดไขมัน จำนวน 26 คน (ร้อยละ 74.29) โดยนักเรียนสามารถอธิบายได้ว่ากรดไขมันอิ่มตัวส่งผลต่อการเกิดโรคหลอดเลือดหัวใจ เนื่องจากกรดไขมันอิ่มตัวมีสถานะเป็นของแข็ง เมื่อเข้าสู่ร่างกายจะไปจับที่ผนังหลอดเลือดแดง ทำให้หลอดเลือดตีบตันและไม่เกิดการไหลเวียนของกระแสเลือดภายในร่างกาย นอกจากนั้นยังพบว่ามีนักเรียน จำนวน 8 คน (ร้อยละ 22.86) ที่มีแนวคิดแบบไม่สมบูรณ์ (PU) โดยนักเรียนสามารถระบุได้ถูกต้องว่ากรดไขมันอิ่มตัวส่งผลต่อการเกิดโรคหลอดเลือดหัวใจ แต่นักเรียนไม่ได้กล่าวถึงสาเหตุที่กรดไขมันอิ่มตัวส่งผลให้เกิดโรคหลอดเลือดหัวใจ ส่วนในแนวคิด เรื่อง ลิพิด พบว่ามีนักเรียนจำนวน 20 คน (ร้อยละ 57.14) ที่มีแนวคิดทางวิทยาศาสตร์ (SU) โดยนักเรียนสามารถระบุชนิดและโครงสร้างของลิพิดชนิดต่าง ๆ ได้แก่ ไตรกลีเซอไรด์ ฟอสโฟลิพิด และสเตอรอยด์ ได้ถูกต้อง และสามารถระบุได้ว่าหากเกิดภาวะเยื่อบุโพรงมดลูกเจริญผิดที่จะทำให้ร่างกายมีความบกพร่องของสารในกลุ่มสเตอรอยด์ เนื่องจากฮอร์โมนเพศส่วนใหญ่จะอยู่ในรูปของสเตอรอยด์ ทั้งนี้พบว่ายังมีนักเรียนจำนวน 9 คน (ร้อยละ 25.71) มีแนวคิดแบบไม่สมบูรณ์และคลาดเคลื่อนบางส่วน (PUSM) โดยนักเรียนระบุชนิดและโครงสร้างของลิพิดชนิดต่าง ๆ ได้ถูกต้อง แต่ระบุไม่ถูกต้องว่าหากเกิดภาวะเยื่อบุโพรงมดลูกเจริญผิดที่จะส่งผลกระทบต่อปริมาณสเตอรอยด์ในร่างกาย

แนวคิด เรื่อง กรดนิวคลีอิก เมื่อพิจารณาแนวคิด เรื่อง กรดนิวคลีอิก พบว่านักเรียนมีแนวคิดวิทยาศาสตร์ (SU) จำนวน 17 คน (ร้อยละ 48.57) โดยนักเรียนสามารถอธิบายได้ว่าสายคู่เบสของพอลินิวคลีโอไทด์ในดีเอ็นเอจะเกิดขึ้นแบบสลับทิศทาง โดยปลาย 5’ ของสายหนึ่งจะจับกับปลาย 3’ ของอีกสายหนึ่ง โดยเบสกวานีนจะจับกับเบสไซโทซีน ด้วยพันธะไฮโดรเจนแบบพันธะคู่ และเบสอะดีนีนจะจับกับเบสไทมีน ด้วยพันธะไฮโดรเจนแบบพันธะสาม และอาร์เอ็นเอจะไม่มีเบสไทมีนแต่จะมีเบสยูราซิลมาทดแทน ซึ่งในการส่งข้อมูลทางพันธุกรรมจากดีเอ็นเอมาสู่อาร์เอ็นเอ เบสกวานีนจะจับกับเบสไซโทซีน และเบสอะดีนีนจะจับกับเบสยูราซิล โดยสังเคราะห์สาย RNA ในทิศทางจาก 5’ ไป 3’ อย่างไรก็ตามมีนักเรียนที่มีแนวคิดแบบไม่สมบูรณ์ (PU) จำนวน 10 คน (ร้อยละ 28.57) โดยนักเรียนอธิบายเกี่ยวกับการจับคู่กันของคู่เบสในสายพอลินิวคลีโอไทด์ได้ถูกต้อง แต่ไม่ได้กล่าวถึงพันะไฮโดรเจนที่เกิดขึ้น

เมื่อพิจารณาเกี่ยวกับแนวคิด เรื่อง กรดนิวคลีอิก ผลวิจัยพบว่า ก่อนการจัดการเรียนรู้ นักเรียนส่วนใหญ่มีแนวคิดแบบไม่สมบูรณ์และคลาดเคลื่อนบางส่วน (PUSM) ในเรื่อง ดีเอ็นเอและอาร์เอ็นเอ จำนวน 16 คน (ร้อยละ 45.71) แต่ภายหลังการจัดการเรียนรู้นักเรียนได้รับการพัฒนาให้มีแนวคิดทางวิทยาศาสตร์ (SU) จำนวน 17 คน (ร้อยละ 48.57) เมื่อพิจารณาพบว่า ธรรมชาติของเนื้อหา แม้จะเป็นเรื่องใกล้ตัว แต่เป็นเรื่องที่ต้องใช้จินตนาการค่อนข้างสูงเนื่องจากกรดนิวคลีอิกนั้นเกิดจากหลายองค์ประกอบย่อย ผู้วิจัยจึงได้ใช้แบบจำลองจากขนมต่างชนิดกันแทนองค์ประกอบย่อยที่ต่างกัน ทำให้นักเรียนสามารถเห็นโครงสร้างของดีเอ็นเอและอาร์เอ็นเอได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

จากผลการวิจัยข้างต้นแสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบจำลองเป็นฐาน ช่วยพัฒนาแนวคิดของนักเรียน สอดคล้องกับภรณ์ทิพย์ สุภัทรชัยวงศ์ (2558) ที่กล่าวว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบจำลองเป็นฐานมีการนำสถานการณ์มาใช้ในการกระตุ้นในการตรวจสอบความรู้เดิม และมีการสร้างแบบจำลองจากความรู้เดิมของนักเรียน มีการเปรียบเทียบแบบจำลองของตนเองและของเพื่อนนักเรียน เพื่อให้เห็นจุดเด่นและจุดด้อย ตลอดจนการปรับปรุงแก้ไขแบบจำลองจนกระทั่งสามารถใช้อธิบายแนวคิดหรือปรากฏการณ์ได้อย่างถูกต้อง และมีการขยายผลเพื่อนำแบบจำลองไปใช้อธิบายในสถานการณ์อื่นต่อไปได้

อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยพบว่ายังมีนักเรียนบางคนที่มีแนวคิดที่ไม่สมบูรณ์และคลาดเคลื่อนบางส่วน และแนวคิดคลาดเคลื่อน โดยเฉพาะในหัวข้อเรื่อง กรดอะมิโน โครงสร้างโปรตีน การจำแนกคาร์โบไฮเดรต และคุณสมบัติของคาร์โบไฮเดรต ซึ่งอาจเป็นเพราะธรรมชาติของเนื้อหามีความซับซ้อนและเป็นนามธรรม ไม่สามารถมองเห็นได้ นอกจากนั้นเนื้อหาดังกล่าวจำเป็นต้องใช้ความรู้พื้นฐานทางเคมี สอดคล้องกับงานวิจัยของ Wood (1990) ที่กล่าวว่า หากนักเรียนไม่เข้าใจในเนื้อหาทางเคมีแล้ว อาจทำให้นักเรียนไม่สามารถอธิบายหรือทำความเข้าใจเกี่ยวกับสารเคมีในสิ่งมีชีวิตได้ เช่น นักเรียนบางส่วนไม่สามารถอธิบายความแตกต่างของพันธะเคมีแต่ละประเภทได้ ย่อมส่งผลให้นักเรียนไม่สามารถจัดจำแนกชนิดและอธิบายคุณสมบัติของคาร์โบไฮเดรตที่มีลักษณะโครงสร้างและการเกิดพันธะที่ต่างกันได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Posner *et al.* (1982) และ Cakir (2008) ที่กล่าวว่าหากนักเรียนไม่เข้าใจหรือไม่คุ้นเคยในแนวคิดเดิมมาก่อนจะส่งผลให้มีการเชื่อมโยงสู่แนวคิดใหม่ได้ยาก และอาจทำให้นักเรียนมีความเข้าใจที่ไม่ครบถ้วน เพราะการเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ดีเมื่อมีการเชื่อมโยงความรู้เดิมกับความรู้ใหม่เข้าด้วยกัน และมีการปรับเปลี่ยนแนวคิดให้มีความถูกต้องยิ่งขึ้น

สรุป

การจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบจำลองเป็นฐาน ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนมีแนวคิดทางวิทยาศาสตร์ ในหน่วยการเรียนรู้เรื่อง เคมีที่เป็นพื้นฐานของสิ่งมีชีวิต มากขึ้น โดยนักเรียนส่วนใหญ่มีแนวคิดวิทยาศาสตร์มากที่สุดในเรื่อง ชนิดของคาร์โบไฮเดรต การเกิดพันธะเพปไทด์ กรดไขมัน ลิพิด การจำแนกคาร์โบไฮเดรต กรดอะมิโน ดีเอ็นเอและอาร์เอ็นเอ โครงสร้างโปรตีน ตามลำดับ และน้อยที่สุดคือเรื่อง คุณสมบัติของคาร์โบไฮเดรต โดยการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบจำลองเป็นฐานได้กระตุ้นให้นักเรียนเกิดแนวคิดทางวิทยาศาสตร์ผ่านกระบวนการสร้างแบบจำลองจากความรู้เดิม แล้วนำมาผ่านการประเมิน การปรับปรุงแก้ไข จนสามารถอธิบายปรากฏการณ์ต่าง ๆ ได้ และสามารถขยายแบบจำลองเพื่ออธิบายปรากฏการณ์ที่แตกต่างออกไปได้

ข้อเสนอแนะ

1. ครูควรมีการตรวจสอบแบบจำลองของนักเรียนก่อนและหลังการปรับปรุงแบบจำลองว่ามีความถูกต้องและคล้ายคลึงกับแบบจำลองวิทยาศาสตร์

2. ครูควรแนะนำให้นักเรียนเข้าใจในธรรมชาติของแบบจำลอง เพื่อป้องกันการเกิดแนวคิดคลาดเคลื่อนจากการใช้แบบจำลอง

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) ที่ได้สนับสนุนทุนการศึกษาภายใต้โครงการผลิตครูที่มีความสามารถพิเศษทางวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ (สควค.) ระยะที่ 3 ปีการศึกษา 2560

เอกสารอ้างอิง

ภรณ์ทิพย์ สุภัทรชัยวงศ์ ชาตรี ฝ่ายคำตา และ พจนารถ สุวรรณรุจิ. 2558. “การจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบจำลองเป็นฐานเพื่อพัฒนาแบบจำลองทางความคิด เรื่อง โครงสร้างอะตอมและความเข้าใจธรรมชาติของแบบจำลองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4”. **วารสารนวัตกรรมการเรียนรู้** 1(1): 97-124.

มุตจรินทร์ ดีทะเล. 2545. **การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาชีววิทยาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เรื่องสารเคมีในเซลล์ของสิ่งมีชีวิต โดยใช้รูปแบบการสอนตามแนวคิดของ** Ausubel, Suchma **และ** Bruner. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิทยาศาสตร์ศึกษา, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. 2546. **คู่มือการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์**. กรุงเทพมหานคร:โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

สุนีย์ คล้ายนิล. 2547. “การรู้คณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ของนักเรียนวัยจบการศึกษาภาคบังคับ.” **วารสารการศึกษาวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และเทคโนโลยี** 32 (129): 9-18.

American Association for the Advancement of Science. 1990. **Science for all American**. New York: Oxford University Press.

Cakir M. 2008. “Constructivist Approaches to Learning in Science and Their Implications for Science Pedagogy: A Literature Review”. **International Journal of Environmental & Science Education**, 3 (4): 193-206.

Clement, J.J, M.A. Rea-Ramirez, and M.C. Nunez-Oviedo. 2007. “An Instructional model derived from Model construction and criticism theory” in J.J. Clement, and M.A. Rea-Ramirez (eds). **Model Based Learning and Instruction in Science**. U.S.A.: Springer.

Gilbert, J. K. 2005. **Visualization in science education**. Netherlands: Springer.

Haidar, A. H. 1997. “Prospective chemistry Teachers’ Conception of Conservation of Matter and Related Concept.” **Journal of Research in Science Teaching** 34 (4): 181-197.

Justi, R. and J.K. Gilbert. 2002. Models and modeling in chemical education. In J.K. Gilbert, O.

Kemmis, S. and R. McTaggart. 1998. **The Action Research Reader**. Deakin: Victoria University Press.

Posner, G.J., K. A. Strike, P.W. Hewson and W. A. Gertzog. 1982. “Accommodation of a scientific conception: Toward a theory of conceptual change”. **Science Education** 66: 211-227

Tekkaya C. 2002. “Misconceptions as barrier to understand biology.” **Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi** 23, 259-266.

Windschitl, M. and Thompson. 2006. **Beyond the Scientific Method: Model-based Inquiry as a New Paradigm of Preference for School Science Investigations**.Published online 4 January 2008 in Wiley Inter Science (Online). www.interscience.wiley.com, November 28, 2010.

Wood, E.J. 1990. “Biochemistry is a Difficult Subject for Both Student and Teacher.” **Biochemical Education** 18(4): 170-172.

Zirbel, E. L. 2004. “Framework for Conceptual Change.” **The Astronomy Education Review** 3: 62-76.

การสำรวจแบบจำลองทางความคิดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เรื่อง ระบบประสาท

Exploring Mental models in Nervous system of 11th graders

ณัฐดนัย แก้วบุตร[1*] จิตตมาส สุขแสวง[1] และธีรศักดิ์ เอโกบล[2]

Natdanai Kaewbut[1*], Chittamas Suksawang[1] and Teerasak E-kobon[2]

บทคัดย่อ

งานวิจัยชิ้นนี้เป็นงานวิจัยเชิงสำรวจ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแบบจำลองทางความคิดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เรื่อง ระบบประสาท กลุ่มที่ศึกษาจำนวน 25 คน ได้แก่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จากโรงเรียนมัธยมศึกษาแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานครสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 2 (สพม.2) ในปีการศึกษา 2561 สำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบวัดแบบจำลองทางความคิด เรื่อง ระบบประสาท และในการวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหาแล้วจัดกลุ่มแบบจำลองทางความคิดของนักเรียน นับจำนวนและคิดเป็นเป็นค่าร้อยละ ผลการวิจัยพบว่า ในภาพรวมก่อนการจัดการเรียนรู้ ไม่มีนักเรียนคนใดมีแบบจำลองทางความคิดที่สมบูรณ์เกี่ยวกับระบบประสาททุกแนวคิด โดยส่วนใหญ่ไม่แสดงแบบจำลองทางความคิดที่เกี่ยวข้องกับระบบประสาทมากที่สุดในเรื่อง การเกิดกระแสประสาท จำนวน 22 คน (ร้อยละ 88) รองลงมาคือเรื่อง เซลล์ประสาทและการเคลื่อนของกระแสประสาท จำนวน 18 คน (ร้อยละ 72) และน้อยที่สุดในเรื่อง ศูนย์ควบคุมกระแสประสาท จำนวน 16 คน (ร้อยละ 64)

ABSTRACT

The aim of the study was to explore 11th graders' mental models of nervous system before teaching. The participants were 25 grade-11 students from a secondary school in Bangkok under The Secondary Educational Service Area Office 2 in academic year 2018. The mental models of students were brought out using open ended questionnaires in nervous system which consisted of 6 items. Then, the data were analyzed by content analysis and shown in percentage. The findings of the research showed that none of the students had correct mental models and most of them could not respond to the questionnaires. For the concepts that most students' mental models were not responded were action potentials (88%), followed by neuron and propagation of action potentials (72%), and, the least, control center of nervous system (64%), respectively.

Keyword: mental model, nervous system

*Corresponding author; e-mail address: **natdanai.kae@ku.th**

[1]ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 50 ถ.พหลโยธิน เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900

[1] Department of Education, Faculty of Education, Kasetsart University, 50 Pahol Yothin Road, Chatuchak, Bangkok 10900.

[2]ภาควิชาพันธุศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 50 ถ.พหลโยธิน เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900

[2] Department of Genetics, Faculty of Science, Kasetsart University, 50 Pahol Yothin Road, Chatuchak, Bangkok

คำนำ

แบบจำลองทางความคิด หมายถึง สิ่งแทนความจริงของโลกที่อยู่ในสมองของแต่ละบุคคล โดยขึ้นอยู่กับความรู้และประสบการณ์เดิมของบุคคลนั้น สามารถเปลี่ยนแปลงปัจจัยหรือทำให้เคลื่อนไหวในสมองได้ กล่าวคือ บุคคลนั้นสามารถควบคุมสิ่งแทนความจริงนี้ได้ตามความต้องการภายในสมองของตนทำให้สามารถอธิบายหรือพยากรณ์ปรากฏการณ์นั้นได้ (Gentner, 2002) แบบจำลองทางความคิดเป็นหนึ่งในตัวแปรสำคัญในการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ เนื่องจากบ่อยครั้งที่ความรู้ทางวิทยาศาสตร์มีความซับซ้อนและนามธรรมสูง นักวิทยาศาสตร์จึงสร้างแบบจำลองขึ้นเพื่อใช้อธิบายปรากฏการณ์ที่เข้าใจยากให้เกิดความเข้าใจที่ง่ายขึ้น (Gilbert, 2005) ตัวอย่างเช่น แบบจำลองระบบสุริยะซึ่งเป็นแบบจำลองที่ช่วยย่อระบบสุริยะซึ่งมีขนาดใหญ่มากและสังเกตได้ยากให้มองเห็นรูปแบบการจัดเรียงตัวของดาวได้ง่ายขึ้น หรือแบบจำลองอะตอม แบบจำลองดีเอ็นเอซึ่งช่วยขยายรายละเอียดให้เห็นส่วนประกอบของสิ่งเหล่านั้นได้ชัดมากยิ่งขึ้น (Windschilt *et al.* , 2008) นอกจากนี้ ยังมีแบบจำลองอีกประเภท คือ แบบจำลองทางความคิดซึ่งเป็นแบบจำลองที่อยู่ภายในสมองของมนุษย์เปรียบเสมือนเครื่องฉายภาพในสมองเพื่อช่วยให้มนุษย์สร้างคำอธิบายหรือทำนายปรากฏการณ์นั้น ๆ ได้ อย่างไรก็ดี ปัจจัยที่ส่งผลให้นักเรียนมีแบบจำลองทางความคิดที่ไม่ถูกต้องอาจเกิดจากการมีความเชื่อที่ไม่ถูกต้องตามหลักวิทยาศาสตร์ (Vosniadou, 2002) เช่น การเข้าใจว่ากระแสไฟฟ้ามีความเป็นรูปธรรมจากการดูการ์ตูนในวัยเด็ก ทำให้เมื่อพูดถึงกระแสไฟฟ้าซึ่งเกี่ยวข้องกับการเคลื่อนที่ของไอออนจะทำให้นักเรียนสับสนได้ และแบบจำลองทางความคิดเหล่านั้นมักจะเปลี่ยนแปลงได้ยาก

ระบบประสาทเป็นหน่วยการเรียนรู้หนึ่งที่ถูกบรรจุลงในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2550) ในรายวิชาชีววิทยา ของสาระที่ 1 สิ่งมีชีวิตกับกระบวนการดำรงชีวิต ซึ่งเนื้อหาในเรื่องนี้มีความยากค่อนข้างมาก เนื่องจากเนื้อหาในหน่วยการเรียนรู้นี้มีความซับซ้อน (เกี่ยวข้องกับระบบร่างกายอื่น เช่น ระบบกล้ามเนื้อ ระบบต่อมไร้ท่อ) ไม่สามารถมองเห็นได้ด้วยตาเปล่า เช่น เซลล์ประสาทและยังมีลักษณะเป็นนามธรรมเช่น การเกิดกระแสประสาทซึ่งเกี่ยวข้องกับศักย์ไฟฟ้า ทำให้ยากต่อการทำความเข้าใจของนักเรียน นอกจากนี้นักเรียนยังมีความเข้าใจเรื่องนี้ไม่เพียงพอและมีแนวความคิดที่ยังคลาดเคลื่อนเกี่ยวกับเรื่องนี้อยู่มาก โดยนักเรียนเข้าใจคลาดเคลื่อนเกี่ยวกับประเภทของเซลล์ประสาทซึ่งได้แก่ เซลล์ประสาทขั้วเดียว (Unipolar neuron) เซลล์ประสาทสองขั้ว (Bipolar neuron) และเซลล์ประสาทหลายขั้ว (Multipolar neuron) โดยนักเรียนตีความคำว่าขั้ว (polar) ว่าเป็นประจุไฟฟ้า (ขั้วบวก ขั้วลบ) แทนที่จะเป็นจำนวนของเส้นใยประสาทที่ยื่นออกมาจากตัวเซลล์ เช่น เซลล์ประสาทขั้วเดียว คือมีประจุบวกอยู่ในเซลล์ เซลล์ประสาทสองขั้ว คือมีประจุลบอยู่ในเซลล์ และเซลล์ประสาทหลายขั้ว คือมีประจุบวกและประจุลบในเซลล์ หรืออีกกรณีนักเรียนตีความคำว่าขั้วว่าแบ่งตามจำนวนตัวเซลล์หรือจำนวนของปลายแอกซอน (Ranaweera and Montplaisir, 2010) นอกจากนี้งานวิจัยของประภัทสร บุญทวีกุลสวัสดิ์ (2553) พบว่าในเรื่องของการทำงานของเซลล์ประสาทเป็นเรื่องที่เข้าใจยาก เนื่องจากเรื่องนี้เป็นเรื่องที่ไม่สามารถมองเห็นและทำการทดลองให้เห็นถึงปรากฏการณ์ได้ และยังจำเป็นต้องอาศัยความรู้ด้านศักย์ไฟฟ้าเพื่อใช้อธิบายการเปลี่ยนแปลงของศักย์เยื่อหุ้มเซลล์ที่เปลี่ยนแปลงเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของไอออนชนิดต่าง ๆ เป็นต้น

อย่างไรก็ดี ยังไม่พบว่ามีงานวิจัยที่ศึกษาแบบจำลองทางความคิดของนักเรียนในเรื่องระบบประสาท ดังนั้นในฐานะผู้วิจัยจึงสนใจที่จะสำรวจแบบจำลองทางความคิดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ในเรื่องระบบประสาทก่อนการจัดการเรียนรู้ เพื่อนำข้อมูลและผลวิจัยที่ได้มาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาและออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนมีแบบจำลองทางความคิดที่ถูกต้องสอดคล้องกับแบบจำลองทางวิทยาศาสตร์

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อสำรวจแบบจำลองทางความคิดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เรื่อง ระบบประสาทก่อนการจัดการเรียนรู้

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

งานวิจัยชิ้นนี้เป็นงานวิจัยเชิงสำรวจ (survey research) ซึ่งผู้วิจัยได้สำรวจแบบจำลองทางความคิดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เรื่อง ระบบประสาทก่อนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้แบบวัดแบบจำลองทางความคิด เรื่อง ระบบประสาท ซึ่งเป็นแบบวัดชนิดคำถามปลายเปิด

กลุ่มที่ศึกษา

กลุ่มที่ศึกษาเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 แผนการเรียนวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนมัธยมศึกษาแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานครสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 2 (สพม.2) จำนวน 25 คน โดยแบ่งเป็นนักเรียนชาย 9 คน และนักเรียนหญิง 16 คน ซึ่งเป็นนักเรียนในชั้นเรียนที่ผู้วิจัยปฏิบัติการสอนอยู่ประจำภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2561

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือแบบวัดแบบจำลองทางความคิด เรื่อง ระบบประสาทซึ่งประกอบด้วยข้อคำถามชนิดคำถามปลายเปิดหรือเลือกตอบ พร้อมอธิบายเหตุผลประกอบ รวมทั้งสิ้น 6 ข้อ โดยครอบคลุม 5 แนวคิด ได้แก่ เซลล์ประสาท การเกิดกระแสประสาท การเคลื่อนที่ของกระแสประสาท การถ่ายทอดกระแสประสาท และศูนย์ควบคุมระบบประสาท โดยเครื่องมือชิ้นนี้ได้รับการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา ความตรงเชิงโครงสร้าง และความเหมาะสมของภาษาจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญในด้านวิทยาศาสตร์ศึกษา 1 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญในด้านชีววิทยา 1 ท่าน และครูที่มีความเชี่ยวชาญด้านการสอนชีววิทยา 1 ท่าน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยตนเองโดยให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 แผนการเรียนวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ จำนวน 25 คน ทำแบบวัดแบบจำลองทางความคิด เรื่อง ระบบประสาท โดยใช้เวลาในการทำแบบวัด 50 นาที โดยเป็นการเก็บข้อมูลก่อนการจัดการเรียนรู้

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์คำตอบรายข้อโดยอ่านคำตอบของนักเรียนอย่างละเอียด แล้วตีความและจัดกลุ่มแบบจำลองทางความคิด เรื่อง ระบบประสาทออกเป็น 6 กลุ่ม ซึ่งประยุกต์จากการจัดกลุ่มแบบจำลอง

ทางความคิดของ Chi and Roscoe (2002) ดังนี้ (1) แบบจำลองทางความคิดที่ถูกต้อง (Correct mental models; CMM) (2) แบบจำลองทางความคิดที่ถูกต้องแต่ไม่สมบูรณ์ (Incomplete correct mental models; ICMM) (3) แบบจำลองทางความคิดที่สมบูรณ์แต่ไม่ถูกต้อง (Complete flawed mental models; CFMM) (4) แบบจำลองทางความคิดที่ไม่ถูกต้อง (Flawed mental models; FMM) (5) แบบจำลองทางความคิดที่ไม่เชื่อมโยง (Incoherent mental models; IMM) (6) ไม่แสดงแบบจำลองทางความคิด (No response; NR) แล้วหาความถี่ของคำตอบที่จัดกลุ่มได้เป็นค่าร้อยละ

ผลวิจัยและอภิปรายผล

ผลการวิจัยเกี่ยวกับแบบจำลองทางความคิดของนักเรียน ดังแสดงในตารางที่ 1 ซึ่งพบว่าไม่มีนักเรียนคนใดมีแบบจำลองทางความคิดที่ถูกต้องในทุกแนวคิด และในแนวคิดเรื่องการเกิดกระแสประสาทเป็นแนวคิดที่นักเรียนไม่แสดงแบบจำลองทางความคิดมากที่สุดจำนวน 22 คน (ร้อยละ 88) อย่างไรก็ตามยังพบว่ามีนักเรียนที่มีแบบจำลองทางความคิดที่ถูกต้องแต่ไม่สมบูรณ์ในแนวคิดเรื่องการถ่ายทอดกระแสประสาท และศูนย์ควบคุมระบบประสาทจำนวน 3 คน (ร้อยละ 12) ในทั้ง 2 แนวคิด โดยแบบจำลองทางความคิดของนักเรียนในแต่ละหัวข้อโดยสรุปมีดังนี้

Table 1 Results of 11th graders' mental models in nervous system (N=25)

Concepts	The number of student (Person) (%)					
	CMM*	ICMM*	CFMM*	FMM*	IMM*	NR*
Neuron	0 (0)	0 (0)	1 (4)	4 (16)	2 (8)	18 (72)
Action potentials	0 (0)	0 (0)	1 (4)	0 (0)	2 (8)	22 (88)
Propagation of action potentials	0 (0)	3 (12)	4 (16)	0 (0)	0 (0)	18 (72)
Neurotransmission	0 (0)	0 (0)	4 (16)	3 (12)	1 (4)	17 (68)
Control center of nervous system	0 (0)	3 (12)	6 (24)	0 (0)	0 (0)	16 (64)

* CMM : Correct mental models, ICMM : Incomplete correct mental models, CFMM : Complete flawed mental models, FMM : Flawed mental models, IMM : Incoherent mental models, NR : No response

เซลล์ประสาท

ในหัวข้อนี้ซึ่งครอบคลุมเกี่ยวกับรูปร่าง ประเภท และแหล่งที่พบของเซลล์ประสาทชนิดต่าง ๆ ซึ่งผู้วิจัยได้ให้นักเรียนวาดภาพของรูปร่างของเซลล์ประสาทที่พบในอวัยวะที่กำหนดให้ พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่จำนวน 18 คน (ร้อยละ 72) ไม่แสดงแบบจำลองทางความคิดเลย (NR) และยังพบว่ามีนักเรียนจำนวน 4 คน (ร้อยละ 16) มีแบบจำลองทางความคิดที่ไม่ถูกต้อง (FMM) โดยนักเรียนมีแนวคิดว่าเซลล์ประสาทที่พบในอวัยวะทุกข้อมีลักษณะเหมือนกันคือมีเส้นใยประสาทยื่นออกมาจากเซลล์หลายเส้นโดยทุกเส้นมีความยาวเท่ากัน และไม่มีการแบ่งแอกซอนและเดนไดรต์ ซึ่งไม่สอดคล้องกับแบบจำลองทางวิทยาศาสตร์ในปัจจุบันว่า บริเวณบนโพรงจมูกจะมีเซลล์ประสาทประเภท 2 ขั้ว คือ มีเส้นใยประสาทแยกออกมาจากตัวเซลล์ 2 เส้น โดยหนึ่งเป็นเดนไดรต์ ส่วนอีกเส้นหนึ่งเป็นแอกซอน บริเวณสมองส่วนไฮโปทาลามัสจะมีเซลล์ประสาทขั้วเดียวคือมีเส้นใยประสาทแยกออกมาจากตัวเซลล์เพียง 1 เส้นคือแอกซอนเท่านั้น ส่วนบริเวณกล้ามเนื้อจะมีเซลล์ประสาทหลายขั้วคือมีเดนไดรต์ออกมาจากตัวเซลล์จำนวนมากกว่า 1 เส้น แต่มีแอกซอนเพียงเส้นเดียว

การเกิดกระแสประสาท

ในหัวข้อนี้ซึ่งครอบคลุมเกี่ยวกับการเกิดกระประสาททั้ง 3 ระยะ ได้แก่ ระยะพัก ระยะดีโพลาไรเซชัน และระยะรีโพลาไรเซชัน โดยผู้วิจัยได้ใช้คำถาม 2 ข้อ โดยในข้อแรกผู้วิจัยได้ให้นักเรียนวาดภาพสิ่งที่เกิดขึ้นบริเวณเยื่อหุ้มเซลล์ประสาทในขณะที่เกิดกระแสประสาทในแต่ละระยะและให้นักเรียนวาดกราฟระหว่างศักย์เยื่อเซลล์ต่อเวลาเมื่อร่างกายได้รับยาชา พบว่า นักเรียนจำนวน 22 คน (ร้อยละ 88) ไม่แสดงแบบจำลองทางความคิด (NR) และมีนักเรียนที่มีแบบจำลองทางความคิดที่ไม่ถูกต้องจำนวน 2 คน (ร้อยละ 8) โดยนักเรียนในกลุ่มนี้วาดสัดส่วนของโซเดียมและโพแทสเซียมระหว่างนอกและในเซลล์ประสาทไม่ถูกต้อง และไม่แสดงถึงทิศการเคลื่อนที่ของไอออนด้วย และในข้อที่ 2 รูปแบบของกราฟที่นักเรียนวาดเป็นลักษณะเหมือนกราฟไซน์ (sine) ซึ่งไม่ถูกต้องตามแบบจำลองทางวิทยาศาสตร์ อย่างไรก็ตามนักเรียนเพียงคนเดียวเท่านั้น (ร้อยละ 4) ที่มีแบบจำลองทางความคิดที่สมบูรณ์แต่ไม่ถูกต้อง โดยนักเรียนสามารถวาดภาพสัดส่วนของโซเดียมและโพแทสเซียมได้ถูกต้อง แต่นักเรียนเขียนการเคลื่อนที่ของไอออนเหล่านั้นผิด ในข้อที่ 2 นักเรียนวาดกราฟไม่ถูกต้องโดยวาดเป็นรูปแบบของกราฟเอกโพเนนเชียลซึ่งไม่ถูกต้องตามแบบจำลองทางวิทยาศาสตร์

การเคลื่อนที่ของกระแสประสาท

ในหัวข้อนี้ซึ่งครอบคลุมเกี่ยวกับการเคลื่อนที่ของกระแสประสาทบนเส้นใยประสาทเปลือยและเส้นใยประสาทที่มีเยื่อไมอีลินหุ้มอยู่ ผู้วิจัยได้ให้ภาพของเส้นใยของเซลล์ประสาทแบบต่าง ๆ แล้วถามนักเรียนว่าแบบใดสามารถนำกระแสประสาทได้ไวที่สุด พบว่า นักเรียนจำนวน 18 คน (ร้อยละ 72) ไม่แสดงแบบจำลองทางความคิด (NR) อย่างไรก็ตามมีนักเรียนจำนวน 3 คน (ร้อยละ 12) มีแบบจำลองทางความคิดที่ถูกต้องแต่ไม่สมบูรณ์ (ICMM) โดยนักเรียนในกลุ่มสามารถเลือกภาพที่ถูกต้องคือภาพที่มีเยื่อหุ้มไมอีลินยาว และได้ให้เหตุผลว่าเพราะมีเยื่อหุ้มไมอีลินหุ้มอยู่ แต่ไม่ได้กล่าวถึงความยาวของเยื่อหุ้มไมอีลินหรือจำนวนของโนดออฟแรนเวียร์ ผู้วิจัยจึงจัดว่ายังเป็นแบบจำลองทางความคิดที่ถูกต้องแต่ยังไม่สมบูรณ์

การถ่ายทอดกระแสประสาท

ในหัวข้อนี้จะครอบคลุมถึงขั้นตอนของการขนส่งสารสื่อประสาทออกสู่เซลล์ประสาทถัดไปเพื่อกระตุ้นให้เกิดเซลล์ประสาทต่อไป โดยผู้วิจัยได้นำภาพกระบวนการถ่ายทอดกระแสประสาทบริเวณปลายแอกซอนพร้อมระบุหมายเลขในแต่ละขั้น โดยมีทั้งหมด 8 ขั้นตอน และแล้วให้นักเรียนอธิบายว่าแต่ละขั้นตอนเกิดอะไรขึ้น และให้นักเรียนอ่านบทความเกี่ยวกับสารไซบูทรามีน แล้วถามนักเรียนว่าสารนี้มีผลกับขั้นตอนใด พบว่า นักเรียนจำนวน 17 คน (ร้อยละ 68) ไม่แสดงแบบจำลองทางความคิด (NR) คือไม่มีการตอบคำถามทั้ง 2 ข้อคำถาม และพบว่านักเรียนอีกจำนวน 4 คน (ร้อยละ 12) มีแบบจำลองทางความคิดที่ไม่ถูกต้อง (FMM) โดยนักเรียนในกลุ่มนี้อธิบายไม่ครบทุกขั้นตอนและขั้นตอนที่อธิบายก็อธิบายผิด และในข้อที่ 2 นักเรียนไม่แสดงแบบจำลองทางความคิด (NR) โดยรวมผู้วิจัยจึงจัดกลุ่มให้นักเรียนกลุ่มนี้อยู่ในกุ่มที่มีแบบจำลองทางความคิดไม่ถูกต้อง (FMM) อย่างไรก็ดีพบว่านักเรียนจำนวน 4 คน (ร้อยละ 16) มีแบบจำลองทางความคิดที่สมบูรณ์แต่ไม่ถูกต้อง (CFMM) โดยนักเรียนตอบคำถามในข้อแรกได้ครบทุกข้อ แต่คำตอบยังไม่ถูกต้องตามหลักวิทยาศาสตร์ เช่น นักเรียนบอกว่าสาร(สื่อประสาท)จะล่องลอยอยู่ในร่างกาย ซึ่งในแบบจำลองวิทยาศาสตร์นั้นกล่าวว่าสารสื่อประสาทเมื่อถูกใช้แล้ว จะถูกนำกลับเข้าสู่ปลายแอกซอนเพื่อใช้ใหม่ หรือนำออกไปกำจัดผ่านระบบหมุนเวียนเลือด และในคำถามข้อที่ 2 นักเรียนมีแบบจำลองทางความคิดที่ไม่เชื่อมโยง (IMM) คือนักเรียนเลือกคำตอบที่ไม่ถูกต้อง และคำอธิบายของนักเรียนไม่เกี่ยวกับสารสื่อประสาทหรือ reuptake channel เลย หรือไม่แสดงออกแบบจำลองทางความคิดเลย (NR) ผู้วิจัยจึงจัดให้อยู่ในกลุ่มแบบจำลองทางความคิดสมบูรณ์แต่ไม่ถูกต้อง

ศูนย์ควบคุมกระแสประสาท

ในหัวข้อนี้จะครอบคลุมเพียงแต่ในเรื่องของสมองเท่านั้น สำหรับเรื่องของไขสันหลังผู้วิจัยจะทำการสำรวจในช่วงระหว่างปฏิบัติการสอนในเรื่องนี้ต่อไปเนื่องจากมีข้อจำกัดด้านเวลา สำหรับการเก็บข้อมูลผู้วิจัยได้แสดงภาพของบริเวณต่าง ๆ ในสมอง พร้อมชี้ตัวเลขเพื่อให้นักเรียนเลือก เพื่อตอบคำถามว่าโครงสร้างของสมองของผู้ป่วยโรคเบาจืด (ปัสสาวะมาก บ่อย และเจือจาง) ที่อาจเสียหายคือหมายเลขใด พบว่า นักเรียนจำนวน 16 คน (ร้อยละ 64) ไม่แสดงแบบจำลองทางความคิด (NR) อย่างไรก็ดีพบว่ามีนักเรียนจำนวน 4 คน (ร้อยละ 16) มีแบบจำลองทางความคิดที่สมบูรณ์แต่ไม่ถูกต้อง (CFMM) โดยนักเรียนในกลุ่มนี้สามารถอธิบายได้ถูกต้องว่าโรคเบาจืดเกิดจากความผิดปกติจากสมองส่วนไฮโปทาลามัส และ/หรือเกี่ยวข้องกับฮอร์โมน ADH ซึ่งทำหน้าที่กระตุ้นให้เกิดการดูดกลับน้ำในท่อไต แต่นักเรียนเลือกตัวเลขผิด กล่าวคือนักเรียนไม่ทราบว่าส่วนใดคือไฮโปทาลามัส ผู้วิจัยจึงจัดนักเรียนกลุ่มนี้ว่ามีแบบจำลองทางความคิดที่สมบูรณ์แต่ไม่ถูกต้อง และยังมีนักเรียนจำนวน 3 คน (ร้อยละ 12) มีแบบจำลองทางความคิดที่ถูกต้องแต่ไม่สมบูรณ์ (ICMM) โดยนักเรียนกลุ่มนี้มีแบบจำลองทางความคิดที่คล้ายกับกลุ่มที่มีแบบจำลองทางความคิดที่สมบูรณ์แต่ไม่ถูกต้อง กล่าวคือนักเรียนเข้าใจว่าโรคเบาจืดเกี่ยวข้องกับสมองส่วนไฮโปทาลามัสและ/หรือเกี่ยวข้องกับฮอร์โมน ADH เพียงแต่นักเรียนในกลุ่มนี้เลือกหมายเลขได้ถูกต้อง

จากข้อค้นพบดังกล่าวสามารถสรุปได้ว่า ไม่มีนักเรียนคนใดมีแบบจำลองทางความคิดที่ถูกต้อง (CMM) เกี่ยวกับระบบประสาท ถึงแม้ว่านักเรียนจะเคยผ่านการเรียนในเรื่องนี้แล้วในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 2 มาแล้ว

อย่างไรก็ตาม เรื่องที่นักเรียนมีแบบจำลองทางความคิดที่ใกล้เคียงกับแบบจำลองทางความคิดที่ถูกต้อง คือ แบบจำลองทางความคิดที่ถูกต้องแต่ไม่สมบูรณ์ (ICMM) ในเรื่องการเคลื่อนที่ของกระแสประสาทและศูนย์ควบคุมกระแสประสาทจำนวน 3 คน (ร้อยละ 12) และนักเรียนส่วนมากไม่มีแบบจำลองทางความคิดเกี่ยวกับระบบประสาทเลย (NR) จะสังเกตได้ว่านักเรียนไม่แสดงแบบจำลองทางความคิดของตนเองออกมาเลยเป็นส่วนใหญ่ หรืออาจกล่าวได้ว่า โดยเรื่องที่นักเรียนไม่มีแบบจำลองทางความคิดมากที่สุด คือการเกิดกระแสประสาท (ร้อยละ 88) และนักเรียนมีแบบจำลองทางความคิดที่ไม่ถูกต้อง (FMM) ในเรื่องเซลล์ประสาทมากที่สุด (ร้อยละ 16) รองลงมาคือเรื่องการถ่ายทอดกระแสประสาท (ร้อยละ 12) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอรรัมภา คำนูอเนก และคณะ (2554) ที่กล่าวว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ยังมีแนวคิดคลาดเคลื่อนเกี่ยวกับระบบประสาททุกแนวคิด ทั้งนี้การที่นักเรียนส่วนใหญ่ไม่แสดงแบบจำลองทางความคิดออกมาอาจเป็นเพราะนักเรียนยังไม่มีความรู้พื้นฐานที่จำเป็นต่อการมีแบบจำลองที่ถูกต้องในเรื่องระบบประสาท ตัวอย่างเช่น ความต่างศักย์ไฟฟ้า ซึ่งก็มีความเป็นนามธรรมเช่นกัน โดยเฉพาะในแนวคิดเรื่องการเกิดกระแสประสาท ซึ่งจะมีการใช้กราฟอธิบายปรากฏการณ์ นักเรียนอาจยังไม่สามารถเชื่อมโยงกราฟความสัมพันธ์ระหว่างศักย์เยื่อเซลล์กับเวลาซึ่งเป็นแบบจำลองทางสัญลักษณ์ (Symbolic level) เข้ากับกับปรากฏการณ์การเคลื่อนที่ของไอออนที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของศักย์เยื่อเซลล์ (Submicroscopic level) ได้ ดังนั้นเพื่อการจัดการเรียนรู้ที่ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนมีแบบจำลองทางความคิดเกี่ยวกับระบบประสาทที่ถูกต้องจะช่วยให้นักเรียนเข้าใจและสามารถเชื่อมโยงระบบประสาทเข้ากับระบบร่างกายอื่น ๆ ได้ เช่น การจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบจำลองเป็นฐานซึ่งเป็นการจัดการเรียนรู้ซึ่งช่วยให้ครูเห็นแบบจำลองทางความคิดของนักเรียนซึ่งมักจะไม่เป็นไปตามแบบจำลองวิทยาศาสตร์ และช่วยแก้ไขดัดแปลงให้แบบจำลองทางความคิดของนักเรียนถูกต้องตามแบบจำลองวิทยาศาสตร์ได้

สรุปผลการวิจัย

จากการสำรวจ พบว่านักเรียนส่วนมากไม่แสดงแบบจำลองทางความคิดทั้ง 5 แนวคิด ได้แก่ เซลล์ประสาท การเกิดกระแสประสาท การเคลื่อนที่ของกระแสประสาท การถ่ายทอดกระแสประสาท และศูนย์ควบคุมระบบประสาท และไม่มีนักเรียนคนใดมีแบบจำลองทางความคิดที่ถูกต้อง สิ่งที่สะท้อนให้เห็นจากการสำรวจนี้คือการที่นักเรียนไม่เข้าใจเรื่องพื้นฐานสำหรับการเรียนเรื่องระบบประสาท

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่ได้สนับสนุนทุนการศึกษาภายใต้โครงการส่งเสริมการผลิตครูที่มีความสามารถพิเศษทางวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ (สควค.) ประจำปีการศึกษา 2560

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. 2551. **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551** (online). http://math.ipst.ac.th/wp-content/uploads/2015/PDF/Curriculum%202551.pdf.

ประภัทสร บุญทวีกุลสวัสดิ์. 2553. **การพัฒนาแนวคิดเชิงวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เรื่อง การรับรู้และการตอบสนอง โดยใช้วิธีการสืบเสาะหาความรู้ทางวิทยาศาสตร์แบบ** 5Es. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิทยาศาสตร์ศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

อรรัมภา คำนูเอนก, เอกรัตน์ ศรีตัญญู, และพรรณนภา ศักดิ์สูง.2554. **แนวคิดเรื่องการรับรู้และตอบสนองของสิ่งมีชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่** 5. การประชุมทางวิชาการของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ครั้งที่ 49.

Chi, M. T. H., and R. D. Roscoe. 2002. The processes and challenges of conceptual change. In M. Limon and L. Mason (Eds.), **Reconsidering conceptual change: Issues in theory and practice**. Dordrecht, Netherlands: Kluwer Academic Publishers: 3-27.

Gentner, D. 2002. Mental models, Psychology of. **International Encyclopedia of the Social and Behavioral Sciences**. Amsterdam: Elsevier Science.

Gilbert, J. K. 2005. **Visualization in science education**. Netherlands: Springer.

Ranaweera S. P. N.and Montplaisir L. M. 2010. “Students' illustrations of the human nervous system as a formative assessment tool”. **Anatomical Sciences Education**, 3, 227-233.

Vosniadou, S. 2002. Mental Models in Conceptual Development. **Model-Based Reasoning**. Boston: Springer.

Windschilt, M., Thompson, J., and Braaten, M. 2008. “Beyond the Scientific Method: Model-Based Inquiry as a New Paradigm of Preference for School Science Investigations.” **Science Education** 92: 941-967.

การบริหารงานวิชาการในโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1

Academic administration in world-class standard schools under the Office of the Secondary Educational Service Area 1

ขวัญทอง โกฏิรักษ์[1*] และ ปทุมพร เปียถนอม[2]

Khauntong Gotirag[1*] and Patumphorn Piatanom[2]

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงสำรวจครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูผู้สอนในโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 ปีการศึกษา 2560 จำนวน 351 คน ผลการวิจัยพบว่าความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารงานด้านวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ครูที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นโดยภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน ยกเว้นด้านการพัฒนาหลักสูตรและด้านการพัฒนากระบวนเรียนรู้ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ครูที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นโดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 ยกเว้นด้านการพัฒนาหลักสูตร และด้านการนิเทศการศึกษาไม่แตกต่างกัน ครูที่มีตำแหน่งต่างกัน มีความคิดเห็นโดยภาพรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้นด้านการนิเทศการศึกษาไม่แตกต่างกัน และครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดต่างกัน มีความคิดเห็นโดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

ABSTRACT

This survey research aimed to study and compare academic administration in world-class standard schools under the office of the Secondary Educational Service Area 1. The study sample consisted of 351 teachers from world-class standard schools under the office of the Secondary Educational Service Area 1 in year 2017. Findings, 1) Teachers' opinion, both the overall and in each dimension, about academic administration, was at high level. 2) Regarding a comparison of the opinion, it was concluded that: (1) No difference was found among teachers from different educational levels and school sizes. (2) Teachers with different educational levels and work experience viewed at the significant level of 0.05.

Key words: Academic Administration Of school administrators

* Corresponding author; e-mail address: Khauntong1987@gmail.com

[1]นักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

[1] Master of Educational Program in Faculty of Education, Ramkhamhaeng University

[2] ภาควิชาวิชาบริหารการศึกษาและอุดมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

[2] Educational Administration and Higher Education in Faculty of Education, Ramkhamhaeng University

คำนำ

การบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นการพัฒนาประสิทธิภาพของผู้เรียนเพื่อให้ก้าวไปสู่การเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพและส่งต่อนักเรียนที่มีคุณภาพเข้าไปในระดับที่สูงกว่า ในการบริหารงานวิชาการในปัจจุบันสถานศึกษาทุกแห่งมีการกำหนดหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามตัวชี้วัด การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความรู้ความเข้าใจในการเปลี่ยนแปลงของสังคม ภายใต้บริบทของการจัดการศึกษาไทย รวมไปถึงการสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการให้มากขึ้น จึงเป็นเหตุผลที่ต้องมีการจัดโรงเรียนมาตรฐานสากลเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา ตามแนวทางของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ เนื่องจากการจัดการศึกษาในสังคมปัจจุบันและศตวรรษที่ 21 รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาโดยเฉพาะสถานศึกษาที่เป็นโรงเรียนมาตรฐานสากล การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษามีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการกำหนดแนวทางในการพัฒนาคุณภาพทางวิชาการให้มีประสิทธิภาพเพื่อให้ครูและบุคลากรทาง การศึกษาเกิดความศรัทธา เป็นที่ยอมรับของผู้ปกครองและผู้เรียน ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา การบริหารงานด้านวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนมาตรฐานสากลในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 เพื่อนำผลการวิจัยที่ได้มาเป็นแนวทางในการปรับปรุงการบริหารงานในสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพและมุ่งผลสัมฤทธิ์ที่ดีต่อผู้เรียนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1

2. เพื่อเปรียบเทียบการบริหารงานในโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 จำแนกตาม ระดับการศึกษา ประสบการณ์ ตำแหน่ง/วิทยฐานะ และขนาดโรงเรียน

วิธีการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือ ครูผู้สอน ในโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 ปีการศึกษา 2560 จำนวน 39 โรงเรียน จำนวน 3,745 คน

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครูผู้สอนในโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 ปีการศึกษา 2560 จำนวน 351 คน ได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย (Cohen, Manion, and Morrison, 2011: 147)

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัย การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 ด้านเนื้อหามี 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการพัฒนาหลักสูตร ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ด้านการวัดผลและประเมินผล ด้านการนิเทศการศึกษาและด้านการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 โดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

2. เปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีระดับการศึกษาที่ต่างกันต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ในโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 โดยใช้ค่า t-test

3. เปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีประสบการณ์การทำงาน ตำแหน่ง และขนาดของโรงเรียนที่ต่างกัน ต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 วิเคราะห์โดยใช้ค่า One Way Anova ถ้าพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงนำค่าคะแนนเฉลี่ยเป็นรายคู่ใช้การทดสอบโดยวิธีเชฟเฟ่ (Scheffe's method)

ผลการวิจัยและการอภิปรายผล

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 สรุปได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาจำแนกตามระดับการศึกษา ในภาพรวมและรายด้าน ได้แก่ ด้านการวัดผลและประเมินผล ด้านการนิเทศการศึกษา และด้านการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ไม่แตกต่างกัน ส่วนด้านการพัฒนาหลักสูตร และด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาจำแนกตามประสบการณ์การทำงาน ด้านการพัฒนาหลักสูตร และด้านการนิเทศการศึกษา ไม่พบความแตกต่างส่วนในภาพรวม ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ด้านการวัดผลและประเมินผล และด้านการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงทำการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ โดยวิธีของเชฟเฟ่ พบว่า ในภาพรวม ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ และด้านการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ครูที่มีประสบการณ์การทำงานมากกว่า 15 ปีขึ้นไป มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สูงกว่าครูที่มีประสบการณ์การทำงานน้อยกว่า 5 ปี ส่วนด้านการวัดผลและประเมินผล พบว่า ครูที่มีประสบการณ์การทำงานมากกว่า 15 ปีขึ้นไป มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สูงกว่าครูที่มีประสบการณ์การทำงาน 5-10 ปี และน้อยกว่า 5 ปี

4. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามตำแหน่ง ด้านการนิเทศการศึกษา ไม่พบความแตกต่าง ส่วนในภาพรวม ด้านการพัฒนาหลักสูตร ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ด้านการวัดผลและประเมินผล และด้านการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงทำการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่โดยวิธีการของเชฟเฟ่ ในภาพรวม และด้านการพัฒนาหลักสูตร พบว่า ครู คศ.1 มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สูงกว่าครู คศ. 2 ส่วนด้านการวัดผลและประเมินผล พบว่า ครู คศ.2 และครู คศ.3 มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สูงกว่า ครู คศ.1

5. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามขนาดของโรงเรียน โดยภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน

การอภิปรายผล

1. การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาได้ดำเนินการบริหารงานวิชาการตรงตามนโยบายของการจัดการศึกษาและได้สร้างความเข้าใจกับครูผู้สอนในการปฏิบัติงานวิชาการ เมื่อพิจารณาภาพรวมและรายด้านทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการพัฒนาหลักสูตร ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ด้านการวัดผลและประเมินผล ด้านการนิเทศการศึกษา และด้านการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา จึงอยู่ในระดับมากทุกด้าน ซึ่งสอดคล้องกับ วีรวรรณ มีมั่น (2557) พบว่า ความสำเร็จของโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ตามความคิดเห็นของครูผู้สอน โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

2. การเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 จำแนกตาม ระดับการศึกษา ประสบการณ์ ตำแหน่ง และขนาดโรงเรียน สามารถสรุปได้ดังนี้

2.1 ครูที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวม ด้านการวัดผลและประเมินผล ด้านการนิเทศการศึกษา และด้านการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะครูในสังคมปัจจุบันมีการเปิดโอกาสทางการศึกษาที่หลากหลาย มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้วิธีการคิดและวิธีการปฏิบัติงาน มีการสร้างเครือข่ายทางสังคม จึงทำให้ครูที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับ ชุติมา นิธิพงษ์ (2557) พบว่า ครูที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ไม่แตกต่างกัน

2.2 ครูที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการพัฒนาหลักสูตร และด้านการนิเทศการศึกษา ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะครูที่ปฏิบัติงานการสอนในโรงเรียนจะต้องเรียนรู้เรื่องของหลักสูตรเพื่อนำไปใช้ในการกำหนดและจัดทำโครงสร้างรายวิชาและแผนการจัดการเรียนรู้ และจะต้องได้รับการนิเทศการสอนจากผู้บริหารสถานศึกษาในทุกภาคเรียน อีกทั้งครูทุกคนในสถานศึกษาต้องผ่านการฝึกประสบการณ์วิชาชีพและได้รับการพัฒนาอย่างเข้มข้นตั้งแต่การบรรจุเข้ารับราชการ ทำให้ครูได้ผ่านการเรียนรู้ในส่วนของหลักสูตรสถานศึกษาและมีประสบการณ์ในการรับ

การนิเทศ รวมไปถึงเมื่อมีประสบการณ์ในการทำงานมากขึ้น อาจจะมีบทบาทในฐานะเป็นผู้นิเทศการศึกษาด้วย จึงทำให้ครูที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการพัฒนาหลักสูตร และด้านการนิเทศการศึกษา ไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับ ปัณณภรณ์ ปานสรวง (2551) พบว่าครูที่มีประสบการณ์ทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาด้านงานหลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตร และงานนิเทศภายใน ไม่แตกต่างกัน

2.3 ครูที่มีตำแหน่งต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการนิเทศการศึกษา ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะครูที่มีตำแหน่งต่างกัน ได้รับทราบนโยบายและการทำความเข้าใจ ประชุมร่วมกับผู้บริหารสถานศึกษาในการวางแผนการนิเทศการศึกษา เพื่อนำผลการนิเทศให้ครูผู้สอนโรงเรียนทุกคนรับทราบและนำไปปรับปรุงพัฒนาการจัดการเรียนการสอน จึงทำให้ครูที่มีตำแหน่งต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการนิเทศการศึกษา ไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับ สุพิศ ยอดโพธิ์ (2558) พบว่า ครูที่มีตำแหน่งต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ในด้านการนิเทศการศึกษา ไม่แตกต่างกัน

2.4 ครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษา ได้ดำเนินการบริหารงานวิชาการตรงตามมาตรฐานของกระทรวงศึกษาธิการ รวมไปถึงนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐานและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และได้ดำเนินงานบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาครูและผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนเป็นหลัก จึงทำให้ครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดต่างกันมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับ นุชรี เอี่ยมไผ่ (2557) พบว่า ครูที่ปฏิบัติงานโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน โดยภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลการวิจัยไปใช้

ผลการศึกษาและเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 ผลการวิจัยพบว่าการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ด้านที่พบว่ามีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานวิชาการในระดับมาก 3 อันดับแรก ได้แก่ ด้านการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ด้านการวัดผลและประเมินผลและด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการประเมินหลักสูตร เพื่อวางแผนการพัฒนากระบวนการเรียนรู้โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการสนับสนุนให้ครูพัฒนาเครื่องมือในการวัดผลและประเมินผล รวมทั้งเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการจัดการศึกษาได้เข้ามามีบทบาทในการพัฒนาการนิเทศภายในสถานศึกษา จะส่งผลให้เกิดคุณภาพและเป็นแนวทางในการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ให้การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษามีคุณภาพ ผู้เรียนมีศักยภาพ เป็นที่เชื่อมั่นและยอมรับของผู้ปกครองชุมชนและสังคมต่อไป

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาการบริหารงานวิชาการในด้านอื่นๆ ที่มีความสำคัญและส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน คุณภาพครูผู้สอน และประสิทธิภาพของสถานศึกษาที่เป็นโรงเรียนมาตรฐานสากล

2. ควรมีการศึกษาบทบาทในการมีภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารงานวิชาการที่สามารถสร้างความเชื่อมั่นในสถานศึกษาและได้รับการยอมรับจากครู นักเรียน ผู้ปกครอง เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา

สรุป

ผลการศึกษาการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 จำแนกตามระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน ตำแหน่ง และขนาดโรงเรียน พบว่า ครูมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวม และรายด้าน ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตร การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การวัดผลและประเมินผล การนิเทศการศึกษา และการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษามีการบริหารงานวิชาการตรงตามแนวนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ มีการกำหนดโครงสร้างหลักสูตรและพัฒนาหลักสูตรเพื่อแนวทางในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน รวมทั้งมีการสร้างความเข้าใจกับครูและบุคลากรในสถานศึกษาให้เข้าใจบทบาทในการปฏิบัติงานทางวิชาการ มีการประชุมและวางแผนร่วมกับครูในการดำเนินการนิเทศการศึกษาเพื่อติดตามกระบวนการทำงานด้านวิชาการ การพัฒนาคุณภาพการสอนของครูและผลการเรียนของผู้เรียนให้เป็นไปในทิศทางที่ดี เพื่อให้สอดคล้องกับการจัดการศึกษาในโรงเรียนมาตรฐานสากลและความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบัน โดยนำผลที่เกิดจากการปฏิบัติด้านวิชาการไปเป็นข้อมูลในการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาให้มีความพร้อมรองรับการประเมินจากหน่วยงานภายนอก

เอกสารอ้างอิง

ชุติมา นิธิพงษ์. 2557. **การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู สังกัดเทศบาลนครระยอง จังหวัดระยอง**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.

นุชรี เอี่ยมไผ่. 2557. **ความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน สำนักงานเขตมีนบุรี สังกัดกรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ปัณณภรณ์ ปานสรวง. 2551. **บทบาทการบริหารงานวิชาการตามทัศนะของผู้บริหารและครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 1**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.

วีรวรรณ มีมั่น. 2557. **ความสำเร็จของโรงเรียนมาตรฐานสากล**. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สุพิศ ยอดโพธิ์. 2560. **ความคิดเห็นของครูผู้สอนเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตทวีวัฒนา สังกัดกรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

Cohen, Louis. Lawrence, Manion. & Keith Morrison. 2011. **Research Methods in Education**.7th Edition. Routledge U.S.A.

การสำรวจความสามารถในการให้เหตุผลเชิงวิทยาศาสตร์แบบนิรนัยและอุปนัยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

The Survey of Grade 11 Students' Deductive and Inductive Scientific Reasoning Abilities

ชญากานต์ ส่วนบุญ[1*] จีระวรรณ เกษสิงห์[1] และ วีระศักดิ์ ฟุ้งเฟื่อง[2]

Chayakarn Suanboon[1*], Jeerawan Ketsing[1] and Weerasak Fungfuang[2]

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีเป้าหมายเพื่อตรวจสอบความสามารถในการให้เหตุผลเชิงวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 113 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบวัดความสามารถในการให้เหตุผลเชิงวิทยาศาสตร์ ซึ่งเป็นข้อคำถามปลายเปิดจากสถานการณ์ปัญหาทางชีววิทยา ครอบคลุมองค์ประกอบของการให้เหตุผลเชิงวิทยาศาสตร์ทั้งแบบนิรนัย ได้แก่ การสร้างสมมุติฐานที่เป็นไปได้ การระบุและควบคุมตัวแปร และการสร้างข้อสรุป และแบบอุปนัย ได้แก่ การสรุปความทั่วไปจากการค้นหารูปแบบ การอุปมาอุปไมย และการกำจัดปัจจัยแทรกซ้อน จากนั้นใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหาเพื่อจัดกลุ่มคำตอบของนักเรียนเป็น 4 กลุ่ม คือ ดีเยี่ยม ดี ปานกลาง และน้อย ผลการวิจัยพบว่าการให้เหตุผลเชิงวิทยาศาสตร์ด้านที่นักเรียนส่วนใหญ่อยู่ในระดับดีเยี่ยม คือ การระบุและควบคุมตัวแปร (50.29%) ระดับดี คือ การสรุปความทั่วไปจากการค้นหารูปแบบ (44.25%) สำหรับองค์ประกอบที่นักเรียนส่วนใหญ่ทำได้ในระดับปานกลาง คือ การให้เหตุผลโดยการกำจัดตัวแปรแทรกซ้อน (68.13%) ขณะที่งานวิจัยชี้ว่านักเรียนจำนวนมากขาดความสามารถในการสร้างสมมุติฐานที่เป็นไปได้ (30.09%) ซึ่งผลการวิจัยนี้เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาความก้าวหน้าในการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความสามารถในการให้เหตุผลเชิงวิทยาศาสตร์ของนักเรียน

ABSTRACT

The research study aimed to explore 113 students' scientific reasoning ability. The data were obtained from a Biological Scenario Test which includes 2 folds of scientific reasoning ability: deduction (Probabilistic Thinking, Control Variables, and Establishing Conclusion) and induction (Enumerative Generalizations, Analogical Comparisons, and Eliminative Causal Reasoning). A content analysis was employed for clustering the students' answers into 4 ability levels: Advanced, Competent, Developing, and Lower scientific reasoning. The findings reveal the majority of students are in the Advanced level in a dimension of Control Variables (50.29%). Students fall into the Competent level in Enumerative Generalizations (44.25%). More than half of the students get into the level of Developing in Eliminative Causal Reasoning (68.13%). Meanwhile, the findings show that the students rarely perform well in Probabilistic Thinking (30.09%). Findings from this study contribute to the field of science education in that they provide a baseline for studying learning progressions on scientific reasoning ability.

Keywords: Scientific reasoning, Deductive reasoning, Inductive reasoning, Biology

* Corresponding author; e-mail address: **chayakarn.sua@ku.th**

[1] ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

[1] Department of Education, Faculty of Education, Kasetsart University

[2] ภาควิชาสัตววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

[2] Department of Zoology, Faculty of Science, Kasetsart University

บทนำ

ความสามารถในการให้เหตุผลเชิงวิทยาศาสตร์ (Scientific reasoning) เป็นทักษะพื้นฐานสำหรับกาพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้รู้วิทยาศาสตร์สำหรับใช้จัดการกับปัญหาที่พบในโลกยุคปัจจุบันและอนาคต เนื่องจากความสามารถในการให้เหตุผลเชิงวิทยาศาสตร์ช่วยให้บุคคลเชื่อมโยงข้อมูลหลักฐานที่เชื่อถือได้เข้ากับความรู้เดิมและนำไปสู่การลงข้อสรุปและการตัดสินใจอย่างเป็นเหตุเป็นผล ความสามารถในการให้เหตุผลเชิงวิทยาศาสตร์หมายถึง กระบวนการคิดของนักเรียนในการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างเหตุและผลของปรากฏการณ์ทางธรรมชาติที่เกิดขึ้น โดยใช้หลักฐานเชิงประจักษ์ที่ได้จากกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ อาทิ การสังเกต การตรวจเอกสาร การสำรวจตรวจสอบ หรือการทดลอง และนำหลักฐานดังกล่าวไปสู่การลงข้อสรุป โดยความสามารถในการให้เหตุผลเชิงวิทยาศาสตร์ในงานวิจัยนี้มีสององค์ประกอบ คือ การให้เหตุผลแบบนิรนัย (Deductive reasoning) และการให้เหตุผลแบบอุปนัย (Inductive reasoning) ซึ่งการให้เหตุผลแต่ละรูปแบบมีความหมายและองค์ประกอบย่อยดังนี้

การให้เหตุผลแบบนิรนัย คือ การนำความรู้พื้นฐานซึ่งเป็นสิ่งที่รู้มาก่อนและยอมรับว่าเป็นความจริง เพื่อเป็นกรอบแนวคิดในการสร้างข้อสรุป โดยผ่านกระบวนการทดสอบสมมติฐานที่มีความน่าเชื่อถือและคาดคะเนคำตอบที่เป็นไปได้ของปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีตหรืออนาคต โดยองค์ประกอบย่อยของการให้เหตุผลแบบนิรนัยมี 3 องค์ประกอบ ตามแนวคิดของ Lawson (1985, 2005) และตามที่ผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติมจากการตรวจเอกสาร ได้แก่ การสร้างสมมติฐานที่เป็นไปได้ (Probabilistic thinking) หมายถึง การที่นักเรียนสามารถตั้งสมมติฐานและคาดคะเนคำตอบที่เป็นไปได้ของปรากฏการณ์จากสมมติฐานที่ตั้งขึ้น การระบุและควบคุมตัวแปร (Control of variables) หมายถึง การที่นักเรียนสามารถกำหนดและระบุตัวแปรต้น ตัวแปรตามและตัวแปรควบคุมในการทดลองเพื่อทดสอบสมมติฐานได้ และการสร้างข้อสรุป (Establishing conclusion) หมายถึง การที่นักเรียนสามารถสร้างข้อสรุปโดยการเชื่อมโยงสมมติฐานและตัวแปรต่าง ๆ ในการทดลอง โดยอาศัยข้อมูลหลักฐานที่มีความน่าเชื่อถือและการให้เหตุผลประกอบ

การให้เหตุผลแบบอุปนัย คือ การสร้างข้อสรุปหรือหลักการ โดยผ่านกระบวนการวิเคราะห์ และแปลความหมายข้อมูลที่ได้จากการสังเกตหรือการได้รับประสบการณ์ย่อยหลายครั้ง จากนั้นนำข้อมูลหลักฐานที่ได้มาประกอบกับหลักคิดในเรื่องความเป็นไปได้เพื่อนำไปสู่การลงข้อสรุปหรือหลักการ โดยการให้เหตุผลเชิงวิทยาศาสตร์แบบอุปนัยมี 3 องค์ประกอบ ตามแนวคิดของ Overholser (1993) คือ การสรุปความทั่วไปจากการค้นหารูปแบบ (Enumerative generalization) หมายถึง การที่นักเรียนสามารถระบุรูปแบบที่ปรากฏในข้อมูลที่กำหนดให้ หรือสามารถจำแนกแยกแยะข้อมูลและลงข้อสรุปที่สอดคล้องกับข้อมูล การอุปมาอุปไมย (Analogical comparison) หมายถึง การที่นักเรียนสามารถเรียนรู้หรือเข้าใจสถานการณ์ใหม่ที่พบ โดยอาศัยการเทียบเคียงความรู้เดิมที่เคยรู้มาก่อนกับแนวคิดเรื่องใหม่ได้ และการให้เหตุผลโดยการกำจัดปัจจัยแทรกซ้อน (Eliminative causal reasoning) หมายถึง การที่นักเรียนสามารถระบุสาเหตุที่เป็นไปได้ของสถานการณ์ปัญหาที่กำหนดให้โดยผ่านการจัดกระทำสิ่งแวดล้อมหรือลดปัจจัยแทรกซ้อนในสถานการณ์ปัญหาเพื่อบ่งชี้สาเหตุของปัญหาที่น่าจะเป็นไปได้มากที่สุด

อย่างไรก็ดีงานวิจัยที่ผ่านมามักมุ่งศึกษาความสามารถในการให้เหตุผลเชิงวิทยาศาสตร์เพียงด้านใดด้านหนึ่ง โดยเฉพาะการให้เหตุผลแบบนิรนัย (Songer and Gotwals, 2009) ขณะที่ในปัจจุบัน นักการศึกษาส่วนใหญ่ยอมรับว่าความสามารถในการให้เหตุผลเชิงวิทยาศาสตร์เป็นทักษะที่บุคคลใช้ร่วมกันทั้งแบบนิรนัยและอุปนัยในการสืบเสาะหาความรู้ทางวิทยาศาสตร์ (Scientific Inquiry) (Lawson, 2009; Zeineddin and Abd El Khalick, 2009) ทั้งนี้งานวิจัยที่ผ่านมาได้กล่าวถึงความสามารถในการให้เหตุผลเชิงวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายไว้ ดังนี้ ลฎาภา สุทธิกุล และ ลือชา ลดาชาติ (2556) พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ส่วนใหญ่ (13 ใน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 93) ไม่เข้าใจว่าความรู้ทางวิทยาศาสตร์ได้มาจากการลงข้อสรุปบนพื้นฐานของหลักฐาน นักเรียนจึงไม่สามารถให้เหตุผลเชิงวิทยาศาสตร์จากการอ้างอิงหลักฐานได้ นอกจากนี้นลินี สอนชา จีระวรรณ เกษสิงห์ และเมษยะมาศ คงเสมา (2561) พบว่าความสามารถในการให้เหตุผลเชิงวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ส่วนมาก (37 คนจาก 42 คน คิดเป็นร้อยละ 88.10) อยู่ในระดับไม่สมบูรณ์ในด้านการสร้างสมมติฐานที่เป็นไปได้ และร้อยละ 66.66 (28 คนจาก 42 คน) ขาดความสามารถในด้านการสรุปความทั่วไปจากการค้นหารูปแบบ อย่างไรก็ดีงานวิจัยทั้งสองเรื่องทำการศึกษากับนักเรียนหนึ่งห้องเรียน

ซึ่งผลการวิจัยอาจไม่เป็นเช่นนั้นในประชากรนักเรียนขนาดใหญ่ อีกทั้งงานวิจัยอื่น ๆ ที่ผ่านมาส่วนใหญ่วัดการให้เหตุผลเพียงมิติเดียว อาทิ ส่วนมากหากกล่าวถึ งการให้เหตุผลเชิงวิทยาศาสตร์มักกล่าวถึงกิจกรรมทางสังคมที่ซับซ้อนอันอาศัยความสามารถในการเชื่อมโยงหลักฐานหรือข้อมูลเชิงประจักษ์มาพิสูจน์ข้อสรุปนั้น ๆ ซึ่งเป็นการให้เหตุผลเชิงนิรนัย (Erduran, Simon, and Osborne, 2004) และจุฬาลักษณ์ ยิ้มดี และวัชราภรณ์ แก้วดี (2557) ที่มุ่งศึกษาการให้เหตุผลเชิงวิทยาศาสตร์ด้านการอนุมานเบื้องต้น ที่มีพฤตกรรมบ่งชี้ไปในด้านอุปนัย ซึ่งจะเห็นว่ายังไม่ครอบคลุมทั้งด้านนิรนัยและอุปนัย ดังนั้นงานวิจัยนี้จึงต้องการศึกษาความสามารถในการให้เหตุผลเชิงวิทยาศาสตร์ของนักเรียนในประชากรที่มีขนาดใหญ่ขึ้นและครอบคลุมทั้งสองมิติโดยใช้สถานการณ์ทางชีววิทยามาเป็นโจทย์ในการวัด โดยผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์ในการอ้างอิงว่านักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายมีความสามารถในการให้เหตุผลวิทยาศาสตร์อย่างไร องค์ประกอบใดที่ดีอยู่แล้วและองค์ประกอบใดที่ยังครูวิทยาศาสตร์ควรต้องพัฒนาผู้เรียนต่อไป ทั้งยังเป็นแนวทางการสร้างเครื่องมือเพื่อวัดความสามารถในการให้เหตุผลเชิงวิทยาศาสตร์ต่อไป

ดังนั้นงานวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสามารถในการให้เหตุผลเชิงวิทยาศาสตร์ทั้งแบบนิรนัยและแบบอุปนัยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ในรายวิชาชีววิทยาเพิ่มเติม โดยใช้สถานการณ์ปัญหาทางชีววิทยา ซึ่งองค์ความรู้ที่ได้จะเป็นประโยชน์ต่อครูในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความสามารถในการให้เหตุผลเชิงวิทยาศาสตร์ของผู้เรียน รวมทั้งเป็นข้อมูลพื้นฐานในงานวิจัยต่อยอดเรื่องความก้าวหน้าในการเรียนรู้ (Learning progressions) ของการให้เหตุผลเชิงวิทยาศาสตร์ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาที่เอื้อให้เกิดการพัฒนาความสามารถในการให้เหตุผลเชิงวิทยาศาสตร์ของผู้เรียนรายบุคคลต่อไป

วิธีการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานเชิงสำรวจ ซึ่งเป็นระยะที่ 1 ของโครงการวิจัยใหญ่ เรื่อง การพัฒนาความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของการให้เหตุผลเชิงวิทยาศาสตร์ ในรายวิชาชีววิทยาเพิ่มเติม โดยในระยะนี้ผู้วิจัยต้องการค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับความสามารถในการให้เหตุผลเชิงวิทยาศาสตร์ของนักเรียนรายบุคคล โดยมีประชากรและกลุ่มตัวอย่างดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนวิชาชีววิทยาเพิ่มเติม โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษแห่งหนึ่ง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา (สพม.) เขต 1 กรุงเทพมหานคร จำนวน 3 ห้องเรียน จำนวนนักเรียนทั้งสิ้น 288 คน เป็นชาย 128 คน และหญิง 160 คน

กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สังกัด สพม. 1 กรุงเทพมหานคร ที่ได้จากการการสุ่มแบบกลุ่ม (cluster random sampling technique) จำนวน 3 ห้องเรียน มีนักเรียนจำนวน 113 คน (ชาย 54 คน หญิง 59 คน) ที่เรียนรายวิชาชีววิทยาเพิ่มเติม ปีการศึกษาที่ 2561 นักเรียนทุกคนยังไม่เคยผ่านการจัดการเรียนการสอนที่เน้นการพัฒนาการให้เหตุผลเชิงวิทยาศาสตร์โดยเฉพาะแต่เป็นการสอนแบบปกติที่ใช้การบรรยาย ในบทความนี้ผู้วิจัยใช้การอ้างถึงนักเรียนรายบุคคลโดยใช้สัญลักษณ์ S ย่อมาจาก Student ตามด้วยเลข 01-113 เช่น S01 S02 เพื่อไม่ให้เกิดความเสียหายแก่นักเรียน โรงเรียน และผู้ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นไปตามหลักจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

2. การสร้างเครื่องมือวิจัย

ผู้วิ จัยเก็บข้อมูลจากแบบวัดความสามารถในการให้เหตุผลเชิงวิทยาศาสตร์ ซึ่งได้กรอบแนวคิดในการสร้างมาจากการวิเคราะห์เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยเครื่องมือประกอบด้วยสถานการณ์ปัญหาทางชีววิทยา 5 สถานการณ์ และข้อคำถามปลายเปิด 6 ข้อ ครอบคลุมองค์ประกอบของการให้เหตุผลเชิงวิทยาศาสตร์แบบนิรนัย 3 ข้อ และแบบอุปนัย 3 ข้อ ดังที่กล่าวไปในบทนำ สถานการณ์ปัญหาที่ใช้ได้แก่ 1) การทดลองพิสูจน์สมบัติสารพันธุกรรมของกริฟฟิท 2) เอนไซม์ที่ใช้ในกระบวนการเพิ่มจำนวนตัวเองของดีเอ็นเอ 3) ระบบบาร์โค้ดกับการสังเคราะห์โปรตีน 4) โครงสร้างดีเอ็นเอ และ 5) การทดลองของ Avery Macleod และ McCarty จากนั้น

ส่งแบบวัดให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างและความตรงเชิงเนื้อหา คืออาจารย์จากคณะศึกษาศาสตร์ 3 ท่าน และอาจารย์จากคณะวิทยาศาสตร์ 1 ท่าน และครูชำนาญการพิเศษในโรงเรียนมัธยมศึกษา 1 ท่าน มีค่า IOC ระหว่าง 0.80 – 1.00 เสร็จแล้วจึงทดลองใช้แบบวัดกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 1 ห้องเรียนจำนวน 35 คน เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของรูปภาพ ภาษา และระยะเวลาในการทำแบบวัด ก่อนนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

3. การเก็บและรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยเป็นผู้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 113 คน ในเดือนกรกฎาคม ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2561 ในคาบเรียนวิชาชีววิทยาเพิ่มเติม ใช้เวลาสอบ 2 คาบเรียน (100 นาที) จากนั้นนำคำตอบมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content analysis) จัดกลุ่มคำตอบออกเป็น 4 กลุ่ม คือ ความสามารถในการให้เหตุผลเชิงวิทยาศาสตร์ดีเยี่ยม (Advanced scientific reasoning) ความสามารถในการให้เหตุผลเชิงวิทยาศาสตร์ดี (Competent scientific reasoning) ความสามารถในการให้เหตุผลเชิงวิทยาศาสตร์ปานกลาง (Developing scientific reasoning) และความสามารถในการให้เหตุผลเชิงวิทยาศาสตร์น้อย (Lower scientific reasoning) โดยในการวิเคราะห์ผู้วิจัยได้ทำ Inter-rater agreement check กับเพื่อนครูที่มีประสบการณ์การทำวิจัยและสอนเรื่องการให้เหตุผลเชิงวิทยาศาสตร์มาก่อน โดยการสุ่มแบบวัดร้อยละ 10 ของกลุ่มตัวอย่าง แยกวิเคราะห์แบบอิสระ แล้วนำผลการวิเคราะห์มาอภิปรายร่วมกันจนได้ข้อตกลงตรงกันทุกประเด็น จากนั้นผู้วิจัยจึงทำการวิเคราะห์คำตอบของนักเรียนที่เหลือทั้งหมดด้วยตนเอง แล้วส่งผลให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ซึ่งเป็นผู้วิจัยร่วมตรวจสอบอีกครั้ง แล้วจึงนำผลที่ได้ไปคำนวณความถี่ของนักเรียนในแต่ละกลุ่ม ดังแสดงในภาพที่ 1

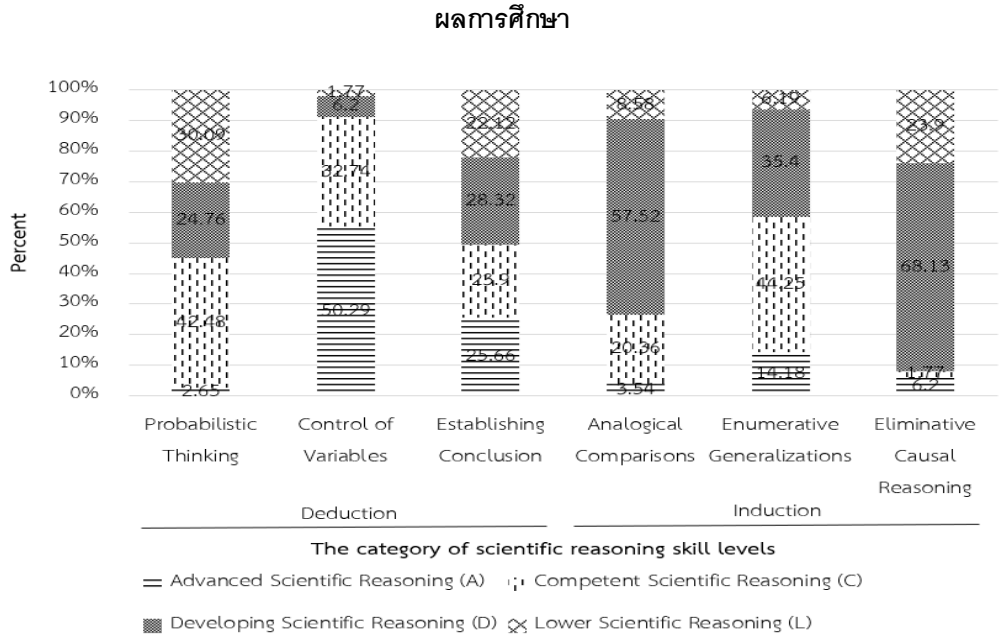

Figure 1 The number of Grade 11 students' scientific reasoning in Biology

จากภาพที่ 1 จะเห็นว่านักเรียนส่วนใหญ่มีความสามารถในการให้เหตุผลเชิงวิทยาศาสตร์ระดับดีเยี่ยมในด้านการระบุและควบคุมตัวแปร (ร้อยละ 50.29) เพียงองค์ประกอบเดียว ขณะที่องค์ประกอบที่เหลือทั้งหมดไม่ว่าแบบนิรนัยหรือแบบอุปนัย ไม่พบนักเรียนในกลุ่มความสามารถระดับดีเยี่ยม แต่พบว่ามีนักเรียนประมาณครึ่งหนึ่งของนักเรียนทั้งหมดที่มีความสามารถในการให้เหตุผลเชิงวิทยาศาสตร์ ด้านการสร้างสมมุติฐานที่เป็นไปได้ (ร้อยละ 42.48) และด้านการสร้างข้อสรุปจากการค้นหารูปแบบทั่วไป (ร้อยละ 44.25) อยู่ในระดับดี ขณะที่นักเรียนที่เหลือเกือบทั้งหมดอยู่ในระดับปาน และความสามารถในการให้เหตุผลเชิงวิทยาศาสตร์ในระดับน้อย โดยในภาพรวมจะเห็นว่านักเรียนส่วนมากกำลังประสบปัญหาในการแสดงออกซึ่งความสามารถในการให้

เหตุผลเชิงวิทยาศาสตร์ด้านอุปนัยทั้งสามด้าน เพราะนักเรียนส่วนมากถูกจัดให้อยู่ในกลุ่มความสามารถระดับปานกลาง แต่อย่างไรก็ตามแม้ว่าในด้านนิรนัยนักเรียนสามารถแสดงออกถึงความสามารถในการให้เหตุผลเชิงวิทยาศาสตร์ระดับดี แต่จะเห็นว่ายังมีนักเรียนเกือบครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 30.09) ที่ทำได้ไม่ค่อยดีนักในด้านการสร้างสมมุติฐานที่เป็นไปได้ และตามมาด้วยการให้เหตุผลเชิงวิทยาศาสตร์ด้านอุปนัย คือการให้เหตุผลโดยการกำจัดปัจจัยแทรกซ้อนและด้านการสร้างข้อสรุป แล้วเพื่อให้เข้าใจเกี่ยวกับความสามารถในการให้เหตุผลเชิงวิทยาศาสตร์ ผู้วิจัยได้นำเสนอตัวอย่างคำตอบของนักเรียนแยกตามรายองค์ประกอบดังนี้

การให้เหตุผลเชิงวิทยาศาสตร์แบบนิรนัย

การให้เหตุผลเชิงวิทยาศาสตร์แบบนิรนัยประกอบด้วย การสร้างสมมุติฐานที่เป็นไปได้ การระบุและควบคุมตัวแปร และการสร้างข้อสรุป ซึ่งทำการวัดในสถานการณ์เรื่อง 1) การทดลองพิสูจน์สมบัติสารพันธุกรรมของกริฟฟิท และ 2) เอนไซม์ที่ใช้ในกระบวนการเพิ่มจำนวนตัวเองของดีเอ็นเอ มีตัวอย่างผลการวิจัยรายด้านดังนี้

ด้านการสร้างสมมุติฐานที่เป็นไปได้

ข้อคำถามที่วัดด้านการสร้างสมมุติฐานที่เป็นไปได้นี้เป็นการกำหนดสถานการณ์เกี่ยวกับการทดลองของกริฟฟิท เพื่อพิสูจน์ว่าสารพันธุกรรมสามารถส่งผ่านระหว่างสิ่งมีชีวิตได้หรือไม่ จากนั้นให้นักเรียนเขียนสมมุติฐานของการทดลองนี้ เมื่อวิเคราะห์คำตอบของนักเรียนพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ร้อยละ 42.48 อยู่ในระดับความสามารถในการให้เหตุผลเชิงวิทยาศาสตร์ดี เพราะสามารถสร้างสมมุติฐานได้ แต่ไม่สมบูรณ์ ขาดคาดคะเนปรากฏการณ์ นอกจากนี้พบว่านักเรียนอีกร้อยละ 30.09 ไม่สามารถสร้างสมมุติฐานและขาดการคาดคะเนปรากฏการณ์ได้ ตัวอย่างคำตอบของนักเรียนมีดังนี้

กลุ่มความสามารถในการให้เหตุผลเชิงวิทยาศาสตร์ดีเยี่ยม : สารพันธุกรรมสามารถส่งผ่านระหว่างสิ่งมีชีวิตได้ เมื่อนำแบคทีเรียสายพันธุ์ S ที่ตายแล้วผสมกับแบคทีเรียสายพันธุ์ R แล้วนำไปฉีดให้หนู หนูตาย (S43)

ความสามารถในการให้เหตุผลเชิงวิทยาศาสตร์ดี : สารพันธุกรรมในแบคทีเรียสายพันธุ์ S สามารถถ่ายทอดไปยังแบคทีเรียสายพันธุ์ R ได้ (S26)

ความสามารถในการให้เหตุผลเชิงวิทยาศาสตร์ปานกลาง : แบคทีเรียสายพันธุ์ S ทำให้หนูตาย แต่ถ้าฆ่าแบคทีเรียตายด้วยความร้อนแล้วนำไปฉีดให้หนู หนูไม่ตาย (S06)

ไม่มีความสามารถในการให้เหตุผลเชิงวิทยาศาสตร์ : อุณหภูมิทำให้หนูตาย (S56)

ด้านการระบุและควบคุมตัวแปร

ข้อคำถามที่วัดด้านนี้เป็นการกำหนดสถานการณ์เกี่ยวกับการทดลองของ กริทฟิท เพื่อพิสูจน์ว่าสารพันธุกรรมสามารถส่งผ่านระหว่างสิ่งมีชีวิตได้หรือไม่ โดยให้นักเรียนเขียนระบุตัวแปรต้น ตัวแปรตาม และตัวแปรควบคุมในการทดลอง ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ร้อยละ 50.29 มีความสามารถในการให้เหตุผลเชิงวิทยาศาสตร์ระดับดีเยี่ยม และนักเรียนร้อยละ 32.74 อยู่ในระดับดี ตัวอย่างคำตอบของนักเรียนมีดังนี้

กลุ่มความสามารถในการให้เหตุผลเชิงวิทยาศาสตร์ดีเยี่ยม : 1) ตัวแปรต้น คือ สายพันธุ์ของแบคทีเรียได้แก่ แบคทีเรียสายพันธุ์ S และสายพันธุ์ R 2) ตัวแปรตาม คือ การมีชีวิตของหนู และ 3) ตัวแปรควบคุม คือ สายพันธุ์ของหนู และ ปริมาณแบคทีเรียที่ฉีดเข้าไปในตัวหนู (S11)

ความสามารถในการให้เหตุผลเชิงวิทยาศาสตร์ดี : 1) ตัวแปรต้น คือ แบคทีเรียสายพันธุ์ S และสายพันธุ์ R 2) ตัวแปรตาม คือ การที่หนูมีชีวิตรอดหรือหนูตาย 3) ตัวแปรควบคุม คือ หนูตาย (S02)

การให้เหตุผลเชิงวิทยาศาสตร์แบบอุปนัย

การให้เหตุผลเชิงวิทยาศาสตร์แบบอุปนัยประกอบด้วย การอุปมาอุปไมย การสร้างข้อสรุปจากการค้นหารูปแบบ และการให้เหตุผลโดยการกำจัดปัจจัยแทรกซ้อน ซึ่งทำการวัดใน 3 ข้อ คือ สถานการณ์ 1) ระบบบาร์โค้ดกับการสังเคราะห์โปรตีน 2) โครงสร้างดีเอ็นเอ และ 3) การทดลองของ Avery Macleod และ McCarty โดยมีตัวอย่างผลการวิจัยรายด้านดังนี้

ด้านการอุปมาอุปไมย

ข้อคำถามที่วัดด้านการอุปมาอุปไมยนี้เป็นการกำหนดสถานการณ์เกี่ยวกับกระบวนการสร้างโปรตีนและระบบบาร์โค้ด แล้วให้นักเรียนเปรียบเทียบความเหมือนและความต่าง โดยการเชื่อมโยงข้อมูลที่ให้ประกอบการให้เหตุผล ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนส่วนมากร้อยละ 57.52 อยู่ในระดับความสามารถปานกลาง คือบอกเพียงความเหมือนหรือความต่างอย่างใดอย่างหนึ่ง และข้อมูลที่นำมาประกอบบางส่วนไม่ถูกต้อง ตัวอย่างคำตอบของนักเรียนมีดังนี้

ความสามารถในการให้เหตุผลเชิงวิทยาศาสตร์ปานกลาง : เหมือนกันตรงที่มีกระบวนการสังเคราะห์โปรตีน เป็น start codon และ stop codon ส่วนในระบบบาร์โค้ดเป็น ขีดเริ่มต้นและขีดสุดท้าย แล้วอ่านเรื่อย ๆ เป็นการแปลลำดับกรดอะมิโนเช่นเดียวกับการอ่านข้อมูลสินค้า คือลำดับบนสาย mRNA และลำดับขีดบาร์โค้ดต้องเรียงกันอย่างถูกต้องจึงสามารถอ่านข้อมูลเป็นกรดอะมิโนหรือสินค้าชนิดนั้น ๆ ได้อย่างถูกต้อง

ด้านการให้เหตุผลโดยการกำจัดตัวแปรแทรกซ้อน

ข้อคำถามที่วัดด้านการให้เหตุผลโดยการกำจัดตัวแปรแทรกซ้อนนี้เป็นการกำหนดสถานการณ์เกี่ยวกับการพิสูจน์ว่าดีเอ็นเอเป็นสารพันธุกรรม จากการวิเคราะห์คำตอบของนักเรียนพบว่านักเรียนส่วนใหญ่ร้อยละ 68.13 อยู่ในระดับความสามารถในการให้เหตุผลเชิงวิทยาศาสตร์ปานกลาง โดยนักเรียนสามารถบอกได้ว่าดีเอ็นเอเป็นสารพันธุกรรม โดยไม่มีการอ้างอิงหรือเปรียบเทียบกับข้อมูลอื่น ๆ เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือให้แก่คำตอบนั้น ๆ ซึ่งตัวอย่างคำตอบของนักเรียนมีดังนี้

ความสามารถในการให้เหตุผลเชิงวิทยาศาสตร์ปานกลาง : DNA เป็นสารพันธุกรรมของหนูเพราะในจานอาหารวุ้น ค. เมื่อ เอนไซม์ DNase ทำลาย DNA ซึ่งเป็นสารพันธุกรรมทำให้แบคทีเรีย S ไม่สามารถส่งผ่านสารพันธุกรรมจากแบคทีเรียสายพันธุ์ S ที่ถูกทำให้ตายด้วยความร้อนไปสู่แบคทีเรียสายพันธุ์ R ได้ (S108)

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยพบว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มี ความสามารถในการให้เหตุผลเชิงวิทยาศาสตร์ระดับดีเยี่ยมในด้านการระบุและควบคุมตัวแปรเพียงองค์ประกอบเดียว ซึ่งเป็นองค์ประกอบการให้เหตุผลเชิงวิทยาศาสตร์แบบนิรนัย สอดคล้องกับงานวิจัยของ ลฎาภา สุทธกูล และลือชา ลดาชาติ (2556) ที่พบว่านักเรียนไทยคุ้นชินกับกระบวนการคิดแบบนิรนัย คือมีความรู้เกี่ยวกับหลักการหรือทฤษฎีอยู่ก่อนแล้ว จากนั้นนักเรียนจึงทำการศึกษาหรืออภิปรายเพื่อไปยืนยันหลักการหรือทฤษฎีนั้นและงานวิจัยนี้พบว่ามีนักเรียนประมาณครึ่งหนึ่งของนักเรียนทั้งหมดที่มีความสามารถในการให้เหตุผลเชิงวิทยาศาสตร์ ด้านการสร้างสมมุติฐานที่เป็นไปได้และด้านการสร้างข้อสรุปจากการค้นหารูปแบบทั่วไปอยู่ในระดับดี ขณะที่นักเรียนที่เหลือเกือบทั้งหมดอยู่ในระดับปานกลาง แต่ขณะเดียวกันก็จะเห็นว่าด้านที่นักเรียนมีปัญหามากที่สุดก็เป็นการสร้างสมมุติฐานที่เป็นไปได้เช่นกัน เนื่องจากลักษณะทั่วไปของนักเรียนไทยที่มีความคุ้นเคยกับกระบวนการสร้างองค์ความรู้ลักษณะนี้เนื่องจากการจัดรูปแบบการนำเสนอความรู้วิทยาศาสตร์ในหนังสือเรียนที่เน้นให้เรียนรู้เกี่ยวกับทฤษฎีเป็นหลัก แล้วยืนยันทฤษฎีหรือข้อค้นพบเหล่านั้นด้วยการทดลองหรือนำหลักฐานแวดล้อมอื่น ๆ มาสนับสนุน ซึ่งจะเห็นว่ารูปแบบการนำเสนอความรู้นี้เป็นไปในรูปแบบของการให้เหตุผลแบบนิรนัย ซึ่งเป็นไปในทางเดียวกันกับผลการวิจัยก่อนหน้าของ ไพศาล แมลงทับทอง เวชฤทธิ์ อังกนะภัทรขจร และคงรัฐ นวลแปง (2558) ที่ศึกษาการให้เหตุผลแบบอุปนัยและนิรนัยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 พบว่ายังมีนักเรียนจำนวนมากขาดความสามารถในการสร้างสมมุติฐานที่เป็นไปได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ จุฬาลักษณ์ ยิ้มดี และวัชราภรณ์ แก้วดี (2557) ที่พบว่าในการจัดการเรียนการสอนแบบปกติครูเป็นผู้บรรยายความรู้ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมีความสามารถในการตั้งสมมติฐานต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนดคือ ต่ำกว่าร้อยละ 70 เช่นเดียวกันกับงานวิจัยของ สำเร็จ สีคุณ (2556) ที่ศึกษาความสามารถในการให้เหตุผลเชิงวิทยาศาสตร์แบบนิรนัยเชิงสมมุติฐานของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 และพบว่านักเรียนมากกว่าร้อยละ 50 ขาดความสามารถในการให้เหตุผลเชิงวิทยาศาสตร์

แบบนิรนัยเชิงสมมุติฐาน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนการสอนแบบปกติที่เป็นการบรรยายความรู้โดยครูไม่สามารถช่วยพัฒนานักเรียนให้มีความสามารถในการให้เหตุผลเท่าที่ควร และเนื่องจากงานวิจัยนี้พบว่านักเรียนส่วนมากยังขาดความสามารถในการให้เหตุผลเชิงวิทยาศาสตร์ด้านการสร้างสมมุติฐานที่เป็นไปได้ ดังนั้นงานวิจัยในอนาคตควรเปิดโอกาสให้นักเรียนตั้งสมมติฐาน เพื่อให้นักเรียนเห็นความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรและสามารถสร้างข้อสรุปจากความสัมพันธ์นั้นได้ นำไปสู่การพัฒนาองค์ประกอบการให้เหตุผลแบบนิรนัยด้านอื่น ๆ ต่อไป นอกจากนี้ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่านักเรียนส่วนมากมีความสามารถในการให้เหตุผลเชิงวิทยาศาสตร์แบบอุปนัยในระดับปานกลาง ดังนั้นครูควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้นักเรียนได้แสดงออกถึงความสามารถในการให้เหตุผลเชิงวิทยาศาสตร์แบบอุปนัยด้วยตนเอง ผ่านการเก็บข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล และการแปลผลข้อมูล โดยใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์มากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

จุฬาลักษณ์ ยิ้มดี และวัชราภรณ์ แก้วดี. 2557. ผลของการเรียนการสอนโดยใช้ขั้นการเรียนรู้แบบอนุมานเบื้องต้นที่มีต่อความสามารถในการให้เหตุผลเชิงวิทยาศาสตร์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนฟิสิกส์ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย. **วารสารอิเล็กทรอนิกส์ทางการศึกษา** (Online Journal of Education) 9(4): 309-323.

นลินี สอนซา จีระวรรณ เกษสิงห์ และเมษยะมาศ คงเสมา. 2561. การพัฒนาความสามารถในการให้เหตุผลเชิงวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะที่มีการโต้แย้ง, น. 116-125. *ใน* **รายงานสืบ เนื่องจากการประชุมวิชาการมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ครั้งที่** 56. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.

ไพศาล แมลงทับทอง เวชฤทธิ์ อังกนะภัทรขจร และคงรัฐ นวลแปง. 2558. ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์แบบ อุปนัยและนิรนัย ที่มีต่อความสามารถในการให้ เหตุผล และความสามารถในการสื่อสารด้านการเขียนทางคณิตศาสตร์ เรื่องทฤษฎีจำนวนเบื้องต้น ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. **วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา** 26(2): 102-113.

ลฎาภา สุทธกูล และลือชา ลดาชาติ. 2556. การให้เหตุผลทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4. **Naresuan University Journal: Science and Technology 21(3): 107-123.**

สำเร็จ นางสีคุณ. 2556. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ผ่านสื่อการเรียนรู้ดิจิตอล เรื่อง พันธุกรรม เพื่อส่งเสริมความสามารถในการให้เหตุผลเชิงวิทยาศาสตร์โดยใช้กลยุทธ์การให้เหตุผลแบบนิรนัยเชิงสมมุติฐาน, น. 61-73. *ใน***รายงานสืบเนื่องจากการประชุมทางวิชาการประจำปีของคณะศึกษาศาสตร์ ครั้งที่** 36. มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ขอนแก่น.

Lawson, A. E. 1985. A Review of Research on Formal Reasoning and Science Teaching. **Journal of Research in Science Teaching** 22(7): 569-671.

Lawson, A. E. (2005). What is the Role of Induction and Deduction in Reasoning and Scientific Inquiry. **Journal of Research in Science Teaching** 42(6): 716-740.

Overholser, J. C. 1993. Element of the Socratic method: inductive reasoning. **Psychotherapy** 30(1): 75-85.

Songer, N. B., Kelcey, B., and Gotwals, A. W. 2009. How and when does complex reasoning occur? Empirical driven development of a learning progression focused on complex reasoning and biodiversity. **Journal of Research in Science Teaching** 46(6): 610–631.

การส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ประจวบคีรีขันธ์ เขต 2

The Promotion of Professional Learning Community Performed by School Administrators as Perceived by Government Teachers under the Office of Prachuapkirikhan Primary Educational Service Area 2

ณตะนาว เนียมอ่อน[1*] และ ปทุมพร เปียถนอม[2]

Natanaw Naimon[1*] and Patumphorn Piatanom[2]

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2 จำแนกตามระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน ตำแหน่ง อายุ และขนาดของโรงเรียน กลุ่มตัวอย่างเป็น ข้าราชการครู ปีการศึกษา 2560 จำนวน 260 คน ผลการวิจัยพบว่า ข้าราชการครูมีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และผลการเปรียบเทียบพบว่า ข้าราชการครูที่มีระดับการศึกษา อายุ และขนาดของโรงเรียนต่างกัน มีความคิดเห็นโดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ข้าราชการครูที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ยกเว้นด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วม และด้านการทำงานร่วมกัน เป็นที่มพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และข้าราชการครูที่มีตำแหน่งต่างกันมีความคิดเห็น โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ยกเว้นด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วม พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ABSTRACT

This study aimed to investigate and compare the promotion of professional learning community performed by school administrators as perceived by government teachers under the Office of Prachuapkirikhan Primary Educational Service Area 2. The study sample was consisted of 260 government teachers who were under the Office of Prachuapkirikhan Primary Education Service 2 in year 2017, classified according to educational level, age, work experience, position, and school size. Findings: 1) Regarding the teachers' opinion about roles of school administrators, the overall and each dimension of the opinion were at high level. 2) Concerning a comparison of opinion, the results revealed that: No difference of the opinion in each dimension and the overall was found among teachers.

Key words : School Administrators, Professional Learning Community

* Corresponding author; e-mail address: **natanawnaimon@gmail.com**

[1] นักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

[1] Master of Educational Program in Faculty of Education, Ramkhamhaeng University

[2] ภาควิชาวิชาบริหารการศึกษาและอุดมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

[2] Educational Administration and Higher Education in Faculty of Education, Ramkhamhaeng University

ความเป็นมา

การศึกษาเป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนามนุษย์ สังคม และประเทศชาติ อีกทั้งการศึกษายังเป็นกลไกหลักในการพัฒนามนุษย์ให้มีคุณภาพที่ดี มีความสมบูรณ์ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์และความเจริญงอกงามทางปัญญา ทำให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างมีความสุขท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในยุคของโลกาภิวัตน์ ทำให้การศึกษามีบทบาทที่สำคัญเป็นอย่างยิ่งในการสร้างความได้เปรียบในการพัฒนาประเทศชาติ เพื่อวางรากฐานที่สำคัญให้คนไทยเป็นมนุษย์ที่มีความสมบูรณ์ทั้งทางด้านคุณธรรมจริยธรรม ระเบียบวินัย ค่านิยมที่ดี จิตสาธารณะ ความสุข สุขภาวะ สุขภาพ ครอบครัวอบอุ่น มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม ได้รับความเป็นธรรมในการเข้าถึงทรัพยากรและบริการทางสังคมที่มีคุณภาพ ผู้ที่ด้อยโอกาสได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ รวมทั้งชุมชนมีความเข้มแข็งพึ่งพาตนเองได้ ตลอดจนเป็นคนเก่งที่มีทักษะความรู้ความสามารถและพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

จากสังคมยุคอุตสาหกรรมเปลี่ยนผ่านเข้าสู่สังคมยุคความรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่มีการนำเทคโนโลยีเพื่อการเชื่อมโยงมาใช้ในทางการศึกษา ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการศึกษาที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ การบริหารสถานศึกษาในปัจจุบันถือได้ว่าเป็นความท้าทายสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องมีความตื่นตัวที่จะต้องพัฒนาผู้เรียนทั้งในด้านองค์ความรู้ สาระวิชาหลักและทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ซึ่งประกอบไปด้วยทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะชีวิตและอาชีพ และทักษะทางด้านการสารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยี จึงเป็นภาระสำคัญของผู้บริหารสถานศึกษาที่จะต้องรับผิดชอบจัดการศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพ ซึ่งผู้บริหารจะต้องรู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลงของโลก มีการพัฒนาตนเองและคิดหายุทธศาสตร์ในการบริหารจัดการใหม่ๆ เพื่อปรับเปลี่ยนรูปแบบในการบริหารองค์กร และให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ของผู้ปฏิบัติงานทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถและมีทักษะทัดเทียมเป็นที่ยอมรับของนานาชาติ และสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข (สมหมาย อ่ำดอนกลอย, 2556, หน้า 1-7)

การเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วของยุคในปัจจุบัน จึงเป็นเหตุให้สถานศึกษาจำเป็นต้องระดมสรรพกำลังความสามารถร่วมกันของบุคลากรภายในสถานศึกษาเพื่อปรับเปลี่ยน ปรับตัว พัฒนาคุณภาพให้ก้าวทันและมีความสอดคล้องกับในยุคปัจจุบัน ที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตและการเรียนรู้ของผู้เรียน รวมไปถึงผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรในสถานศึกษาทุกคนต้องมีความตระหนักต่อการเปลี่ยนแปลงครั้งนี้ ดังนั้นในการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพ (Professional Learning Community : PLC) จะพบว่าการให้ชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารเพื่อขับเคลื่อนสถานศึกษา เป็นแนวทางที่มีประสิทธิภาพและส่งผลดีต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา เป็นการยกระดับการศึกษาทั้งระบบและพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียนให้ทัดเทียมกับสากล เสริมสร้างทักษะการเรียนรู้แห่งอนาคตอีกทั้งเป็นการปฏิรูปครูและบุคลากรทางการศึกษาให้เห็นความสำคัญของการออกแบบการจัดการเรียนการสอนและการประเมินผลผู้เรียนให้ตรงตามความต้องการของตัวผู้เรียนเองและต่อสังคม (มินตรา ลายสนิทเสรีกุล, 2558, หน้า 2)

งานวิจัยนี้ได้สนใจศึกษาการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ประจวบคีรีขันธ์ เขต 2 ที่มีการขับเคลื่อนการปฏิรูปการบริหารจัดการในสถานศึกษาสู่การเรียนรู้ในยุคปัจจุบัน ด้วยการพัฒนาวิชาชีพครูในการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา จนเกิดการเปลี่ยนแปลงที่ทำให้เห็นคุณภาพของชุมชนแห่งการเรียนรู้

ทางวิชาชีพครูที่มีทักษะและจิตวิญญาณของความเป็นครูที่ส่งผลต่อคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน ในการนี้ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีคุณภาพจะต้องมีการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วม ด้านการทำงานร่วมกันเป็นทีม ด้านภาวะผู้นำร่วม และด้านการเรียนรู้และพัฒนาวิชาชีพ เพื่อนำผลการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษาที่ได้ในครั้งนี้ นำผลข้อมูลไปใช้ให้เป็นประโยชน์อันสูงสุดในการพัฒนาการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา และเป็นการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการศึกษาและคุณภาพการศึกษาให้ก้าวทันต่อสภาพสภาวการณ์ในปัจจุบันต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ประจวบคีรีขันธ์ เขต 2

2. เพื่อเปรียบเทียบการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ประจวบคีรีขันธ์ เขต 2 จำแนกตามระดับการศึกษา อายุ ประสบการณ์ในการทำงาน ตำแหน่ง และขนาดของโรงเรียน

วิธีการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือ ข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2 ปีการศึกษา 2560 จำนวน 90 โรงเรียน จำนวน 829 คน

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2 ปีการศึกษา 2560 ได้มาโดยการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของ โคเฮนและคณะ Cohen, Manion and Morrison (2011, pp. 147) จำนวน 260 คน จากนั้นใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) โดยคำนวณกลุ่มตัวอย่างแบ่งตามอำเภอเป็น 4 อำเภอ ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ประจวบคีรีขันธ์ เขต 2 ได้แก่ อำเภอหัวหิน อำเภอปราณบุรี อำเภอสามร้อยยอด และอำเภอกุยบุรี ซึ่งแบ่งเป็น 4 ชั้นภูมิตามสัดส่วนของครูในแต่ละอำเภอ และได้ใช้การกำหนดกลุ่มตัวอย่างที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ประจวบคีรีขันธ์ เขต 2

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ประจวบคีรีขันธ์ เขต 2 โดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

2. วิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นของข้าราชการครูที่มีระดับการศึกษาที่ต่างกันต่อการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2 โดยใช้ค่า t-test

3. วิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นของข้าราชการครูที่มีประสบการณ์การทำงาน ตำแหน่ง อายุและขนาดของโรงเรียนที่ต่างกันต่อการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ประจวบคีรีขันธ์ เขต 2 โดยใช้ค่า One Way Anova ถ้าพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงนำค่าคะแนนเฉลี่ยเป็นรายคู่ใช้การทดสอบโดยวิธีการของเชฟเฟ่ (Scheffe's method)

ผลการวิจัยและการอภิปรายผล

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ประจวบคีรีขันธ์ เขต 2 ในภาพรวมและรายด้าน ได้แก่ ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วม ด้านการทำงานร่วมกันเป็นทีม ด้านภาวะผู้นำร่วม และด้านการเรียนรู้และการพัฒนา อยู่ในระดับมาก

2. ผลการเปรียบเทียบการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ประจวบคีรีขันธ์ เขต 2 จำแนกตามระดับการศึกษา ประสบการณ์ทำงาน ตำแหน่ง อายุ และขนาดของโรงเรียน ดังนี้

2.1 ผลการเปรียบเทียบการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามระดับการศึกษา โดยภาพรวมและรายด้าน พบว่า ค่า t ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่าข้าราชการครูที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา ไม่แตกต่างกัน

2.2 ผลการเปรียบเทียบการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามประสบการณ์ทำงาน พบว่า ค่า F ในภาพรวมและรายด้าน ได้แก่ ด้านภาวะผู้นำร่วม และด้านการเรียนรู้และการพัฒนาวิชาชีพ ไม่แตกต่างกัน แสดงว่า ข้าราชการครูที่มีประสบการณ์ทำงานต่างกันมีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา ไม่แตกต่างกัน

ส่วนค่า F ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วม และด้านการทำงานร่วมกันเป็นทีม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 จึงทำการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ โดยวิธีการของ เชฟเฟ่ พบว่าข้าราชการครูที่มีประสบการณ์ทำงานน้อยกว่า 10 ปี มีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วมและด้านการทำงานร่วมกันเป็นทีม สูงกว่าข้าราชการครูที่มีประสบการณ์ระหว่าง 10 – 15 ปี ส่วนข้าราชการครูที่มีประสบการณ์ทำงานอื่นๆ ไม่พบความแตกต่าง

2.3 ผลการเปรียบเทียบการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามตำแหน่ง พบว่า ค่า F ในภาพรวมและรายด้าน ได้แก่ ด้านการทำงานร่วมกันเป็นทีม ด้านภาวะผู้นำร่วม และด้านการเรียนรู้และการพัฒนาวิชาชีพ ไม่แตกต่างกัน แสดงว่า ข้าราชการครูที่มีตำแหน่งต่างกันมีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา ไม่แตกต่างกัน

ส่วนค่า F ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงทำการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ โดยวิธีการของ เชฟเฟ่ ผลการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ โดยวิธีของ เชฟเฟ่ ด้านการมีวิสัยทัศน์ ไม่พบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย

2.4 ผลการเปรียบเทียบการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามอายุ และขนาดของโรงเรียน โดยภาพรวมและรายด้าน พบว่า ค่า F ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่า ข้าราชการครูที่มีอายุ และขนาดของโรงเรียนแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา ไม่แตกต่างกัน

การอภิปรายผล

1. ผลการศึกษาการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ประจวบคีรีขันธ์ เขต 2 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาได้ให้ความสำคัญต่อการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ภายในสถานศึกษาโดยการให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาระดมความคิดในการปฏิบัติงาน วางเป้าหมายในการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน มุ่งเน้นกระบวนการเรียนรู้จริงในชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพรวมไปถึงผู้บริหารสถานศึกษาได้แสดงให้ข้าราชการครูเห็นถึงความพยายามในการจัดการศึกษาที่ต้องปฏิบัติงานร่วมกันมากกว่าการทำงานเพียงลำพังด้วยการกระตุ้นความสนใจในการร่วมกันทำงานให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจนเกิดกระบวนทัศน์ใหม่ๆ ความสามารถและทักษะปฏิบัติงานไปสู่ระดับที่สูงขึ้น และยังได้ทำหน้าที่เพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างแท้จริงร่วมกัน จึงทำให้ข้าราชการครูมีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปราณี ไชยภักดี และรุ่งชัชดาพร เวหะชาติ (2561) ที่พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เช่นกัน

2. ผลการเปรียบเทียบการส่งเสริมการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ประจวบคีรีขันธ์ เขต 2 จำแนกตามระดับการศึกษา ประสบการณ์ทำงาน ตำแหน่ง อายุ และขนาดของโรงเรียน ดังนี้

2.1 ข้าราชการครูที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้เนื่องจาก ข้าราชการครูที่มีระดับการศึกษาต่างกัน ได้เกิดกระบวนการในการเรียนรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา ในด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วม การทำงานร่วมกันเป็นทีม การมีภาวะผู้นำร่วม การเรียนรู้และการพัฒนาวิชาชีพ ข้าราชการครูเกิดความเข้าใจกระบวนการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในแต่ละด้าน รวมทั้งมีส่วนร่วมในการพัฒนาผู้เรียนร่วมกันกับผู้บริหารสถานศึกษา จึงทำให้ข้าราชการครูที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษาไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปราณี ไชยภักดี และรุ่งชัชดาพร เวหะชาติ (2561) ที่พบว่า ข้าราชการครูที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา ไม่แตกต่างกัน

2.2 ข้าราชการครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกันมีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านภาวะผู้นำร่วม ด้านการเรียนรู้และการพัฒนา ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้เนื่องจาก ผู้บริหารสถานศึกษามีการกระจายอำนาจหรือภาวะผู้นำในการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพไปสู่ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา มีการเปิดโอกาสให้ข้าราชการครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานน้อยก็สามารถมีอิสระทางความคิดให้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับประเด็นที่สำคัญ ยอมรับในการทำงานร่วมกันและให้เกียรติซึ่งกันและกัน ตลอดจนได้มีการเรียนรู้พัฒนาและแสวงหาความรู้ใหม่ๆ ด้วยการเรียนรู้ทางวิชาชีพร่วมกันอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ก้าวทันต่อสถานการณ์โลก ดังนั้นการที่ข้าราชการครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน จึงมีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านภาวะผู้นำร่วม ด้านการเรียนรู้และการพัฒนา ไม่แตกต่างกัน ส่วนด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วม และด้านการทำงานร่วมกันเป็นทีม มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 จึงทำการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ โดยวิธีการของ เชฟเฟ่ พบว่า ข้าราชการครูที่มีประสบการณ์ทำงานน้อยกว่า 10 ปี มีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วมและด้านการทำงานร่วมกันเป็นทีม สูงกว่าข้าราชการครูที่มีประสบการณ์ระหว่าง 10 – 15 ปี ส่วนข้าราชการครูที่มีประสบการณ์ทำงานอื่นๆ ไม่พบความแตกต่าง ส่วนซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของปราณี ไชยภักดี และรุ่งชัชดาพร เวหะชาติ (2561) ที่พบว่า ข้าราชการครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา ไม่แตกต่างกัน

2.3 ข้าราชการครูที่มีตำแหน่งต่างกันมีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา ในภาพรวมและด้านการทำงานร่วมกันเป็นทีม ด้านภาวะผู้นำร่วมและด้านการเรียนรู้และการพัฒนา ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้เนื่องจาก ผู้บริหารสถานศึกษามีการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพโดยร่วมกันกับข้าราชการครูกำหนดจุดมุ่งหมายในให้การทำงานเป็นไปในทิศทางเดียวกัน สร้างบรรยากาศการปฏิบัติร่วมกันเพื่อเสริมสร้างวัฒนธรรมในการทำงานเป็นทีม ร่วมกันแก้ปัญหาต่อผู้เรียน มีการกระจายอำนาจความรับผิดชอบร่วมกัน ส่งเสริมให้ครูเกิดกระบวนการในการพัฒนาการเรียนรู้เพื่อตนเองและผู้เรียน จึงทำให้ข้าราชการครูที่มีตำแหน่งต่างกันมีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา ในภาพรวมและด้านการทำงานร่วมกันเป็นทีม ด้านภาวะผู้นำร่วมและด้านการเรียนรู้และการพัฒนา ไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ และปราณี ไชยภักดี (2561) ที่พบว่า ข้าราชการครูที่มีตำแหน่งต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา ไม่แตกต่างกัน

2.4 ข้าราชการครูที่มีอายุต่างกันมีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้เนื่องจาก ข้าราชการครูที่มีข้าราชการครูที่มีอายุต่างกัน ได้เกิดกระบวนการในการเรียนรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา ในด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วม การทำงานร่วมกันเป็นทีม การมีภาวะผู้นำร่วม การเรียนรู้และการพัฒนาวิชาชีพ ข้าราชการครูเกิดความเข้าใจกระบวนการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในแต่ละด้าน รวมทั้งมีส่วนร่วมในการพัฒนาผู้เรียนร่วมกันกับผู้บริหารสถานศึกษา จึงทำให้ข้าราชการครูที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของผู้บริหาร

สถานศึกษาไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วรลักษณ์ ชูกำเนิด (2557) กล่าวว่า ในการเปลี่ยนแปลงแห่งยุคปัจจุบัน เพื่อที่จะให้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูทุกคน ตระหนักถึงบทบาทของตนเองที่มุ่งเน้นการพัฒนาตนเองให้มีทักษะกระบวนการในการจัดการเรียนรู้อยู่ตลอดเวลาและมีความเข้าใจศิษย์ โดยการใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาของครูผู้สอนเป็นฐาน หรือโจทย์จริงในการปฏิบัติหน้าที่เป็นฐาน ให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันของผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษาทุกคนโดยไม่แบ่งชั้นอายุ

2.5 ข้าราชการครูที่มีการปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีขนาดของโรงเรียนต่างกันมีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะโรงเรียนแต่ล่ะโรงเรียนได้รับรูปแบบในการบริหารจัดการและดำเนินงานของชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพใกล้เคียงกัน ผู้บริหารสถานศึกษามีการส่งเสริมให้คณะครูมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนการทำงานตามวิสัยทัศน์ ค่านิยม และเป้าหมายของโรงเรียนในทิศทางเดียวกัน จึงทำให้ข้าราชการครูที่มีการปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีขนาดของโรงเรียนต่างกันมีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา ไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พิณสุดา สิริธรังศรี (2557) กล่าวว่า การบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำหรับข้าราชการครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีขนาดของโรงเรียนต่างกัน ไม่ควรยึดโยงรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งในการบริหารจัดการสถานศึกษา สถานศึกษาภายใต้การกำกับสนับสนุนของต้นสังกัดได้มีการบริหารจัดการทั้งรูปแบบมีส่วนร่วมของชุมชน เป็นฐานสำคัญของการบริหารจัดการไปสู่ความสำเร็จทั้งในเมืองและชนบท ทั้งที่เป็นสถานศึกษาขนาดเล็ก ขนาดกลางและขนาดใหญ่ บนพื้นฐานของความพร้อมทั้งด้านครูและบุคลากร การเงินและงบประมาณ ความรู้และเทคโนโลยี ที่จำต้องทำการศึกษาถึงรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาที่เหมาะสม

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1. จากผลการวิจัยพบว่า ข้าราชการครูมีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา ในด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วมอยู่ในระดับมาก ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการเปิดโอกาสให้คณะครูและบุคลากรทาง การศึกษาในสถานศึกษาได้มีการทำงานร่วมกันในการระดมความคิดเพื่อความมุ่งหวังร่วมกันเพื่อนำสถานศึกษาไปสู่ความสำเร็จโดยอาศัยกระบวนการในการทำงานของทุกคน มีการส่งเสริมการใช้วิธีการใหม่ๆเพื่อเป็นการสร้างสร้างวัฒนธรรมในโรงเรียน และนำข้อมูลไปปรับปรุงพัฒนาอย่างน้อยปีการศึกษาละ 1 ครั้ง

2. จากผลการวิจัยพบว่า ข้าราชการครูมีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา ในด้านการทำงานร่วมกันเป็นทีมอยู่ในระดับมาก ผู้บริหารสถานศึกษาควรสร้างบรรยากาศแห่งความไว้วางใจเชื่อถือ เพื่อให้คณะครูได้มีโอกาสในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ตามแนวทางในการทำงานร่วมกันอย่างมีความสุขให้มีประสิทธิภาพต่อสถานศึกษาและตัวผู้เรียน และเสริมสร้างวัฒนธรรมในการยอมรับและสร้างวัฒนธรรมในการทำงานเป็นทีม สร้างเครือข่ายอย่างเป็นกัลยาณมิตร

3. จากผลการวิจัยพบว่า ข้าราชการครูมีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา ในด้านภาวะผู้นำร่วมอยู่ในระดับมาก ผู้บริหารสถานศึกษาควรเปิดโอกาสในคณะครูมีอิสระทางความคิดในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสถานศึกษา ส่งเสริมให้คณะครูยอมรับในการทำงานและให้เกียรติซึ่งกันและกัน มีการติดตามการประเมินผลในการพัฒนาความเป็นผู้นำของครูอย่างต่อเนื่อง และเปิด

โอกาสให้คณะครูทุกๆคนมีส่วนร่วมในการอภิปรายและการตัดสินใจเกี่ยวกับประเด็นสำคัญของโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง และนำข้อมูลไปปรับปรุงพัฒนาอย่างน้อยปีการศึกษาละ 1 ครั้ง

4. จากผลการวิจัยพบว่า ข้าราชการครูมีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา ในด้านการเรียนรู้และการพัฒนาวิชาชีพอยู่ในระดับมาก ผู้บริหารสถานศึกษาควรสร้างบุคลากรต้นแบบให้เกิดขึ้นในสถานศึกษา โดยข้าราชการครู บุคลากรทางการศึกษาและผู้บริหารสถานศึกษาต้องประพฤติและปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่นักเรียน ซึ่งแบบอย่างที่ดีนั้นจะมีค่ามากกว่าคำสอน คณะครูสามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยสามารถวิเคราะห์ขอบเขตในการทำงาน บทบาทและความรับผิดชอบของตนเองได้ ส่งเสริมให้ครูมีการแสวงหาความรู้ใหม่ๆที่จะช่วยพัฒนาวิชาชีพของตนอยู่เสมอ และนำข้อมูลไปปรับปรุงพัฒนาอย่างน้อยปีการศึกษาละ 1 ครั้ง

ข้อเสนอแนะเพื่อการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยเพื่อต่อยอดองค์ความรู้เกี่ยวกับ การส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในทุกๆด้าน ขยายผลการศึกษาให้ครอบคุลมผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในวงกว้างมากยิ่งขึ้น เช่น คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง องค์กรภายนอก หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับสถานศึกษา เพื่อให้เกิดการพัฒนาการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

2. ควรศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของผู้บริหารสถานศึกษา สู่การส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูอย่างเป็นรูปธรรม ที่มีความเหมาะสมกับสภาพทางการศึกษาและบริบทในปัจจุบัน

เอกสารอ้างอิง

ปราณี ไชยภักดี และรุ่งชัชดาพร เวหะชาติ. 2561. **การเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 1**. ปริญญานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยทักษิณ.

พิณสุดา สิริธรังศรี. 2557. **รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน**. รายงานการวิจัยและพัฒนา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ส๖๙๑ร. กรุงเทพมหานคร:

มินตรา ลายสนิทเสรีกุล. 2558. **กลยุทธ์การบริหารโรงเรียนสู่การเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพ ของโรงเรียนมัธยมศึกษาในสหวิทยาเขตเบญจบูรพา กรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วรลักษณ์ ชูกำเนิด. 2557. **รูปแบบชุมชนการเรียนรู้ ทางวิชาชีพครูสู่การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 บริบทโรงเรียนในประเทศไทย**. วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

สมหมาย อ่ำดอนกลอย. 2556. “บทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21.” **วารสารบัณฑิตศึกษา**. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม. 7 (1): 1-7

Cohen, Louis. Lawrence, Manion. & Keith Morrison. 2011. **Research Methods in Education**. 7 th Edition Routledge U.S.A.

คุณลักษณะของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูตามทรรศนะของสถานศึกษาเครือข่าย

Characteristics of Students Practicing Professional Experience according to the Views of Educational Institutions.

ฤทัย ประทุมทอง[1*] และ วิมล บุญรอด[2]

Ruthai Prathoomthong[1*] and Wimon Boonrawd[2]

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาคุณลักษณะของนักศึกษาฝึกประการณ์วิชาชีพครูตามทรรศนะของสถานศึกษาเครือข่าย และประเมินความพึงพอใจต่อคุณลักษณะของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 332 คน ของสถานศึกษาเครือข่ายภาคเรียนที่ 1/2560 โดยใช้สูตรของทาโรยามาเน่ (Taro Yamane) ที่ค่าความเชื่อมั่น %95 เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม มีค่าดัชนีความสอดคล้องโดยรวมเฉลี่ย 0.93 และมีค่าความเชื่อมั่นโดยรวม 0.997 การวิเคราะห์ข้อมูลใช้โปรแกรม SPSS เพื่อหาค่าสถิติ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า ความพึงพอใจของครูพี่เลี้ยงและนักเรียนที่มีต่อคุณลักษณะของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพทั้ง 5 ด้านมีความพึงพอใจเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.43, S.D. = 0.59)

ABSTRACT

This research aims to study the characteristic of student attendance for professional practice teacher training according to an academy's opinion.and level of satisfaction of students and mentors for students practicing professional teachers The sample group was 332 people of educational institutions of semester 1/2560 by Taro Yamane. The research tool used in this study was a questionnaire. Data were analyzed using a computer program SPSS to find out the statistical value, percentage, average, and standard deviation. The research findings were as follows. Level of satisfaction of students for students practicing professional teachers are much ($\overline{X}$ = 4.43, S.D. = 0.59).

Keyword: Characteristics of students. Professional experience.

* Corresponding author;e-mail address: **ruthaihappy@gmail.com**

[1] สาขาครุศาสตร์อุตสาหกรรม คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย 1 ถ.ราชดำเนินนอก อ.เมือง จ.สงขลา 90000

[1] Department of Industrial Education Faculty of Industrial Education and Technology, Rajamangala University of Technology Srivijaya , 1 Ratchadamnoen Nok, Bo Yong, Muang, Songkhla 90000

[2] คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย 1 ถ.ราชดำเนินนอก อ.เมือง จ.สงขลา 90000

[2] Faculty of Industrial Education and Technology, Rajamangala University of Technology Srivijaya , 1 Ratchadamnoen Nok, Bo Yong, Muang, Songkhla 90000

คำนำ

การพัฒนาประเทศให้ก้าวหน้าเทียบเท่ากับนานาอารยประเทศนั้นสิ่งที่มีความสำคัญที่สุดนั่นก็คือ “คน” และการพัฒนาคนก็ต้องอาศัยการศึกษา ครูก็เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาซึ่งมีมายาวนาน บทบาทของครูจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนาชาติ หากประเทศชาติใดมีครูที่มีความรู้ มีคุณธรรม มีความสามารถในการถ่ายทอดสิ่งที่ตัวเองรู้และมีการจัดการเรียนรู้ที่ถูกต้องและเหมาะสมแล้ว การศึกษาของคนในประเทศนั้นก็จะสามารถนำพาคนในชาติให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น สามารถเข้าสู่การแข่งขันที่นับวันจะทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการแข่งขันในปัจจุบันเป็นการแข่งขันกันในเชิงความได้เปรียบทางเทคโนโลยี แข่งขันกันด้านอุตสาหกรรมการส่งออก ดังนั้นประเทศใดที่มีเทคโนโลยีที่ทันสมัย มีนวัตกรรมที่สร้างสรรค์ ก็มีโอกาสที่จะนำพาประเทศของตนหลุดพ้นไปจากความยากจนได้

คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย เป็นองค์กรหนึ่งที่ผลิตบุคลากรเพื่อทำหน้าที่สร้างคน โดยได้เปิดทำการเรียนการสอนในหลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรมบัณฑิต ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2553 ซึ่งมีอยู่ด้วยกัน 3 สาขาวิชา ได้แก่ สาขาวิชาวิศวกรรมอิเล็กทรอนิกส์และโทรคมนาคม สาขาวิชาศวกรรมอุตสาหการ และสาขาวิชาวิศวกรรมแมคคาทรอนิกส์ โดยเป้าหมายของทั้ง 3 สาขาวิชา คือ ต้องการผลิตครูช่างที่มีทักษะปฏิบัติ มีความรู้ สามารถก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและสามารถถ่ายทอดความรู้ทั้งทางทฤษฎีและปฏิบัติให้กับผู้เรียนได้อย่างถูกต้อง ซึ่งตามแผนการศึกษานั้น นักศึกษาที่เรียนชั้นปีสุดท้าย จะต้องฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในสถานศึกษาเป็นระยะเวลา 1 ปีการศึกษา โดยคณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและเทคโนโลยีจะจัดส่งนักศึกษาฝึกสอนไปยังสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ในแต่ละปีการศึกษาจะจัดส่งนักศึกษาฝึกสอนไปยังสถานศึกษาต่าง ๆ มากกว่า จำนวน 20 สถานศึกษา และมีขั้นตอนในการประเมินนักศึกษาสอน โดยการจัดอาจารย์นิเทศก์ไปยังสถานศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู เพื่อรับฟังปัญหา และข้อเสนอแนะต่าง ๆ จากครูพี่เลี้ยง หัวหน้าแผนก นักเรียนที่ได้เรียนกับนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู และอาจารย์นิเทศก์ นอกจากนั้นก็ได้กำหนดให้นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูกลับมาสัมมนาที่คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและเทคโนโลยีทุกศุกร์สุดท้ายของเดือน ดังนั้นการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเป็นกระบวนเรียนรู้ที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่ส่งผลให้นักศึกษาได้ฝึกประสบการณ์ตรง ได้นำความรู้ที่ได้ศึกษามาทั้งทางทฤษฎีและปฏิบัติมาถ่ายทอดให้กับผู้เรียน ได้บูรณาการทักษะทางช่างกับการจัดการเรียนรู้ของตนเองเพื่อนำไปใช้กับผู้เรียนทำให้กับนักศึกษามีความรู้เพิ่มขึ้น ความชำนาญในการสอน และสามารถนำความรู้ไปใช้ในสถานการณ์จริง สามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้

จากการที่คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและเทคโนโลยี ได้ส่งนักศึกษาออกไปฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในสถานศึกษาเครือข่ายเป็นรุ่นที่ 4 แล้ว ผู้วิจัยจึงมีแนวคิดที่จะสำรวจคุณลักษณะของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูตามความต้องการของสถานศึกษาเครือข่าย และความพึงพอใจของสถานศึกษาเครือข่ายที่มีต่อนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านความรู้ ด้านทักษะช่าง ด้านบุคลิกภาพ และด้านทัศนคติต่อวิชาชีพ เป็นต้น เพื่อสำรวจว่าในทรรศนะของครูพี่เลี้ยงและนักเรียนมีด้านใดบ้างที่นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูมีความบกพร่องและจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาอย่างเร่งด่วน โดยหวังว่างานวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูด้านการฝึกปฏิบัติการสอนของนักศึกษา และการจัดการ

เรียนการสอนของสาขาครุศาสตร์อุตสาหกรรม คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัยต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณลักษณะของนักศึกษาฝึกประการณ์วิชาชีพครูตามทรรศนะของสถานศึกษาเครือข่าย
2. เพื่อประเมินความพึงพอใจต่อคุณลักษณะของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

นิยามศัพท์เฉพาะ

สถานศึกษาเครือข่าย หมายถึง วิทยาลัยเทคนิค วิทยาลัยการอาชีพ วิทยาลัยสารพัดที่คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัยได้ส่งนักศึกษาออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

ครูพี่เลี้ยง หมายถึง ครูประจำการของสถานศึกษาเครือข่ายที่ได้รับการแต่งตั้งจากผู้อำนวยการสถานศึกษาให้ทำหน้าที่เป็นครูพี่เลี้ยงของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

นักเรียน หมายถึง นักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ และระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงของสถานศึกษาเครือข่ายที่ได้เรียนกับนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

อุปกรณ์และวิธีการ

กลุ่มประชากร

1. ประชากร ได้แก่ ครูประจำการสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาที่ทำหน้าที่เป็นครูพี่เลี้ยงของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู จำนวน 62 คน
2. ประชากร ได้แก่ นักเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาที่นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูทำการสอน จำนวน 1,240 คน

กลุ่มตัวอย่าง

1. กลุ่มตัวอย่างที่ทำหน้าที่เป็นครูพี่เลี้ยง จำนวน 62 คน ในภาคเรียนที่ 1/2560
2. กลุ่มตัวอย่างนักเรียนที่นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูทำการสอน จำนวน 302 คน โดยใช้สูตรของทาโรยามาเน่ (Taro Yamane) ที่ค่าความเชื่อมั่น 95% คิดจากจำนวนของนักเรียนทั้งหมด จำนวน 1,240 คน และครูพี่เลี้ยง จำนวน 29 คน โดยใช้สูตรของทาโรยามาเน่ (Taro Yamane) ที่ค่าความเชื่อมั่น 95% คิดจากจำนวนของครูพี่เลี้ยงทั้งหมด จำนวน 62 คน ในภาคเรียนที่ 1/2560

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามประเมินความคิดเห็นของครูพี่เลี้ยงเกี่ยวกับคุณลักษณะของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ซึ่งสอดคล้องกับ (ทัศนีย์นารถ ลิ้มสุทธิวันภูมิ,2555)คุณลักษณะพึงประสงค์ของครูตามความคิดเห็นของอาจารย์คณะบัญชี มหาวิทยาลัยกรุงเทพ ประกอบด้วย 5 ด้าน คือ 1) ด้านคุณธรรมของครู 2) ด้านบุคลิกภาพและความเป็นผู้นำ 3) ด้านวิชาการ 4) ด้านการวัดและประเมินผล และ 5) ด้านทักษะ

และเทคนิคการสอน และสอดคล้องกับ (สุคนธา ทองบริสุทธิ์,2553) คุณลักษณที่พึงประสงค์ของอาจารย์ในความคิดเห็นของนิสิตคณะสัตวแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ 1) ด้านความสามารถในการสอน 2) ด้านบุคลิกภาพ 3) ด้านคุณธรรมและจริยธรรม และ 4) ด้านการให้คำปรึกษา จากการที่ผู้วิจัยศึกษางานวิจัยดังกล่าว จึงได้จัดทำแบบสอบถามชุดที่ 1 เพื่อศึกษาคุณลักษณะของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่พึงประสงค์ตามทรรศนะของครูพี่เลี้ยง ออกเป็น 5 ด้าน คือ 1) ด้านความรู้ 2) ด้านทักษะทางช่าง 3) ด้านบุคลิกภาพ 4) ด้านวิธีการสอน และ 5)ด้านทัศนคติต่อวิชาชีพ จำนวน 25 ข้อ เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับมีค่าดัชนีความสอดคล้องค่าเฉลี่ยโดยรวม 0.93 และมีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยราม 0.997

ชุดที่ 2 แบบสอบถามสำหรับสอบถามนักเรียน เพื่อประเมินค่าความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อคุณลักษณะของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ โดยแบ่งออกเป็น 5 ด้าน คือ 1) ด้านความรู้ 2) ด้านทักษะทางช่าง 3) ด้านบุคลิกภาพ 4) ด้านวิธีการสอน และ 5) ด้านทัศนคติต่อวิชาชีพ จำนวน 25 ข้อคำถาม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลทั้งหมด 2 ครั้ง โดยครั้งที่ 1 เก็บข้อมูลจากครูพี่เลี้ยงเพื่อสำรวจทรรศนะของครูพี่เลี้ยงที่มีต่อคุณลักษณะของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู โดยทำหนังสือแนะนำตัว และขอความร่วมมือในการตอบและส่งแบบสอบถามกลับจากครูพี่เลี้ยงผ่านทางนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู และครั้งที่ 2 จะเก็บข้อมูลหลังจากได้วิเคราะห์คุณลักษณะของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูแล้ว โดยใช้แบบสอบถามเพื่อประเมินความพึงพอใจคุณลักษณะของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู จากครูพี่เลี้ยงและนักเรียนของสถานศึกษาเครือข่าย ผู้วิจัยทำหนังสือแนะนำตัว และขอความร่วมมือในการตอบและส่งแบบสอบถามกลับผ่านทางนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลและแปรผลข้อมูล ใช้โปรแกรม SPSS ในการวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย($\overline{X}$)และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แปรผลข้อมูลตามแนวทางของลิเคิร์ท (Likert technique)

ผล

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องคุณลักษณะของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูตามทรรศนะของสถานศึกษาเครือข่าย เป็นการวิจัยที่ต้องการทราบถึงทรรศนะของสถานศึกษาซึ่งได้แก่ ครูพี่เลี้ยง จำนวน 62 คน และ ประเมินค่าความพึงพอใจต่อคุณลักษณะของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย ซึ่งออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูภาคการศึกษาที่ 1/2560 จำนวนทั้งสิ้น 60 คน จากนักศึกษา 3 หลักสูตรสาขาวิชา คือ สาขาวิชาวิศวกรรมอิเล็กทรอนิกส์และโทรคมนาคม สาขาวิชาวิศวกรรมอุตสาหการ และสาขาวิชาวิศวกรรมแมคคาทรอนิกส์ ณ สถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาจำนวน 22 สถานศึกษา โดยครูพี่เลี้ยงและนักเรียน จำนวน 332 คน

1. ผลการประเมินคุณลักษณะของนักศึกษาฝึกประการณ์วิชาชีพครูตามทรรศนะของสถานศึกษาเครือข่าย โดย ครูพี่เลี้ยง แสดงได้ดัง Table 1

Teble 1 Characteristics of students practicing professional experience according to the views of educational institutions by mentors (n = 62)

Characteristics Topics	Characteristics of students		
	$\overline{X}$	S.D.	Level
1. Knowledge	4.16	0.46	Much
2. Skills	4.20	0.51	Much
3. Personality	4.69	0.32	Most
4. Teaching methods	4.48	0.44	Much
5. Attitude towards the profession	4.65	0.41	Most

2. ผลการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนและครูพี่เลี้ยงที่มีต่อคุณลักษณะของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู แสดงได้ดัง Table 2

Teble 2 Level of satisfaction of students and mentors for students practicing professional teachers (n = 332)

Satisfaction Topics	Satisfaction		
	$\overline{X}$	S.D.	Level
1. Knowledge	4.39	0.56	Much
2. Skills	4.38	0.61	Much
3. Personality	4.49	0.58	Much
4. Teaching methods	4.43	0.58	Much
5. Attitude towards the profession	4.48	0.60	Much
Total	4.43	0.59	Much

วิจารณ์

1. ผลการวิจัยคุณลักษณะของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูตามทรรศนะของสถานศึกษาเครือข่าย โดยครูพี่เลี้ยง พบว่า คุณลักษณะของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่สถานศึกษาเครือข่ายต้องการ ทั้ง 5 ด้าน โดยเรียงลำดับจากมากมาน้อยคือ 1) ด้านบุคลิกภาพ 2) ด้านด้านทัศนคติต่อวิชาชีพ 3) ด้านวิธีการสอน 4) ด้านทักษะทางช่าง และ 5) ด้านความรู้

2. ผลการวิจัยประเมินค่าความพึงพอใจต่อคุณลักษณะของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู พบว่า นักเรียนและครูพี่เลี้ยงมีความพึงพอใจเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก แต่ประเด็นด้านทักษะช่าง และด้านความรู้เป็นสองประเด็นที่ต้องพัฒนาให้กับนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู สอดคล้องกับ (สุรพันธ์ ตันศรีวงษ์,2538)

ได้แสดงความคิดเห็นไว้ว่า ผู้ที่จะเป็นครูช่างอุตสาหกรรมได้ดีนั้นจำเป็นจะต้องมีความรู้ ความสามารถ ความชำนาญทางทฤษฎีและการปฏิบัติ ทั้งอาชีพครูและอาชีพช่าง และมีความสอดคล้องกับ (จำนง กงทอง,2539) ได้ทำวิจัยเรื่อง คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูช่างอุตสาหกรรม สาขาวิชาช่างก่อสร้างที่สอนในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ กรมอาชีวศึกษา เขตการศึกษา 12 พบว่าครูช่างต้องมีทักษะทางช่าง เป็นลำดับแรก ลำดับรองลงมาได้แก่ ความรู้ทางช่าง

ดังนั้นจะเห็นว่าผลที่ได้จากการวิจัย เป็นข้อมูลที่สำคัญและเป็นประโยชน์ในการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรมบัณฑิต สาขาวิชาวิศวกรรมอิเล็กทรอนิกส์และโทรคมนาคม สาขาวิชาวิศวกรรมอุตสาหการ และสาขาวิชาวิศวกรรมแมคคาทรอนิกส์ คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย และจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้บัณฑิตอย่างแท้จริง รวมทั้งตอบสนองต่อปณิธานของคณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและเทคโนโลยีที่จะเป็นสถาบันผลิตและพัฒนาครูวิชาชีพ เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพอย่างยั่งยืน

สรุป

1. คุณลักษณะของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูตามทรรศนะของสถานศึกษาเครือข่ายโดยครูพี่เลี้ยง ในรายข้อด้านต่าง ๆ สรุปได้ดังนี้

1.1 ด้านความรู้ มีข้อคำถามจำนวน 5 ข้อ มีความต้องการเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.16, S.D. = 0.61) และความต้องการรายข้อพบว่า มีการพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้มีความรู้ ความสามารถทางวิชาการเพิ่มขึ้น($\overline{X}$ = 4.40, S.D. = 0.56) มีความรู้ ความเข้าใจในหลักการและวิธีการวัดและประเมินผลทางด้านช่าง($\overline{X}$ = 4.27, S.D. = 0.58) สามารถวิเคราะห์จุดมุ่งหมายและโครงสร้างของหลักสูตรและเนื้อหาวิชาที่จะต้องสอน($\overline{X}$ = 4.17, S.D. = 0.53) ใช้แนวคิดหรือนำรูปแบบการสอนใหม่ๆ มาปรับปรุงงานด้านการสอนให้ดีขึ้น($\overline{X}$ = 4.00, S.D. = 0.70) และมีความรอบรู้ ความแม่นยำในเนื้อหาวิชาที่สอน($\overline{X}$ = 3.97, S.D. = 0.67)

1.2 ด้านทักษะช่าง มีข้อคำถามจำนวน 6 ข้อ มีความต้องการเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.20, S.D. = 0.64) และความต้องการรายข้อพบว่า รู้ถึงหลักความปลอดภัยในการปฏิบัติงานทางช่างทุกครั้งโดยยึดความปลอดภัยต้องมาก่อน($\overline{X}$ = 4.67, S.D. = 0.55) มีทักษะในการจัดเตรียม ตรวจสอบ เครื่องมือ อุปกรณ์ เครื่องจักร ให้พร้อมก่อนการสอน($\overline{X}$ = 4.27, S.D. = 0.70) เลือกใช้ ดูแล ซ่อมบำรุง เครื่องมือ อุปกรณ์ที่ใช้ในการปฏิบัติงาน ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม($\overline{X}$ = 4.13, S.D. = 0.57) มีทักษะในการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้รู้จักคิด และฝึกทักษะในด้านช่าง($\overline{X}$ = 4.10, S.D. = 0.71) มีทักษะจัดและบริหารโรงฝึกงานทักษะด้านช่างให้อยู่ในสภาพใช้งานได้ตลอดเวลา($\overline{X}$ = 4.10, S.D. = 0.66) และมีทักษะปฏิบัติทางด้านงานช่างในสาขาวิชาที่ฝึกสอน ($\overline{X}$ = 3.93, S.D. = 0.64)

1.3 ด้านวิธีการสอน มีข้อคำถามจำนวน 5 มีความต้องการเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.48, S.D. = 0.59) และความต้องการรายข้อพบว่า มีการจัดทำแผนการเรียนรู้รายวิชาได้($\overline{X}$ = 4.67, S.D. = 0.57) มีความรับผิดชอบเข้าสอนตรงเวลาและสอนเต็มเวลา($\overline{X}$ = 4.52, S.D. = 0.51) มีการแจ้งจุดมุ่งหมายการสอนและรายละเอียดวิชาก่อนสอน($\overline{X}$ = 4.50, S.D. = 0.57) มีวิธีการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ $\overline{X}$ = 4.43, S.D. = 0.68) และมีการจัดเตรียมสื่อและใช้สื่อประกอบการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสมสอดคล้อง ($\overline{X}$ = 4.30, S.D. = 0.65)

1.4 ด้านบุคลิกภาพ มีข้อคำถามจำนวน 5 ข้อ มีความพึงพอใจเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.70, S.D. = 0.46) และความต้องการรายข้อพบว่า เป็นผู้ที่มีสุขภาพสมบูรณ์ทั้งด้านร่างกายและจิตใจ ($\overline{X}$ = 4.83, S.D. = 0.38) กิริยา มารยาทมีความสุภาพเรียบร้อย วางตัวได้เหมาะสมเป็นที่น่าเลื่อมใสศรัทธา ($\overline{X}$ = 4.80, S.D. = 0.41) การแต่งกายมีความสุภาพเรียบร้อย เหมาะสม($\overline{X}$ = 4.73, S.D. = 0.45) มีลักษณะความเป็นผู้นำ และมีลักษณะนิสัยที่ดีในการทำงานร่วมกับผู้อื่น($\overline{X}$ = 4.57, S.D. = 0.57) และมีความอดทนขยันหมั่นเพียร กระตือรือร้น และไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค($\overline{X}$ = 4.53, S.D. = 0.51)

1.5 ด้านทัศนคติต่อวิชาชีพ มีข้อคำถามจำนวน 5 ข้อ มีความพึงพอใจเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.65, S.D. = 0.48) และความต้องรายข้อพบว่า รัก เมตตา และปรารถนาดีต่อผู้เรียนและผู้อื่น ($\overline{X}$ = 4.70, S.D. = 0.47) มีอุดมการณ์และปรัชญาของตนเกี่ยวกับการสอนเพื่อประโยชน์ในการพัฒนาหลักสูตรและเพิ่มพูนทักษะการสอนให้ได้ดีขึ้น($\overline{X}$ = 4.70, S.D. = 0.47) มีความรักและศรัทธาต่อวิชาชีพครู($\overline{X}$ = 4.67, S.D. = 0.48) มีความต้องการและมุ่งมั่นที่จะประกอบอาชีพครู($\overline{X}$ = 4.63, S.D. = 0.49) และมีการปฏิบัติตามจรรยาบรรณของวิชาชีพครู($\overline{X}$ = 4.57, S.D. = 0.48)

2. ความพึงพอใจของครูพี่เลี้ยงและนักเรียนที่มีต่อคุณลักษณะของนักศึกษาฝึกประสบการณ์ในรายข้อด้านต่าง ๆ สรุปได้ดังนี้

2.1 ด้านความรู้ มีข้อคำถามจำนวน 5 ข้อ ได้รับความพึงพอใจเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.39, S.D = 0.67) และความพึงพอใจรายข้อพบว่า ครูฝึกสอนมีความรู้รอบตัวที่หลากหลายให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์แก่ผู้เรียนได้($\overline{X}$ = 4.43, S.D. = 0.68) ครูฝึกสอนมีความรู้ ความแม่นยำในเนื้อหาวิชาที่สอน ($\overline{X}$ = 4.40, S.D. = 0.64) ครูฝึกสอนมีความสามารถนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน($\overline{X}$ = 4.40, S.D. = 0.67) ครูฝึกสอนมีการติดตามข่าวสารด้านการศึกษาที่ทันสมัยและเป็นประโยชน์กับผู้เรียน($\overline{X}$ = 4.40, S.D. = 0.67) และครูฝึกสอนใช้รูปแบบการสอนใหม่ ๆ มาปรับปรุงงานด้านการสอน ($\overline{X}$ = 4.33, S.D. = 0.68)

2.2 ด้านทักษะช่าง มีข้อคำถามจำนวน 5 ข้อ ได้รับความพึงพอใจเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.38, S.D. = 0.73) และความพึงพอใจรายข้อพบว่า ครูฝึกสอนมีความรู้ในด้านความปลอดภัยในการทำงานและแนะนำผู้เรียนให้ตระหนักถึงความปลอดภัยในการทำงานด้านช่าง ($\overline{X}$ = 4.45, S.D. = 0.72) ครูฝึกสอนมีความรู้ และทักษะทางด้านงานช่างในสาขาวิชาที่สอน($\overline{X}$ = 4.39, S.D. = 0.67) ครูฝึกสอนมีทักษะในการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้รู้จักคิด และฝึกทักษะในด้านช่าง($\overline{X}$ = 4.36, S.D. = 0.70) ครูฝึกสอนมีทักษะในการใช้งาน คอมพิวเตอร์ เครื่องมือ เครื่องจักร อุปกรณ์ หรือชุดฝึก($\overline{X}$ = 4.36, S.D. = 0.78) และครูฝึกสอนเตรียมอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องจักร และสถานที่ให้เหมาะสมกับเนื้อหาที่สอน($\overline{X}$ = 4.32, S.D. = 0.78)

2.3 ด้านบุคลิกภาพ มีข้อคำถามจำนวน 5 ข้อ ได้รับความพึงพอใจเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.49, S.D. = 0.68) และความพึงพอใจรายข้อพบว่า ครูฝึกสอนการแต่งกายมีความสุภาพเรียบร้อยเหมาะสม($\overline{X}$ = 4.52, S.D. = 0.67) ครูฝึกสอนมีอารมณ์แจ่มใสร่าเริง มีอัธยาศัยดี ไม่ถือตัว($\overline{X}$ = 4.49, S.D. = 0.69) ครูฝึกสอนเป็นผู้ที่มีความมั่นคงทางอารมณ์ สามารถควบคุมอารมณ์ของตนได้($\overline{X}$ = 4.49, S.D. = 0.69) ครูฝึกสอนมีความเชื่อมั่นในตัวเอง กล้าคิดกล้าทำ กล้าแสดงออก หรือกล้าตัดสินใจ โดยอาศัยหลักการและ

เหตุผล($\overline{X}$ = 4.47, S.D. = 0.67) และครูฝึกสอนเป็นผู้มีความสุภาพเรียบร้อย วางตัวได้เหมาะสม($\overline{X}$ = 4.46, S.D. = 0.69)

2.4 ด้านวิธีการสอน มีข้อคำถามจำนวน 5 ข้อ ได้รับความพึงพอใจเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.43, S.D. = 0.69) และความพึงพอใจรายข้อพบว่า ครูฝึกสอนมีความรับผิดชอบเข้าสอนตรงเวลาและสอนเต็มเวลา($\overline{X}$ = 4.47, S.D. = 0.67) ครูฝึกสอนมีความสามารถในการสร้างบรรยากาศให้กับผู้เรียนเกิดสนุกสนาน($\overline{X}$ = 4.46, S.D. = 0.65) ครูฝึกสอนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็น ซักถามปัญหาในห้องเรียน($\overline{X}$ = 4.42, S.D. = 0.69) ครูฝึกสอนสามารถอธิบายเนื้อหาวิชา และขั้นตอนการฝึกปฏิบัติการยกตัวอย่างได้ชัดเจน เข้าใจได้ง่าย($\overline{X}$ = 4.41, S.D. = 0.70) และครูฝึกสอนมีการสอดแทรกข้อคิด คติธรรมเตือนสติให้นักเรียน($\overline{X}$ = 4.38, S.D. = 0.69)

2.5 ด้านทัศนคติต่อวิชาชีพ มีข้อคำถามจำนวน 5 ข้อ ได้รับความพึงพอใจเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.48, S.D. = 0.69) และความพึงพอใจรายข้อพบว่า ครูฝึกสอนมีความตั้งใจทำงานอย่างจริงจังด้วยความรัก และรับผิดชอบ($\overline{X}$ = 4.50, S.D. = 0.68) ครูฝึกสอนมีความต้องการและมุ่งมั่นที่จะประกอบอาชีพครู ($\overline{X}$ = 4.49, S.D. = 0.65) ครูฝึกสอนมีจรรยาบรรณในวิชาชีพของตน($\overline{X}$ = 4.48, S.D. = 0.69) ครูฝึกสอนประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียน($\overline{X}$ = 4.47, S.D. = 0.69) และครูฝึกสอนเสียสละเวลาส่วนตัว และเวลานอกห้องเรียนในการให้คำปรึกษาแก่นักเรียน ($\overline{X}$ = 4.44, S.D. = 0.73)

ข้อเสนอแนะและแนวทางการพัฒนา

จากปัญหาที่พบในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1) จัดให้มีการทดสอบความรู้พื้นฐานในเนื้อหาวิชาที่นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูจะต้องทำการสอน ก่อนการปฐมนิเทศและสัมมนาด้านเนื้อหา

2) เน้นทักษะการสอนในการฝึกสอนจุลภาค(วิชาวิธีการสอนเฉพาะทางเทคโนโลยี และวิชาวิธีการสอนในห้องประลองและโรงฝึกงาน)มากขึ้น

3) มีการประเมินซ้อมสอนก่อนการสอนจริง หากผู้สอนปฏิบัติการซ้อมสอนไม่ผ่านนักศึกษาจะไม่สามารถดำเนินการสอนกับนักเรียนจริงได้

ข้อเสนอแนะในทำวิจัยครั้งต่อไป

1) ในการวิเคราะห์ข้อมูลควรแยกตามหลักสูตรสาขาวิชาเพื่อง่ายในการพัฒนานักศึกษาแต่ละหลักสูตรได้ตรงประเด็น

2) ควรเพิ่มกลุ่มตัวอย่างที่นักศึกษาเข้าไปเกี่ยวข้องเช่น ฝ่ายบุคคล เนื่องจากฝ่ายดังกล่าวจะเป็นฝ่ายที่ให้ข้อมูลของนักศึกษาเกี่ยวกับการลา การสาย การขาด ฝ่ายวิชาการของสถานศึกษา เนื่องจากเป็นฝ่ายที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดทำแผนการเรียนรู้

เอกสารอ้างอิง

ขนิษฐา หินอ่อนและสุรพันธ์ ตันศรีวงษ์. 2558. ปัญหาและแนวทางในการพัฒนากระบวนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพด้านการสอนของภาควิชาครุศาสตร์ไฟฟ้า มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้า

พระนครเหนือ. **วารสารวิชาการครุศาสตร์อุตสาหกรรม พระจอมเกล้าพระนครเหนือ**. 6(1), 159 – 167.

จำนง กงทอง. 2539. คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูช่างอุตสาหกรรม สาขาวิชาช่างก่อสร้างที่สอนในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ กรมอาชีวศึกษาเขตการศึกษา 12. **ปริญญานิพนธ์หลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกอุตสาหกรรมศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ**.

ประกายรัตน์ สุวรรณและอมรวิทย์ วิเศษสงวน. 2555. **การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรม** SPSS. ซีเอ็ดยูเคชั่น, กรุงเทพฯ.

สุรพันธ์ ตันศรีวงษ์. 2538. **วิธีการสอน**. บริษัท สกายบุ๊กส์ จำกัด, กรุงเทพฯ.

แนวปฏิบัติที่ดีของฉันในการจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษาเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างคำอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ในเรื่องระบบหายใจของมนุษย์

My Best Practices for Case-based Learning to Enhance Grade 11 Students' Ability in Making Scientific Explanation in Unit of Human Respiration

จิรวัฒน์ วโรภาษ[1*] ศศิเทพ ปิติพรเทพิน[1] และ ปราโมทย์ ชำนาญปืน[2]

Jirawat Varophas[1*] , Sasithep Pitiporntapin[1] and Pramote Chumnanpuen[2]

บทคัดย่อ

การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อหาแนวปฏิบัติที่ดีของฉันในการจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษาเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างคำอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ในเรื่องระบบหายใจของมนุษย์ กลุ่มที่ฉันศึกษาประกอบด้วยนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 37 คน เก็บรวบรวมข้อมูลทั้งบันทึกหลังการจัดการเรียนรู้ บันทึกการสังเกตจากครูพี่เลี้ยง และอนุทินสะท้อนความคิดของนักเรียน ซึ่งจะรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลแบบอุปนัย โดยฉันพบว่าแนวปฏิบัติที่ดีในการจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษาเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างคำอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์ของนักเรียน มีดังนี้ 1) การใช้สื่อที่เป็นประเด็นในชีวิตประจำวันเชื่อมโยงกับการทดลองที่มีลักษณะเทียบเคียงประเด็นนั้น ๆ 2) การจัดใบงานสำหรับบันทึกความคิดต่างเพื่อใช้ในการอภิปรายอย่างอิสระ 3) การกระจายข้อมูลสำคัญ เพื่อให้นักเรียนได้จัดกระทำข้อมูล และ 4) การสร้างสภาวะแข่งขันและกำหนดกติกาในการดำเนินกิจกรรมให้ง่ายและชัดเจน

ABSTRACT

This classroom action research aimed to investigate my best practices for case based learning to enhance grade 11 students' ability in making scientific explanation in the unit of Human Respiration. The participants were 37 grade 11 students. I collected data by teacher's journal and students' journals. I analyzed data by inductive analysis approach. After case based learning activity, I found my best practices of case based learning to enhance 11th grade students' ability in making scientific explanation were 1) using multimedia that include daily situation for students and connected by experiment 2) Create work sheet for student to collected alternative data that lead to class discussion 3) Spread crucial data to force student analyze data and 4) Create forced condition and simplify rule of the activity.

Keywords: Scientific explanation, Case-based Learning, Human respiration

* Corresponding author; e-mail address: **Jirawat.v@ku.th**

[1]ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพฯ 10900

[1]Department of Education, Faculty of Education, Kasetsart University, Bangkok 10900

[2]ภาควิชาสัตววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพฯ 10900

[2]Department of Zoology, Faculty of Science, Kasetsart University, Bangkok 10900

คำนำ

วิทยาศาสตร์มีรากฐานมาจากการอธิบายปรากฏการณ์ต่าง ๆ รอบตัว ซึ่งพื้นฐานทางการปฏิบัติในด้านของการสร้างคำอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์นั้น นอกจากจะเป็นทักษะที่สำคัญของนักวิทยาศาสตร์แล้ว ยังถือเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับผู้เรียนอีกด้วย (National Research Council: NRC, 2000) นอกจากนี้การอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์นั้นยังแสดงให้เห็นถึงความเป็นผู้รู้วิทยาศาสตร์ (Scientific literacy) (Nelson, 1999) ซึ่งหนึ่งในสมรรถนะหรือการสร้างคำอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์จะได้รับการวัดระดับโดยโครงการประเมินผลนักเรียนนานาชาติ (Program for International Student Assessment: PISA) โดยการสร้างคำอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ ข้อกล่าวอ้าง (Claim) หลักฐาน (Evidence) และการให้เหตุผล (Reasoning) (McNeil and Krajcik, 2006) ซึ่งทักษะในการสร้างคำอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์นี้เป็นหนึ่งในสมรรถนะสำคัญที่องค์กรเพื่อความร่วมมือและพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติตั้งไว้ (Organization for Economic Co-operation and development:OECD, 2009)

นอกจากนี้ การสร้างคำอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์ยังถือเป็นการสื่อสารทางวิทยาศาสตร์ให้แก่ผู้คนในสังคม และเป็นทักษะในชีวิตประจำวัน ซึ่งจะอธิบายปรากฏการณ์หรือข้อสรุปต่าง ๆ อย่างเป็นเหตุเป็นผลแล้วเชื่อมโยงกับข้อมูลหลักฐาน (ศศิเทพ ปิติพรเทพิน, 2557) แต่จากการสังเกตการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาชีววิทยาเพิ่มเติม 2 ในโรงเรียนที่ฉันฝึกประสบการณ์วิชาชีพพบว่า นักเรียนส่วนมากขาดความสามารถในการใช้หลักฐานและการใช้เหตุผลเพื่อเชื่อมโยงข้อมูลต่าง ๆ เป็นคำอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์ ซึ่งหลักฐานและการให้เหตุผลก็เป็นหนึ่งในองค์ประกอบที่สำคัญในการสร้างคำอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์ที่นักเรียนควรได้รับการพัฒนา

ฉันได้ตรวจสอบเอกสารเกี่ยวกับการสร้างคำอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์ และการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการต่าง ๆ พบว่ามีวิธีการจัดการเรียนรู้หลายแบบที่สามารถพัฒนาการสร้างคำอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์ได้ ตัวอย่างเช่น การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะ (McNeil and Krajcik, 2006) ทั้งนี้ยังไม่มีการระบุชัดเจนว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษาเป็นฐาน (Case-based learning) สามารถพัฒนาการสร้างคำอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์ได้หรือไม่ แต่จากการตรวจสอบเอกสารของฉัน พบว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษาเป็นฐานนี้สามารถพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง ทั้งในด้านการตั้งคำถาม และการคิดวิพากษ์ (Dori and Hercovitz, 1999; Dori and Tal, 2000) นอกจากนี้ยังพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาและการประยุกต์ใช้ความรู้ได้ (อัญญาพร สุคนธพันธ์, 2559) ซึ่งรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษาจะเพิ่มโอกาสในการเก็บรวบรวมหลักฐาน สืบค้นข้อมูลและอภิปรายในชั้นเรียน ทำให้นักเรียนสามารถสร้างและพัฒนาองค์ประกอบของทักษะการอธิบายมากขึ้น

อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันการจัดการเรียนรู้ในห้องเรียนกลับเน้นไปที่เนื้อหาของวิชา แต่กลับไม่เน้นการเชื่อมโยงเนื้อหากับชีวิตประจำวันของนักเรียน ซึ่งจากประสบการณ์ของฉันในตอนที่ยังเรียนอยู่ในฉันระดับมัธยม พบว่าครูเป็นศูนย์กลางที่มีบทบาทในการมอบความรู้แก่นักเรียน อีกทั้งยังมีการแสดงให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของความรู้และเนื้อหาทางวิทยาศาสตร์ในชีวิตประจำวันอยู่ไม่มากนัก จนกระทั่งฉันได้ฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ฉันได้สังเกตว่าครูในโรงเรียนส่วนใหญ่มักจัดการเรียนการสอนโดยมุ่งเน้นที่เนื้อหาของบทเรียนมากกว่าทักษะและกระบวนการคิดเชิงวิเคราะห์ของผู้เรียน ซึ่งเมื่อฉันฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ฉันได้รับมอบหมายให้จัดการเรียนรู้ในรายวิชาชีววิทยาเพิ่มเติม 2 ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 พบว่าเนื้อหาในเรื่อง ระบบหายใจของมนุษย์ มีกรณีศึกษาเกี่ยวกับระบบหายใจของมนุษย์มากมาย ตัวอย่างเช่น อาการสำลัก ภาวะระบายลมหายใจเกิน (อาการหอบจาก

อารมณ์) หรือแม้กระทั่ง อาการนอนกรนซึ่งเป็นสิ่งที่ใกล้ตัวทุกคนเป็นอย่างมาก โดยการจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษาเป็นฐานนี้อาจช่วยเชื่อมโยงวิทยาศาสตร์และชีวิตประจำวันของนักเรียนมากยิ่งขึ้นและทำให้นักเรียนเข้าใจเนื้อหาได้ง่ายยิ่งขึ้น (Herreid, 2007) ประกอบกับทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีความหมายและสามารถสร้างคำอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ในขณะเดียวกันการจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษาเป็นฐานส่วนมากเน้นไปที่การพัฒนาความคิดขั้นสูง การคิดแก้ปัญหา แต่ยังไม่มีงานวิจัยใดที่ศึกษาเกี่ยวกับการใช้กรณีศึกษาและการพัฒนาในการสร้างคำอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์มากนัก

จากที่กล่าวมาทั้งหมดจึงเป็นเหตุผลที่ฉันเลือกที่จะศึกษาหา แนวปฏิบัติที่ดีในการจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษาเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างคำอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ในเรื่องระบบหายใจของมนุษย์

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อระบุแนวปฏิบัติที่ดีในการจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษาเป็นฐานเพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างคำอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ในหน่วยการเรียนรู้เรื่อง ระบบหายใจของมนุษย์

วิธีวิจัย

ฉันทำการวิจัยนี้ โดยใช้รูปแบบการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน (Classroom Action Research) โดยใช้วงจรตามรูปแบบของ Kemmis and McTaggart (1998) ที่ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นวางแผน (Plan) 2) ขั้นลงมือปฏิบัติ (Act) 3) ขั้นสังเกต (Observe) 4) ขั้นสะท้อนผลการปฏิบัติงาน (Reflect) ซึ่งทุกแผนได้ดำเนินการตามขั้นตอนทั้ง 4 อย่างเป็นวงจร เพื่อพัฒนาทักษะในการสร้างคำอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ตามเนื้อหาในเรื่องระบบหายใจของมนุษย์

กลุ่มที่ศึกษา

กลุ่มที่ศึกษาในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ของโรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร ที่เรียนรายวิชาชีววิทยาเพิ่มเติม 2 ปีการศึกษา 2561 จำนวน 1 ห้องเรียน ประกอบด้วยนักเรียนชาย 10 คน นักเรียนหญิง 27 คน รวมทั้งสิ้น 37 คน

วิธีการเก็บข้อมูล

ฉันสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ทั้งหมด 3 แผน ประกอบด้วยเนื้อหา 1) กลไกการหายใจของมนุษย์ 2) การแลกเปลี่ยนแก๊สของมนุษย์ 3) กลไกการควบคุมการหายใจของมนุษย์ โดยแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้ได้ดำเนินตามแนวทางการใช้กรณีศึกษาของ Montpetit and Kajiura (2012) ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้ 1) ขั้นนำเสนอกรณีศึกษา 2) ขั้นระบุปัญหา 3) ขั้นรับข้อมูลเพิ่มเติม 4) ขั้นเก็บและวิเคราะห์ข้อมูล 5) ขั้นอภิปรายกรณีศึกษา ซึ่งแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้จะใช้กรณีศึกษาแตกต่างกัน ทั้งนี้ฉันได้นำแผนการจัดการเรียนรู้นี้ให้ผู้เชี่ยวชาญทางด้านวิทยาศาสตร์ 1 ท่าน ทางด้านวิทยาศาสตร์ศึกษา 1 ท่าน และครูประจำการในโรงเรียน 1 ท่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและภาษาที่ใช้เพื่อปรับแก้แล้วนำไปใช้ หลังเสร็จสิ้นการจัดการเรียนรู้ในแต่ละแผน ฉันได้

ทำการเขียนบันทึกหลังการจัดการเรียนรู้พร้อมทั้งรวบรวมบันทึกการนิเทศก์และบทสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการของครูพี่เลี้ยง ในขณะเดียวกัน ฉันมอบหมายให้นักเรียนเขียนอนุทินสะท้อนความคิด โดยมีหัวข้อในอนุทินดังนี้ สิ่งที่ได้เรียนรู้ ความรู้สึก และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดกิจกรรม นอกจากนี้ฉันได้ทำการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการกับนักเรียน โดยที่ฉันเป็นผู้สัมภาษณ์และนักเรียนเป็นผู้ให้คำตอบ ซึ่งฉันจะเป็นผู้บันทึกคำตอบของนักเรียนด้วยตนเองเพื่อใช้ในการตีความและได้ข้อมูลเชิงลึกมากขึ้น

การวิเคราะห์ข้อมูล

ฉันวิเคราะห์ข้อมูลจากเครื่องมือทั้งหมด ซึ่งจะทำการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Inductive analysis) โดยการนำข้อมูลทั้งหมดมาให้ความหมายและตีความ เพื่อจัดประเด็น (Theme) และสรุปเป็นแนวปฏิบัติที่ดีในการจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษาเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมการสร้างคำอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

ในระหว่างการจัดการเรียนรู้แต่ละแผน ฉันได้ทำการสังเกตและวิเคราะห์ข้อมูล พร้อมทั้งปรับแก้แผนการจัดการเรียนรู้ตามวงจร ซึ่งสามารถสรุปเป็นแผนภาพเพื่อระบุแนวปฏิบัติที่ดี ดังภาพที่ 1

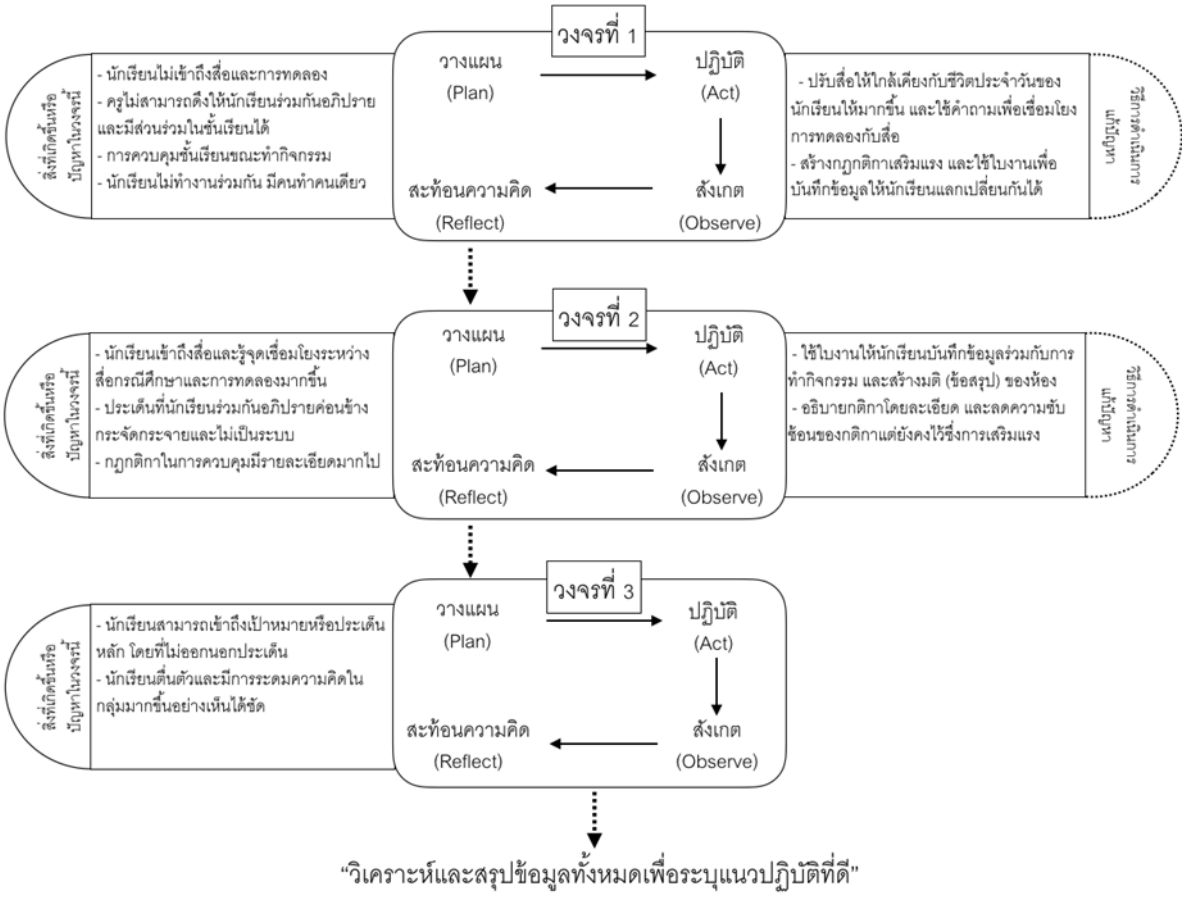

Figure 1 Cycle of action research in each lesson plan (Cycle/lesson plan) and reflection

จากภาพที่ 1 จะเห็นได้ว่าทุก ๆ วงจรของแผนการจัดการเรียนรู้จะมีเหตุการณ์หรือปัญหาที่เกิดขึ้น ซึ่งหลังจากการสะท้อนผล ฉันจะทำการปรับแก้ในวงจรถัดไป จนกระทั่งเสร็จสิ้นแผนการจัดการเรียนรู้ทั้ง 3 วงจร ฉัน

จึงทำการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดและระบุแนวปฏิบัติที่ดี โดยฉันสามารถระบุแนวปฏิบัติที่ดีในการจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษาเป็นฐานเพื่อพัฒนาการสร้างคำอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์ได้ทั้งหมด 4 แนวปฏิบัติดังนี้

แนวปฏิบัติที่ 1 การใช้สื่อที่เป็นประเด็นในชีวิตประจำวัน เชื่อมโยงกับการทดลองที่มีลักษณะเทียบเคียงประเด็นนั้น ๆ

ทุกแผนการจัดการเรียนรู้จำเป็นจะต้องมีสื่อเพื่อนำเสนอกรณีศึกษา ดังนั้นสื่อจึงเป็นส่วนสำคัญที่นำเข้าสู่บทเรียนได้อย่างดี ซึ่งในวงจรแรกฉันได้ใช้สื่อเป็นวีดิทัศน์ที่แสดงให้เห็นวิธีการช่วยเหลือผู้สำลักอาหาร พร้อมทั้งจัดกิจกรรมให้นักเรียนสร้างแบบจำลองของปอด และให้ทดลองการไล่สิ่งที่อุดตันออกจากทางเดินหายใจ จากนั้นร่วมกันอภิปรายในชั้นเรียน เมื่อเสร็จสิ้นการเรียนรู้ฉันได้ตรวจใบงานของนักเรียนที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักฐาน พบว่านักเรียนส่วนมากยังมีใช้หลักฐานที่ไม่เหมาะสม เช่น “เห็นจากในวีดิทัศน์” “ข้อมูลจากรูปภาพ” แสดงให้เห็นถึงนักเรียนยังไม่เข้าใจการใช้หลักฐานและใช้ข้อมูลเท่าที่ควร ดังอนุทินของนักเรียนนี้

“หนูไม่เข้าใจหลักการทำงานของแบบจำลองปอดค่ะ มันสามารถจำลองได้เหมือนปอดจริง ๆ เหรอคะ”

(นักเรียนคนที่ 20, 6 สิงหาคม 2561: อนุทินสะท้อนความคิดของนักเรียน)

ฉันจึงทำการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการกับนักเรียน ซึ่งนักเรียนกล่าวว่า ไม่เข้าใจในหลักการทำงานของแบบจำลองและประเด็นที่เป็นกรณีศึกษามันเกี่ยวข้องกันอย่างไร ซึ่งแสดงให้เห็นว่าฉันขาดการเชื่อมโยงให้นักเรียนเห็นความสำคัญของแบบจำลองนี้ว่ามันสามารถอธิบายกลไกที่เกิดขึ้นได้

“หนูเคยสำลักเหมือนกันค่ะ แต่ไม่เข้าใจว่าทำไมต้องช่วยด้วยวิธีการที่รุนแรงขนาดนี้ แล้วแบบจำลองมันเกี่ยวกับวิธีช่วยยังไงเหรอคะ”

(นักเรียนคนที่ 20, 6 สิงหาคม 2561: สัมภาษณ์ไม่เป็นทางการ)

ฉันจึงปรับแผนการจัดการเรียนรู้ในวงจรที่สอง โดยการใช้ประเด็นที่ใกล้ตัวนักเรียนมากยิ่งขึ้น (การเป็นลมจากการรับน้อง) และใช้คำถามเชื่อมโยงประเด็นของกรณีศึกษาเพื่อนำเข้าสู่การทดลอง ทำให้นักเรียนเห็นความสำคัญของการทดลองและใช้ข้อมูลจากการทดลองเป็นหลักฐานมากยิ่งขึ้นดังอนุทินของนักเรียนด้านล่าง

“ผมเพิ่งเข้าใจที่ครูบอกว่า ข้อมูลมาจากการทดลองไม่ใช่ตอบแค่เห็นหรือไม่เห็น แต่เราต้องบรรยายสิ่งที่เห็น”

(นักเรียนคนที่ 15, 9 สิงหาคม 2561: อนุทินสะท้อนความคิดของนักเรียน)

แนวปฏิบัติที่ 2 การจัดใบงานสำหรับบันทึกความคิดต่างเพื่อใช้ในการอภิปรายอย่างอิสระ

การสร้างคำอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์ เป็นการอธิบายปรากฏการณ์ต่าง ๆ โดยใช้หลักฐานและเหตุผลมาสนับสนุนข้อกล่าวอ้าง แต่ในระหว่างการจัดการเรียนรู้ ฉันไม่สามารถดึงให้นักเรียนสร้างข้อกล่าวอ้างหรือนำอภิปรายในชั้นเรียนได้ดีเท่าที่ควรดังบันทึกการสังเกตครูพี่เลี้ยง

“คุณยังมีข้อบกพร่องในการนำอภิปรายในชั้นเรียนนะคะ นักเรียนส่วนมากยังไม่มีส่วนร่วมในการอภิปรายเลย คุณน่าจะหาบางอย่างที่ดึงให้นักเรียนมีการอภิปรายกันมากขึ้นนะ”

(6 สิงหาคม 2561: บันทึกการสังเกตของครูพี่เลี้ยง)

ฉันจึงสร้างใบงานและกิจกรรมที่กำหนดให้นักเรียนบันทึกข้อมูลและข้อกล่าวอ้างของเพื่อนต่างกลุ่ม พร้อมทั้งให้นักเรียนฝึกการให้เหตุผลโดย กำหนดคำถามให้นักเรียนว่า นักเรียนเห็นด้วยหรือปฏิเสธข้อกล่าวอ้างของเพื่อนต่างกลุ่มอย่างไร ซึ่งหลังจากที่นักเรียนบันทึกข้อมูลลงในใบกิจกรรมก็ทำให้ฉันสามารถเรียกให้นักเรียน

อภิปรายได้สะดวกขึ้น อย่างไรก็ตามฉันสังเกตได้ว่า ประเด็นในการอภิปรายมีความกระจัดกระจายและเลี่ยงออกจากเนื้อหาหลักซึ่งสอดคล้องกับอนุทินของนักเรียนและครูพี่เลี้ยงดังนี้

"เพื่อนผู้ชายในกลุ่มชอบคิดอะไรแผลง ๆ ค่ะ ซึ่งทำให้กลุ่มหาข้อมูลผิดตั้งแต่แรกเลยค่ะ"

(นักเรียนคนที่ 8, 9 สิงหาคม 2561: อนุทินสะท้อนความคิดของนักเรียน)

"นักเรียนเริ่มมีส่วนร่วมในการอภิปรายมากขึ้น แต่ว่าข้อมูลค่อนข้างบิดเบือน คุณควรตีกรอบหรือจำกัดความคิดเพื่อลดความเข้าใจคลาดเคลื่อนที่จะเกิดขึ้นนะคะ"

(9 สิงหาคม 2561: บันทึกการสังเกตของครูพี่เลี้ยง)

ในวงจรถัดไปฉันจึงสร้างใบงานและจัดกิจกรรมที่ให้นักเรียนแลกเปลี่ยนความคิดเห็น พร้อมทั้งลงมติที่เป็นข้อสรุปของห้อง เพื่อเป็นเป้าหมายและจัดระบบความคิดให้อยู่ในกรอบไม่เบี่ยงออกนอกเนื้อหา

แนวปฏิบัติที่ 3 การกระจายข้อมูลสำคัญ เพื่อให้นักเรียนได้จัดกระทำข้อมูล

ในวงจรแรกฉันมอบข้อมูลที่เป็นใบความรู้ให้กับทุก ๆ กลุ่มอย่างเท่าเทียมกัน กล่าวคือให้ข้อมูลครบถ้วนทุกอย่าง ซึ่งฉันสังเกตเห็นว่าบางกลุ่ม มีนักเรียนทำงานเพียงคนเดียว เช่นเดียวกับอนุทินของนักเรียนคนนี้

"เพื่อนบอกให้ผมเขียน ๆ ตามชีทไปเหอะ เพราะยังไงชีทก็น่าจะถูก เพราะทุกกลุ่มก็ดูตามชีท"

(นักเรียนคนที่ 13, 6 สิงหาคม 2561: อนุทินสะท้อนความคิดของนักเรียน)

ในแผนการจัดการเรียนรู้ต่อมา ฉันได้สร้างใบความรู้ที่มีข้อมูลไม่ครบทุกส่วน และกำหนดเวลาในการสืบค้นข้อมูลร่วมกับเพื่อนต่างกลุ่ม ซึ่งจะสังเกตได้ว่า ด้วยระยะเวลาที่จำกัดและความต้องการของกลุ่มที่ต้องการเติมเต็มข้อมูลในใบความรู้เพื่อใช้ในการอภิปราย ทุกคนในกลุ่มต้องร่วมมือกันเพื่อหาข้อมูลจากเพื่อนต่างกลุ่มดังอนุทินนี้

"เหมือนอยู่ในเกมส์ที่ต้องทำงานแข่งกับเวลาเลยค่ะ ทุกคนในกลุ่มต้องช่วยกันกระจายตัวไปหาข้อมูล เพราะโอกาสมีแค่ครั้งเดียว"

(นักเรียนคนที่ 27, 9 สิงหาคม 2561: อนุทินสะท้อนความคิดของนักเรียน)

อย่างไรก็ตามครูพี่เลี้ยงฉันไม่เห็นด้วยทำให้ข้อมูลไม่ครบทุกส่วนในครั้งนี้พร้อมทั้งกล่าวว่า การเว้นข้อมูลเป็นช่อง นี้ไม่ได้สนับสนุนความคิดหรือการวิเคราะห์อะไรของนักเรียนเลย แค่นำข้อมูลมาเติมให้ครบก็จบ ดังนั้นในวงจรถัดไป ฉันจึงทำการกระจายข้อมูลเช่นเดิม แต่เพิ่มความซับซ้อนของการรวบรวมข้อมูลให้มากขึ้น เพื่อให้นักเรียนได้ฝึกการจัดกระทำข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลหลักฐานที่นำมาใช้

แนวปฏิบัติที่ 4 การสร้างสภาวะแข่งขันและกำหนดกติกาในการดำเนินกิจกรรมให้ง่ายและชัดเจน

ปัญหาที่พบในวงจรที่ 1 หรือปัญหาทุกครั้งที่ฉันสอน มักจะเป็นปัญหาในการควบคุมชั้นเรียน เนื่องด้วยความเป็นนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพผู้ซึ่งมีประสบการณ์สอนน้อย จึงต้องสร้างข้อตกลงหรือกติกาในการดำเนินกิจกรรมทุกครั้ง ซึ่งในวงจรที่ 2 ฉันได้สร้างกฎกติกาที่มีการเสริมแรง (เพิ่มแต้ม) ให้กับผู้ที่ตอบคำถามหรืออภิปรายได้ และลงโทษ (การหักแต้ม) กับผู้ที่ตอบผิดหรือดำเนินการสืบค้นข้อมูลช้าที่สุด โดยสุดท้ายแต้มจะสามารถแลกเปลี่ยนเป็นของรางวัลได้ การใช้แต้มทำให้นักเรียนตื่นตัวและติดตามเราทุกขั้นตอน ดังอนุทินนี้

"คะแนนเฉียดกับอีกกลุ่มนิดเดียวเองอะค่ะ ครู ครั้งหน้าหนูจะทำให้กลุ่มชนะให้ได้เลย"

(นักเรียนคนที่ 32, 9 สิงหาคม 2561: อนุทินสะท้อนความคิดของนักเรียน)

อย่างไรก็ตาม นักเรียนบางคนกลับเขียนสะท้อนเกี่ยวกับการใช้กติกาดังนี้

“ช่วงแรก ๆ งงมากเลยครับอาจารย์ คือผมยังไม่ทันเข้าใจกติกาเลย อีกกลุ่มหนึ่งก็ได้คะแนนไปละ กว่าจะเข้าใจคะแนนกลุ่มอื่นก็นำไปแล้ว ตามไม่ทันเลยครับ”

(นักเรียนคนที่ 15, 9 สิงหาคม 2561: อนุทินสะท้อนความคิดของนักเรียน)

ดังนั้นฉันในวงจรต่อมาฉันจึงใช้เวลาในการอธิบายกติกามากขึ้น และลดความซับซ้อนของกติกาให้น้อยลงแต่ยังคงไว้ซึ่งการเสริมแรงและการลงโทษเช่นเดิม

“ตอนที่กำลังถามตอบ และครูลบแต้มบนกระดานเพิ่มแต้มบนกระดานคือตื่นเต้นมากเลยค่ะ รู้สึกว่าเป็นการเรียนที่ต้องติดตามตลอดเวลา”

(นักเรียนคนที่ 30, 17 สิงหาคม 2561: สัมภาษณ์ไม่เป็นทางการ)

จากที่กล่าวมาทั้งหมด ฉันสามารถระบุได้ว่าแนวปฏิบัติที่ดีในการจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษา เพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างคำอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์ ต้องมีลักษณะที่ประกอบด้วยประเด็นหรือกรณีศึกษาที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับ ประภาศรี เอี่ยมสม (2558) ซึ่งกล่าวว่าการใช้กรณีศึกษาที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันจะทำให้ผู้เรียนเปิดใจที่จะเรียนรู้มากยิ่งขึ้น ในขณะเดียวกันการใช้คำถามเพื่อนำเข้าสู่ทดลองร่วมกับ การใช้ใบงานเพื่อให้นักเรียนบันทึกข้อมูล อีกทั้งยังเพิ่มโอกาสแสดงความคิดและอภิปรายกันอย่างเป็นเหตุเป็นผล สอดคล้องกับรูปแบบการพัฒนาการสร้างคำอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์ของ Nawani *et al.* (2018) ซึ่งกล่าวถึงขั้นตอนที่นักเรียนต้องจำลองรูปแบบหรือแนวคิดขึ้นมาประกอบคำอธิบายแรกเริ่ม และแลกเปลี่ยนแนวคิดกับเพื่อนต่างกลุ่ม พร้อมทั้งสามารถเลือกหรือปรับเปลี่ยนคำอธิบายตามคำเหมาะสมได้ นอกจากนี้การกระตุ้นให้นักเรียนทำงานกันเป็นกลุ่มโดยใช้การกระจายข้อมูลสำคัญ ซึ่งการระดมสมองทำงานเป็นกลุ่มยังเป็นส่วนผลักดันให้นักเรียนกล้าแสดงออก และอภิปรายความคิดของตนเองออกมาอีกด้วย (รัตติกาล ฉิมพาลี, 2558) ยิ่งไปกว่านั้น การสร้างกติกาเสริมแรงเป็นสิ่งสำคัญที่จะสามารถกระตุ้นนักเรียนให้มีส่วนร่วมในกิจกรรม และกติกาที่ชัดเจนจะทำให้การวิพากษ์หรือการอภิปรายในชั้นเรียนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (อรณิชา หงษ์เกิด, 2561)

สรุปผล

หลังการจัดการเรียนรู้และปรับแก้ตามสถานการณ์ในแต่ละวงจรการวิจัย ฉันสามารถระบุแนวปฏิบัติที่ดีในการจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษาเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างคำอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์ในเรื่องการหายใจของมนุษย์ ได้ดังนี้ 1) การใช้สื่อที่เป็นประเด็นในชีวิตประจำวันเชื่อมโยงกับการทดลองที่มีลักษณะเทียบเคียงประเด็นนั้น ๆ 2) การจัดใบงานสำหรับบันทึกความคิดต่างเพื่อใช้ในการอภิปรายอย่างอิสระ 3) การกระจายข้อมูลสำคัญ เพื่อให้นักเรียนได้จัดกระทำข้อมูล และ 4) การสร้างสภาวะแข่งขันและกำหนดกติการในการดำเนินกิจกรรมให้ง่ายและชัดเจน ซึ่งฉันสามารถสรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมโดยการใช้กรณีศึกษาเพื่อส่งเสริมการสร้างคำอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์ตามแนวปฏิบัติที่ดีของฉัน คือใช้ประเด็นที่เกี่ยวข้องในชีวิตประจำวันร่วมกับการทดลองที่มีใบงานสำหรับการบันทึกและแลกเปลี่ยนข้อมูล อีกทั้งยังต้องส่งเสริมการทำงานร่วมกันพร้อมทั้งจัดกิจกรรมภายใต้กติกาที่ง่ายและชัดเจน

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) ที่ได้สนับสนุนทุนการศึกษาภายใต้โครงการส่งเสริมการผลิตครูที่มีความสามารถพิเศษทางวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ (สควค.) ประจำปีการศึกษา 2560

ข้อเสนอแนะ

ครูควรจัดการเรียนรู้โดยกรณีศึกษากับเนื้อหาชีววิทยาเรื่องอื่น ๆ เนื่องจากการใช้กรณีศึกษาจะเป็นการเชื่อมโยงเรื่องราววิทยาศาสตร์และชีวิตประจำวันได้ อีกทั้งการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสร้างคำอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์ควรจัดประกอบกับการใช้การทดลองและใบงานที่มีคุณลักษณะเอื้อต่อการเก็บข้อมูลของนักเรียน นอกจากนี้เมื่อนักเรียนมีทักษะในการสร้างคำอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์ที่ดีแล้ว ครูอาจพัฒนาทักษะการโต้แย้งและการคิดตัดสินใจร่วมด้วย เพราะทั้งสองทักษะนั้น ล้วนแต่เป็นทักษะขั้นสูง และมีพื้นฐานมาจากการสร้างคำอธิบาย

เอกสารอ้างอิง

ประภาศรี เอี่ยมสม. 2558. **การพัฒนาแนวคิดทางวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เรื่องระบบต่อมไร้ท่อ โดยวิธีการสอนแบบกรณีศึกษา ร่วมกับเทคนิคการใช้แผนผังแนวคิด**. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิทยาศาสตร์ศึกษา, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

รัตติกาล ฉิมพาลี. 2558. **การพัฒนาแนวคิดทางวิทยาศาสตร์ เรื่องการรักษาดุลยภาพของสิ่งมีชีวิต ผ่านการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4**. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิทยาศาสตร์ศึกษา, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ศศิเทพ ปิติพรเทพิน. 2557. **วิทยาศาสตร์กับการสื่อสาร**. กรุงเทพฯ: บริษัท เอพริล เรน พริ้นติ้ง จำกัด

อัญญาพร สุคนธพันธ์. 2559. **ผลของการเรียนรู้โดยใช้กรณีตัวอย่างเป็นฐานที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาและการประยุกต์ความรู้ชีววิทยาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาวิทยาศาสตร์, มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์.

อรณิชา หงษ์เกิด. 2561. **การพัฒนาการสร้างคำอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ในหน่วยการเรียนรู้เรื่อง ระบบต่อมไร้ท่อ โดยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ประเด็นทางสังคมที่เกี่ยวเนื่องกับวิทยาศาสตร์เป็นฐาน**. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิทยาศาสตร์ศึกษา, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

Dori, Y. J., And Herscovitz, O. 1999. “Case-based long-term professional development of science teacher.” **International Journal of Science Education** 27 (12):1413-1446

_____., And R. Tal, and M. Tsaushu. 2000. “Teaching biotechnology through case studies: “Can we improve higher order thinking skills of nonscience majors?.” **Science Education** 87: 767–793.

Herreid, C. F. 2006. Start With a Story: The Case Study Method of Teaching College Science. **National Science Teacher Association** 12.

McNeil, K. L. and J. Krajcik. 2006. **Supporting Students' Construction of Scientific Explanation through Generic versus Context Specific Written Scaffolds.** Paper presented at the annual meeting of the American Educational Research Association, San Francisco, April 5, 2006.

Montpetit, C. and L. Kajiura. 2012. **Two Approaches to Case-Based Teaching in Science: Tales From Two Professors**. Collected Essays on Learning and Teaching, 5(14), 80-84

National Research Council (NRC). 1996. **National science education standards.** Washington, DC: National Academy Press.

Nawani, J., Kotzebue, L. V., Spangler, M., and Neuhaus, B. 2018. "Engaging students in constructing scientific explanation in biology classrooms: lesson-design mode". **Journal of Biological Education** 45: 785-798

Nelson, G. D. 1999. **Science literacy for all 21st century**. (Online). http://www.project2061.org2publications/articles/articles/ascd.htm. April 20, 2018

Organization for Economic Co-operation and Development (OECD). 2009. **PISA 2009 Assessment Framework: Key competencies in reading, mathematics and science** (Online). http://www.oecd.org/dataoecd/11/40/44455820.pdf, February 20, 2017.

การส่งเสริมการปฏิบัติของครูผู้สอนเกี่ยวกับการใช้แท็บเล็ตในการจัดการเรียนรู้ ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครด้วยโปรแกรมพัฒนาวิชาชีพครู

Enhancing Teachers' Practices Tablet used learning in a School under the Bangkok Metropolitan Administration with Professional Development Program

รัสรินทร์ รวงผึ้งวีระโชติ[1] **ลดาวัลย์ ปานสมุท**[1*] และ ศศิเทพ ปิติพรเทพิน[2]

Ratsarin Ruangphuengwirachot[1], **Ladawan Pansamud**[1*] and Sasithep Pitipornpatpin[2]

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ส่งเสริมการปฏิบัติของครูผู้สอนเกี่ยวกับการใช้แท็บเล็ตในการจัดการเรียนรู้ ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครด้วยโปรแกรมพัฒนาวิชาชีพครู และ 2) สำรวจความพึงพอใจเกี่ยวกับการเข้าร่วมโปรแกรมพัฒนาวิชาชีพครูเพื่อส่งเสริมการปฏิบัติของครูผู้สอนเกี่ยวกับการใช้แท็บเล็ตในการจัดการเรียนรู้ กลุ่มที่ศึกษา คือ ครูของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานครแห่งหนึ่ง จำนวน 26 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน แบบสอบถามการปฏิบัติของครูผู้สอนเกี่ยวกับการใช้แท็บเล็ตในการจัดการเรียนรู้ แบบบันทึกการสัมภาษณ์กลุ่ม และแบบประเมินความพึงพอใจต่อโปรแกรมพัฒนาวิชาชีพครูฯ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยหาค่าความถี่ ร้อยละ และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า ก่อนเข้าโปรแกรมพัฒนาวิชาชีพครู ครูส่วนใหญ่ 20 คน (ร้อยละ76.92) ไม่เคยใช้แท็บเล็ตในการจัดการเรียนรู้ แต่หลังเข้าโปรแกรมพัฒนาวิชาชีพครูฯ ครู 17 คน (ร้อยละ 65.39) มีการใช้แท็บเล็ต ในการจัดการเรียนรู้ โดยมีการใช้แท็บเล็ตในการจัดการเรียนรู้ 5 รูปแบบ ได้แก่ การนำเสนอความรู้ของครู การนำเสนอของนักเรียน เครื่องมือในการสืบค้นข้อมูลของนักเรียน แหล่งเรียนรู้ของนักเรียน และการสร้างชิ้นงาน ของนักเรียน นอกจากนี้ครูมีความพึงพอใจในการเข้าร่วมโปรแกรมพัฒนาวิชาชีพครูในระดับมากที่สุด

ABSTRACT

This research aimed to enhance teachers' practices and satisfy about using tablet for learning management in a school under the Bangkok Metropolitan Administration through Professional Development (PD) program. Research instruments composed of teachers' lesson plans, questionnaire about teachers' teaching practices regarding to using tablet for learning management, and group interview log, and evaluation form about satisfaction of PD program. The researchers analyzed quantitative data by calculating frequencies, mean, and percentage. Qualitative data were analyzed by content analysis. Findings showed that majority of teachers (20 teachers 76.92%) had never used tablet in their learning management before participating in the PD program. However after participating in the PD program, there were 17 teachers (65.39%) using tablet in their teaching managements. There were 5 aspects of using tablet in their teaching: teachers transferring knowledge to students, students' presentation, students' searching information tool, students' learning resource, students' constructing artifacts. In addition, teachers had satisfaction in participating the PD program in excellent level.

Keywords: Tablet-based learning, School under the Bangkok Metropolitan Administration, Learning Management

* Corresponding author; e-mail address : **aew1900@hotmail.com**, Sukhothaidusit๑@ gmail.com

[1] ผู้บริหารโรงเรียนสุโขทัย สำนักงานเขตดุสิต

[1] School Administrator at Sukhothai school, Dusit school district

[2] ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจาสาขาวิชาวิทยาศาสตร์ศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

[2] Assistant Professor of Division of Science Education, Faculty of Education, Kasetsart University

บทนำ

สภาพสังคมในศตวรรษที่ 21 อยู่ในยุคที่ตั้งอยู่บนฐานความรู้ (Knowledge base society) มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ความเป็นอยู่ การเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ รวมทั้งข้อมูลข่าวสารที่สามารถเลือกรับได้อย่างอิสระ ด้วยเหตุนี้จึงจำเป็นต้องมีการเตรียมกำลังคนให้มีทักษะต่าง ๆ เพื่อเผชิญกับสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันและสามารถปรับตัวหรือจัดการกับปัญหารอบ ๆ ตัวได้อย่างมีประสิทธิภาพ (World Health Organization, 1997) นอกจากนี้ในด้านการศึกษา อิทธิพลจากสื่อและความก้าวหน้าของเทคโนโลยีส่งผลให้รูปแบบการจัดการศึกษาได้เปลี่ยนรูปแบบไปอย่างสิ้นเชิง (Zhu and Kaplan, 2544) โดยการเรียนไม่ใช่แค่เพียงทำให้นักเรียนจดจำ ท่องจำ และคิดเป็นเพียงอย่างเดียว แต่จะต้องมีการใช้เทคโนโลยีในการต่อยอดทางความคิดและสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ ๆ (โพยม จันทร์น้อย, 2560)

ด้วยเหตุนี้การจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2553 จึงให้ความสำคัญกับการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ดังระบุในมาตรา 65 ว่า ให้มีการพัฒนาบุคลากรทั้งด้านผู้ผลิต และผู้ใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา เพื่อให้มีความรู้ ความสามารถ และทักษะ ในการผลิต รวมทั้งการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม มีคุณภาพ และประสิทธิภาพ และระบุในมาตรา 66 ว่า ผู้เรียนมีสิทธิได้รับการพัฒนาขีดความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในโอกาสแรกที่ทำได้ เพื่อให้มีความรู้และทักษะเพียงพอที่จะใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2553)

นอกจากนี้รัฐบาลมีนโยบายที่เน้นให้ครู ผู้บริหาร สถานศึกษา และบุคลากรทางการศึกษา ต้องมีทักษะที่เหมาะสมและมีวัฒนธรรมการทำงานที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ สนับสนุนระบบการเรียนการสอนแบบอิเล็กทรอนิกส์ โดยให้ผู้เรียนและผู้สอนได้เข้าถึงแหล่งเรียนรู้ (Enabling) คือเพิ่มศักยภาพการศึกษาค้นคว้าและการเข้าถึงแหล่งเรียนรู้แบบออนไลน์ (Online) การเรียนรู้ได้ในทุกที่ ทุกเวลา (Engaging) การใช้อุปกรณ์ส่วนตัวที่ทันสมัยในการเรียนรู้ (Bring Your Own Device: BYOD) รวมทั้ง ความหลากหลายของการเรียนรู้ (Empowering) ตลอดจนเพิ่มความสามารถและอิสระในการเลือกวิธีการเรียนรู้ รูปแบบที่หลากหลายจากห้องเรียนแห่งอนาคต (Future Classroom) (มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2556) ส่งผลให้สำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร มีนโยบายให้โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครมีการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษาให้ทัดเทียมกับนานาชาติ (สำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร, 2561)

อย่างไรก็ตามการเรียนการสอนในยุคสังคมแห่งการเรียนรู้ (Learning Society) สื่อและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ประเภทคอมพิวเตอร์แบบพกพา หรือแท็บเล็ตจะมีบทบาทสำคัญค่อนข้างมากในการนำมาใช้ในกระบวนการเรียนการสอน (สุรศักดิ์ปาเฮ, 2555) นอกจากนี้ไพฑูรย์ ศรีฟ้า (2554) พบว่าการนำแท็บเล็ตมาช่วยในการจัดการเรียนรู้นั้น ครูผู้สอนยังไม่มีความรู้เพียงพอต่อการใช้แท็บเล็ตในการจัดการเรียนรู้ รวมทั้งครูยังไม่มีการสร้างเนื้อหาบทเรียน และกิจกรรมที่ใช้ประกอบการเรียนการสอนออกมาเป็นรูปธรรม ด้วยเหตุนี้โปรแกรมพัฒนาวิชาชีพครูจึงได้รับการพิจารณาว่าเป็นหนทางหนึ่งในการช่วยให้ครูผู้สอนสามารถจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพขึ้นได้ (Barman *et al.*, 1996)

จากที่มาและสภาพของปัญหาข้างต้น คณะผู้วิจัยในฐานะผู้บริหารโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครแห่งหนึ่งจึงเล็งเห็นความสำคัญดังกล่าวจึงต้องการส่งเสริมการปฏิบัติของครูผู้สอนเกี่ยวกับการใช้แท็บเล็ตในการจัดการเรียนรู้ ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครด้วยโปรแกรมพัฒนาวิชาชีพครู และสำรวจความพึงพอใจเกี่ยวกับการเข้าร่วมโปรแกรมพัฒนาวิชาชีพครูเพื่อส่งเสริมการปฏิบัติของครูผู้สอนเกี่ยวกับการใช้แท็บเล็ตในการจัดการเรียนรู้

คำถามวิจัย

งานวิจัยนี้มีคำถามวิจัย ได้แก่ 1) ครูมีการใช้แท็บเล็ตในการจัดการเรียนรู้ ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครหลังเข้าโปรแกรมพัฒนาวิชาชีพครูอย่างไร และ 2) ครูมีความพึงพอใจเกี่ยวกับการเข้าร่วมโปรแกรมพัฒนาวิชาชีพครูเพื่อส่งเสริมการปฏิบัติของครูผู้สอนเกี่ยวกับการใช้แท็บเล็ตในการจัดการเรียนรู้อย่างไร

บริบทที่ศึกษา

1. กลุ่มที่ศึกษา คือ ครูระดับปฐมวัยและประถมศึกษาในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ในภาคต้น ปีการศึกษา 2561 จำนวน 26 คน โดยเป็นเพศหญิง จำนวน 20 คน และเพศชาย จำนวน 6 คน โดยผู้วิจัยมีเกณฑ์ในการเลือกกลุ่มตัวอย่างจากความสมัครใจในการให้ข้อมูล มีเวลาเพียงพอในการทำแบบสอบถาม และสามารถให้สัมภาษณ์เพิ่มเติมได้

2. โรงเรียนที่ศึกษา เป็นโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ขนาดกลาง ในเขตดุสิต โรงเรียนมีเป้าหมายในการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นนักเรียนเป็นสำคัญ และจัดให้เหมาะสมกับสภาพเมืองหลวง ปรับปรุงการเรียนการสอนให้ทันต่อความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี และเน้นคุณธรรม จริยธรรม รู้จักสิทธิ และหน้าที่ โรงเรียนมีนโยบายส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทุกคนได้รับการศึกษาต่อ ฝึกอบรม หรือดูงานที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน โดยมุ่งเน้นให้นักเรียนได้รับประโยชน์สูงสุด โรงเรียนแห่งนี้จัดการเรียนการสอนตั้งแต่ระดับปฐมวัยจนถึงประถมศึกษาปีที่ 6 มีครูผู้สอนรวมทั้งสิ้น 26 คน โดยเป็นครูผู้สอนปฐมวัย 3 คน ครูผู้สอนภาษาไทย 4 คน ครูผู้สอนวิชาคณิตศาสตร์ 3 คน ครูผู้สอนวิชาวิทยาศาสตร์ 2 คน ครูผู้สอนวิชาสังคม ศาสนา และวัฒนธรรม 4 คน ครูผู้สอนวิชาศิลปะ ดนตรี และนาฏศิลป์ 3 คน ครูผู้สอนวิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยี 1 คน ครูผู้สอนวิชาพลศึกษาและสุขศึกษา 2 คน ครูผู้สอนวิชาภาษาต่างประเทศ 3 คน ครูผู้สอนการศึกษาพิเศษ 1 คน มีนักเรียนทั้งหมด 484 คน และมีจำนวนนักเรียนเฉลี่ย 30 คนต่อหนึ่งห้องเรียน ผู้ปกครองมีฐานะทางเศรษฐกิจปานกลาง โรงเรียนได้รับการสนับสนุนงบประมาณในการจัดซื้อเทคโนโลยีสารสนเทศประกอบการจัดการเรียนรู้จากสำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร และงบประมาณของโรงเรียนเอง ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ของนักเรียนทั้งโรงเรียนอยู่ในระดับปานกลาง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถามแท็บเล็ตของครูโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร แบ่งออกเป็น 4 ตอน ตอนที่ 1 ข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับชั้นที่สอน วิชาที่สอน และประสบการณ์การใช้แท็บเล็ตในการจัดการเรียนรู้ ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ ตอนที่ 2 สอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดการการเรียนรู้แบ่ง ซึ่งมีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด จำนวน 3 เกี่ยวกับ 1) จุดประสงค์ของการใช้แท็บเล็ตในการจัดการเรียนรู้ 2) เนื้อหาที่ใช้แท็บเล็ตในการจัดการเรียนรู้ 3) กิจกรรมที่ให้นักเรียนทำ 4) การวัดและประเมินผลการใช้แท็บเล็ตในการจัดการเรียนรู้ และ 5) ความรู้สึกต่อการใช้แท็บเล็ตในการจัดการเรียนรู้ นอกจากนี้ผู้วิจัยพัฒนาแบบบันทึกการสัมภาษณ์กลุ่ม เพื่อบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับ ความคิดเห็นและการปฏิบัติของครูเกี่ยวกับการใช้แท็บเล็ตในการจัดการเรียนรู้ และพัฒนาแบบประเมิน ความพึงพอใจต่อโปรแกรมพัฒนาวิชาชีพครูฯ โดยมีลักษณะมาตรส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด และมีเนื้อหาให้ครูพิจารณาเกี่ยวกับความรู้ที่ได้รับ เนื้อหาที่นำเสนอ การนำเสนอ ของวิทยากร และอุปกรณ์และเอกสารประกอบการอบรม

สำหรับการพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมการปฏิบัติของครูผู้สอนเกี่ยวกับการใช้แท็บเล็ตในการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยพัฒนาโปรแกรมฯ โดยตรวจเอกสารที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ หนังสือแบบเรียน เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้แท็บเล็ตในการจัดการเรียนรู้ และการพัฒนาวิชาชีพครู จากข้อมูลดังกล่าวผู้วิจัยพัฒนาโปรแกรมฯ ตามลักษณะของโปรแกรมที่มีประสิทธิภาพโดยใช้ยุทธวิธีที่หลากหลายในการพัฒนาครูผู้สอน มีการติดตามผลการนำไปใช้หลังจากการอบรม มีผู้ให้คำปรึกษาจากบุคคลที่มีประสบการณ์ตรง มีกิจกรรมที่สอดคล้องกับเรื่องที่ต้องการทราบและจัดให้ตรงกับบริบทของโรงเรียน ส่งเสริมการสะท้อนความคิดและการปฏิบัติ มีกำหนดการที่ชัดเจน มีการพัฒนาครูผู้สอนอย่างต่อเนื่อง (Loucks-Horseley *et al*., 2003) รวมทั้งพัฒนาเอกสารในแต่ละกิจกรรม ได้แก่ ใบกิจกรรม แผนการจัดการเรียนรู้ตัวอย่าง สื่อการเรียนรู้ ก่อนนำโปรแกรมไปใช้ ผู้วิจัยนำคู่มือโปรแกรมฯที่พัฒนาขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาเพื่อที่ผู้วิจัยนำมาปรับปรุงโปรแกรมฯให้มีประสิทธิภาพ โดยโปรแกรมฯ ที่ใช้ในการพัฒนาครูผู้สอนในครั้งนี้แบ่งเป็น 3 ช่วงด้วยกัน คือ ช่วงที่ 1 การแนะนำการจัดการเรียนรู้โดยใช้แท็บเล็ต ช่วงที่ 2 การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้แท็บเล็ต และช่วงที่ 3 การติดตามการนำแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้แท็บเล็ตไปใช้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

คณะผู้วิจัยเป็นผู้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดย 1) นัดหมายครูเพื่อชี้แจงจุดประสงค์ กำหนดการ แนวทางการทำกิจกรรมของโปรแกรมฯ ก่อนที่ครูทำกิจกรรมในโปรแกรมฯ 2) ครูทำแบบสอบถามเกี่ยวกับการปฏิบัติของครูผู้สอนเกี่ยวกับการใช้แท็บเล็ตในการจัดการเรียนรู้ซึ่งมีคำถามปลายเปิดเกี่ยวกับประสบการณ์การใช้แท็บเล็ตก่อนเข้าโปรแกรมฯ 3) ผู้วิจัยสัมภาษณ์กลุ่มเกี่ยวกับการปฏิบัติของครูผู้สอนเกี่ยวกับการใช้แท็บเล็ตในการจัดการเรียนรู้และบันทึกข้อมูลที่ได้ในแบบบันทึกการสัมภาษณ์ ในระหว่างที่ครูผู้สอนเข้าร่วมโปรแกรม 4) ผู้วิจัยตรวจสอบการปฏิบัติของครูได้จากการวิเคราะห์แผนการจัดการเรียนรู้ที่ครูผู้สอนพัฒนาขึ้น 5) ผู้วิจัยสัมภาษณ์กลุ่มพร้อมทั้งบันทึกข้อมูลที่ได้ในแบบบันทึกการสัมภาษณ์ เมื่อเสร็จสิ้นการเข้าร่วมโปรแกรม 6) ครูทำแบบสอบถามเกี่ยวกับการใช้แท็บเล็ตในการจัดการเรียนรู้ 7) ครูทำแบบสอบถามเกี่ยวกับความพึงพอใจความพึงพอใจในการ เข้าร่วมโปรแกรมพัฒนาวิชาชีพครูฯ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จากแผนการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน แบบสอบถามการปฏิบัติของครูผู้สอนเกี่ยวกับการใช้แท็บเล็ตในการจัดการเรียนรู้ และแบบบันทึกการสัมภาษณ์กลุ่ม มาได้ทำการวิเคราะห์เนื้อหา โดยทำการอ่านข้อมูลที่ครูตอบมาอย่างละเอียด จากนั้นทำการจัดกลุ่มคำตอบ และนับจำนวนความถี่และคำนวณ ค่าร้อยละ เพื่อนำเสนอเกี่ยวกับการปฏิบัติของครูผู้สอนเกี่ยวกับการใช้แท็บเล็ตในการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครด้วยโปรแกรมพัฒนาวิชาชีพครู และความพึงพอใจเกี่ยวกับการเข้าร่วมโปรแกรมพัฒนาวิชาชีพครูฯ เมื่อเสร็จสิ้นการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำผลการวิเคราะห์ให้กลุ่มที่ศึกษาอ่านเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของ การตีความข้อมูล

สำหรับข้อมูลที่ได้จากแบบประเมินความพึงพอใจต่อโปรแกรมพัฒนาวิชาชีพครูฯ ผู้วิจัยนับจำนวนครูที่ตอบในแต่ละระดับของมาตราส่วนประมาณค่า และคำนวณหาค่าเฉลี่ย โดยค่าเฉลี่ย 4.51-5.00 หมายถึง

พอใจมากที่สุด 3.51-4.50 หมายถึง พอใจมาก 2.51-3.50 หมายถึง พอใจปานกลาง 1.51-2.50 หมายถึง พอใจน้อย 1.00-1.50 หมายถึง พอใจน้อยที่สุด

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยตามคำถามวิจัย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. การใช้แท็บเล็ตในการจัดการเรียนรู้ ของครูในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร

ก่อนเข้าร่วมโปรแกรมพัฒนาวิชาชีพครู ฯ ผู้วิจัยพบว่าครูส่วนใหญ่ (20 คน, 76.92 %) ระบุในแบบสอบถามว่าไม่เคยใช้แท็บเล็ตในการจัดการเรียนรู้ ดังตัวอย่างคำตอบ “ไม่เคยใช้แท็บเล็ตในการจัดการเรียนรู้ เพราะไม่มีความชำนาญในการใช้แท็บเล็ต อุปกรณ์ไม่เพียงพอ ขาดการบำรุงรักษา” สอดคล้องกับคำตอบที่ครูตอบระหว่างสัมภาษณ์ ที่ระบุว่า “ปกติในชีวิตประจำวันไม่เคยใช้แท็บเล็ต จึงทำให้ไม่สามารถใช้แอพต่างๆมาช่วยใน การจัดการเรียนรู้” อย่างไรก็ตาม มีครูบางส่วน (6 คน, 23.08 %) ที่ระบุในแบบสอบถามว่าเคยใช้แท็บเล็ตใน การจัดการเรียนรู้ โดยใช้เป็นเครื่องมือในการนำเสนอความรู้ของครู ดังตัวอย่างคำตอบในแบบสอบถาม*ว่า “เคยใช้ ในช่วงที่รัฐบาลมีนโยบายให้ใช้แท็บเล็ตในการเรียนรู้ โดยเปิดรูปให้นักเรียนดูเกี่ยวกับเนื้อหาที่กำลังเรียน แต่มาช่วงหลังก็ไม่ค่อยได้ใช้ ”* สอดคล้องกับคำตอบที่ครูตอบระหว่างสัมภาษณ์ ที่ระบุว่า *“ปกติก็ใช้แท็บเล็ตในการนำเสนอภาพ หรือวิดีโอให้นักเรียนได้ดูในช่วงนำเข้าสู่บทเรียนเพื่อกระตุ้นความสนใจ”*

แต่หลังการเข้าร่วมโปรแกรมฯ ผู้วิจัยพบว่าครู 17 คน (ร้อยละ 65.39) ระบุในแบบสอบถามว่าได้ใช้แท็บเล็ตในการจัดการเรียนรู้ โดยพบว่าครูมีลักษณะการใช้แท็บเล็ตในการจัดการเรียนรู้ 5 รูปแบบ ได้แก่ การนำเสนอความรู้ของครู การนำเสนอของนักเรียน เครื่องมือในการสืบค้นข้อมูลของนักเรียน แหล่งเรียนรู้ของนักเรียน และ การสร้างชิ้นงานของนักเรียน โดยมีรายละเอียดดังนี้

ครูจำนวน 16 คน (ร้อยละ94.12) มีการใช้แท็บเล็ตในการนำเสนอความรู้ของครู ดังตัวอย่างคำตอบของครูวิชาภาษาอังกฤษในแบบสอบถามที่ระบุว่า *“ใช้เปิดภาพหรือวีดิทัศน์เกี่ยวกับคำศัพท์ภาษาอั งกฤษที่เกี่ยวข้องกับสัตว์ให้นักเรียนดู”* และสอดคล้องกับข้อความในแผนการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยที่ระบุว่า *“เปิดบทอาขยานด้วยแท็บเล็ตให้นักเรียนฟัง จากนั้นสอบถามนักเรียนว่าสิ่งที่ฟังเกี่ยวข้องกับอะไร”*

ส่วนครู 15 คน (ร้อยละ88.24) ระบุในแบบสอบถามว่าใช้แท็บเล็ตในการนำเสนอของนักเรียน ดังตัวอย่างคำตอบของครูนาฏศิลป์ที่ระบุว่า *“ให้นักเรียนอัดคลิปวิดีโอการแสดงเพลงลอยกระทงสุขใจแล้วนำเสนอหน้าชั้นเรียน”* สอดคล้องกับข้อความในแผนการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยที่ระบุว่า *“นักเรียนแต่ละกลุ่มช่วยกันคิดท่าทางใบ้คำสุภาษิตที่ครูกำหนดให้แล้วใช้แอพลิเคชั่น Clip ในการบันทึกท่าทางเพื่อให้เพื่อนกลุ่มอื่นทาย”*

นอกจากนี้ครู 12 คน (ร้อยละ70.59) ระบุในแบบสอบถามว่าใช้แท็บเล็ตเป็นแหล่งสืบค้นข้อมูลของนักเรียน ดังตัวอย่างคำตอบของครูสังคมที่ระบุว่า *“นักเรียนใช้แท็บเล็ตสืบค้นข้อมูลเกี่ยวกับหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในยุคสุโขทัย ได้แก่ เครื่องสังคโลก ศิลาจารึก เตาทุเรียง และวัด”* สอดคล้องกับข้อความในแผน การจัดการเรียนรู้ของครูวิทยาศาสตร์ที่ระบุว่า *“นักเรียนสืบค้นวัฏจักรของผีเสื้อโดยใช้แท็บเล็ตที่ครูแจกให้เพื่อตอบคำถามในใบกิจกรรม”* ส่วนครู 15 คน (ร้อยละ88.24) ระบุในแบบสอบถามว่าใช้แท็บเล็ตเป็นแหล่งเรียนรู้ของนักเรียน ดังตัวอย่างคำตอบของครูคณิตศาสตร์ที่ระบุว่า “นักเรียนเรียนรู้เรื่องรูปเรขาคณิต 2 มิติ ผ่านแอพลิเคชั่นเกมจับคู่รูปร่าง” สอดคล้องกับข้อความในแผนการจัดการเรียนรู้ของครูวิชาภาษาอังกฤษที่ระบุว่า *“นักเรียนฝึกพูดคำศัพท์ภาษาอังกฤษเกี่ยวกับสัตว์ ได้แก่ cat, dog, mouse, rabbit, snail, และ frog ผ่านแอพลิเคชั่น Animals”*

และครู 11 คน (ร้อยละ64.71) การใช้แท็บเล็ตในการสร้างชิ้นงานของนักเรียน ดังตัวอย่างคำตอบของครูวิทยาสาสตร์ในแบบสอบถามที่ระบุว่า *"ให้นักเรียนทำงานเป็นกลุ่ม กลุ่มละ 4-5 คน ใช้แอพลิเคชั่น Pages ออกแบบโปสเตอร์พร้อมทั้งคำขวัญเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม"* สอดคล้องกับข้อความในแผนการจัดการเรียนรู้ของครูวิทยาศาสตร์ ที่ระบุว่า *"นักเรียนใช้แท็บเล็ตบันทึกวีดิทัศน์การเต้นประกอบเพลงที่แต่งขึ้นเกี่ยวกับวัฏจักรน้ำเพื่อเผยแพร่ให้ นักเรียนรุ่นน้องชม"*

2) ความพึงพอใจเกี่ยวกับการเข้าร่วมโปรแกรมพัฒนาวิชาชีพครูเพื่อส่งเสริมการปฏิบัติของครูผู้สอนเกี่ยวกับการใช้แท็บเล็ตในการจัดการเรียนรู้

ผู้วิจัยพบว่าครูที่เข้าร่วมโปรแกรมฯ มีคะแนนความพึงพอใจในการเข้าร่วมโปรแกรมพัฒนาวิชาชีพครู เฉลี่ยในภาพรวมเท่ากับ 4.39 ซึ่งอยู่ในระดับพอใจมาก เมื่อพิจารณารายด้าน ผู้วิจัยพบว่าด้านความรู้ที่ได้รับมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.58 ซึ่งอยู่ในระดับพอใจมากที่สุด รองลงมาคือด้านเนื้อหาที่นำเสนอ คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.54 ซึ่งอยู่ในระดับพอใจมากที่สุด ด้านการนำเสนอของวิทยากร คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.50 ซึ่งอยู่ในระดับพอใจมาก และด้านอุปกรณ์และเอกสารประกอบการอบรม คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.46 ซึ่งอยู่ในระดับพอใจมาก

จากการสัมภาษณ์กลุ่ม ผู้วิจัยพบว่าครูส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมโปรแกรมฯ โดยระบุว่า *"ได้เรียนเกี่ยวกับแอพลิเคชั่นต่าง ๆ ที่ไม่เคยใช้มาก่อนสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน"* นอกจากนี้ผู้วิจัยยังพบว่าครูบางคนเปลี่ยนแปลงทัศนคติเกี่ยวกับการใช้แท็บเล็ตในการจัดการเรียนรู้หลังจากเข้าร่วมโปรแกรม โดยระบุว่า *"ก่อนเข้าโปรแกรม คิดว่าการใช้แท็บเล็ตในการจัดการเรียนรู้เป็นเรื่องยาก ไม่เห็นจะเกี่ยวข้องกับเนื้อหาที่สอนจึงไม่อยากเข้ารับการอบรม ตอนนี้คิดว่ามันไม่ยาก สามารถนำมาใช้ในชั้นเรียนให้นักเรียนเรียนรู้ได้ดี โดยนักเรียนสนใจเรียนมากขึ้น รวมทั้งมีความสนุกในการเรียนรู้"*

สรุปและอภิปรายผล

จากการส่งเสริมการปฏิบัติของครูผู้สอนเกี่ยวกับการใช้แท็บเล็ตในการจัดการเรียนรู้ ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครด้วยโปรแกรมพัฒนาวิชาชีพครู ผู้วิจัยว่าพบว่าก่อนเข้าโปรแกรมฯ ครูส่วนใหญ่ไม่มีการใช้แท็บเล็ตเพื่อการเรียนรู้อย่างเป็นรูปธรรม สอดคล้องกับ ไพฑูรย์ ศรีฟ้า (2554) ที่พบว่าครูยังไม่มีความรู้เพียงพอต่อการใช้ แท็บเล็ตในการจัดการเรียนรู้ นอกจากนี้ครูยังไม่มีการสร้างเนื้อหาบทเรียน และกิจกรรมที่ใช้ประกอบการเรียน การสอนออกมาเป็นรูปธรรม

อย่างไรก็ตามหลังการเข้าร่วมโปรแกรมฯ ครูมีการใช้แท็บเล็ตในการจัดการเรียนรู้จากที่ใช้ในลักษณะที่ครูถ่ายทอดความรู้มาเป็นให้นักเรียนเรียนรู้ผ่านการนำเสนอข้อมูล สืบค้นข้อมูล ตลอดจนสร้างสรรค์ชิ้นงานเพิ่มมากขึ้น สอดคล้องกับโพยม จันทร์น้อย (2560) ที่ระบุว่าการเรียนไม่ใช่แค่เพียงทำให้นักเรียนจดจำ ท่องจำ และคิดเป็นเพียงอย่างเดียว แต่จะต้องมีการใช้เทคโนโลยีในการต่อยอดทางความคิดและสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ ๆ นอกจากนี้จากการปฏิบัติของครูเกี่ยวกับการใช้แท็บเล็ตในการจัดการเรียนรู้ที่เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น รวมทั้งการมี ความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมโปรแกรมในภาพรวมระดับพอใจมาก ทั้งนี้เป็นผลมาจากลักษณะของโปรแกรม ที่ออกแบบตามลักษณะของโปรแกรมที่มีประสิทธิภาพ (Loucks-Horseley *et al*., 2003) ได้แก่ ใช้ยุทธวิธีที่หลากหลายในการพัฒนาครูผู้สอน มีการติดตามผลการนำไปใช้หลังจากการอบรม มีผู้ให้คำปรึกษาจากบุคคลที่มีประสบการณ์ตรง มีกิจกรรมที่สอดคล้องกับเรื่องที่ต้องการทราบและจัดให้ตรงกับบริบทของโรงเรียน ส่งเสริมการสะท้อนความคิดและการปฏิบัติ มีกำหนดการที่ชัดเจน มีการพัฒนาครูผู้สอนอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยที่พบว่าครูในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครแห่งนี้มีการใช้แท็บเล็ตในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้นักเรียนเรียนรู้ผ่านการนำเสนอข้อมูล สืบค้นข้อมูล ตลอดจนสร้างสรรค์ชิ้นงานเพิ่มมากขึ้น หลังจากการเข้าร่วมโปรแกรมพัฒนาวิชาชีพครูฯ ด้วยเหตุนี้คณะผู้วิจัยจึงเสนอให้สำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร หรือหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาวิชาชีพครู นำโปรแกรมพัฒนาวิชาชีพครูนี้ไปใช้เพื่อส่งเสริมให้ครูมีการใช้แท็บเล็ตใน การจัดการเรียนรู้ในวงกว้างมากขึ้น สำหรับข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยต่อไป ผู้วิจัยควรศึกษาผลที่เกิดขึ้นกับนักเรียนจากการปฏิบัติของครูเกี่ยวกับการใช้แท็บเล็ตในการจัดการเรียนรู้ซึ่งเป็นผลจากการเข้าโปรแกรมพัฒนาวิชาชีพครูฯ

เอกสารอ้างอิง

โพยม จันทร์น้อย. 2560. การศึกษา 4.0. **พัทลุงสามัคคี ครั้งที่ 57**. สืบค้นเมื่อ 27 กันยายน 2561, http://www.moe.go.th/moe/nipa/articles/ar_edu4_0.pdf.

ไพฑูรย์ ศรีฟ้า. 2554. **เปิดโลก Tablet สู่ทิศทางการวิจัยด้านเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา: จากแนวคิดสู่ กระบวนการปฏิบัติ**. เอกสารประกอบการบรรยาย ณ มหาวิทยาลัยทักษิณ จังหวัดสงขลา.

มหาวิทยาลัยศิลปากร. 2556. **(ร่าง) แผนแม่บทเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2557-2559**. สืบค้นเมื่อ 27 กันยายน 2561 จากhttp://www.thailibrary. in.th/ 2014/07/28/ict-moe-master-plan2557/ documents-for-download.html

สุรศักดิ์ ปาเฮ. 2555. **แท็บเล็ตเพื่อการศึกษา : โอกาสและความท้าทาย (Tablet for Education : The Opportunity and Challenge)**. สืบค้นเมื่อ 27 กันยายน 2561, จาก www.kan1.go.th/tablet-for-education.pdf

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2553. **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2552 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553**. กรุงเทพมหานคร : พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.

สำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร. 2561. **ยุทธศาสตร์ตามแผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน กรุงเทพมหานคร (พ.ศ. 2556-2559)**. สืบค้นเมื่อ 27 กันยายน 2561, จากhttp:// www.bangkok.go.th/bangkokeducation /page/sub/10118/นโยบาย/วิสัยทัศน์/ยุทธศาสตร์.

Barman, C. R., B. Lessow , D. Lessow, and J. D. Shedd. 1996. The Zoo Connection: A Cooperative Project Between Formal and Informal Educational Institutions. **School Science and Mathematics** 96(1): 36-41.

Loucks-Horseley, S., N. Love, K. E. Stiles, S. Mundry, and P.W. Hewson. 2003. **Designing Professional Development for Teachers of Science and Mathematics**. The National Institute for Science Education. California: Corwin Press, Inc.

การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนสุขภาวะของสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดตาก

The Development of Healthy School Operational Guidelines for Schools Affiliates Local Administration Organization, Tak Province

สุพจนีย พัดจาด[1*]
Supodjanee Phatjad[1*]

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดโรงเรียนสุขภาวะ 2) ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์โรงเรียนสุขภาวะ 3) พัฒนาแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนสุขภาวะ กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูอนามัยโรงเรียนจำนวน 130 คน ผลการศึกษาพบว่า 1) องค์ประกอบและตัวชี้วัดโรงเรียนสุขภาวะสำหรับสถานศึกษามี 5 องค์ประกอบ 14 ตัวชี้วัด ได้แก่ 1.1) ผู้เรียนเป็นสุข 6 ตัวชี้วัด 1.2) โรงเรียนเป็นสุข 3 ตัวชี้วัด 1.3) สภาพแวดล้อมเป็นสุข 1 ตัวชี้วัด 1.4) ครอบครัวเป็นสุข 3 ตัวชี้วัด และ 1.5) ชุมชนเป็นสุข 1 ตัวชี้วัด 2) สภาพปัจจุบันการดำเนินงานโรงเรียนสุขภาวะ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนสภาพพึงประสงค์โรงเรียนสุขภาวะโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 3) แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานโรงเรียนสุขภาวะด้านผู้เรียนเป็นสุขมี 7 แนวทาง ด้านโรงเรียนเป็นสุขมี 6 แนวทาง ด้านสภาพแวดล้อมเป็นสุขมี 4 แนวทาง ด้านครอบครัวเป็นสุขมี 6 แนวทาง และด้านชุมชนเป็นสุขมี 5 แนวทาง

ABSTRACT

This study aimed to: 1) study the components and indicators of healthy school ; 2) study the current condition and the desired conditions of the schools; and to 3)develop healthy school operational guidelines for school affiliates of local administration organization, Tak province.The samples were 130 school administrators and teachers as school hygiene promotion. The result shown that there were 5 components and 14 indicators of heathy school such as 1) 6 indicators of happy student 2) 3 indicators of happy school 3) a indicator of happy environment 4) 3 indicators of happy family and 5) a indicator happy community. The current condition of the healthy school operation was at a high level, while the desired condition of the healthy school operation was at a very high level. There were 7 guidelines for the happy student component, 6 guidelines for the happy school component, 4 guidelines for the happy environment component, 6 guidelines for the happy family component, and there were 5 guidelines for the happy community..component.

Key Words: Development, Healthy, School

* Corresponding author; e-mail address: **supodjaneep@gmail.com**

[1]โรงเรียนเทศบาล 2 วัดดอนมูลชัย สังกัดกองการศึกษา เทศบาลเมืองตาก จังหวัดตาก 63000

[1]Donmoonchai School, Education Division, Tak Municipality , Tak Province, 63000

คำนำ

สุขภาพหรือสุขภาวะเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อความเจริญงอกงาม และพัฒนาการทุกๆ ด้าน ในตัวบุคคล ถ้าการศึกษา คือความเจริญงอกงามจริง บุคคลจะเจริญงอกงามไม่ได้ หากสุขภาพทั้งทางร่างกายและจิตใจของเราไม่สมบูรณ์ไม่ดี หมายความว่า หากเด็กมีสุขภาพไม่ดีเสียแล้ว แม้จะให้การศึกษาอบรมที่ดีวิเศษอย่างไรก็ตาม การศึกษาเล่าเรียนก็ย่อมจะไม่ได้รับผลเต็มเม็ดเต็มหน่วย แต่ตรงข้ามถ้าเด็กมีสุขภาพดีการศึกษาเล่าเรียนก็ย่อมจะดำเนินไปได้ด้วยดี (สุชาติ โสมประยูร และเอมอัชฌา วัฒนบุรานนท์, 2542:3) การพัฒนาศักยภาพของคนให้เป็นคนที่มีคุณภาพ ซึ่งประกอบด้วยลักษณะของการมีความรู้ความสามารถในการทำงาน มีสุขภาพสมบูรณ์แข็งแรงทั้งร่างกายและจิตใจ ต้องดำเนินการพัฒนาองค์ประกอบการศึกษากับสุขภาพควบคู่กันไปโดยเริ่มจากวัยเด็กอันเป็นวัยพื้นฐานของการเจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่ ที่มีศักยภาพและคุณภาพได้อย่างแท้จริง และต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้งจากทางบ้าน โรงเรียน และชุมชนซึ่งเป็นลักษณะพื้นฐานที่มีคุณภาพ (วราภรณ์ บุญเชียง, 2556: 7) โรงเรียนเป็นจุดเริ่มต้นของการปลูกฝังความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมทุกด้านแก่เด็ก ดังนั้น โรงเรียนจึง เป็นสถานที่ที่สำคัญมากต่อการสร้างเสริมสุขภาพและการป้องกันโรคทั้งนี้เพื่อให้เด็กเกิดการเรียนรู้ด้านสุขภาพที่ถูกต้องและมีสุขนิสัยที่ดีติดตัวไปจนถึงวัยผู้ใหญ่ (กรมอนามัย. 2553: เว็บไซต์) ดังนั้นการบริหารจัดการโรงเรียนแก่นักเรียนและบุคลากรในโรงเรียนให้มี “สุขภาพ” ที่ดี หรือการมีสุขภาวะจึงเป็นเรื่องที่สำคัญที่ทุกฝ่ายต้องบูรณาการความร่วมมืออย่างเป็นรูปธรรม แม้ว่าปัจจุบันได้มีการริเริ่มโครงการต่างๆ มากมาย เพื่อป้องกันและแก้ปัญหาสุขภาวะแก่คนในประเทศ แต่เรายังคงพบเจอปัญหาเหล่านั้นเกิดขึ้นในสังคมไทยตลอดเวลาโดย เฉพาะอย่างยิ่งปัญหาที่เกิดขึ้นกับเด็กนักเรียนและเยาวชนไทย สุขภาวะจึงมีความสำคัญต่อเด็กนักเรียน “โรงเรียนสุขภาวะ” เป็นโจทย์สำคัญของการพัฒนาคุณภาพโรงเรียนเนื่องจากทิศทางที่ผ่านมาเรามุ่งพัฒนาโรงเรียนให้มีความเป็นเลิศทางวิชาการ มุ่งสร้างนักเรียนเก่งที่มีความสามารถในการแข่งขันและมุ่งสู่ระบบการศึกษาที่เอาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นตัววัดคุณภาพโรงเรียนและคุณภาพครู มีประเมินต่างๆ ยึดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นหลักจนมองข้ามเจตจำนงทางการศึกษาที่เราต้องการ พลเมืองที่มีความสุขทั้งมิติของกายใจ สังคม และจิตวิญญาณ มีวิถีชีวิตที่เชื่อมโยงและสัมพันธ์กันในตัวมนุษย์และสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทั้งกายภาพและสังคม และมีความสามารถเชิงการแข่งขันในเวทีโลกได้อย่างมีศักดิ์ศรี ซึ่งจะเป็นการศึกษาที่สามารถรับมือความท้าทายและการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21ได้ แนวคิดการพัฒนาสุขภาวะโดยใช้ฐานโรงเรียนเป็นยุทธศาสตร์ที่มีความสำคัญอย่างยิ่งเพราะเยาวชนในวัยเรียนแทบทั้งหมดอยู่ในระบบโรงเรียนการปลูกฝังเรื่องสุขภาวะให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนจึงเป็นโอกาสที่ดีอย่างยิ่งที่จะหล่อหลอมเยาวชนของประเทศให้เป็นบุคคลที่มีสุขภาวะ

จากความสำคัญดังกล่าว โรงเรียนในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดตาก ยังไม่มีโรงเรียนที่เป็นโรงเรียนสุขภาวะ ทำให้ผู้วิจัยซึ่งเป็นผู้อำนวยการสถานศึกษาในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดตาก มีความสนใจศึกษาถึงสภาพปัจจุบันและสภาพปัญหาในการดำเนินงาน เพื่อให้โรงเรียนในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดตาก ได้รับการพัฒนาให้เป็นโรงเรียนสุขภาวะต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1) เพื่อศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดของโรงเรียนสุขภาวะสำหรับสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดตาก 2) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ การดำเนินงานโรงเรียนสุขภาวะสำหรับ

สถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดตาก 3) เพื่อพัฒนาแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนสุขภาวะ สำหรับสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดตาก

กรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเพื่อพัฒนาแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนสุขภาวะสำหรับสถานศึกษา เป็นแนวคิดเกี่ยวกับโรงเรียนสุขภาวะซึ่งผู้ศึกษาได้สังเคราะห์องค์ ประกอบโรงเรียนสุขภาวะตามแนวคิดและเอกสารของ World Health Organization(1994) มูลนิธิสถาบันวิจัยระบบการศึกษา (2544) และประวิต เอราวรรณ์ (2547) ได้องค์ประกอบ 5 ด้าน ดังนี้ 1) ผู้เรียนเป็นสุข 2) โรงเรียนเป็นสุข 3) สภาพแวดล้อมเป็นสุข 4) ครอบครัวเป็นสุข 5) ชุมชนเป็นสุข ซึ่งกรอบแนวคิดข้างต้น นำมาใช้สำหรับร่างแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานโรงเรียนสุขภาวะสำหรับสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

วิธีดำเนินการศึกษา

ระยะที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดของโรงเรียนสุขภาวะสำหรับสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดตาก

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนสุขภาวะสำหรับสถานศึกษา และสังเคราะห์เพื่อให้ได้องค์ประกอบและตัวชี้วัดของโรงเรียนสุขภาวะสำหรับสถานศึกษา แล้วนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน ซึ่งมีบทบาทในการให้ข้อชี้แนะ คำแนะนำ และประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบและตัวชี้วัดของโรงเรียนสุขภาวะสำหรับสถานศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบประเมินความเหมาะสมองค์ประกอบเพื่อให้สอดคล้องกับตัวชี้วัด จำนวน 1 ฉบับ โดยแบบประเมินเป็นเป็นแบบสอบถามปลายเปิด และแบบสอบถามปลายปิดแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ซึ่งผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญเพื่อประเมินความเที่ยงตรงของเนื้อหาจำนวน 5 ท่าน ส่วนวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง แล้วนำแบบประเมินมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยเลือกข้อที่มีความเหมาะสมมากที่สุด และในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้แบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลตามประเภทข้อมูลที่ได้จากแบบประเมิน คือ การวิเคราะห์ระดับความเหมาะสมขององค์ประกอบและตัวชี้วัดของโรงเรียนสุขภาวะ วิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบประเมินปลายเปิด ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ระยะที่ 2 การศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการดำเนินงานโรงเรียนสุขภาวะสำหรับสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดตาก

ผู้วิจัยนำผลการศึกษาองค์ประกอบของโรงเรียนสุขภาวะในระยะที่ 1 มาใช้ในการสร้างแบบสอบถามเพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์เกี่ยวกับวิธีการสร้างแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนสุขภาวะ เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการดำเนินงาน โรงเรียนสุขภาวะสำหรับสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดตาก โดยกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูอนามัยโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดตาก ปีการศึกษา 2559 จำแนกเป็นผู้บริหารสถานศึกษา 30 คน ครูอนามัยโรงเรียน 100 คน รวม 130 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม (cluster sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และวิธีการสร้างแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนสุขภาวะสำหรับสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดตาก ประกอบด้วย

3 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 ข้อคำถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการดำเนินงานโรงเรียนสุขภาวะสำหรับสถานศึกษา มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตอนที่ 3 ข้อคำถามวิธีการสร้างแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนสุขภาวะสำหรับสถานศึกษา มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ ส่วนวิธีการสร้างและหาคุณภาพแบบสอบถาม กำหนดจุดมุ่งหมายของแบบสอบถามและประเด็นหลักที่จะประเมินให้ครบถ้วนครอบคลุม โดยใช้ประเด็นขององค์ประกอบและตัวชี้วัดของโรงเรียนสุขภาวะสำหรับสถานศึกษาที่ได้จากผลการศึกษาในระยะที่ 1 แล้วนำแบบสอบถาม เสนอผู้เชี่ยวชาญชุดเดิมเพื่อประเมินความเที่ยงตรงของเนื้อหา ผลปรากฏว่าได้ข้อคำถามเข้าเกณฑ์ 49 ข้อ นำเครื่องมือที่ผ่านการวิเคราะห์หาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาแล้ว ไปทดลองใช้กับผู้บริหารสถานศึกษาและครูอนามัยโรงเรียน ในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดตาก ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 30 คน แล้วนำมาวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกรายข้อและค่าความเชื่อมั่น ได้ค่าอำนาจจำแนกรายข้อตั้งแต่ 0.365 ถึง 0.771 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเป็น 0.845 ในด้านการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองและทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป เพื่อคำนวณค่าสถิติต่าง ๆ ดังนี้ ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลเบื้องต้นของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ การแจกแจงความถี่ และร้อยละ ตอนที่ 2 เป็นข้อคำถามสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ในการดำเนินงานโรงเรียนสุขภาวะสำหรับสถานศึกษา วิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ระยะที่ 3 การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนสุขภาวะสำหรับสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดตาก

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล เป็นผู้ทรงคุณวุฒิให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานโรงเรียนสุขภาวะสำหรับสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดตาก จำนวน 5 คน มีหน้าที่ให้สัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานโรงเรียนสุขภาวะสำหรับสถานศึกษา โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือก คือ เป็นผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนสุขภาวะ ส่วนผู้ทรงคุณวุฒิประเมินแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานโรงเรียนสุขภาวะสำหรับสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดตาก จำนวน 7 คน มีหน้าที่ให้คำแนะนำ เสนอแนะเพื่อความสมบูรณ์ของแนวทาง และทำหน้าที่ประเมินแนวทางพัฒนาการดำเนินงานโรงเรียนสุขภาวะสำหรับสถานศึกษา โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือก 2 ประการ คือ สำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาโททางการศึกษา และเป็นผู้มีประสบการณ์ในการสอนระดับอุดมศึกษา หรือเป็นผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนสุขภาวะ ในด้านของเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างใช้ในการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานโรงเรียนสุขภาวะสำหรับสถานศึกษา 5 ด้าน และแบบประเมินแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานโรงเรียนสุขภาวะสำหรับสถานศึกษา จำนวน 49 ข้อ เป็นแบบสอบถามปลายปิด แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ส่วนวิธีการสร้างเครื่องมือในการวิจัย ผู้วิจัยได้เขียนแบบสัมภาษณ์แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานโรงเรียนสุขภาวะสำหรับสถานศึกษา แล้วนำแบบสัมภาษณ์ที่ปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้วนำเสนอผู้เชี่ยวชาญชุดเดิมเพื่อประเมินความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา จากนั้นหาความเที่ยงตรงของเนื้อหา ผลปรากฏว่าได้ข้อคำถามเข้าเกณฑ์ 49 ข้อ ค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.80 ถึง 1.00 และ แบบประเมินแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานโรงเรียนสุขภาวะสำหรับสถานศึกษา สร้างและหาคุณภาพเครื่องมือโดยผู้วิจัยกำหนดประเด็นหลัก แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานโรงเรียนสุขภาวะสำหรับสถานศึกษา ที่จะประเมินให้ครบถ้วนครอบคลุม ตามองค์ประกอบทั้ง 5 ด้าน ซึ่งเป็นแบบสอบถามปลาย

ปิดแบบมาตรา ส่วนประมาณค่า 5 ระดับ แล้วนำแบบประเมินนำเสนอผู้เชี่ยวชาญชุดเดิม เพื่อประเมินความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา จากนั้นหาความเที่ยงตรงของเนื้อหา ผลปรากฏว่าได้ข้อคำถามเข้าเกณฑ์ 49 ข้อ ค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.80 ถึง 1.00 การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง การเคราะห์ข้อมูลหาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการดำเนินงานโรงเรียนสุขภาวะสำหรับสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดตาก โดยนำผลข้อมูลการศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ในระยะที่ 2 มาหาค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง (Modified Priority Needs Index : PNI modified) การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับแนวทางพัฒนาการดำเนินงานโรงเรียนสุขภาวะสำหรับสถานศึกษา โดยการวิเคราะห์เนื้อหา การวิเคราะห์ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางพัฒนาการ ดำเนินงานโรงเรียนสุขภาวะสำหรับสถานศึกษา โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการศึกษา

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ความเหมาะสมขององค์ประกอบโรงเรียนสุขภาวะสำหรับสถานศึกษา

1. ผลการวิเคราะห์ความเหมาะสมขององค์ประกอบของโรงเรียนสุขภาวะสำหรับสถานศึกษา

การวิเคราะห์ความเหมาะสมขององค์ประกอบโรงเรียนสุขภาวะ สำหรับสถานศึกษาซึ่งเป็นข้อมูลจากการประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้วิจัยวิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แปลความหมายของค่าเฉลี่ยตามเกณฑ์ และนำเสนอผลการวิเคราะห์ในภาพรวมทั้ง 5 ด้าน และจำแนกเป็นรายองค์ประกอบ แสดงในตาราง 1 ดังนี้

ข้อ	องค์ประกอบของโรงเรียนสุขภาวะ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความเหมาะสม
1	ผู้เรียนเป็นสุข	4.70	0.27	มากที่สุด
2	โรงเรียนเป็นสุข	5.00	0.00	มากที่สุด
3	สภาพแวดล้อมเป็นสุข	4.80	0.27	มากที่สุด
4	ครอบครัวเป็นสุข	4.90	0.22	มากที่สุด
5	ชุมชนเป็นสุข	4.60	0.42	มากที่สุด
	เฉลี่ย	4.80	0.55	มากที่สุด

จากตาราง 1 พบว่า ความเหมาะสมขององค์ประกอบของโรงเรียนสุขภาวะสำหรับสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$= 4.80, S.D. = 0.55) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า องค์ประกอบมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านโรงเรียนเป็นสุข ($\bar{x}$= 5.00, S.D. = 0.00) รองลงมา คือ ด้านครอบครัวเป็นสุข ($\bar{x}$= 4.90, S.D. = 0.22) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านชุมชนเป็นสุข ($\bar{x}$= 4.60, S.D. = 0.42)

2. ด้านผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการดำเนินงานโรงเรียนสุขภาวะสำหรับสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดตาก พบว่า 2.1 สภาพปัจจุบันของการดำเนินงานโรงเรียนสุขภาวะสำหรับสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับ

มาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยด้าน ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้เรียนเป็นสุข รองลงมาคือ โรงเรียนเป็นสุข และชุมชนเป็นสุข มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด มี 2 ด้าน มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน คือ สภาพแวดล้อมเป็นสุขและครอบครัวเป็นสุข 2.2 สภาพที่พึงประสงค์ของการดำเนินงานโรงเรียนสุขภาวะสำหรับสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้เรียนเป็นสุขรองลงมา คือ โรงเรียนเป็นสุขและชุมชนเป็นสุขมีค่าเฉลี่ยเท่ากัน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดมี 2 ด้านมีค่าเฉลี่ยเท่ากันคือสภาพแวดล้อมเป็นสุขและครอบครัวเป็นสุขตามลำดับ 2.3 ด้านผลการพัฒนาแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนสุขภาวะสำหรับสถานศึกษา ผู้วิจัยได้นำเสนอเป็นรายด้าน ดังนี้ 2.3.1 แนวทางพัฒนาการดำเนินงานโรงเรียนสุขภาวะสำหรับสถานศึกษา ด้านผู้เรียนเป็นสุข ประกอบด้วย 6 แนวทาง ได้แก่ นักเรียนมีคุณธรรม จริยธรรมที่ดีงาม นักเรียนมีระเบียบวินัยต่อตนเองและผู้อื่น นักเรียนมีสัมมาคารวะ นักเรียนสามารถแก้ปัญหาด้วยเหตุและผล นักเรียนสามารถอ่านคล่อง เขียนคล่อง มีทักษะการคำนวณที่ดี และนักเรียนมีนิสัยใฝ่รู้ 2.3.2 แนวทางพัฒนาการดำเนินงานโรงเรียนสุขภาวะสำหรับสถานศึกษา ด้านโรงเรียนเป็นสุข ประกอบด้วย 6 แนวทาง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษามีวิสัยทัศน์ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และบุคลากรทางการศึกษา มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ทำงานเป็นทีม ครูใช้สื่อการเรียนการสอนที่หลากหลายและทันสมัยโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้บริหารสถานศึกษาปรับปรุง พัฒนาภูมิทัศน์ในโรงเรียนให้สะอาด และ โรงเรียนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย 2.3.3 แนวทางพัฒนาการดำเนินงานโรงเรียนสุขภาวะสำหรับสถานศึกษา ด้านสภาพแวดล้อมเป็นสุข ประกอบด้วย 6 แนวทาง ได้แก่ จัดสภาพแวดล้อมโรงเรียนให้ร่มรื่น จัดให้โรงเรียนเป็นสถานที่ที่มีความปลอดภัยสำหรับเด็ก บุคลิกภาพของครูยิ้มแย้มแจ่มใส แต่งกายเหมาะสมกับวัฒนธรรมท้องถิ่น เต็มใจตอบคำถามของเด็ก พูดกับเด็กด้วยเสียงนุ่มนวลเป็นมิตร 2.3.4 แนวทางพัฒนาการดำเนินงานโรงเรียนสุขภาวะสำหรับสถานศึกษา ด้านครอบครัวเป็นสุข ประกอบด้วย 6 แนวทาง ได้แก่ ผู้ปกครองให้ความรักและความอบอุ่นแก่นักเรียน ผู้ปกครองเอาใจใส่นักเรียน ผู้ปกครองเสริมแรงจูงใจและให้รางวัลกับนักเรียน ผู้ปกครองใช้เวลาอยู่กับนักเรียนอย่างมีคุณภาพ ผู้ปกครองร่วมมือกับทางโรงเรียนในการปรับพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของนักเรียนในปกครอง และผู้ปกครองให้ความร่วมมือกับการจัดกิจกรรมของโรงเรียน 2.3.5 แนวทางพัฒนาการดำเนินงานโรงเรียนสุขภาวะสำหรับสถานศึกษา ด้านชุมชนเป็นสุข ประกอบด้วย 5 แนวทาง ได้แก่ ชุมชนสนับสนุนทรัพยากรในการทำกิจกรรม เช่น แหล่งเรียนรู้ภายนอกโรงเรียนภูมิปัญญาท้องถิ่น ชุมชนระดมทรัพยากรสนับสนุนการพัฒนาโรงเรียน ชุมชนร่วมกับโรงเรียนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ประเพณีท้องถิ่น ชุมชนเป็นแบบอย่างที่ดีปลอดสิ่งเสพติด และชุมชนร่วมกับโรงเรียนในการเฝ้าระวังดูแลความปลอดภัยและทรัพย์สินของโรงเรียน

อภิปรายผล

1. จากผลการศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดของโรงเรียนสุขภาวะ ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ 14 ตัวชี้วัด คือ องค์ประกอบที่ 1 ผู้เรียนเป็นสุข มี 6 ตัวชี้วัด องค์ประกอบที่ 2 ด้านโรงเรียนเป็นสุข มี 3 ตัวชี้วัด องค์ประกอบที่ 3 ด้านสภาพแวดล้อมเป็นสุข มี 1 ตัวชี้วัด องค์ประกอบที่ 4 ด้านครอบครัวเป็นสุข มี 3 ตัวชี้วัด องค์ประกอบที่ 5 ด้านชุมชนเป็นสุข มี 1 ตัวชี้วัด ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับมูลนิธิสถาบันวิจัยระบบการศึกษา (2554 : เว็บไซต์) ได้กล่าวว่าองค์ประกอบของโรงเรียนสุขภาวะ มี 5 องค์ประกอบคือ 1) ด้านผู้เรียนเป็นสุข 2) ด้านโรงเรียนเป็นสุข 3) ด้านสภาพแวดล้อมเป็นสุข

4) ด้านครอบครัวเป็นสุข และ 5) ด้านชุมชนเป็นสุข ทั้ง 5 องค์ประกอบมีความเกี่ยวเนื่องและส่งผลต่อกัน กล่าวคือ โรงเรียนสุขภาวะนั้นต้องมีเป้าหมายเพื่อสร้างเสริมให้ “ผู้เรียนเป็นสุข” โดยการปรับสภาพ ลดปัจจัยเสี่ยง

2. จากด้านผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการดำเนินงานโรงเรียนสุขภาวะ สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดตาก สภาพปัจจุบันของการดำเนินงานโรงเรียนสุขภาวะโดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยสุดมี 2 ด้าน มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน คือ สภาพแวดล้อมเป็นสุขและครอบครัวเป็นสุข ด้านผู้เรียนเป็นสุข ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้เรียนลดการทานน้ำอัดลมและขนมขบเคี้ยว อยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับงานวิจัยของ บดินทร์ อินต๊ะจักร (2555 : 25) ได้ศึกษาพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มน้ำอัดลมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นโรงเรียนสตรีวิทยา 2 ปีการศึกษา 2556 พบว่า นักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับน้ำอัดลม อยู่ในระดับดี ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากนักเรียนมีทัศนคติเกี่ยวกับการตัดสินใจซื้อน้ำอัดลม อิทธิพลจากการโฆษณาและยังมีการจำหน่ายน้ำอัดลมรอบๆ โรงเรียน ซึ่งทำให้นักเรียนส่วนใหญ่ยังนิยมบริโภคน้ำอัดลม ส่งผลให้เกิดโทษต่อนักเรียนในปัจจุบัน

3. ด้านผลการพัฒนาแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนสุขภาวะ สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดตาก พบว่า การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนสุขภาวะ ประกอบด้วย 5ด้าน ได้แก่ 1) ด้านผู้เรียนเป็นสุข 2) ด้านโรงเรียนเป็นสุข 3) ด้านสภาพแวดล้อมเป็นสุข 4) ด้านครอบครัวเป็นสุข และ 5) ด้านชุมชนเป็นสุข

3.1 ด้านผู้เรียนเป็นสุข ประกอบด้วย 6 แนวทาง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประวิต เอราวรรณ์ (2547 ก : 44-46) ได้สังเคราะห์โครงการเกี่ยวกับการพัฒนาระบบการจัดการและกระบวนการเรียนรู้ด้านสุขภาวะในโรงเรียน และได้อธิบายว่า ด้านคนมีสุขภาวะ พบว่าคุณลักษณะของคนที่มีสุขภาวะ ดังนี้ 1) เป็นผู้ที่มีทักษะเป็นผู้มีทักษะสำหรับศตวรรษที่ 21 2) ต้องมีทักษะชีวิตหรือความสามารถเชิงจิตวิทยาสังคมในการปรับตัวเข้ากับคนอื่น ๆ 3) มีทักษะสุขภาพ คือการปฏิบัติตนให้มีสุขภาพดี เข้าใจพัฒนาการทางร่างกาย 4) ต้องเป็นผู้มีสิทธิและได้รับการปฏิบัติอย่างเสมอภาค 5) มีจิตสำนึกการอนุรักษ์มีทัศนะค่านิยมในการบริโภค 6) การเป็นคนมีคุณธรรม

3.2 ด้านโรงเรียนเป็นสุขประกอบด้วย 5 แนวทาง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประวิต เอราวรรณ์ (2547 ก : 44-46) ได้สังเคราะห์โครงการเกี่ยวกับการพัฒนาระบบการจัดการและกระบวนการเรียนรู้ด้านสุขภาวะในโรงเรียน และได้อธิบายว่า ด้านโรงเรียนมีสุขภาวะพบว่า ด้านโรงเรียนมีสุขภาวะ หรือ โรงเรียนเป็นสุขนั้นประกอบด้วย มีการบริหารจัดการเป็นระบบ ส่วนตัวผู้บริหารนั้นจะต้องมีวิสัยทัศน์ มีภาวะผู้นำและมีความเป็นประชาธิปไตย การเรียนรู้ในโรงเรียนต้องเป็นการเรียนรู้ที่มีความสุข โรงเรียนต้องมีบรรยากาศเป็นมิตร ทุกคนในโรงเรียนร่วมมือกันทำงาน หรือแก้ปัญหา

3.3 ด้านสภาพแวดล้อมเป็นสุข ประกอบด้วย 3 แนวทาง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประวิต เอราวรรณ์ (2547 ก : 87-93) ได้วิจัยการสังเคราะห์โครงการเกี่ยวกับการพัฒนาระบบการจัดการและกระบวนการเรียนรู้ด้านสุขภาวะในโรงเรียน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ด้านสิ่งแวดล้อมมีสุขภาวะนี้มีเพียง 5 โครงการเท่านั้นที่กำหนดไว้เป็นเป้าหมายการพัฒนา ซึ่งยังมีจำนวนน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับเป้าหมายการพัฒนาสุขภาวะ

3.4 ด้านครอบครัวเป็นสุข ประกอบด้วย 6 แนวทาง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศูนย์วิจัยและพัฒนาครอบครัวไทย (2553 : 222) เรื่อง การศึกษาและพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างหลักประกันความมั่นคงของครอบครัว ผลการวิจัยพบว่า การที่จะทำให้ชีวิตครอบครัวมีความมั่นคงนั้น ต้องมีองค์ประกอบที่จะช่วยสนับสนุนให้เกิดความสมดุลจากด้านอื่น ๆ ด้วย ได้แก่ การที่สมาชิกในครอบครัวมีสุขภาพที่ดี มีการศึกษาที่สามารถนำไปประกอบอาชีพที่ที่มั่นคงได้ รวมทั้งมีรายได้อย่างพอเพียงที่สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างไม่ขัดสน

3.5 ด้านชุมชนเป็นสุข ประกอบด้วย 5 แนวทาง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปรัชญาภรณ์ โปทา (2557 : 85) ได้ทำการวิจัย เรื่อง โรงเรียนวิถีชุมชนท้องถิ่นกับการเสริมสร้างสุขภาวะเพื่อศึกษากระบวนการส่งเสริมสุขภาวะโรงเรียนวิถีชุมชนท้องถิ่น ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ยกเว้นด้านการบริหารงบประมาณ และด้านบริหารงานบุคคลอยู่ในระดับปานกลาง

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาการพัฒนาแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนสุขภาวะ สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดตาก ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะดังนี้ โรงเรียนควรศึกษาแนวทางดำเนินงานโรงเรียนสุขภาวะให้เข้าใจโดยเฉพาะองค์ประกอบตัวบ่งชี้ ขั้นตอนและวิธีการประเมิน แล้วทำการประเมินสุขภาวะโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ แล้วนำผลการประเมินมาพัฒนาปรับปรุงและแก้ไข เพื่อให้มีการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป ส่วนข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาเพื่อพัฒนาแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนสุขภาวะให้สามารถนำไปใช้เพื่อให้ได้แนวทางในการพัฒนาที่สามารถนำไปสู่การปฏิบัติที่เหมาะสมกับบริบทโรงเรียน

เอกสารอ้างอิง

กรมอนามัย. **องค์ประกอบของสุขภาพ**. <http://www.Advisor.anamai.moph.go.th/262/26201.html> 25 เมษายน 2558.

บดินทร์ อินต๊ะจักร. **การศึกษาพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มน้ำอัดลมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสตรีวิทยา 2 ปีการศึกษา 2556** . รายงานการวิจัย กศ.บ. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2555.

ประวิต เอราวรรณ์. **การสังเคราะห์โครงการเกี่ยวกับการพัฒนาระบบการจัดการและกระบวนการเรียนรู้ด้านสุขภาวะในโรงเรียน**. มหาสารคาม : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2547 ก.

มูลนิธิสถาบันวิจัยระบบการศึกษา. **คู่มือการประเมินตนเองโรงเรียนสุขภาวะ**. 2544. <http://www.ires.or.th/wp> 2558.

วราภรณ์ บุญเชียง. **อนามัยโรงเรียน**. เชียงใหม่ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2556.

สุชาติ โสมประยูร และเอมอัชฌา วัฒนบุรานนท์. **การบริหารงานสุขศึกษาในโรงเรียน**. กรุงเทพฯ : สุขภาพใจ, 2542.

ศูนย์วิจัยและพัฒนาครอบครัวไทย. (2553). **รายงานการวิจัยการศึกษาและพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างหลักประกันความมั่นคงของครอบครัว**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ปรัชญาภรณ์ โปทา. (2557). **โรงเรียนวิถีชุมชนท้องถิ่นกับการเสริมสร้างสุขภาวะ เพื่อศึกษากระบวนการส่งเสริมสุขภาวะโรงเรียนวิถีชุมชนท้องถิ่น**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

World Health Organization. **Life Skills Education for Children and Adolescents in School**. 15th August 1994. <http://www.unescap/org/esid/hds/pubs/2317/m7.pdf> 2016.

การพัฒนาทักษะการสื่อสารวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม

Enhancing of Grade 10 Students' Scientific Communication Skill Using Science Technology and Society (STS) Approach

กรรณิการ์ ไชยทอง[1*] ศศิเทพ ปิติพรเทพิน[1] และ ปราโมทย์ ชำนาญปืน[2]

Kannika Chaithong[1*], Sasithep Pitiporntapin[1] and Pramote Chumnanpuen[2]

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทักษะการสื่อสารวิทยาศาสตร์ด้านการเขียนและการพูด ผ่านการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 36 คน โรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร เครื่องมือที่ใช้คือแบบวัดทักษะการสื่อสารวิทยาศาสตร์ด้านการเขียนและผลงานนักเรียนด้านการพูดผ่านการบันทึกวีดิทัศน์ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยการหาค่าเฉลี่ยร้อยละของคะแนนและจำนวนนักเรียน แล้วนำคำตอบของนักเรียนมาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์ระดับคะแนนของแต่ละองค์ประกอบ ผลการวิจัยพบว่านักเรียนร้อยละ 94.4 มีระดับคะแนนทักษะการสื่อสารวิทยาศาสตร์ด้านการเขียนหลังเรียนมากกว่าก่อนเรียน โดยได้คะแนนเฉลี่ยคือร้อยละ 68.8 และนักเรียนร้อยละ 86.1 มีระดับคะแนนทักษะการสื่อสารวิทยาศาสตร์ด้านการพูดหลังเรียนมากกว่าก่อนเรียน โดยคะแนนเฉลี่ยคือร้อยละ 74.7 นอกจากนี้ผู้วิจัยยังพบว่า การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม ส่งเสริมให้นักเรียนพัฒนาองค์ประกอบด้านการจัดกระทำข้อมูลได้ดีที่สุดและด้านเนื้อหาอยู่ในลำดับถัดมา นำไปสู่ความสามารถในการประเมินและวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้รับอย่างมีวิจารณญาณ และสามารถนำเสนอองค์ความรู้ได้

ABSTRACT

The central goal of this research was to study tenth grade students' scientific communication skill focusing on writing and speaking skill using Science Technology and Society (STS) approach. The participants were 36 students from an extra-large school in Bangkok. The scientific communication skill was measured by an open-ended questionnaire and student's performance (video recording student oral presentation). Data was considered, carefully interpreted, and inductively analyzed. The results showed that 94.4 percent of students have improved their writing skill after implementation, 68.8%. For students' speaking skill, 86.1 percent of all students have improved, 74.7%. In addition, "representation" and "content" seems to be the most developed components respectively after using STS approach. These results lead students having ability of critical assess and analyze data and communicate scientific knowledge to public as well.

Key Words: Scientific Communication Skill, Science Technology and Society (STS)

* Corresponding author; e-mail address: Kannika.cha@ku.th

[1] ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพฯ 10900

[1] Department of Education, Faculty of Education, Kasetsart University, Bangkok 10900

[2] ภาควิชาเคมี คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพฯ 10900

[2] Department of Chemistry, Faculty of Science, Kasetsart University, Bangkok 10900

คำนำ

การสื่อสารวิทยาศาสตร์ได้รับการพิจารณาให้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยาศาสตร์ศึกษาและการรู้วิทยาศาสตร์ (National Science Foundation, 1998) การรู้วิทยาศาสตร์ (Scientific Literacy) เป็นเป้าหมายหลักของวิทยาศาสตร์ศึกษา ซึ่งในหลายศตวรรษที่ผ่านมาวิทยาศาสตร์ศึกษาได้ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการรู้วิทยาศาสตร์มาโดยตลอด และได้นิยามคำว่าการรู้วิทยาศาสตร์คือทัศนคติทางวิทยาศาสตร์และความสามารถในการสร้างความเข้าใจทางวิทยาศาสตร์และนำความรู้ไปประยุกต์ใช้กับประเด็นและปัญหาในชีวิตจริง ที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยี สังคม และสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ยังสามารถโน้มน้าวและให้ข้อมูลแก่ผู้อื่นเพื่อให้เกิดการปฏิบัติที่อยู่บนพื้นฐานของคามรู้ทางวิทยาศาสตร์ได้ (Levy *et al.,* 2009) รวมไปถึงทักษะที่สำคัญอย่างทักษะการสื่อสาร นักเรียนควรมีความสามารถในการรับข้อมูล ประเมินข้อมูลอย่างมีวิจารณญาณ จัดการและวิเคราะห์ข้อมูล สร้างข้อสรุปจากหลักฐาน และนำเสนอองค์ความรู้ได้ (AAAS, 1993; National Research Council (NRC), 1996; PISA, 2003) นอกจากนี้ทักษะการสื่อสารวิทยาศาสตร์ยังจำเป็นต่อการเรียนรู้เป็นกิจกรรมเบื้องต้นของสังคม ทั้งในสังคมโรงเรียน ที่ทำงาน หรือในสังคมแวดล้อมอื่น ๆ ทักษะการสื่อสารคือความสามารถของแต่ละบุคคลในการสื่อสารได้อย่างชัดเจน ผ่านการพูด การเขียน และการใช้ภาษาที่นอกเหนือจากภาษาพูด (Ananiaodu and Claro, 2009)

ทักษะการสื่อสารวิทยาศาสตร์ หมายถึงกระบวนการจัดกระทำข้อมูลและสื่อความข้อมูลซึ่งหมายถึงทักษะการพูดและทักษะการเขียน เพื่อการสื่อสารวิทยาศาสตร์ทั้งวิทยาศาสตร์บริสุทธิ์และวิทยาศาสตร์ประยุกต์ โดยใช้ตาราง ไดอะแกรม กราฟ รูปภาพ การขยายศัพท์เฉพาะ และสมการ เป็นต้น โดยมีผู้รับสารเป็นบุคคลทั่วไป (Lay Person) และเป็นการสื่อสารเพื่อให้เกิดการตอบสนองที่พึงประสงค์ (The AEIOU Vowel Analogy) อย่างน้อยหนึ่งลักษณะหรือมากกว่า การตอบสนองดังกล่าวได้แก่ การตระหนักรู้ (Awareness) ความเพลิดเพลิน (Enjoyment) ความสนใจ (Interest) การสร้างความคิดเห็น (Opinion-forming) และความเข้าใจในวิทยาศาสตร์ (Understanding of Science) (Burns *et al*., 2003) โดยทักษะการสื่อสารมีบทบาทสำคัญในการเตรียมนักเรียนให้พร้อมที่จะเป็นผู้เรียนที่เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตและเป็นประชาชนที่มีสิทธิมีเสียงในสังคมรวมทั้งมีความรับผิดชอบต่อผู้อื่น นักเรียนพึงมีความสามารถในการสื่อสารเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยน วิจารณ์ และนำเสนอข้อมูล ความคิด รวมไปถึงการใช้สารสนเทศ ฯ ต่าง ๆ เพื่อมีส่วนร่วมและสร้างสรรค์ผลงานในวัฒนธรรมดิจิตอล (Ananiaodu and Claro, 2009)

ในปัจจุบันพบว่าการจัดการเรียนรู้ทางวิทยาศาสตร์ส่วนใหญ่ มุ่งเน้นไปที่การพัฒนาความรู้ความเข้าใจ ส่งผลให้นักเรียนขาดการฝึกฝนทักษะการสื่อสารวิทยาศาสตร์ (Germann, 1989) ทั้งนี้ยังพบอีกว่าลักษณะของการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการพัฒนาทักษะการสื่อสารวิทยาศาสตร์คือมีการนำประเด็นทางวิทยาศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของนักเรียนมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งมีลักษณะตรงกับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม (Science Technology and Society (STS) Approach) เป็นแนวคิดในการจัดการเรียนรู้ภายใต้ขอบเขตของสังคม ที่มีการระบุคำถามหรือปัญหาหลักทางสังคมที่กำลังพิจารณา โดยเทคโนโลยีมีบทบาทในการแก้ไขปัญหาสังคมและตอบสนองต่อความต้องการของมนุษย์ ซึ่งเทคโนโลยีมักจะเกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์ (Aikenhead, 2009) โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (Yager, 1991) เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นพลเมืองที่ดี มีส่วนร่วมตัดสินใจแก้ปัญหาประเด็นปัญหาของสังคมที่เกิดจากผลกระทบทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสังคมที่เกิดขึ้นในท้องถิ่น (Merryfield, 1991) โดยมีเป้าหมายเพื่อให้นักเรียนใช้ความรู้ที่มีในการตรวจสอบแก้ปัญหา สามารถสื่อสารวิทยาศาสตร์โดยการใช้ความรู้และหลักฐานได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Zoller, 1993) จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การจัดการเรียนรู้ที่มีการใช้สถานการณ์ที่ใกล้เคียงกับชีวิตจริงหรือใช้บริบทในการสร้างความรู้สามารถช่วยพัฒนาการสื่อสารวิทยาศาสตร์ได้เป็นอย่างดี

การจัดการเรียนการสอนลักษณะที่ส่งเสริมให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ของนักเรียนนั้นเป็นไปได้หลากหลายรูปแบบ โดยธรรมชาติของการอภิปรายที่เกิดขึ้นระหว่างนักเรียนนั้นมักเกิดเมื่อนักเรียนมีการอภิปรายในประเด็นที่เกี่ยวกับวิทยาศาสตร์ โดยงานวิจัยที่ผ่านมาได้แสดงให้เห็นว่าเมื่อให้นักเรียนอภิปรายประเด็นปัญหาโลกร้อน

นักเรียนสามารถเชื่อมโยงองค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์เข้ากับข้อกล่าวอ้างได้ เพื่อเป็นข้อสนับสนุนในการลงข้อสรุปในประเด็นดังกล่าว (Klosterman and Sadler, 2010a) และพบว่าส่งเสริมให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องปัญหาโลกร้อนได้ดียิ่งขึ้นอีกด้วย (Gautier and Rebich, 2005)

จากประสบการณ์การสอนของผู้วิจัยในฐานะนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพที่ผ่านมาพบว่า ในการจัดการเรียนการสอนเรื่องการศึกษาชีววิทยา นักเรียนร้อยละ 96 บันทึกผลการทดลองแบบตาราง เป็นรูปแบบการนำเสนอที่สังเกตความแตกต่างของผลการทดลองได้ยากสำหรับบุคคลทั่วไป ส่วนการนำเสนอผลการทดลองนักเรียนใช้วิธีการอ่านจากกระดาษเพื่อพูดนำเสนอ นอกจากนี้ยังพบอีกว่านักเรียนที่ได้ผลการเรียนต่ำประสบกับปัญหาหนึ่งคือ เข้าใจเนื้อหาแต่ไม่สามารถสื่อสารสิ่งที่นักเรียนเข้าใจออกมาได้ หรือไม่สามารถเขียนออกมาในรูปที่เข้าใจได้ง่าย ส่งผลต่อการรับสารของครูผู้สอนและส่งผลต่อผลการเรียนในที่สุด ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนาทักษะการสื่อสารวิทยาศาสตร์ในราบวิชาชีววิทยา 1 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ผ่านการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม

วิธีวิจัย

กลุ่มที่ศึกษา

กลุ่มที่ศึกษาในงานวิจัยนี้คือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 40 คน ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2561 โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ ประเภทสหวิทยา กรุงเทพมหานคร เนื่องจากผู้วิจัยในฐานะนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพ การเลือกกลุ่มตัวอย่างเป็นแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากห้องที่ผู้วิจัยรับผิดชอบจัดการเรียนรู้และจากความสมัครใจของนักเรียน

วิธีการเก็บข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการตามลำดับขั้นดังนี้

1. จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคมในรายวิชาชีววิทยา 1 จำนวน 4 แผนการจัดการเรียนรู้ (8 คาบเรียน) โดยจัดการเรียนรู้ตามแนวทางของ Bryant (1975) ซึ่งมีทั้งหมด 6 ขั้นตอนดังนี้ 1) ขั้นสงสัย (Wonder) คือการที่ครูผู้สอนใช้ปัญหาสังคมที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี หรือประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับตัวนักเรียน กระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสงสัยและตั้งคำถามในสิ่งที่ตนสนใจ 2) ขั้นวางแผน (Plan) นักเรียนวางแผนเพื่อหาวิธีการค้นคว้าหาคำตอบสำหรับคำถามในขั้นสงสัย 3) ขั้นค้นหาคำตอบ (Investigate) ดำเนินการค้นคว้าหาคำตอบจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ตามที่ระบุไว้ในแผน โดยมีครูผู้สอนให้คำแนะนำ 4) ขั้นสะท้อนความคิดเห็น (Reflect) นักเรียนสะท้อนความคิดและสรุปสาระที่ได้ศึกษาและเรียนรู้จากขั้นค้นคว้าหาคำตอบ โดยครูผู้สอนจะแนะนำนักเรียนในการสรุปและเชื่อมโยงความคิด 5) ขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์ (Share) นักเรียนแลกเปลี่ยนสิ่งที่ได้เรียนรู้กับเพื่อน ๆ โดยการนำเสนอผลงานการค้นคว้าในรูปแบบที่น่าสนใจ ซึ่งนักเรียนจะได้ฝึกทักษะพูดและการเขียนทางวิทยาศาสตร์ และ 6) ขั้นนำไปปฏิบัติจริง (Act) นักเรียนนำความรู้วิทยาศาสตร์ไปปฏิบัติจริงให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคมในรูปแบบต่าง ๆ

2. จัดทำแบบวัดทักษะการสื่อสารวิทยาศาสตร์และเกณฑ์การประเมิน โดยการวัดทักษะด้านการเขียนจะใช้คำถามปลายเปิดจำนวน 1 ข้อ เพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนได้สื่อสารสิ่งเนื้อหาออกมาได้อย่างเต็มประสิทธิภาพให้ง่ายต่อการศึกษาของบุคคลทั่วไป โดยไม่จำกัดรูปแบบในการเขียน ส่วนทักษะการสื่อสารด้านการพูดใช้การเก็บข้อมูลผ่านชิ้นงานการอัดวีดิทัศน์การนำเสนอในประเด็นเดียวกับการเขียน โดยแบบวัดทักษะการสื่อสารด้านการเขียนและเกณฑ์ในการประเมินได้ผ่านการตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมจากนักวิทยาศาสตร์ศึกษา 1 ท่าน นักวิทยาศาสตร์ 1 ท่าน และครูผู้มีประสบการณ์ด้านการสอนในรายวิชาชีววิทยา 1 ท่าน

3. การวัดทักษะการสื่อสารวิทยาศาสตร์ของนักเรียน ผู้วิจัยให้นักเรียนทำแบบวัดทักษะด้านการเขียนและจัดทำวีดิทัศน์เพื่อวัดทักษะด้านการพูดก่อนเรียน จากนั้นจึงทำการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคมทั้งหมด 4 แผน จากนั้นผู้วิจัยให้นักเรียนทำแบบทดสอบหลังเรียนโดยใช้แบบวัดทักษะลักษณะเดียวกัน

การเก็บรวบรวมและการวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อนักเรียนทำแบบวัดทักษะการสื่อสารวิทยาศาสตร์ด้านการเขียนและจัดทำวีดิทัศน์ด้านการพูดเสร็จสิ้นแล้ว ผู้วิจัยได้ประเมินโดยใช้แบบประเมินทักษะการสื่อสารวิทยาศาสตร์ตามองค์ประกอบ 3 องค์ประกอบ โดยประยุกต์จาก Kulgemeyer (2015) ร่วมกับ Burns et al. (2003) ได้แก่ 1) การประเมินด้านเนื้อหาประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งประเมินด้านความถูกต้องครบถ้วนของเนื้อหาโดยแบ่งเป็นเกณฑ์ 5 ระดับคะแนน 2) การประเมินด้านรูปแบบการนำเสนอทั้งทักษะการเขียนและการพูดจะมีประเด็นที่ใช้ในการประเมินเหมือนกันคือ การจัดลำดับ การใช้ภาษาและการยกตัวอย่าง ส่วนการประเมินทักษะการเขียนจะเพิ่มการจัดกระทำข้อมูล ส่วนการประเมินทักษะการพูดจะเพิ่มการใช้สื่อประกอบและบุคลิกภาพ และ 3) การประเมินด้านการตอบสนอง ผู้ประเมินเลือกตอบจากความสนใจ การตระหนักรู้ ความเพลิดเพลิน การสร้างความคิดเห็น และความเข้าใจในวิทยาศาสตร์ หากมีการตอบสนองเพียงอย่างน้อยหนึ่งอย่าง ก็จะได้ระดับคะแนน 1 หากไม่มีการตอบสนองจากผู้รับสารก็จะได้ระดับคะแนน 0

คะแนนที่ได้จากการประเมินผลงานนักเรียนทั้งแบบวัดทักษะการสื่อสารวิทยาศาสตร์ด้านการเขียนและวีดิทัศน์ นำมาหาค่าเฉลี่ย ร้อยละ และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ two-tailed t test เพื่อหาความแตกต่างของคะแนนระหว่างก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ ที่ระดับความเชื่อมั่น .01 และเปรียบเทียบความแตกต่างในแต่ละองค์ประกอบของการสื่อสารวิทยาศาสตร์ ที่ระดับความเชื่อมั่น .01 และ .05

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า หลังการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม นักเรียนส่วนใหญ่มีการพัฒนาทักษะการสื่อสารวิทยาศาสตร์โดยภาพรวมเพิ่มขึ้น ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็นทักษะการสื่อสารวิทยาศาสตร์ด้านการเขียนจาก 6.18 เป็น 7.57 ซึ่งพบว่านักเรียนถึงร้อยละ 94.4 (นักเรียน 33 คนจากทั้งหมด 36 คน) ที่มีพัฒนาการด้านทักษะการเขียนเพิ่มขึ้นหลังการจัดการเรียนรู้ ส่วนทักษะการสื่อสารวิทยาศาสตร์ด้านการพูดพบว่า เพิ่มจาก 7.94 เป็น 8.22 และพบว่านักเรียนถึงร้อยละ 86.1 (นักเรียน 31 คนจากทั้งหมด 36 คน) มีพัฒนาการด้านทักษะการพูดเพิ่มขึ้นหลังการจัดการเรียนรู้ ดังแสดงในตารางที่ 1

Table 1 Comparison of the Mean Score Before and After Learning Using Science Technology and Society Approach of grade 10 students

		Mean	n	Std. Deviation	t	Sig. (2-tailed)
Writing Skill	Pretest	6.18	36	1.30		
	Posttest	7.57	36	1.49	4.6	.00005*
Speaking Skill	Pretest	7.94	36	0.17		
	Posttest	8.22	36	0.44	-3.67	.00080*

* P < .01

จากตารางที่ 1 หลังการจัดการเรียนรู้นักเรียนมีคะแนนโดยรวมของทักษะการสื่อสารวิทยาศาสตร์ด้านการเขียนและการพูดเพิ่มขึ้น ผู้วิจัยพบว่า หากพิจารณาตามองค์ประกอบของทักษะการสื่อสาร 3 ด้าน ได้แก่ ด้านเนื้อหา (Content) ด้านการจัดกระทำข้อมูล (Representation form) และด้านการตอบสนอง (Response) (ด้านบริบท (Context) นั้นผู้วิจัยได้กำหนดใช้บริบทการสื่อสารวิทยาศาสตร์กับบุคคลโดยทั่วไป จึงไม่ได้นำมาพิจารณาให้คะแนนในงานวิจัยนี้) นอกจากนี้ยังพบอีกว่าการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม สามารถพัฒนาด้านความรู้และการจัดกระทำข้อมูลของนักเรียนได้เป็นอย่างดี เนื่องจากรูปแบบการจัดการเรียนรู้นี้มีการใช้ปัญหาที่พบในชีวิตประจำวันหรือที่คุ้นเคยจะทำให้นักเรียนเกิดความต้องการที่จะหาคำตอบ ส่งผลให้นักเรียนเกิดความแม่นยำในเนื้อหาสูง อีกทั้งในขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์เป็นขั้นที่นักเรียนได้ตรวจสอบความ

ถูกต้องของความรู้และได้ฝึกการนำเสนอซึ่งจะมีคำแนะนำจากผู้รับสาร จึงส่งผลให้นักเรียนเกิดการพัฒนาด้านรูปแบบการนำเสนอร่วมด้วย ในส่วนของการตอบสนองพบว่าทุกการสื่อสารมีการตอบสนองหากแต่ลักษณะของการตอบสนองจะแตกต่างกันออกไป ผู้วิจัยจึงได้พิจารณาทีละองค์ประกอบของทักษะการสื่อสารวิทยาศาสตร์โดยเปรียบเทียบก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ดังรายละเอียดแสดงในภาพที่ 1

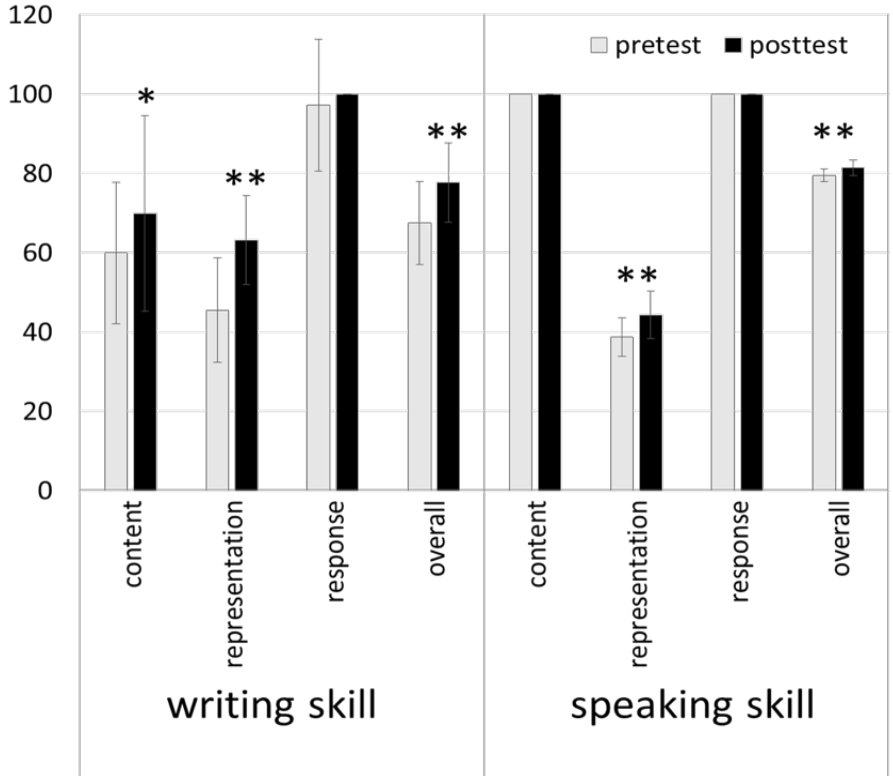

Figure 1 Comparison of the Mean Score Before and After Learning Using Science Technology and Society Approach of grade 10 students in 3 Components of Scientific Communication Skill (Content, Representation Form and Response). The error bar represents the standard error of the mean. (* indicates the significant level at $p<0.05$ and ** indicates the significant level at $p<0.01$).

เมื่อพิจารณาสัดส่วนของคะแนนก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ในแต่ละองค์ประกอบ ผู้วิจัยพบว่าทักษะการสื่อสารวิทยาศาสตร์ด้านการเขียนของนักเรียนมีการพัฒนาในองค์ประกอบที่แตกต่างจากการพูด โดยพบว่าการจัดการเรียนรู้ตามแนววิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม สามารถพัฒนาทักษะการสื่อสารวิทยาศาสตร์ด้านการเขียนในองค์ประกอบของเนื้อหา การจัดกระทำข้อมูล และการตอบสนอง ทั้งนี้จะเห็นได้ว่าแตกต่างจากทักษะการสื่อสารวิทยาศาสตร์ด้านการพูดที่พบว่าสามารถพัฒนาองค์ประกอบการจัดกระทำข้อมูลเพียงองค์ประกอบเดียว ส่วนองค์ประกอบด้านความรู้ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้มีค่าเท่ากัน เนื่องจากในการสื่อสารวิทยาศาสตร์ผ่านการพูดนั้น นักเรียนยึดเนื้อหาจากในหนังสือเป็นหลัก ทำให้เนื้อหาที่สื่อสารผ่านการพูดมีความถูกต้องแม่นยำสูง

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาการเปลี่ยนแปลงทักษะการสื่อสารวิทยาศาสตร์ในองค์ประกอบด้านเนื้อหา ด้านการจัดกระทำข้อมูล และด้านการตอบสนอง ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการประเมินผลงานนักเรียนทั้งการเขียนและการพูด ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้มาวิเคราะห์หาสัดส่วนระดับคะแนน 1-5 โดยแสดงเป็นร้อยละดังแสดงรายละเอียดในภาพที่ 2-3

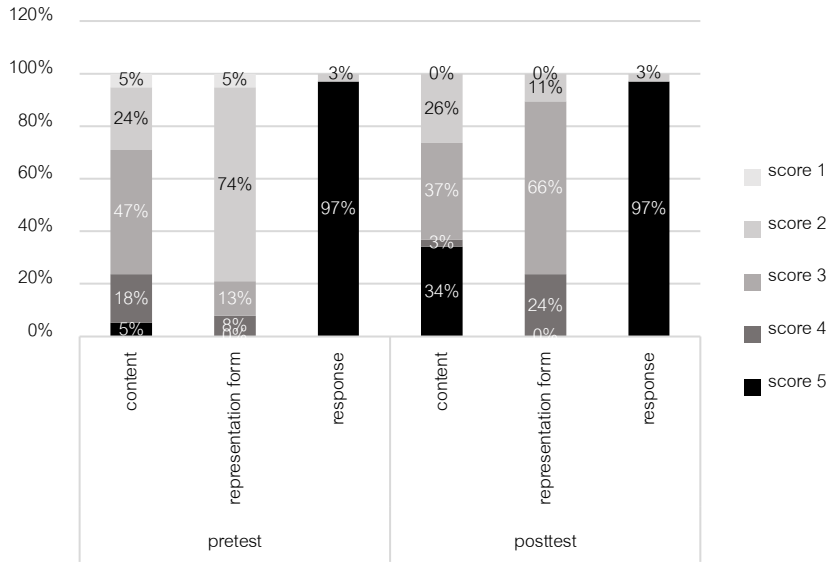

Figure 2 Percentage of Students' Scientific Communication Skill (Writing Skill) Score in 3 Components as Content, Representation Form and Response

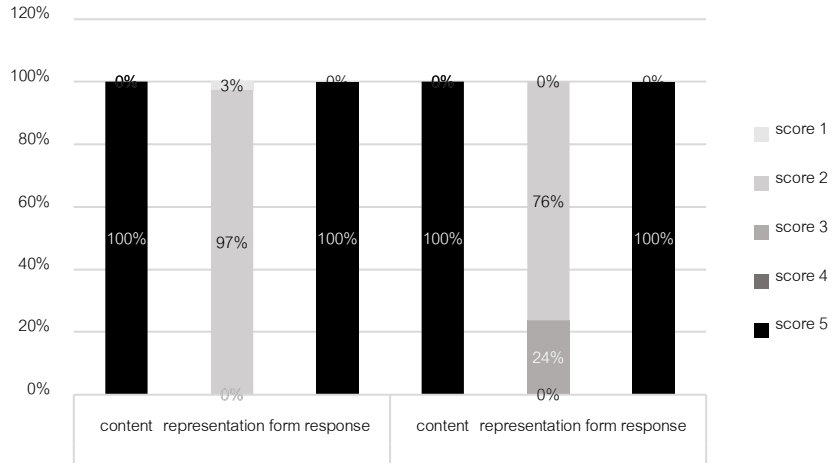

Figure 3 Percentage of Students' Scientific Communication Skill (Speaking Skill) Score in 3 Components as Content, Representation Form and Response

เนื้อหา

เมื่อพิจารณาสัดส่วนของคะแนนด้านเนื้อหาพบว่า ทักษะการสื่อสารวิทยาศาสตร์ด้านการเขียนของนักเรียนมีความถูกต้องของเนื้อหาเพิ่มขึ้น โดยนักเรียนที่ได้คะแนนความถูกต้องของเนื้อหาระดับ 5 เพิ่มจากร้อยละ 5 เป็นร้อยละ 34 และมีแนวโน้มเช่นเดียวกับระดับคะแนน 4-1 ส่วนด้านการพูดพบว่านักเรียนร้อยละ 100 มีความถูกต้องของเนื้อหาในการพูดในระดับ 5 ทั้งก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ แสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม สามารถพัฒนาระดับความถูกต้องของเนื้อหาที่นักเรียนได้เรียนรู้ได้ ซึ่งเห็นได้ชัดในทักษะการเขียน และส่งผลให้ความสามารถในการสื่อสารวิทยาศาสตร์ของนักเรียนเพิ่มขึ้น สอดคล้องกับ Kulgemeyer (2018) ที่ทำการวิจัยกับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 213 คน และพบว่านักเรียน 109 คนที่มีความรู้เกี่ยวกับเรื่องที่จะสื่อสารที่ถูกต้องแม่นยำ จะมีความสามารถในการสื่อสารวิทยาศาสตร์สูงกว่านักเรียนที่หาความรู้มาจากแหล่งข้อมูลอื่นทั่วไป แสดงให้เห็นว่าองค์ความรู้ (Content Knowledge) มีผลต่อสมรรถนะในด้านการสื่อสารวิทยาศาสตร์ (Science Communication Competence)

การจัดกระทำข้อมูล

การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม ส่งเสริมพัฒนาการของนักเรียนด้านการจัดกระทำข้อมูลมากที่สุด จากภาพที่ 2 จะเห็นได้ว่าทักษะการสื่อสารวิทยาศาสตร์ด้านการเขียนของนักเรียนก่อนการจัดการเรียนรู้ร้อยละ 74 อยู่ในระดับ 2 ต่างจากหลังการจัดการเรียนรู้ที่ทักษะด้านการจัดกระทำข้อมูลของนักเรียนร้อยละ 66 อยู่ในระดับ 3 แสดงให้เห็นว่านักเรียนส่วนใหญ่มีระดับคะแนนที่สูงขึ้นจากระดับ 2 เป็นระดับ 3 ส่วนทักษะการสื่อสารวิทยาศาสตร์ด้านการพูดก็มีแนวโน้มเช่นเดียวกันคือ นักเรียนร้อยละ 97 มีคะแนนอยู่ในระดับ 2 แต่หลังจากการจัดการเรียนรู้ลดลงเหลือร้อยละ 76 แสดงให้เห็นว่าจำนวนนักเรียนที่อยู่ในระดับคะแนนค่อนข้างต่ำคือระดับคะแนน 2 มีจำนวนลดลง

จากผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม ช่วยพัฒนาทักษะการสื่อสารวิทยาศาสตร์ด้านการจัดกระทำข้อมูลได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับ Tsui and Treagist (2012) ที่พบว่าการจัดกระทำข้อมูลหรือการนำเสนอข้อมูลในรูปแบบที่หลากหลาย (Multi External Representations) มีความสำคัญอย่างมากต่อวิชาชีววิทยาและวงการการศึกษาชีววิทยา ซึ่งสอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม คือมีการแลกเปลี่ยนและเรียนรู้วิธีการและรูปแบบการจัดกระทำข้อมูล ทำให้นักเรียนได้เกิดการเรียนรู้จากเพื่อนร่วมชั้นและส่งผลให้เกิดการพัฒนารูปแบบการจัดกระทำและนำเสนอข้อมูลของตนเอง

การตอบสนอง

หนึ่งในองค์ประกอบของการสื่อสารวิทยาศาสตร์ที่ดีคือเป็นการสื่อสารที่ทำให้เกิดการตอบสนองจากผู้รับสารได้ ซึ่งในงานวิจัยนี้พบว่าทักษะการสื่อสารวิทยาศาสตร์ด้านการเขียนของนักเรียนทั้งก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ ร้อยละ 97 สามารถสื่อสารที่ทำให้เกิดการตอบสนองจากผู้รับสารได้ ส่วนการสื่อสารวิทยาศาสตร์ด้านการพูดพบว่า นักเรียนร้อยละ 100 สามารถสื่อสารที่ทำให้เกิดการตอบสนองจากผู้รับสารได้ อาจเนื่องมาจากการสื่อสารวิทยาศาสตร์ผ่านการพูดสามารถเพิ่มความน่าสนใจหรือการตอบสนองจากผู้รับสารได้จากการใช้ระดับเสียงในการพูด การใช้สื่อในการประกอบการสื่อสารได้หลากหลาย จึงทำให้เกิดการตอบสนองจากผู้รับสารได้มากกว่าการสื่อสารวิทยาศาสตร์ผ่านการเขียน

สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยพบว่าภายหลังการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม นักเรียนมีพัฒนาการของทักษะการสื่อสารวิทยาศาสตร์ทั้งการเขียนและการพูดเพิ่มขึ้น โดยคะแนนทักษะการสื่อสารวิทยาศาสตร์ด้านการเขียนอยู่ในระดับ 7.57 ส่วนการพูดอยู่ในระดับ 8.22 จากคะแนนเต็ม 11 คะแนน เมื่อพิจารณาองค์ประกอบของการสื่อสารวิทยาศาสตร์พบว่า นักเรียนมีพัฒนาการด้านความรู้และการจัดกระทำข้อมูลสูงขึ้น โดยองค์ประกอบที่นักเรียนพัฒนาได้มากที่สุดคือการจัดกระทำข้อมูล เนื่องจากกิจกรรมในการจัดการเรียนรู้ได้มีการนำเสนอการสื่อสารของนักเรียนหน้าชั้นเรียน และแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคมมีความหลากหลายของข้อมูล ซึ่งเป็นรูปแบบที่ส่งเสริมให้นักเรียนได้เรียนรู้เกี่ยวการจัดกระทำข้อมูลได้เป็นอย่างดี

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังพบอีกว่า ทักษะการสื่อสารวิทยาศาสตร์ด้านการเขียนที่มีคะแนนการตอบสนองของผู้รับสารก่อนการจัดการเรียนรู้และหลังการจัดการเรียนรู้คงเดิม ครูผู้สอนอาจปรับใช้กิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักเรียนได้ศึกษาบทความหรือแหล่งความรู้ทางวิทยาศาสตร์อื่นเพิ่มเติม ซึ่งส่งผลต่อการเรียนรู้รูปแบบการใช้ภาษา ทำให้เกิดการจัดกระทำข้อมูลที่น่าสนใจและหลากหลายได้ ด้วยเหตุนี้ ครูผู้สอนที่มีจุดประสงค์พัฒนาทักษะการสื่อสารวิทยาศาสตร์ของนักเรียนทั้งด้านการเขียนและการพูด สามารถนำการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคมมาปรับใช้ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างคำอธิบายของนักเรียนในหลายองค์ประกอบ โดยเฉพาะด้านเนื้อหาและการจัดกระทำข้อมูล

ข้อเสนอแนะ

1. รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม ส่งเสริมให้นักเรียนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันซึ่งทำให้เกิดการพัฒนาทักษะการสื่อสารวิทยาศาสตร์ของนักเรียน ครูที่ต้องการพัฒนาการสื่อสารให้เกิดขึ้นกับนักเรียนจึงควรนำการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคมไปใช้ในชั้นเรียนเพื่อให้นักเรียนได้เห็นการสื่อสารทางวิทยาศาสตร์ของเพื่อนในชั้นเรียน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ลักษณะการสื่อสารวิทยาศาสตร์ที่หลากหลายและมีประสิทธิภาพ

2. ครูควรจัดการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคมที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับบริบทของนักเรียน ซึ่งจะส่งผลให้นักเรียนให้ความสนใจ สามารถศึกษาเนื้อหาและสื่อสารเนื้อหานั้นออกมาได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้

เอกสารอ้างอิง

Aikenhead, G. 2009. “The Integration of STS into Science Education.” **Theory into Practice** 31(1): 27-35.

American Association for the Advancement of Science (AAAS). 1993. **Benchmarks for science literacy: A Project 2061 Report.** New York: Oxford University Press.

Ananiaodu, K., and Claro, M. 2009. 21st Century Skills and Competences for New Millennium Learners in OECD Countries. **OECD Education Working Papers, No. 41.** OECD Publishing, France.

Bryant, Jr. 1975. **Science Any Time: Teacher’s Guide.** Orlando: Harcourt Brace & Company.

Burns, T. W., O’Connor, D. J., and Stocklmayer, S. M. 2003. “Science communication: A contemporary definition.” **Public Understanding of Science** 12: 183–202.

Gautier, C., and Rebich, S. 2005. “The use of a mock environment summit to support learning about global climate change.” **Journal of Geoscience Education** 53: 5–16.

Germann, P. 1989. “The processes of biological investigations test.” **Journal of Research in Science Teaching** 26: 609-625.

Klosterman, M. I., and Sadler. T. D. 2010a. “Multi-level assessment of scientific content knowledge gains associated with socioscientific issues-based instruction.” **International Journal of Science Education** 32 (8): 1017-1043.

Kulgemeyer, C. 2015. “Impact of Secondary Students’ Content Knowledge on Their Communication Skills in Science.” **International Journal of Science and Mathematics Education** 16: 89-108.

Merryfield, M. 1991. “Science Techmology Society and Global Perspectives.” **Theory into Practice** 80: 288-293.

National Research Council (NRC). 1996. **National science education standards: Observe, inter- act, change, learn.** Washington, DC: National Academy Press.

Program of International Student Assessment (PISA). 2003. **Program of International Student Assessment.** Available at: http://www.pisa.oecd.org/science/struct.htm, March 3, 2017.

Spektor-Levy, O., Eylon, B.-S., and Scherz, Z. 2009. “Teaching scientific communication skills in science studies: Does it make a difference?.” **International Journal of Science and Mathematics Education** 7(5): 875-903.

Tsui, C.Y., and Treagust, D.F. 2013. **Models and Modeling in Science Education 7**. Springer, Dordrecht.

การพัฒนาวีดีโอมัลติมีเดียเรื่องงานเชื่อมแก๊ส รายวิชางานทักษะช่างพื้นฐาน 2 หลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรมบัณฑิต เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูช่างอุตสาหกรรม

The Multimedia Video Development of Gas Welding in the Subject of Basic Technician Skill II, Bachelor of Industrial Education to Promote the Learning for Industrial Teachers

บุษราคัม ทองเพชร[1*] และ อภิรพ แก้วมาก[1]

Bussarakam Tongpet[1*] and Apirop Kaewmak[1]

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1)พัฒนาวีดีโอมัลติมีเดีย เรื่องงานเชื่อมแก๊ส รายวิชางานทักษะช่างพื้นฐาน2 หลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรมบัณฑิต 2) ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน ที่เรียนด้วยวีดีโอมัลติมีเดีย และ 3) ศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียน ที่เรียนด้วยวีดีโอมัลติมีเดีย โดยตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรมบัณฑิต สาขาวิชาวิศวกรรมอุตสาหการ คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย ซึ่งเป็นนักศึกษาในชั้นปีที่ 1 ที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชางานทักษะช่างพื้นฐาน2 ภาคการศึกษา 2/2560 ทั้งหมดจำนวน 30 คน โดยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ผลการวิจัยพบว่า 1)ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าคุณภาพของวีดีโอมัลติมีเดียด้านเนื้อหา โดยภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดและคุณภาพด้านเทคนิคโดยภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก 2) ผู้เรียนที่เรียนด้วยวีดีโอมัลติมีเดียเรื่องงานเชื่อมแก๊สมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และ 3) ผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนด้วยวีดีโอมัลติมีเดีย เรื่องงานเชื่อมแก๊ส อยู่ในระดับมากที่สุด

ABSTRACT

The objectives of this research are 1) to develop the multimedia video of gas welding 2) to investigate the student's achievement who are attending on gas welding media and 3) to study the student's satisfaction who are attending of gas welding media, in the subject of basic technician skill II, Bachelor of industrial education. The sample groups used in this study are undergraduate students year 1, who enrolled in the basic technician skill II of industrial education, semester 2 of academic year 2017, department of industrial engineering, faculty of industrial education and technology, Rajamangala University of Technology Srivijaga Songkhla with total amount of 30 students by using a selection of sampling method. The finding indicated that 1) experts agree that the quality of multimedia video in the aspect of content, which the overall scores was at the highest level. Moreover, the overall quality in the aspect of technique was at the high level. 2) The students who studying by using multimedia video on gas welding work had higher learning achievement than before studying. and 3) the students were satisfied the multimedia video of gas welding at the highest level .

Key Words: Multimedia Video , Gas welding

* Corresponding author; e-mail address: Bussarakam2521@gmail.com

[1] คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย สงขลา 9000

[1] Faculty of Industrial Education and Technology, RMUTSV, Songkhla 90000

คำนำ

การเรียนการสอนในปัจจุบันได้มีการปรับการเรียนการสอนเพื่อให้สอดคล้องกับยุคศตวรรษที่ 21 เช่น การจัดการเรียนการสอนที่เน้นทักษะหลักๆ 3 ด้าน ได้แก่ 1) ทักษะชีวิตและการทำงาน 2)ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม 3)ทักษะด้านสารสนเทศ การสื่อสารและเทคโนโลยี เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะในการ เรียนรู้(ดิเรก, 2559) นอกจากนั้นผู้สอนควรจะต้องมีการสร้างสื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัย น่าสนใจ และเหมาะสมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนในชั้นเรียนอีกด้วย นอกจากนั้นเป็นที่ทราบกันดีว่าเทคโนโลยีทางด้านคอมพิวเตอร์ได้เข้ามามีบทบาทในการศึกษาเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งในที่นี้หมายถึงการนำเทคโนโลยีทางด้านคอม พิวเตอร์ หรือการนำเอาโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปมาประยุกต์ใช้เพื่อสร้างเป็นสื่อการสอนที่ทันสมัย น่าสนใจ และส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น อีกทั้งยังส่งเสริมให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์เพิ่มขึ้นอีกด้วย

คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย ได้จัดการเรียนการสอนในรายวิชางานทักษะช่างพื้นฐาน2 สำหรับหลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรมบัณฑิต(หลักสูตร5ปี) และจากการสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนในรายวิชางานทักษะช่างพื้นฐาน2 เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนในรายวิชา ซึ่งผู้สอนส่วนใหญ่ได้ให้ข้อมูลในทิศทางเดียวกัน ซึ่งสรุปได้ว่า *“การเรียนการสอนในหัวข้อเรื่องงานเชื่อมแก๊สเป็นเรื่องที่สำคัญมาก ผู้เรียนต้องมีทักษะในการปฏิบัติการเชื่อมแก๊สอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ เพื่อให้ได้ชิ้นงานที่มีคุณภาพตามเกณฑ์ที่ผู้สอนกำหนดไว้ และการเรียนการสอนในส่วนทฤษฎีและหลักการเชื่อมแก๊ส ผู้สอนจะต้องใช้สื่อการสอนที่น่าสนใจ มองเห็นภาพจริงทุกขั้นตอนของการปฏิบัติงานเชื่อม และจะต้องเป็นสื่อการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาได้ชัดเจนมากที่สุดก่อนลงปฏิบัติงานเชื่อมในโรงฝึกงาน”*

คณะผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับการนำเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์รวมถึงโปรแกรมคอมพิวเตอร์มาสร้างเป็นสื่อการสอนในรูปแบบวีดิโอมัลติมีเดีย ซึ่งวีดีโอมัลติมีเดีย จะมีลักษณะเป็นสื่อที่ใช้ในการเรียนการสอนที่มีทั้งวีดิทัศน์ เสียง ตัวอักษร ภาพนิ่ง และภาพเคลื่อนไหว(ณัฐกร, 2553) ซึ่งการค้นคว้าจากงานวิจัยพบว่า โดยส่วนใหญ่นิยมนำสื่อการสอนแบบวีดิโอมัลติมีเดียไปใช้จัดการเรียนการสอนในรายวิชาที่มีเนื้อหาที่มองเห็นภาพไม่ชัดเจน เนื้อหาเข้าใจยาก เนื้อหาที่ต้องปฏิบัติให้เห็นจริง ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนเห็นภาพไม่ต้องจินตนาการ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นิภาพร ช่วยธานี ที่ได้ทำการวิจัยเรื่องการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนพลศาสตร์ด้วยวิธีการสอนแบบสื่อวีดิทัศน์(นิภาพร, 2556) ที่มีการนำวีดิทัศน์ หรืออาจเรียกว่าดีโอมัลติมีเดียมาใช้เป็นสื่อการสอน ซึ่งผลของการวิจัยในเรื่องดังกล่าว พบว่าผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น อีกทั้งยังมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก

ดังนั้นคณะผู้วิจัยจึงมีแนวคิดที่จะสร้างวีดีโอมัลติมีเดีย มาช่วยในการจัดการเรียนการสอนเรื่องงานเชื่อมแก๊ส ในรายวิชางานทักษะช่างพื้นฐาน2 สำหรับหลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรมบัณฑิต(หลักสูตรปรับปรุงใหม่ พ.ศ.2558) เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ที่สูงขึ้น และส่งเสริมให้การจัดการเรียนการสอนในรายวิชาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1 เพื่อพัฒนาวีดีโอมัลติมีเดีย เรื่องงานเชื่อมแก๊ส รายวิชางานทักษะช่างพื้นฐาน2 หลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรมบัณฑิต (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ.2558)

2 เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน ที่เรียนด้วยวีดีโอมัลติมีเดีย เรื่องงานเชื่อมแก๊ส รายวิชางานทักษะช่างพื้นฐาน2 หลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรมบัณฑิต (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ.2558)

3 เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียน ที่เรียนด้วยวีดีโอมัลติมีเดีย เรื่องงานเชื่อมแก๊ส รายวิชางานทักษะช่างพื้นฐาน2 หลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรมบัณฑิต (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ.2558)

สมมติฐานการวิจัย

1. ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าคุณภาพของวีดีโอมัลติมีเดียเรื่องงานเชื่อมแก๊ส รายวิชางานทักษะช่างพื้นฐาน 2 หลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรมบัณฑิต ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีคุณภาพไม่ต่ำกว่าระดับมาก

2. การเรียนด้วยวีดีโอมัลติมีเดียเรื่องงานเชื่อมแก๊ส รายวิชางานทักษะช่างพื้นฐาน2 หลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรมบัณฑิต ทำให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

3. ผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อกระบวนการเรียนการสอนด้วยวีดีโอมัลติมีเดียเรื่องงานเชื่อมแก๊ส รายวิชางานทักษะช่างพื้นฐาน2 หลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรมบัณฑิต ไม่ต่ำกว่าระดับมาก

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ผู้เรียนได้เรียนรู้ในเรื่องงานเชื่อมแก๊สด้วยสื่อการสอนแบบวีดิโอมัลติมีเดีย ซึ่งเป็นสื่อการสอนในรูปแบบใหม่ ที่มีความน่าสนใจ และทำให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาได้ง่ายขึ้น

2. ผู้เรียนสามารถใช้สื่อการสอนวีดิโอมัลติมีเดีย เรื่องงานเชื่อมแก๊ส เป็นสื่อเสริม และทบทวนเนื้อหาได้ด้วยตนเองนอกชั้นเรียน

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

1.1) เนื้อหาเรื่องงานเชื่อมแก๊ส เป็นหัวข้อเรื่องหนึ่งในรายวิชางานทักษะช่างพื้นฐาน2 ซึ่งรายวิชาดังกล่าวจัดอยู่ในกลุ่มวิชาพื้นฐานวิชาชีพ หลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรมบัณฑิต(5 ปี)(หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ.2558) สาขาครุศาสตร์อุตสาหกรรม สาขาวิชาวิศวกรรมอุตสาหการ ซึ่งนักศึกษาจะต้องเรียนในชั้นปีที่1 ภาคการเรียนที่ 2 ตามแผนการเรียนที่หลักสูตรได้กำหนดไว้ (คู่มือหลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรมบัณฑิต สาขาวิชาวิศวกรรมอุตสาหการ ,2558) และรายวิชางานทักษะช่างพื้นฐาน2 ส่วนของเนื้อหาเรื่องงานเชื่อมแก๊ส ประกอบด้วยหัวข้อย่อย คือ 1) หลักการและวิธีการเชื่อมแก๊ส 2) วัสดุและอุปกรณ์ในงานเชื่อมแก๊ส 3) การปรับเปลวไฟในงานเชื่อมแก๊ส 4) ทักษะการเชื่อมแก๊ส และ 5) การบัดกรีแข็ง

1.2) เนื้อหาเรื่องงานเชื่อมแก๊ส ในรายวิชางานทักษะช่างพื้นฐาน2 หลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรมบัณฑิต (5 ปี)(หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ.2558) พัฒนาเป็นสื่อการสอนแบบวีดีโอมัลติมีเดีย ซึ่งจะประกอบด้วย วีดิทัศน์ เสียง ตัวอักษร ภาพนิ่ง และภาพเคลื่อนไหว เพื่อใช้ในการเรียนการสอนในภาคเนื้อหาทฤษฎี ก่อนที่ผู้เรียนจะลงมือปฏิบัติงานเชื่อมแก๊สในโรงฝึกงาน

2. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ที่ใช้ในการอ้างอิงผลการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรมบัณฑิต(หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ.2558) สาขาวิชาวิศวกรรมอุตสาหการ คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย ซึ่งเป็นนักศึกษาในชั้นปีที่ 1 ที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชางานทักษะช่างพื้นฐาน2 ภาคการศึกษา 2/2560 ทั้งหมดจำนวน 30 คน

กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ จะใช้เป็นจำนวนทั้งหมดของประชากร นั่นคือ นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรมบัณฑิต(หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ.2558) สาขาวิชาวิศวกรรมอุตสาหการ คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย ซึ่งเป็นนักศึกษาในชั้นปีที่ 1 ที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชางานทักษะช่างพื้นฐาน2 ภาคการศึกษา 2/2560 ทั้งหมดจำนวน 30 คน โดยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง

3 .ขอบเขตด้านตัวแปรที่ต้องการศึกษา

ตัวแปรต้น ได้แก่ วีดีโอมัลติมีเดียเรื่องงานเชื่อมแก๊ส ในรายวิชางานทักษะช่างพื้นฐาน2 หลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรมบัณฑิต(หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ.2558)

ตัวแปรตาม ได้แก่ 1) คุณภาพของวีดีโอมัลติมีเดียเรื่องงานเชื่อมแก๊ส 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนที่เรียนด้วยวีดีโอมัลติมีเดียเรื่องงานเชื่อมแก๊ส และ 3) ความพึงพอใจของผู้เรียนที่เรียนด้วยวีดีโอมัลติมีเดียเรื่องงานเชื่อมแก๊ส

วิธีการดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนดังนี้

1. **ศึกษาข้อมูลเบื้องต้น** โดยผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลดังนี้

1.1)เนื้อหาเรื่องงานเชื่อมแก๊ส ในรายวิชางานทักษะช่างพื้นฐาน2

1.2)หลักการออกแบบสื่อการเรียนการสอนในรูปแบบวีดิโอมัลติมีเดีย

1.3)โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปที่ใช้สำหรับสร้างวีดิโอมัลติมีเดีย

2. **พัฒนาและหาคุณภาพของวีดิโอมัลติมีเดีย เรื่องงานเชื่อมแก๊ส** มีขั้นตอนดำเนินการดังนี้

2.1) ออกแบบเนื้อหา สำหรับการเรียนในเรื่องงานเชื่อมแก๊ส โดยเริ่มจากการเขียนวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม ออกแบบเนื้อหาให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม

2.2) นำเนื้อหาที่ออกแบบ มาร่างเป็นบทดำเนินเรื่อง (Storyboard)

2.3) บันทึกภาพวีดิโอ ตามบทดำเนินเรื่องที่สร้างขึ้น

2.4) ตัดต่อวีดิโอมัลติมีเดีย โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

2.5) สร้างแบบประเมินคุณภาพของสื่อวีดิโอมัลติมีเดีย สำหรับผู้เชี่ยวชาญ โดยแบบประเมินคุณภาพแบ่งออกเป็น 2 ฉบับ ได้แก่ แบบประเมินคุณภาพด้านเนื้อหาของวีดีโอมัลติมีเดีย และแบบประเมินคุณภาพด้านเทคนิคของวีดีมัลติมีเดีย

2.6) ประเมินคุณภาพของวีดีโอมัลติมีเดีย เรื่องงานเชื่อมแก๊สโดยผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด 6 คน ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา 3 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านเทคนิค 3 คน ซึ่งเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบประเมินที่สร้างขึ้นในขั้นตอนที่ 2.5

2.7) วิเคราะห์และสรุปผลคุณภาพของวีดีโอมัลติมีเดียโดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเกณฑ์ในการสรุปผลการประเมิน(ปริญญา, 2559)

2.8) ปรับปรุงวีดีโอมัลติมีเดียเรื่องงานเชื่อมแก๊สตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ ก่อนนำไปทดลองใช้กับผู้เรียนกลุ่มตัวอย่าง

Figure1 Multimedia Video for Gas welding

3. การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีดังนี้

3.1) แบบทดสอบก่อนเรียนและแบบทดสอบหลังเรียน

การสร้างและหาคุณภาพของแบบทดสอบก่อนเรียนและแบบทดสอบหลังเรียน ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1) ร่างวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมในเนื้อหาเรื่องงานเชื่อมแก๊ส ทั้งหมด 15 ข้อ

2) ร่างข้อสอบให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม โดยร่างข้อสอบทั้งสิ้นเป็นจำนวนทั้งหมด 45 ข้อ (โดยวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม 1 ข้อ ออกเป็นข้อสอบ 3 ข้อ)

3) ประเมินค่าความสอดคล้องระหว่างข้อสอบกับวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม (IOC) โดยผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด 3 ท่าน พบว่าข้อสอบผ่านเกณฑ์ IOC 42 ข้อ และไม่ผ่านเกณฑ์ IOC 3 ข้อ

4) นำข้อสอบที่ผ่านเกณฑ์ IOC ทั้งหมด 42 ข้อให้ผู้เรียนที่เคยเรียนวิชาดังกล่าวแล้วทดลองทำข้อสอบ แล้วนำผลการทำข้อสอบมาวิเคราะห์หาค่าความยากง่าย และค่าอำนาจจำแนก พบว่ามีข้อสอบ 38 ข้อเท่านั้นที่ผ่านเกณฑ์ความยากง่ายและอำนาจจำแนก และไม่ผ่านเกณฑ์ 4 ข้อ

5) จัดเตรียมแบบทดสอบก่อนเรียน 1 ชุด และแบบทดสอบหลังเรียน 1 ชุด โดยข้อสอบทั้ง 2 ชุดดังกล่าวจะครอบคลุมทุกวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมทั้ง 15 ข้อ โดยใช้หลักการจัดข้อสอบแบบคู่ขนาน และข้อสอบทั้งสองชุดประกอบไปด้วยข้อสอบ 15 ข้อ 15 คะแนน

4. การดำเนินการทดลอง เก็บรวบรวมข้อมูล และสรุปผล

ผู้วิจัยได้นำสื่อการสอนแบบวีดิโอมัลติมีเดีย เรื่องงานเชื่อมแก๊ส ไปทดลองใช้กับผู้เรียนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 30 คน ที่เป็นนักศึกษาหลักสูตรสาขาวิชาวิศวกรรมอุตสาหการ ชั้นปีที่ 1 ที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชางานทักษะช่างพื้นฐาน2 ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2560 และผู้วิจัยได้ใช้แผนการทดลองแบบ One Group Pretest -Posttest Design ดังตารางที่1 และเก็บรวบรวมข้อมูลกับผู้เรียนกลุ่มตัวอย่างโดยใช้แบบทดสอบก่อนเรียน แบบทดสอบหลังเรียน และสุดท้ายเก็บรวบรวมข้อมูลความพึงพอใจของผู้เรียน โดยใช้แบบสอบถามความพึงพอใจ และสุดท้ายวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และสรุปผลความพึงพอใจของผู้เรียน

Table1 One-Group Pretest-Posttest Design

Sample	Pre-test	Experiment	Post-test
E	T1	X	T2

E = Experiment Group X = Study with video multimedia

T1 = Pre-test T2 = Post-test

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย สามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัยได้ดังนี้

1) คุณภาพของวีดีโอมัลติมีเดีย เรื่องงานเชื่อมแก๊ส

Table2 The quality analysis of video multimedia in an aspect of content.

Quality of content	Mean	SD	Level
Correction and appropriation of contents	4.47	0.64	High
Figure and video	4.58	0.51	Highest
Total average	4.52	0.58	Highest

Table3 The quality analysis of video multimedia in an aspect technique

Quality of technique	Mean	SD	Level
Color and alphabet	3.60	0.63	High
Figure and video	3.92	0.79	High
Sound and explanation	3.89	0.33	High
Total average	3.78	0.64	High

จากตารางที่ 2 และตารางที่ 3 พบว่า ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าคุณภาพของวีดีโอมัลติมีเดียด้านเนื้อหา โดยภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และคุณภาพด้านเทคนิคโดยภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้

2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน

Table4 The achievement of learner

Score	Amount of students	Total score	Mean	SD
Pre-test	30	15	6.91	0.74
Post-test	30	15	12.44	0.69

จากตารางที่ 4 ผลการวิจัยพบว่าวีดีโอมัลติมีเดียเรื่องงานเชื่อมแก๊สทำให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้

3) ความพึงพอใจของผู้เรียนที่เรียนด้วยวีดีโอมัลติมีเดีย

Table5 The learner's satisfaction for a video multimedia

Satisfaction	Mean	SD	Level
Color and alphabet	4.66	0.47	Highest
Lecture sound	4.65	0.48	Highest
Illustration	4.68	0.50	Highest
Useful and value	4.54	0.67	Highest
Total average	4.63	0.53	Highest

จากตารางที่ 5 ผลการวิจัยพบว่าผู้เรียนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 30 คนโดยภาพรวมมีความพึงพอใจต่อการเรียนด้วยวีดีโอมัลติมีเดียอยู่ในระดับมากที่สุด ด้วยค่าเฉลี่ย 4.63 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้

การอภิปรายผล

จากผลการวิจัยจะพบว่าผู้เรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ต่อการเรียนโดยใช้วีดีโอมัลติมีเดียเรื่องงานเชื่อม อาจจะเป็นเพราะว่าวีดีโอมัลติมีเดียช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาทฤษฎีที่ต้องปฏิบัติให้เห็นจริง โดยมองเห็นภาพได้อย่างชัดเจน ไม่ต้องจินตนาการ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

หากจะนำวีดีโอมัลติมีเดียเรื่องงานเชื่อมแก๊สไปใช้ในการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น ควรจะต้องจัดการการเรียนการสอนทฤษฎีในห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์เพราะจะทำให้นักศึกษาแต่ละคนสามารถเปิดดูวีดีโอมัลติมีเดียซ้ำได้ ตามความแตกต่างของผู้เรียนรายบุคคล

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการวิจัยเพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนจากการเรียนด้วยสื่อวีดีโอมัลติมีเดียกับสื่อมัลติมีเดียอื่นๆ เช่น สื่อบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนมัลติมีเดีย สื่อบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนมัลติมีเดียบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

คู่มือหลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรมบัณฑิต สาขาวิชาวิศวกรรมอุตสาหการ (5 ปี). (2558). คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย.

ณัฐกร สงคราม. (2553). **การออกแบบและพัฒนามัลติมีเดียเพื่อการเรียนรู้**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ดิเรก มณีวรรณ และคณะ. (2559). **การพัฒนาและหาประสิทธิภาพบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนบนอินเทอร์เน็ต เรื่องการสร้างเว็บไซต์ด้วยโปรแกรมจูมล่า สำหรับการเรียนการสอนระดับปริญญาตรี**. การประชุมวิชาการครุศาสตร์อุตสาหกรรมระดับชาติ ครั้งที่ 9. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ. 24 (พฤศจิกายน 2559) : 287-292.

นิภาพร ช่วยธานี(2556). **การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนพลศาสตร์ ด้วยวิธีการสอนแบบสื่อ วีดิทัศน์ของนักศึกษา คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการประมง**. วารสารวิชาการและวิจัย มทร.พระนคร ฉบับพิเศษ การประชุมวิชาการมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ครั้งที่ 5. 15-16 (กรกฎาคม 2556).

ปริญญา มีสุข. (2559). **การวิจัยทางการศึกษา**. ภาควิชาครุศาสตร์อุตสาหกรรม คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ทริปเพิ้ล เอ็ดดูเคชั่น.

สาขาเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ

Subject: Economics and Business Administration

ภาคบรรยาย

Oral Presentation

KU
KASETSART
UNIVERSITY

ความเต็มใจจ่ายของผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายผู้สูงอายุเพื่อสนับสนุนโครงการสร้างหลักประกันสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ

The Willingness to Pay of the Person Responsible for the Elderly Expenditure to Support the Health Insurance for the Elderly Program

โสมสกาว เพชรานนท์[1*]

Somskaow Bejranonda[1*]

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินความเต็มใจจ่ายของผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายผู้สูงอายุเพื่อจ่ายเงินสนับสนุนโครงการสร้างหลักประกันสุขภาพให้กับผู้สูงอายุโดยเฉพาะ ตลอดจนปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจจ่ายเงินสนับสนุนดังกล่าว โดยใช้วิธีสมมติเหตุการณ์ การศึกษาได้รวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร จำนวน 439 คน ในปี พ.ศ.2561 ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อความน่าจะเป็นในการเต็มใจจ่ายของผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายผู้สูงอายุเพื่อจ่ายเงินสนับสนุนโครงการสร้างหลักประกันสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุโดยเฉพาะ ได้แก่ ค่าเงินเริ่มต้นที่เสนอ จำนวนสมาชิกที่มีรายได้ในครอบครัว อายุเฉลี่ยของผู้สูงอายุ ค่าใช้จ่ายทั้งหมดเฉลี่ยในการเข้ารับบริการรักษาพยาบาลของผู้สูงอายุ รายได้เฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง จำนวนสมาชิกในครอบครัวที่ให้การอุปการะผู้สูงอายุ และการมีประกันสุขภาพเอกชนของผู้สูงอายุในความดูแล โดยค่าเฉลี่ยของความเต็มใจจ่ายของผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายผู้สูงอายุเพื่อสนับสนุนโครงการสร้างหลักประกันสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุประมาณ 2,030 บาท/คน/ปี

ABSTRACT

This research intends to estimate the willingness to pay of the person responsible for the elderly expenditure to support the health insurance for the elderly program and study the factors influencing that program. The hypothetical market approach is applied. Data was collected from 439 caregivers responsible for elderly expenses, aged 60 years or over in 2018. It is found that factors affecting the probability of being willing to pay a contribution to the health insurance program especially for the elderly were starting bid, average income of the respondents, number of family members with income, number of family members fostering the elderly, average age of the elderly, the average total cost of access to medical services for the elderly, and the possession of elderly health insurance with private company. The elderly caregiver is willing to pay 2,030 baht/person/year to support the health insurance for the elderly program.

Key Words: willingness to pay, the elderly, The Health Insurance for the Elderly Program

* Corresponding author; e-mail address: fecosob@ku.ac.th

[1] ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพฯ 10900

[1] Department of Economics, Faculty of Economics, Kasetsart University, Bangkok 10900

คำนำ

ตามที่สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2556) ได้ประมาณการประชากรของประเทศไทยระหว่าง พ.ศ. 2553 – 2583 พบว่า โครงสร้างประชากรของประเทศไทยได้เปลี่ยนแปลงเป็น “สังคมผู้สูงอายุ” โดยมีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป ในสัดส่วนที่สูงมากกว่าร้อยละ 10 ของประชากรทั้งหมด และคาดว่าจะสูงขึ้นเป็นกว่าร้อยละ 30 ใน พ.ศ. 2583 ซึ่งในสภาวะดังกล่าวรูปแบบความเจ็บป่วยของประชากรจะเปลี่ยนแปลงไป ความชุกของโรคที่เกี่ยวข้องกับความเสื่อมของอวัยวะจะเพิ่มมากขึ้น และโรคเรื้อรังที่ต้องการการดูแลในระยะยาวจะเพิ่มสูงมากขึ้นด้วยเช่นเดียวกัน จากการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติเกี่ยวกับการประเมินสุขภาพตัวเองของผู้สูงอายุใน พ.ศ. 2550 พบว่า ผู้สูงอายุประสบปัญหาโรคความดันโลหิตสูง ร้อยละ 31.70 รองลงมาคือ โรคเบาหวาน ร้อยละ 13.30 โรคหัวใจ ร้อยละ 7.00 โรคอัมพาต/อัมพฤกษ์ ร้อยละ 2.5 โรคหลอดเลือดในสมองตีบ ร้อยละ 1.6 และโรคมะเร็ง ร้อยละ 0.5 จะเห็นได้ว่าโรคดังกล่าวเป็นโรคเรื้อรังที่พบบ่อยในประชากรผู้สูงอายุของประเทศไทย จากสถานการณ์ด้านสุขภาพของผู้สูงอายุข้างต้นย่อมส่งผลกระทบในเชิงนโยบายการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะนโยบายด้านสุขภาพ รวมทั้งมีผลกระทบให้ค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพของประชาชนสูงมากขึ้น ทั้งนี้ ค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพที่สูงขึ้นนั้น มีสาเหตุสำคัญจาก 2 ปัจจัยร่วมที่สำคัญ คือ ปัจจัยค่าใช้จ่ายทางสุขภาพที่สูงขึ้นตามอายุ และปัจจัยค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพก่อนการเสียชีวิต ซึ่งค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพตลอดชีวิตของประชาชนมักมีการกระจุกตัวอยู่ในช่วงระยะเวลาก่อนเสียชีวิตโดยไม่เกี่ยวข้องว่าจะเสียชีวิตในช่วงอายุเท่าใด แต่การที่ค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพของผู้สูงอายุสูงกว่ากลุ่มอื่นนั้น เกิดจากการที่ประชากรกลุ่มนี้มีโอกาสเสียชีวิตในช่วงอายุนั้นสูงกว่ากลุ่มอายุอื่น จึงมีค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพก่อนการเสียชีวิตมากกว่ากลุ่มอายุอื่นด้วย (ศุภกิจ ศิริลักษณ์ อ้างใน Thaipublica, 2557)

อนึ่ง ในปัจจุบันประเทศไทยมีระบบประกันสุขภาพหลัก 3 ระบบ ได้แก่ (1) ระบบประกันสุขภาพแห่งชาติ ซึ่งเป็นการรักษาพยาบาลตามสิทธิขั้นพื้นฐานที่ประชาชนทุกคนจะได้รับตามรัฐธรรมนูญ อยู่ภายใต้การดูแลของสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) แหล่งเงินของกองทุนมาจากภาษีอากร (2) ระบบประกันสังคม เป็นการสร้างความมั่นคงด้านสังคมให้แก่ลูกจ้าง โดยระบบครอบคลุมเฉพาะตัวลูกจ้าง มีแหล่งเงินจากการสมทบ 3 ฝ่าย คือ นายจ้าง ร้อยละ 5 ลูกจ้าง ร้อยละ 5 และรัฐบาล ร้อยละ 2.5 และ (3) ระบบสวัสดิการรักษาพยาบาลข้าราชการ เป็นสวัสดิการรัฐจัดให้ข้าราชการและบุคคลในครอบครัว มีแหล่งเงินจากภาษี

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าระบบประกันสุขภาพในประเทศไทยมีหลักในการจัดตั้งกองทุนที่แตกต่างกัน รวมถึงระเบียบและวิธีในการจัดการระบบแตกต่างกัน ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำระหว่างระบบ เช่น รูปแบบการจ่ายค่ารักษาพยาบาล และอัตราการจ่ายค่ารักษาพยาบาล เป็นต้น อีกทั้งในทุกระบบประกันสุขภาพมักเกิดปัญหาค่าใช้จ่ายที่ประชาชนต้องจ่ายในการรักษาพยาบาลเกินจากสวัสดิการที่ได้รับจากแต่ละระบบ ทำให้ประชาชนต้องจ่ายค่ารักษาพยาบาลเพิ่มเติมซึ่งในหลายกรณีมีการจ่ายเพิ่มเติมในอัตราสูงจนเกินความสามารถในการจ่ายของประชาชน ทำให้เกิดการก่อหนี้ยืมสินขึ้น จากปัญหาดังกล่าวทำให้ประชาชนบางส่วนได้หาทางออกให้กับการประกันสุขภาพของตัวเอง โดยการสนับสนุนประกันสุขภาพจากบริษัทเอกชนเพิ่มเติม ซึ่งการสนับสนุนประกันสุขภาพจากบริษัทเอกชนของประชาชนในวัยทำงานซึ่งมีรายได้นั้น อาจไม่ใช่ปัญหาใหญ่มากนัก อีกทั้งด้วยคุณลักษณะของช่วงวัยที่ร่างกายยังคงแข็งแรง ผลิตภัณฑ์ด้านการประกันสุขภาพจึงมีให้เลือกค่อนข้างมากในหลากหลายราคา แต่สำหรับประชากรวัยสูงอายุซึ่งเป็นช่วงวัยที่ร่างกายกำลังเสื่อมถอย ผลิตภัณฑ์ด้านการประกันสุขภาพจึงมีให้เลือกน้อยและราคาค่อนข้างสูง ประกอบกับผู้สูงอายุส่วนใหญ่ไม่มีรายได้ และมักเป็นผู้ที่ต้องพึ่งพิงการดูแลของลูกหลานและญาติพี่น้อง ทำให้ความสามารถในการจ่ายเพื่อสนับสนุนประกันสุขภาพมีน้อย หลาย

ครั้งเมื่อต้องเข้ารับการรักษาพยาบาลทำให้กลายเป็นภาระของผู้ดูแลที่จะต้องจ่ายค่ารักษาพยาบาลเพิ่มเติมจากสวัสดิการในระบบที่ผู้สูงอายุสังกัดอยู่ในอัตราที่สูงมากจนก่อให้เกิดความเดือดร้อนทางการเงินต่อผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายผู้สูงอายุ

ดังนั้น จากการที่ผู้สูงอายุมีอายุยืนยาวขึ้น ทำให้ภาระค่าใช้จ่ายของผู้สูงอายุเพิ่มสูงขึ้นตามไปด้วย ประกอบกับข้อจำกัดของบริษัทประกันที่ไม่สามารถมีประกันสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุได้ และเพื่อไม่ให้เป็นภาระทางการคลังของภาครัฐ รัฐบาลจึงควรมีโครงการสร้างหลักประกันสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุโดยเฉพาะ โดยให้ผู้ที่รับผิดชอบค่าใช้จ่ายผู้สูงอายุเป็นผู้ช่วยสนับสนุนค่าใช้จ่ายโครงการบางส่วน งานวิจัยนี้จึงให้ความสนใจศึกษาเกี่ยวกับความเต็มใจจ่ายของผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายผู้สูงอายุเพื่อจ่ายเงินสนับสนุนโครงการสร้างหลักประกันสุขภาพให้กับผู้สูงอายุโดยเฉพาะ ตลอดจนปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจจ่ายเพื่อสนับสนุนโครงการฯดังกล่าว โดยผลที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้จะเป็นแนวทางสำหรับการกำหนดนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการจัดสวัสดิการด้านการดูแลและรักษาพยาบาลที่เหมาะสมให้กับผู้สูงอายุ เพื่อให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีมากขึ้นต่อไป

แนวคิดทฤษฎีและการทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาที่นำองค์ความรู้ด้านเศรษฐศาสตร์มาประเมินมูลค่าบริการสาธารณะหรือสิ่งอำนวยความสะดวกที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพของประชาชนในต่างประเทศมีพอสมควร เช่น การประเมินมูลค่าทางเศรษฐกิจของระบบบริการด้านสุขภาพทางไกลในญี่ปุ่น (Tsuji et al., 2003) ความเต็มใจจ่ายเพื่อประเมินค่าธรรมเนียมในการใช้สิ่งอำนวยความสะดวกด้านสุขภาพ (Bonu, Rani, & Bishai, 2003) ความเต็มใจจ่ายของผู้สูงอายุในฮ่องกงสำหรับการดูแลและการให้บริการด้านสุขภาพส่วนบุคคลเป็นกรณีพิเศษของภาคเอกชน (Liu et al., 2013) ความต้องการในการดูแลสุขภาพและความเต็มใจจ่ายของผู้สูงอายุในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนจีน (Liu et al., 2014) ความเต็มใจจ่ายประกันสุขภาพของประชากรสูงอายุในสาธารณรัฐเยอรมนี (Bock et al., 2016) และความเต็มใจจ่ายเพื่อพัฒนาเทคโนโลยีหรือระบบดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุ (Shin et al., 2016) เป็นต้น ซึ่งงานส่วนใหญ่ที่ศึกษานำแนวคิดเรื่องการประเมินมูลค่าโดยใช้เหตุการณ์สมมติ (Contingent Valuation Method: CVM) มาใช้เป็นแนวทางในการศึกษา

แนวคิดเรื่องการประเมินมูลค่าโดยใช้เหตุการณ์สมมติ หรือที่รู้จักกันในนามของ CVM เป็นวิธีการศึกษาที่ให้ผู้บริโภคสะท้อนมูลค่าของสินค้าหรือบริการที่ไม่ราคาปรากฏชัดเจนในระบบตลาดออกมาในรูปตัวเงินโดยผ่านการสมมติเหตุการณ์ (Mitchell and Carson, 1990) ซึ่งในการศึกษานี้คือความเต็มใจจ่ายเพื่อสนับสนุนโครงการสร้างหลักประกันสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ ทฤษฎีที่นำมาอธิบายคือ ทฤษฎีว่าด้วยพฤติกรรมผู้บริโภค (Theory of Consumer Behavior) ซึ่งมีข้อสมมติว่าผู้บริโภคแต่ละคนมีเหตุผลในการเลือกบริโภค กล่าวคือ ผู้บริโภคจะเลือกระหว่างทางเลือกต่างๆ ที่เปิดโอกาสให้ผู้บริโภคได้รับความพอใจหรืออรรถประโยชน์สูงสุดภายใต้งบประมาณหรือจำนวนเงินที่มีอยู่อย่างจำกัด โดยการสนับสนุนโครงการสร้างหลักประกันสุขภาพให้ผู้สูงอายุในความดูแล ซึ่งเป็นบริการประเภทหนึ่งที่ผู้บริโภคเลือกบริโภค ดังนั้นอรรถประโยชน์ทางอ้อม (Indirect Utility: V) ของผู้บริโภคขึ้นอยู่กับราคาสินค้า (P) รายได้ (I) และสถานการณ์ของบริการสาธารณสุข (Z) และส่วนที่ไม่สามารถอธิบายได้ (ε) ซึ่งแสดงได้ดังสมการ (1)

$$V(P, Z, I; S) = U(P, Z, I; S) + \varepsilon \quad \ldots (1)$$

สมมติว่าสถานการณ์ของบริการสาธารณสุข (Z) ดีขึ้น โดยที่ปัจจัยอื่นๆคงที่ (หมายความว่า $Z^1 > Z^0$) ดังนั้นฟังก์ชันอรรถประโยชน์ ณ ระดับก่อน (U^0) และหลัง (U^1) จากการเปลี่ยนแปลงบริการแสดงได้ดังสมการ (2)

$$[\, V^1(P, Z^1, I; S) = U^1(P, Z^1, I; S) + \varepsilon^1 \,] > [V^0(P, Z^0, I; S) = U^0(P, Z^0, I; S) + \varepsilon^0 \,] \quad \ldots(2)$$

สมมติว่ามีการเสนอจำนวนเงินเริ่มต้น (Bid) เท่ากับ B บาท โดยมีสมมติฐานว่าถ้าผู้บริโภคยอมรับจำนวนเงินดังกล่าว แสดงว่าผู้บริโภคมีความยินดีจ่ายเงิน B บาท เพื่อสนับสนุนโครงการฯ ที่ให้บริการสาธารณสุขที่ดีขึ้นจาก Z^0 เป็น Z^1 ซึ่งแสดงความสัมพันธ์ได้ดังสมการ (3) หรือ (4)

$$[\, V^1(P, Z^1, I-B; S) + \varepsilon^1 \,] \geq [\, V^0(P, Z^0, I; S) + \varepsilon^0 \,] \quad \ldots(3)$$

หรือ $V^1(P, Z^1, I-B; S) - V^0(P, Z^0, I; S) \geq \varepsilon^0 - \varepsilon^1$ …(4)

กำหนดให้ $\varepsilon = (\varepsilon^0 - \varepsilon^1)$ มีคุณสมบัติเป็นตัวแปรสุ่มและไม่สามารถวัดค่าได้ในฟังก์ชันอรรถประโยชน์ทางอ้อม และจากข้อสมมติที่ว่าผู้บริโภคแต่ละคนทราบระดับอรรถประโยชน์ของตนเองอย่างแน่นอนในการเลือกตอบว่าเต็มใจที่จะจ่าย (Yes) และไม่เต็มใจที่จ่าย (No) ตามจำนวนเงินที่เสนอ (B) ในการร่วมสนับสนุนโครงการสร้างหลักประกันสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ ดังนั้น ค่าที่ได้จากการตอบของผู้บริโภคจึงถือว่าเป็นตัวแปรสุ่มเช่นกัน Cameron (1988) ใช้แนวคิดของฟังก์ชันค่าใช้จ่ายทางอ้อม (Indirect Expenditure Function) ในการประมาณค่าโดยกำหนดให้ค่า WTP เป็นตัวแปรสุ่มแบบต่อเนื่อง (Continuous Random Variable) และถูกกำหนดจากเวคเตอร์ของตัวแปรอิสระต่างๆ ของผู้บริโภคแต่ละบุคคล ($X_i = \{I,A,S,\ldots\}$) โดย Cameron ได้เลือกใช้แบบจำลองโลจิตสองทางเลือกที่ใช้ในการประมาณด้วยวิธี Maximum Likelihood (Standard Maximum Likelihood Binary Logit Model) ดังนั้น สามารถอธิบายแนวคิดของ Cameron ได้ดังสมการ (5)

$$WTP = \beta X_i + \varepsilon_i \quad \ldots(5)$$

โดย WTP คือ เวคเตอร์ค่าความเต็มใจจ่าย β คือเวคเตอร์ของค่าสัมประสิทธิ์ที่ไม่ทราบค่า X_i คือเวคเตอร์ของตัวแปรอิสระที่กำหนดขนาดของ WTP เช่น ตัวแปรด้านเศรษฐกิจ-สังคมของประชาชน อาทิ รายได้ อายุ ระดับการศึกษา เป็นต้น และ ε_i คือเวคเตอร์ของค่าความคลาดเคลื่อนที่เป็นค่าสุ่ม ซึ่งการศึกษานี้จะใช้สมการ (5) เป็นแนวทางประมาณค่าความเต็มใจจ่าย

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า การมีส่วนร่วมจ่ายค่าบริการสุขภาพสามารถแบ่งออกเป็น 3 ประเภทใหญ่ๆ ได้แก่ 1) การร่วมจ่ายที่จุดบริการให้กับผู้ให้บริการโดยตรง (Copayment) 2) การร่วมจ่ายที่จุดบริการที่ราคาขั้นต้นระดับหนึ่ง (Deductible) และ 3) การจ่ายเป็นเบี้ยประกันซึ่งเป็นกการจ่ายร่วมเข้ากองทุน (Premium) ซึ่งงานวิจัยในประเทศไทยที่ผ่านมายังไม่มีการศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมจ่ายค่าบริการสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุโดยเฉพาะ แต่อย่างไรก็ตามมีงานศึกษาด้านบริการสุขภาพบ้างแล้ว อาทิ งานทบทวนวรรณกรรมการมีส่วนร่วมจ่ายค่าบริการสุขภาพซึ่งเป็นประสบการณ์จากต่างประเทศ (กฤษณ์, 2551) งานศึกษาด้านพฤติกรรมการใช้บริการสุขภาพและการรับรู้คุณภาพบริการสุขภาพ (กมลรัตน์และศุภาพิชญ์, 2556) งานด้านการประเมินประสิทธิภาพด้านการบริหารและด้านคุณภาพบริการของโรงพยาบาล (กนกพรและคณะ, 2554; เขมมารี และจิตรลดา, 2558) เป็นต้น

วิธีการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้ใช้ข้อมูลปฐมภูมิที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายผู้สูงอายุที่อายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไปในกรุงเทพมหานคร ในช่วงเดือนพฤษภาคม-มิถุนายน พ.ศ.2561 ด้วยการใช้แบบสอบถาม ในการกำหนดจำนวนตัวอย่าง (N) เนื่องจากไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน ดังนั้นจึงกำหนดขนาดตัวอย่างขั้นต่ำโดยใช้สูตรของ Cochran (กัลยา, 2549) ดังนี้

$$n = [P(1-P)Z^2] / (E)^2 \quad \ldots(6)$$

โดย n คือ จำนวนตัวอย่าง P คือ สัดส่วนของประชากรที่ต้องการสุ่ม Z คือ ระดับความเชื่อมั่นที่กำหนด ซึ่งในการวิจัยนี้มีค่าเท่ากับ 1.96 และ E คือ ค่าความคลาดเคลื่อนจากการสุ่มตัวอย่างที่ยอมรับได้ ซึ่งกำหนดที่ระดับ 0.05 ดังนั้น เมื่อแทนค่าใน

สมการ (6) จะได้ $n = (0.5)(1-0.5)(1.96)^2 / (0.05)^2 = 384.16$ และเพื่อเผื่อความผิดพลาดของข้อมูลที่จะได้ การวิจัยนี้จึงเก็บตัวอย่างจำนวน 439 ตัวอย่าง

ก่อนดำเนินการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามฉบับจริงเพื่อใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้มีขั้นตอนการทดสอบแบบสอบถาม (Pretest) กับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน เพื่อหาค่าเงินเริ่มต้น (Starting Bid) ที่ผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายผู้สูงอายุยินดีจ่ายเพื่อสนับสนุนโครงการสร้างหลักประกันสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุโดยเฉพาะ โดยใช้ข้อคำถามแบบปลายเปิด (Open-ended) และนำค่าที่ได้มาหาค่าความถี่ที่กลุ่มตัวอย่างตอบมากที่สุด 4 ลำดับแรก เพื่อนำมากำหนดค่าเงินเริ่มต้นในแบบสอบถามฉบับจริงที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ซึ่งพิจารณาประกอบกับค่าใช้จ่ายเพิ่มเติมเฉลี่ยต่อครั้งที่กลุ่มตัวอย่างผู้ดูแลผู้สูงอายุจ่ายเพิ่มให้กับผู้สูงอายุเมื่อไปรับการรักษาพยาบาล ซึ่งพบว่าค่าเงินเริ่มต้น 4 ค่าดังกล่าว ได้แก่ 500 1,500 3,000 และ 5,000 บาทต่อคนต่อปี ตามลำดับ

แบบสอบถามฉบับจริงที่ใช้ในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 439 คน เกี่ยวข้องกับ 1) การบริหารจัดการด้านสุขภาพของผู้สูงอายุในความดูแล 2) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสวัสดิการในระบบประกันสุขภาพหลักของรัฐและของเอกชน ความตระหนักด้านสุขภาพ และระดับความถี่ในการทำกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพที่ดี 3) การสอบถามมูลค่าความเต็มใจจ่ายเพื่อสนับสนุนโครงการสร้างหลักประกันสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุโดยเฉพาะ ภายใต้เหตุการณ์สมมติว่ารัฐบาลมีการจัดตั้งกองทุนเพื่อสนับสนุนโครงการสร้างหลักประกันสุขภาพให้กับผู้สูงอายุโดยเฉพาะเพื่อให้ผู้สูงอายุเข้ารับบริการรักษาพยาบาลได้โดยไม่ต้องจ่ายค่ารักษาพยาบาลเพิ่มเติมจากสิทธิที่มีอยู่แล้ว แต่เนื่องจากรัฐบาลมีงบประมาณจำกัด ดังนั้นรัฐบาลจึงเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุหรือผู้ดูแลผู้สูงอายุสามารถมีส่วนร่วมในการจ่ายเงินเข้ากองทุนเพื่อสนับสนุนโครงการฯ ปีละ 1 ครั้ง และสามารถนำวงเงินจำนวนดังกล่าวไปใช้ในการลดหย่อนภาษีได้ และ 4) ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ–สังคม ของผู้ถูกสัมภาษณ์ ในขั้นตอนการเก็บตัวอย่างได้แบ่งพื้นที่ของกรุงเทพมหานคร 50 เขต ออกเป็น 5 กลุ่มตามสัดส่วนจำนวนครัวเรือน กล่าวคือ กลุ่มที่เป็นเขตที่มีสัดส่วนจำนวนครัวเรือนน้อยกว่า 40,000 ครัวเรือน 40,001 – 55,000 ครัวเรือน 55,001 – 65,000 ครัวเรือน 65,001 – 75,000 ครัวเรือน และมากกว่า 75,000 ครัวเรือน ตามลำดับ คำนวณจำนวนตัวอย่างในแต่ละกลุ่มตามสัดส่วนจำนวนครัวเรือน และเก็บข้อมูลบริเวณพื้นที่สาธารณะในแต่ละกลุ่มพื้นที่ตามที่ได้แบ่งในข้างต้น เช่น บริเวณชุมชน สวนสาธารณะ ลานกีฬา และสนามกีฬา เป็นต้น และเก็บข้อมูลกระจายทั้งวันธรรมดาและวันหยุดสุดสัปดาห์ รวมทั้งกระจายช่วงเวลาในการเก็บช่วงกลางวันและช่วงเย็นในสัดส่วนเท่าๆกัน เพื่อเก็บข้อมูลให้ครอบคลุมทุกกลุ่มผู้เกี่ยวข้อง

การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อความเต็มใจจ่ายและมูลค่าความเต็มใจจ่ายเพื่อสนับสนุนโครงการสร้างหลักประกันสุขภาพให้กับผู้สูงอายุโดยเฉพาะ ได้ใช้แบบจำลองการวิเคราะห์ถดถอยของ Cameron (1988) ดังนี้

$$(\text{lower, upper}) = \ / \text{distribution function} \qquad \ldots(7)$$

$$\begin{aligned}(\text{lower, upper}) = {} & a_0 + a_1\,\text{bid} + a_2\,\text{edu} + a_3\,\text{occ1} + a_4\,\text{occ2} + a_5\,\text{occ3} + a_6\,\text{occ4} + a_7\,\text{inc} + a_8\,\text{incf} + a_9\,\text{mem} \\ & + a_{10}\,\text{amem} + a_{11}\,\text{status} + a_{12}\,\text{member} + a_{13}\,\text{meanage} + a_{14}\,\text{ins1} + a_{15}\,\text{ins2} + a_{16}\,\text{ins3} \\ & + a_{17}\,\text{md} + a_{18}\,\text{meanpay} + a_{19}\,\text{adpay} + a_{20}\,\text{probh} + a_{21}\,\text{probs} + a_{22}\,\text{probhos} + a_{23}\,\text{way} \\ & + a_{24}\,\text{insp} + a_{25}\,\text{winsp} + a_{26}\,\text{aa} + a_{27}\,\text{bb} + a_{28}\,\text{cc} + a_{29}\,\text{dd} / \text{distribution function} \qquad \ldots(8)\end{aligned}$$

โดยตัวแปรอิสระที่นำมาใช้ในการศึกษาได้จากการทบทวนงานวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้แก่ bid คือจำนวนเงินเริ่มต้นที่เสนอให้ผู้ตอบตัดสินใจ โดยการศึกษานี้กำหนดไว้ 4 ค่า คือ 500 1,500 3,000 และ 5,000 บาท/คนปี age คืออายุ edu คือจำนวนปีที่ได้รับการศึกษา occ_i คืออาชีพ โดย i=1, 2,…, 4 ได้แก่อาชีพพนักงานบริษัทเอกชน ธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย อาชีพรับ

ราชการ/เจ้าหน้าที่ของรัฐ และรับจ้าง ตามลำดับ โดยกำหนดให้ผู้ที่เกษียณและแม่บ้าน/พ่อบ้านเป็นตัวแปรอ้างอิง inc คือ รายได้เฉลี่ยต่อปี incf คือรายได้เฉลี่ยของครอบครัวต่อปี mem คือจำนวนสมาชิกในครอบครัวที่มีรายได้ amem คือจำนวนสมาชิกในครอบครัวที่ให้การอุปการะผู้สูงอายุ status คือสถานภาพการเป็นหัวหน้าครอบครัว member คือจำนวนผู้สูงอายุในความดูแล meanage คืออายุเฉลี่ยของผู้สูงอายุในความดูแล ins คือระบบประกันสุขภาพที่ผู้สูงอายุในความดูแลสังกัด md คือความถี่เฉลี่ยในการเข้ารับบริการรักษาพยาบาลของผู้สูงอายุในความดูแล meanpay คือค่าใช้จ่ายทั้งหมดเฉลี่ยต่อครั้งในการเข้ารับบริการรักษาพยาบาลของผู้สูงอายุ adpay คือค่าใช้จ่ายเพิ่มเติมเฉลี่ยต่อครั้งในการเข้ารับบริการรักษาพยาบาลของผู้สูงอายุในความดูแล probh คือการประสบปัญหาด้านสุขภาพของผู้สูงอายุในความดูแล probs คือการประสบปัญหาจากระบบประกันสุขภาพที่ผู้สูงอายุในความดูแลสังกัด probhos คือปัญหาในการใช้บริการสถานพยาบาลหลัก wpay คือการที่กลุ่มตัวอย่างจ่ายค่ารักษาพยาบาลส่วนเกินจากระบบประกันสุขภาพที่ผู้สูงอายุในความดูแลสังกัด insp คือการมีประกันสุขภาพเอกชนของผู้สูงอายุในความดูแล winsp คือการออกค่าใช้จ่ายในการสนับสนุนประกันสุขภาพเอกชนให้กับผู้สูงอายุในความดูแล aa คือความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสวัสดิการในระบบประกันสุขภาพของรัฐ bb คือความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสวัสดิการในระบบประกันสุขภาพเอกชน cc คือความคิดเห็นเกี่ยวกับความตระหนักด้านสุขภาพ dd คือความถี่ในการทำกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุในความดูแลมีสุขภาพดี a_j คือค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรอิสระ โดย j=0,1,2,…,29 และ /distribution function คือชนิดของฟังก์ชันการแจกแจงสะสมที่ใช้ในการวิเคราะห์ ซึ่งเลือกใช้ฟังก์ชันการแจกแจงสะสม 3 แบบคือ Lognormal, Log-logistic และ Weibull และเลือกใช้ชนิดของฟังก์ชันการแจกแจงสะสมที่มีค่าสถิติ Log-likelihood ที่มีค่ามากที่สุด หรือติดลบน้อยที่สุด

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายผู้สูงอายุจำนวน 439 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (51.50%) อายุเฉลี่ย 41 ปี สถานภาพสมรส (78.60%) การศึกษาในระดับปริญญาตรี (32.10%) ไม่ได้เป็นหัวหน้าครัวเรือน (79.00%) ประกอบอาชีพรับจ้าง (28.90%) มีรายได้ส่วนบุคคลเฉลี่ย 260,000 บาท/ปี สมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ยที่มีรายได้มีจำนวน 2 คน (58.10%) รายได้เฉลี่ยรวมของครัวเรือนประมาณ 437,000 บาท/ปี จำนวนสมาชิกในครอบครัวที่ให้การอุปการะผู้สูงอายุเฉลี่ย 2 คน และส่วนใหญ่เป็นบุตรและญาติของผู้สูงอายุที่ดูแล

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีผู้สูงอายุในความดูแลจำนวน 1 คน (70.60%) เมื่อพิจารณาข้อมูลของผู้สูงอายุที่อยู่ในความดูแลของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ผู้สูงอายุมีอายุอยู่ในช่วง 65-70 ปี มากที่สุด (47.60%) ส่วนใหญ่ผู้สูงอายุสังกัดอยู่ในระบบประกันสุขภาพแห่งชาติ หรือ 30 บาทรักษาทุกโรค (59.40%) ผู้สูงอายุเข้ารับการรักษาพยาบาลประมาณ 3 เดือนครั้ง (55.40%) ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการเข้ารับบริการรักษาพยาบาล (51.20%) รองลงมาต้องเสียค่าใช้จ่ายในช่วง 1,001-2,000 บาท/ครั้ง (25.20%) และ 2,001-3,000 บาท/ครั้ง (11.40%) ตามลำดับ โดยในการเข้ารับบริการรักษาพยาบาลของผู้สูงอายุมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยประมาณ 1,800-2,000 บาท/ครั้ง ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาถึงค่าใช้จ่ายที่ระบบประกันหลักจ่ายให้ในการเข้ารับบริการรักษาพยาบาลของผู้สูงอายุ พบว่า ส่วนใหญ่ระบบประกันหลักจ่ายให้ทั้งหมด (51.30%) รองลงมาจ่ายให้ 1,001-2,000 บาท/ครั้ง (23.70%) และไม่เกิน 1,000 บาท/ครั้ง (13.40%) ตามลำดับ เมื่อพิจารณาในส่วนของค่าใช้จ่ายเพิ่มเติมจากการเข้ารับบริการรักษาพยาบาลของผู้สูงอายุ พบว่า ส่วนใหญ่ไม่มีค่าใช้จ่ายเพิ่มเติมจากการเข้ารับบริการรักษาพยาบาล (72.70%) รองลงมามีค่าใช้จ่ายอยู่ในช่วง 301-500 บาท/ครั้ง (16.90%) และไม่เกิน 300 บาท/ครั้ง (7.10%) ตามลำดับ ส่วนใหญ่ผู้สูงอายุเข้ารับบริการจากสถานพยาบาลในรูปแบบของคลินิกปกติ (66.50%) โดยผู้สูงอายุที่

ประสบปัญหาสุขภาพส่วนใหญ่สังกัดในระบบประกันสุขภาพแห่งชาติ รองลงมาสังกัดระบบสวัสดิการราชการ ทั้งนี้ ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีปัญหาสุขภาพเกี่ยวกับโรคความดัน รองลงมาคือ โรคเบาหวาน และโรคหัวใจ ตามลำดับ

2 มูลค่าความเต็มใจจ่ายและปัจจัยที่มีผลต่อความเต็มใจจ่ายของผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายผู้สูงอายุเพื่อสนับสนุนโครงการสร้างหลักประกันสุขภาพให้กับผู้สูงอายุโดยเฉพาะ

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ (96.40%) เห็นด้วยกับโครงการสร้างระบบประกันสุขภาพหลักให้กับผู้สูงอายุโดยเฉพาะ และส่วนใหญ่มีความเต็มใจจ่ายเงินเพื่อสนับสนุนโครงการ (65.20%) สำหรับเหตุผลหลักในการสนับสนุนโครงการฯคือ เพื่อให้□ผู้□สูงอายุในความดูแลได้□รับบริการด้□านการรักษาพยาบาลที่ดีขึ้น รองลงมาคือ เพื่อลดความเสี่ยงจากปั□ญหาไม่□มีเงินจ่ายค่□ารักษาพยาบาลหากผู้□สูงอายุป่□วยในโรคที่มีค่าใช้□จ่ายสูง และเพื่อให้□ผู้□สูงอายุสามารถเข้□าถึงบริการทางแพทย□ที่มีคุณภาพ ตามลำดับ ทั้งนี้ ในส่วนของจำนวนเงินที่กลุ่มตัวอย่างมีความเต็มใจจ่ายนั้น ส่วนใหญ่เต็มใจจ่ายในรูปแบบของเงินบริจาคแบบเงินสดที่สามาถนำไปลดหย่อนภาษีได้ รองลงมาเต็มใจจ่ายในรูปแบบของเงินค่าประกันสุขภาพผู้สูงอายุรายปีให้กับรัฐและสามารถนำไปลดหย่อนภาษีเงินได้ตามจำนวนที่จ่ายจริง

ผลการศึกษา พบว่า ฟังก์ชันการกระจายสะสมของค่าความเต็มใจจ่ายแบบ Log-normal ให้ค่า Log-likelihood ดีที่สุด โดยที่ระดับความเชื่อมั่นทางสถิติร้อยละ 99 ปัจจัยที่มีผลต่อความน่าจะเป็นในการเต็มใจจ่ายของผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายผู้สูงอายุเพื่อสนับสนุนโครงการฯ ได้แก่ ค่าเงินเริ่มต้นที่เสนอ (bid) จำนวนสมาชิกที่มีรายได้ในครอบครัว (mem) อายุของผู้สูงอายุเฉลี่ย (meanage) และค่าใช้จ่ายทั้งหมดเฉลี่ยในการเข้ารับบริการรักษาพยาบาลของผู้สูงอายุ (meanpay) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ได้แก่ รายได้เฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง (inc) และที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 90 ได้แก่ จำนวนสมาชิกในครอบครัวที่ให้การอุปการะผู้สูงอายุ (amem) และการมีประกันสุขภาพเอกชนของผู้สูงอายุในความดูแล (insp) (ตารางที่ 1)

อนึ่งเมื่อพิจารณาผลการวิเคราะห์พบว่า ถ้ากลุ่มตัวอย่างมีรายได้เฉลี่ยเพิ่มมากขึ้น รวมทั้งมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่มีรายได้เพิ่มมากขึ้นจะมีความน่าจะเป็นในการเต็มใจจ่ายเพื่อสนับสนุนโครงการหลักโครงการฯ เพิ่มมากขึ้นด้วย ทั้งนี้เพราะการที่สมาชิกในครอบครัวมีรายได้เพิ่มมากขึ้นย่อมแสดงถึงความมั่นคงทางรายได้ของครอบครัวที่มีมากขึ้น รวมทั้งการมีผู้ร่วมรับผิดชอบเกี่ยวกับการดูแลผู้สูงอายุในครอบครัวจะช่วยแบ่งเบาความรับผิดชอบเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายของผู้สูงอายุที่ดูแลได้มากขึ้น จึงมีความน่าจะเป็นในการเต็มใจจ่ายเพื่อสนับสนุนโครงการฯ เพิ่มมากขึ้น

ในขณะที่เมื่อจำนวนสมาชิกในครอบครัวที่ให้การอุปการะผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้น กลุ่มตัวอย่างจะมีความน่าจะเป็นในการเต็มใจจ่ายเพื่อสนับสนุนโครงการฯ ลดลง ทั้งนี้เป็นเพราะว่า มีผู้ร่วมรับผิดชอบเกี่ยวกับการดูแลผู้สูงอายุในครอบครัวเพิ่มขึ้น การกระจายความรับผิดชอบเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายของผู้สูงอายุสามารถทำได้มากขึ้น ความน่าจะเป็นในการเต็มใจจ่ายเพื่อสนับสนุนโครงการฯ จึงลดลง ประกอบกับเมื่อผู้สูงอายุมีอายุเฉลี่ยมากขึ้น มีแนวโน้มที่อายุของผู้ดูแลจะเพิ่มมากขึ้นตามไปด้วย ซึ่งการที่อายุของผู้ดูแลเพิ่มมากขึ้นนั้นจะทำให้ความรับผิดชอบ รวมทั้งค่าใช้จ่ายในการดำรงชีวิตน่าจะเพิ่มมากขึ้นตามไปด้วย อีกทั้งในบางกรณีการที่ผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายผู้สูงอายุมีอายุมากขึ้นแนวโน้มของรายได้จะลดลง โดยเฉพาะผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายผู้สูงอายุซึ่งอยู่ในวัยเกษียณ ซึ่งในส่วนนี้จะส่งผลให้ความน่าจะเป็นในการเต็มใจจ่ายเพื่อสนับสนุนโครงการฯ ลดลง

นอกจากนี้ เมื่อค่าใช้จ่ายทั้งหมดเฉลี่ยในการเข้ารับบริการรักษาพยาบาลของผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้น กลุ่มตัวอย่างจะมีความน่าจะเป็นในการเต็มใจจ่ายเพื่อสนับสนุนโครงการฯ เพิ่มมากขึ้นด้วย ทั้งนี้เพราะต้องการให้โครงการฯ ช่วยลดภาระเกี่ยวกับค่ารักษาพยาบาลของผู้สูงอายุในความดูแล และหากผู้สูงอายุในความดูแลใช้ประกันสุขภาพเอกชน กลุ่มตัวอย่างมีแนวโน้มที่จะมีความน่าจะเป็นในการเต็มใจจ่ายเพื่อสนับสนุนโครงการฯ เพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้เพราะประกันสุขภาพเอกชนเป็นบริการที่มีราคาค่อนข้างสูง ดังนั้น หากรัฐมีโครงการสร้างหลักประกันสุขภาพให้กับผู้สูงอายุโดยเฉพาะในราคาที่น่าจะต่ำกว่า

ระบบประกันสุขภาพเอกชน และการรักษาครอบคลุมในทุกกรณี ความน่าจะเป็นในการเต็มใจจ่ายเพื่อสนับสนุนโครงการฯ ของกลุ่มตัวอย่างที่มีผู้สูงอายุในความดูแลและใช้ประกันสุขภาพเอกชน จึงมีแนวโน้มที่มากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีผู้สูงอายุในความดูแลและไม่ใช้ประกันสุขภาพเอกชน

Table 1 Results of factors influencing WTP of the person responsible for the elderly expenditure to support the Health Insurance for the Elderly Program

Variable	Coefficient	P-Value
ค่า Intercept	6.57558	< 0.001 ***
bid	0.0003576	<.0001 ***
age	0.01105	0.1301
edu	0.01545	0.5176
occ1	0.23280	0.6477
occ2	0.18815	0.7157
occ3	0.16474	0.7375
occ4	0.23043	0.6533
inc	1.44878E-6 6	0.0225 **
incf	3.29403E-7 3	0.4017
mem	0.18408	0.0061 ***
amem	-0.17213	0.0656 *
status	0.06943	0.5538
member	-0.11595	0.3489
meanage	-0.02415	0.0065 ***
ins1	0.10912	0.6932
ins2	-0.34953	0.2725
ins3	-0.14539	0.6288
md	0.0019177	0.8375
meanpay	0.0001166	0.0070 ***
adpay	-0.0004151	0.1279
probh	0.05132	0.9126
Probs	-0.01700	0.8766
probhos	-0.03236	0.6945
wpay	0.17046	0.1105
insp	1.28928	0.0538 *
winsp	-0.28997	0.5371
aa	0.03724	0.1875
bb	0.0089172	0.5486
cc	-0.09073	0.3434
dd	0.0010112	0.6055
Log-likelihood (LnL) = -132.81	Number of observation (N) = 439	

Note: *, **, *** represent 0.10, 0.05, and 0.01 level of significance, respectively

เมื่อนำค่าสถิติที่ได้จากฟังก์ชันการกระจายสะสมแบบ Log-normal มาคำนวณค่าเฉลี่ยและค่ามัธยฐานของความเต็มใจจ่ายเพื่อสนับสนุนประกันสุขภาพของผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายผู้สูงอายุให้กับผู้สูงอายุ พบว่าค่าเฉลี่ยของความเต็มใจจ่ายเท่ากับ

2,028 บาท/คน/ปี ซึ่งค่าเฉลี่ยดังกล่าวมีช่วงความเชื่อมั่นอยู่ระหว่าง 1,665 - 2,391 บาท/คน/ปี (ตารางที่ 2) ซึ่งมูลค่าความเต็มใจจ่ายดังกล่าวข้างต้นแสดงให้เห็นถึง จำนวนเงินที่ผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายผู้สูงอายุยินดีจ่ายเพิ่มเติมให้รัฐต่อหัวของผู้สูงอายุที่ตนเองดูแล เพื่อให้รัฐนำไปใช้ในการจัดตั้งโครงการสร้างหลักประกันสุขภาพให้กับผู้สูงอายุ เพื่อเป็นสวัสดิการการรักษาพยาบาลผู้สูงอายุโดยไม่ต้องให้ผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายผู้สูงอายุหรือผู้สูงอายุต้องจ่ายเพิ่มเติมเมื่อเข้ารับการรักษาพยาบาล

Table 2 Mean, median, and confidence interval of mean and median of WTP of the person responsible for the elderly expenditure to support the Health Insurance for the elderly Program

Mean of WTP (Baht/person/year)	2,028.42
Confidence Interval of mean of WTP (Baht/person/year)	1,665.76 - 2,391.08
Median of WTP (Baht/person/year)	1,406.50
Confidence Interval of median of WTP (Baht/person/year)	1,202.68 – 1,610.32

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการที่ประชาชนต้องจ่ายค่ารักษาพยาบาลในทุกระบบเกินจากสวัสดิการที่ได้รับ ทำให้ประชาชนบางส่วนหาทางออกโดยการสนับสนุนประกันสุขภาพจากบริษัทเอกชนเพิ่มเติม ซึ่งการสนับสนุนประกันสุขภาพในวัยทำงานอาจไม่ใช่ปัญหาใหญ่ แต่สำหรับประชาชนที่อยู่ในวัยสูงอายุที่ร่างกายกำลังเสื่อมถอย การประกันสุขภาพมีให้เลือกน้อยและราคาค่อนข้างสูง ประกอบกับผู้สูงอายุส่วนใหญ่ไม่มีรายได้ และมักพึ่งพิงการดูแลของลูกหลานและญาติพี่น้อง ทำให้ความสามารถในการจ่ายเพื่อสนับสนุนประกันสุขภาพมีไม่มากนัก และเมื่อต้องเข้ารับการรักษาพยาบาลทำให้กลายเป็นภาระของผู้ดูแลที่จะต้องจ่ายค่ารักษาพยาบาลเพิ่มเติมจากสวัสดิการในระบบที่ผู้สูงอายุสังกัดอยู่ในอัตราที่สูงมากจนก่อให้เกิดความเดือดร้อนทางการเงินต่อผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายผู้สูงอายุ

ดังนั้น เพื่อแบ่งเบาภาระของผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายผู้สูงอายุ รัฐควรมีโครงการสร้างหลักประกันสุขภาพให้กับผู้สูงอายุโดยเฉพาะ โดยการสนับสนุนส่งเสริมให้ผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายผู้สูงอายุหรือผู้สูงอายุได้ร่วมจ่ายเงินสนับสนุนสำหรับการสร้างหลักประกันสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ ซึ่งอาจอยู่ในรูปแบบของเงินค่าประกันสุขภาพผู้สูงอายุรายปีที่จ่ายให้กับรัฐและสามารถนำไปลดหย่อนภาษีเงินได้ได้ตามจำนวนที่จ่ายจริง และรัฐนำเงินดังกล่าวไปบริหารจัดการดูแลผู้สูงอายุ เพื่อเป็นการบรรเทาภาระของรัฐในการดูแลรักษาพยาบาลผู้สูงอายุที่มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้รัฐควรประชาสัมพันธ์ข้อมูลให้ประชาชนทราบว่าในแต่ละปี ภาครัฐได้จ่ายเงินสนับสนุนค่ารักษาพยาบาลในระบบประกันสุขภาพหลักให้แก่ผู้สูงอายุเฉลี่ยประมาณเท่าใด เพื่อให้ผู้สูงอายุและผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายผู้สูงอายุเกิดความตระหนักในการร่วมดูแลรักษาสุขภาพผู้สูงอายุให้มากขึ้น อันจะเป็นการช่วยให้ค่ารักษาพยาบาลสำหรับผู้สูงอายุของภาครัฐลดลงได้ และการที่ประเทศไทยได้เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุเต็มรูปแบบแล้วนั้น ถ้าหากประชาชนต้องการให้สวัสดิการด้านรักษาพยาบาลของรัฐเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ประชาชนควรเข้ามามีส่วนร่วมในการร่วมจ่ายบางส่วนเพื่อให้การดำเนินการด้านการรักษาพยาบาลในระบบประกันสุขภาพหลักเป็นไปอย่างยั่งยืนและมั่นคง

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ที่สนับสนุนทุนในการวิจัย

เอกสารอ้างอิง

กนกพร ลีลาเทพินทร์ พัชรา มาลือศรี และปรารถนา ปุณณกิติเกษม. 2554. การประเมินคุณภาพการบริการของโรงพยาบาลรัฐบาลในกรุงเทพฯด้วยแบบจำลอง SERVQUAL. **วารสารวิจัยและพัฒนา มจธ**. 34(4), 443-456.

กมลรัตน์ เทอร์เนอร์ และศุภาพิชญ์ โฟนโบร์แมนน์. 2556. พฤติกรรมการใช้บริการสุขภาพและการรับรู้คุณภาพบริการสุขภาพของชาวต่างชาติในประเทศไทย. Nursing Journal of the Ministry of Public Health [Internet]. 1[Cited 4 Dec. 2018]; 23(1): 1-4. Available from: https://tci-thaijo.org/index.php/tnaph/article/view/9816.

กัลยา วาณิชย์บัญชา. 2549. **สถิติสำหรับงานวิจัย**. โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

กฤษณ์ พงศ์พิรุฬห์. 2551. **การมีส่วนร่วมจ่ายค่าบริการสุขภาพ ประสบการณ์จาก 10 ประเทศ**. รายงานวิจัยเสนอสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาหลักประกันสุขภาพไทย.

เขมมารี รักษ์ชูชีพ และจิตรลดา ตรีสาคร. 2558. ประสิทธิภาพการบริหารต่อระบบหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าในเขตกรุงเทพมหานคร. **วารสารปัญญาภิวัฒน์**. 7(2), 57-70.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2556. การคาดประมาณประชากรของประเทศไทย พ.ศ. 2553-2583. (Online) http://social.nesdb.go.th/social/Portals/0/Documents/การคาดประมาณ%20e-book.pdf.

Bock, J. O., Heider, D., Matschinger, H., Brenner, H., Saum, K. U., Haefeli, W. E., & König, H. H. 2016. Willingness to pay for health insurance among the elderly population in Germany. **European Journal of Health Economics** 17(2): 149-158. DOI: 10.1007/s10198-014-0663-8

Bonu, S., Rani, M., & Bishai, D. 2003. Using willingness to pay to investigate regressiveness of user feed in health facilities in Tanzania. **Health Policy and Planning** 18(4): 370-382. DOI: 10.1093/heapol/czg045.

Cameron, T.A. 1988. A new paradigm for valuing non-market goods using referendum data: Maximum Likelihood Estimation by Censored Logistic Regression. **Journal of Environmental and Management** 15: 353-379.

Liu, L.J., Fu, Y., Qu, L., & Wang, Y. 2014. Home health care needs and willingness to pay for home health care among the empty-nest elderly in Shanghai. **International Journal of Gerontology** 8: 31-36.

Liu, S., Yam, C.H.K., Huang, O.H.Y., & Griffiths, S.M. 2013. Willingness to pay for private care services in Hong Kong: are elderly ready to move from the public sector? **Health Policy and Planning** 28: 717-729. DOI: 10.1093/heapol/czs112.

Mitchell, R. C., & Carson, R.T. 1990. **Using surveys to value public goods: The contingent valuation method**. Report to The National Park Division, Royal Forestry Department. Bangkok, Thailand.

Shin, J., Kim, Y., Nam, H., & Cho, Youngsang. 2016. Economic evaluation of healthcare technology improving the quality of social life: The case of assistive technology for the disabled and elderly. **Applied Economics** 48: 1361-1371.

Tsuji, M., Suzuki, W., & Taoka, F. 2003. An empirical analysis of a telehealth system in terms of cost-sharing. **Journal of Telemedicine and Telecare** 9(1), suppl, 41 - 43.

World Health Organization. 2007. **Global age-friendly cities: A guide.** France.

การวิเคราะห์ศักยภาพการแข่งขันและแนวทางการพัฒนาเครื่องสำอางของประเทศไทย

Analysis of Cosmetic Competitive Potential and Development Approach of Thailand

รสดา เวชฎาพันธุ์[1*]

Rosada Vesdapunt[1*]

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ 1) วิเคราะห์ศักยภาพการแข่งขันอุตสาหกรรมเครื่องสำอางของประเทศไทย และ 2) วางแนวทางการพัฒนาอุตสาหกรรมเครื่องสำอางของประเทศไทย การวิจัยนี้ใช้ข้อมูลทุติยภูมิและการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการเครื่องสำอาง 9 ราย วิธีการวิจัยได้ใช้การวิเคราะห์ศักยภาพการแข่งขันของอุตสาหกรรมเครื่องสำอางตามแนวคิดแบบจำลองระบบเพชร ประกอบด้วยปัจจัย 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านปัจจัยการผลิต 2) ด้านอุปสงค์ 3) ด้านอุตสาหกรรมที่เกี่ยวเนื่องและสนับสนุน และ 4) ด้านยุทธการ โครงสร้าง และสภาพการแข่งขัน โดยใช้ค่าร้อยละ อัตราส่วนการกระจุกตัว และค่าดัชนีความเชื่อมโยงโดยรวมไปข้างหน้าและข้างหลัง รวมทั้งการกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนระดับศักยภาพการแข่งขันตามตัวชี้วัดต่างๆ ของปัจจัย 4 ด้าน ผลการวิจัยพบว่า การวิเคราะห์ปัจจัย 4 ด้านที่ส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพการแข่งขัน ได้แก่ 1) ด้านปัจจัยการผลิต มีการจ้างงานเพิ่มขึ้น การเข้าถึงแหล่งเงินทุนทำได้ยาก ดัชนีผลิตภาพแรงงานลดลง วัตถุดิบส่วนใหญ่นำเข้าจากต่างประเทศโดยมีอัตราภาษีนำเข้าจากต่างประเทศสูง และขาดการพัฒนาและต่อยอดทางด้านเทคโนโลยี 2) ด้านอุปสงค์ มียอดขายเพิ่มสูงขึ้น และดุลการค้าผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางเกินดุล แต่กำไรขึ้นอยู่กับราคาต้นทุนวัตถุดิบที่มีความไม่แน่นอน 3) ด้านอุตสาหกรรมที่เกี่ยวเนื่องและสนับสนุน มีการได้รับสนับสนุนจากการรวมกลุ่มธุรกิจเครื่องสำอางเพิ่มขึ้น แต่มีความเชื่อมโยงกับสาขาการผลิตอื่นในระบบเศรษฐกิจน้อย และ 4) ด้านยุทธการ โครงสร้าง และสภาพการแข่งขัน มีจำนวนสถานประกอบการเพิ่มขึ้นมาก แต่สถานประกอบการส่วนใหญ่มีขนาดเล็ก และโรงงานที่ได้รับมาตรฐาน GMP มีน้อย ทั้งนี้ประเทศไทยยังเสียเปรียบเชิงแข่งขันในปัจจัย 4 ด้านแก่ประเทศคู่แข่งทั้ง 5 ประเทศ ซึ่งเสียเปรียบประเทศสหรัฐอเมริกามากที่สุด ร้อยละ 33.40 นอกจากนี้การวางแนวทางการพัฒนาอุตสาหกรรมเครื่องสำอางมี 5 ยุทธศาสตร์ 8 แผนงาน และ 19 โครงการ

ABSTRACT

This research has two objectives 1) to analyze the competitive potential of Thai cosmetics industry 2) to establish guidelines for the development way of Thai cosmetics industry. This research used secondary data and nine cosmetic entrepreneurs were interviewed. The research employed the competitive potential analysis of the cosmetic industry based on the diamond model. There were four factors as followed: 1) input side, 2) demand side, 3) the related and supporting industries, and 4) strategy, structure and competitive condition, using percentage, concentration ratio and total forward and backward linkage index including the criteria for grading of competitive potential according to four indicators. The research found that the four factors analysis contributing to the development of competitiveness were as follows: 1) input side was to increase the employment, the access to the financial source was difficult, the labor productivity decreased, most of the raw materials were imported from abroad with high rate import tax and lack of development and technology expansion, 2) demand side was the growth of sales and the balance of trade surplus in cosmetics but the profit depended on the price of raw materials, which was uncertain, 3) the related and supporting industries were the supporting from the increase of the cosmetic enterprise integration but the linkage to other branches of production in the economy was low, and 4) strategy, structure and competitive condition were the number of enterprises increased but most of the enterprises were small and GMP certified cosmetic factories were relatively low. Moreover, Thailand disadvantages in four factor indicators to fives competing countries. Thailand was the most disadvantage to United States of America equaled to 33.40%. In addition, the development of cosmetic industry had 5 strategies 8 plans and 19 projects.

Key Words: Thai Cosmetic, Competitive Potential

* Corresponding author; e-mail address: **rosadaves@gmail.com**

[1]ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 50 ถ.งามวงศ์วาน เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900

[1]Department of Economics, Faculty of Economics, Kasetsart University, 50 Ngamwongwan Road, Chatuchak, Bangkok 10900

คำนำ

อุตสาหกรรมเครื่องสำอางของประเทศไทยมียอดขายในปี พ.ศ. 2560 รวม 5715 ล้านดอลลาร์สหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมที่มีการเติบโตของยอดขายร้อยละ 7.46 (Statista, 2018) และการส่งออกเครื่องสำอางของประเทศไทย พบว่า เป็นสินค้าที่สำคัญของประเทศไทยโดยมีมูลค่าส่งออกในปี พ.ศ.2560 อยู่ใน 30 อันดับแรกของสินค้าส่งออกประเทศไทยไปตลาดโลก(ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์, 2561) เนื่องจากเป็นอุตสาหกรรมที่ได้รับความนิยมทั้งผู้บริโภคในประเทศและต่างประเทศที่มีความใส่ใจต่อการดูแลสุขภาพและความงามเพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตามเครื่องสำอางซึ่งเป็นสินค้าที่ผู้บริโภคให้ความสำคัญแต่อาจจะมีการเปลี่ยนแปลงไปตามสภาวะแวดล้อมภายในประเทศและต่างประเทศ ผู้ประกอบการที่ผลิตเครื่องสำอางควรมีการวางแผนการพัฒนาให้ธุรกิจปรับตัวและอยู่ต่อไปได้ในอนาคต ดังนั้นการวิจัยครั้งนี้จึงควรวิเคราะห์ศักยภาพการแข่งขันและแนวทางการพัฒนาเครื่องสำอางของประเทศไทย ซึ่งมีวัตถุประสงค์ของการวิจัย 2 ประการคือ 1) การวิเคราะห์ศักยภาพการแข่งขันของอุตสาหกรรมเครื่องสำอางของประเทศไทย และ 2) การวางแนวทางการพัฒนาอุตสาหกรรมเครื่องสำอางของประเทศไทย

วิธีการวิจัย

วิธีการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ 1) การเก็บรวบรวมข้อมูล ทั้งข้อมูลปฐมภูมิและข้อมูลทุติยภูมิ และ 2) การวิเคราะห์ข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ รวบรวมจากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการเครื่องสำอางเชิงลึกในจังหวัดกรุงเทพมหานครจำนวน 9 ราย โดยสัมภาษณ์ตามความสะดวกของเจ้าของสถานประกอบการที่ยินดีให้สัมภาษณ์ ซึ่งประกอบด้วยผู้ประกอบการขนาดเล็กจำนวน 6 ราย และผู้ประกอบการขนาดกลาง 3 ราย ระหว่างเดือนพฤษภาคม-มิถุนายน พ.ศ.2561 ในประเด็นที่เกี่ยวกับกิจกรรมที่ธุรกิจเครื่องสำอางได้รับการสนับสนุน ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินธุรกิจ ความต้องการในการให้ภาครัฐสนับสนุนและส่งเสริมการพัฒนาเครื่องสำอางรวมทั้งข้อเสนอแนะและแนวทางในการแก้ไขปัญหาอุตสาหกรรมเครื่องสำอาง การจำแนกผู้ประกอบการขนาดเล็กและขนาดกลางได้ใช้เกณฑ์การจัดกลุ่มวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมดังนี้ ขนาดเล็กคือ จ้างงานไม่เกิน 50 คนและจำนวนสินทรัพย์ถาวรไม่เกิน 50 ล้านบาท ส่วนขนาดกลางคือ จ้างงาน 51-200 คนและจำนวนสินทรัพย์ถาวร 51-200 ล้านบาท(กรมสรรพากร,2559) ส่วนข้อมูลทุติยภูมิใช้ข้อมูลปี พ.ศ.2560 ซึ่งรวบรวมจากหน่วยงานต่างๆ

แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการวิเคราะห์ศักยภาพการแข่งขันและแนวทางการพัฒนาเครื่องสำอางของประเทศไทย ประกอบด้วย 4 แนวคิด ดังนี้

1) แนวคิดการวิเคราะห์ความสามารถในการแข่งขันตามแบบจำลองระบบเพชร (Diamond Model) เป็นการวิเคราะห์ความสามารถในการแข่งขันจากปัจจัยแวดล้อมที่เอื้อให้ผู้ประกอบการสามารถเพิ่มผลผลิตได้ 4 ด้าน ได้แก่ 1) ปัจจัยการผลิตในประเทศ ได้แก่ ทรัพยากรมนุษย์ เงินทุน และวัตถุดิบ 2) อุปสงค์ ได้แก่ ขนาดความต้องการของผู้ซื้อในประเทศและต่างประเทศ 3) อุตสาหกรรมที่เกี่ยวเนื่องและสนับสนุน ได้แก่ อุตสาหกรรมที่มีความเชื่อมโยงไปข้างหน้าและข้างหลัง และ 4) ยุทธการ โครงสร้าง และสภาพการแข่งขัน ได้แก่ การแข่งขันภายในของอุตสาหกรรมซึ่งถ้าธุรกิจสามารถกำหนดเป้าหมายการจัดการด้านต่างๆ ได้จะเกิดผลดีต่อการแข่งขัน (จีรพรรณ, 2560 อ้างถึง Michael E. Porter, 1990)

2) แนวคิดการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และข้อจำกัด (SWOT Analysis) เป็นการวิเคราะห์เพื่อให้เกิดความเข้าใจและรู้จักสถานภาพขององค์กร ซึ่งสามารถนำมากำหนดเป้าหมายและทิศทางขององค์กรในอนาคตได้ โดยแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 2 ส่วน คือ 1) การวิเคราะห์จุดแข็งและจุดอ่อน ซึ่งเป็นการวิเคราะห์จากสภาพแวดล้อมภายในขององค์กร และ 2) การวิเคราะห์โอกาสและข้อจำกัด ซึ่งเป็นการวิเคราะห์จากสภาพแวดล้อมภายนอกขององค์กร (จีรพรรณ, 2560 อ้างถึง Michael E. Porter, 1990)

3) แนวคิดตารางปัจจัยการผลิตและผลผลิต (Input-Output Table) เป็นการวิเคราะห์การเชื่อมโยงไปข้างหน้าและไปข้างหลังของอุตสาหกรรมที่ศึกษา โดยใช้ตารางปัจจัยการผลิตและผลผลิตที่แสดงการหมุนเวียนของสินค้าและบริการระหว่างสาขาการผลิตต่างๆ ของระบบเศรษฐกิจ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2553

4) แนวคิดการวัดการกระจุกตัวของตลาด เป็นการวิเคราะห์ความสามารถของธุรกิจในการได้มาซึ่งส่วนแบ่งตลาดของอุตสาหกรรมที่ศึกษา โดยอัตราส่วนการกระจุกตัวเป็นเครื่องมือการวัดการกระจุกตัวของตลาดที่มีการใช้มากที่สุด ซึ่งสามารถวัดส่วนแบ่งของตลาดในอุตสาหกรรมนั้นของผู้ผลิตรายใหญ่ที่สุดจำนวนหนึ่ง (นันทวุฒิ , 2558)

การวิเคราะห์ข้อมูลเป็นการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ 2 ประการของการวิจัย ซึ่งได้แก่ ข้อที่ 1 การวิเคราะห์ศักยภาพการแข่งขันของอุตสาหกรรมเครื่องสำอางของประเทศไทยได้ใช้การวิเคราะห์ตามแนวคิดระบบเพชรของ Michael E. Porter (จีรพรรณ, 2560 อ้างถึง Michael E. Porter, 1990) โดยมี 3 ประเด็น ดังนี้

ประเด็นที่ 1 การวิเคราะห์ปัจจัย4 ด้านที่ส่งผลต่อศักยภาพการแข่งขันของอุตสาหกรรมเครื่องสำอางของประเทศไทย คือ 1) ปัจจัยการผลิต ได้แก่ เงินทุน แรงงาน วัตถุดิบ และเทคโนโลยีการผลิต 2) อุปสงค์ ได้แก่ ยอดขาย มูลค่าการส่งออก และกำไร 3) อุตสาหกรรมที่เกี่ยวเนื่องและสนับสนุน ได้แก่ การเชื่อมโยงไปข้างหน้า การเชื่อมโยงไปข้างหลัง และการรวมกลุ่ม และ 4) ยุทธการ โครงสร้างและสภาพการแข่งขันของเครื่องสำอาง ได้แก่ จำนวนสถานประกอบการ และการแข่งขัน

ประเด็นที่ 2 การวิเคราะห์ระดับศักยภาพการแข่งขันของอุตสาหกรรมเครื่องสำอางของประเทศไทยตามตัวชี้วัดปัจจัย 4 ด้านที่ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์การให้คะแนนตามตัวชี้วัดต่างๆ ได้แก่

ด้านที่ 1) ด้านปัจจัยการผลิต ได้กำหนดตัวชี้วัดจากอัตราการขยายตัวของจำนวนเงินทุน จำนวนการจ้างงาน ดัชนีผลิตภาพแรงงาน และมูลค่าการนำเข้าวัตถุดิบ

ด้านที่ 2) ด้านอุปสงค์ได้กำหนดตัวชี้วัดจากอัตราการขยายตัวของมูลค่าการส่งออก ยอดขาย และกำไร

ด้านที่ 3) ด้านอุตสาหกรรมที่เกี่ยวเนื่องและสนับสนุน ได้กำหนดตัวชี้วัดระดับการเชื่อมโยงอุตสาหกรรมไปข้างหน้าหรือไปข้างหลังของอุตสาหกรรมเครื่องสำอาง เปรียบเทียบกับค่าเฉลี่ยของระดับการเชื่อมโยงไปข้างหน้าหรือไปข้างหลังในอุตสาหกรรมทุกสาขาของประเทศไทย หากมีค่าน้อยกว่า กำหนดให้ได้ 1 คะแนน หากมีค่าเท่ากัน กำหนดให้ได้ 2 คะแนน และหากมีค่ามากกว่า กำหนดให้ได้ 3 คะแนน ซึ่งคำนวณได้จากดัชนีความเชื่อมโยงโดยรวมไปข้างหน้าของอุตสาหกรรมเครื่องสำอาง (Total Forward Linkage Index: TF) และดัชนีความเชื่อมโยงโดยรวมไปข้างหลังของอุตสาหกรรมเครื่องสำอาง (Total Backward Linkage Index: TB)

สำหรับตัวชี้วัดด้านอุตสาหกรรมที่เกี่ยวเนื่องและสนับสนุนอีกตัวหนึ่งคือจำนวนการรวมกลุ่มของธุรกิจหรือสถาบันที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมเครื่องสำอาง หากมีจำนวนการรวมกลุ่มจำนวน 1 กลุ่ม กำหนดให้ได้ 1

คะแนน หากมีจำนวนการรวมกลุ่มจำนวน 2 กลุ่ม กำหนดให้ได้ 2 คะแนน และหากมีจำนวนรวมกลุ่มมากกว่า 2 กลุ่ม กำหนดให้ได้ 3 คะแนน

ด้านที่ 4) ด้านยุทธการ โครงสร้างและสภาพการแข่งขันได้กำหนดตัวชี้วัดจากอัตราการขยายตัวของจำนวนสถานประกอบการและจำนวนสิทธิบัตรของอุตสาหกรรมเครื่องสำอางของประเทศไทย สัดส่วนโรงงานเครื่องสำอางที่ได้รับรองมาตรฐานตามหลักเกณฑ์วิธีที่ดีในการผลิต (Good Manufacturing Practice :GMP) หากสัดส่วนโรงงานเครื่องสำอางที่ได้รับรองมาตรฐาน GMP ร้อยละ 0-33.33 ร้อยละ 33.34-66.66 และร้อยละ 66.67-100.00 ของโรงงานเครื่องสำอางทั้งหมดในประเทศไทย กำหนดให้ได้ 1 คะแนน 2 คะแนน และ 3 คะแนน ตามลำดับ นอกจากนี้ ยังได้กำหนดตัวชี้วัดอีก 1 ตัว คือพิจารณาจากอัตราส่วนการกระจุกตัว (Concentration Ratio: C) ของอุตสาหกรรมเครื่องสำอาง

อัตราส่วนการกระจุกตัวที่คำนวณได้ยิ่งมีค่าสูง ผู้ผลิตเครื่องสำอางยิ่งมีอำนาจผูกขาดมากหรือมีการกระจุกตัวในอุตสาหกรรมเครื่องสำอางสูง (นันทวุฒิ , 2558)

ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์การวัดของระดับการกระจุกตัว ดังนี้

ค่าอัตราส่วนการกระจุกตัวที่คำนวณได้มีค่าเท่ากับ 0 - 0.33 แสดงว่า การกระจุกตัวของอุตสาหกรรมเครื่องสำอางอยู่ในระดับต่ำ กล่าวคือ ผู้ประกอบการมีการแข่งขันกันมาก กำหนดให้ได้ 3 คะแนน

ค่าอัตราส่วนการกระจุกตัวที่คำนวณได้มีค่าเท่ากับ 0.34 - 0.66 แสดงว่า การกระจุกตัวของอุตสาหกรรมเครื่องสำอางอยู่ในระดับปานกลาง กล่าวคือ ผู้ประกอบการมีการแข่งขันกันปานกลาง กำหนดให้ได้ 2 คะแนน

ค่าอัตราส่วนการกระจุกตัวที่คำนวณได้มีค่าเท่ากับ 0.67 - 1 แสดงว่า การกระจุกตัวของอุตสาหกรรมเครื่องสำอางอยู่ในระดับสูง กล่าวคือ ผู้ประกอบการมีการแข่งขันกันน้อย กำหนดให้ได้ 1 คะแนน

สำหรับตัวชี้วัดเรื่องอัตราการขยายตัวในแต่ละตัวชี้วัดดังกล่าวของเครื่องสำอางถ้ามีอัตราการขยายตัวน้อยกว่าอัตราการขยายตัวของอุตสาหกรรมทุกสาขาของประเทศไทย ผู้วิจัยได้กำหนดให้ได้ 1 คะแนน หากมีค่าเท่ากับอัตราการขยายตัวของอุตสาหกรรมทุกสาขาของประเทศไทย กำหนดให้ได้ 2 คะแนน และหากมีค่ามากกว่าอัตราการขยายตัวของอุตสาหกรรมทุกสาขาของประเทศไทย กำหนดให้ได้ 3 คะแนน

ต่อจากนั้นผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์การให้คะแนนตามตัวชี้วัดต่างๆ ของปัจจัย 4 ด้านรวมกันที่สะท้อนระดับศักยภาพการแข่งขันของอุตสาหกรรมเครื่องสำอางของประเทศไทยหากคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 0.00 – 20.00 , 20.01 – 40.00 , 40.01 – 60.00 , 60.01 – 80.00 และ 80.01 – 100.00 หมายถึง อุตสาหกรรมเครื่องสำอางของประเทศไทยมีศักยภาพในระดับต่ำ ค่อนข้างต่ำ ปานกลาง ค่อนข้างสูง และสูง ตามลำดับ

ประเด็นที่ 3 การวิเคราะห์ระดับศักยภาพการแข่งขันของอุตสาหกรรมเครื่องสำอางของประเทศไทยเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่งขันที่สำคัญของไทย ได้แก่ ประเทศฝรั่งเศส สหรัฐอเมริกา เยอรมนี เกาหลีใต้ และจีน โดยเป็นการวิเคราะห์ความได้เปรียบเชิงแข่งขันในแต่ละปัจจัยของอุตสาหกรรมเครื่องสำอางของประเทศไทยตามแนวคิดระบบเพชร ซึ่งผู้วิจัยได้จำแนกปัจจัยที่มีผลต่อความได้เปรียบเชิงแข่งขันเป็น 4 ด้าน ดังนี้

1) ปัจจัยการผลิต ได้แก่ เงินทุนพิจารณาจากอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ แรงงานพิจารณาจากอัตราค่าจ้างขั้นต่ำ วัตถุดิบพิจารณาจากมูลค่านำเข้าวัตถุดิบต่อยอดขายเครื่องสำอาง และเทคโนโลยีการผลิตพิจารณาจากมูลค่านำเข้าเครื่องจักรที่ใช้ในอุตสาหกรรมเครื่องสำอางต่อยอดขายเครื่องสำอาง

2) อุปสงค์ ได้แก่ ยอดขายเครื่องสำอางเฉลี่ยต่อหัว และมูลค่าส่งออกเครื่องสำอาง

3) อุตสาหกรรมที่เกี่ยวเนื่องและสนับสนุน พิจารณาจากราคานำเข้าวัตถุดิบที่ใช้ทำเครื่องสำอาง หากราคานำเข้าวัตถุดิบสูง จะทำให้อุตสาหกรรมที่เกี่ยวเนื่องและสนับสนุนอุตสาหกรรมเครื่องสำอางมีต้นทุนการผลิตสูง

4) ยุทธการ โครงสร้าง และสภาพการแข่งขันของอุตสาหกรรมเครื่องสำอาง พิจารณาจากจำนวนสถานประกอบการเครื่องสำอาง

ในการวิเคราะห์ความได้เปรียบเชิงแข่งขันของแต่ละปัจจัย โดยในแต่ละปัจจัยที่ต้องการเปรียบเทียบจะกำหนดให้ดัชนีความได้เปรียบเชิงแข่งขันของประเทศไทยเท่ากับ 1 จากนั้นนำปัจจัยนั้นๆ ของประเทศคู่แข่งมาเทียบกับประเทศไทย หากค่าดัชนีของปัจจัยของประเทศคู่แข่งนั้นยิ่งสูงยิ่งแสดงให้เห็นถึงศักยภาพในการแข่งขัน โดยถ้าค่าดัชนีที่ได้ในปัจจัยใดมากกว่า 1 แสดงว่าประเทศคู่แข่งนั้นมีความได้เปรียบเชิงแข่งขันมากกว่าประเทศไทยในปัจจัยนั้นๆ หากค่าดัชนีที่ได้ในปัจจัยใดน้อยกว่า 1 แสดงว่าประเทศไทยมีความได้เปรียบเชิงแข่งขันมากกว่าประเทศคู่แข่งนั้นๆ

การคำนวณค่าดัชนีความได้เปรียบเชิงแข่งขันของประเทศ i ในปัจจัย j มีดังนี้ (จีรพรรณ, 2560)

$$C_{ij} = 1+/- \frac{(X_{oj} - X_{ij})}{X_{jmax}}$$

โดยที่

C_{ij} = ดัชนีความได้เปรียบเชิงแข่งขันของประเทศ i ในปัจจัย j
ประเทศ i ได้แก่ i = 1 คือ ฝรั่งเศส i = 2 คือ สหรัฐอเมริกา
i = 3 คือ เยอรมนี i = 4 คือ เกาหลีใต้ และ i = 5 คือ จีน

X_{oj} = ค่าที่ใช้ในการวัดปัจจัย j ของประเทศไทย

X_{ij} = ค่าที่ใช้ในการวัดปัจจัย j ของประเทศ i

X_{jmax} = ค่าที่ใช้ในการวัดปัจจัย j ของประเทศที่มีค่ามากกว่า

ใช้ $1+ \frac{(X_{oj} - X_{ij})}{X_{jmax}}$ ในกรณีค่าปัจจัย j ที่มีค่าน้อยจะมีความได้เปรียบเชิงแข่งขันสูง

ใช้ $1- \frac{(X_{oj} - X_{ij})}{X_{jmax}}$ ในกรณีค่าปัจจัย j ที่มีค่ามากจะมีความได้เปรียบเชิงแข่งขันสูง

สำหรับการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 การวางแนวทางการพัฒนาอุตสาหกรรมเครื่องสำอางของประเทศไทยคือ การนำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ศักยภาพการแข่งขันตามแนวคิดระบบเพชรจากข้อมูลทุติยภูมิและจากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการธุรกิจเครื่องสำอางจำนวน 9 ราย มาทำการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและข้อจำกัด (SWOT Analysis) เพื่อกำหนดกลยุทธ์และวางแนวทางการพัฒนาอุตสาหกรรมเครื่องสำอางของประเทศไทย

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ศักยภาพการแข่งขันของอุตสาหกรรมเครื่องสำอางของประเทศไทย

ผลการวิเคราะห์ศักยภาพการแข่งขันของอุตสาหกรรมเครื่องสำอางของประเทศไทย ประกอบด้วย 3 ประเด็น ได้แก่ ประเด็นที่ 1 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อศักยภาพการแข่งขันของอุตสาหกรรมเครื่องสำอาง

ของประเทศไทย ประเด็นที่ 2 ผลการวิเคราะห์ระดับศักยภาพการแข่งขันของอุตสาหกรรมเครื่องสำอางของประเทศไทย และประเด็นที่ 3 ผลการวิเคราะห์ระดับศักยภาพการแข่งขันของอุตสาหกรรมเครื่องสำอางของประเทศไทยเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่งขันมีดังนี้

ประเด็นที่ 1 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อศักยภาพการแข่งขันของอุตสาหกรรมเครื่องสำอางของประเทศไทย

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อศักยภาพการแข่งขันของอุตสาหกรรมเครื่องสำอางของประเทศไทย พบว่าปัจจัยที่เป็นผลดีต่อการสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพการแข่งขัน ได้แก่ 1) ด้านปัจจัยการผลิต คือ การจ้างงานเพิ่มขึ้น 2) ด้านอุปสงค์ คือ ยอดขายในปี พ.ศ. 2560 เพิ่มขึ้น ซึ่งยอดขายส่วนใหญ่มาจากสิ่งปรุงแต่งที่ใช้บำรุงผิว สิ่งปรุงแต่งสำหรับใช้กับผม และสิ่งปรุงแต่งที่ใช้แต่งหน้า ร้อยละ 35.82, 21.52 และ 17.70 ตามลำดับ (Statista, 2018) และดุลการค้าผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางเกินดุล 3) ด้านอุตสาหกรรมที่เกี่ยวเนื่องและสนับสนุน คือ การได้รับสนับสนุนจากการรวมกลุ่มธุรกิจเครื่องสำอาง และ 4) ด้านยุทธการ โครงสร้างและสภาพการแข่งขัน คือ จำนวนสถานประกอบการเพิ่มขึ้นมาก สำหรับปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาศักยภาพการแข่งขัน ได้แก่ 1) ด้านปัจจัยการผลิต คือ การเข้าถึงแหล่งเงินทุนทำได้ยาก ดัชนีในผลิตภาพแรงงานลดลง วัตถุดิบส่วนใหญ่นำเข้าจากต่างประเทศร้อยละ 19.63 ของยอดขายเครื่องสำอางทั้งหมดของประเทศไทยในปี พ.ศ.2560 โดยวัตถุดิบที่มีมูลค่าการนำเข้าสูงที่สุด ได้แก่ ของผสมสารที่มีกลิ่นหอม สารอินทรีย์ที่เป็นตัวลดแรงตึงผิว และสิ่งปรุงแต่งที่ใช้หล่อลื่น ร้อยละ 44.29, 31.93 และ 15.67 ตามลำดับ ส่วนมากนำเข้าจากประเทศสิงคโปร์ ญี่ปุ่น และสหรัฐอเมริกา ร้อยละ 28.06, 15.08 และ 11.01 ตามลำดับ (ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์, 2561) และอัตราภาษีนำเข้าวัตถุดิบสูง ขาดการพัฒนาและต่อยอดทางด้านเทคโนโลยีจึงมีการพึ่งพาเทคโนโลยีจากต่างประเทศ 2) ด้านอุปสงค์ คือ กำไรขึ้นอยู่กับราคาต้นทุนวัตถุดิบที่มีความไม่แน่นอน 3) ด้านอุตสาหกรรมที่เกี่ยวเนื่องและสนับสนุนพิจารณาได้จากค่าดัชนีความเชื่อมโยงโดยรวมไปข้างหน้า (TF) และข้างหลัง (TB) ของสาขาการผลิตเครื่องสำอางมีค่าเท่ากับ 0.7550 และ 0.9550 ตามลำดับ ซึ่งมีค่าน้อยกว่า 1 แสดงว่าสาขาการผลิตเครื่องสำอางเป็นสาขาที่มีความเชื่อมโยงกับสาขาการผลิตอื่นๆ ในระบบเศรษฐกิจน้อย และ 4) ด้านยุทธการ โครงสร้าง และสภาพการแข่งขัน คือ สถานประกอบการส่วนใหญ่มีขนาดเล็ก และโรงงานที่ได้รับมาตรฐาน GMP มีน้อยโดยมีเพียง 187 แห่ง จากโรงงานทั้งหมด 447 แห่ง อัตราส่วนการกระจุกตัวของอุตสาหกรรมเครื่องสำอางของประเทศไทยเท่ากับ 0.4611 แสดงว่าอุตสาหกรรมเครื่องสำอางของประเทศไทยมีการแข่งขันระดับปานกลาง ทั้งนี้อุตสาหกรรมเครื่องสำอางมีการแข่งขันกันทุกประเทศทั่วโลก ซึ่งผู้นำในตลาดเครื่องสำอางของตลาดโลกส่วนใหญ่เป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว โดยในปี พ.ศ.2560 ประเทศฝรั่งเศสเป็นประเทศที่มีมูลค่าการส่งออกเครื่องสำอางเป็นอันดับหนึ่งในตลาดโลกในหัวน้ำหอมและน้ำหอม สิ่งปรุงแต่งที่ใช้แต่งหน้าหรือบำรุงผิว ประเทศเยอรมนีเป็นประเทศที่มีมูลค่าการส่งออกอันดับหนึ่งในตลาดโลกในสามผลิตภัณฑ์ ได้แก่ สิ่งปรุงแต่งสำหรับใช้กับผม สบู่ และสิ่งปรุงแต่งที่ใช้เพื่ออนามัยของช่องปากหรือฟัน ส่วนประเทศจีนเป็นประเทศที่มีมูลค่าการส่งออกอันดับหนึ่งในตลาดโลกในสิ่งปรุงแต่งที่ใช้โกนหนวดและดับกลิ่นตัว สำหรับประเทศไทยเป็นทั้งผู้ส่งออกและผู้นำเข้าเครื่องสำอางรายเล็กในตลาดโลก กล่าวคือ ไทยมีสัดส่วนมูลค่าการส่งออกเครื่องสำอางคิดเป็น ร้อยละ 1.77 และมีสัดส่วนมูลค่าการนำเข้าเครื่องสำอางอยู่ที่ร้อยละ 1.11 ของตลาดโลก (International Trade Center, 2018)

ประเด็นที่ 2 ผลการวิเคราะห์ระดับศักยภาพการแข่งขันของอุตสาหกรรมเครื่องสำอางของประเทศไทย

ผลการวิเคราะห์ระดับศักยภาพการแข่งขันของอุตสาหกรรมเครื่องสำอางของประเทศไทย พิจารณาได้จากตัวชี้วัดปัจจัย 4 ด้าน ตามเกณฑ์การให้คะแนนที่ผู้วิจัยได้กำหนด พบว่าอุตสาหกรรมเครื่องสำอางของประเทศไทยมีศักยภาพการแข่งขันโดยรวมที่ร้อยละ 71.43 อยู่ในระดับค่อนข้างสูง โดยด้านที่ได้คะแนนสูงสุด คือ ด้านปัจจัยการผลิต ได้คะแนนคิดเป็นร้อยละ 83.33 รองลงมาคือด้านอุปสงค์ ด้านยุทธการ โครงสร้างและสภาพการแข่งขัน ได้คะแนนร้อยละ 77.78 และ 66.67 ตามลำดับ ซึ่งอยู่ในระดับค่อนข้างสูง แต่ในด้านอุตสาหกรรมที่เกี่ยวเนื่องและสนับสนุนได้คะแนนร้อยละ 55.56 ซึ่งเป็นปัจจัยเพียงด้านเดียวที่มีคะแนนอยู่ในระดับปานกลาง

ประเด็นที่ 3 ผลการวิเคราะห์ระดับศักยภาพการแข่งขันของอุตสาหกรรมเครื่องสำอางของประเทศไทยเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่งขัน

ผลการวิเคราะห์ระดับศักยภาพการแข่งขันของอุตสาหกรรมเครื่องสำอางของประเทศไทยเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่งขันที่สำคัญของไทย ได้แก่ ประเทศฝรั่งเศส สหรัฐอเมริกา เยอรมนี เกาหลีใต้ และจีน จากดัชนีความได้เปรียบเชิงแข่งขันในปัจจัย 4 ด้าน โดยใช้ข้อมูลในปี พ.ศ.2560 พบว่าโดยรวมแล้วประเทศไทยเสียเปรียบประเทศคู่แข่งทั้ง 5 ประเทศ โดยเสียเปรียบประเทศสหรัฐอเมริกามากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 33.40 รองลงมา คือ ประเทศเกาหลีใต้ จีน ฝรั่งเศส และเยอรมนี คิดเป็นร้อยละ 20.28, 19.00, 9.66 และ 7.49 ตามลำดับ ทั้งนี้ด้านปัจจัยการผลิต และด้านยุทธการ โครงสร้างและสภาพการแข่งขัน เป็นปัจจัยที่ประเทศไทยมีความได้เปรียบประเทศคู่แข่ง 2 ประเทศ คือ ประเทศเยอรมนีและฝรั่งเศส แต่เสียเปรียบประเทศจีน เกาหลีใต้ และสหรัฐอเมริกา ตามลำดับ สำหรับปัจจัยด้านอุปสงค์เป็นปัจจัยที่ประเทศไทยเสียเปรียบในทุกประเทศคู่แข่งยกเว้นประเทศจีน ส่วนด้านอุตสาหกรรมสนับสนุนและเกี่ยวเนื่องเป็นปัจจัยที่ประเทศไทยเสียเปรียบในทุกประเทศคู่แข่งยกเว้นประเทศเกาหลีใต้

ผลการวางแนวทางการพัฒนาอุตสาหกรรมเครื่องสำอางของประเทศไทย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลทุติยภูมิร่วมกับผลการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการ ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก (SWOT Analysis) พบว่า การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในของอุตสาหกรรมเครื่องสำอางของประเทศไทย คือ การวิเคราะห์จุดแข็ง ได้แก่ 1) ทุนจดทะเบียนส่วนใหญ่เป็นทุนจดทะเบียนจากแหล่งภายในประเทศ 2) อัตราการขยายตัวของจำนวนแรงงานเครื่องสำอางสูงกว่าอัตราการขยายตัวของแรงงานอุตสาหกรรมทุกสาขาของประเทศไทย และ 3) การพัฒนาการรวมกลุ่มที่ดี และการวิเคราะห์จุดอ่อน ได้แก่ 1) การเข้าถึงแหล่งเงินทุนของสถานประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อมในอุตสาหกรรมเครื่องสำอางของประเทศไทยทำได้ยาก 2) ดัชนีผลิตภาพแรงงานเครื่องสำอางลดลง 3) วัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตส่วนใหญ่นำเข้าจากต่างประเทศ 4) เครื่องจักรในการผลิตส่วนใหญ่นำเข้าจากต่างประเทศ 5) สถานประกอบการเครื่องสำอางไทยส่วนใหญ่เป็นสถานประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อม 6) การวิจัยและพัฒนาเครื่องสำอางของประเทศไทยขาดการนำไปใช้และต่อยอด และ 7) ยอดขายเครื่องสำอางส่วนใหญ่เป็นของบริษัทต่างชาติที่มาลงทุนในประเทศไทย ส่วนการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกของอุตสาหกรรมเครื่องสำอางของประเทศไทย คือ การวิเคราะห์โอกาส ได้แก่ 1) กระแสความนิยมการรักษาสุขภาพ บุคลิกภาพและความงามที่เพิ่มขึ้น และ 2) ความร่วมมือของหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนในธุรกิจเครื่องสำอางหลายด้าน และการวิเคราะห์อุปสรรค ได้แก่ 1) โรงงานเครื่องสำอางที่ได้รับมาตรฐานหลักเกณฑ์วิธีการที่ดีในการผลิตเครื่องสำอางมีน้อย 2) การจัดเก็บภาษี

นำเข้าวัตถุดิบเครื่องสำอางในอัตราที่สูง และ 3) ผู้ส่งออกเครื่องสำอางประสบมาตรการกีดกันทางการค้าที่มิใช่ภาษี

ต่อจากนั้นได้ทำการวิเคราะห์ TOWS Matrix เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาอุตสาหกรรมเครื่องสำอางของประเทศไทย นำมาซึ่ง 5 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ 1) ยุทธศาสตร์การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในธุรกิจเครื่องสำอาง 2) ยุทธศาสตร์การพัฒนาเพื่อยกระดับความสามารถในการผลิตเครื่องสำอาง 3) ยุทธศาสตร์การส่งเสริมการส่งออกเครื่องสำอาง 4) ยุทธศาสตร์การเชื่อมโยงความร่วมมือในกลุ่มเครื่องสำอาง และ 5) ยุทธศาสตร์การพัฒนาและยกระดับมาตรฐานผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางสู่สากล ซึ่งประกอบด้วย 8 กลยุทธ์ ได้แก่ 1) กลยุทธ์การพัฒนาด้านการบริหารและบุคลากร 2) กลยุทธ์การสร้างความเข้มแข็งทางการเงิน 3) กลยุทธ์การพัฒนาต่อยอดการผลิตวัตถุดิบเครื่องสำอาง 4) กลยุทธ์การพัฒนาเทคโนโลยีการผลิต 5) กลยุทธ์การตลาดเชิงรุก 6) กลยุทธ์การสร้างความเข้มแข็งของเครือข่าย 7) กลยุทธ์สร้างความเข้มแข็งด้านการพัฒนามาตรฐานการผลิต และ 8) กลยุทธ์การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ โดยกลยุทธ์ดังกล่าวประกอบด้วย 8 แผนงาน และ 19 โครงการ ได้แก่ 1) โครงการอบรมบริหารจัดการธุรกิจเครื่องสำอาง 2) โครงการจัดตั้งศูนย์ความรู้เกี่ยวกับอุตสาหกรรมเครื่องสำอาง 3) โครงการพัฒนาทักษะแรงงาน 4) โครงการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาเพื่อความพร้อมสู่ตลาดแรงงาน 5) โครงการจัดหาแหล่งเงินทุน 6) โครงการสร้างความพร้อมให้ผู้ประกอบการเข้าถึงแหล่งเงินทุน 7) โครงการวิจัยและพัฒนาและการจัดหาวัตถุดิบ 8) โครงการขึ้นทะเบียนสารสกัดที่ใช้ในการผลิตเครื่องสำอาง 9) โครงการถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตเครื่องสำอาง 10) โครงการพัฒนาเครื่องจักรในการผลิตเครื่องสำอาง 11) โครงการศึกษาตลาดในกลุ่มประเทศ ASEAN 12) โครงการส่งเสริมการขายผ่านสื่อสังคมออนไลน์ 13) โครงการพัฒนาตราสินค้าเครื่องสำอางของประเทศไทย 14) โครงการสร้างเครือข่ายตลาดในต่างประเทศ 15) โครงการความร่วมมืองานวิจัยของสถาบันการศึกษาและหน่วยงาน 16) โครงการพัฒนาโรงงานให้ได้มาตรฐานการผลิตที่ดี 17) โครงการปรับปรุงกฎระเบียบการขึ้นทะเบียนเครื่องสำอาง 18) โครงการวิจัยและพัฒนาการออกแบบบรรจุภัณฑ์เครื่องสำอาง 19) โครงการพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตบรรจุภัณฑ์เครื่องสำอาง

สรุป

การศึกษาเพื่อวิเคราะห์ศักยภาพการแข่งขันและวางแนวทางการพัฒนาเครื่องสำอางของประเทศไทย พบว่าอุตสาหกรรมเครื่องสำอางของประเทศไทยมีศักยภาพการแข่งขันโดยรวมที่ร้อยละ 71.43 อยู่ในระดับค่อนข้างสูง โดยเฉพาะด้านปัจจัยการผลิต แต่ยังคงเสียเปรียบเชิงแข่งขันประเทศคู่แข่งทั้ง 5 ประเทศ โดยเฉพาะประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งจากผลการศึกษาครั้งนี้จึงได้เสนอแนะยุทธศาสตร์ 5 ยุทธศาสตร์ ซึ่งประกอบด้วย 8 กลยุทธ์ 8 แผนงาน และ 19 โครงการ

การวิจัยครั้งนี้มีข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาศักยภาพการแข่งขันและวางแนวทางการพัฒนาเครื่องสำอางของประเทศไทย ดังต่อไปนี้ 1) จากผลการวิจัยพบว่ามีการพัฒนาการรวมกลุ่มเครื่องสำอางที่ดีแต่ควรมีการพัฒนาเพิ่มขึ้นโดยภาคเอกชนควรพัฒนาการรวมกลุ่มธุรกิจเครื่องสำอางของผู้ประกอบการให้มีความร่วมมือมากขึ้น เช่น การมีส่วนร่วมในการจัดหาวัตถุดิบ การพัฒนาเครื่องจักรที่ใช้ในการผลิต การถ่ายทอดองค์ความรู้และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน เป็นต้น 2) จากผลการวิจัยพบว่าสาขาการผลิตเครื่องสำอางมีการเชื่อมโยงกับสาขาการผลิตอื่นๆ ในระบบเศรษฐกิจน้อย ดังนั้น ภาคเอกชนควรพัฒนาการผลิตเครื่องสำอางให้ครบวงจร ซึ่ง

เริ่มต้นจากการควบคุมคุณภาพวัตถุดิบจนกระทั่งเป็นผลิตภัณฑ์สู่มือผู้บริโภคที่มีคุณภาพทั้งอุตสาหกรรมต้นน้ำ กลางน้ำและปลายน้ำ ให้มีการเชื่อมโยงเศรษฐกิจมากขึ้นและ 3) จากผลการวิจัยพบว่าเทคโนโลยีในการผลิตและวัตถุดิบที่ใช้ผลิตเครื่องสำอางส่วนใหญ่นำเข้าจากต่างประเทศ นอกจากนี้การวิจัยและพัฒนาเครื่องสำอางขาดการนำไปใช้และต่อยอด ดังนั้น ภาครัฐควรพัฒนาและส่งเสริมให้การสนับสนุนผู้ประกอบการเครื่องสำอางในการพัฒนานวัตกรรม เช่น เทคโนโลยีในการผลิต วัตถุดิบที่ใช้ในเครื่อง สำอาง และผลิตภัณฑ์ใหม่ที่คำนึงถึงการปกป้องจากมลภาวะสิ่งแวดล้อม เป็นต้น ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาครั้งต่อไป มีดังต่อไปนี้ 1) ควรมีการศึกษาตัวชี้วัดเพื่อใช้ในการวิเคราะห์ระดับศักยภาพการแข่งขันของอุตสาหกรรมเครื่องสำอางของประเทศไทยเพิ่มเติมเพื่อเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่งขัน เช่น ด้านปัจจัยการผลิต คือ ผลิตภาพแรงงาน ด้านอุปสงค์ คือ พฤติกรรมของผู้บริโภคเครื่องสำอาง ด้านอุตสาหกรรมสนับสนุนและเกี่ยวเนื่อง คือ ปริมาณผลิตของวัตถุดิบเฉลี่ยต่อโรงงาน ด้านยุทธการ โครงสร้าง และสภาพการแข่งขันของเครื่องสำอาง คือ สิทธิบัตรเครื่องสำอาง เป็นต้น และ 2) ควรมีการศึกษาเหตุสุดวิสัย เช่น การเปลี่ยนแปลงอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ เป็นต้น

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ที่สนับสนุนทุนในการวิจัย

เอกสารอ้างอิง

กรมสรรพากร. 2559. **กฎกระทรวงกำหนดจำนวนการจ้างงานและมูลค่าสินทรัพย์ถาวรของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม พ.ศ.2545**. แหล่งที่มา: http://www.rd.go.th/ publish/38056.0.html, 6 กรกฎาคม 2561.

จีรพรรณ กุลดิลก. 2560. **ทฤษฎีวงกลมดาว : กลยุทธ์สำหรับผู้ประกอบการ**. ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ. อ้างถึง Michael E. Porter. 1990. **The Competitive Advantage of Nations. Free Press Inc, New York.**

นันทวุฒิ พิพัฒน์เสรีธรรม. 2558. **เศรษฐศาสตร์องค์กรอุตสาหกรรม**. โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ปทุมธานี.

ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์. 2561. **พิกัดอัตราศุลกากร: การส่งออก**. แหล่งที่มา: http://tradereport.moc.go.th/Report/Default.aspx?Report=HarmonizeCommodity&Lang = Th&ImExType=2&Option=6, 4 มีนาคม 2561.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2553. **ตารางปัจจัยการผลิตและ ผลผลิต Input-Output Tables (I-O Tables)**. แหล่งที่มา: http://www.nesdb.go.th/ma in.php?filename =io_page, 18 เมษายน 2561.

International Trade Centre. 2018. **Trade Statistics for International Business Development**. Available Source: http://www. trademap.org/countrymap/Country_SelProductCountry_TS.aspx, 20 March 2018.

Statista. 2018. **Cosmetics and Personal Care: Region**. Available Source: https://www.statista.com/outlook/ 70000000/126/cosmetics-and-personal-care/thailand#, 6 July 2018.

The Effects of Banking Competition, Monetary Policy and Fiscal Policy on Interest Rates

Thanarak Laosuthi[1*]

ABSTRACT

In this study, I develop a general equilibrium model in which interest rates in the credit market and the deposit market are endogenous. The framework generates a number of interesting insights regarding the roles of banking competition, monetary policy and fiscal policy. The results show that the degree of financial competition has significant impacts on interest rates. For example, given the same level of risk in the credit market and bond market, interest rates in these two markets can be different due to imperfect competition in the banking sector. Furthermore, an increase in government budget deficit is associated with higher interest rates of long term deposit and loans. Moreover, an expansionary monetary policy results in an increase in long term deposit rate and loan rate.

Key Words: Banking Competition, Monetary Policy, Fiscal Policy, Interest Rates

* Corresponding author; e-mail address: fecotrl@ku.ac.th

[1]Department of Economics, Faculty of Economics, Kasetsart University, Bangkok, 10900

INTRODUCTION

While empirical evidence identifies that greater concentration affects activity in individual financial markets, it is also important to examine how the distortions collectively influence economic behavior. For example, do deposit market distortions exacerbate inefficiencies in the credit market? Surprisingly limited attention has been devoted to these issues — existing theoretical research generally focuses on either the deposit market or the credit market. Consequently, there is little formal analysis that explores the impact of financial concentration from a general equilibrium perspective.

In addition to market structure, monetary theory states that monetary policy has significant effects on banking activities. While theory and empirical evidence identify that financial market activity depends on competitive structure and monetary policy, it is also important to examine the interactions between the degree of distortions and monetary policy.

Furthermore, government policies can exacerbate the pricing distortions in the banking sector. In particular, fiscal policy can interfere with financial market activity. Consequently, it is interesting to examine the effects of monetary policy and fiscal policy in the economy in which financial institutions can exploit the market power in both deposit market and credit market. In order to address these issues, I apply the model in which banks serve important economic functions. As in Diamond and Dybvig (1983), financial institutions promote risk sharing services in the economy. Furthermore, the role of money is well defined. In particular, following Townsend (1987) and Schreft and Smith (1997), spatial separation and private information generate a transactions role for money.

SCOPE OF THE STUDY

This research aims to provide theoretical study for the effects of banking competition, fiscal policy and monetary policy on interest rates in a general equilibrium setting.

MODEL

1. Environment

By following Schreft and Smith (1997), I consider a discrete-time economy populated by an infinite sequence of two-period lived overlapping generations, plus an initial old generation. In particular, the economy consists of two geographically separated islands. At the beginning of each time period, a new generation of individuals is born on each island with a population measure equal to 1. Although the population resides in two separate locations, there is a single consumption good available on both islands.

There are two types of agents: borrowers and lenders. Borrowers are endowed with y_1 units of goods when young and y_2 units of goods when old. In particular, the second period endowment is more than the first period endowment. The lifetime utility function of borrowers is given by:

$$u(c_1, c_2) = \ln(c_1) + \beta \ln(c_2) \qquad (1)$$

For lenders, they are endowed with $x > 0$ units of the consumption good when young. While they do not receive endowments in their old-age, they have access to a storage technology. For each of unit of goods allocated to the technology when young, agents receive $0 < s < 1$ units of consumption in the following time period. Private information serves as the primary trade friction in the economy. Thus, communication across islands is not possible. Moreover, they are subject to relocation shocks. Each period, a fraction of young lenders must move to the other island. The probability of relocation, π, is exogenous, publicly known, and the same in each island. They may carry goods across locations. However, transportation involves resource costs — a fraction of goods, $\tau \in (0,1)$, will depreciate during the relocation process.

2. Autarky Economy

In an autarky economy, individuals do not have access to financial intermediation or a money market. At the initial stage of period t, old relocated individuals carry the goods that they save from the previous period to the other location. Due to the transportation cost, they consume $s(1-\tau)x$ units of goods. Individuals who do not experience relocation shocks, non-movers, consume the entire returns from storage, sx. At the end of period t, old agents in generation $t-1$ die and the relocation shock occurs. Therefore, an individual's expected lifetime utility, $E(U(C^A))$, is a probability-weighted average of the lifetime utility obtained across states. To be specific, it is given by:

$$E(U(C^A)) = \left[\pi \ln(1-\tau) + (1-\pi)\right] \ln(sx) \qquad (2)$$

3. An Economy with Financial Intermediation

I proceed by integrating financial markets into the framework. However, in contrast to standard random relocation models, agents have limited ability to participate in the financial system. Although one or many different financial intermediaries may be available, individuals only obtain access to financial markets indirectly through the services of banks. With deposits received, banks can allocate funds to loans (l_t) and bonds (b_t). Moreover, banks also have the ability to trade in a market for money balances.

The return to fiat money depends on the total amount of currency in the economy. I let m_t denote the per capita real value of the monetary base on each island and σ denote the net growth rate of money. Therefore, the money supply for t>0 evolves according to:

$$m_{t+1}p_{t+1} = (1+\sigma)m_t p_t \qquad (3)$$

In addition to monetary policy, fiscal policy can interfere with financial market activity. Incorporating government debt into the model leads to two important channels. First, government bonds provide banks with more investment opportunities. Second, government bonds can divert funds away from the private sector. In particular, the government can issue interest-bearing bonds and collect tax (T_t) to finance government expenditure G_t and the bonds from the previous period. As a result, there are three primary assets: fiat money, loans, and government bonds. All bonds are of one-period maturity and default-free. One unit of goods held in bonds at t constitutes a sure claim to R^b units of goods at $t+1$. Thus, the government need only manipulate the supply of its liabilities to guarantee that it can meet its interest obligations in each period. The government budget constraint is given by:

$$b_t + T_t = G_t + R^b b_{t-1} \qquad (4)$$

Next, I describe the timing of actions in the economy. Banks announce deposit return schedules that depend on depositor-withdrawal dates and lenders deposit their funds. Based upon deposits received, banks choose portfolios that consist of currency reserves, loans, and government bonds. Money balances are obtained by receiving transfers of fiat money from the monetary authority and by trading some of the deposits to relocated old agents. The rest of deposits will be invested in the markets of loans and bonds. At the end of the period, the relocation shock occurs and old borrowers die.

4. Perfectly Competitive Banks

Banks compete for deposits by offering a schedule of rates of return to deposits. Thus, a set of actions is a Nash equilibrium if a bank cannot increase its profits in the deposit market by choosing a term structure to deposits other than its equilibrium action. Since financial intermediaries offer identical services, individuals will establish their accounts with the bank offering deposit rates providing more utility. Consequently, the deposit market is effectively perfectly competitive. In this manner, if there are more than one identical depository institutions in the economy, each financial intermediary chooses rates of return to deposits to maximize the expected utility of a representative depositor. The bank's objective is:

$$\underset{r_t^m, r_t^n, c_t^{PC}, l_t^{PC}, b_t^{PC}}{Max} \; \pi \ln(r_t^m x) + (1-\pi)\ln\left(r_t^n x\right) \qquad (5)$$

Furthermore, the bank's portfolio allocations must satisfy the balance sheet constraint:

$$x \geq c_t^{pc} + l_t^{pc} + b_t^{pc} \qquad (6)$$

Since currency is the only asset that can be transported across locations, the return to relocated agents is constrained by the amount of currency holdings and the inflation rate:

$$\pi r_t^m x \le c_t^{pc} \frac{p_t}{p_{t+1}} + m_t \frac{p_t}{p_{t+1}} \quad (7)$$

In addition, money is dominated in rate of return. Therefore, intermediaries will not carry balances between periods. As a result, banks use the revenues from the loan market and the bond market to finance payments to nonrelocated agents:

$$(1-\pi) r_t^n x \le R l_t^{pc} + R_t^b b_t^{pc} \quad (8)$$

As in the previous section, banks can prevent liquidity crises by offering a schedule of deposit rates so that nonrelocated agents receive higher returns than relocated agents:

$$r_t^m \le r_t^n \quad (9)$$

This constraint also reflects the requirement that money is dominated in rate of return. Finally, in order to induce individuals to deposit their funds in the bank, the expected utility of each depositor must satisfy a participation constraint. Instead of the bank, agents may choose to put funds in the storage technology. Consequently, individuals must obtain higher expected utility than the autarky level:

$$\pi \ln(r_t^m x) + (1-\pi) \ln\left(r_t^n x\right) \ge E(U(C^A)) \quad (10)$$

5. A Monopoly Bank

In contrast to perfectly competitive banks, a monopolist chooses to earn the highest possible profits. Consequently, a monopolist chooses a schedule (r_t^m , r_t^n , c_t^{mp} , l_t^{mp} , b_t^{mp}) such that:

$$\underset{r_t^m, r_t^n, l_t^{mp}, m_t^{mp}, b_t^{mp}}{Max} \left(c_t^{mp} \frac{p_t}{p_{t+1}} + m_t \frac{p_t}{p_{t+1}} - \pi r_t^m x \right) + \left(R l_t^{mp} + R^b b_t^{mp} - (1-\pi) r_t^n x \right) \quad (11)$$

subject to a balance sheet constraint:

$$x \ge c_t^{mp} + l_t^{mp} + b_t^{mp} \quad (12)$$

As in perfectly competitive economy, relocated agents cannot access their account in the other location due to limited communication. As a result, they must use fiat money to trade for goods. Thus, the payment to relocated individuals is given by the amount of reserves:

$$\pi r_t^m x \le c_t^{mp} \frac{p_t}{p_{t+1}} + m_t \frac{p_t}{p_{t+1}} \quad (13)$$

In contrast, agents who do not move can keep their funds in the bank. The rate of return will be determined by returns from loans and government bonds. Consequently, the return to nonrelocated agents is constrained by:

$$(1-\pi) r_t^n x \le R l_t^{mp} + R^b b_t^{mp} \quad (14)$$

In addition, if the return of relocated agents is more than the return of nonrelocated agents, individuals will lie about their types. For these reasons, the self-selection constraint must also hold:

$$r_t^m \leq r_t^n \tag{15}$$

Obviously, the return to fiat money is dominated by the return on loans. Then, a monopolist offers a rate of return to movers such that:

$$\pi r_t^m x = c_t^{mp} \frac{p_t}{p_{t+1}} + m_t \frac{p_t}{p_{t+1}} \tag{16}$$

However, a monopolist wants to obtain profit so the revenues from loans and government bonds must higher than the return to nonmovers:

$$Rl_t^{mp} + R^b b_t^{mp} \geq (1-\pi) r_t^n x \tag{17}$$

RESULT

1. Given the same level of risk in the credit market and bond market, interest rates in these two markets can be different due to imperfect competition in the banking sector.

In the presence of market power, banks take into account that their supply of loans affects interest rates in the credit market. As a result, the standard no-arbitrage condition between private and public credit markets breaks down. To be specific, under perfect competition, the rate of return to private sector loans can be the same as the return to government bonds. In contrast, due to imperfectly competitive behavior in the credit market, the interest rate on private sector loans can be higher than the interest rate on government debt. This occurs even though both types of loans are risk-free. In this manner, my results reflect that banks regard the rate of return on government bonds as given, but they take into account how the amount of loans offered affects interest rates in the private credit market.

2. Regardless of the degree of banking competition, a higher government budget deficit results in an increase in interest rate in the credit market.

A higher government budget deficit results in an increase in interest rate in the bond market. Therefore, banks obtain higher returns by allocating more funds to government bonds and less to loans. As a result, the interest rate in the credit market is higher.

3. Regardless of the degree of banking competition, an increase in government budget deficit is associated with a higher long term deposit rate.

When the government budget deficit is higher, interest rate in the bond market increases. Consequently, banks obtain higher returns from investing in bonds. In this manner, they can offer the higher rate of return to depositors.

4. Regardless of the degree of banking competition, an expansionary monetary policy results in higher interest rates of long term deposit and loans.

Banks receive more funds from an expansionary monetary policy. Therefore, they can invest more in the loan and bond market. This results in the higher return from investing in loans and bonds. In this manner, banks can offer higher interest rates on long term deposit.

CONCLUSION

I demonstrate that the degree of financial competition has significant impacts in the financial markets. For example, given the same level of risk in the credit market and bond market, interest rates in these two markets can be different due to imperfect competition in the banking sector. For the impact of fiscal policy, an increase in government budget deficit is associated with higher interest rates of long term deposit and loans. In term of monetary policy, an expansionary monetary policy results in an increase in long term deposit rate and loans rate. In this manner, when the policymakers implement policy, they should account for the effects of the degree of banking competition, fiscal policy and monetary policy.

REFERENCES

Diamond, D. and P. Dybvig, 1983. Bank runs, Deposit Insurance, and Liquidity. **Journal of Political Economy**, 85, 191-206.

Schreft, S., and B. Smith, 1997. Money, Banking and Capital Formation. **Journal of Economics Theory**, 73, 157-182.

Townsend, R., 1987. Economic Organization with Limited Communication. **American Economic Review**, 77, 954-971.

การทำให้การสูบเป็นสิ่งไม่ปกติ การทำกลับคืนให้การสูบเป็นปกติ กรณีใช้ควบคู่โดยผู้สูบคนไทย

Denormalization, Renormalization: A Case of Dual Used by Thai Smoker

อุ่นกัง แซ่ลิ้ม[1*] และ นรา แป้นประหยัด[1]

Aunkung Saelim[1*] and Nara Panprayad[1]

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้สำรวจและประเมินการใช้ควบคู่ของผู้สูบคนไทยว่าสอดคล้องกับทัศนะใด ระหว่างทัศนะการทำให้การสูบเป็นสิ่งไม่ปกติและทัศนะการทำกลับคืนให้การสูบเป็นปกติ สำรวจออนไลน์ด้วยแบบสอบถามที่ใช้ Likert Scale สำรวจได้ 136 ราย ทัศนะแรกพบการเห็นด้วยในประเด็นบุหรี่ก่อโรคร้าย อันตรายต่อคนอื่น ก้นกรองบุหรี่ลดอันตราย กฎหมายบุหรี่มีความจำเป็น แต่ภาษีไม่ช่วยลดการสูบ ส่วนทัศนะที่สองพบการเห็นด้วยในประเด็นบุหรี่ไฟฟ้ามีความเสมือนจริงการสูบ สร้างพฤติกรรมการสูบแบบปกติได้ ควบคุมบุหรี่ไฟฟ้าด้วยมาตรฐานเดียวกับบุหรี่ ไม่มีการเผาไหม้จึงปลอดภัยกว่า ไม่มีควันมีแต่ไอน้ำ คนมีชื่อเสียงในต่างประเทศใช้บุหรี่ไฟฟ้ามากขึ้นเพราะปลอดภัยกว่า สร้างพฤติกรรมการสูบโดยปราศจากการสูบ ห้ามโฆษณาต้องนำมาบังคับใช้กับบุหรี่ไฟฟ้าจึงเหมาะเป็นทางเลือกในการสูบเพื่อบรรลุสังคมไร้ควัน ผลจากแบบจำลองโลจิท พบว่าผู้สูบที่ใช้ควบคู่ไม่มีความเอนเอียงต่อทัศนะใด เนื่องจากก็ไม่ได้เห็นด้วยเต็มที่กับทัศนะ Denormalization ในขณะเดียวกันยังคิดว่าบุหรี่ไฟฟ้าก็ไม่เป็นทางเลือกที่ปลอดภัยจนถึงต้องเลิกสูบบุหรี่ทั่วไป ภาครัฐควรให้ข้อมูลที่ครอบคลุมแก่สาธารณะเพื่อบรรลุสังคมไร้ควัน

ABSTRACT

The research aims to explore the dual used by Thai smoker whether has inclined to denormalization or renormalization concepts. The on-line survey was applied with a questionnaire with the Likert scale. 136 samples were completed. Denormalization revealed as: cigarette causes harmful diseases, hazard to others, less harms by cigarette filter, needs cigarette regulations, less effective by tax. Renormalization found as: a mimic smoking ritual and behavior by e-cig, standardized regulations required, no combustion only vapor, e-cig chosen more by celebrities as less harm, smoking without smoke, no advertisements for e-cig. The e-cig should be an alternative to cigarette. A logit model revealed that dual users did not incline to both concepts due to agreeing partially with denormalization and unsecure of e-cig as alternatives. Correctly information provided by government is necessary.

Keyword: denormalization, renormalization, dual used, Thai smoker

* Corresponding author; e-mail address: **fecoakl@ku.ac.th**

[1] ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพฯ 10900

[1] Department of Economics, Faculty of Economics, Kasetsart University, Bangkok 10900

คำนำ

หลักฐานทางวิทยาศาสตร์ครั้งแรกในโลกที่ชี้ให้เห็นถึงอันตรายจากการสูบบุหรี่ คือ ในปี ค.ศ. 1964 โดย The Department of Health and Human Services (HHS) ของประเทศสหรัฐอเมริการะบุว่าการสูบบุหรี่เป็นสาเหตุของการเกิดโรคมะเร็งและโรคร้ายอื่นๆที่เป็นอันตรายถึงแก่ชีวิต ในปี ค.ศ. 1980 มีผลการศึกษาชี้ว่าควันบุหรี่มือสองมีอันตรายต่อสุขภาพของผู้คนรอบข้างและสภาพแวดล้อม จนทำให้แนวคิดการทำให้การสูบเป็นสิ่งที่ไม่ปกติ (Denormalized) เกิดขึ้นและเป็นรูปธรรมด้วยกระบวนการเคลื่อนไหวต่อต้านอุตสาหกรรมบุหรี่ทั่วโลกจนถึงปัจจุบัน อย่างไรก็ตามเมื่ออุปกรณ์ที่เรียกว่า บุหรี่ไฟฟ้าซึ่งชื่อเรียกเป็นทางการว่าว่า Electronic Nicotine Delivery System (ENDS) ถูกพัฒนาขึ้นและจำหน่ายครั้งแรกในช่วงปี ค.ศ.2007 จนกระทั่งปัจจุบันบุหรี่ไฟฟ้าเป็นที่นิยมมากในหลายประเทศทั่วโลก ความนิยมที่มาอย่างรวดเร็วเกิดจากมีการกล่าวอ้างว่าการสูบบุหรี่ไฟฟ้านั้นสามารถช่วยให้เลิกสูบบุหรี่มวนได้ มีอันตรายน้อยกว่าเพราะไม่มีการเผาไหม้แต่อย่างใด เป็นต้น ทำให้รัฐบาลในหลายประเทศต่างตื่นตัวกับปรากฏการณ์ของบุหรี่ไฟฟ้า จนทำให้รัฐบาลแต่ละประเทศต่างกำกับดูแลบุหรี่ไฟฟ้ากันมากขึ้นเริ่มตั้งแต่การกำหนดให้เป็นสิ่งผิดกฎหมาย การกำกับด้วยมาตรฐานเดียวกับยาสูบ หรือการกำกับให้เป็นอุปกรณ์ทางการแพทย์ เป็นต้น ปรากฏการณ์เหล่านี้ส่งผลให้ทัศนะใหม่ที่เรียกว่าทัศนะการทำกลับคืนให้การสูบเป็นสิ่งปกติ (Renormalization) เป็นสิ่งท้าทายทัศนะของการทำให้การสูบเป็นสิ่งไม่ปกติที่ประสบความสำเร็จมาอย่างยาวนานในการสื่อสารให้ผู้คนทราบถึงอันตรายจากยาสูบต่างๆ แต่เมื่อมีทัศนะใหม่ดังกล่าวทำให้ผู้คนเริ่มรับรู้ว่ามีอุปกรณ์ทำหน้าที่ส่งนิโคตินเข้าสู่ร่างกายด้วยกระบวนการที่ปลอดภัยกว่าเพราะไม่มีการเผาไหม้ใดๆ ดังนั้นจึงนำมาสู่การศึกษาในครั้งนี้ว่าสำหรับผู้ใช้บุหรี่ไฟฟ้าในประเทศไทยมีทัศนะไปในทิศทางใดมากกว่ากัน ยิ่งกว่านั้นจะเป็นที่น่าสนใจมากขึ้นหากเป็น *ผู้ใช้ควบคู่ (Dual Used)* คือ ใช้ทั้งบุหรี่ไฟฟ้าและบุหรี่ทั่วไป ว่าจะมีทัศนะไปในทางใด การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจผู้สูบคนไทยที่ใช้ควบคู่ว่ามีทัศนะสอดคล้องกับทัศนะใดระหว่างการทำให้การสูบเป็นสิ่งไม่ปกติและทัศนะการทำกลับคืนให้การสูบเป็นปกติ สำหรับทัศนะของ Renormalization ในทางปฏิบัติเกิดขึ้นจริงโดยมีผลการศึกษาเชิงประจักษ์ในต่างประเทศรองรับและกล่าวได้ว่าเป็นทัศนะ Renormalization หรือไม่ ต้องมีองค์ประกอบ 3 เรื่อง คือ (1) เกิดการเปลี่ยนแปลงในเรื่องการยอมรับการสูบ (Acceptability of Smoking) (2) การบ่งชี้ถึงการปรากฏของพฤติกรรมการสูบและสิ่งที่สูบ (Visibility Indications) และ (3) ผลของการใช้หรือรูปแบบการใช้ (Use Effect) โดยในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยจัด 3 องค์ประกอบดังกล่าวให้เป็น 2 องค์ประกอบเนื่องจากผลของการใช้ (Use Effect) ย่อมนำไปสู่การยอมรับและการปรากฏให้เห็นตามมา ฉะนั้น องค์ประกอบใหม่ 2 องค์ประกอบจึงประกอบด้วย การมีความคล้ายคลึงบุหรี่ทั่วไปซึ่งสอดคล้องกับองค์ประกอบที่ (1) ละ (3) ข้างต้น ส่วนองค์ประกอบที่สอง คื อการเป็นทางเลือกในการสูบสอดคล้องกับองค์ประกอบที่ (2) และ (3)

อุปกรณ์และวิธีการ

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาคือแบบสอบถาม (Questionnaire) โดยข้อคำถามใช้เป็น Likert Scale 5 ระดับจากน้อยที่สุด (แทนด้วย 1) ไปยังมากที่สุด (แทนด้วย 5) ซึ่งสำรวจได้จำนวนตัวอย่างที่มีสถานะว่า เป็นผู้ที่ใช้ทั้งบุหรี่ไฟฟ้าและบุหรี่ทั่วไปหรือใช้ควบคู่ (Dual Used) โดยได้ทั้งหมด 136 ราย ด้วยการสำรวจออนไลน์ (On-line Survey) ช่วงการสำรวจวันที่ 7-23 เดือนพฤษภาคม พ.ศ.2561 จากนั้นนำมาประมวลผลในภาพรวมและอธิบายผ่านแบบจำลองโลจิท (Logit model) โดยตัวแปรตามมีค่าได้ 2 ค่าเท่านั้น คือ 0 และ 1 ในขณะที่ตัวแปร

อิสระประกอบด้วยตัวแปรที่แทนทัศนะ Denormalization และตัวแปรที่แทนทัศนะ Renormalization ซึ่งได้จากข้อคำถามในส่วนที่เกี่ยวข้องกับทั้งสองทัศนะในแบบสอบถาม ประกอบด้วย ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม คำถามเกี่ยวกับทัศนะ Denormalization คำถามเกี่ยวกับทัศนะ Renormalization และคำถามสรุปที่เป็นคำถามของตัวแปรตาม

ผลและวิจารณ์ผลการทดลอง

ประเด็นแรก ข้อมูลพื้นฐานทั่วไป เป็นดังนี้ ส่วนใหญ่ของกลุ่มตัวอย่างมีสถานะเป็นผู้ที่ใช้บุหรี่ไฟฟ้าได้ 1-3 ปี มากสุดคิดเป็นร้อยละ 53.7 โดยใช้น้ำยาบุหรี่ไฟฟ้าที่มีนิโคตินเป็นส่วนผสม คิดเป็นร้อยละ 94.1 มีระดับความเข้มข้นของนิโคตินมากกว่า 0.6 มิลลิกรัมต่อมิลลิลิตร มากสุดร้อยละ 92.6 กลุ่ม เป็นเพศชาย มากสุดถึงร้อยละ 95.6 มีอายุในช่วง 30-39 ปี มากที่สุดถึงร้อยละ 44.1 มีการศึกษาสูงสุดระดับอนุปริญญา/ปวส มากที่สุดถึงร้อยละ 44.1 ประกอบอาชีพเป็นลูกจ้าง/พนักงานเอกชน มากที่สุดถึงร้อยละ 39.7 โดยมีรายได้ต่อเดือนในช่วง 10,000-30,000 บาท มากที่สุดถึงร้อยละ 52.2 และมีสถานะโสด มากที่สุดถึงร้อยละ 34.6 (Table 1)

Table 1 Bio-data of respeondants

Issue	Case	% of total
1. period of e-cig usage: *1-3 years*	73	53.6
2. Nicotine mixed liquid : *Yes*	128	94.1
3. Level of nicotine mixed liquid: *Morethan 0.6 mg / ml*	126	92.6
4. Sex: *Male*	130	95.6
5. Aged: *30-39 years old*	60	44.1
6. Education: *Diploma degree*	60	44.1
7. Occupation: *Private employee*	54	39.7
8. Monthly income: *10,000-30,000 THB*	71	52.2
9. Marital status: *Single*	80	58.8

ประเด็นที่สอง เป็นผลการสำรวจเกี่ยวกับทัศนะของการทำให้การสูบเป็นสิ่งไม่ปกติ (Denormalization) ซึ่งเกี่ยวกับประเด็นอันตรายของการสูบบุหรี่ (ข้อคำถาม 1-4) ประเด็นการรณรงค์ควบคุมและสื่อให้เห็นภัยของการสูบ (ข้อคำถาม 5-8 และ 14) และประเด็นมาตรการควบคุมทั้งมาตรการราคาและไม่ใช่ราคา (ข้อคำถาม 8-13) จากผลการสำรวจพบว่า มีเพียง 6 ข้อคำถามจากทั้งสิ้น 14 ข้อที่คำตอบมีสัดส่วนเห็นด้วยอย่างยิ่งมากกว่าร้อยละ 50 ประกอบด้วย บุหรี่เป็นสาเหตุของโรคร้ายต่างๆ บุหรี่อันตรายต่อบุคคลที่สาม ก้นกรองบุหรี่ช่วยลดอันตรายได้ กฎหมายควบคุมบุหรี่มีความจำเป็น แต่มาตรการภาษีมีส่วนลดการบริโภคมีสัดส่วนไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งมากกว่าร้อยละ 50 ใน Table 2 แสดงให้เห็นว่า ผู้ใช้ที่เป็น Dual Use ยังเห็นคล้อยไปกับทัศนะ Denormalization แต่ยังไม่เต็มที่เพราะหากเห็นด้วยเต็มที่ย่อมคาดหวังคำตอบที่สัดส่วนร้อยละมากกกว่า 50 ขึ้นไปในทุกข้อคำถาม

ประเด็นที่สาม เนื่องจากการเกิดขึ้นของบุหรี่ไฟฟ้า ทำให้ผู้ที่หันมาลองใช้จนนำไปสู่ชุดความเชื่อที่แตกต่างอย่างสิ้นเชิงเกี่ยวกับบุหรี่ เช่น บุหรี่ไฟฟ้าเป็นอุปกรณ์ที่ให้เลิกบุหรี่ได้ ไม่มีการเผาไหม้แต่อย่างใด ไม่มีกลิ่นติดตัว ไม่เกิดการเสพติดหากใช้น้ำยาปราศจากนิโคติน เป็นต้น ฉะนั้นการสำรวจทัศนะของการทำกลับคืนให้การสูบเป็นสิ่งปกติ (Renormalization) ของผู้ใช้ควบคู่จึงมีความน่าสนใจโดยผลการสำรวจแสดง Table 3 โดยคำถามข้อ 1-6 เกี่ยวกับประเด็นความคล้ายคลึงบุหรี่ทั่วไป ส่วนคำถามข้อ 7-18 เกี่ยวกับประเด็นการเป็นทางเลือกแทนบุหรี่ พบว่า ประเด็นความคลายคลึงบุหรี่ทั่วไป คำตอบเห็นด้วยอย่างยิ่งเกินร้อยละ 50 มี 4 ข้อ ประกอบด้วย บุหรี่ไฟฟ้าสร้างความเสมือนจริงการสูบมากกว่าอย่างอื่น สร้างพฤติกรรมการสูบแบบปกติได้ ควบคุมบุหรี่ไฟฟ้าด้วยมาตรฐานเดียวกับบุหรี่เพราะลักษณะที่คล้ายบุหรี่ ดัง Table 3 สำหรับประเด็นการเป็นทางเลือกแทนบุหรี่ พบว่า คำตอบเห็นด้วยอย่างยิ่งเกินร้อยละ 50 มี 7 ข้อจาก 12 ข้อ ประกอบด้วย บุหรี่ไฟฟ้าไม่มีการเผาไหม้จึงปลอดภัยกว่า ไม่มีควันมีแต่ไอน้ำ คนมีชื่อเสียงในต่างประเทศหันมาใช้บุหรี่ไฟฟ้ามากขึ้นเพราะปลอดภัยกว่า การเป็นทางเลือกในการสูบเพื่อบรรลุสังคมไร้ควัน การเป็นทางเลือกของผู้สูบเหมาะสม สร้างพฤติกรรมการสูบโดยปราศจากการสูบ และห้ามโฆษณาต้องนำมาบังคับใช้กับบุหรี่ไฟฟ้า ดังแสดง Table 3 สำหรับคำถามบุหรี่ไฟฟ้าไม่ได้เป็นภัยร้ายเหมือนบุหรี่ทั่วไป มีผู้เห็นด้วยถึง 127 รายหรือคิดเป็นร้อยละ 93

Table 2 Percent of respondent to the denormalization

Issue	1	2	3	4	5
1. Smoking causes cancer and fatal diseases	0.74	0.74	5.15	15.44	77.94***
2. Smoking adversely impacts to smoker and others	0.74	0.00	2.94	19.85	76.47***
3. Cigarette contains nicotine from tobacco leaf	18.38	23.53	24.26	9.56	24.26
4. combustion is danger, cigarette filter reduces harms	8.82	7.35	12.5	19.85	51.47***
5. Prior to enact the tobacco control law, distort information provided by venders to smokers was the case	9.56	4.41	24.26	18.38	43.38
6. Toabcco control for all product types is required	5.15	2.94	20.59	14.71	56.62***
7. Avoidance from addicted products is in line with moral	8.09	2.94	23.53	22.06	43.38
8. Smoke-free society is a goal to achieve by government	5.88	4.41	23.53	16.18	50.00***
9. Taxes on tobacco products could reduce consumption effectively	57.35***	13.97	12.5	3.68	12.5
10. Smoking area restriction is an effective tool for secondhand smoke	11.03	3.68	20.59	22.06	42.65
11. Restrictions to advertisement, sale points, could lessen to society burdens	28.68	16.91	24.26	11.76	18.38
12. Long-lived campaigns on cigarette hazardous is pertinent policy	41.18	21.32	27.94	4.41	5.15
13. All types of tobacco product delivered nicotine inhaled to body would be controlled by standard regulations to achieve smokeless society	6.62	8.09	27.21	17.65	40.44
1 4 . Harm reductions from smoking is both the mean and goal of the denormalization concept	3.68	7.35	36.76	24.26	27.94

Remark: *** there are more than 50 percent of respondents on that question.

Table 3 Percent of respondent to the renormalization

Issue	1	2	3	4	5
1. E-cig is designed to serve for smoker who has addicted to smoke	1.00	1.14	4.33	16.06	76.65***
2. Due to smoking ritual created by E-cig, it would be regulated as cigarette	6.61	3.76	11.96	17.43	60.25***
3. Although smokers use none nicotine mixed liquid the e-cig has created smoking like cigarette, it would be also regulated	8.88	6.15	15.6	18.45	50.91***
4. E-cig could be replaced with cigarette, they are seemingly similar	15.26	6.38	18.79	17.2	42.37

5. E-cig and cigarette probably impact on smoker and non-smoker's health indifferently	32.92	18.45	22.78	10.82	15.03
6. Due to characteristics of e-cig and its function to deliver nicotine to smoker, it would be regulated as cigarette	6.61	3.76	14.46	20.05	55.13***
7. There is no any combustion from e-cig alike cigarette, it is more cleaner and safer than cigarette	0.74	0.74	3.68	12.5	82.35***
8. E-cig emits only vapor, the secondhand smoke is zero	1.47	3.68	8.82	19.12	66.91***
9. Using e-cig is superior than cigarette due to its cools and insightful	33.82	13.97	30.88	9.56	11.76
10. A lot of celebrities in any country that e-cig is legal product because of more safety for health than cigarette	1.47	1.47	11.76	13.97	71.32***
11. If a leave on e-cig ban is existed, smoker would purchase e-cig at any grocery shop	19.85	10.29	16.91	13.97	38.97
12. E-cig could attract teenager to smoke due to less hazard	13.97	16.18	30.15	13.24	26.47
13. E-cig is a disruptive technology to against with the mainstream facts resulting by cigarette smoking, E-cig should be an alternative to cigarette	0.00	1.47	9.56	26.47	62.5***
14. E-cig should be as alternative to cigarette to smoker who need nicotine	0.74	0.74	9.56	12.5	76.47***
15. E-cig creates not only the smoking ritual but also smoke without smoking	0.00	1.47	19.85	22.79	55.88***
16. E-cig should be more accepted to smoke at public places widely	5.88	3.68	17.65	19.85	52.94***
17. Any regulation for e-cig should be less stringent than cigarette	16.91	11.03	21.32	14.71	36.03
18. A ban on advertisement on cigarette would be applied to e-cig too	5.15	5.88	13.24	16.91	58.82***

หมายเหตุ: *** หมายถึงข้อที่มีคำตอบระดับในสเกลที่เกินร้อยละ 50 ของทั้งหมด

ประเด็นที่สี่ ผลการวิเคราะห์ด้วยแบบจำลองโลจิท โดยที่ตัวแปรอิสระประกอบด้วย ตัวแปรทัศนะของ Denormalization ส่วนตัวแปรตามที่แทนทัศนะ Renormalization มี 2 ตัวแปร คือ ตัวแปรการใช้บุหรี่ไฟฟ้ามีความคล้ายคลึงบุหรี่ (Similarity to Cig) และตัวแปรการใช้บุหรี่ไฟฟ้าเป็นทางเลือก (Alternative to Cig)ส่วนตัวแปรตาม คือ คำถามบุหรี่ไฟฟ้าไม่ได้เป็นอันตรายเหมือนบุหรี่ทั่วไปใช่หรือไม่ กล่าวคือ ตัวแปรอิสระแต่ละตัวนั้นสามารถอธิบายตัวแปรตามได้หรือไม่เพราะตัวแปรตามในแบบจำลองนี้ คือผลสรุปของผู้ใช้ควบคู่ว่าทั้งบุหรี่ทั่วไปและบุหรี่ไฟฟ้ามีอันตรายเหมือนกันหรือไม่ โดยหากตัวแปรอิสระ Denormalization มีนัยสำคัญทางสถิติย่อมหมายความว่า ทัศนะ Denormalization สามารถอธิบายผลสรุปของผู้ใช้ควบคู่ได้ (และในทางกลับกันก็เป็นจริง) นอกจากนี้หากตัวแปรอิสระอีกสองตัว คือ ตัวแปร Similarity to Cig และ ตัวแปร Alternative to Cig มีนัยสำคัญทางสถิติย่อมหมายความว่า ทัศนะ Renormalization สามารถอธิบายผลสรุปของผู้ใช้ควบคู่ได้ (และในทางกลับกันก็เป็นจริง) ซึ่งแบบจำลองนี้สามารถลงไปในรายละเอียดว่าตัวแปรที่แทนทัศนะ Renormalization ตัวใดที่สามารถอธิบายตัวแปรตามได้ (และในทางกลับกันก็เป็นจริง) โดยผลการประมาณการแบบจำลองแสดงในตารางที่ 4 ดังนี้ ค่านัยสำคัญทางสถิติของตัวแปรอิสระทุกตัวมีค่ามากกว่า 0.1 โดยที่ค่า P> Izl ของตัวแปรอิสระทุกตัวมีค่ามากกว่า 0.1 นั่นหมายความว่า ไม่มีตัวแปรอิสระตัวแปรใดที่มีนัยสำคัญต่อตัวแปรตามซึ่งคือผลสรุปที่ว่าบุหรี่ไฟฟ้าไม่ได้เป็นอันตรายเหมือนบุหรี่ทั่วไปของผู้ใช้แบบควบคู่ (Dual Use) นั่นจึงสามารถอธิบายได้ว่าทำไมผู้ใช้แบบควบคู่จึงยังคงใช้ทั้งบุหรี่ไฟฟ้าและบุหรี่ทั่วไปได้ เนื่องจากการใช้บุหรี่ไฟฟ้านั้นก็ไม่ได้เป็นสิ่งที่เสมือนบุหรี่ทั่วไปได้ทั้งหมดและก็ไม่ได้เป็นทางเลือกที่ดีจนให้ต้องเลิกการสูบบุหรี่ทั่วไปลง ในขณะเดียวกันผู้ใช้แบบควบคู่ก็ไม่ได้เห็นด้วยแบบเต็มที่กับทัศนะ Denormalization จนทำให้ไม่สามารถอธิบายได้ว่าบุหรี่ไฟฟ้าไม่ได้เป็นอันตรายเหมือนบุหรี่ทั่วไป

Table 4 A Logit model analysis with 90 percent of confident interval testing (P>|z|)

Variable	Coef	Std.Err	z	P>|z|	95% Conf. Interval
Constat	0.348233	3.301235	0.11	0.916	-6.122067 6.818534
Denormalization	0.0092856	0.0506806	0.18	0.855	-0.090465 0.1086178
Similarity to Cig	-0.0561907	0.0920677	-0.61	0.542	-0.2366401 0.1242588
Alternative to Cig	0.0669294	0.0522045	1.28	0.200	-0.0353895 0.1692482

Log likelihood = -32.120087; Number of Obs = 136; LR chi2 (3) = 2.03; Prob > chi2 = 0.5665; Pseudo R2 = 0.0306

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย (1) ผู้สูบที่ใช้ควบคู่ยังมีความเชื่อว่าบุหรี่ทั่วไปมีอันตรายตามแนวคิด Denormalization แต่ในขณะเดียวกันยังคลางแคลงใจถึงความปลอดภัยของบุหรี่ไฟฟ้า ฉะนั้นจึงยังคงเลือกใช้ทั้งสองแบบ ฉะนั้นซึ่งเป็นโอกาสดีที่หน่วยงานรัฐที่จะเสนอข้อมูลที่ด้านบวกและด้านเสียของบุหรี่ไฟฟ้าเพื่อให้เป็นทางเลือกหนึ่งของผู้สูบที่ปราศจากการเผาไหม้ในการบรรลุสังคมไร้ควัน

สรุป

งานวิจัยนี้ประเมินกลุ่มผู้ใช้ควบคู่ (Dual Use) ว่าสอดคล้องกับทัศนะใดระหว่างการทำให้การสูบเป็นสิ่งไม่ปกติและทัศนะการทำกลับคืนให้การสูบเป็นปกติ สำรวจวิธีออนไลน์ด้วยเครื่องมือแบบสอบถามโดยใช้ Likert Scale ได้ 136 ราย ผลสำรวจเกี่ยวกับ Denormalization มีประเด็นที่เห็นด้วยอย่างยิ่งมากกว่าร้อยละ 50 คือ บุหรี่เป็นสาเหตุของโรคร้ายต่างๆ อันตรายต่อบุคคลที่สาม ก้นกรองบุหรี่ลดอันตรายได้ กฎหมายควบคุมบุหรี่มีความจำเป็น แต่มาตรการภาษีไม่มีส่วนลดการบริโภค ผลสำรวจเกี่ยวกับ Renormalization พบว่า บุหรี่ไฟฟ้าสร้างความเสมือนจริงการสูบ สร้างพฤติกรรมการสูบแบบปกติได้ ควบคุมบุหรี่ไฟฟ้าด้วยมาตรฐานเดียวกับบุหรี่ไม่มีการเผาไหม้จึงปลอดภัยกว่า ไม่มีควันมีแต่ไอน้ำ คนมีชื่อเสียงในต่างประเทศใช้บุหรี่ไฟฟ้ามากขึ้นเพราะปลอดภัยกว่า สร้างพฤติกรรมการสูบโดยปราศจากการสูบ ห้ามโฆษณาต้องนำมาบังคับใช้กับบุหรี่ไฟฟ้าจึงเหมาะเป็นทางเลือกในการสูบเพื่อบรรลุสังคมไร้ควัน โดยผลการวิเคราะห์จากแบบจำลองโลจิท พบว่า ไม่มีปัจจัยใดมีนัยสำคัญต่อผู้ใช้ควบคู่กล่าวคือ เห็นด้วยบางส่วนต่อทัศนะ Denormalization แต่บุหรี่ไฟฟ้าก็ยังไม่ได้เป็นทางเลือกที่ดีที่สุดจนทำให้ต้องเลิกสูบบุหรี่ทั่วไปอย่างสิ้นเชิง

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ที่สนับสนุนทุนในการวิจัย และขอขอบคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.โสมสกาว เพชรานนท์ รองศาสตราจารย์ ดร.บัณฑิต ชัยวิชญชาติ จากภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ในฐานะ Peer reviewer ที่ให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ขอขอบคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อภิรดา ชิณประทีป จากคณะพัฒนาการเศรษฐกิจ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ในฐานะ External peer reviewer ที่ให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์เพื่อให้งานวิจัยสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ท้ายที่สุดขอขอบคุณ คุณมาริษ กรันยวัฒน์ กลุ่มลาขาดควันยาสูบสำหรับการประสานงานข้อมูลและงานสำรวจภาคสนาม

เอกสารอ้างอิง

Amy L. Fairchild, Ronald Bayer, and Jame Colgrove. 2014. "The Renormalization of Smoking? E-Cigarettes and the Tobacco Endgame" **The New England Journal of Medicine** 370:4

Chapman, S., & Freeman, B. 2008. Markets of the denormalization of smoking and the tobacco industry. **Tobacco Control**, 17

David Hammond, Geoffrey T. Fong, Mark P. Zanna and James F.Thrasher. 2006. "Tobacco Denormalization and Industry Beliefs Among Smokers from Four Countries" **American Journal of Preventive Medicine** 31(3)

Gerry V. Stimson, Betsy Thom and Paddy Costall. 2014. **"Disruptive innovations: The rise of the electronic cigarette"** International Journal of Drug Policy 25.

Grantz, S.A., Slade.J., Bero, L.A., Hanauer P., & Barners, D.E. 1996. The Cigarette Papers. Berkeley. University of California Press.

Gunnar Saebo, Janne Scheffels 2017. Assessing notions of denormalization and renormalization of smoking in light of e-cigartte regulation. **International Journal of Drug Policy**, 49

Mark Asbridge, Jenna Valleriani, Judith Kwok, and Patricia G. Erickson 2016. "Normalization and denormalization on different legal contexts: Comparing cannabis and tobacco" **Journal Drugs: Education, Prevention and Policy**. Volume 23 (3)

Neil McKeganey, Marina Barnard and Christopher Russell. 2016. "Visible Vaping: E-Cigarettes and the Further De-Normalization of Smoking" **International Archives of Addiction Research and Medicine**. Volume 2(2)

Stimson, G.V., Thom, B,., & Costall , P. 2014. Disruptive innovations: The rise of the electronics cigarette. **International Journal of Drug Policy**, 25.

การทดสอบสมติฐานทางเดินแบบสุ่มของอัตราแลกเปลี่ยนเงินบาท

Testing Random Walks Hypothesis for Thai Baht Exchange Rate

สุภาณี หาญพัฒนะนุสรณ์[1*]

Supanee Harnphattananusorn[1*]

บทคัดย่อ

งานศึกษาในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบพฤติกรรมของอัตราแลกเปลี่ยนเงินบาทตาม สมมติฐานทางเดินแบบสุ่มในตลาดแลกเปลี่ยนเงินตราระหว่างประเทศของไทย วิธีการที่ใช้ในการทดสอบคือการทดสอบส่วนประกอบของ unit root โดยใช้ ADF Test และทดสอบส่วนประกอบของ uncorrelated increment โดยใช้ variance ratio tests ตามแนวทางดั้งเดิม และตามแนวทางของ Wright (2000) ทั้ง rank-based และ sign-based กับข้อมูลรายเดือนตั้งแต่ปี ค.ศ. 1999 จนถึงปี 2017 ผลการศึกษาพบว่าไม่ว่าจะเป็นการทดสอบด้วยวิธีใด (ยกเว้นการทดสอบโดย sign-based tests) อัตราแลกเปลี่ยนเงินบาทเทียบเงินดอลลาร์สหรัฐฯ ในช่วงเวลาดังกล่าวไม่สามารถปฏิเสธสมมติฐานทางเดินแบบสุ่ม ซึ่งแสดงให้เห็นว่าตลาดแลกเปลี่ยนเงินตราระหว่างประเทศของไทยในช่วงหลังวิกฤตทางเศรษฐกิจการเงินในปี 1997 มีประสิทธิภาพในระดับหนึ่งกลไกราคาปรับตัวได้ค่อนข้างดี ราคาในตลาดแลกเปลี่ยนเงินตราระหว่างประเทศสะท้อนข้อมูลข่าวสารที่มี ข้อมูลในอดีตไม่สามารถนำมาใช้ในการคาดการณ์ ทำให้นักลงทุนที่อยู่ในตลาดแลกเปลี่ยนเงินตราระหว่างประเทศไม่สามารถทำกำไรเกินกว่าปกติได้

ABSTRACT

The purpose of the research is to examine the random walk behavior of Thai baht in Thailand Exchange Market. Both unit root and uncorrelated increment components of random walks hypothesis are tested. For unit root component, we apply Augmented Dickey-Fuller (ADF) test and for uncorrelated increment components, conventional variance ratio tests and Wright (2000)'s general non-parametric rank-based and sign-based variance ratio tests are applied. The data are monthly data from January 1999 to December 2017. The results show that, with the exception of sign-based test, the hypothesis of random walk for Thai baht exchange rate over the selected period cannot be reject. This means that, after 1997 financial crisis, Thailand foreign exchange market is weakly form of efficiency, all current information is reflected in exchange rates and investors cannot generate excess returns through speculation.

Key Words: Thai baht exchange rate, Random walk hypothesis , Variance ratio tests

* Corresponding author; e-mail address: **hsupanee@gmail.com**

[1] ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 50 ถ.งามวงศ์วาน แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900

[1] Faculty of Economics, Kasetsart University 50 Ngam Wong Wan Rd, Lat Yao Chatuchak Bangkok 10900

คำนำ

ในการศึกษาเศรษฐศาสตร์ในระดับมหภาคนั้น ตัวแปรที่สำคัญตัวหนึ่งก็คือตัวแปรราคา โดยอัตราแลกเปลี่ยน ก็ถือเป็นราคาชนิดหนึ่งเพราะอัตราแลกเปลี่ยนคือราคาของเงินสกุลหนึ่งที่คิดอยู่ในรูปของจำนวนของเงินอีกสกุลหนึ่งที่จะได้รับ อัตราแลกเปลี่ยนเป็นตัวแปรที่มีความสำคัญ ทั้งในเชิงวิชาการต่อนักเศรษฐศาสตร์ทางด้านการเงินและผู้บริหารนโยบายทางด้านการเงิน นอกจากนี้ นับเป็นเวลาหลายทศวรรษที่ประเทศไทยถูกขับเคลื่อนจากภาคการส่งออก และ การที่ประเทศไทยดำเนินการเกี่ยวกับการเปิดการค้าเสรีและการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เพื่อส่งเสริมการค้าและการเงินระหว่างประเทศ ส่งผลให้มูลค่าการค้าระหว่างประเทศไทยกับประเทศคู่ค้าต่างๆ รวมทั้งการใช้เงินบาทในตลาดแลกเปลี่ยนเงินตราระหว่างประเทศมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นโดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการซื้อขายสินค้าและบริการ ทำให้ธุรกรรมในตลาดการเงินระหว่างประเทศเพิ่มสูงตามไปด้วย โดยธุรกรรมเพื่อทำการค้าระหว่างประเทศทั้งในตลาดแลกเปลี่ยนทันที (spot market) และตลาดล่วงหน้า (forward market) มีมูลค่าหลายพันล้านดอลลาร์สหรัฐฯต่อวัน นอกจากนี้ การลงทุนระหว่างประเทศในรูปแบบของการลงทุนในตลาดการเงินระหว่างประเทศยังทำให้มูลค่าการหมุนเวียนของเงินบาทในตลาด แลกเปลี่ยนเงินตราระหว่างประเทศมีมูลค่าที่สูงมาก ด้วยจำนวนรวมมูลค่าการหมุนเวียนต่อวันที่สูงนี้ การเปลี่ยนแปลงอัตราแลกเปลี่ยนไม่ว่าจะเป็นการแข็งค่าขึ้น หรือการอ่อนค่าลงนำมาซึ่งความกังวลต่อผู้ที่เกี่ยวข้อง ดังนั้น อัตราแลกเปลี่ยนที่มีเสถียรภาพรวมทั้งประสิทธิภาพและการเคลื่อนไหวของตลาดแลกเปลี่ยนเงินตราระหว่างประเทศจึงมีความสำคัญในทางเศรษฐศาสตร์

ตามงานศึกษาของ Fama (1970) ตลาดที่มีประสิทธิภาพสูง (high efficiency) จะหมายถึงตลาดที่ใกล้เคียงกับตลาดที่มีการแข่งขันสมบูรณ์คือราคาของสินทรัพย์เป็นตัวสะท้อนข้อมูลข่าวสารทุกชนิด ดังนั้น ในตลาดที่มีประสิทธิภาพระดับสูงจะไม่มีใครมีอำนาจเหนือข้อมูล ราคาตลาดจะสะท้อนการวิเคราะห์อย่างถี่ถ้วนจากข้อมูลทั้งหมด ซึ่งในกรณีนี้กลไกราคาทำงานอย่างมีประสิทธิภาพสามารถปรับตัวขึ้นลงได้อย่างทันทีจึงทำให้ไม่มีใครสามารถหากำไรจากการซื้อขายโดยอาศัยข้อมูลข่าวสารที่มีมากกว่าคนอื่น ทุกคนจะได้เพียงกำไรปกติ (normal profit) สำหรับตลาดที่มีประสิทธิภาพระดับต่ำ(weak form of efficiency) ราคาสินทรัพย์ในตลาดจะมีการเคลื่อนไหวอย่างสุ่ม (random walk) ไม่สามารถคาดการณ์ได้ และหากตลาดไม่มีประสิทธิภาพ (inefficiency) แสดงว่าราคาสินทรัพย์ไม่สามารถปรับตัวได้อย่างทันทีเพื่อตอบสนองกับข้อมูลข่าวสารต่างๆที่เกิดขึ้น โดยต้องใช้ระยะเวลาจำนวนหนึ่งเพื่อให้ตลาดรับรู้ข้อมูลข่าวสารและสะท้อนไปในราคาของสินทรัพย์ ทำให้สามารถคาดการณ์การเปลี่ยนแปลงของราคาสินทรัพย์ในตลาดได้ การเคลื่อนไหวของสินทรัพย์จะไม่ใช่ลักษณะของทางเดินแบบสุ่ม ทำให้นักลงทุนสามารถที่จะทำกำไรเกินปกติจากตลาดได้

การศึกษาเกี่ยวกับอัตราแลกเปลี่ยนเพื่อให้ทราบถึงประสิทธิภาพของตลาดแลกเปลี่ยนเงินตราระหว่างประเทศ ในช่วงแรกเริ่มโดยทั่วไปใช้หลักการและเหตุผลจากแนวคิดพื้นฐานทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์เพื่อนำมาสร้างเป็นแบบจำลองทางคณิตศาสตร์และทำการประมาณค่าแบบจำลอง แต่ผลลัพธ์ที่ได้จากแบบจำลองไม่สามารถนำมาพยากรณ์การเปลี่ยนแปลงของอัตราแลกเปลี่ยนได้ดีอย่างที่คาดหวังไว้ ทำให้การอธิบายการเปลี่ยนแปลงของอัตราแลกเปลี่ยนยังไม่มีข้อสรุปที่ชัดเจน จึงมีความพยายามหาเทคนิคใหม่ๆ รวมทั้งวิธีการพยากรณ์รูปแบบอื่นๆ เพื่อนำมาใช้ในการอธิบายการเปลี่ยนแปลงของอัตราแลกเปลี่ยน งานของ Mease and Rogoff (1983) ได้ทดสอบประสิทธิภาพของการพยากรณ์อัตราแลกเปลี่ยนโดยใช้สมมติฐานทางเดินแบบสุ่ม

(random walk) ซึ่งเป็นแบบจำลองที่ใช้พยากรณ์อัตราแลกเปลี่ยนโดยไม่ได้มีการอ้างอิงทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าแบบจำลองการกำหนดอัตราแลกเปลี่ยนในทางทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ขาดความสามารถในการพยากรณ์อัตราแลกเปลี่ยน ตัวแปรเศรษฐศาสตร์มหภาคที่สำคัญ เช่น ปริมาณเงิน ระดับราคา ช่องว่างผลผลิต หรืออัตราดอกเบี้ยสามารถนำมาใช้เพื่อเป็นข้อมูลในการพยากรณ์เกี่ยวกับ อัตราแลกเปลี่ยนได้เพียงเล็กน้อยโดยเฉพาะการพยากรณ์อัตราแลกเปลี่ยนในระยะสั้น ในงานนี้พบว่าไม่มีแบบจำลองที่สามารถพยากรณ์อัตราแลกเปลี่ยนในระยะสั้นได้ดีไปกว่าแบบจำลองทางเดินแบบสุ่ม

ในเวลาต่อมาก็มีงานศึกษาตามแนวทางของ Meese and Rogoff (1983) ตามมาอีกมาเช่น งานของ Hogan (1986) ได้สนับสนุนการประมาณอัตราแลกเปลี่ยนโดยแนวคิดทางเดินแบบสุ่มสามารถอธิบายได้ดีกว่าการประมาณโดย ARIMA งานของ Ajayi and Karamera (1996) ที่ใช้วิธีทดสอบอัตราส่วนความแปรรวน (variance ratio test) ของ Lo-MacKinlay (1988) ผลการทดสอบปฏิเสธสมมติฐานทางเดินแบบสุ่มของอัตราแลกเปลี่ยนของประเทศเกิดใหม่ที่ทำการศึกษา Faust (2003) ได้แสดงให้เห็นว่างานศึกษาส่วนใหญ่ที่พบว่าแบบจำลองเศรษฐศาสตร์มหภาคมีความสามารถในการพยากรณ์ได้ดีกว่าแบบจำลองทางเดินแบบสุ่มนั้นจะขึ้นอยู่กับช่วงเวลาที่ทำการศึกษา Ahmad, Sena, and Ping, L.,K (2004) ประมาณค่าอัตราแลกเปลี่ยนโดยทำการเปรียบเทียบวิธีการประมาณค่าแบบจำลองตามแนวคิดทฤษฎีอำนาจซื้อเสมอภาคกับการประมานตามแนวคิดของทางเดินแบบสุ่มของประเทศในกลุ่มอาเซียน รวมถึงอัตราแลกเปลี่ยนเงินบาทของไทย โดยใช้ข้อมูลตั้งแต่ไตรมาสแรกของปี 1997 ถึงไตรมาส 4 ปี 2000 การศึกษาพบว่าอัตราเปลี่ยนเงินบาทโดยการทดสอบ unit root เป็นไปตามสมมติฐานทางเดินแบบสุ่ม อย่างไรก็ตาม การประมาณค่าแบบจำลองโดยใช้แนวคิดอำนาจซื้อเสมอภาคจะได้ผลการประมาณที่ดีกว่าการประมาณโดยใช้วิธีแบบจำลองทางเดินแบบสุ่ม งานของ Lima and Tabak (2007) ทดสอบอัตราแลกเปลี่ยนเงินเปโซของบราซิล และรูเบิลของรัสเซีย เงินอาร์เจนตินา และเงินของประเทศในกลุ่มอาเซียน โดยใช้วิธีทดสอบ variance ratio tests พบว่าอัตราแลกเปลี่ยนของประเทศดังกล่าวไม่สามารถปฏิเสธสมมติฐานทางเดินแบบสุ่ม Azad(2009) วิเคราะห์อัตราแลกเปลี่ยนของประเทศในแถบอาเซียน คือเงินสกุล ดอลลาร์ฮ่องกง เงินรูเปียห์อินโดนีเซีย เงินวอนเกาหลี เงินริงกิตมาเลเซีย เงินฟิลิปปินส์เปโซ เงินดอลลาร์สิงคโปร์ เงินดอลลาร์ไต้หวัน และเงินบาทไทย โดยใช้ข้อมูลรายวันและรายสัปดาห์ ผลการศึกษาไม่สามารถปฏิเสธสมมติฐานทางเดินแบบสุ่มของอัตราแลกเปลี่ยนของประเทศดังกล่าวยกเว้นเงิน ดอลลาร์ฮ่องกง และเงินริงกิตมาเลเซีย และพบว่า เงินดอลลาร์ไต้หวัน และเงินบาทไทย มีประสิทธิภาพในระยะสั้นแต่ไม่มีประสิทธิภาพในระยะยาว งานของ Amelie and Olivier (2009) ได้ทำการทดสอบอัตราแลกเปลี่ยนของประเทศที่ทำการค้าหลักของโลกคือประเทศออสเตรเลีย แคนนาดา ญี่ปุ่น อังกฤษ สหรัฐอเมริกา นิวซีแลนด์ เกาหลี และสวิสเซอร์แลนด์ โดยทำการทดสอบอัตราแลกเปลี่ยนทั้งรายวันและรายสัปดาห์ของประเทศต่างๆ ข้างต้นเทียบกับเงินยูโรในช่วงปี 1999-2008 ผลการศึกษาพบว่าอัตราแลกเปลี่ยนของประเทศต่างๆ เป็นไปตามแนวคิดทางเดินแบบสุ่ม และงานของ Marçal, Emerson Fernandes and Junior (2015) ทำการทดสอบอัตราแลกเปลี่ยนของประเทศบราซิล โดยใช้ข้อมูลรายไตรมาสของปี ค.ศ. 1995 ถึง 2013 พบว่าอัตราแลกเปลี่ยนของประเทศบราซิลเป็นไปตามสมมติฐานทางเดินแบบสุ่ม

จากผลการตรวจสอบเอกสารในข้างต้นยังพบว่าการทดสอบสมมติฐานทางเดินแบบสุ่มของอัตราแลกเปลี่ยนเพื่อให้ทราบถึงประสิทธิภาพของตลาดแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศยังเป็นสิ่งที่น่าสนใจ เพื่อให้

ผู้บริหารนโยบายการเงินสามารถนำมาใช้เป็นข้อมูลในการตัดสินใจดำเนินนโยบายที่เกี่ยวกับอัตราแลกเปลี่ยนได้ โดยภายใต้การทบทวนเอกสาร งานศึกษาประสิทธิภาพตลาดแลกเปลี่ยนของประเทศไทยเป็นช่วงเวลาที่ประเทศอยู่ในระยะเริ่มต้นของการเปลี่ยนแปลงระบบอัตราแลกเปลี่ยน งานศึกษานี้ใช้ข้อมูลที่เป็นช่วงหลังการเปลี่ยนแปลงระบบอัตราแลกเปลี่ยนที่กลไกการทำงานของตลาดมีการพัฒนาเพิ่มขึ้น งานนี้จึงเป็นอีกงานหนึ่งที่ต้องการยืนยันผลเชิงประจักษ์สมมติฐานทางเดินแบบสุ่มของอัตราแลกเปลี่ยนเงินบาทเทียบกับดอลลาร์สหรัฐฯ

แบบจำลองทางเดินแบบสุ่ม

แบบจำลองทางเดินแบบสุ่มของอัตราแลกเปลี่ยนสามารถแสดงดังสมการ

$$s_t = \rho s_{t-1} + c + \varepsilon_t$$

โดยกำหนดให้ s_t คือข้อมูลอนุกรมเวลาของอัตราแลกเปลี่ยนที่เวลา t (ในรูปของ natural logarithm) และ ε_t คืออนุกรมเวลาของตัวแปรสุ่ม (random variables) มีการแจกแจงปกติที่เป็นอิสระต่อกันและเหมือนกัน (Independent and Identically Distribution : iid) โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับศูนย์และมีค่าความแปรปรวนคงที่หรือสามารถเขียนเป็นสัญลักษณ์ได้ดังนี้ $\varepsilon_t \sim \text{iid}\left(0, \sigma_\varepsilon^2\right)$ ในกรณีที่เป็นแบบจำลองทางเดินแบบสุ่มไม่มีค่าคงที่ (random walk without drift) ค่า c จะเท่ากับ 0

ทั้งนี้ค่าคาดคะเนล่วงหน้า k ช่วงเวลาของอัตราแลกเปลี่ยนสามารถเขียนได้ดังนี้

$$E_t[s_{t+k}] = s_t + a \times k \qquad (1)$$

วิธีการศึกษาและข้อมูล

วิธีการศึกษาจะทำการทดสอบชุดข้อมูลอัตราแลกเปลี่ยนของประเทศไทยโดยใช้ค่าสถิติ ADF และ variance ratio tests

ค่าสถิติ ADF Test จะเป็นไปตามสมการ 1.1-1.3

$$\Delta s_t = \delta s_{t-1} + \sum_{i=1}^{p} \gamma_i \Delta s_{t-i} + \varepsilon_t \qquad (1.1)$$

$$\Delta s_t = c + \delta s_{t-1} + \sum_{i=1}^{p} \gamma_i \Delta s_{t-i} + \varepsilon_t \qquad (1.2)$$

$$\Delta s_t = c + \alpha t + \delta s_{t-1} + \sum_{i=1}^{p} \gamma_i \Delta s_{t-i} + \varepsilon_t \qquad (1.3)$$

โดยจำนวนของ lagged difference เทอมที่จะนำเข้ามารวมในสมการจะมีมากพอที่จะทำให้ค่าความคลาดเคลื่อนมีลักษณะเป็น serially independent

การทดสอบ variance ratio tests ตามแนวคิดของ Lo and Mackinlay (1988) เป็นการทดสอบการไม่มีความสัมพันธ์กันของการเปลี่ยนแปลงราคาสินทรัพย์ซึ่งเป็นคุณสมบัติหนึ่งของข้อมูลอนุกรมเวลาที่มีการเคลื่อนไหวเป็นไปตามสมมติฐานทางเดินแบบสุ่ม โดยมีแนวคิดว่าค่าความแปรปรวนของการเปลี่ยนแปลงในราคาสินทรัพย์เป็นสัดส่วนที่มีความสัมพันธ์เชิงเส้น ซึ่งขึ้นอยู่กับความต่างของช่วงเวลา โดย variance ratio test คืออัตราส่วนระหว่างความแปรปรวนของความต่างลำดับที่ q ต่อความแปรปรวนของความต่างลำดับที่ 1

สมมุติว่า s_t คือ natural logarithm ของอัตราแลกเปลี่ยน และสมมติว่าข้อมูลอนุกรมเวลาที่มีระยะเวลาที่ห่างเท่าๆ กันของอัตราแลกเปลี่ยนมีขนาดเท่ากับ $nq+1$ โดยที่ q คือจำนวนเต็มใดๆ ที่มีค่ามากกว่า 1 จะได้

ว่า Variance ของ $s_t - s_{t-q}$ จะเท่ากับ q เท่าของ Variance ของ $s_t - s_{t-1}$ ดังนั้น ภายใต้สมมติฐานของการเคลื่อนที่แบบทางเดินแบบสุ่ม สามารถแสดงได้ด้วยการเปรียบเทียบอัตราส่วน $1/q$ ของ variance $s_t - s_{t-q}$ ต่อ variance $s_t - s_{t-1}$ ว่าควรมีค่าเท่ากับ 1 ทั้งนี้ variance ratio หรือ $VR(q)$ สามารถแสดงได้ดังสมการ

$$VR(q) = \frac{\sigma^2(q)}{\sigma^2(1)} \qquad (2)$$

$\sigma^2(q)$ คือตัวประมาณค่าที่ไม่เอนเอียงของของ 1/q เท่า ของ variance $s_t - s_{t-q}$ และ $\sigma^2(1)$ คือ variance ของ $s_t - s_{t-1}$ โดยมีสมมติฐานในการทดสอบคือ

H0 ข้อมูลอนุกรมเวลาของอัตราแลกเปลี่ยนเป็นไปตามแนวคิด random walk

H1 ข้อมูลอนุกรมเวลาของอัตราแลกเปลี่ยนไม่เป็นไปตาม random walk

ทั้งนี้หาก H0 เป็นจริง จะมีค่าไม่แตกต่างจาก 1 อย่างมีนัยยะสำคัญ

โดยสมการที่ใช้ในการคำนวณค่า $\sigma^2(q)$ และ $\sigma^2(1)$ เป็นดังนี้

$$\sigma^2(1) = \frac{1}{nq-1}\sum_{t=1}^{nq}(s_t - s_{t-1} - \hat{\mu})^2 \qquad \text{โดยที่ } \hat{\mu} = \frac{1}{nq}\sum_{t=1}^{nq}(s_t - s_{t-1}) = \frac{1}{nq}(s_{nq} - s_0)$$

$$\sigma^2(q) = \frac{1}{a}\sum_{t=1}^{nq}(s_t - s_{t-q} - q\hat{\mu})^2 \qquad \text{โดยที่ } a = q(nq-q+1)\left(1-\frac{q}{nq}\right)$$

ดังนั้น หากข้อมูลอนุกรมเวลาของอัตราแลกเปลี่ยนเริ่มต้นที่ s_0 ถึง s_{nq} (ข้อมูลอนุกรมเวลาตัวสุดท้าย) จึงมีจำนวนข้อมูลทั้งหมด $nq+1$

ค่าทางสถิติที่ใช้สำหรับการทดสอบสมมติฐาน random walk ภายใต้เงื่อนไขของ Homoscedasticity คือ $Z(q)$ ซึ่งคำนวณได้ตามสมการ

$$Z(q) = \frac{VR(q)-1}{\sqrt{\theta(q)}} \sim N(0,1) \qquad (3)$$

โดยที่ $\theta(q) = \dfrac{2(2q-1)(q-1)}{3q(nq)}$

และ ภายใต้เงื่อนไขของ Heterocedasticity คือ $Z^*(q)$ ซึ่งคำนวณได้ตามสมการ

$$Z^*(q) = \frac{VR(q)-1}{\sqrt{\theta^*(q)}} \sim N(0,1) \qquad (4)$$

โดยที่ $\theta^*(q) = \sum_{j=1}^{q-1}\left[\dfrac{2(q-j)}{q}\right]^2 \hat{\delta}(j)$

และ $\hat{\delta}(j) = \dfrac{\sum_{t=j+1}^{nq}(s_t - s_{t-1} - \hat{\mu})^2 (s_{t-j} - s_{t-j-1} - \hat{\mu})^2}{\left[\sum_{t=1}^{nq}(s_t - s_{t-1} - \hat{\mu})^2\right]^2}$

Wright's (2000) ได้เสนอวิธีการทดสอบ variance ratio tests ที่มีข้อได้เปรียบกว่างานของ Lo-MacKinlay (1988) สองประการคือ 1 ในกรณีที่ตัวอย่างมีขนาดเล็กค่าสถิติทดสอบ rank (R1 และ R2) และ ค่า sign (S1) จะมีการกระจายของกลุ่มตัวอย่างที่ชัดเจน ไม่จำเป็นต้องมีการใช้สมมติฐาน asymptotic distribution

และ 2 ค่าสถิติที่ใช้ทดสอบมีอำนาจในการทดสอบสูงกว่าค่าสถิติแบบดั้งเดิมในแบบจำลองที่ลักษณะ serial correlation ทั้งนี้ค่าสถิติ rank test เป็นไปตามสมมติฐาน i.i.d. (independence and identical distribution) และที่ค่าสถิติ sign test เป็นจริงแม้ว่าข้อมูลมีลักษณะ conditional heteroskedasticity

ค่าสถิติทดสอบของ Wright (2000) ในรูปของ rank-based test ปรับปรุงจาก variance ratio tests ดั้งเดิมของ Lo-Mackinlay (1988) คือการใช้ standardized rank กำหนดให้

$$r_{1t} = \left[\frac{r(s_t) - \frac{T+1}{2}}{\sqrt{\frac{(T-1)(T+1)}{12}}} \right] \text{ และ } r_{2t} = \Phi^{-1}\left(\frac{r(s_t)}{T+1} \right)$$

โดยที่ $r(s_t)$ คือ rank ของ s_t Φ^{-1} คือ inverse ของ standard normal cumulative distribution function และ T คือขนาดของกลุ่มตัวอย่าง และนำค่าของ r_{1t} และ r_{2t} ไปแทนค่าเพื่อหาค่าสถิติทดสอบดังสมการ

$$R_m = \left[\frac{\frac{1}{Tk}\sum_{t=k+1}^{T}(r_{m,t} + r_{m,t-1} + \ldots + r_{m,t-q-1})^2}{\frac{1}{T}\sum_{t=1}^{T} r_{m,t}^2} - 1 \right] \times \left(\frac{2(2k-1)(k-1)}{3kT} \right)^{-1/2} \text{ โดยที่ } m = 1, 2 \qquad (5)$$

ค่าสถิติทดสอบของ Wright (2000) ในรูปของ sign-based สามารถพิจารณาได้ในทำนองเดียวกันโดย

$$S_1 = \left[\frac{\frac{1}{Tk}\sum_{t=k+1}^{T}(\mathbf{s}_t + \mathbf{s}_{t-1} + \ldots + \mathbf{s}_{t-k-1})^2}{\frac{1}{T}\sum_{t=1}^{T} \mathbf{s}_t^2} - 1 \right] \times \left(\frac{2(2k-1)(k-1)}{3kT} \right)^{-1/2} \text{ โดย } \mathbf{s} = 2u(s_t, 0) = 2u(\varepsilon_t, 0) \qquad (6)$$

สำหรับข้อมูลที่นำใช้ในการศึกษาเป็นข้อมูลรายเดือนของอัตราแลกเปลี่ยนเงินสกุลบาทตั้งแต่ช่วงปี ค.ศ. 1999 ถึงปี 2017 โดยอัตราแลกเปลี่ยนจะนิยามเป็น BAHT/USD และการทดสอบสมมติฐานทางเดินแบบสุ่มจะทดสอบโดยพิจารณาข้อมูลในรูป natural log ของอัตราแลกเปลี่ยน

สำหรับค่าสถิติพื้นฐานของข้อมูลอัตราแลกเปลี่ยนสามารถแสดงได้ดัง Table 1 โดยจากตารางอัตราแลกเปลี่ยนตลอดช่วงเวลาที่ทำการศึกษามีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 36.21 บาทต่อดอลลาร์สหรัฐฯ และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ 4.39 โดยจากค่า skewness และ kurtosis มีลักษณะเบ้ขวาและสูงตามโค้งปกติ

Table 1 Summary Statistics for the BAHT/USD Exchange Rate and Returns

	BAHT	Ln_BAHT
Mean	36.21432	3.582273
Median	35.19000	3.560762
Maximum	45.69000	3.821879
Minimum	29.31000	3.377929
Std. Dev.	4.391267	0.119593
Skewness	0.401871	0.253966
Kurtosis	1.987448	1.895450

ผลการศึกษา

ในการทดสอบสมมติฐานทางเดินแบบสุ่มของอัตราแลกเปลี่ยนนั้นทำการทดสอบโดย 2 วิธี วิธีที่ 1 คือการทดสอบ unit root test และใช้ค่าสถิติ ADF และวิธีที่ 2 คือการทดสอบ variance ratio tests

ผลการทดสอบโดยใช้ค่าสถิติ ADF ตามรูปแบบของการทดสอบด้วยแนวคิดแบบจำลองทางเดินแบบสุ่มของอัตราแลกเปลี่ยนและค่าสถิติแสดงดัง Table 2 โดย lag-length criteria จะใช้ เกณฑ์ของ Akaike Info Criterion (AIC) จากตารางค่าสถิติ ADF ไม่สามารถปฏิเสธสมมติฐานหลักที่ว่าอัตราแลกเปลี่ยนมี unit root ซึ่งเป็นส่วนประกอบหนึ่งของสมมติฐานทางเดินแบบสุ่ม

Table 2 Unit Root Test

	no intercept and no trend	intercept	intercept and trend
ADF Test	-0.521	-1.098	-2.044
p-value	0.490	0.717	0.573

Source: Author

ผลการทดสอบ variance ratio tests ตามแนวคิดแบบดั้งเดิม (Lo-Mackinlay) โดยใช้ q ที่ Period 2 4 8 16 และ 32 ผลการทดสอบแสดงดัง Table 3 โดย VR คือ ค่า Variance Ratio และ ค่าสถิติที่ใช้ในการทดสอบภายใต้สมมติฐาน Homoshedasticity และ Hetreoskedasticity คือ $Z(q)$ และ $Z^*(q)$ ตามลำดับ ผลจากการทดสอบพบว่า $Z(q)$ และ $Z^*(q)$ ยอมรับสมมติฐานหลักคือตัวแปรอัตราแลกเปลี่ยนมีลักษณะเป็นทางเดินแบบสุ่ม ซึ่งสอดคล้องกับการทดสอบด้วย unit root ที่แสดงดังข้างต้น

Table 3 Conventional Variance Ratio Tests

Period	2	4	8	16	32
$VR(q)$	1.102	1.199	1.208	1.212	1.137
$Z(q)$	1.537(0.124)	1.603(0.109)	1.057(0.291)	0.725(0.469)	0.322 (0.748)
$Z^*(q)$	1.164(0.244)	1.209(0.227)	0.753(0.451)	0.410(0.682)	-0.044(0.965)

Note: The *p*-values are in parentheses.

Source: Author

ผลการทดสอบ variance ratio tests ตามแนวคิด Wright (2000)'s rank-based and sign-based tests สามารถแสดงได้ดัง Table 4 การทดสอบโดย rank-based ไม่สามารถปฏิเสธสมมติฐาน random walk ซึ่งสอดคล้องกับการทดสอบของสองวิธีข้างต้น ในขณะที่การทดสอบโดยใช้ sign-based test จะปฏิเสธสมมติฐานหลักในทุกความล่าช้า ณ ระดับความเชื่อมั่น 95% ซึ่งสาเหตุที่ผลการศึกษาแตกต่างอาจมาจากคุณสมบัติ Heteroscedasticity ที่มีอยู่ในการทดสอบ

Table 4 Wright (2000)'s Rank-based and Sign-based Tests

Period	2	4	8	16	32
Rank-based R1	2.151**	1.379	0.677	0.103	-0.400
Rank-based R2	1.743**	1.292	0.581	0.117	-0.324
Signed-based S1	2.528**	2.418**	2.012**	1.643**	1.893**

Note: (**) indicates the test statistic is significant at the 5% significance level. The bootstrap critical value Wright (2000) tests are computed using 10000 replications.

Source: Author

สรุป

จากการศึกษาสมมติฐานทางเดินแบบสุ่มของอัตราแลกเปลี่ยนเงินบาทเทียบกับเงินดอลลาร์สหรัฐฯในครั้งนี้พบว่าไม่ว่าจะเป็นการทดสอบองค์ประกอบของทางเดินแบบสุ่มโดยวิธีการทดสอบ unit root หรือการทดสอบส่วนประกอบของ uncorrelated increments ของทางเดินแบบสุ่ม โดยใช้ variance ratio test แบบดั้งเดิมและ Wright (2000) แบบ rank-based ผลการทดสอบแสดงได้ว่าอัตราแลกเปลี่ยนมีส่วนประกอบทั้ง unit root และ uncorrelated increment จึงสามารถสรุปได้ว่าอัตราแลกเปลี่ยนเงินบาทเทียบกับเงินดอลลาร์สหรัฐฯในช่วงที่ระบบเศรษฐกิจของประเทศผ่านพ้นวิกฤตทางเศรษฐกิจซึ่งเป็นช่วงที่ทำการศึกษาไม่สามารถปฏิเสธสมมติฐานทางเดินแบบสุ่ม ซึ่งแสดงว่าตลาดมีประสิทธิภาพระดับหนึ่ง (weakly form of efficiency) ทำให้ผู้ลงทุนไม่สามารถใช้ข้อมูลที่มีมาทำนายการเปลี่ยนแปลงของอัตราแลกเปลี่ยนได้ ดังนั้น ผู้ลงทุนจึงไม่สามารถทำกำไรเกินปกติจากการซื้อขายอัตราแลกเปลี่ยนได้

การศึกษาครั้งนี้มีข้อจำกัดคือในเรื่องความถี่ของข้อมูลอัตราแลกเปลี่ยนที่นำมาใช้เป็นความถี่ต่ำเนื่องจากเป็นข้อมูลรายเดือน นอกจากนี้ การศึกษาในช่วงระยะเวลาตั้งแต่ ปี ค.ศ. 1999 จนถึงปี 2017 ในช่วงเวลาดังกล่าวเกิดวิกฤตการเงินของโลกในปี 2008 อาจมีผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างตลาดแลกเปลี่ยนเงินตราระหว่างประเทศในช่วงเวลาดังกล่าวซึ่งในงานศึกษานี้ไม่ได้มีการทดสอบโดยแบ่งช่วงเวลาของการศึกษาออกเป็นช่วงเวลาย่อย อีกทั้งวิธีการศึกษาในครั้งนี้เป็นเพียงข้อสรุปที่ได้จากวิธีการทดสอบแบบพื้นฐานเพื่อเป็นแนวทางในการนำไปศึกษารายละเอียดเพิ่มเติมเกี่ยวกับพฤติกรรมของอัตราแลกเปลี่ยนด้วยวิธีการประมาณหรือแบบจำลองอื่นต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณ ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์เป็นอย่างยิ่ง ที่มอบทุนสนับสนุนการวิจัยในครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

Ahmad, Z. B., Sena, L K., and Ping, L.,K (2004) . Exchange Rates Forecasting Model: An Alternative Estimation Procedure, **Pertanika J. Sci. & Techno.** *12*(1): 149 - 172.

Ajayi, R.A., Karemera, D. (1996). A variance ratio test of random walks in exchange rates: Evidence from Pacific Basin economies, **Pacific-Basin Finance Journal,** *4*, 77-91.

Amélie Charles, Olivier Darné. (2009). Variance ratio tests of random walk: An overview. **Journal of Economic Surveys**, Wiley, *23* (3), 503-527.

Azad, A.S.M.S., (2009). Random walk and efficiency tests in the Asia-Pacific foreign exchange markets: Evidence from the post-Asian currency crisis data, **Research in International Business and Finance** *23*, 322-38.

Dickey D. A., Fuller, W. A. (1981). Likelihood ratio statistics for autoregressive time series with a unit root. **Econometrica**, *49*, 1057–72.

Engel, C., West, K. D. (2005). Exchange rates and fundamentals. **Journal of Political Economy** *113*,485–517.

Fama, E.F. (1970). Efficient capital markets: A review of theory and empirical work. **Journal of Finance**. *25*, 383-417.

Frankel, J.A. & Rose, A.K. (1995). Empirical research on nominal exchange rates. Handbook of International Economics, Princeton, North Holland, *3*, 1689-1729.

Faust, J., Rogers, J., & Wright, J. (2003). Exchange rate forecasting: the errors we've really made. **Journal of International Economics**, *60*, 35–59.

Hogan, L. (1986). A comparison of alternative exchange rate forecasting models. **The Economic Record**, *24*,129-145.

Lo, Andrew, & Archie MacKinlay. (1988). Stock market prices do not follow random walks: Evidence from a simple specification test. **Review of Financial Studies**, *1*, 41-66.

Meese, R.A. & Rogoff, K. (1983). Empirical exchange rate models of the seventies: Do they fit out of sample? **Journal of International Economics**. *14* (1), 3-24.

Marçal, Emerson Fernandes & Júnior, Eli,. (2015). Is it possible to beat the random walk model in exchange rate forecasting? More Evidence for Brazilian Case..Available at SSRN: https://ssrn.com/abstract=2496615 or http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2496615

Meese, Richard, & Andrew Rose. (1991). An empirical assessment of non-linearities in models of exchange rate determination. **Review of Economic Studies**, *58*(3), 603-619.

Nikola Gradojevic, Vladimir Djakovic & Goran Andjelic, (2010). Random walk theory and exchange rate dynamics in transition economies. **Panoeconomicus**, 3, 303-320.

Rossi, B. (2013), Exchange rate predictability, **Journal of Economic Literature** , *51*(4), 1063-1119. URL: http://www.aeaweb.org/articles.php?doi=10.1257/jel.51.4.1063.

Wright, J. (2000). Alternative variance-ratio tests using ranks and signs. **Journal of Business and Economic Statistics**, 18: 1-9.

Wang, Yi-Chiuan, & Jyh-Lin Wu, (2015). Fundamentals and exchange rate prediction revisited. **Journal of Money Credit and Banking** , *47*(8), 1651–1671.

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการซื้อเครื่องดื่มที่มีตราทางเลือกสุขภาพ

Factors Affecting the Decision to Purchase Beverage with Healthier Choice Label

ณัฐธิดา ศรีวิเชียร[1*] และ ศรัณย์ ศานติศาสน์[1]

Natthida Sriwichian[1*] and Saran Sarntisart[1]

บทคัดย่อ

ในปัจจุบันคนวัยทำงานมีพฤติกรรมการบริโภคน้ำตาลของคนไทยเกินมาตรฐานของกรมอนามัยโลกซึ่งส่วนใหญ่มาจากการบริโภคเครื่องดื่ม ส่งผลให้คนไทยเป็นโรคไม่ติดต่อที่เรื้อรังเพิ่มขึ้น ดังนั้นรัฐบาลจึงออกสัญลักษณ์ทางเลือกสุขภาพ เพื่อช่วยให้ผู้บริโภคเลือกบริโภคเครื่องดื่มได้รวดเร็วมากขึ้น การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินซื้อเครื่องดื่มมีที่มีตราทางเลือกสุขภาพ โดยใช้ข้อมูลปฐมภูมิที่ได้จากการเก็บแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นกลุ่มคนวัยทำงาน (อายุ 21-60 ปี) จำนวน 385 ราย และวิเคราะห์โดยใช้แบบจำลองโลจิต (Logit Model) พบว่าปัจจัย เพศ การศึกษา ความถี่ในการดื่มเครื่องดื่ม ความรู้เกี่ยวกับตราทางเลือกสุขภาพ การโฆษณา ความน่าเชื่อถือของตราทางเลือกสุขภาพ และอาชีพพนักกงานเอกชนมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการตัดสินใจซื้อ สำหรับอายุและอาชีพธุรกิจส่วนตัวนั้นมีความสัมพันธ์เชิงลบกับการตัดสินใจซื้อ

ABSTRACT

Nowadays, The consumption of sugar of working people is over the standard of World Health Organization, especially from beverage drinks. It is the cause of an increase of Non-communicable diseases (NCDs) among Thai people. So, the government issued the healthier choice label for people to make a quick decision in selecting drinks. This research aimed to analyze factors affecting the decision to purchase beverage with healthier choice label. The primary data are obtained questionnaires and collected from a sample group of working people (aged 21-60) of 385 samples by using Logit Model. The empirical study results indicated that sex education frequency knowledge advertising trust and job (company employee) had significant positive relation. On the other hand, age and job (Personal business) had significant negative relation.

Key Words: Healthier Choice Label, decision, Logit Model

*Corresponding author; e-mail address: ultra_smild@hotmail.com

[1]คณะพัฒนาการเศรษฐกิจ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ กรุงเทพฯ 10240

[1]Faculty of Economics, National Institute of Development Administration, Bangkok 10240

คำนำ

ปัจจุบันคนส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการบริโภคอาหารที่มีพลังงานและไขมันสูง น้ำตาลสูง กรดไขมันอิ่มตัวสูง จากข้อมูลของ สำนักกองทุนการสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (2559) พบว่าคนไทยบริโภคน้ำตาลเกินมาตรฐานของกรมอนามัยโลก ซึ่งบริโภคสูงสุดถึง 20 ช้อนชาต่อวัน ส่งผลให้คนไทยเป็นโรคไม่ติดต่อที่เรื้อรัง (Non-Communicable Diseases, NCDs) เพิ่มขึ้น เช่น โรคอ้วน โรคเบาหวาน โรคความดัน โรคหัวใจ โรคหลอดเลือดหัวใจ เป็นต้น ทั้งนี้แหล่งที่มาของน้ำตาลอันดับแรกมาจากเครื่องดื่มและน้ำผลไม้เติมน้ำตาล โดยกลุ่มผู้บริโภคหลักที่บริโภคน้ำตาลเป็นปริมาณมากคือ กลุ่มคนวัยทำงาน ที่นิยมบริโภคเครื่องดื่มต่อวันค่อนข้างมาก และจากข้อมูลของกระทรวงสาธารณสุข (2557) พบว่าคนไทยมีปัญหาสุขภาพและเจ็บป่วยด้วยโรคไม่ติดต่อเรื้อรังอยู่ในระดับสูง และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเกือบ 2 เท่า ในปี พ.ศ. 2555 โดยโรคที่เพิ่มขึ้นมากที่สุด คือ โรคความดันโลหิตสูง โรคหัวใจ และโรคเบาหวาน โดยในปัจจุบันรัฐบาลสูญเสียค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพประมาณ 4 แสนล้านบาทต่อปี ซึ่งคาดการณ์ว่าในอีก 15 ปีข้างหน้า ค่าใช้จ่ายดังกล่าวจะเพิ่มขึ้นถึง 1.4 ล้านล้านบาท นอกจากนี้การที่ประชาชนป่วยเป็นโรคไม่ติดต่อเรื้อรังยังทำให้เกิดค่าเสียโอกาสต่างๆ เช่น ค่าเสียโอกาสจากการที่ไม่สามรถทำงานได้ หรือสามารถทำงานได้แต่ทำได้ไม่เต็ม ค่าเสียโอกาสจากการนำเงินไปใช้จ่ายค่ารักษาพยาบาล รวมทั้งการเพิ่มขึ้นของจำนวนผู้ป่วยยังกระทบต่อผลผลิตมวลรวมของประเทศที่ลดลง สาเหตุดังกล่าวจึงทำให้รัฐบาลให้ความสนใจในด้านของปัญหาสุขภาพ ทั้งนี้สังคมปัจจุบันมีการบริโภคผลิตภัณฑ์ที่มาจากโรงงานอุตสาหกรรมมากขึ้น ฉลากที่อยู่บนบรรจุภัณฑ์สินค้าจึงกลายมาเป็นเครื่องมือในการสื่อสารและให้ความรู้กับผู้บริโภคโดยฉลากโภชนาการ อย่างไรก็ตามจากผลการสำรวจของ สำนักกองทุนการสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (2560) พบว่ามีผู้บริโภคร้อยละ 67.5 ไม่เคยอ่านฉลากโภชนาการเลย รัฐบาลจึงสนับสนุนให้มีฉลากโภชนาการแบบง่ายต่อการตัดสินใจ (Presumptive Labeling) โดยการออกสัญลักษณ์โภชนาการอย่างง่าย (Simplified Logo) นั่นคือ สัญลักษณ์ทางเลือกสุขภาพ เพื่อให้ผู้บริโภคใช้ในการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์อาหารที่มีคุณค่าโภชนาการที่ดีกว่าได้อย่างถูกต้องและตัดสินใจเลือกซื้อได้อย่างรวดเร็ว ดังนั้นการที่ตราสัญลักษณ์ดังกล่าว จะบรรลุวัตถุประสงค์และเกิดประโยชน์ต่อผู้บริโภค จึงได้ทำการศึกษาพฤติกรรมของผู้บริโภคเพื่อวิเคราะห์ว่าปัจจัยสำคัญใดบ้าง ที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อหรือไม่ซื้อเครื่องดื่มที่มีตราทางเลือกสุขภาพของผู้บริโภค

ทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับประชากรศาสตร์เป็นแนวคิดที่ชี้ให้เห็นความแตกต่างในด้านคุณสมบัติประชากรที่แตกต่างกัน จะมีผลต่อการตัดสินใจที่ต่างกัน ในการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการซื้อเครื่องดื่มที่มีตราทางเลือกสุขภาพ จึงนำตัวแปรทางประชากรศาสตร์ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ มาใช้ในการศึกษาความแตกต่างทางประชากรศาสตร์ของบุคคลกับกระบวนการตัดสินใจซื้อเครื่องดื่มที่มีตราทางเลือกสุขภาพ

แนวคิดปัจจัยที่กำหนดอุปสงค์ (Determinants of Demand) อธิบายถึงตัวแปรหรือปัจจัยต่างๆที่มีอิทธิผลต่อความต่อการซื้อสินค้าของผู้บริโภค ซึ่งปัจจัยเหล่านั้นประกอบด้วย ราคาของสินค้าชนิดนั้น รายได้ต่อเดือน ราคาสินค้าชนิดอื่นที่เกี่ยวข้อง และรสนิยมของผู้บริโภค

วิธีการศึกษา

การเก็บรวมรวมข้อมูลและการสุ่มตัวอย่าง

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้ใช้ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) โดยได้มาจากการสำรวจพฤติกรรมและใช้แบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์ผู้บริโภคในการเลือกซื้อเครื่องดื่มที่มีตราสัญลักษณ์ทางเลือก ซึ่งทำการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นประชากรที่มีอายุ 21-60 ปี ที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร ในปี พ.ศ 2560 จากสำนักงานสถิติแห่งชาติ จำนวน 3,427,531 คน ดังนั้นจึงใช้สูตรการหาขนาดตัวอย่างที่ทราบจำนวนประชากรที่แน่ชัด โดยกำหนดค่าความเชื่อมั่นที่ 95% ค่าความคลาดเคลื่อนไม่เกิน 5% คำนวณได้จากสูตรของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan) ผลการคำนวณได้ขนาดตัวอย่าง 385 ตัวอย่าง โดยแบบสอบถามจะแบ่งออกเป็น 4 ส่วน ประกอบได้ ข้อมูลทั่วไปของลุ่มตัวอย่าง พฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่ม พฤติกรรมด้านสุขภาพ เช่น การรับประทานอาหาร การออกกำลังกาย การรักษาสุขภาพ และทัศนคติของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับตราทางเลือกสุขภาพ

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลของการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ได้แบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ การวิเคราะห์เชิงพรรณนา คิดจาก ค่าเฉลี่ย ร้อยละ อัตราส่วน และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้แบบจำลองการวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติก (Logistic Regression Analysis)เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตาม และตัวแปรอิสระ โดยที่ตัวแปรตามเป็นตัวแปรเชิงคุณภาพมีลักษณะไม่ต่อเนื่อง ซึ่งมีค่าเพียง 0 กับ 1 สามารถแสดงในรูปของฟังก์ชันดังนี้

$$Pr(Y=1) = \frac{e^{f(x)}}{1+e^{f(x)}}$$

$$\Pr(Y=0) = 1 - \frac{e^{f(x)}}{1+e^{f(x)}}$$

อัตราส่วนระหว่างโอกาสที่จะเกิดเหตุการณ์ที่สนใจ (Y=1) กับโอกาสที่จะไม่เกิดเหตุการณ์ที่สนใจ (Y=0) หรือเรียกอีกอย่างว่า odd ratio ซึ่งสามารถแสดงในรูปสมการได้ดังนี้

$$odds = \frac{\Pr(y=1)}{\Pr(Y=0)}$$

$$= \frac{\frac{e^{f(x)}}{1+e^{f(x)}}}{\frac{1}{1+e^{f(x)}}}$$

$$= e^{f(x)}$$

ดังนั้น Logistic function จะอยู่ในรูป log ของ odds หรือ log(odds)

$$\log odds = \log(e^{f(x)})$$

$$= f(x)$$

ซึ่งจะทำการประมาณค่า ด้วยวิธี Maximum Likelihood โดยในการศึกษาครั้งนี้กำหนดตัวแปรอิสระที่ได้มาจากทฤษฎีและจากการทบทวนวรรณกรรม จึงได้ตัวแปรอิสระในการวิเคราะห์ข้อมูลดังสมการนี้

$$f(x) = \beta_0 + \beta_1 price + \beta_2 income + \beta_3 P_y + \beta_4 sex + \beta_5 age + \beta_6 edu + \beta_7 taste + \beta_8 job + \beta_9 adv + \beta_{10} know + \beta_{11} trust + \beta_{12} attitude + \beta_{13} frequency$$

โดย f(x) คือ ความน่าจะเป็นในการตัดสินใจซื้อเครื่องดื่มที่มีตราทางเลือกสุขภาพ

Price	คือ ค่าใช้จ่ายของเครื่องดื่มที่มีตราสัญลักษณ์ทางเลือกสุขภาพ (บาท/ครั้ง)
Income	คือ รายได้ (บาท/เดือน) โดย
	Income1 = 1 รายได้ 10,000-15,000 บาท และเป็น 0 เมื่อรายได้ต่ำกว่า10,000 บาท
	Income2 = 1 รายได้ 15,001-20,000 บาท และเป็น 0 เมื่อรายได้ต่ำกว่า10,000 บาท
	Income3 = 1 รายได้ 20,001-25,000 บาท และเป็น 0 เมื่อรายได้ต่ำกว่า10,000 บาท
	Income4 = 1 รายได้ 25,001-30,000 บาท และเป็น 0 เมื่อรายได้ต่ำกว่า10,000 บาท
	Income5 = 1 รายได้ 30,001-35,000 บาท และเป็น 0 เมื่อรายได้ต่ำกว่า10,000 บาท
	Income6 =1 รายได้ 35,001-40,000 บาท และเป็น 0 เมื่อรายได้ต่ำกว่า10,000 บาท
	Income7 =1 รายได้มากกว่า 40,000 บาท และเป็น 0 เมื่อรายได้ต่ำกว่า10,000 บาท
Py	คือ ค่าใช้จ่ายของเครื่องดื่มที่ไม่มีตราสัญลักษณ์ทางเลือกสุขภาพ (บาท/ครั้ง)
Sex	คือ เพศ เพศชาย = 1 และเพศหญิง = 0
Age	คือ อายุ (ปี)
Edu	คือ จำนวนปีการศึกษา (ปี)
Job	คือ อาชีพ โดย
	Job1 = 1 เมื่อมีอาชีพพนักงานเอกชน และเป็น 0 เมื่อมีอาชีพอื่นๆ
	Job2 = 1 เมื่อมีอาชีพรับจ้าง และเป็น 0 เมื่อมีอาชีพอื่นๆ
	Job3 = 1 เมื่อมีอาชีพธุรกิจส่วนตัว และเป็น 0 เมื่อมีอาชีพอื่นๆ
	Job4 = 1 เมื่อมีอาชีพข้าราชการ และเป็น 0 เมื่อมีอาชีพอื่นๆ
	Job5 = 1 เมื่อมีอาชีพรัฐวิสาหกิจ และเป็น 0 เมื่อมีอาชีพอื่นๆ
Taste	คือ รสนิยม เป็นคะแนนเฉลี่ยในการตอบคำถามเกี่ยวกับความสนใจด้านสุขภาพ
Adv	คือ การได้รับสื่อโฆษณา (จำนวนครั้ง/เดือน)
Know	คือ การรู้จักตราสัญลักษณ์ เป็นคะแนนทดสอบความรู้เกี่ยวกับตราทางเลือกสุขภาพ
Trust	คือ ความน่าเชื่อถือของตราสัญลักษณ์ (คะแนน)
Attitude	คือ ทัศนคติเกี่ยวกับตราสินค้า เป็นคะแนนเฉลี่ยการตอบความคิดเห็นเกี่ยวกับตราสินค้า
Frequency	คือ ความถี่ในการบริโภคเครื่องดื่ม (จำนวนครั้ง/วัน)

ผลการศึกษา

กลุ่มตัวอย่างเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย โดยเพศหญิงจำนวน 195 คน คิดเป็นร้อยละ 50.65 และเพศชายจำนวน 190 คน คิดเป็นร้อยละ 38.70 โดยส่วนใหญ่จะมีอายุระหว่าง 31-40 ปี จำนวน 149 คน คิดเป็นร้อยละ 38.70 รองลงมาคือ อายุระหว่าง 21-30 ปี จำนวน 133 คน คิดเป็นร้อยละ 34.55 กลุ่มตัวอย่างโดยส่วนใหญ่มีการศึกษาในระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 72.47 รองลงมาเป็นระดับปริญญาโท คิดเป็นร้อยละ 18.45 ซึ่งกลุ่มตัวอย่างมีอาชีพนักงานเอกชนมากสุด คิดเป็นร้อยละ 45.71 รองลงมาเป็นกลุ่มอาชีพอื่นๆ เช่น นักศึกษาและไม่ได้ทำงาน คิดเป็นร้อยละ 12.99 สำหรับรายได้เฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างโดยส่วนใหญ่จะมีรายได้อยู่ในช่วง 30,001-35,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 19.74 รองลงมารายได้อยู่ในช่วง 15,001-20,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 18.18

จากการคำนวณค่าเฉลี่ยความถี่ในการดื่มเครื่องดื่มต่อวัน ซึ่งเป็นเครื่องดื่มทุกประเภทยกเว้นน้ำเปล่านั้น พบว่า กลุ่มคนทำงานในช่วงอายุ 31-40 ปี มีความถี่ในการดื่มเครื่องดื่มต่อวันมากที่สุด คือ 2.54 ครั้ง/วัน หรือประมาณ 3 ครั้งต่อวัน ลองลงมาคือ กลุ่มคนทำงานในช่วงอายุ 21-30 ปี ซึ่งมีความถี่ในการดื่มเครื่องดื่ม 2.16 ครั้ง/วัน แต่ในขณะที่กลุ่มคนวัยทำงานในช่วงอายุ 21-30 ปีที่เคยซื้อเครื่องดื่มที่มีตราทางเลือกสุขภาพ กลับพบว่ามีสัดส่วนมากที่สุด (ภาพที่ 1)

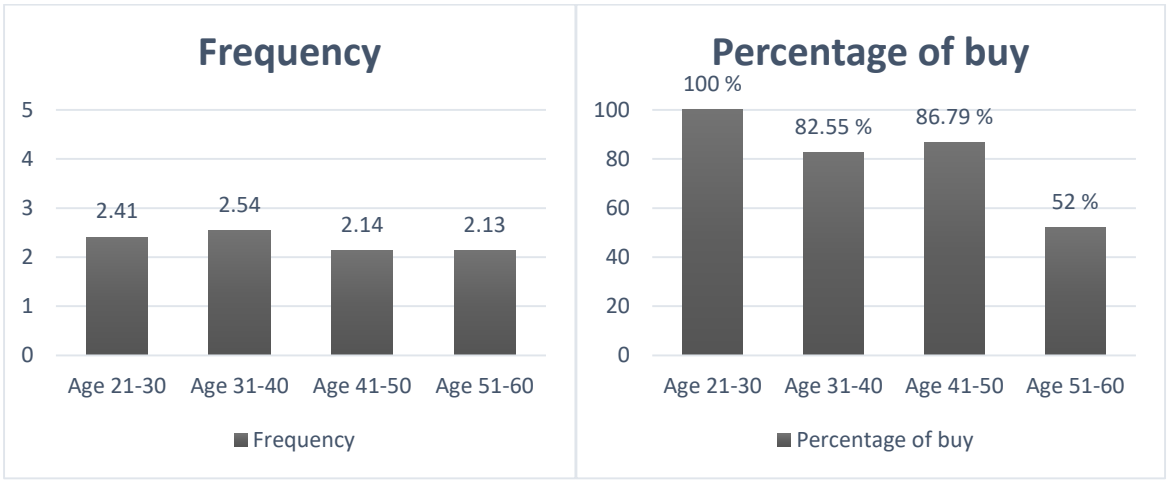

Figure 1 Average score on the frequency and percentage of buy.

สำหรับการทดสอบความรู้เกี่ยวกับตราทางเลือกสุขภาพที่พบว่า กลุ่มคนช่วงทำงานในช่วงอายุ 31-40 ปี มีคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุด และรองลงมาคือช่วงอายุ 41-50 ปี และช่วงอายุ 51-60 ปี ตามลำดับ ในขณะกลุ่มคนวัยทำงานช่วงต้น (อายุ 21-30 ปี) มีคะแนนเฉลี่ยต่ำที่สุด (ภาพที่ 2)

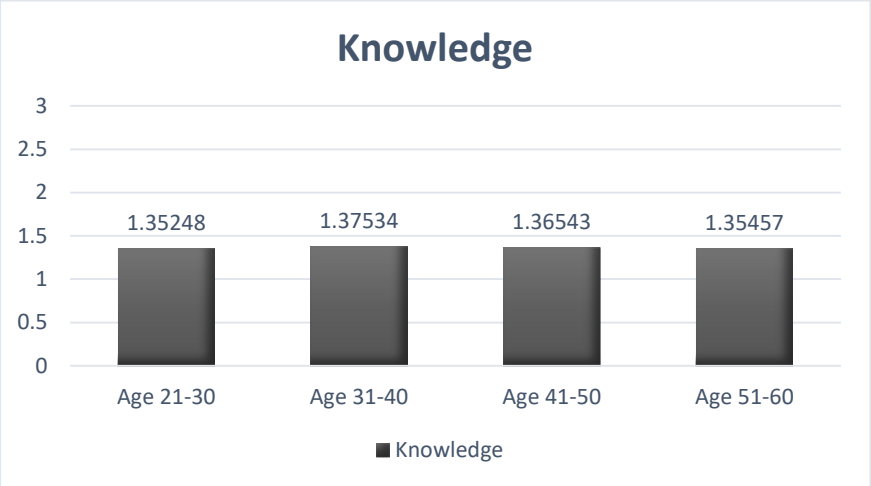

Figure 2 Average score on the knowledge test.

Table 1 Parameter estimate from Binary Logistic model

	B	S.E.	Wald	df	Sig.	Exp(B)
Sex	1.864	1.129	2.723	1	.099*	6.448
Age	-.263	.092	8.180	1	.004***	.769
Edu	.749	.406	3.406	1	.065*	.473
Frequency	3.099	.879	12.440	1	.000***	22.187
Know	1.824	1.027	3.153	1	.076*	6.197
Taste	-1.320	1.118	1.393	1	.238	.267
Attitude	1.162	.772	2.267	1	.132	3.197
adv	.716	.340	4.437	1	.035**	2.047
trust	2.085	.705	8.757	1	.003***	8.046
Job1	7.586	3.584	4.482	1	.034**	1971.320
Job2	1.187	2.015	.347	1	.556	3.277
Job3	-4.458	1.877	5.639	1	.018**	.012
Job4	-2.144	2.273	.890	1	.345	.117
Job5	-1.170	2.083	.316	1	.574	.310
income1	.215	1.934	.012	1	.911	1.240
income2	2.217	1.974	1.261	1	.261	9.176
income3	-1.791	2.403	.556	1	.456	.167
income4	-.069	2.113	.001	1	.974	.934
income5	1.134	2.427	.218	1	.640	3.108
incpme6	-.301	2.853	.011	1	.916	.740
income7	1.683	3.154	.285	1	.594	5.379
Constant	4.068	8.584	.225	1	.636	58.435
Nagelkerke R Square						.865

*** Significance at 0.01, ** Significance at 0.05, * Significance at 0.10

จากแบบสำรองโลจิต พบว่าค่า Nagelkerke R Square เท่ากับ 0.865 ซึ่งหมายความว่าร้อยละ 86.5 ของความผันแปรนั้นสามารถอธิบายได้ด้วย Logistic Regression model โดยพบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อเครื่องดื่มที่มีตราสัญลักษณ์ทางเลือกสุขภาพ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 ประกอบด้วย อายุ ความถี่ในการดื่มเครื่องต่อวัน และความน่าเชื่อถือของตราสัญลักษณ์ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ประกอบด้วย การโฆษณา อาชีพพนักงานเอกชน และอาชีพธุรกิจส่วนตัว และที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.10 ได้แก่ เพศ การศึกษา

เมื่อพิจารณาผลการศึกษาด้านปัจจัยส่วนบุคคลพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นเพศชายมีโอกาสตัดสินใจซื้อเครื่องดื่มที่มีตราสุขภาพมากกว่าเพศหญิง สำหรับอายุ พบว่ากลุ่มคนวัยทำงานที่มีอายุน้อยจะมีโอกาสตัดสินใจซื้อเครื่องดื่มมากกว่ากลุ่มคนวัยทำงานที่มีอายุมาก เนื่องจากกลุ่มคนวัยทำงานที่มีอายุน้อยเป็นกลุ่มคนที่ชอบทดลองสินค้าหลากหลายประเภทซึ่งต่างจากกลุ่มคนวัยทำงานที่มีอายุมาก ในขณะที่การศึกษากลับพบว่า กลุ่มคนวัยทำงานที่มีการศึกษาที่สูงขึ้นมีโอกาสที่จะซื้อเพิ่มมากขึ้น อาจเนื่องมาจากว่าผู้ที่มีการศึกษาสูงจะมีความเข้าใจในตัวสัญลักษณ์มากกว่า และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชุติมา ชุติกาโม (2553) ที่ทำการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อเครื่องดื่มบำรุงสมอง พบว่าการศึกษาที่สูงขึ้นมีความน่าจะเป็นในการตัดสินใจเลือก

ซื้อเครื่องดื่มเพิ่มขึ้นร้อยละ 8.02 ด้านอาชีพนั้นพบว่า อาชีพพนักงานเอกชนจะมีโอกาสซื้อมากกว่าอาชีพอื่นๆ แต่ถ้าหากเป็นอาชีพธุรกิจส่วนตัวนั้นโอกาสในการตัดสินใจซื้อจะลดลง

เมื่อพิจารณาผลการศึกษาด้านพฤติกรรมการบริโภคพบว่า ความถี่ในการดื่มเครื่องดื่มต่อวันที่มากขึ้นส่งผลให้โอกาสการตัดสินใจซื้อเครื่องดื่มที่มีตราทางเลือกสุขภาพเพิ่มขึ้น และในด้านความน่าเชื่อถือของตราสัญลักษณ์ พบว่า ระดับความน่าเชื่อถือที่สูงส่งผลต่อโอกาสในการซื้อเครื่องดื่มที่สูงตามไปด้วยซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Pomsanam and Napompech (2014) พบว่าความน่าเชื่อถือมีผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารออร์แกนิคของคนไทย ที่ระดับนัยสำคัญร้อยละ 99 สำหรับในด้านการโฆษณา พบว่า การที่กลุ่มคนในวัยทำงานได้รับการโฆษณาที่มาก จะส่งผลให้โอกาสในการตัดสินใจซื้อสูงขึ้น ซึ่งการโฆษณาที่ได้รับมาจากสื่อทางโทรทัศน์เป็นส่วนใหญ่

สรุปและข้อเสนอแนะ

ผลจากการวิเคราะห์ด้วยโลจิสติกโมเดล พบว่า ตัวแปรเพศ อายุ อาชีพ (อาชีพพนักงานเอกชน และอาชีพธุรกิจส่วนตัว) การศึกษา ความถี่ในการดื่มเครื่องดื่ม การโฆษณา และความน่าเชื่อถือของตราทางเลือกสุขภาพ มีผลต่อโอกาสในการตัดสินใจซื้อเครื่องดื่มที่มีตราทางเลือกสุขภาพของกลุ่มคนวัยทำงาน อย่างมีนัยสำคัญ ดังนั้นเพื่อให้ตราทางเลือกสุขภาพเกิดประโยชน์สูงที่สุด จึงมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ผู้ประกอบการที่ผลิตสินค้าที่ได้รับตราทางเลือกสุขภาพ ควรมีการโฆษณาและประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับตราสัญลักษณ์ทางเลือกสุขภาพผ่านทางสื่อเพิ่มมากขึ้น เพื่อเพิ่มโอกาสในการตัดสินใจซื้อให้กับผู้บริโภค
2. สำนักกองทุนการสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) และหน่วยงานที่ทำหน้าที่รับรองผลิตภัณฑ์ทางเลือกสุขภาพ ควรสร้างมาตรฐานในการออกตรารับรอง เนื่องจากตัวแปรความน่าเชื่อถือ ส่งผลต่อโอกาสในการซื้อเครื่องดื่มที่มีตราทางเลือกสุขภาพ
3. สำหรับผู้ผลิตและผู้ประกอบการที่ต้องการทำกำไรเพิ่ม ควรจะทำตลาดในการกลุ่มคนวัยทำงานที่มีอายุน้อย (อายุ 21-30) เนื่องจากเป็นกลุ่มที่สัดส่วนคนซื้อสูงที่สุด

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงสาธารณสุข. 2557. **รายงานประจำปี2557**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกิจการโรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึกในพระบรมราชูปถัมภ์

ชุติมา ชุติกาโม. 2553. **ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกดื่ม Functional Drink ด้านบำรุงสมองของผู้บริโภค ในเขตกรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

สำนักกองทุนการสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. 2559. **รวมพลังเครือข่ายไม่กินหวานลดบริโภคน้ำตาล** (Online). http://www.thaihealth.or.th., 14 มิถุนายน 2561.

_____. 2560. **โครงการพัฒนาและส่งเสริมการใช้สัญลักษณ์โภชนาการอย่างง่ายสำหรับเป็นข้อมูลการตัดสินใจเลือกผลิตภัณฑ์อาหารของผู้บริโภคเพื่อลดการบริโภคน้ำตาล โซเดียมและไขมัน** (Online). http://www.healthierlogo.com., 14 มิถุนายน 2561.

อาภาวรรณ โสภณธรรมรักษ์. 2560. **ฉลากโภชนาการ 'ทางเลือกสุขภาพ' สร้างพลังเศรษฐกิจสู่ Thailand4.0** (Online). http://www.thaihealth.or.th., 14 มิถุนายน 2561.

P. Pomsanam and K. Napompech. 2014. "Factors Driving Thai Consumers' Intention to Purchase Organic Foods." **Asian Journal of Scientific Research.** 7 (4): 434-446

มูลค่าความเต็มใจที่จะจ่ายเพื่อการลดมลพิษทางอากาศจากการเผาอ้อยก่อนการเก็บเกี่ยวของครัวเรือนในเขตจังหวัดสุพรรณบุรีและจังหวัดกาญจนบุรี

Willingness to Pay to Reduce Air Pollution from Pre-harvest Burning of Sugarcane in Suphanburi and Kanchanaburi

นภสม สินเพิ่มสุขสกุล[1*]

Nopasom Sinphurmsukskul[1*]

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์หาระดับการหักเงินค่าอ้อยไฟไหม้ที่เหมาะสมเพื่อการลดมลพิษทางอากาศจากการเผาอ้อยก่อนการเก็บเกี่ยวโดยประยุกต์ใช้แนวคิดภาษีพิกู (Pigovian tax) แนวคิดการเก็บภาษีพิกูมีอยู่ว่าผู้ผลิตที่สร้างผลกระทบภายนอกทางลบต่อสังคมต้องถูกหักเงินในอัตราที่เท่ากับมูลค่าที่เป็นตัวเงินของการสูญเสียอรรถประโยชน์ของสังคมจากผลกระทบภายนอกทางลบดังกล่าว เพื่อหามูลค่าของความสูญเสียทางอรรถประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับสังคมนั้นนักวิจัยทำการสัมภาษณ์ครัวเรือน 880 รายที่อยู่อาศัยในพื้นที่ 4 อำเภอของจังหวัดสุพรรณบุรีและกาญจนบุรี โดยใช้แบบจำลองทางเลือก (Choice experiments) ผลการสำรวจความเต็มใจจ่ายถูกนำมาใช้ในการคำนวณอัตราการหักเงินค่าอ้อยไฟไหม้ที่เหมาะสมโดยเฉลี่ยแล้วการหักเงินค่าอ้อยไฟไหม้ที่เหมาะสมคือ 18 บาทต่อตัน

ABSTRACT

This study aims to estimate the appropriate amount of pollution charge that the farmers who burn sugarcane before harvesting, and thereby causing negative externality in the form of air pollution, should pay per ton of sugarcane production. According to the idea of Pigovian tax, such pollution charge should be set equal to the social cost of the negative externality in question. To estimate the social cost of the air pollution generated by the pre-harvest burning of sugarcane, a choice experiment survey with 880 individuals living in Suphan Buri and Kanchanaburi was carried out. Estimated social cost was used to compute the pollution charge that the sugarcane farmers who practice pre-harvest burning should pay. Based on the data of this study, the farmers should pay 18 baht per ton.

Key Words: Pigovian tax, Choice Experiments, Pre-harvest burning, Sugarcane, Air pollution

* Corresponding author; e-mail address: **nopasom@gmail.com**

[1] ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพฯ 10900

[1] Department of Agricultural and Resource Economics, Faculty of Economics, Kasetsart University, Bangkok 10900

คำนำ

การเผาอ้อยก่อนการเก็บเกี่ยวเป็นปัญหาที่เริ่มเกิดขึ้นตั้งแต่ประมาณปี พ.ศ. 2529 ในอดีตเกษตรกรผู้ปลูกอ้อยจะเก็บอ้อยสดซึ่งมีใบมากและมีความคม จึงต้องการแรงงานที่อดทนและมีผีมือ แต่หลังจากการขยายตัวของพื้นที่เพาะปลูกอ้อยในประเทศไทย ทำให้เกิดการขาดแคลนแรงงาน การเก็บเกี่ยวอ้อยต้องพึ่งพาแรงงานจ้างที่ไม่มีประสบการณ์ แรงงานจ้างเหล่านี้มักเรียกร้องให้เกษตรกรเผาอ้อยก่อนการเก็บเกี่ยวเนื่องจากจะทำให้ตัดอ้อยได้ง่ายขึ้น การเผาอ้อยก่อนการเก็บเกี่ยวนี้แม้จะจำเป็น แต่ก็ส่งผลเสีย 3 ด้านด้วยกัน คือหนึ่ง การเสื่อมคุณภาพของน้ำตาลที่ได้จากอ้อย[2] สอง การทำให้คุณภาพดินเสื่อม (Foster, 1979) และสาม มลพิษทางอากาศ[3] ผลเสียสองด้านแรกนั้นถือเป็นต้นทุนเอกชน (Private costs) ซึ่งหมายความว่าผู้แบกรับต้นทุนเหล่านั้นก็คือเกษตรกรผู้ปลูกอ้อยเอง อย่างไรก็ดีผลเสียด้านมลพิษทางอากาศนั้นมีลักษณะเป็นต้นทุนภายนอก (External costs) เป็นที่ทราบกันดีว่าผลกระทบภายนอกนั้นไม่สามารถถูกจัดสรรด้วยกลไกตลาดให้อยู่ในระดับที่มีความเหมาะสมแบบพาเรโต ได้ (Pareto optimality) ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ของภาครัฐที่จะต้องทำการแทรกแซงเพื่อจัดการให้ต้นทุนภายนอก เช่น มลพิษทางอากาศจากการเผาอ้อยก่อนการเก็บเกี่ยว นั้นอยู่ในระดับที่มีความเหมาะสม

มาตรการหนึ่งที่ภาครัฐของไทยใช้มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2529 เพื่อจัดการปัญหาการเผาอ้อยก่อนการเก็บเกี่ยว คือการหักเงินค่าอ้อยจากเกษตรกรที่นำอ้อยไฟไหม้มาขายในอัตรา 30 บาทต่อตัน[4] (สำนักงานคณะกรรมการอ้อยและน้ำตาลทราย 2529) วัตถุประสงค์ของมาตรการนี้ก็คือเพื่อลดแรงจูงใจในการเผาอ้อยก่อนการเก็บเกี่ยว อย่างไรก็ดีจากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้อง (รายงานประจำปี ลักษณะการผลิตอ้อย ตั้งแต่ปีการผลิต 2537 ถึงปีการผลิต 2559) อย่างไรก็ดีการหักเงินค่าอ้อยไฟไหม้ 20 บาทต่อตัน ไม่ได้ผลเท่าที่ควร เนื่องจาก โดยภาพรวมแล้ว ปริมาณการเผาอ้อยก่อนเก็บเกี่ยวยังมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น จาก Figure 1 จะเห็นได้ว่าเมื่อปี พ.ศ. 2549 ปริมาณอ้อยไฟไหม้และอ้อยสดที่ส่งเข้าโรงงานในประเทศไทยนั้นมีปริมาณที่ใกล้เคียงกัน (ประมาณ 25 ล้านตัน) แต่ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2549 เป็นต้นมา ปริมาณอ้อยไฟไหม้ที่เข้าโรงงานนั้นเพิ่มขึ้นเป็นอย่างมาก จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2560 มีอ้อยไฟไหม้เข้าโรงงานเป็นจำนวนประมาณ 60 ล้านตัน ในขณะที่อ้อยสดที่เข้าโรงงานมีเพียงประมาณ 30 ล้านตัน จากข้อมูลปริมาณอ้อยไฟไหม้และอ้อยสดที่เข้าโรงงานแสดงให้เห็นว่าอัตราการหักค่าอ้อยไฟไหม้นั้นไม่ได้ช่วยลดการเผาอ้อยเท่าที่คาดหวังไว้ นอกจากนั้นจากการสัมภาษณ์ผู้เชียวชาญก็ทำให้ทราบว่าการทบทวนเพิ่มอัตราการหักเงินค่าอ้อยไฟไหม้จาก 20 บาท เป็น 30 บาทต่อตันเมื่อปี พ.ศ. 2560 ก็ขาดหลักการรองรับ

[2] การเสื่อมคุณภาพของน้ำตาลในอ้อยมีสาเหตุหลัก 3 ประการ คือหนึ่ง ความร้อนจะทำลายปริมาณและความบริสุทธิ์ของน้ำตาลซูโครสโดยตรง (Foster, 1979) สอง การเผาอ้อยทำให้อ้อยตายทันทีและไม่สามารถต่อสู้กับแบคทีเรียและยีสต์ที่จะเปลี่ยนน้ำตาลให้เป็นเอธานอลและเดกซ์ทรานได้ (Payne, 1989) สาม อ้อยเผาจะไม่มีสารเคลือบลำอ้อยที่เป็นตัวป้องกันสิ่งสกปรกทำให้แบคทีเรียและยีสต์เข้าถึงน้ำอ้อยได้ง่ายขึ้น (Blacke & McNiel, 1978)

[3] การเผาอ้อยนั้นสร้างมลพิษทางอากาศในรูปของอนุภาคฝุ่นที่มีขนาดเล็กกว่า 2.5 และ 10 ไมครอน คาร์บอนมอนอกไซด์และสารประกอบอินทรีย์ที่ระเหยได้ (Franca et al., 2012)

[4] ตั้งแต่ พ.ศ. 2529 การหักเงินค่าอ้อยไฟไหม้นั้นเป็นตันละ 20 บาท แต่ ณ วันที่ 1 ธันวาคม 2560 คณะกรรมการอ้อยและน้ำตาลทรายได้ออกระเบียบใหม่ เพิ่มการหักเงินค่าอ้อยไฟไหม้เป็นตันละ 30 บาท

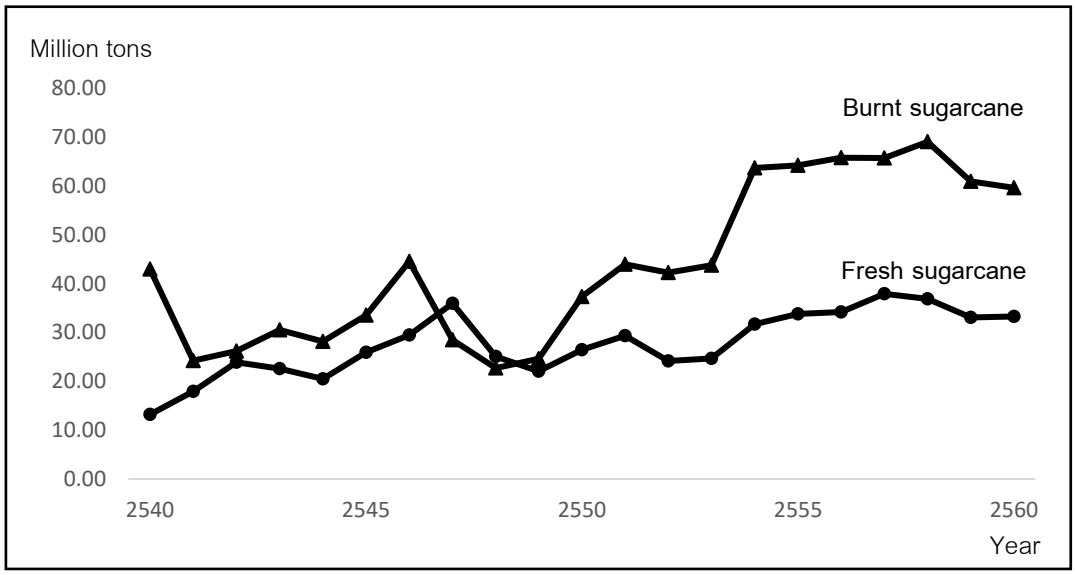

Source: Office of the cane and sugar board

Figure 1 Production of burnt and fresh sugarcane in Thailand (2540-2560)

เหตุผลข้างต้นชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นอย่างเร่งด่วน ที่จะต้องมีการทบทวนอัตราหักเงินค่าอ้อยไฟไหม้ เพื่อให้การหักเงินค่าอ้อยไฟไหม้มีประสิทธิภาพมากขึ้น การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์หลักคือเพื่อศึกษาหาอัตราการหักเงินค่าอ้อยไฟไหม้ที่เหมาะสมและถูกต้องตามทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ ในลำดับต่อไปจะได้นำเสนอ กรอบทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้ วิธีการศึกษา และหลังจากนั้นจะได้นำเสนอผลการศึกษาและข้อเสนอแนะต่อไป

กรอบทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

กรอบทฤษฎีสำหรับการหาอัตราการหักเงินอ้อยไฟไหม้ที่เหมาะสม

จากการทบทวนแนวคิดและทฤษฎีเศรษฐศาสตร์สิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับเครื่องมือที่ภาครัฐสามารถใช้เพื่อจัดการระดับผลกระทบภายนอกทางลบให้อยู่ในระดับที่เหมาะสมตามมุมมองของสังคมได้นั้น พบว่ามีอยู่ 4 หมวดใหญ่ๆด้วยกัน คือ หนึ่ง เครื่องมือที่อาศัยความสมัครใจและการให้ข้อมูล (Soft policy instruments) สอง การสั่งการและควบคุม (Command and control) สาม การซื้อขายใบอนุญาตปล่อยมลพิษ (Emission permits) และสี่ การเก็บภาษีและการให้เงินสนับสนุนทางสิ่งแวดล้อม (Environmental taxes and subsidies) (Field & Field, 2017; Hartwick & Olewiler, 1998; Pearce & Turner, 1990; Tietenberg & Lewis, 2018) ภาครัฐของประเทศไทยใช้เครื่องมือในทุกหมวดในการจัดการอ้อยไฟไหม้ (ยกเว้นหมวดที่สาม เนื่องจากมีต้นทุนในการจัดการที่สูงเกินไป และไม่สามารถที่จะบังคับให้เกษตรกรซื้อใบอนุญาตปล่อยมลพิษได้) (Tietenberg & Lewis 2018) อย่างไรก็ดีการหักเงินค่าอ้อยไฟไหม้นั้นจัดว่าเป็นเครื่องมือที่อยู่ในหมวดที่สี่ หรือหมวดของภาษีและการให้เงินสนับสนุนทางสิ่งแวดล้อม เครื่องมือในหมวดนี้มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญที่สุดคือการลดแรงจูงใจผู้ผลิตอ้อยที่สร้างผลกระทบภายนอกทางลบ และเพิ่มแรงจูงใจให้ผู้ผลิตที่สร้างผลกระทบภายนอกทางบวก

กรอบทฤษฎีของการเก็บภาษีและการให้เงินสนับสนุนทางสิ่งแวดล้อมที่ได้รับการยอมรับกันอย่างกว้างขวาง และสามารถใช้เป็นกรอบทฤษฎีของการศึกษานี้ได้คือ การเก็บภาษีและการให้เงินสนันบสนุนแบบพิกู (Pigovian tax and subsidy) (Pearce & Turner, 1990 หน้า 85) กรอบทฤษฎีนี้มีอยู่ว่าผู้ผลิตที่สร้างผลกระทบภายนอกทางลบต่อสังคมต้องถูกหักเงินในอัตราที่เท่ากับมูลค่า(ที่เป็นตัวเงิน)ของการสูญเสีย(อรรถประโยชน์หรือ

สวัสดิการ)ของสังคมจากผลกระทบภายนอกทางลบดังกล่าว โดยที่จำนวนเงินที่ผู้ผลิตถูกหักนั้นก็คือ ภาษีพิกูนั่นเอง ในขณะเดียวกัน ผู้ผลิตที่สร้างผลกระทบภายนอกทางบวกให้กับสังคมต้องได้รับเงินในอัตราที่เท่ากับมูลค่าของสวัสดิการที่สังคมได้รับจากผลกระทบภายนอกทางบวกนั้น โดยที่จำนวนเงินที่ผู้ผลิตได้รับนั้นก็คือ เงินสนับสนุนพิกู (Pearce & Turner, 1990 หน้า 85) ดังนั้นหากนำกรอบทฤษฎีของการเก็บภาษีพิกูมาใช้ประกอบการศึกษานี้ก็จะได้คำตอบว่า อัตราการหักเงินค่าอ้อยไฟไหม้ที่เหมาะสมและถูกต้องตามทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ ต้องเท่ากับมูลค่า(ที่เป็นตัวเงิน)ของการสูญเสีย(อรรถประโยชน์หรือสวัสดิการ)ของสังคมจากมลพิษทางอากาศที่เกิดจากการเผาอ้อยก่อนการเก็บเกี่ยวนั่นเอง

กรอบทฤษฎีสำหรับการหามูลค่าของการสูญเสียสวัสดิการสังคมจากการเผาอ้อยก่อนการเก็บเกี่ยว

ตามทฤษฎีเศรษฐศาสตร์นั้น เมื่อต้องการวัดระดับอรรถประโยชน์ที่ผู้บริโภคได้รับจากการบริโภคสินค้าตลาดชนิดหนึ่ง (ไม่สามารถสังเกตได้) ต้องใช้ตัวชี้วัดที่สามารถสังเกตได้ นั่นก็คือราคาของสินค้านั้นๆที่ผู้บริโภคยอมจ่ายนั่นเอง การใช้ราคาตลาดของสินค้าเป็นตัวชี้วัดอรรถประโยชน์ที่สินค้าตลาดสร้างให้กับบุคคลนั้น อาศัยสมมติฐานของทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ที่ว่าบุคคลจะยอมจ่ายเงินซื้อสินค้าใดๆก็ตาม ก็ต่อเมื่ออรรถประโยชน์ที่เขาคาดหวังจะได้รับจากสินค้านั้นไม่น้อยกว่าระดับราคาที่เขายอมจ่าย ดังนั้นราคาที่ผู้บริโภคยอมจ่ายสำหรับสินค้าจึงสามารถเป็นตัวชี้วัดอรรถประโยชน์ของสินค้านั้นในรูปตัวเงิน (Hanley & Barbier, 2009 หน้า 15) อย่างไรก็ดี การสูญเสียอรรถประโยชน์ของสังคมจากการเผาอ้อยนั้นไม่มีราคาตลาด ทำให้ไม่สามารถใช้ราคาตลาดเป็นตัวชี้วัดมูลค่าที่เป็นตัวเงินของผลกระทบจากการเผาอ้อย หรือการเก็บอ้อยสดได้ จึงต้องพึ่งพาเครื่องมือเชิงทฤษฎีประเภทอื่น ที่จะสามารถนำมาใช้วัดมูลค่าที่เป็นตัวเงินของผลกระทบทางลบจากการเผาอ้อย เครื่องมือเชิงทฤษฎีสำหรับการวัดการเปลี่ยนแปลงของอรรถประโยชน์ของมนุษย์ที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางคือ Hicksian Compensating Variation ซึ่งสามารถคำนวณได้ดังแสดงด้วยสมการ

$$CV_h^{01} \quad = e_h(p^1, z^1, U_h^1) - e_h(p^1, z^1, U_h^0) \qquad 1)$$

จากสมการที่แสดงด้านบน CV_h^{01} คือ The Hicksian Compensating Variation (Hanley & Barbier, 2009 หน้า 17) ซึ่งวัดความแตกต่างของอรรถประโยชน์ที่นาย h ได้รับในสถานการณ์ที่ 0 (สถานการณ์ก่อนการเปลี่ยนแปลงของคุณภาพของสินค้าสิ่งแวดล้อม z) และในสถานการณ์ที่ 1 (สถานการณ์หลังการเปลี่ยนแปลงของคุณภาพของสินค้าสิ่งแวดล้อม z) ซึ่งความแตกต่างของอรรถประโยชน์ที่นาย h จะได้รับในสองสถานการณ์นี้สามารถแสดงอยู่ในรูปความแตกต่างระหว่าง $e_h(p^1, z^1, U_h^1)$ ซึ่งก็คือค่าใช้จ่ายที่นาย h จะต้องจ่าย เพื่อที่จะได้รับอรรถประโยชน์ในระดับ U_h^1 ณ ระดับราคา p^1 และระดับคุณภาพของสินค้าสิ่งแวดล้อมใหม่ z^1 และ $e_h(p^1, z^1, U_h^0)$ หรือค่าใช้จ่ายที่นาย h จะต้องจ่าย เพื่อที่จะได้รับอรรถประโยชน์ในระดับ U_h^0 ณ ระดับราคา p^1 และระดับคุณภาพของสินค้าสิ่งแวดล้อมใหม่ z^1 ซึ่งหากการเปลี่ยนแปลงของคุณภาพสิ่งแวดล้อมเป็นไปในทางที่ทำให้อรรถประโยชน์ของบุคคลเพิ่มขึ้น เช่นการพัฒนาคุณภาพของสิ่งแวดล้อมที่ก่อให้เกิดสวัสดิการกับบุคคล CV_h^{01} ก็จะเท่ากับจำนวนเงินที่มากที่สุดที่บุคคลนี้สามารถจ่ายออกไปได้ (หลังจากที่อรรถประโยชน์ของบุคคลนี้เพิ่มขึ้นแล้ว) โดยที่หลังจากจ่ายเงินจำนวนนี้แล้ว บุคคลนี้จะมีระดับสวัสดิการเท่ากับก่อนที่คุณภาพสิ่งแวดล้อมจะ

ได้รับการพัฒนา ซึ่งก็หมายความว่า CV_h^{01} ในที่นี้ก็คือความเต็มใจที่จะจ่ายของบุคคล (willingness to pay, WTP) นั่นเอง ดังนั้นหากต้องการหามูลค่าของการสูญเสียสวัสดิการสังคมจากการเผาอ้อยก่อนการเก็บเกี่ยว ก็สามารถหาได้จากการหาความเต็มใจที่จะจ่ายของครัวเรือนสำหรับการไม่ให้มีการเผาอ้อยก่อนการเก็บเกี่ยว ซึ่งก็จะบอกถึงระดับสวัสดิการสังคมที่จะเพิ่มขึ้นหากไม่มีการเผาอ้อยก่อนการเก็บเกี่ยว หรือในทางกลับกันก็คือระดับสวัสดิการสังคมที่จะลดลงหากมีการเผาอ้อยก่อนการเก็บเกี่ยวนั่นเอง

ในส่วนต่อไปจะได้กล่าวถึงวิธีการหาความเต็มใจที่จะจ่ายของครัวเรือนสำหรับการไม่ให้มีการเผาอ้อยก่อนการเก็บเกี่ยว แต่ก่อนนั้นจะขออภิปรายหลักการของภาษีและเงินสนับสนุนพิกูเพิ่มเติมอีก 2 ประเด็น ประเด็นแรกนั้นเกี่ยวข้องกับการประยุกต์ใช้ภาษีพิกูในพื้นที่ปลูกอ้อยต่างๆ จากความหมายของภาษีพิกูที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้นจะเห็นได้ว่าอัตราของภาษีพิกูที่เกษตรกรผู้เผาอ้อยจะต้องจ่ายนั้น จะขึ้นอยู่กับความเสียหายที่มลพิษทางอากาศสร้างให้กับสังคม เนื่องจากการเผาอ้อยในตำบล อำเภอ หรือจังหวัดที่แตกต่างกัน ก็จะสร้างความเสียหายให้กับสังคมในระดับที่แตกต่างกันไปด้วย ตัวอย่าง เช่น ในบางตำบลที่พื้นที่เผาอ้อยอยู่ใกล้ชุมชนมากความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการเผาอ้อยก็จะมากตามไปด้วย แต่ในบางตำบลที่พื้นที่เผาอ้อยอยู่ห่างไกลจากชุมชนความเสียหายที่เกิดขึ้นกับชุมชนก็จะน้อยลง ดังนั้นในทางทฤษฎีแล้วหมายความว่า อัตราภาษีพิกูที่เกษตรกรผู้เผาอ้อยจะต้องจ่ายนั้นไม่จำเป็นต้องเป็นอัตราเดียวกันทั่วประเทศ ดังเช่นที่ประกาศใช้ตามระเบียบคณะกรรมการอ้อยและน้ำตาลทราย แต่อัตราภาษีพิกูควรที่จะแตกต่างกันไปตามแต่ละพื้นที่และความเสียหายที่เกิดจากมลพิษทางอากาศ

ประเด็นที่สองที่จะอภิปรายเพิ่มเติมนั้นเกี่ยวข้องกับผลจากการประยุกต์ใช้ภาษีพิกู ในทางทฤษฎีนั้น การเก็บภาษีพิกูกับผู้ผลิตที่สร้างมลพิษนั้นจะส่งผลให้ผู้ผลิตมีแรงจูงใจที่จะลดการสร้างมลพิษให้ไปอยู่ในระดับที่เหมาะสม หรือในทางเศรษฐศาสตร์เรียกว่า ระดับของมลพิษที่มีประสิทธิภาพ (The efficient level of pollution) (Pearce & Turner, 1990 หน้า 84) อย่างไรก็ดี ระดับของมลพิษที่มีประสิทธิภาพในทางเศรษฐศาสตร์นี้ไม่จำเป็นจะต้องเท่ากับศูนย์ (เท่ากับศูนย์ได้ แต่ไม่จำเป็น) ดังนั้นหมายความว่าหากมีการประยุกต์ใช้ภาษีพิกูเพื่อการลดปริมาณการเผาอ้อยในแต่ละจังหวัดโดยใช้อัตราภาษีพิกูที่แตกต่างกันออกไป ผลที่ได้ก็คือแต่ละจังหวัดจะเกิดการลดปริมาณการเผาอ้อยไปอยู่ในระดับที่มีประสิทธิภาพทางเศรษฐศาสตร์ แต่ไม่ได้หมายความว่าจะเกิดการลดการเผาอ้อยก่อนการเก็บเกี่ยวจนไม่มีการเผาอ้อยเลย (เนื่องจาก ณ ระดับนั้นอาจจะมีต้นทุนในการลดการเผาอ้อย หรือ marginal abatement cost ที่สูงเกินไป) ในลำดับต่อไปจะได้กล่าวถึงวิธีการศึกษาที่จะใช้เพื่อการหาความเต็มใจที่จะจ่ายของครัวเรือนสำหรับการไม่ให้มีการเผาอ้อยก่อนการเก็บเกี่ยว เพื่อนำไปคำนวณหาอัตราการหักเงินค่าอ้อยไฟไหม้ที่เหมาะสมต่อไป

วิธีการศึกษา

ข้อมูลและเครื่องมือ

ข้อมูลที่ใช้ในงานวิจัยนี้มาจากการสัมภาษณ์ครัวเรือน 880 รายที่อยู่อาศัยในพื้นที่ 4 อำเภอ ของจังหวัดสุพรรณบุรี (อ. ด่านช้าง และอ. อู่ทอง) และกาญจนบุรี (อ. บ่อพลอย และอ. ท่ามะกา) โดยครัวเรือนที่ถูกสุ่มสัมภาษณ์นั้นจะต้องไม่เป็นผู้ปลูกอ้อย (นั่นคือ ครัวเรือนกลุ่มนี้จะต้องเป็นคนที่ได้รับผลกระทบภายนอกทางลบเท่านั้น) ในการสัมภาษณ์นั้นใช้แบบจำลองทางเลือก (Choice experiments) (Train, 2009)ในการสอบถามความเต็มใจจ่ายสำหรับการไม่ให้มีการเผาอ้อยก่อนการเก็บเกี่ยว แนวคิดพื้นฐานของแบบจำลองทางเลือกนี้มาจาก

สมมติฐานว่าสินค้าชนิดหนึ่งมีคุณลักษณะ (attribute) หลายประการ และคุณลักษณะต่างๆเหล่านี้เองที่เป็นตัวสร้างอรรถประโยชน์ให้กับผู้บริโภค ดังนั้นอรรถประโยชน์ที่ผู้บริโภคได้รับจากการบริโภคสินค้าหนึ่งจึงสะท้อนให้เห็นถึงอรรถประโยชน์ที่ผู้บริโภคได้รับจากการบริโภคคุณลักษณะแต่ละด้านของสินค้านั้นๆ (Lancaster, 1966) การประเมินมูลค่าด้วยวิธีแบบจำลองทางเลือกได้ถูกพัฒนาขึ้นเพื่อวัดระดับอรรถประโยชน์ที่ผู้บริโภคได้รับจากการบริโภคคุณลักษณะแต่ละด้านของสินค้านั่นเอง ในการสำรวจโดยวิธีแบบจำลองทางเลือกนี้ ผู้ตอบแบบสอบถามจะต้องตัดสินใจเลือกทางเลือกที่ตนเองพึงพอใจที่สุด โดยแต่ละทางเลือกจะประกอบไปด้วยคำอธิบายคุณลักษณะของสินค้าชนิดหนึ่ง ที่มีคุณลักษณะด้านหนึ่ง (หรือหลายด้าน) แตกต่างกันออกไป (Bateman et al., 2002)

การศึกษานี้ใช้วิธีแบบจำลองทางเลือก ในการหาความเต็มใจที่จ่ายของครัวเรือนในจังหวัดกาญจนบุรีและสุพรรณบุรี สำหรับคุณลักษณะต่างๆของการผลิตอ้อย โดยคุณลักษณะของทางเลือกการผลิตอ้อยที่ต้องการศึกษามีอยู่ 4 หมวดใหญ่ๆด้วยกัน คือ การเผา/ไม่เผาอ้อย (2 ทางเลือก) การใช้/ไม่ใช้สารเคมีในการปลูกอ้อย (2 ทางเลือก) รถบรรทุกขนอ้อยเกิน/ไม่เกินพิกัด (2 ทางเลือก) รายจ่ายน้ำตาลที่เพิ่มขึ้นรายปี (50 100 200 และ 300 บาท) (4 ทางเลือก) จากคุณลักษณะและระดับต่างๆ จะสามารถสร้างทางเลือกได้ทั้งหมด 2x2x2x4 = 32 ทางเลือก (สำหรับรายละเอียดของการออกแบบทางเลือกสามารถอ่านได้ใน Bateman et al., 2002 หน้า 258-268) เนื่องจากในการสัมภาษณ์ครั้งหนึ่งนั้น ผู้ตอบแบบสอบถามไม่สามารถพิจารณา 32 ทางเลือกได้เนื่องจากจะเป็นงานที่หนักเกินไป จึงต้องทำการคัดทางเลือกที่จะใช้ในแบบสอบถามด้วยวิธี Fractional factorial design ผลดังแสดงใน Table 1

Table 1 Fractional factorial design of choice sets

Option	Pre-harvest burning	Use of chemicals	Overloading of sugarcane	Additional expenses on sugar (per year)
1	Yes	No	No	50
2	No	No	Yes	200
3	No	Yes	Yes	50
4	No	No	No	300
5	Yes	No	Yes	100
6	Yes	Yes	Yes	300
7	No	Yes	No	100
8	No	Yes	No	200

ตัวอย่างความหมายของทางเลือกที่ 1 อธิบายได้ดังนี้ การผลิตจะมีการเผาอ้อยก่อนการเก็บเกี่ยว ไม่มีการใช้สารเคมี และไม่มีการบรรทุกอ้อยเกินน้ำหนักที่กฎหมายกำหนด โดยผู้ตอบแบบสอบถามจะต้องจ่ายค่าน้ำตาลเพิ่มขึ้น 50 บาทต่อปี หลังจากระบุทางเลือก 8 ทางแล้วจะต้องนำทางเลือกทั้งหมดมาจัดเป็น 4 ชุดทางเลือกเพื่อเสนอให้ผู้ตอบแบบสอบถามเลือก ดัง Table 2

Table 2 Choice sets

Choice set	Options
1	3, 7, Status Quo
2	1, 2, Status Quo
3	5, 8, Status Quo
4	6, 4, Status Quo

โดยที่ทางเลือก Status Quo หมายถึงสภาพปัจจุบัน (มีการเผาอ้อย มีการใช้สารเคมี มีการบรรทุกเกินที่กฎหมายกำหนด แต่ไม่ต้องมีการจ่ายเงินค่าน้ำตาลเพิ่ม) จะเป็นทางเลือกอยู่ในทุกชุดทางเลือก ในการสัมภาษณ์นั้น ผู้ตอบแบบสอบถามทุกคนจะเห็นทางเลือกทั้ง 4 ชุด เมื่อผู้ตอบเห็นทางเลือกแต่ละชุด ก็จะต้องทำการเลือก 1 ทางเลือก เช่น เมื่อผู้ตอบเห็นชุดทางเลือกที่ 1 ก็จะต้องเลือกระหว่างทางเลือกหมายเลข 3 7 (ดูรายละเอียดของ 2 ทางเลือกนี้ได้ใน Table 1) หรือ ไม่เลือกเลย (Status Quo) หลังจากที่ได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์แล้วจะทำการวิเคราะห์หาค่าความเต็มใจจ่ายเฉลี่ยสำหรับการไม่เผาอ้อยก่อนการเก็บเกี่ยว ดังแสดงวิธีวิเคราะห์ข้อมูลความเต็มใจจ่ายไว้ในส่วนต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการประมาณค่าเฉลี่ยของความเต็มใจที่จะจ่ายที่ได้จากวิธีแบบจำลองทางเลือกนี้จะต้องวิเคราะห์โดยใช้วิธีทางสถิติที่มีความซับซ้อน เนื่องจากค่าความเต็มใจจ่ายที่จะได้จากวิธีนี้จะไม่อยู่ในรูปของตัวเลขที่ชัดเจน แต่จะอยู่ในรูปของข้อมูลทางเลือก เช่นได้ข้อมูลว่าผู้ตอบแบบสอบถามเลือกทางเลือกที่ 1 2 หรือ 3 แต่จะไม่มีข้อมูลความเต็มใจที่จะจ่ายสำหรับคุณลักษณะที่ชัดเจน แต่เนื่องจากผู้วิจัยนั้นต้องการข้อมูลความเต็มใจที่จะจ่ายเฉลี่ยของครัวเรือน สำหรับทุกคุณลักษณะ (การเผาอ้อย การใช้สารเคมีในการผลิตอ้อย และการบรรทุกอ้อย) ดังนั้นจึงมีความจำเป็นจะต้องทำการสร้างแบบจำลอง เพื่อจำลองสิ่งที่เกิดขึ้นในความคิดของผู้ตอบแบบสอบถาม (Bateman et al., 2002; Train, 2009) โดยความเป็นไปได้ที่ผู้ตอบแบบสอบถาม h จะเลือกทางเลือก i นั้น เท่ากับ

$$Pr\ (yes_{hi}) = \frac{e^{\bar{v}_{hi}}}{\sum e^{\bar{v}_{hj}}} \qquad (1)$$

โดยที่ $\bar{v}_{hi}$ คือสมการอรรถประโยชน์ทางอ้อมส่วนที่สังเกตได้ (McFadden 1974) ของผู้ตอบ h ที่เลือกทางเลือก i และหากกำหนดให้สมการอรรถประโยชน์ทางอ้อมดังกล่าวเป็น linear utility function จะได้

$$U_{hi} = \beta_1 Noburn_{hi} + \beta_2 Nochem_{hi} + \beta_3 Noload_{hi} + \beta_4 price_{hi} \qquad (2)$$

ซึ่งแสดงอรรถประโยชน์ของผู้ตอบ h ที่เลือกทางเลือกที่ i และจากสามารถดังกล่าวสามารถใช้หาค่าความเต็มใจจ่ายได้โดยการหา

$$dU = \beta_1 d(Noburn) + \beta_2 d(Nochem) + \beta_3 d(Noload) + \beta_3 d(price) = 0 \qquad (3)$$

ซึ่งหากต้องการหาค่าความเต็มใจจ่ายสำหรับการลดการเผา (Noburn) นั้นก็สามารถหาได้โดยการย้ายข้างสมการ 3 และได้

$$\frac{\partial price}{\partial Noburn} = -\frac{\beta_1}{\beta_3} \quad (4)$$

เมื่อได้ค่าความเต็มใจที่จะจ่ายเฉลี่ยของครัวเรือนในพื้นที่จะนำมาคำนวณหา ความสูญเสียของสังคมที่เกิดจากการเผาอ้อย 1 ตัน และจะนำข้อมูลดังกล่าวมาใช้คำนวณอัตราการหักเงินค่าอ้อยไฟไหม้ เพื่อเสนอเป็นทางเลือกให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

ผลการศึกษา

แบบจำลองที่นักวิจัยใช้ในการประมาณค่าพารามิเตอร์ของคุณลักษณะทั้ง 4 คุณลักษณะ คือแบบจำลอง conditional logit ผลการศึกษาแยกรายจังหวัดกาญจนบุรีและสุพรรณบุรีและในทั้ง 2 จังหวัด ได้แสดงไว้ใน Table 3

Table 3 Coefficients of the WTP model

Attributes	Estimated coefficients		
	Kanchanaburi	Suphan Buri	Total
NoBurn	0.909661***	0.877120***	0.905648***
NoChem	-0.248380***	0.041749	-0.120948**
NoLoad	0.451843	0.175650***	0.109547***
Price	-0.004189***	-0.002517***	-0.003492***
Number of respondents	480	400	880
Number of observations	5,760	4,797	10,533
Log Likelihood	-1997.3724	-1690.7603	-3711.2497
Pseudo R^2	0.0531	0.0375	0.0378

*** = 1%, ** = 5% and * = 10% significance levels

จากค่าสัมประสิทธิ์ที่ได้ จะเห็นได้ว่าการไม่เผาอ้อยก่อนการเก็บเกี่ยว (Noburn) มีผลต่อระดับความเต็มใจจ่ายอย่างมีนัยสำคัญ เมื่อนำค่าสัมประสิทธิ์ที่ได้มาหาค่าความเต็มใจจ่ายเฉลี่ยสำหรับการไม่เผาอ้อยก่อนการเก็บเกี่ยว จะต้องนำค่าสัมประสิทธิ์ของการไม่เผาอ้อย (0.905648) มาหารด้วยค่าสัมประสิทธิ์ของราคา (-0.003492) โดยที่ผลหารจะต้องนำไปคูณ -1 (Train, 2009 หน้า 39) ผลการคำนวณความเต็มใจจ่ายเฉลี่ยสำหรับแต่ละพื้นที่เช่น การหาความเต็มใจที่จะจ่ายพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรีหาได้โดย 217.5 = - (0.909661/-0.004189) หรือความเต็มใจที่จะจ่ายพื้นที่จังหวัดสุพรรณบุรีหาได้โดย 348.47 = - (0.877120/-0.002517) ผลการคำนวณทั้งหมดสรุปไว้ใน Table 4

Table 4 WTP for the no pre-harvest burning of sugarcane

			Kanchanaburi	Suphan Buri	Total
Population (households)		(1)	307,259	264,597	571,856
WTP	Mean WTP (baht)	(2)	217.15	348.47	259.35
	Total WTP(1 * 2)	(3)	66,721,291	92,204,188	158,925,479
2-year average of burnt sugarcane produced (in tons)		(4)	4,910,514	3,731,923	8,642,437
Value of negative externality produced by 1 ton of burnt sugarcane (baht) (3/4)			**13.59**	**24.70**	**18.38**

ใน Table 4 จะเห็นข้อมูลประชากรของแต่ละจังหวัด (Population) ข้อมูลค่าเฉลี่ยความเต็มใจจ่ายที่หาได้จากการศึกษานี้ ทั้งแบบแยกเป็นรายจังหวัด และแบบรวม 2 จังหวัด (Mean WTP) เมื่อนำปริมาณประชากรมาคูณด้วยค่าเฉลี่ยความเต็มใจจ่ายจะได้ ความเต็มใจจ่ายของทั้งจังหวัด (Total WTP) ซึ่งค่าความเต็มใจจ่ายทั้งจังหวัดนี้แสดงให้เห็นถึงระดับของสวัสดิการหรืออรรถประโยชน์ของคนในจังหวัดกาญจนบุรี หรือสุพรรณบุรี ที่จะได้รับเพิ่มขึ้นจากการที่ไม่มีการเผาอ้อยก่อนการเก็บเกี่ยว ในทางกลับกันก็หมายความว่าตัวเลขนี้แสดงให้เห็นถึงระดับของสวัสดิการหรืออรรถประโยชน์ของคนในจังหวัดกาญจนบุรี หรือสุพรรณบุรี ที่จะเสียไปจากการเผาอ้อยก่อนการเก็บเกี่ยว

ดังนั้นเมื่อนำตัวเลขดังกล่าว (Total WTP) มาหารด้วย ปริมาณอ้อยไฟไหม้ที่เข้าโรงงานในแต่ละจังหวัดในปี พ.ศ. 2560 ก็จะทราบว่า การผลิตอ้อยไฟไหม้ 1 ตันนั้นสร้างผลกระทบภายนอกทางลบมีมูลค่าเท่าใด (Value of negative externality produced by 1 ton of burnt sugarcane) ซึ่งจากผลจะเห็นได้ว่า การผลิตอ้อยไฟไหม้ 1 ตันในจังหวัดกาญจนบุรีจะสร้างผลกระทบภายนอกทางลบตีเป็นมูลค่าได้เท่ากับ 13.59 บาท ในขณะเดียวกันการผลิตอ้อยไฟไหม้ 1 ตันในจังหวัดสุพรรณบุรีนั้นสร้างผลกระทบภายนอกทางลบตีเป็นมูลค่าถึง 24.70 บาท ดังนั้นผลการศึกษาจึงชี้ให้เห็นว่าหากสำนักงานคณะกรรมการอ้อยและน้ำตาลทรายจะหักค่าอ้อยไฟไหม้แบบแยกรายจังหวัดนั้น จังหวัดสุพรรณบุรีต้องหักค่าอ้อยไฟไหม้ในอัตราที่สูงกว่าในจังหวัดกาญจนบุรี (เนื่องจากอ้อยไฟไหม้ในสุพรรณบุรีสร้างความสูญเสียกับสังคมมากกว่า) อย่างไรก็ดีหากสำนักงานอ้อยและน้ำตาลทรายต้องการหักค่าอ้อยไฟไหม้แบบเท่ากันทุกจังหวัด ก็ควรเก็บ ณ อัตรา 18 บาท ซึ่งต่ำกว่าอัตราปัจจุบัน

สรุป

การศึกษานี้ประยุกต์ใช้กรอบทฤษฎีการเก็บภาษีและให้เงินสนับสนุนพิกูในการคำนวณหาอัตราการหักค่าอ้อยไฟไหม้ที่เหมาะสมในจังหวัดกาญจนบุรี และสุพรรณบุรี ผลจากการสัมภาษณ์ครัวเรือนผู้ที่ไม่ได้ปลูกอ้อยทั้ง 2 จังหวัดโดยใช้แบบจำลองทางเลือก ทำให้คำนวณความเต็มใจจ่ายสำหรับการไม่เผาอ้อยก่อนการเก็บเกี่ยว ความเต็มใจจ่ายนี้แสดงให้เห็นถึงปริมาณสวัสดิการที่ครัวเรือนจะเสียไปเมื่อมีการเผาอ้อยก่อนการเก็บเกี่ยว เมื่อนำตัวเลขดังกล่าวมาเปรียบเทียบกับปริมาณอ้อยไฟไหม้ที่ผลิตในแต่ละจังหวัดก็จะได้มูลค่าของผลกระทบภายนอกทางลบที่การผลิตอ้อยไฟไหม้ 1 ตันสร้างให้กับประชากรในแต่ละจังหวัด การศึกษานี้เสนออัตราการหัก

ค่าอ้อยไฟไหม้ใหม่ ที่สำนักงานคณะกรรมการอ้อยและน้ำตาลทรายสามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อจัดการให้ระดับการผลิตอ้อยไฟไหม้อยู่ในระดับที่มีประสิทธิภาพได้

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณ ผศ.ดร. สันติ แสงเลิศไสว สำหรับคำแนะนำเกี่ยวกับการวิเคราะห์ข้อมูลแบบจำลองทางเลือกเสาวลักษณ์ ศรีนาค สำหรับการเก็บข้อมูลภาคสนาม และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) สำหรับการสนับสนุนทุนในการทำวิจัย โครงการ “ทางเลือกเชิงนโยบายเพื่อการแก้ปัญหาการเผาอ้อยก่อนการเก็บเกี่ยว”

เอกสารอ้างอิง

สำนักงานคณะกรรมการอ้อยและน้ำตาลทราย (2529). **ระเบียบคณะกรรมการอ้อยและน้ำตาลทราย ฉบับที่ 7 พ.ศ. 2529 ว่าด้วยการจัดการเกี่ยวกับอ้อยที่ถูกไฟไหม้**. ราชกิจจานุเบกษา.

Bateman, I. J., Carson, R. T., Day, B., Hanemann, M., Hanley, N., Hett, T., . . . Swanson, J. (2002). ***Economic valuation with stated preference techniques***. Cheltenham: Edward Elgar.

Blacke, J. D., & McNiel, K. E. (1978). ***A comparative study of alcohol concentrations in green and burnt cane and the changes occuring during milling***. Mackay: Sugar Research Institute.

Field, B., & Field, M. k. (2017). ***Environmental Economics***. New York: McGraw Hill Education.

Foster, D. H. (1979). Trends in burnt cane processing. ***Proceedings of Austalrian Society of Sugar Cane Technologiests***.

Franca, D. d. A., Longo, K. M., Neto, T. G. S., Santos, J. C., Freitas, S. R., Rudorff, B. F. T., . . . Jr., J. A. C. (2012). Pre-harvest sugarcane burning: Determination of emission factors through laboratory measurements. ***Atmosphere,*** 3, 164-180.

Hanley, N., & Barbier, E. B. (2009). ***Pricing Nature***. Cheltenham: Edward Elgar Publishing Limited.

Hartwick, J. M., & Olewiler, N. D. (1998). ***The Economics of Natural Resource Use*** (2nd ed.). Reading: Addison-Wesley.

Lancaster, K. J. (1966). A new approach to consumer theory. ***Journal of Political Economy,*** 74, 132-156.

McFadden, D. (1974). Conditional logit analysis of qualitative choice behavior. **Frontiers in Econometrics**. New York, Academic Press: 105-142.

Payne, J. H. (1989). **Cane the burning question**. *Fiji Sugar Corporation*.

Pearce, D., & Turner, R. K. (1990). ***Economcis of Natural Resources and the Environment***. Essex: Pearson Educaiton Limited.

Tietenberg, T., & Lewis, L. (2018). ***Environmental and Natural Resource Economics***. New York: Routledge.

Train, K. E. (2009). ***Discrete Choice Methods with Simulation***. Cambridge: Cambridge University Press.

ความสัมพันธ์ระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจกับมลภาวะทางอากาศของกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

Relationship between Economic Development and Air Pollution in Bangkok and Vicinity Provinces

นภสม สินเพิ่มสุขสกุล[1*]

Nopasom Sinphurmsukskul[1*]

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจกับมลภาวะทางอากาศของกรุงเทพมหานครและปริมณฑลว่าสอดคล้องกับสมมติฐานเส้นโค้งสิ่งแวดล้อมคุซเนตส์ (Environmental Kuznets Curve) หรือไม่ สมมติฐานเส้นโค้งสิ่งแวดล้อมคุซเนตส์เสนอไว้ว่า ในช่วงแรกการพัฒนาเศรษฐกิจจะนำไปสู่ความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อม แต่เมื่อเศรษฐกิจพัฒนาไปถึงจุดหนึ่งความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อมจะลดลง ผลจากการวิเคราะห์เชิงประจักษ์ โดยใช้ข้อมูลผลิตภัณฑ์จังหวัด และข้อมูลคุณภาพอากาศตั้งแต่ปี พ.ศ. 2539-2558 พบว่าสมมติฐานเส้นโค้งสิ่งแวดล้อมคุซเนตส์เป็นจริงสำหรับมลภาวะทางอากาศบางชนิดเท่านั้น เช่น ก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์ สำหรับมลภาวะทางอากาศชนิดอื่น เช่น อนุภาคฝุ่นที่มีขนาดเล็กกว่า 10 ไมครอน นั้นมีความสัมพันธ์กับการพัฒนาเศรษฐกิจ แต่ไม่สอดคล้องกับสมมติฐาน

ABSTRACT

This study aims to investigate whether or not the relationship between economic development and air pollution in Bangkok and vicinity provinces correspond to the so-called Environmental Kuznets Curve hypothesis (EKC). This hypothesis states that first environmental problems increase as the country's income per capita grows, then reach a tipping point, after which the environment will improve. Results from empirical analysis using a panel data set of city-specific, annual ambient levels of several pollutants reveal that the EKC hypothesis can be confirmed only for some air pollutant, i.e. sulfer dioxide. However, the EKC hypothesis has to be rejected for other pollutant, i.e. PM_{10}.

Key Words: Environmental Kuznets Curve, Bangkok, Air pollution

*Corresponding author; e-mail address: **nopasom@gmail.com**

[1] ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพฯ 10900

[1] Department of Agricultural and Resource Economics, Faculty of Economics, Kasetsart University, Bangkok 10900

คำนำ

ทุกวันนี้ ในหลายๆประเทศ รวมทั้งประเทศไทย มีความเชื่อกันทั่วไปว่า ประเทศจะไม่มีทางประสบความสำเร็จด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม หากประชาชนของประเทศนั้นยังมีรายได้ที่ต่ำอยู่ ความเชื่อนี้สะท้อนผ่านแนวคิด “too poor to be green” (จนเกินกว่าที่จะพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อมได้) (Martinez-Alier, 1995) หรือผ่านคำพูดที่ได้ยินกันบ่อย เช่น “คนที่ต้องหาเช้ากินค่ำ ไม่ให้ความสำคัญกับปัญหาสิ่งแวดล้อมหรอก” หรือ “ถ้าอยากจะให้ประชาชนดูแลสิ่งแวดล้อม ต้องให้ประชาชนมีรายได้ดีก่อน” ทั้งนี้เพราะมีความเชื่อกันว่า คุณภาพสิ่งแวดล้อมนั้นไม่ใช่สินค้าที่จำเป็น (Necessity goods) ดังเช่น ยารักษาโรค หรืออาหาร เป็นต้น แต่เป็นสินค้าฟุ่มเฟือย (Luxury goods) เช่น น้ำหอม หรืองานศิลปะ เป็นต้น (Kristrom & Riera, 1996; Martinez-Alier, 1995) ความเชื่อเหล่านี้ยังเป็นแรงผลักดันที่สำคัญที่ทำให้ภาครัฐต้องใช้งบประมาณที่มีอยู่อย่างจำกัดไปเพื่อการแก้ปัญหาความยากจนก่อนปัญหาสิ่งแวดล้อม และหวังว่าเมื่อเศรษฐกิจของประเทศพัฒนาถึงจุดหนึ่ง ปัจจัยต่างๆจะเอื้อให้การพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อมได้รับความสำเร็จมากขึ้น ดังเห็นได้จากการใช้งบประมาณของกรุงเทพมหานคร ที่มีงบประมาณรายจ่ายสูงถึง 80,445 ล้านบาทสำหรับปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 แต่มีเพียงร้อยละ 19.31 ของงบประมาณ (15,541 ล้านบาท) เท่านั้นที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์หรือพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อม[1] (สำนักงบประมาณกรุงเทพมหานคร 2561)

ในทางทฤษฎีนั้น นักเศรษฐศาสตร์บางกลุ่มสนับสนุนแนวทางการใช้งบประมาณไปเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจก่อนการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้เพราะแนวทางการใช้งบประมาณดังกล่าวสอดคล้องกับสมมติฐานหนึ่งในเศรษฐศาสตร์สิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นที่รู้จักกันในนาม สมมติฐานเส้นโค้งสิ่งแวดล้อมของคุซเนตส์ (Environmental Kuznets Curve hypothesis) สมมติฐานนี้กล่าวไว้ว่าการพัฒนาเศรษฐกิจและความเสื่อมโทรมสิ่งแวดล้อมนั้นมีความสัมพันธ์กัน และความสัมพันธ์ดังกล่าวสามารถแบ่งออกเป็น 2 ช่วงด้วยกัน ในช่วงแรก การพัฒนาเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น ความเสื่อมโทรมทางสิ่งแวดล้อมก็จะเพิ่มขึ้นด้วยและจะถึงจุดสูงสุด ณ ระดับการพัฒนาเศรษฐกิจระดับหนึ่ง แต่ในช่วงที่สอง เมื่อการพัฒนาเศรษฐกิจเพิ่มขึ้นความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อมจะลดลง (Figure 1)

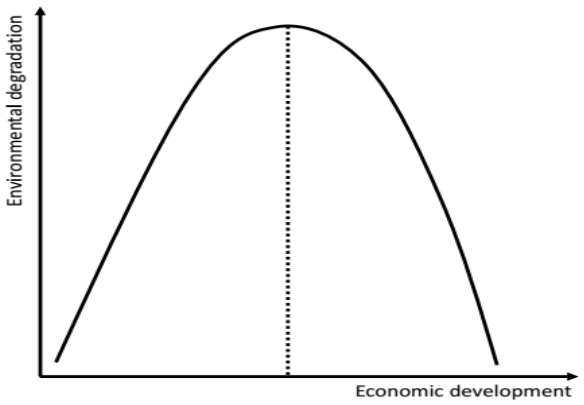

Figure 1 Environmental Kuznets Curve

Source: Panayotou (1993)

[1] งบประมาณที่ถูกจัดว่าเกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์หรือพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อมอยู่ใน 3 แผนงานของกรุงเทพมหานคร นั่นคือ แผนงานรักษาความสะอาด (11,728 ล้านบาท) แผนงานจัดการคุณภาพน้ำ (1,216 ล้านบาท) และแผนงานพัฒนาสภาวะสิ่งแวดล้อม (2,596 ล้านบาท)

หากสมมติฐานเส้นโค้งสิ่งแวดล้อมคุซเนตส์เป็นจริงย่อมหมายความว่า การที่ภาครัฐให้ความสำคัญกับการพัฒนาเศรษฐกิจก่อนการดูแลคุณภาพสิ่งแวดล้อมก็เป็นการเหมาะสม เพราะการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจนั้นจะนำไปสู่การพัฒนาสิ่งแวดล้อมในท้ายที่สุด แต่หากสมมติฐานเส้นโค้งสิ่งแวดล้อมคุซเนตส์ไม่เป็นจริงก็หมายความว่า การพัฒนาทางเศรษฐกิจนั้นจะไม่นำมาซึ่งการพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อม และก็อาจจะเป็นไปได้ว่าการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศจะทำให้คุณภาพสิ่งแวดล้อมของประเทศนั้นเสื่อมโทรมลงไปอย่างไม่มีที่สิ้นสุด ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างเร่งด่วนที่จะต้องทำการตรวจสอบในเชิงประจักษ์ว่าสมมติฐานเส้นโค้งสิ่งแวดล้อมของคุซเนตส์นี้เป็นจริงหรือไม่ โดยเฉพาะกรณีของปัญหามลภาวะทางอากาศในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล (สมุทรปราการ สมุทรสาคร นครปฐม นนทบุรี ปทุมธานี) เนื่องจากปัญหาคุณภาพอากาศในกรุงเทพมหานครและปริมณฑลในปัจจุบันได้ทวีความรุนแรงขึ้นเป็นอย่างมาก ด้วยเหตุนี้การศึกษานี้จึงมี 2 วัตถุประสงค์หลัก หนึ่ง เพื่อประมวลสถานภาพของปัญหามลภาวะทางอากาศของกรุงเทพมหานครตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันและ สอง เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจของกรุงเทพมหานครและปริมณฑล และปัญหามลภาวะทางอากาศ ว่าความสัมพันธ์ดังกล่าวสอดคล้องกับสมมติฐานของเส้นโค้งสิ่งแวดล้อมคุซเนตส์หรือไม่

วิธีการศึกษา

ข้อมูล

ข้อมูลการพัฒนาเศรษฐกิจที่ใช้ในการศึกษานี้ คือ ข้อมูลผลิตภัณฑ์จังหวัดของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2538-2558 และสำหรับข้อมูลมลภาวะทางอากาศนั้น การศึกษานี้ใช้ข้อมูลมลภาวะทางอากาศของสำนักงานจัดการคุณภาพอากาศและเสียง กรมควบคุมมลพิษ ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2539-2560 โดยมลภาวะทางอากาศที่สำคัญมีอยู่ด้วยกัน 4 ชนิดคือ ก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์ (SO_2) ก๊าซไนโตรเจนไดออกไซด์ (NO_2) ก๊าซโอโซน (O_3) และอนุภาคฝุ่น (Particulate matter, PM_{10})

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการตอบวัตถุประสงค์ข้อที่หนึ่งนั้น นักวิจัยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) เพื่อประมวลสถานภาพของปัญหามลภาวะทางอากาศในกรุงเทพมหานครตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2539 - 2560 เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่สอง นักวิจัยจะต้องเริ่มจากการทดสอบความนิ่ง (Stationarity) ของชุดข้อมูลพาเนล (Panel data) ของการศึกษานี้ เพราะหากพบว่าชุดข้อมูลมีความไม่นิ่ง จะไม่สามารถใช้วิธีกำลังสองน้อยที่สุด (Ordinary Least Square, OLS) ในการหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ต้องการศึกษาได้ (การพัฒนาเศรษฐกิจกับมลภาวะทางอากาศ) เนื่องจาก ค่าสถิติทั้งของ t และ F จะไม่สามารถแยกได้ว่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้นและตัวแปรตามที่ตรวจพบนั้น เกิดขึ้นเพราะความสัมพันธ์ในระยะยาวของตัวแปร หรือความสัมพันธ์ปลอม (Spurious regression) (Perman & Stern, 2003) หากพบว่าข้อมูลมีความไม่นิ่งจะต้องทำการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระยะยาวของขุดข้อมูลด้วยวิธีทดสอบ Panel cointegration และทำการศึกษาหารูปแบบความสัมพันธ์ของตัวแปรโดย Panel Fully Modified Ordinary Least Square, Panel FMOLS) (Lin, Omoju, Nwakezxe, Okonkwo, & Megbowon, 2016) สำหรับการหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรนั้น จะเป็นการหาความสัมพันธ์ทีละคู่ เช่น ระหว่าง SO_2 และผลิตภัณฑ์รายจังหวัด เป็นต้น

ผลการศึกษา

สถานภาพมลภาวะทางอากาศของกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

จากการวิเคราะห์สถานที่ตั้งของสถานีวัดคุณภาพอากาศในกรุงเทพมหานครและปริมณฑลทำให้ได้ทราบว่ามีสถานีวัดคุณภาพอากาศในพื้นที่ทั้งสิ้น 26 สถานี โดยตำแหน่งของแต่ละสถานีได้แสดงไว้ใน Figure 2 ซึ่งจะเห็นได้ว่าการติดตั้งสถานีวัดคุณภาพอากาศนั้นมีการกระจุกตัวอยู่ที่ตัวเมืองชั้นในของกรุงเทพมหานครและตัวเมืองของปริมณฑลบางจังหวัด สถานที่ตั้งของสถานีวัดคุณภาพอากาศยังไม่มีการกระจายอย่างทั่วถึง ดังนั้นการวิเคราะห์ในลำดับต่อไปจะเลือกเฉพาะจังหวัดที่มีสถานีตรวจวัดอากาศเท่านั้น

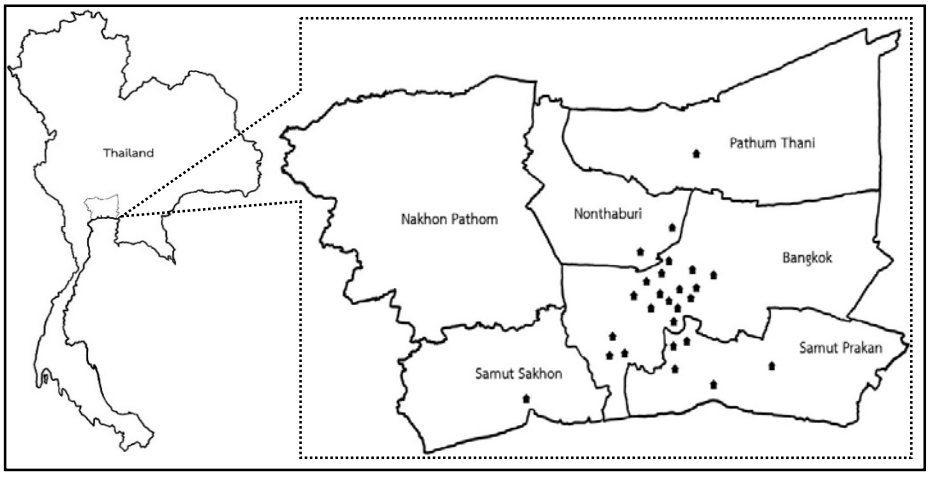

Figure 2 Study area and the locations of 26 air quality monitoring stations

จาก Table 1 จะเห็นได้ว่าค่ามาตรฐานมลพิษที่กำหนดโดยกรมควบคุมมลพิษ (ซึ่งเริ่มกำหนดไว้ในปี พ.ศ. 2538 และมีการปรับปรุงในปี พ.ศ. 2547 2550 และ 2552) นั้นแตกต่างจากมาตรฐานที่กำหนดโดยองค์การอนามัยโลก (World Health Organization, WHO) เป็นอย่างมาก[2] โดยเฉพาะค่ามาตรฐานของก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์ (SO_2) ซึ่งองค์การอนามัยโลกกำหนดไว้ว่าไม่ควรเกิน 20 $\mu g/m^3$ (microgram per cubic meter) สำหรับค่าเฉลี่ย 24 ชั่วโมง แต่กรมควบคุมมลพิษกำหนดไว้ว่าไม่ควรเกิน 300 $\mu g/m^3$ ทั้งนี้ไม่พบคำชี้แจงของกรมควบคุมมลพิษสำหรับการกำหนดค่ามาตรฐานดังกล่าว (แต่สันนิษฐานได้ว่าเพราะประเทศไทยเป็นประเทศกำลังพัฒนาจึงตั้งมาตรฐานคุณภาพอากาศที่สามารถทำได้จริง) สำหรับมาตรฐานของก๊าซไนโตรเจนไดออกไซด์ (NO_2) นั้นไม่แตกต่างกันมากระหว่างของประเทศไทยและขององค์การอนามัยโลก มาตรฐานสำหรับก๊าซโอโซน (O_3) ก็เช่นเดียวกัน สำหรับมาตรฐานอนุภาคฝุ่นที่มีขนาดเล็กกว่า 10 ไมครอน (PM_{10}) ของประเทศไทยนั้นแตกต่างจากมาตรฐานขององค์การอนามัยโลกพอสมควร ซึ่งเป้าหมายของประเทศไทยนั้นเท่ากับ interim target-2 เท่านั้น (หรือเป้าหมายคุณภาพอากาศแบบผ่อนผันระดับ 2) (WHO, 2005 หน้า 11-12)

โดยสรุปแล้วนั้นจะเห็นได้ว่ามีความจำเป็นที่กรมควบคุมมลพิษจะต้องทบทวนมาตรฐานของมลพิษทางอากาศบางประเภทอย่างเร่งด่วน แม้ว่าประเทศไทยจะเป็นประเทศกำลังพัฒนาและความสามารถในการดูแลคุณภาพอากาศจำกัด แต่มาตรฐานของกรมควบคุมมลพิษนั้นใช้มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2538 และไม่มีการพิจารณา

[2] อย่างไรก็ดีมาตรฐานที่แตกต่างกันระหว่างของไทยกับสากลนี้ ไม่มีผลต่อการวิเคราะห์ในแบบจำลองของการศึกษานี้แต่อย่างใด

มาตรฐานใหม่แต่อย่างใดในช่วง 20 ปีที่ผ่านมา การตั้งเป้าหมายมลพิษทางอากาศให้เข้มงวดมากขึ้นจะส่งผลดีกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศในระยะยาวจึงเป็นการสมควรยิ่งที่กรมควบคุมมลพิษจะต้องทำการทบทวนมาตรฐานมลพิษทางอากาศอย่างเร่งด่วน

Table 1 Air quality standards of WHO and Thailand

Pollutants	WHO	Thailand	Types of average
SO_2	-	100 $\mu g/m^3$	Annual average
	20 $\mu g/m^3$	300 $\mu g/m^3$	24-Hour average
	-	780 $\mu g/m^3$	1-Hour average
NO_2	40 $\mu g/m^3$	57 $\mu g/m^3$	Annual average
	200 $\mu g/m^3$	320 $\mu g/m^3$	1-Hour average
O_3	100 $\mu g/m^3$	140 $\mu g/m^3$	8-Hour average
PM_{10}	20 $\mu g/m^3$	50 $\mu g/m^3$	Annual average
	50 $\mu g/m^3$	120 $\mu g/m^3$	24-Hour average

Source: Pollution Control Department (2018), WHO (2005)

$\mu g/m^3$: microgram per cubic meter

Figure 3 แสดงระดับมลภาวะทางอากาศ 4 ชนิด คือ ก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์ (SO_2) ก๊าซไนโตรเจนไดออกไซด์ (NO_2) ก๊าซโอโซน (O_3) และอนุภาคฝุ่น (Particulate matter, PM_{10}) ของกรุงเทพมหานครตั้งแต่ปี พ.ศ. 2539-2560 เปรียบเทียบกับมาตรฐานของไทยและองค์การอนามัยโลก

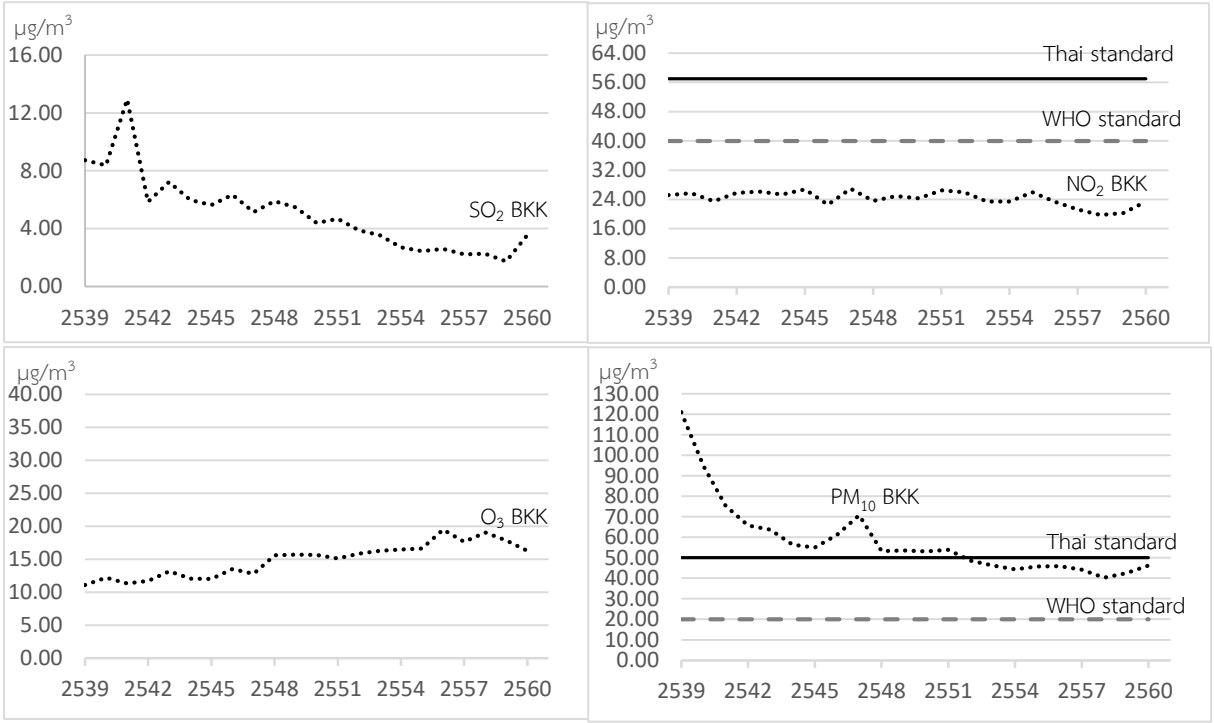

Figure 3 Air pollution in Bangkok as compared to Thai and WHO standards

สำหรับก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์ (SO_2) และก๊าซโอโซน (O_3) นั้นไม่สามารถทำการประเมินโดยใช้มาตรฐานขององค์การอนามัยโลกได้เนื่องจากมาตรฐานดังกล่าวต้องใช้ข้อมูลราย 24 และ 8 ชั่วโมงในการประเมินตามลำดับ ซึ่งไม่มีในประเทศไทย อย่างไรก็ดีพบว่าก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์มีแนวโน้มลดลงในช่วง 20 ปีที่ผ่านมาในขณะที่ก๊าซโอโซนมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเล็กน้อย สำหรับก๊าซไนโตรเจนไดออกไซด์ (NO_2) นั้นมีแนวโน้มคงที่และปริมาณของก๊าซชนิดนี้ก็อยู่ในเกณฑ์ที่ดีกว่ามาตรฐานของทั้งประเทศไทยและองค์การอนามัยโลก อย่างไรก็ดีปริมาณอนุภาคฝุ่นที่มีขนาดเล็กกว่า 10 ไมครอน (PM_{10}) นั้นยังอยู่ในระดับที่เกินกว่ามาตรฐานที่องค์การอนามัยโลกกำหนดไว้ แม้ว่ามลภาวะทางอากาศชนิดนี้จะมีแนวโน้มลดลงในช่วง 20 ปีที่ผ่านมาก็ตาม (สำหรับภาพรวมของมลภาวะทางอากาศทั้ง 4 ชนิดในปริมณฑลนั้นสอดคล้องกับกรุงเทพมหานคร กรุณาติดต่อผู้เขียนสำหรับผลการศึกษาเพิ่มเติม)

ผลการทดสอบสมมติฐานเส้นโค้งสิ่งแวดล้อมคุซเนตส์

สำหรับแบบจำลองที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐานเส้นโค้งสิ่งแวดล้อมคุซเนตส์ในการศึกษานี้ คือ

$$\log(y)_{it} = \alpha_{it} + \beta_{1i}\log(x)_{it} + \beta_{2i}(\log(x)_{it})^2 + \varepsilon_{it} \qquad 1)$$

โดยที่ y คือตัวแปรที่แสดงให้เห็นถึงระดับความเข้มข้นของ SO_2 NO_2 O_3 PM_{10} (การศึกษานี้มีตัวแปรตามทั้งสิ้น 4 ตัว) ซึ่งใช้ข้อมูลของทั้งกรุงเทพมหานครและปริมณฑล x คือ ผลิตภัณฑ์จังหวัดต่อหัว (Gross Provincial Product per capita: GPP) และ it แสดงถึงค่าของ x และ y ที่ i (สถานีวัดคุณภาพอากาศ) ในช่วงเวลา t ก่อนการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร x และ y ซึ่งเป็นชุดข้อมูลพาเนล ต้องทำการทดสอบความนิ่งของข้อมูล สำหรับวิธีการทดสอบความนิ่งของข้อมูลพาเนลนั้นมีอยู่หลายวิธี (Baltagi, 2001 หน้า 235) แต่วิธีที่สามารถใช้ทดสอบชุดข้อมูลที่ไม่สมดุล (Unbalanced panel data) (Baltagi, 2001 หน้า 240) ดังเช่นข้อมูลของการศึกษานี้คือวิธี Fisher-augmented Dickey Fuller (Fisher-ADF)[3] ผลการทดสอบแสดงใน Table 2

Table 2 Fisher-augmented Dickey Fuller test of panel unit root

Variables	Levels		First difference	
	Statistic	p-value	Statistic	p-value
$\log SO_2$	21.0845	0.9592	380.3668***	0.0000
$\log NO_2$	61.5813***	0.002	513.2154***	0.0000
$\log O_3$	196.2199***	0.000	499.4044***	0.0000
$\log PM_{10}$	29.5769	0.6843	235.4723***	0.0000
logGPP	24.1931	0.8934	268.4062***	0.0000
$(\log GPP)^2$	24.1011	0.8959	268.2780***	0.0000

*** = 1%, ** = 5% and * = 10% significance levels

[3] Fisher-ADF ทดสอบ unit root และหา p-value ของแต่ละพาเนล และนำค่า p-value มาคำนวณหาค่ารวมอีกครั้ง (Baltagi, 2001 หน้า 240)

การทดสอบ Unit root โดยวิธี Fisher-ADF นั้นมีสมมติฐานหลักว่าทุกพาเนลมี unit root และมีสมมติฐานรองว่าอย่างน้อยหนึ่งพาเนลจะมีความนิ่ง ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า (Table 2) ตัวแปรส่วนใหญ่ไม่มีความนิ่งที่ระดับ Levels หรือมีอันดับความสัมพันธ์ของข้อมูล (Order of integration) เท่ากับ 0 หรือ I(0)[4] หมายความว่า ระดับความเข้มข้นของ SO_2 PM_{10} ระดับผลิตภัณฑ์จังหวัดต่อหัว (GPP) และระดับผลิตภัณฑ์จังหวัดต่อหัวกำลังสอง (GPP^2) นั้นมีการเปลี่ยนแปลงในระยะยาว อย่างไรก็ดีตัวแปรที่ไม่มีความนิ่งเหล่านั้นอาจมีความสัมพันธ์กัน เพราะแม้ตัวแปรเหล่านั้นจะมีการเปลี่ยนแปลงในระยะยาว แต่การเปลี่ยนแปลงนั้นมีความสอดคล้องกัน การทดสอบความสัมพันธ์ในลักษณะนี้เรียกว่า Panel cointegration ซึ่งมีหลายวิธี (Baltagi, 2001 หน้า 247) แบบจำลองพื้นฐานของแต่ละวิธีก็จะสอดคล้องกับแบบจำลอง 1) โดยแต่ละวิธีของ Panel cointegration นั้นจะทดสอบว่า ε_{it} มีความนิ่งหรือไม่ สำหรับการศึกษานี้เลือกใช้วิธี Kao test[5] ซึ่งถือเป็นวิธีที่ได้รับความนิยมที่สุดผลการศึกษาแสดงไว้ใน Table 3

Table 3 Kao test of panel cointegration

Dependent variable of the panel-data model*	p-value
$logSO_2$	0.0000
$logNO_2$	0.0001
$logO_3$	0.0000
$logPM_{10}$**	0.0071

*independent variables are logGPP and $(logGPP)^2$

**number of panels reduced from 17 to 10 due to missing values

ผลการทดสอบ Panel cointegration พบว่าพาเนลของทุกแบบจำลองมีความสัมพันธ์ระยะยาวต่อกัน (ค่า p-value ทำให้ปฏิเสธสมมติฐานหลักที่ว่าพาเนลไม่มีความสัมพันธ์ระยะยาวต่อกัน) ในลำดับต่อไปจะหารูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรโดยวิธี Panel Fully Modified Ordinary Least Square, Panel FMOLS) ซึ่งเป็นวิธีการศึกษารูปแบบความสัมพันธ์ของตัวแปรที่ไม่มีความนิ่ง (Phillips & Hansen, 1990) ดังแสดงผลใน Table 4 และเพื่อทดสอบความแน่นอน (Robustness) ของผลลัพธ์ จะใช้ผลการประมาณค่าจาก fixed-effect panel regression เพื่อเปรียบเทียบ (Table 5)

Table 4 Panel Fully Modified Ordinary Least Square

Dependent variable / Independent variable	$logSO_2$	$logNO_2$	$logO_3$	$logPM_{10}$
logGPP	37.29***	-16.05***	-16.67***	-119.57***
$(logGPP)^2$	-3.50***	1.44***	1.61***	10.75***

*** = 1%, ** = 5% and * = 10% significance levels

[4] ในขณะเดียวกันตัวแปรทุกตัวมีความนิ่งที่ I(1) (First difference)

[5] Kao test ใช้ค่าสถิติ t จาก ADF test เพื่อการทดสอบสมมติฐานหลักว่าพาเนลไม่มีความสัมพันธ์ระยะยาวต่อกัน (Baltagi, 2001 หน้า 247)

Table 5 Conventional fixed-effect panel regression models

Dependent variable / Independent variable	$logSO_2$	$logNO_2$	$logO_3$	$logPM_{10}$
logGPP	60.36***	-3.88	10.57	-35.68***
$(logGPP)^2$	-5.65***	0.28	-0.92	3.03**

*** = 1%, ** = 5% and * = 10% significance levels

จากการพิจารณาผลการศึกษาใน Table 4 และ Table 5 พบว่ามีหลักฐานสนับสนุนสมมติฐานเส้นโค้งสิ่งแวดล้อมคุซเนสต์ในกรณีของก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์ (SO_2) เท่านั้น เพราะทั้งผลจาก FMOLS และ fixed-effect panel regression model นั้นให้ผลที่เหมือนกันนั่นคือสัมประสิทธิ์ของทั้ง logGPP และ $(logGPP)^2$ ส่งผลทางบวกและทางลบ (ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01) ต่อระดับความเข้มข้นของ SO_2 ในขณะเดียวกันในกรณีของ NO_2 และ O_3 นั้นหลักฐานไม่เพียงพอที่จะปฏิเสธสมมติฐานเส้นโค้งสิ่งแวดล้อมคุซเนสต์ ทั้งนี้เนื่องจากผลการประมาณค่าที่ได้จาก FMOLS กับ fixed-effect panel regression model นั้นไม่สอดคล้องกัน สำหรับกรณีของอนุภาคฝุ่นที่มีขนาดเล็กกว่า 10 ไมครอนนั้นมีหลักฐานเพียงพอที่จะปฏิเสธสมมติฐานเส้นโค้งสิ่งแวดล้อมคุซเนสต์ เนื่องจากผลจากการประมาณค่าที่ได้จาก FMOLS กับ fixed-effect panel regression model นั้นสอดคล้องกัน กล่าวคือสัมประสิทธิ์ของทั้ง logGPP และ $(logGPP)^2$ ส่งผลทางลบและทางบวก (ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 และ 0.05 ตามลำดับ) ต่อระดับความเข้มข้นของ PM_{10}

สรุป

การศึกษานี้ทำการทดสอบสมมติฐานเส้นโค้งสิ่งแวดล้อมคุซเนสต์ของมลภาวะทางอากาศ 4 ชนิด ผลการศึกษาสนับสนุนสมมติฐานในกรณีของก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์ และปฏิเสธสมมติฐานในกรณีของอนุภาคฝุ่นที่มีขนาดเล็กกว่า 10 ไมครอน ซึ่งสามารถแปลความหมายได้ว่าการทำนายแนวโน้มก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์โดยใช้ข้อมูล 20 ปีที่ผ่านมา พบว่าปริมาณความเข้มข้นของก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์ในชั้นบรรยากาศมีแนวโน้มลดลงเมื่อระดับผลิตภัณฑ์จังหวัดต่อหัวเพิ่มขึ้นถึงระดับหนึ่งแล้ว ในขณะเดียวกันเมื่อมีการพัฒนาระดับผลิตภัณฑ์จังหวัดต่อหัวเพิ่มถึงระดับหนึ่ง ปริมาณของอนุภาคฝุ่นที่มีขนาดเล็กกว่า 10 ไมครอนนั้นจะมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น เนื่องจากอนุภาคฝุ่นชนิดนี้มีแหล่งกำเนิดที่สำคัญจากภาคอุตสาหกรรมและคมนาคม ภาครัฐจึงควรออกนโยบายเพื่อแก้ไขปัญหาอนุภาคฝุ่นที่มีขนาดเล็กกว่า 10 ไมครอนอย่างเร่งด่วน โดยเน้นการแก้ปัญหาที่ภาคอุตสาหกรรมและคมนาคม

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ สำหรับการสนับสนุนทุนในการทำวิจัย โครงการ “การพัฒนาเศรษฐกิจและคุณภาพอากาศของกรุงเทพมหานครและปริมณฑล”

เอกสารอ้างอิง

สำนักงบประมาณกรุงเทพมหานคร. (2561). **เอกสารงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ** พ.ศ. 2562. กรุงเทพมหานคร.

Baltagi, B. H. (2001). **Econometric analysis of panel data.** Chichester: John Wiley&Sons.

Kristrom, B., & Riera, P. (1996). Is the income elasticity of environmental improvements less than one? **Environmental and Resource Economics**, 7, 45-55.

Lin, B., Omoju, O. E., Nwakezxe, N. M., Okonkwo, J. U., & Megbowon, E. T. (2016). Is the environmental Kuznets curve hypothesis a sound basis for environmental policy in Africa? **Journal of Cleaner Production**, 133, 712-724.

Martinez-Alier, J. (1995). The environment as a luxury good or "too poor to be green". **Ecological Economics**, 13, 1-10.

Panayotou, T. (1993). Empirical tests and policy analysis of environmental degradation at different stages of economic development. *World Employment Programme Research,* **Working Paper*238***, *International Labour Office, Geneva*.

Perman, R., & Stern, D. I. (2003). Evidence from panel unit root and cointegration tests that the Environmental Kuznets Curve does not exist. **The Australian Journal of Agricultural and Resource Economics**, 47(3), 325-347.

Phillips, P. C. B., & Hansen, B. E. (1990). Statistical inference in instumental variables regressions with I(1) processes. **Review of Economic studies**,57, 99-125.

Pollution Control Department (2018). **Ambient air quality standards**. Ministry of Natural Resource and Environment (in Thai). Bangkok.

WHO (2005). *Air quality guidelines for particulate matter, ozone, nitrogen dioxide and sulfer dioxide:* **Global update *2005***. Geneva: WHO Press.

ความเต็มใจจ่ายค่าขนส่งจากการเลือกซื้อสินค้าอุปโภคบริโภคผ่านช่องทางออนไลน์ ในเขตกรุงเทพมหานคร กรณีศึกษาห้างเทสโก้ โลตัส

Willingness to Pay for Delivery Charge Online Consumer Goods in Bangkok: A Case Study of TESCO Lotus

จิตราภรณ์ กลั่นวารี[1*] และ มานะ ลักษมีอรุโณทัย[1]

Chittraporn Klunvaree[1*] and Mana Luksamee-Arunothai[1]

บทคัดย่อ

การศึกษานี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความเต็มใจจ่ายค่าขนส่งจากการเลือกซื้อสินค้าอุปโภคบริโภคผ่านช่องทางออนไลน์ในเขตกรุงเทพมหานคร กรณีศึกษาห้างเทสโก้ โลตัส โดยใช้แบบสอบถามออนไลน์เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ใช้บริการเทสโก้ โลตัสในประเทศไทย จำนวน 488 ชุด ด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงและกำหนดโควต้า พร้อมทำการวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติคแบบทวิ (Binary Logistic Regression Analysis) พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อความเต็มใจจ่ายค่าขนส่งดังกล่าว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ อายุ อาชีพ และทัศนคติด้านพฤติกรรมที่มีความเชื่อมั่นในการซื้อสินค้าอุปโภคบริโภคผ่านช่องทางออนไลน์ ผู้ที่มีอายุ 25-34 ปี และ 35-49 ปี จะมีโอกาสความเต็มใจจ่ายค่าขนส่งน้อยกว่าผู้ที่มีอายุ 15-24 ปี ร้อยละ 56.9 และ 49.4 ตามลำดับ ส่วนพ่อบ้าน/แม่บ้าน จะมีโอกาสมีความเต็มใจจ่ายค่าขนส่งสูงกว่าพนักงานบริษัท/ห้างร้านเอกชน 3.1 เท่า ดังนั้น ห้างเทสโก้ โลตัสจึงควรมีการวางกลยุทธ์ทางการตลาดให้สอดคล้องกับพฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมาย เพื่อช่วยเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันในตลาด e-Commerce และเพิ่มยอดขายให้แก่ธุรกิจต่อไป

ABSTRACT

The purpose of this research is to study the factors affecting willingness to pay for delivery charge online consumer goods in Bangkok: A case study of TESCO Lotus. The data were collected by TESCO Lotus customers 488 sets of an online questionnaire. The target observations were selected using purposive sampling and quota sampling. The Binary Logistic Regression Analysis was adopted to analyze the collected data. The results showed that factors affecting willingness to pay for delivery charge online consumer goods were Age, Occupation and Attitude that have trustworthy TESCO Lotus's online consumer goods. The 25-34 and 35-49 age range are less willingness to pay for delivery charge online consumer goods less than 15-24 age range, 56.9% and 49.4%, respectively. Butler/Maid are higher than Private company employee 3.1 times. Therefore, TESCO Lotus should have targeted marketing strategies in order to increase the competition in e-Commerce and sale revenue.

Key Words: Willingness to pay, delivery charge, online consumer goods

* Corresponding author; e-mail address: mochittra@gmail.com

[1]ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพฯ 10900

[1]Department of Economics, Faculty of Economics, Kasetsart University, Bangkok 10900

คำนำ

ในปัจจุบันเทคโนโลยีได้เข้ามามีบทบาทต่อการใช้ชีวิตของผู้บริโภคมากขึ้น โดยเฉพาะการซื้อสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์ หรือที่เรียกว่า พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Commerce หรือ e-Commerce) พบว่ามูลค่า e-Commerce ในประเทศไทยมีการขยายตัวเติบโตมากขึ้นจากปี 2559 ที่มีประมาณ 2.56 ล้านล้านบาท เป็น 2.81 ล้านล้านบาทจากการคาดการณ์ในปี 2560 (สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์, 2561) มีจำนวนผู้ใช้อินเทอร์เน็ตเพิ่มขึ้นร้อยละ 52.9 ในปี 2560 ซึ่งเติบโตถึงร้อยละ 190.7 จากปี 2551 โดยเฉพาะในเขตกรุงเทพมหานครมีจำนวนผู้ใช้อินเทอร์เน็ตมากที่สุดถึงร้อยละ 74.5 ซึ่งกิจกรรมการสั่งจอง/สั่งสินค้าและบริการผ่านระบบออนไลน์ในปี 2560 มีจำนวนผู้ใช้อินเทอร์เน็ตร้อยละ 10.9 เพิ่มขึ้นจากปี 2559 ที่มีเพียงร้อยละ 7.9 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2561) และผลการสำรวจพฤติกรรมผู้บริโภคในครัวเรือนของสินค้าอุปโภคบริโภค พบว่าในช่วง 5 ปีที่ผ่านกลุ่มสินค้าดังกล่าวเติบโตอย่างก้าวกระโดดในตลาด e-Commerce จนกระทั่งในปี 2560 เพิ่มขึ้นเป็น 5,144 ล้านบาท ซึ่งคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 1.2 ของตลาดรวมมูลค่าตลาดสินค้าอุปโภคบริโภค 4.42 แสนล้านบาท (กันตาร์ เวิร์ลดพาแนล (ไทยแลนด์), 2561)

ดังนั้น ผู้นำในตลาดค้าปลีกอย่างห้างเทสโก้ โลตัสในประเทศไทยจึงได้เล็งเห็นถึงความสำคัญและมีการปรับกลยุทธ์ทางการตลาด ใช้โอกาสของการเป็นผู้นำในตลาดออฟไลน์ ทำการขยายธุรกิจออนไลน์อย่าง TESCO Lotus Shop Online ในปี 2558 เพื่อสร้างประสบการณ์การช้อปปิ้งแบบไร้รอยต่อ โดยคิดค่าขนส่งตามระยะทาง แต่ในเขตกรุงเทพมหานครจะคิดค่าขนส่ง 60 บาทเท่านั้น ไม่มีกำหนดขั้นต่ำ ซึ่งเป็นจำนวนเงินที่ผู้บริโภคจะต้องจ่ายเพิ่มมากขึ้น เพื่อทดแทนการเดินทางออกไปซื้อสินค้าด้วยตนเองท่ามกลางสภาพการจราจรที่ติดขัด แต่ปัจจุบันพบว่า สัดส่วนการใช้บริการสั่งซื้อสินค้าอุปโภคบริโภคผ่านช่องทางออนไลน์ยังมีจำนวนไม่มากเท่าที่ควร อีกทั้งงานวิจัยที่ผ่านมามีเพียงการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมและความพึงพอใจในการซื้อสินค้าและใช้บริการของห้างเทสโก้ โลตัสของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลของเกศรา จันทร์จรัสสุข (2555) และอริสา ศรีพัฒนกุล (2559) และการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการซื้อสินค้าอุปโภคบริโภคทางอินเตอร์เน็ตสำหรับซูเปอร์เซนเตอร์ของธัญรัศม์ ภัคคะสิริวัฒน์ (2558) เท่านั้น แต่ยังไม่มีงานวิจัยใดที่ศึกษาเกี่ยวกับความเต็มใจจ่ายค่าขนส่งจากการเลือกซื้อสินค้าอุปโภคบริโภคผ่านช่องทางออนไลน์ของห้างเทสโก้ โลตัส

ด้วยเหตุนี้ ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความเต็มใจจ่ายค่าขนส่งจากการเลือกซื้อสินค้าอุปโภคบริโภคผ่านช่องทางออนไลน์ในเขตกรุงเทพมหานคร กรณีศึกษาห้างเทสโก้ โลตัส เพื่อเป็นแนวทางให้ธุรกิจสามารถนำข้อมูลดังกล่าวไปใช้ประโยชน์ในการวางกลยุทธ์ทางการตลาดได้อย่างมีประสิทธิภาพ เข้าใจพฤติกรรมของผู้บริโภคที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย เพื่อช่วยเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันในตลาดพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ และเพิ่มยอดขายให้แก่ธุรกิจต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาความเต็มใจจ่ายค่าขนส่งจากการเลือกซื้อสินค้าอุปโภคบริโภคผ่านช่องทางออนไลน์ในเขตกรุงเทพมหานคร กรณีศึกษาห้างเทสโก้ โลตัสครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยเก็บแบบสอบถามออนไลน์จำนวน 488 ชุด ด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงผู้ใช้บริการของห้างเทสโก้ โลตัสที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งจะแบ่งกลุ่มการศึกษาออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่มีความเต็มใจจ่าย และกลุ่มที่ไม่มีความเต็มใจจ่าย อย่างละ 244 ชุด และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบกำหนดโควต้าตามเพศและอายุ ซึ่งเป็นเพศชาย

จำนวน 112 คน (ร้อยละ 23) และเพศหญิง จำนวน 376 คน (ร้อยละ 77) ที่มีอายุอยู่ระหว่าง 25-44 ปี (บทสัมภาษณ์ของประธานกรรมการบริหารฝ่ายธุรกิจออนไลน์ของห้างเทสโก้ โลตัส อ้างใน ธุรกิจคิดใหม่, 2559) โดยใช้สูตรคำนวณกลุ่มตัวอย่างของยามาเน่ (Yamane, 1967) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 และเก็บข้อมูลในช่วงเดือนกันยายน-ตุลาคม 2561 พร้อมทำการทดสอบแบบสอบถาม (Pre-Testing Survey) จำนวน 30 ชุด เพื่อนำมาวิเคราะห์ความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) โดยรวมเท่ากับ 0.859 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ (Nunnally, 1978) จากนั้นจึงได้นำแบบสอบถามดังกล่าวทำการเก็บข้อมูลจริงตามกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้

วิธีการศึกษา

การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้ ได้ทำการประมวลผลด้วยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) โดยใช้ตารางแจกแจงความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) และสถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ด้วยการวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติคแบบทวิ (Binary Logistic Regression Analysis) ซึ่งมีตัวแปรอิสระ ได้แก่ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคม ปัจจัยด้านทัศนคติต่อการซื้อสินค้าอุปโภคบริโภคผ่านช่องทางออนไลน์ของห้างเทสโก้ โลตัส และปัจจัยด้านราคาเริ่มต้นที่เสนอ ในที่นี้คือ ค่าขนส่ง ส่วนตัวแปรตาม คือ ความเต็มใจจ่ายค่าขนส่ง ดังแสดงในตารางที่ 1 โดยมีฟังก์ชันของแบบจำลอง ดังนี้

$$WTP = \alpha + \beta_1 Sex + \beta_2 Age + \beta_3 Status + \beta_4 Edu + \beta_5 Occu + \beta_6 Income + \beta_7 Family + \beta_8 Thinking_1 + \beta_9 Thinking_2 + \beta_{10} Thinking_3 + \beta_{11} Feeling_1 + \beta_{12} Feeling_2 + \beta_{13} Feeling_3 + \beta_{14} Action_1 + \beta_{15} Action_2 + \beta_{16} Action_3 + \beta_{17} Bid + \sigma e_i$$

Table 1 Variables in the regression analysis, their descriptive statistics and expected sign

Variable	Description	Expected sign
WTP	Willingness to pay for delivery charge TESCO Lotus's online consumer goods (0 = Unwillingness to pay, 1 = Willingness to pay)	NA
Sex	Gender (0 = Male, 1 = Female)	+/-
Age	Age (0 = 15-24, 1 = 25-34, 2 = 35-49, 4 = 50 and more)	+/-
Status	Marital status (0 = Single, 1 = Married, 2 = Divorced/ Widowed)	+/-
Edu	Education (0 = Lower Bachelor's degree, 1 = Bachelor's degree, 2 = Higher Bachelor's degree)	+
Occu	Occupation (0 = Private company employee, 1 = Government officer, 2 = Student, 3 = Business owner, 4 = Butler/maid, 5 = Other)	+
Income	Average income per month (0 = Less than 10,000 baht, 1 = 10,001-20,000 baht, 2 = 20,001-30,000 baht, 3 = 30,001-40,000 baht, 4 = 40,001-50,000 baht, 5 = More than 50,000 baht)	+
Family	Number of family (0 = 1, 1 = 2-4, 2 = 5-7, 3 = Up to 8)	-
Thinking1	Understand using TESCO Lotus's online consumer goods (0 to 4 scale of agree, 0 = Strongly Disagree, 4 = Strongly Agree)	+
Thinking2	Understand the terms and conditions of TESCO Lotus's online consumer goods (0 to 4 scale of agree, 0 = Strongly Disagree, 4 = Strongly Agree)	+
Thinking3	Understand the advantage of TESCO Lotus's online consumer goods (0 to 4 scale of agree, 0 = Strongly Disagree, 4 = Strongly Agree)	+
Feeling1	Feel comfortable TESCO Lotus's online consumer goods (0 to 4 scale of agree, 0 = Strongly Disagree, 4 = Strongly Agree)	+

Table 1 (Continue)

Variable	Description	Expected sign
Feeling2	Feel safe and secure TESCO Lotus's online consumer goods (0 to 4 scale of agree, 0 = Strongly Disagree, 4 = Strongly Agree)	+
Feeling3	Feel confident in the quality of products and services (0 to 4 scale of agree, 0 = Strongly Disagree, 4 = Strongly Agree)	+
Action1	Have trustworthy TESCO Lotus's online consumer goods (0 to 4 scale of agree, 0 = Strongly Disagree, 4 = Strongly Agree)	+
Action2	Buying TESCO Lotus's online consumer goods again (0 to 4 scale of agree, 0 = Strongly Disagree, 4 = Strongly Agree)	+
Action3	Recommend TESCO Lotus's online consumer goods to others (0 to 4 scale of agree, 0 = Strongly Disagree, 4 = Strongly Agree)	+
Bid	Starting bid or delivery charge TESCO Lotus's online consumer goods (0 = 0 baht, 1 = 30 baht, 2 = 60 baht, 3 = 120 baht, 4 = More than 120 baht)	-

ผลการศึกษา

จากการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงและกำหนดโควต้าตามเพศและอายุข้างต้น พบว่า ส่วนใหญ่มีสถานภาพโสด ร้อยละ 70.9 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 65.2) เป็นพนักงานบริษัท/ห้างร้านเอกชน (ร้อยละ 57.4) มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 20,001-30,000 บาท (ร้อยละ 27.9) และมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 2-4 คน (ร้อยละ 55.9) และเมื่อพิจารณาความเต็มใจจ่ายค่าขนส่ง พบว่า ส่วนใหญ่มีความเต็มใจจ่ายที่ราคาเริ่มต้น 60 บาท ร้อยละ 30.3 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด และไม่มีความเต็มใจจ่ายค่าขนส่งเลย ร้อยละ 29.3 และส่วนใหญ่ไม่เคยมีประสบการณ์ในการซื้อสินค้าผ่านช่องทางดังกล่าวเลย ร้อยละ 59.0 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด ซึ่งเป็นผู้ที่มีความเต็มใจจ่าย ร้อยละ 37.2 และไม่มีความเต็มใจจ่าย ร้อยละ 62.8 ดังแสดงในตารางที่ 2

Table 2 Characteristics of TESCO Lotus's online consumer goods respondents (n = 488)

Description		Frequency (Percentage)	Description		Frequency (Percentage)
Gender	Male	112 (23.0)	Average income	Less than 10,000 baht	18 (3.7)
	Female	376 (77.0)	per month	10,001-20,000 baht	84 (17.2)
Age	15-24	51 (10.5)		20,001-30,000 baht	136 (27.9)
	25-34	281 (57.6)		30,001-40,000 baht	84 (17.2)
	35-49	124 (25.4)		40,001-50,000 baht	82 (16.8)
	50 and more	32 (6.6)	Number of	More than 50,000 baht	84 (17.2)
Marital status	Single	346 (70.9)	family	1 people (alone)	86 (17.6)
	Married	128 (26.2)		2-4 people	273 (55.9)
	Divorced/ Widowed	14 (2.9)		5-7 people	106 (21.7)
Education	Lower Bachelor's degree	33 (6.8)	Starting Bid	Up to 8 people	23 (4.7)
	Bachelor's degree	318 (65.2)		0 baht	143 (29.3)
	Higher Bachelor's degree	137 (28.1)		30 baht	101 (20.7)
Occupation	Private company employee	280 (57.4)		60 baht	148 (30.3)
	Government officer	112 (23.0)		120 baht	23 (4.7)
	Student	28 (5.7)		More than 120 baht	73 (15.0)
	Business owner	42 (8.6)			
	Butler/maid	21 (4.3)			
	Other	5 (1.0)			

Table 2 (Continue) (n = 488)

Description		Frequency (Percentage)	Description		Frequency (Percentage)
Experience using TESCO Lotus Shop Online (Exp.)	Experience	200 (41.0)	No Experience using TESCO Lotus Shop Online (No Exp.)	No Experience	288 (59.0)
	- Willingness to pay	137 (68.5)		- Willingness to pay	107 (37.2)
	- Unwillingness to pay	63 (31.5)		- Unwillingness to pay	181 (62.8)

เมื่อพิจารณาทัศนคติต่อการซื้อสินค้าอุปโภคบริโภคผ่านช่องทางออนไลน์ของห้างเทสโก้ โลตัส ผู้ที่เคยมีประสบการณ์ในการซื้อสินค้า พบว่า ส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจถึงประโยชน์ที่ได้รับ มีความรู้สึกสะดวกสบายในการซื้อ และจะแนะนำให้ผู้อื่นซื้อสินค้าอุปโภคบริโภคผ่านช่องทางออนไลน์ เห็นด้วยมาก ร้อยละ 47.0 44.0 43.5 ตามลำดับ ส่วนผู้ที่ไม่เคยมีประสบการณ์ในการใช้งาน พบว่า ส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจถึงประโยชน์ที่ได้รับ เห็นด้วยมาก ร้อยละ 36.8 ส่วนมีความรู้สึกปลอดภัยในการซื้อ และมีความเชื่อมั่นในการซื้อเห็นด้วยปานกลาง ร้อยละ 44.8 และ 45.1 ตามลำดับ ดังแสดงในตารางที่ 3

Table 3 Attitude toward TESCO Lotus's online consumer goods of respondents (n = 488)

Variable	Frequency (Percentage)									
	Strongly Disagree		Slightly Disagree		Neither		Slightly Agree		Strongly Agree	
	Exp.	No Exp.	Exp.	No Exp.	Exp.	No Exp.	Exp.	No Exp.	Exp.	No Exp.
Understand using TESCO Lotus's online consumer goods	4 (2.0)	15 (5.2)	8 (4.0)	39 (13.5)	46 (23.0)	99 (34.4)	90 (45.0)	95 (33.0)	52 (26.0)	40 (13.9)
Understand the terms and conditions of TESCO Lotus's online consumer goods	5 (2.5)	18 (6.3)	13 (6.5)	51 (17.7)	62 (31.0)	102 (35.4)	82 (41.0)	88 (30.6)	38 (19.0)	29 (10.1)
Understand the advantage of TESCO Lotus's online consumer goods	5 (2.5)	11 (3.8)	13 (6.5)	46 (16.0)	48 (24.0)	92 (31.9)	94 (47.0)	106 (36.8)	40 (20.0)	33 (11.5)
Feel comfortable TESCO Lotus's online consumer goods	1 (0.5)	6 (2.1)	8 (4.0)	29 (10.1)	19 (9.5)	49 (17.0)	88 (44.0)	116 (40.3)	84 (42.0)	88 (30.6)
Feel safe and secure TESCO Lotus's online consumer goods	5 (2.5)	13 (4.5)	22 (11.0)	63 (21.9)	63 (31.5)	129 (44.8)	78 (39.0)	63 (21.9)	32 (16.0)	20 (6.9)
Feel confident in the quality of products and services	5 (2.5)	14 (4.9)	20 (10.0)	60 (20.8)	69 (34.5)	120 (41.7)	67 (33.5)	66 (22.9)	39 (19.5)	28 (9.7)
Have trustworthy TESCO Lotus's online consumer goods	6 (3.0)	14 (4.9)	15 (7.5)	59 (20.5)	67 (33.5)	130 (45.1)	83 (41.5)	71 (24.7)	29 (14.5)	14 (4.9)
Buying TESCO Lotus's online consumer goods again	8 (4.0)	23 (8.0)	17 (8.5)	57 (19.8)	41 (20.5)	110 (38.2)	84 (42.0)	68 (23.6)	50 (25.0)	30 (10.4)
Recommend TESCO Lotus's online consumer goods to others	11 (5.5)	28 (9.7)	13 (6.5)	52 (18.1)	48 (24.0)	114 (39.6)	87 (43.5)	69 (24.0)	41 (20.5)	25 (8.7)

นอกจากนี้ ยังพบว่า ส่วนใหญ่ผู้ที่เคยมีประสบการณ์ในการซื้อสินค้าและไม่เคยมีประสบการณ์ในการการซื้อ จะมีความเต็มใจจ่ายค่าขนส่ง เนื่องจากการประหยัดเวลาและค่าใช้จ่ายในการเดินทาง ร้อยละ 34.3 และ 35.5 ตามลำดับ ส่วนผู้ที่ไม่มีความเต็มใจจ่ายค่าขนส่ง เพราะต้องการให้ส่งฟรี ร้อยละ 49.2 และ 43.6 ตามลำดับ ดังแสดงในตารางที่ 4

Table 4 Reasons of Willingness to pay / Unwillingness to pay for delivery charge (n = 488)

Reasons of Willingness to pay	Frequency (Percentage)		Reasons of Unwillingness to pay	Frequency (Percentage)	
	Exp.	No Exp.		Exp.	No Exp.
Saving time and money	47 (34.3)	38 (35.5)	Free delivery charge	31 (49.2)	79 (43.6)
Delivery directly to your home or office	37 (27.0)	32 (29.9)	Branch near your home or office	9 (14.3)	34 (18.8)
Flash sales / Special offers / Discounts	21 (15.3)	16 (15.0)	Want to physically see or try products	11 (17.5)	43 (23.7)
Terms and conditions of warranty clearly	10 (7.3)	11 (10.3)	Do not feel confident to get products	3 (4.7)	5 (2.8)
Product Variety	12 (8.8)	7 (6.5)	Late delivery	7 (11.1)	13 (7.2)
Pricing closely the store	10 (7.3)	3 (2.8)	Damaged in transit	2 (3.2)	7 (3.9)

จากนั้นเมื่อนำตัวแปรอิสระทั้งหมดมาทดสอบเพื่อหาค่าสหสัมพันธ์ด้วยวิธี Pearson's Correlation พบว่า ตัวแปรราคาเริ่มต้นที่เสนอ (Bid) กับตัวแปรความเต็มใจจ่ายค่าขนส่ง (WTP) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มากกว่า 0.80 ทำให้เกิดปัญหา Multicollinearity ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 จึงถอดตัวแปรดังกล่าวออก และทดลองประมาณการจากหลากหลายสมการที่มีตัวแปรอิสระแตกต่างกัน เพื่อให้ได้มาซึ่งสมการที่สามารถอธิบายตัวแปรตามได้ที่สุด ดังแสดงในตารางที่ 5

Table 5 Estimated model for factors affecting willingness to pay for delivery charge online consumer goods

Variable	Coefficient (β)	Standard Error	Wald	df	Sig.	Exp(β)	95% C.I.for Exp(β)	
							Lower	Upper
Sex	- 0.201	0.226	0.790	1	0.374	0.818	0.526	1.274
Age			6.306	3	0.098			
Age(1)	- 0.843**	0.361	5.460	1	0.019	0.431	0.212	0.873
Age(2)	- 0.682*	0.390	3.064	1	0.080	0.506	0.236	1.085
Age(3)	- 0.345	0.539	0.410	1	0.522	0.708	0.247	2.036
Occu			10.332	5	0.066			
Occu(1)	- 0.113	0.232	0.236	1	0.627	0.894	0.567	1.407
Occu(2)	- 0.928*	0.481	3.725	1	0.054	0.395	0.154	1.014
Occu(3)	0.119	0.352	0.115	1	0.734	1.127	0.566	2.244
Occu(4)	1.132**	0.569	3.953	1	0.047	3.102	1.016	9.468
Occu(5)	1.584	1.135	1.949	1	0.163	4.876	0.527	45.091
Action1			16.394	4	0.003			
Action1(1)	0.791	0.635	1.550	1	0.213	2.206	0.635	7.664
Action1(2)	1.580***	0.601	6.921	1	0.009	4.854	1.496	15.749
Action1(3)	1.570***	0.608	6.676	1	0.010	4.809	1.461	15.827
Action1(4)	1.915***	0.670	8.156	1	0.004	6.784	1.823	25.244
Constant	- 0.585	0.694	0.711	1	0.399	0.557		
Chi-square	37.273			**Pseudo R^2**		0.098		
Log likelihood	639.239			**Correct Prediction**		60.5		

***, ** and * indicates Significance level at 1%, 5% and 10% of error probability, respectively.

จะเห็นได้ว่า อายุ และอาชีพ มีผลต่อความเต็มใจจ่ายค่าขนส่ง ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 และ 0.10 โดยผู้ที่มีอายุ 25-34 ปี และ 35-49 ปี จะมีโอกาสมีความเต็มใจจ่ายค่าขนส่งน้อยกว่าผู้ที่มีอายุ 15-24 ปี ร้อยละ 56.9 และ 49.4 ตามลำดับ ส่วนนักเรียน/นิสิต/นักศึกษา จะมีโอกาสมีความเต็มใจจ่ายค่าขนส่งน้อยกว่าพนักงานบริษัท/ห้างร้านเอกชน ร้อยละ 60.5 ส่วนพ่อบ้าน/แม่บ้าน จะมีโอกาสมีความเต็มใจจ่ายค่าขนส่งสูงกว่า

พนักงานบริษัท/ห้างร้านเอกชน 3.1 เท่า ส่วนทัศนคติด้านพฤติกรรมที่มีความเชื่อมั่นในการซื้อสินค้าอุปโภคบริโภคผ่านช่องทางออนไลน์ มีผลต่อความเต็มใจจ่ายค่าขนส่ง ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 โดยผู้ที่มีทัศนคติเห็นด้วยมากที่สุด เห็นด้วยปานกลาง และเห็นด้วยมาก จะมีโอกาสมีความเต็มใจจ่ายค่าขนส่งสูงกว่าผู้ที่มีทัศนคติเห็นด้วยน้อยที่สุด 6.78 4.85 และ 4.80 เท่า ตามลำดับ

สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

การศึกษาความเต็มใจจ่ายค่าขนส่งจากการเลือกซื้อสินค้าอุปโภคบริโภคผ่านช่องทางออนไลน์ในเขตกรุงเทพมหานคร กรณีศึกษาห้างเทสโก้ โลตัสครั้งนี้ พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อความเต็มใจจ่ายค่าขนส่งจากการเลือกซื้อสินค้าอุปโภคบริโภคผ่านช่องทางออนไลน์ ได้แก่ อายุ อาชีพ และทัศนคติด้านพฤติกรรมที่มีความเชื่อมั่นในการซื้อสินค้าอุปโภคบริโภคผ่านช่องทางออนไลน์ ผู้ที่มีอายุมากกว่า 25 ปีขึ้นไป จะมีความเต็มใจจ่ายค่าขนส่งจากการเลือกซื้อสินค้าอุปโภคบริโภคผ่านช่องทางออนไลน์ลดลงเมื่อเทียบกับผู้ที่มีอายุน้อยกว่า 25 ปี สอดคล้องกับผลการศึกษาของ กมลรส ทำจ้อม (2558) และเกียรติศักดิ์ สมัครสมาน (2557) ส่วนพ่อบ้าน/แม่บ้าน จะมีความเต็มใจจ่ายค่าขนส่งจากการเลือกซื้อสินค้าอุปโภคบริโภคผ่านช่องทางออนไลน์มากกว่าพนักงานบริษัท/ห้างร้านเอกชน ขัดแย้งกับผลการศึกษาของ เกียรติศักดิ์ สมัครสมาน (2557)

ส่วนทัศนคติด้านพฤติกรรมที่มีความเชื่อมั่นในการซื้อสินค้าอุปโภคบริโภคผ่านช่องทางออนไลน์เห็นด้วยมากที่สุด เห็นด้วยปานกลาง และเห็นด้วยมาก จะมีผลต่อความเต็มใจจ่ายค่าขนส่งจากการเลือกซื้อสินค้าอุปโภคบริโภคผ่านช่องทางออนไลน์มากกว่าผู้ที่มีทัศนคติเห็นด้วยน้อยที่สุด เนื่องจากช่วยประหยัดเวลาและค่าใช้จ่ายในการเดินทาง มีบริการส่งตรงถึงบ้านและไม่ต้องขนของหนักด้วยตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ธิดารัตน์ ปสันน์สิริคุณ (2560) และพิริณฎา หลวงเทพ (2556) ดังนั้น จากการศึกษาจึงควรเน้นกลุ่มพ่อบ้าน/แม่บ้าน และกลุ่มที่มีความเชื่อมั่นในการซื้อสินค้าอุปโภคบริโภคผ่านช่องทางออนไลน์ของห้างเทสโก้ โลตัส ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีความเต็มใจจ่ายค่าขนส่งมากกว่ากลุ่มอื่นๆ

นอกจากนี้ยังพบว่า ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่ไม่เคยมีประสบการณ์ในการซื้อสินค้าอุปโภคบริโภคผ่าน TESCO Lotus Shop Online ด้วยเหตุนี้ จึงควรเพิ่มการสื่อสารให้ผู้บริโภครับรู้การให้บริการดังกล่าวผ่านการสื่อสารทางไลน์ (LINE) ของห้างเทสโก้ โลตัสในกลุ่มลูกค้าปัจจุบันที่เป็นสมาชิกคลับการ์ด และวางกลยุทธ์ทางการตลาดโดยการออกโฆษณา ใช้ดาราที่มีชื่อเสียงเพื่อดึงดูดความสนใจจากกลุ่มที่เคยใช้บริการห้างเทสโก้ โลตัส แต่ยังไม่ได้เป็นสมาชิกคลับการ์ด และขยายฐานไปยังลูกค้ากลุ่มที่ยังไม่เคยมีประสบการณ์ในการใช้บริการทั้งออฟไลน์และออนไลน์ให้หันมาใช้บริการมากขึ้น และเนื่องจากสินค้าอุปโภคบริโภคเป็นสินค้าที่จำเป็นต้องใช้ในชีวิตประจำวัน ดังนั้น ห้างเทสโก้ โลตัสอาจจะมีการวางกลยุทธ์เพิ่มยอดขายรวมจากการกำหนดปริมาณการสั่งซื้อขั้นต่ำ เพื่อแลกกับการไม่คิดค่าขนส่ง ซึ่งจะช่วยเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันในตลาด e-Commerce และทันต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของผู้บริโภค เพื่อเพิ่มยอดขายให้แก่ห้างเทสโก้ โลตัสในประเทศไทยต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ที่ให้การสนับสนุนค่าลงทะเบียนนำเสนอผลงานของการประชุมวิชาการในครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

กมลรส ทำจ้อม. 2558. **ความเต็มใจที่จะจ่ายค่าบริการของผู้ใช้บริการรถไฟทางคู่เส้นทางนครราชสีมา-หนองคาย**. สารนิพนธ์เศรษฐศาสตร์บัณฑิต, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

กันตาร์ เวิร์ลดพาแนล (ไทยแลนด์) บจ. 2561. **9 ปรากฏการณ์ FMCG** (Online). https://marketeeronline.co/archives/13341, 25 กรกฎาคม 2561.

เกศรา จันทร์จรัสสุข. 2555. **ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการซื้อสินค้าและใช้บริการในห้างเทสโก้ โลตัสของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร.** วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

เกียรติศักดิ์ สมัครสมาน. 2557. “ความเต็มใจที่จะจ่ายสำหรับคอนโดมิเนียมในแนวโครงการรถไฟฟ้า กรณีศึกษาพื้นที่ถนนแจ้งวัฒนะ กรุงเทพมหานคร - นนทบุรี.” **วารสารบริการธุรกิจ** 38 (146): 26-51.

ธัญรัศม์ ภัคคะสิริวัฒน์. 2558. **ปัจจัยที่ส่งผลต่อการซื้อสินค้าอุปโภคบริโภคทางอินเตอร์เน็ตสำหรับซูเปอร์เซนเตอร์.** วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ธิดารัตน์ ปสันน์สิริคุณ. 2560. “ทัศนคติการซื้อสินค้าและบริการออนไลน์ของประชาชนในจังหวัดชลบุรี.” **วารสารการจัดการธุรกิจมหาวิทยาลัยบูรพา** 6 (2): 30-42.

ธุรกิจคิดใหม่. 2559. **เจาะกลยุทธ์เทสโก้ โลตัส ทำไมถึงเป็นธุรกิจค้าปลีกอันดับ 1 ในโลกดิจิทัล** (Online). https://brandinside.asia/tesco-lotus-no1-online-retailer/, 15 กันยายน 2561.

พิริณฎา หลวงเทพ. 2556. “ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าและบริการผ่านธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตสารสนเทศเพชรบุรี.” **วารสารวิชาการ Veridian E-Journal** 7 (2): 621-638.

สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน). 2560. **มูลค่าพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ จำแนกตามประเภทผู้ประกอบการ พ.ศ. 2557-2560 (คาดการณ์)** (Online). http://statbbi.nso.go.th/staticreport/page/sector/th/20.aspx, 13 มิถุนายน 2561.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2561. **การสำรวจการมีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในครัวเรือน พ.ศ. 2560** (Online). http://www.nso.go.th/sites/2014/DocLib13/ด้านICT/เทคโนโลยีในครัวเรือน/2560/FullReportICT_60.pdf, 29 กรกฎาคม 2561.

_____. **จำนวนและสัดส่วนผู้มีอายุ 6 ปีขึ้นไปที่ใช้อินเตอร์เน็ต จำแนกตามเขต ภาค กลุ่มอายุและเพศ ปี พ.ศ. 2551-2560** (Online). http://social.nesdb.go.th/SocialStat/StatReport_Final.aspx?reportid=1401&template=2R2C&yeartype=M&subcatid=25, 12 มิถุนายน 2561.

อริสา ศรีพัฒนกุล. 2559. **ปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจในการซื้อสินค้าของเทสโก้ โลตัสของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล.** วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

Nunnally, J.C. 1978. **Psychometric theory**. 2nd ed. New York: McGraw-Hill.

Yamane, T. 1967. **Statistics: An Introductory Analysis.** 2nd ed. New York: Harper & Row.

การประยุกต์ใช้มาตรฐานการบัญชีเกษตรกรรมและการวิเคราะห์ผลตอบแทนการปลูกลิ้นจี่พันธุ์ป้าชิด: กรณีศึกษา บี.เอ็น.ฟาร์ม

The Application of Agricultural Accounting Standards and Return Analysis of Pajid Litchi Cultivation: A Case Study of B.N.Farm

สินีนาฏ วงค์เทียนชัย[1*] กนกวรรณ ลีจ้อย[1] และณัฏฐา บุบผา[1]

Sineenat Wongthianchai[1*] Kanokwan Lee-joi[1] and Nattha Bubpha[1]

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการนำมาตรฐานการบัญชีที่เกี่ยวข้องกับเกษตรกรรมมาใช้ในการปลูกลิ้นจี่พันธุ์ป้าชิด และ 2) เพื่อศึกษาผลตอบแทนของการลงทุนปลูกลิ้นจี่พันธุ์ป้าชิด โดยมีรูปแบบเป็นการวิจัยเชิงพรรณา ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ผลการศึกษาพบว่า การจำแนกและรับรู้รายการทางบัญชีสามารถปฏิบัติได้ตามแนวทางของมาตรฐานการบัญชี เว้นแต่ข้อมูลในส่วนของสินทรัพย์ชีวภาพโดยใช้มูลค่ายุติธรรมยังไม่สามารถหาราคาที่ชัดเจนได้ สำหรับผลตอบแทนของโครงการลงทุนการปลูกลิ้นจี่พันธุ์ป้าชิดต่อไร่ในช่วงเวลา 8 ปี อัตราคิดลด 7% พบว่ามีระยะเวลาคืนทุนภายใน 5 ปี 8 เดือน มีมูลค่าปัจจุบันสุทธิเท่ากับ 94,022 บาทต่อไร่ อัตราผลตอบแทนต่อต้นทุนเท่ากับ 3.68 เท่า อัตราผลตอบแทนภายในเท่ากับ 17% การวิจัยนี้เพิ่มทางเลือกการลงทุนแก่เกษตรกรหรือกลุ่มเกษตรกรที่สนใจการปลูกไม้ผลระยะยาว

ABSTRACT

The purposes of this research were 1) to study the agricultural accounting standards applied to Pajid litchi cultivation, and 2) to study the return of investment for Pachid litchi. The study design was a descriptive research by using purposive sampling and an in-depth interview. The results revealed that the accounting classification and recognition were applied according to the operational accounting standards, except on the biological assets of Pajid litchi which could not be clearly measured for the fair value. Regarding the return of the investment per rai at the discount rate of 7% within 8 years, the payback period (PB) was estimated at almost 5 years 8 months, the net present value (NPV) at 94,022 baht per rai, and the benefit cost ratio (B/C Ratio) at 3.68 times, and the internal rate of return (IRR) at 17%. This research adds to investment alternatives for long-term projects of agriculturists.

Key Words: Pajid litchi, Agricultural accounting standards, Cost and Return Analysis

*Corresponding author; e-mail address: sineenatwong@gmail.com

[1]สาขาการบัญชี คณะบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนาตาก จังหวัดตาก 63000

[1]Division of Accounting, Faculty of Business Administration and Liberal Arts, Rajamangala University of Technology Lanna, Tak Province, 63000

คำนำ

ลิ้นจี่ (Litchi หรือ Lychee) เป็นไม้ผลกึ่งร้อนในประเทศไทยมีถิ่นกำเนิดจากภาคใต้ของประเทศจีน สามารถออกตามความสามารถของการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มพันธุ์ลิ้นจี่ที่ลุ่ม ปลูกกันแพร่หลายในแถบจังหวัดภาคกลาง เช่น พันธุ์ค่อมกะโหลกต่างๆ สำเภาแก้ว สำเภาทอง เป็นต้น และ 2) กลุ่มพันธ์ลิ้นจี่ที่ดอน ปลูกมากในภาคเหนือของประเทศไทย เช่น พันธุ์กิมเจง ฮงฮวย จักรพรรดิ นครพนม เป็นต้น (สำนักคุ้มครองพันธุ์พืชแห่งชาติ, 2546) และจากข้อมูลการส่งออกผลไม้สดไปต่างประเทศในปี 2559 ลิ้นจี่ไทยมีการส่งออกเป็นลำดับ 12 มูลค่าการส่งออกเป็นจำนวนเงิน 99,380,536 บาท โดยตลาดรับซื้อที่สำคัญคือ ประเทศจีน อินโดนีเซีย สหรัฐอาหรับอามิเรตส์ เวียดนามและอื่นๆ (กลุ่มบริการส่งออกสินค้าเกษตร, 2559) และพบว่าในปัจจุบันประเทศเวียดนามได้เริ่มหันมาผลิตและส่งออกลิ้นจี่สู่ตลาดโลกเพิ่มมากขึ้น (จันทิรา ยิมเรวัต วิวัฒน์รัตน์, 2561) แต่การผลิตลิ้นจี่ของประเทศไทยมีปัญหาเรื่องคุณภาพและผลผลิตคุณภาพดีมีจำนวนน้อย ต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้นและเกษตรกรใช้ปัจจัยการผลิตอย่างไม่เหมาะสม การขาดแคลนแรงงาน ลิ้นจี่มีเมล็ดใหญ่ การปลูกพันธุ์ใดพันธุ์หนึ่งมากเกินไปทำให้ผลผลิตราคาตกต่ำ ซึ่งนิพัฒน์ สุขวิบูลย์ (2558) ได้ระบุถึงปัญหาของการผลิตลิ้นจี่ไทยไว้ดังนี้ 1) อายุการเก็บรักษาสั้น 2) ไม่สามารถบังคับให้มีผลผลิตนอกฤดูกาลได้และมีการเก็บเกี่ยวพร้อมกับประเทศจีน ส่งผลราคาจำหน่ายถูกลง 3) การส่งออกลิ้นจี่ใช้สารยืดอายุที่อันตรายและส่งผลต่อสภาพแวดล้อม และ 4) ผลผลิตมีคุณภาพต่ำออกผลไม่สม่ำเสมอส่งผลต่อราคาจำหน่าย จึงทำให้การปลูกลิ้นจี่ในปัจจุบันลดลงและเกษตรกรปลูกไม้ผลอื่นมากขึ้น

เพื่อเป็นการส่งเสริมให้มีการปลูกลิ้นจี่เพิ่มขึ้นและเพิ่มส่วนแบ่งในตลาดโลก ได้มีเกษตรกรจากไร่บี.เอ็น. ฟาร์ม ซึ่งเป็นผู้พัฒนาสายพันธุ์ลิ้นจี่ป้าชิดเป็นสายพันธุ์ใหม่ในการแก้ปัญหาลิ้นจี่ในประเทศไทย เป็นพันธุ์พืชใหม่ที่เกิดจากการกลายพันธุ์ของลิ้นจี่พันธุ์จักรพรรดิผ่านการปรับปรุงพันธุ์มานานกว่า 20 ปี ให้ผลมีลักษณะดีคือ มีเนื้อแน่นและแห้ง หวานแหลมและหวานจัด มีอายุเก็บเกี่ยวนานกว่าพันธุ์จักรพรรดิเดิม (สำนักคุ้มครองพันธุ์พืช, 2556) โดยปัจจุบันจำหน่ายในราคาขายปลีกกิโลกรัมละ 300-700 บาท ในกลุ่มลูกค้าตลาดบน (High End Market) และผลผลิตยังมีไม่เพียงพอต่อความต้องการของตลาด ดังนั้นเกษตรกรผู้ผลิตลิ้นจี่สายพันธุ์นี้จึงมีความประสงค์ให้เกษตรกรทั่วไปหรือกลุ่มเกษตรกรได้ปลูกลิ้นจี่พันธุ์นี้ให้มากขึ้นกว่าเดิม แต่เนื่องจากการประมาณการค่าต้นพันธุ์โดยเกษตรกรผู้ผลิตเองมีราคาจำหน่ายค่อนข้างสูง จึงทำให้การปลูกลิ้นจี่พันธุ์นี้ยังไม่เป็นที่แพร่หลายในประเทศไทย อีกทั้งยังไม่เคยมีการบันทึกบัญชีเกษตรกรรมหรือวิเคราะห์ความคุ้มค่าของการลงทุนมาก่อน

จากข้อมูลดังกล่าว เพื่อเป็นทางเลือกให้กับเกษตรกรในการพัฒนาไม้ผลเศรษฐกิจระยะยาวของประเทศไทยในอนาคต งานวิจัยนี้จึงทำการวิเคราะห์โครงการต้นทุนและผลตอบแทนจากการลงทุนเพื่อศึกษาความเป็นไปได้ของความคุ้มค่าเชิงเศรษฐกิจ และนำมาตรฐานการบัญชีที่สภาวิชาชีพบัญชีแห่งประเทศไทยประกาศใช้ฉบับปรับปรุงปี 2560 ที่มีความเกี่ยวข้องในภาคเกษตรมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางเบื้องต้นมาประกอบการพิจารณาการปันส่วนต้นทุน ซึ่งประกอบด้วยมาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 41 เรื่องเกษตรกรรม มาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 16 เรื่อง ที่ดิน อาคารและอุปกรณ์ และมาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 2 เรื่องสินค้าคงเหลือ และใช้ลิ้นจี่พันธุ์ป้าชิดมาเป็นกรณีศึกษา ดังนั้น วัตถุประสงค์ของงานวิจัยนี้จึงประกอบด้วย 1) เพื่อศึกษาการนำมาตรฐานการบัญชีที่เกี่ยวข้องกับเกษตรกรรมมาประยุกต์ใช้ในการปลูกลิ้นจี่พันธุ์ป้าชิด และ 2) เพื่อศึกษาผลตอบแทนของการลงทุนปลูกลิ้นจี่พันธุ์ป้าชิด

การทบทวนวรรณกรรม

มาตรฐานการบัญชีที่มีความเกี่ยวข้องในงานวิจัยเพื่อนำไปวิเคราะห์และหาค่าเพื่อใช้ประเมินโครงการประกอบด้วย

1) การศึกษามาตรฐานการบัญชีที่เกี่ยวข้องกับการลงทุนปลูกลิ้นจี่พันธุ์ป้าชิด ประกอบด้วย

1.1) มาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 16 เรื่องที่ดิน อาคารและอุปกรณ์ (ปรับปรุง 2560) ได้ให้คำนิยามที่เกี่ยวกับพืชเพื่อการให้ผลิตผล (Bearer Plants) หมายถึง 1) พืชที่มีชีวิตซึ่งใช้ในกระบวนการผลิตหรือเพื่อจัดหาซึ่งผลิตผลทางการเกษตร 2) คาดว่าจะให้ผลผลิตมากกว่าหนึ่งรอบระยะเวลา และ 3) มีความเป็นไปได้ยากยิ่งที่จะขายเป็นผลิตผลทางการเกษตรเว้นแต่จะเป็นการขายเศษซากที่เป็นผลพลอยได้ ดังนั้น การปลูกลิ้นจี่พันธุ์ป้าชิดจนกระทั่งเจริญเติบโตให้ผลประโยชน์จะจำแนกเป็นพืชเพื่อการให้ผลิตผลที่มีอายุมากกว่าหนึ่งปี และมีความเป็นไปได้น้อยมากที่จะขายเศษซากต้นลิ้นจี่เป็นผลิตผลทางการเกษตร การรับรู้รายการและการวัดมูลค่าลิ้นจี่จะใช้วิธีราคาทุนหักด้วยค่าเสื่อมราคาสะสมและค่าเผื่อการด้อยค่าสะสม (สภาวิชาชีพบัญชี, 2561)

1.2) มาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 41 เรื่องเกษตรกรรม (ปรับปรุง 2560) ได้ระบุคำนิยามสินทรัพย์ชีวภาพหมายถึง สัตว์หรือพืชที่มีชีวิต ผลิตผลทางการเกษตร หมายถึง ผลิตผลที่เก็บเกี่ยวได้จากสินทรัพย์ชีวภาพของกิจการ ดังนั้นจากคำนิยามดังกล่าวเมื่อต้นลิ้นจี่ให้ผลจะถูกรับรู้เป็นสินทรัพย์ชีวภาพ (Biological Assets) และวัดมูลค่าด้วยมูลค่ายุติธรรมหักต้นทุนในการขายเมื่อรับรู้รายการเริ่มแรกและ ณ วันสิ้นรอบระยะเวลารายงาน (สภาวิชาชีพบัญชี, 2561)

1.3) มาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 2 เรื่อง สินค้าคงเหลือ (ปรับปรุง 2560) ได้ระบุถึงสินทรัพย์ที่มีลักษณะใดลักษณะหนึ่งดังต่อไปนี้ 1) ถือไว้เพื่อขายตามลักษณะการประกอบธุรกิจตามปกติของกิจการ 2) อยู่ในระหว่างกระบวนการผลิตเพื่อให้เป็นสินค้าสำเร็จรูปเพื่อขาย หรือ 3) อยู่ในรูปของวัตถุดิบ หรือวัสดุที่มีไว้เพื่อใช้ในกระบวนการผลิตหรือให้บริการ ดังนั้น ผลลิ้นจี่ ณ จุดเก็บเกี่ยวในงานวิจัยนี้จัดเป็นผลิตผลทางการเกษตร (Agricultural Produce) วัดด้วยมูลค่ายุติธรรมหักต้นทุนในการขาย ซึ่งจะถือเป็นสินค้าคงเหลือ (Inventories) ตามมาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 2 และเมื่อโอนเป็นสินค้าคงเหลือแล้วจึงวัดมูลค่าด้วยราคาทุนหรือมูลค่าที่คาดว่าจะได้รับซึ่งต่ำกว่า (สภาวิชาชีพบัญชี, 2561) และจากมาตรฐานการบัญชีทั้ง 3 ฉบับดังกล่าวสามารถนำมาสรุปการประยุกต์ใช้กับการปลูกลิ้นจี่พันธุ์ป้าชิดได้ดังนี้

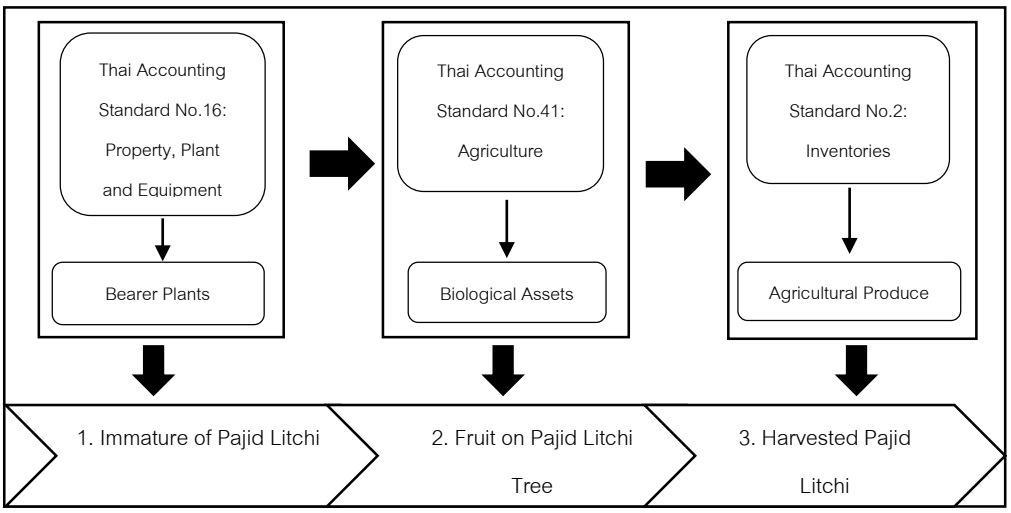

Figure 1 The application of agricultural accounting standards on Pajid litchi cultivation

2) ต้นทุนและผลตอบแทน ประกอบด้วย

2.1) ต้นทุน (Cost) หมายถึง มูลค่าที่วัดได้เป็นจำนวนเงินของสินทรัพย์ หรือความเสียสละที่กิจการได้ลงทุนไปเพื่อให้ได้สินค้า สินทรัพย์หรือบริการต่างๆ ซึ่งกิจการคาดว่าจะนำไปใช้ประโยชน์ได้ในภายหลัง (ดวงมณี โกมารทัต, 2555) ถ้าต้นทุนที่เกิดขึ้นให้ประโยชน์ในปัจจุบันและอนาคต (Unexpired Cost) จะถือเป็นสินทรัพย์ แต่ถ้าไม่ให้ประโยชน์แล้ว (Expired Cost) และก่อให้เกิดผลตอบแทนกลับมาจะรับรู้เป็นค่าใช้จ่าย (ลำไย มากเจริญ, 2551) โดยในงานวิจัยนี้จะจัดประเภทเป็นต้นทุนเพื่อการวิเคราะห์และพยากรณ์พฤติกรรมต้นทุน (Cost Behavior) แบ่งเป็น 1) ต้นทุนผันแปร (Variable Costs) คือ ต้นทุนที่ผันแปรไปตามระดับกิจกรรมหรือตามหน่วยที่ผลิต และ 2) ต้นทุนคงที่ (Fixed Cost) คือ ต้นทุนโดยรวมที่เกิดขึ้นอย่างคงที่ ไม่ผันแปรไปตามกิจกรรมหรือตามจำนวนสินค้าที่ผลิต (พรรนิภา รอดวรรณ, 2560)

2.2) ผลตอบแทน (Benefit) หมายถึง ผลตอบแทนที่ได้รับจากการลงทุนปลูกลิ้นจี่จนกระทั่งเก็บเกี่ยวผลผลิตออกจำหน่าย ใช้การวิเคราะห์ประเมินโครงการคือ (ก) ระยะเวลาคืนทุน (Payback Period: PB) แบบไม่ปรับค่าของเวลา คือ ระยะเวลาคืนทุนของโครงการจากเงินที่ลงทุนเริ่มแรกเพื่อแสดงว่าผู้ลงทุนปลูกลิ้นจี่พันธุ์ป้าชิดสามารถทราบว่าต้องใช้ระยะเวลาเท่าไรที่จะได้รับเงินลงทุนคืนมา ด้วยการหาจากกระแสเงินสดเข้าในแต่ละปีหากกระแสเงินสดเข้าแต่ละปีไม่เท่ากัน คำนวณโดยการรวมกระแสเงินสดเข้าของแต่ละปีเรียงลำดับปีที่ได้รับเงินสดจนกระทั่งจำนวนเงินรวมทั้งสิ้นจะเท่ากับเงินลงทุนที่จ่าย (ข) มูลค่าปัจจุบันสุทธิ (Net Present Value: NPV) คือการเปรียบเทียบมูลค่าปัจจุบันของกระแสเงินสดเข้ากับกระแสเงินสดออก ซึ่งการลงทุนปลูกลิ้นจี่พันธุ์ป้าชิดจะยอมรับได้คือมีค่ามูลค่าปัจจุบันเป็นบวก (ค) อัตราผลตอบแทนต่อต้นทุน (Benefit/Cost Ratio : B/C Ratio) คือ ความคุ้มค่าของการลงทุนวิเคราะห์จากมูลค่าปัจจุบันของกระแสเงินสดที่ได้รับตลอดอายุของการปลูกลิ้นจี่ต่อต้นทุนรวม โดยค่าจะต้องมากกว่า 0 และ (ง) อัตราผลตอบแทนการลงทุนภายใน (Internal Rate of Return: IRR) คือ อัตราผลตอบแทนที่แท้จริงของการลงทุนปลูกลิ้นจี่พันธุ์ป้าชิด โดยสรุปสูตรในการใช้คำนวณหาผลตอบแทนจากการลงทุน (วิศิษฐ์ ลิ้มสมบุญชัย และคณะ, 2554) ได้ดังนี้

NPV	B/C Ratio	IRR
$NPV = \sum_{t=1}^{n} \frac{B_t}{(1+i)^t} - \sum_{t=1}^{n} \frac{C_t}{(1+i)^t}$	$BCR = \frac{PVB}{PVC} = \frac{\sum_{t=0}^{n} \frac{B_t}{(1+i)^t}}{\sum_{t=0}^{n} \frac{C_t}{(1+i)^t}}$	$IRR \geq i \rightarrow NPV = \sum_{t=1}^{n} \frac{(B_t - c_t)}{(1+i)^t} \geq 0$

ในงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากทบทวนวรรณกรรมส่วนมากในประเทศไทยเป็นการศึกษาเกี่ยวกับต้นทุนและผลตอบแทนของพืชเกษตรกรรมอื่น ส่วนการศึกษาในเรื่องของลิ้นจี่สำหรับการนำมาประเมินโครงการลงทุนมีปรากฏอยู่ในงานของ Akter, Islam และ Rabbani (2016) ทำการวิเคราะห์ทางการเงินของลิ้นจี่ในบังกลาเทศโดยการใช้ B/C ratio, NPV และ IRR เช่นกัน โดยผลของการประเมินโครงการในภาพรวมอยู่ในทิศทางที่ดี

วิธีการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ในระหว่างเดือนกรกฎาคม-ตุลาคม 2561 มีตัวแทนผู้ถูกสัมภาษณ์จากไร่ บี.เอ็น.ฟาร์ม

จำนวน 2 ท่านคือ กรรมการผู้จัดการเป็นผู้มีประสบการณ์ในการผลิตและพัฒนาสายพันธุ์ลิ้นจี่ป่าชิดมากกว่า 20 ปี และกรรมการและเลขานุการเป็นผู้ให้ข้อมูลทางด้านการเงิน และทางไร่มีแผนการผลิตเพื่อการส่งออกไปตลาดต่างประเทศในอนาคต มีพื้นที่ลงทุนเพาะปลูกขนาดใหญ่จำนวน 200 ไร่ ใช้เทคนิคการปลูกลิ้นจี่ระยะชิดคือ 1 ไร่ ปลูกได้ 100 ต้น และข้อคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ประกอบด้วยต้นทุนในการเพาะปลูกตั้งแต่สายพันธุ์ที่ปลูกจนกระทั่งรายได้ที่ได้รับจากการเก็บเกี่ยวจำหน่าย ใช้เครื่องมือวิจัยโดยแบบสัมภาษณ์เจาะลึก (Indepth-interview) และการบันทึกข้อมูล กรอบข้อคำถามอยู่ภายใต้มาตรฐานการบัญชีที่เกี่ยวข้องจากการวิเคราะห์ของผู้เชี่ยวชาญทางด้านบัญชีต้นทุน และข้อมูลทางการเงินที่สำคัญ ตลอดจนทำการศึกษาจากข้อมูลทุติยภูมิ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และการบันทึกข้อมูลจากเอกสารมาตรวจสอบความสมบูรณ์ วิเคราะห์ จำแนกและรับรู้เป็นรายการทางบัญชีภายใต้มาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 16 ฉบับที่ 41 และฉบับที่ 2 ในส่วนที่เกี่ยวข้องเรียงลำดับตั้งแต่เป็นพืชเพื่อการให้ผลผลิต สินทรัพย์ชีวภาพและผลิตผลทางการเกษตร ร่วมกับรายจ่ายอื่นที่เกี่ยวข้องมาวิเคราะห์เพื่อแบ่งประเภทเป็นต้นทุนผันแปรและต้นทุนคงที่ จากนั้นนำข้อมูลต้นทุนและรายได้มาทำการวิเคราะห์โครงการในระยะเวลา 8 ปี เนื่องจากลิ้นจี่พันธุ์ป่าชิดจะให้ผลผลิตคงที่ในปีที่ 8 เป็นต้นไปนับจากวันที่ปลูกโดยการประมาณการของเกษตรกรในอดีต

ผลการวิจัย

การจำแนกรายการทางบัญชีของการปลูกลิ้นจี่พันธุ์ป่าชิดตามมาตรฐานการบัญชี ซึ่งรับรู้และวัดมูลค่าสรุปตามตารางที่ 1 คือ

Table 1 The recognition of accounting transactions of Pajid litchi according to accounting standards.

Accounting Std.	Items	Recognition
No.16: Property, Plant and Equipment	Seedling cost, maintenance cost for pre-harvested litchis	Historical cost less accumulated depreciation in the first year of Pajid litchi harvest
	Water system equipment, cultivator, sprayer, pruning shears, chainsaw, handsaw	Historical cost less accumulated depreciation, according to useful life of assets
No.41: Agriculture	Fruit of Pajid litchi trees at the harvesting point	Unable to calculate the fair value for biological asset with approximate price because Pajid litchis were traded by a single vendor within a short term of a two- month fiscal accounting period
No.2 Inventories	Pajid litchi (Fruit)	Recognized by the net value for agriculturists as an estimated selling price, deduced by the estimated cost necessary for selling Pajid litchi

เมื่อรับรู้และวัดมูลค่ารายการแล้ว ผู้วิจัยจึงนำข้อมูลเพิ่มเติมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องคือ รายจ่ายของการปลูกลิ้นจี่พันธุ์ป่าชิด มาแบ่งประเภทเป็น 1) ต้นทุนผันแปร ประกอบด้วยค่าแรงงานหลังลิ้นจี่ให้ผล ค่าปุ๋ย ยาและ

ฮอร์โมน วัสดุใช้ไป ค่าใช้จ่ายตัดจำหน่าย และ 2) ต้นทุนคงที่ ประกอบด้วย ค่าเสื่อมราคา-ต้นพันธุ์ลิ้นจี่ ค่าเสื่อมราคา-ระบบส่งน้ำ ค่าเสื่อมราคา-เครื่องมือและอุปกรณ์ ค่าเช่าที่ดิน และหาผลตอบแทนต่อไร่ สรุปตามตาราง 2

Table 2 Summary of production cost and return of Pajid litchi project per rai

Unit: Baht per rai

Items	Years							
	1	2	3	4	5	6	7	8
1. Variable cost	1,877.15	892.15	877.15	7,206.10	12,202.90	14,999.23	16,232.23	18,545.23
Labours	*1,327.15*	*327.15*	*327.15*	*3,208.10*	*4,712.90*	*5,187.90*	*5,662.90*	*6,137.90*
Fertilizer, pesticide, hormone accelerator	*400*	*400*	*400*	*1,431*	*2,206*	*2,731*	*3,256*	*3,781*
Used supplies	*150*	*165*	*150*	*1,771*	*3,294*	*4,692.33*	*4,527.33*	*5,442.33*
Amortization expenses	-	-	-	*796*	*1,990*	*2,388*	*2,786*	*3,184*
2. Fixed cost	4,557.50	4,557.50	4,557.50	8,557.50	8,557.50	8,557.50	8,557.50	8,557.50
Depreciation-litchi seedlings	-	-	-	*4,000*	*4,000*	*4,000*	*4,000*	*4,000*
Depreciation-equipment	*2,057.50*	*2,057.50*	*2,057.50*	*2,057.50*	*2,057.50*	*2,057.50*	*2,057.50*	*2,057.50*
Land rent	*2,500*	*2,500*	*2,500*	*2,500*	*2,500*	*2,500*	*2,500*	*2,500*
3. Total cost	6,434.65	5,449.65	5,434.65	15,763.60	20,760.40	23,556.73	24,789.73	27,102.73
Cost per kilogram				*78.82*	*41.52*	*39.26*	*35.41*	*33.88*
4. Earnings per rai	-	-	-	30,000	75,000	90,000	105,000	120,000
Products per rai (kg.)	-	-	-	*200*	*500*	*600*	*700*	*800*
Average price per kg. (baht)				*150*	*150*	*150*	*150*	*150*
5. Return per rai	-	-	-	14,236.40	54,239.60	66,443.27	80,210.27	92,897.27

Source: Interviews with the Pajid litchi agriculturist.

จากนั้นนำข้อมูลที่ได้จากตารางที่ 2 มาทำการวิเคราะห์โครงการลงทุนของการปลูกลิ้นจี่พันธุ์ป้าชิดตามสูตร โดยใช้อัตราคิดลด (Discount Rate หรือ MRR) ที่ 7% (ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร, 2561) และเกษตรกรมีเงินลงทุนเริ่มแรกต่อไร่ในปีที่ 0 เท่ากับ 116,065 บาท ระยะเวลาประเมินโครงการคือ 8 ปี สรุปการวิเคราะห์โครงการมีดังนี้

Table 3 Analysis results of investment for the Pajid litchi project per rai

Model analysis	Results
Payback period	5 Years, 8 Months
Net present value	94,022 Baht
Benefit/Cost ratio	3.68 Times
Internal rate of return	17%

สรุปและอภิปรายผล

อภิปรายผลการศึกษาในงานวิจัยสรุปดังนี้

1) การประยุกต์ใช้มาตรฐานการบัญชีที่เกี่ยวข้องกับเกษตรกรรมกับการปลูกลิ้นจี่พันธุ์ป้าชิด มีรายละเอียดคือ

มาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 16 เรื่อง ที่ดิน อาคารและอุปกรณ์มาใช้ในการวิเคราะห์การรับรู้รายการ พบว่านอกจากรายจ่ายลงทุนปกติเช่น ระบบส่งน้ำ อุปกรณ์เครื่องมือ จะมีรายการค่าต้นพันธุ์ลิ้นจี่พันธุ์ป้าชิดซึ่งต้องใช้เงินทุนเริ่มแรกจำนวนมาก แต่มาตรฐานการบัญชีฉบับนี้สามารถนำค่าต้นพันธุ์ลิ้นจี่มาบันทึกเป็นรายจ่ายลงทุนได้และตัดเป็นค่าเสื่อมราคาในทางบัญชีได้เช่นเดียวกับสินทรัพย์ถาวรที่มีอายุการใช้งานจำกัด และค่าต้นพันธุ์ลิ้นจี่พันธุ์ป้าชิดจะเริ่มตัดจำหน่ายค่าเสื่อมเมื่อลิ้นจี่เริ่มให้ผลผลิตในปีที่ 4 เป็นค่าเสื่อมราคา-ต้นพันธุ์ลิ้นจี่และค่าใช้จ่ายในการบำรุงรักษาจนกว่าลิ้นจี่จะให้ผลผลิต จะบันทึกเป็นค่าต้นพันธุ์ลิ้นจี่

มาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 41 เรื่อง เกษตรกรรม เมื่อลิ้นจี่ให้ผลผลิตเป็นครั้งแรก ณ วันที่เกิดรายการจะบันทึกเป็นรายการสินทรัพย์ชีวภาพโดยใช้ราคามูลค่ายุติธรรมหักต้นทุนในการขาย แต่เนื่องจากลิ้นจี่พันธุ์ป้าชิดยังไม่สามารถหาราคามูลค่ายุติธรรมที่เหมาะสมได้เนื่องจากมีผู้ผลิตเพียงรายเดียว ดังนั้นจึงใช้ทางเลือกด้วยการพิจารณาตามมาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 2 แทน

มาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 2 เรื่อง สินค้าคงเหลือ เนื่องจากผู้วิจัยยังไม่สามารถกำหนดราคามูลค่ายุติธรรมของลิ้นจี่พันธุ์ป้าชิดที่เหมาะสมได้ ประกอบกับผลลิ้นจี่พันธุ์ป้าชิดเก็บเกี่ยวได้ในรอบระยะเพียง 2 เดือน จึงใช้การวัดมูลค่าสินค้าคงเหลือด้วยราคาขายแทนหักด้วยประมาณการต้นทุนที่จำเป็นต้องจ่ายในการขายลิ้นจี่พันธุ์ป้าชิด แต่หากอนาคตเมื่อสามารถวัดมูลค่ายุติธรรมได้อย่างน่าเชื่อถือ จะต้องเปลี่ยนไปรับรู้ตามแนวปฏิบัติของมาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 41

2) ผลตอบแทนของการปลูกลิ้นจี่พันธุ์ป้าชิดต่อไร่ในระยะเวลา 8 ปี มีระยะเวลาการคืนทุนที่ 5 ปี 8 เดือน มูลค่าปัจจุบันสุทธิเท่ากับ 94,022 บาทต่อไร่ อัตราผลตอบแทนต่อต้นทุนมากกว่า 1 เท่าคือ 3.68 เท่า และมีอัตราผลตอบแทนการลงทุนภายในที่ 17%

ผลของการนำมาตรฐานการบัญชีที่เกี่ยวข้องกับเกษตรกรรมมาประยุกต์ใช้ทำให้รายการทางบัญชีสำหรับการปลูกไม้ผลประเภทลิ้นจี่มีแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนและนำไปใช้เพื่อการวิเคราะห์โครงการผลตอบแทนมีรายละเอียดมากขึ้น แต่อย่างไรก็ตามแนวปฏิบัติและการตีความตามมาตรฐานกระทำได้ค่อนข้างยากในกรณีของการรับรู้เป็นสินทรัพย์ชีวภาพเพราะข้อมูลทางเศรษฐกิจและตัวอย่างในประเทศไทยมีจำกัด

ข้อจำกัดและงานวิจัยในอนาคต

1) ผลผลิตและผลตอบแทนของลิ้นจี่พันธุ์ป้าชิดอาจเปลี่ยนแปลงจากผลกระทบของสภาพอากาศ และความต้องการในตลาดซื้อขายลิ้นจี่ในอนาคตทั้งในและนอกประเทศ

2) จากการให้ข้อมูลของเกษตรกรผู้ผลิต ได้มีการวางแผนเพื่อพัฒนาวิธีการทางด้านเทคนิคในการเพิ่มผลผลิตและลดต้นทุน ดังนั้น ในการศึกษาในอนาคตอาจทำการศึกษาต้นทุนผลิตเปรียบเทียบก่อนและหลังการใช้เทคนิคทางการเกษตรและการจัดการต้นทุน

3) การนำมาตรฐานการบัญชีที่เกี่ยวข้องกับเกษตรกรรมมาประยุกต์ใช้ในการปลูกลิ้นจี่พันธุ์ป้าชิด เป็นการศึกษาในระยะเริ่มแรก ต้องมีการศึกษาการนำไปใช้อย่างละเอียดต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา และขอขอบพระคุณคุณจุลพงษ์ คุ้นวงศ์ กรรมการผู้จัดการและคุณชลธิชากร คุ้นวงศ์ กรรมการเลขานุการไร่ บี.เอ็น.ฟาร์ม เป็นอย่างยิ่งที่ได้สละเวลาในการให้ข้อมูลด้วยดีมาตลอด รวมทั้งคณาจารย์ในสาขาการบัญชี คณะบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์ตาก ที่ได้ร่วมให้ข้อคิดเห็นต่างๆ อันเป็นประโยชน์จนงานสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

กลุ่มบริการส่งออกสินค้าเกษตร. 2559. **ข้อมูลการส่งออกผลไม้สดรายชนิดไปต่างประเทศปี 2559**. สำนักควบคุมพืชและวัสดุการเกษตร. กรมวิชาการเกษตร. สืบค้นจาก http://www.doa.go.th

ดวงมณี โกมารทัต. 2555. **การบัญชีต้นทุน**. พิมพ์ครั้งที่ 14. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วิศิษย์ ลิ้มสมบุญชัย, อรชร ศรีสวัสดิ์เล็ก, เออวดี อุบลสุข และสร้อยฟ้า แก้วประเสริฐ. 2554. **การวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนของการปลูกไม้กฤษณาในระบบวนเกษตร**. เอกสารการประชุมวิชาการมหาวิทยาลัยขอนแก่น ประจำปี 2554, (หน้า 386-390). มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ขอนแก่น.

จันทิรา ยิมเรวัต วิวัฒน์รัตน์. 2561. **เตือนส่งออกไทยคงคุณภาพลิ้นจี่สู้ญวณที่หวังแบ่งตลาด**. เดลินิวส์. สืบค้นจาก https://www.dailynews.co.th/economic/664659

ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร. 2561. **อัตราค่าธรรมเนียม**. อัตราดอกเบี้ยเงินกู้. สืบค้นจาก https://www.baac.or.th

นิพัฒน์ สุขวิบูลย์. 2558. **วิจัยและพัฒนาลิ้นจี่ รายงานชุดโครงการวิจัย**. กรมวิชาการเกษตร. สืบค้นจาก http://www.doa.go.th/research/attachment.php?aid=2256

พรรนิภา รอดวรรณะ. 2560. **การบัญชีต้นทุนและกระบวนการ**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ลำไย มากเจริญ. 2551. **การบัญชีต้นทุน**. กรุงเทพฯ: บริษัท ริปเพิ้ล กรุ๊ป จำกัด.

สภาวิชาชีพบัญชี. 2561. **มาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 2 (ปรับปรุง 2560) เรื่อง สินค้าคงเหลือ**. คณะกรรมการกำหนดมาตรฐานการบัญชี วาระปี 2557-2560.

สภาวิชาชีพบัญชี. 2561. **มาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 16 (ปรับปรุง 2560) เรื่อง ที่ดิน อาคารและอุปกรณ์**. คณะกรรมการกำหนดมาตรฐานการบัญชี วาระปี 2557-2560.

สภาวิชาชีพบัญชี. 2561. **มาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 41 (ปรับปรุง 2560) เรื่อง เกษตรกรรม**. คณะกรรมการกำหนดมาตรฐานการบัญชี วาระปี 2557-2560.

สำนักคุ้มครองพันธุ์พืชแห่งชาติ. 2546. **ฐานข้อมูลเชื้อพันธุ์พืช:ลิ้นจี่**. กรมวิชาการเกษตร. กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

สำนักคุ้มครองพันธุ์พืช. 2556. **รายการคำขอจดทะเบียนคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ.2556**. กรมวิชาการเกษตร. สืบค้นจาก http://www.doa.go.th

Aker, R., Islam, M.S and Rabbani, G. 2016. Financial Analysis of Litchi (Litchi chinensis Sonn.) Production in Dinajpur District of Bangladesh. **The Agriculturists: A Scientific Journal of Krishi Foundation**. 2: 32-37.

ปัจจัยที่มีผลต่อปริมาณเงินออมของนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขน

Factors Affecting Savings of Kasetsart University Students

ศุภณัฐ สงวนศักดิ์[1*] สุธาริณี บัวรอด[1] ธนภร สุเมธยุทธ์[1] รวีวรรณ ธงชัยบริสุทธิ์[1]
ภัทราพร ลำภา[1] มัชฌิมา เพชรทอง[1] นารีรัตน์ น้ำเขียว[1] สมฤดี กริชกำจร[1]
และ พุฒิพัฒน์ ทวีวชิรพัฒน์[1]

Suphanat Sa-nguansak[1*], Sutarinee Buarod[1], Tanaporn Sumethyuth[1], Raweewan Thongchaiborisut[1]
Phattaraporn Lampha[1], Matchima Pettong[1], Nareerat Namkhiao[1], Somruedee Kritkamjorn[1]
and Puttiphat Thaweevachiraphat[1]

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อปริมาณเงินออมของนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขน โดยการรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขน จำนวน 442 ชุด โดยทำการทดสอบความแตกต่างของปริมาณเงินออมเฉลี่ยระหว่างตัวแปรอิสระที่ศึกษาด้วยวิธี t-test และทดสอบปัจจัยที่มีผลต่อปริมาณเงินออมด้วยวิธีการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ ผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อปริมาณเงินออมของนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขน ได้แก่ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน หนี้สิน ทัศนคติต่อการออม การออมเงินในบัญชีออมทรัพย์ คณะที่นิสิตศึกษา และรูปแบบการพักอาศัย

ABSTRACT

The study aimed to analyze factors affecting savings of Kasetsart University students. The data was collected by using questionnaires distributed to 442 samples. Moreover, this study applied t-test and multiple regression analysis in order to explore the relationships among savings and independent variables. The result showed that factors affecting saving of Kasetsart University students were monthly income, debt, saving attitude, saving in account, faculty, and accommodation.

Key Word: Savings

*Corresponding author, e-mail address: Suphanat.s@ku.th

[1] ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพ 10900

[1] Department of Economics, Faculty of Economics, Kasetsart University, Bangkok 10900

คำนำ

การออมเป็นปัจจัยสำคัญที่สนับสนุนให้เศรษฐกิจเจริญเติบโต มีการขยายการผลิต การลงทุน การกระจายรายได้ ทำให้เกิดการจ้างงาน และช่วยลดความผันผวนทางเศรษฐกิจ (กฤตภาส เลิศสงคราม, 2555) แต่ในปัจจุบัน ปริมาณการออมของประชาชนมีแนวโน้มที่ลดลง ซึ่งจากข้อมูลสถิติของสำนักงานสถิติแห่งชาติ (2560) พบว่า ในปี 2560 คนไทยมีเงินเหลือเพื่อเก็บออมเฉลี่ยต่อเดือนเท่ากับ 5,076 บาท ลดลงร้อยละ 6.1 จากปี 2558 ที่เงินออมเฉลี่ยเท่ากับ 5,758 บาทซึ่งส่งผลกระทบต่อการลงทุนภายในประเทศที่ต้องอาศัยเงินทุนจากต่างประเทศมากขึ้น ทำให้การพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศในด้านต่าง ๆ ลดลง นอกจากนี้ยังส่งผลกระทบต่อประชาชนในเรื่องของความเสี่ยงในการขาดแคลนเงินเพื่อใช้จ่ายในอนาคต ดังนั้น หน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชนจึงได้พยายามรณรงค์ให้ประชาชนสร้างนิสัยการออมและยังมีการปลูกฝังให้เยาวชนมีความรู้ มีทัศนคติที่ดีต่อการออมตั้งแต่ยังเป็นนักศึกษา ซึ่งถือเป็นประเด็นที่มีความสำคัญ เนื่องจากการปลูกฝังทัศนคติที่ดีและให้ความรู้ตั้งแต่ยังเป็นนักศึกษาจะส่งผลให้ในอนาคตนักศึกษาเหล่านั้นกลายเป็นบุคลากรที่มีคุณภาพ รู้จักการบริหารเงินและเก็บออม ซึ่งนั้นเป็นผลดีต่อสังคมและประเทศชาติ

สถานการณ์ปริมาณการออมที่มีแนวโน้มลดลงมีสาเหตุมาจาก ระดับรายได้ที่ไม่เพียงพอต่อการใช้จ่าย (สุดารัตน์ พิมลรัตนกานต์ นฤมล จิตรเอื้อ และธีระวัฒน์ จันทึก, 2560) สัดส่วนของการก่อหนี้เพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง (วณิชยา ตั๊ะต้องใจ, 2553) ประกอบกับประชาชนขาดความรู้ ความเข้าใจวินัยทางการเงินการวางแผนและการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ (กำพล สุทธิพิเชษฐ์, 2552) นอกจากนี้ยังมีสาเหตุอื่นที่อาจส่งผลต่อปริมาณการออม เช่น ระยะเวลาการได้รับเงินจากผู้ปกครอง การศึกษาในคณะที่เกี่ยวกับการเงิน และทัศนคติต่อการออม เป็นต้น

ดังนั้น การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อปริมาณเงินออมของนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขน จึงเป็นประโยชน์ต่อนิสิตในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้จ่ายและสร้างนิสัยในการออม เป็นแนวทางให้ผู้ปกครองในการปลูกฝังแนวคิดเรื่องการออมแก่นิสิต รวมถึงมหาวิทยาลัยหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถวางแนวทางด้านต่าง ๆ เพื่อสร้างบุคลากรที่ตระหนักและเห็นความสำคัญของการออมซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติต่อไป

วัตถุประสงค์

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อปริมาณเงินออมของนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขน

ขอบเขตการศึกษา

การศึกษานี้ทำการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อปริมาณเงินออมของนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขน เนื่องจากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์เป็นสถาบันการศึกษาที่มีความหลากหลายทั้งในด้านหลักสูตรการศึกษา ประกอบกับนิสิตมีความหลากหลายทางด้านภูมิลำเนา และลักษณะทางการเงิน ทำให้สามารถสะท้อนถึงพฤติกรรมต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี โดยใช้ระยะเวลาในการเก็บข้อมูลช่วงเดือนตุลาคม พ.ศ. 2561

การทบทวนวรรณกรรม

การศึกษานี้มีพื้นฐานอยู่บนทฤษฎีการบริโภคของเคนส์ที่อธิบายว่า เมื่อบุคคลมีระดับรายได้เพิ่มขึ้นจะมีการบริโภคที่สูงขึ้น แต่สัดส่วนการบริโภคที่เพิ่มขึ้นนั้นจะน้อยกว่าสัดส่วนของรายได้ที่เพิ่มขึ้น กล่าวคือ บุคคลมีแนวโน้มที่จะออมเงินมากขึ้น เมื่อมีรายได้เพิ่มขึ้น รวมถึงทฤษฎีความต้องการถือเงินของเคนส์ ที่กล่าวถึงพฤติกรรมของบุคคลที่ต้องการถือเงินเพื่อวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ เพื่อใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน เพื่อใช้จ่ายในยามฉุกเฉิน และเพื่อการเก็งกำไร หากนิสิตมีความต้องการในการถือเงินในการจับจ่ายใช้สอยมากขึ้นหรือต้องการถือเงินเพื่อเก็งกำไรมากขึ้นก็จะส่งผลให้การออมลดลง นอกจากนี้ยังมีพื้นฐานอยู่บนทฤษฎีการบริโภคในวัฏจักรชีวิต ที่กล่าวว่า เมื่อบุคคลที่มีอายุมากขึ้นจะมีแนวโน้มการออมที่สูงขึ้น กล่าวคือ การที่นิสิตอยู่ในระดับชั้นปีที่สูงขึ้นจะส่งผลให้มีการออมที่มากขึ้น และแนวคิดทัศนคติของ James L. Gibson ที่กล่าวว่า องค์ประกอบทัศนคติมี 3 ประการ ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจ ความเชื่อหรือความรู้สึก และพฤติกรรมของบุคคล หากนิสิตมีความรู้ความเข้าใจว่าการออมเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ ก็จะมีทัศนคติที่ดีต่อการออม เกิดพฤติกรรมการออมอย่างสม่ำเสมอส่งผลให้ปริมาณเงินออมเพิ่มขึ้น

การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการออมได้มีงานวิจัยจำนวนมากที่ทำการศึกษา โดยการศึกษาของพิทักษ์ ศรีสุขใส และ ปิติพันธุ์ อ่อนจันทร์ (2560) พบว่า รายได้และรายจ่าย มีผลต่อปริมาณการออมในกองทุนการออมแห่งชาติของผู้ประกอบอาชีพอิสระ ในอำเภอเมืองกระบี่ จังหวัดกระบี่ ด้วยวิธีการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ (multiple regression) สอดคล้องกับการศึกษาของวันดี หิรัญสถาพร พรทิพย์ บุญทรง นงลักษณ์ ลัคนทินากร และสุรัชฎา เมฆขลา (2558) ที่ได้ศึกษาถึงพฤติกรรมการออมของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ บพิตรพิมุข จักรวรรดิ นอกจากนี้ การศึกษาดังกล่าว พบว่า ระดับชั้นปีที่กำลังศึกษามีผลต่อการออมของนักศึกษา ซึ่งทดสอบด้วยวิธีทดสอบไคสแควร์ (chi-square) เช่นเดียวกับการศึกษาของมุกดา โควหกุล (2559) ที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการออมกับเพศ โดยใช้วิธีการทดสอบไคสแควร์ พบว่า เพศมีความสัมพันธ์กับการออมของประชากรในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล สอดคล้องกับการศึกษาของสุพัตรา สมวงศ์ และบังอร สวัสดิ์สุข (2559) ที่ศึกษาการออมเงินเพื่อวัยเกษียณของลูกค้าธนาคารทหารไทย จำกัด (มหาชน) จังหวัดพะเยา รวมถึง การศึกษาของสุภาวดี ฮะมะณี (2556) ที่ศึกษารูปแบบและปัจจัยที่มีผลต่อการออมของครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานคร โดยใช้แบบจำลองสมการถดถอยเชิงพหุคูณ พบว่า หนี้สิน วัตถุประสงค์การออมเพื่องานสังคม เพื่อไว้ใช้จ่ายนอกเหนือจากรายจ่ายประจำ เพื่อไว้ใช้ทางด้านการศึกษาและความก้าวหน้าในการงานส่งผลต่อการออมของครัวเรือน และTerri Lee Friedline (2012) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระดับการศึกษาของผู้ปกครองกับการออม พบว่า ระดับการศึกษาของผู้ปกครองมีผลต่อการออมของกลุ่มวัยรุ่นในประเทศสหรัฐอเมริกา อย่างไรก็ตาม การศึกษาส่วนใหญ่ศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยซึ่งยังไม่ได้ให้คำตอบที่แน่ชัดว่าปัจจัยใดมีอิทธิพลต่อการออมมากกว่ากัน มีเพียงแต่การศึกษาของพิทักษ์ ศรีสุขใส และ ปิติพันธุ์ อ่อนจันทร์ (2560) และสุภาวดี ฮะมะณี (2556) ที่อธิบายถึงการมีอิทธิพลของปัจจัยต่อการออม แต่การศึกษานี้ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อปริมาณเงินออมของนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขน โดยนำปัจจัยต่าง ๆ ที่มี

ผลต่อการออมจากการศึกษาที่ผ่านมา เช่น เพศ หนี้สิน ระดับชั้นปีที่กำลังศึกษา ระดับการศึกษาสูงสุดของผู้ปกครอง วัตถุประสงค์ในการออม รายได้และรายจ่าย มาทำการศึกษา และนำปัจจัยด้านช่องทางการใช้จ่าย ระยะเวลาในการได้รับเงินจากผู้ปกครอง รูปแบบการพักอาศัย คณะที่ศึกษาเกี่ยวกับการเงิน พฤติกรรมการใช้จ่าย รูปแบบการออม และทัศนคติต่อการออม ซึ่งเป็นปัจจัยที่ยังไม่มีการศึกษาว่ามีผลต่อการออมจากการศึกษาข้างต้น มาทำการทดสอบความแตกต่างของปริมาณเงินออมเฉลี่ยระหว่างตัวแปรอิสระที่ศึกษา และทดสอบปัจจัยที่มีผลต่อปริมาณเงินออมเฉลี่ย รวมถึงหาข้อสรุปว่าปัจจัยใดมีอิทธิพลต่อปริมาณเงินออมมากกว่ากัน

วิธีการศึกษา

การรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษานี้ใช้ข้อมูลปฐมภูมิที่ได้จากการเก็บแบบสอบถาม ซึ่งใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบไม่อาศัยความน่าจะเป็น โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 442 ตัวอย่าง คำนวณได้จากสูตรของ Krejcie and Morgan (1970) กรณีที่ทราบจำนวนประชากร โดยกำหนดระดับความเชื่อมั่นทางสถิติร้อยละ 95 และค่าสัดส่วนของประชากรเท่ากับ 0.5 การสำรวจจะใช้การสัมภาษณ์ด้วยแบบสอบถามอันประกอบไปด้วย 1) ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม 2) ข้อมูลเกี่ยวข้องกับการออมของผู้ตอบแบบสอบถาม 3) ข้อมูลเสนอแนะของผู้ตอบแบบสอบถาม เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาต่อไป

การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อปริมาณเงินออมของนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ใช้วิธี t-test ในการทดสอบความแตกต่างของปริมาณเงินออมเฉลี่ยระหว่างตัวแปรอิสระแต่ละกลุ่ม ได้แก่ เพศ คณะที่ศึกษา หนี้สิน ช่องทางการใช้จ่าย พฤติกรรมการใช้จ่าย ทัศนคติต่อการออม วัตถุประสงค์การออม รูปแบบการออม และทำการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อปริมาณเงินออมเฉลี่ยของนิสิต โดยนำตัวแปรอิสระเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณมาทำการวิเคราะห์ด้วยแบบจำลองสมการถดถอยเชิงพหุคูณ (multiple regression) ด้วยวิธี robust standard errors ซึ่งแสดงความสัมพันธ์ดังนี้

$$\begin{aligned}\text{Saving}_i = {} & \beta_0 + \beta_1\text{Female}_i + \beta_2\text{Faculty}_i + \beta_3\text{Year}_i + \beta_4\text{Income}_i + \beta_5\text{Expenditure}_i + \beta_6\text{Edupar}_i + \\ & \beta_7\text{Time}_i + \beta_8\text{Home}_i + \beta_9\text{Attitude}_i + \beta_{10}\text{Pre spending}_i + \beta_{11}\text{Saving effort}_i + \\ & \beta_{12}\text{Brand name}_i + \beta_{13}\text{No behavior}_i + \beta_{14}\text{No debt}_i + \beta_{15}\text{ Cash only}_i + \beta_{16}\text{ Precaution}_i + \\ & \beta_{17}\text{ Return}_i + \beta_{18}\text{ Account}_i + \beta_{19}\text{ Stock}_i + \beta_{20}\text{ Fund}_i + \varepsilon_i\end{aligned}$$

โดย Saving คือ ปริมาณเงินออมเฉลี่ยต่อเดือน (หน่วย : บาท/เดือน)

$\beta_1 - \beta_{20}$ คือ ค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรต่าง ๆ ที่ทำการศึกษา

Female คือ เพศหญิง กำหนดให้ 1 = ใช่ 0 = ไม่ใช่

Faculty คือ คณะที่ศึกษาเกี่ยวกับการเงิน กำหนดให้ 1 = ใช่ 0 = ไม่ใช่

Year คือ ระดับชั้นปีที่กำลังศึกษา กำหนดให้ 1 = ตั้งแต่ปี 4 ขึ้นไป 0 = ปี 1-3

Income คือ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน (หน่วย: บาท/คน)

Expenditure	คือ	รายจ่ายเฉลี่ยต่อเดือน (หน่วย: บาท/คน)
Edupar	คือ	ระดับการศึกษาสูงสุดของผู้ปกครอง กำหนดให้ 1 = ระดับปริญญาตรีขึ้นไป 0 = ต่ำกว่าระดับปริญญาตรี
Time	คือ	ระยะเวลาการได้รับเงินจากผู้ปกครอง กำหนดให้ 1 = รายเดือนหรือรายเทอม 0 = รายวันหรือรายสัปดาห์
Home	คือ	การพักอาศัยคนเดียวหรืออยู่กับผู้ปกครอง กำหนดให้ 1 = ใช่ 0 = ไม่ใช่
Attitude	คือ	มีทัศนคติที่ดีต่อการออม กำหนดให้ 1 = มี 0 = ไม่มี
Pre spending	คือ	มีพฤติกรรมออมเงินก่อนใช้จ่าย กำหนดให้ 1 = มี 0 = ไม่มี
Saving effort	คือ	มีพฤติกรรมที่มีความพยายามในการออม แม้ว่าจะมีรายจ่ายมาก กำหนดให้ 1 = มี 0 = ไม่มี
Brand Name	คือ	มีพฤติกรรมการใช้จ่ายที่ไม่ชอบซื้อของแบรนด์เนม กำหนดให้ 1 = มี 0 = ไม่มี
No behavior	คือ	มีพฤติกรรมการใช้จ่ายที่ไม่ฟุ่มเฟือย กำหนดให้ 1 = มี 0 = ไม่มี
No debt	คือ	การไม่มีหนี้สิน กำหนดให้ 1 = ใช่ 0 = ไม่ใช่
Cash only	คือ	มีช่องทางการใช้จ่ายเฉพาะเงินสด กำหนดให้ 1 = ใช่ 0 = ไม่ใช่
Precaution	คือ	มีวัตถุประสงค์การออมเพื่อใช้ในยามฉุกเฉิน กำหนดให้ 1 = ใช่ 0 = ไม่ใช่
Return	คือ	มีวัตถุประสงค์การออมเพื่อผลตอบแทน กำหนดให้ 1 = ใช่ 0 = ไม่ใช่
Account	คือ	มีการออมในบัญชีออมทรัพย์ กำหนดให้ 1 = ใช่ 0 = ไม่ใช่
Stock	คือ	มีการออมในรูปแบบของหุ้น กำหนดให้ 1 = ใช่ 0 = ไม่ใช่
Fund	คือ	มีการออมในรูปแบบของกองทุน กำหนดให้ 1 = ใช่ 0 = ไม่ใช่
i	คือ	1, 2, 3,..., 442

ผลการศึกษา

ผลการทดสอบความแตกต่างของปริมาณเงินออมเฉลี่ยระหว่างตัวแปรอิสระแต่ละกลุ่ม

ผลการทดสอบความแตกต่างของปริมาณเงินออมเฉลี่ยระหว่างกลุ่มตัวแปรอิสระด้านปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการออมและการใช้จ่าย พบว่า ปริมาณเงินออมเฉลี่ยของนิสิตมีความแตกต่างกัน ในคณะที่ศึกษา หนี้สิน พฤติกรรมออมเงินก่อนใช้จ่าย พฤติกรรมที่มีความพยายามในการออม แม้ว่าจะมีรายจ่ายมาก ระยะเวลาการได้รับเงินจากผู้ปกครอง วัตถุประสงค์การออมเพื่อผลตอบแทน การออมในบัญชีออมทรัพย์ และการออมในรูปแบบของหุ้น ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 พฤติกรรมการใช้จ่ายที่ชอบซื้อของแบรนด์เนม การออมในรูปแบบกองทุน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 และวัตถุประสงค์การออมเพื่อใช้ในยามฉุกเฉิน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.1 ในขณะที่ปริมาณเงินออมเฉลี่ยของนิสิตไม่มีความแตกต่างกันในด้านเพศ ช่องทางการใช้จ่ายนอกเหนือจากเงินสด พฤติกรรมการใช้จ่ายที่ชอบทานอาหารนอกบ้าน และรูปแบบการพักอาศัย (Table 1)

เมื่อพิจารณาถึงค่าเฉลี่ยของปริมาณเงินออมระหว่างตัวแปรอิสระแต่ละกลุ่มที่มีความแตกต่างกัน (Table 1) พบว่า นิสิตที่ศึกษาในคณะที่เกี่ยวกับการเงินมีปริมาณเงินออมเฉลี่ยสูงกว่าคณะที่ไม่เกี่ยวกับการเงิน นิสิตที่ไม่มีหนี้สินมีปริมาณเงินออมเฉลี่ยสูงกว่านิสิตที่มีหนี้สิน นิสิตที่ออมเงินก่อนใช้จ่ายและมีความพยายามในการออม แม้ว่ามีรายจ่ายมากจะมีปริมาณเงินออมเฉลี่ยสูงกว่านิสิตที่ไม่มีพฤติกรรมการออมดังกล่าว นิสิตที่มีพฤติกรรมที่ชอบซื้อสินค้าแบรนด์เนมมีปริมาณเงินออมเฉลี่ยสูงกว่านิสิตที่ไม่ชอบซื้อสินค้าแบรนด์เนม นิสิตที่ได้รับเงินจากผู้ปกครองเป็นรายเดือนหรือรายเทอมจะมีปริมาณเงินออมเฉลี่ยสูงกว่านิสิตที่ได้รับเงินจากผู้ปกครองเป็นรายวันหรือรายสัปดาห์ นิสิตที่มีวัตถุประสงค์ในการออมเพื่อยามฉุกเฉินและเพื่อผลตอบแทนจะมีปริมาณเงินออมเฉลี่ยมากกว่านิสิตที่ไม่มีวัตถุประสงค์ดังกล่าว รวมถึงนิสิตที่มีการออมในบัญชีออมทรัพย์ หุ้น และกองทุนมีปริมาณเงินออมเฉลี่ยมากกว่านิสิตที่ไม่มีรูปแบบการออมในบัญชีออมทรัพย์ หุ้น และกองทุน

Table 1 The result of statistics Independent-Sample t-test

Variables	Savings (Baht Per Month)			t-test	p-value	
	n	$\bar{x}$	S.D.			
Gender				-0.6871	0.4924	
Male	193	1,511.14	1,699.72			
Female	249	1,395.14	1,805.78			
Faculty				3.8144	0.0001	***
Studying Finance	197	1,817.46	2,224.04			
No Studying Finance	245	1,146.94	1,191.29			
Liability				5.2695	0.0000	***
Debt	68	744.12	1,035.87			
No Debt	374	1,573.37	1,833.11			
Payments				0.6002	0.5506	
Use the variety of payments	386	1,418.11	1,591.04			
Cash only	56	1,636.61	2,655.79			
Expenditure Behavior						
1. Enjoy eating outside (Buffet, Shabu, etc.)				0.4129	0.6799	
Yes	232	1,478.19	1,999.17			
No	210	1,410	1,452.77			
2. Enjoy buying Brand Name Products				2.0991	0.0364	**
Yes	71	1,845.77	1,914.69			
No	371	1,369.25	1,720.07			
3. Expenditure Behavior				-1.5568	0.1216	
Extravagance	380	1,478.95	1,858.60			
No Extravagance	62	1,242.74	929.17			
Attitude to Savings						
1. Saving money before spending				5.1060	0.0000	***
Yes	169	2,024.85	2,129.18			
No	273	1,087.33	1,371.31			
2. Trying to save money despite lots of spending				3.4620	0.0008	***
Yes	389	1,519.77	1,818.44			
No	53	902.98	1,110.2			
3. Attitude to saving				-1.2363	0.2170	
Good attitude to saving	378	1,488.33	1,741.11			
Not good attitude to saving	64	1,194.53	1,857.08			
Pay Period				-3.8855	0.0001	***
Per day or per week	195	1,107.13	1,141.87			
per month or semester	247	1,713.16	2,087.40			
Accommodation				1.0661	0.2870	
At home with family or At dormitory alone	274	1,512.921	1,862.20			
At dormitory with friends	168	1,336.31	1,576.21			
Objective of Saving						
1. For precaution				1.9206	0.0557	*
Yes	306	1,545.23	1845.35			
No	136	1,222.06	1528.18			

Table 1 (Continue)

Variables	Savings (Baht Per Month)			t-test	p-value	
	n	$\bar{x}$	S.D.			
2. For return				3.1335	0.0028	***
Yes	104	2,099.04	2,686.04			
No	338	1,244.79	1,293.32			
Saving Types						
1. Account				5.1839	0.0000	***
Yes	337	1,629.64	1,880.41			
No	105	855.714	1,112.96			
2. Stock				2.7637	0.0080	***
Yes	46	2,513.04	2,876			
No	396	1,321.82	1,537.84			
3. Fund				2.5712	0.0144	**
Yes	36	2,793.06	3,393.36			
No	406	1,326.33	1,482.98			

* Significance at 0.1 ** Significance at 0.05 *** Significance at 0.01

ผลการประมาณค่าแบบจำลองการถดถอยเชิงพหุคูณ

ผลการประมาณค่าปัจจัยที่มีผลต่อปริมาณเงินออมของนิสิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขน โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ Model 1 เป็นแบบจำลองที่มีจำนวนตัวแปรอิสระทุกตัวตามสมมติฐาน และ Model 2 เป็นแบบจำลองที่ตัดตัวแปรอิสระบางตัวที่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติและตัวแปรอิสระที่มีปัญหา multicollinearity คือ Attitude ออกไป แสดงผลดัง Table 2 ผลการประมาณค่า พบว่า ค่า Adjusted R-square ของ Model 2 มีค่าเท่ากับ 0.3815 ซึ่งสูงกว่า Model 1 ที่มีค่าเท่ากับ 0.3745 และตัวชี้วัด Akaike criterion Schwarz criterion และ Hannan-Quinn ของ Model 2 มีค่าต่ำกว่า Model 1 ดังนั้น จึงใช้ Model 2 เป็นแบบจำลองในการวิเคราะห์ผลการประมาณค่า

เมื่อพิจารณาถึงระดับนัยสำคัญทางสถิติของปัจจัยที่มีผลต่อปริมาณเงินออมของนิสิต ใน Model 2 พบว่า รายได้ (Income) พฤติกรรมออมเงินก่อนใช้จ่าย (Pre Spending) พฤติกรรมที่มีความพยายามในการออมแม้ว่าจะมีรายจ่ายมาก (Saving effort) การไม่มีหนี้สิน (No debt) และการออมในบัญชีออมทรัพย์ (Account) มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 คณะที่นิสิตศึกษา (Faculty) และรูปแบบการพักอาศัย (Home) มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในขณะที่ รายจ่าย (Expenditure) การใช้จ่ายด้วยเงินสดเพียงช่องทางเดียว (Cash only) การออมเพื่อยามฉุกเฉิน การลงทุนในหุ้น และกองทุน ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

Table 2 Estimated coefficients from multiple regression analysis of savings were analyzed by using model 1 and model 2

Variables	Model 1			Model 2			
	Coefficient		Std.error	Coefficient		Std.error	Elasticity
Constant	-1860.12	***	555.925	-1853.55	***	423.011	-
Female	77.682		143.584	-		-	-
Faculty	294.075	**	140.751	335.260	**	145.061	0 .2319
Year	157.280		163.306	-		-	-
Income	0.1658	***	0.0371	0.1744	***	0.0349	1.096
Expenditure	-0.0204		0.0132	-0.0208		0.0133	-0.1174
Edupar	126.417		118.412	-		-	-
Time	109.601		115.778	-		-	-
Home	301.158	**	148.694	289.856	**	139.385	0.2005
Attitude	-104.239		256.475	-		-	-
Pre spending	512.875	***	132.934	494.474	***	136.235	0.3420
Saving effort	482.093	**	231.341	409.505	***	152.715	0.2832
Brand name	-143.186		221.362	-		-	-
No behavior	-41.0196		156.774	-		-	-

Table 2 (Continue)

Variables	Model 1			Model 2			
	Coefficient		Std.error	Coefficient		Std.error	Elasticity
No debt	540.115	***	140.087	510.158	***	135.711	0.3529
Cash only	388.049		329.598	388.528		319.648	0.2687
Precaution	216.111		140.924	214.478		142.473	0.1483
Return	-16.082		85.373	-		-	-
Account	323.654	**	132.874	351.652	***	131.745	0.2432
Stock	546.156		350.504	563.610		343.393	0.3893
Fund	599.284		426.996	612.103		426.756	0.4234
McFadden R-squared	0.4028			0.3983			
Adjusted R-squared	0.3745			0.3815			
Akaike criterion	7673.265			7660.607			
Schwarz criterion	7759.182			7713.794			
Hannan-Quinn	7707.153			7681.585			

** Significance at 0.05 *** Significance at 0.01

ผลการประมาณค่าปัจจัยที่มีผลต่อปริมาณเงินออมเฉลี่ยต่อเดือนของนิสิต พบว่า รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของนิสิตมีอิทธิพลต่อปริมาณเงินออมเฉลี่ยของนิสิตมากที่สุด โดยนิสิตที่มีรายได้เพิ่มขึ้นร้อยละ 1 จะมีปริมาณเงินออมเฉลี่ยเพิ่มขึ้นร้อยละ 1.096 หรือกล่าวได้ว่า เมื่อนิสิตมีรายได้เพิ่มขึ้น 1 บาท/เดือน จะทำให้มีปริมาณเงินออมเพิ่มขึ้น 0.1744 บาท/เดือน ซึ่งผลที่ได้เป็นไปตามทฤษฎีการบริโภคของเคนส์ เช่นเดียวกับผลการศึกษาของพิทักษ์ ศรีสุขใส และ ปิติพันธุ์ อ่อนจันทร์ (2560) และวันดี หิรัญสถาพร พรทิพย์ บุญทรง นงลักษณ์ ลัคนทินากร และสุรัชฎา เมฆขลา (2558) รองลงมา คือ การไม่มีหนี้สิน โดยการไม่มีหนี้สินมีผลทำให้ปริมาณเงินออมเฉลี่ยเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.3529 เมื่อเปรียบเทียบกับการมีหนี้สิน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของสุภาวดี ฮะมะณี (2556) นอกจากนี้ นิสิตที่มีพฤติกรรมออมเงินก่อนใช้จ่ายและมีความพยายามในการออมจะมีปริมาณเงินออมเฉลี่ยเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.3420 และ 0.2832 ตามลำดับ เมื่อเปรียบเทียบนิสิตที่ไม่มีพฤติกรรมดังกล่าว ซึ่งทั้งสองปัจจัยดังกล่าวเป็นไปตามแนวคิดทัศนคติด้านพฤติกรรมการออม นิสิตที่มีการออมเงินในบัญชีออมทรัพย์จะมีปริมาณเงินออมเฉลี่ยเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.2432 เมื่อเปรียบเทียบกับนิสิตที่ไม่มีการออมในรูปแบบดังกล่าวสอดคล้องกับทฤษฎีความต้องการถือเงินของเคนส์ในด้านวัตถุประสงค์เพื่อการเก็งกำไร นิสิตที่ศึกษาในคณะที่เกี่ยวกับการเงินจะมีปริมาณเงินออมเฉลี่ยสูงกว่าคณะอื่น ๆ เท่ากับร้อยละ 0.2319 และนิสิตที่อาศัยอยู่คนเดียวหรืออยู่กับผู้ปกครองจะมีปริมาณเงินออมเฉลี่ยมากกว่าอยู่กับเพื่อนเท่ากับร้อยละ 0.2005

สรุปและข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษา พบว่า การมีรายได้ที่สูงขึ้น การไม่มีหนี้สิน พฤติกรรมการออมเงินก่อนการใช้จ่าย ความพยายามในการออมเงินแม้ว่าจะมีรายจ่ายมาก คณะที่ศึกษาเกี่ยวกับการเงิน การได้รับเงินจากผู้ปกครองเป็นรายเดือนหรือรายเทอม เป็นปัจจัยที่ส่งผลให้นิสิตมีปริมาณเงินออมที่สูงขึ้น ซึ่งจากผลการศึกษาดังกล่าวได้นำไปสู่ข้อเสนอแนะต่อนิสิต ผู้ปกครอง และมหาวิทยาลัย ดังนี้

1. ผู้ปกครองควรปลูกฝังพฤติกรรมการออมและการบริหารจัดการทางการเงินให้แก่นิสิต โดยผู้ปกครองควรมีการจัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายในครัวเรือนเพื่อเป็นแบบอย่างในการสร้างพฤติกรรมการออมให้แก่นิสิต และควรมีการให้เงินแก่นิสิตเป็นรายเดือนหรือรายเทอม เพื่อให้นิสิตได้เรียนรู้การบริหารจัดการทางการเงินด้วยตนเอง

2. นิสิตควรทำบัญชีรายรับรายจ่ายเพื่อจะได้เห็นพฤติกรรมการใช้จ่ายของตนเองและคาดการณ์การใช้จ่ายในแต่ละเดือนได้ เนื่องจากการรู้ว่ามีรายได้และรายจ่ายจำนวนเท่าใดจะทำให้นิสิตบริหารเงินตนเองได้เพียงพอต่อความต้องการใช้จ่ายและสามารถออมเงินได้ทันทีก่อนนำเงินไปใช้ เมื่อมีเงินเพียงพอต่อการใช้จ่ายจะช่วยลดความเสี่ยงต่อการก่อหนี้ทั้งในปัจจุบันและอนาคต เมื่อไม่มีการก่อหนี้ก็จะส่งผลให้ปริมาณเงินออมเพิ่มขึ้น

3. มหาวิทยาลัยควรส่งเสริมให้นิสิตมีช่องทางการหารายได้เพิ่มขึ้น เช่น การจัดสถานที่สำหรับตลาดนัดในมหาวิทยาลัยในการให้นิสิตนำสินค้ามาจำหน่าย การพัฒนาและประชาสัมพันธ์เว็บไซต์ระบบส่งเสริมการมีงาน (JOBSA) ของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เพื่อให้นิสิตได้รู้ทั่วกัน เนื่องจากรายได้เป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อปริมาณการออมของนิสิต และควรมีการเพิ่มรายวิชาที่ให้ความรู้เกี่ยวกับความสำคัญของการออมและการวางแผนทางการเงินลงในกลุ่มสาระวิชาอยู่ดีมีสุข ซึ่งเป็นกลุ่มสาระในหมวดวิชาศึกษาทั่วไปที่เน้นการเรียนการสอนเรื่องการมีชีวิตและการดำเนินชีวิตที่ดีให้แก่นิสิตที่ศึกษาในคณะที่ไม่เกี่ยวกับการเงิน เนื่องจากความรู้เกี่ยวกับการเงินจะช่วยทำให้นิสิตมีปริมาณเงินออมที่เพิ่มขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ที่ให้การสนับสนุนค่าลงทะเบียนเข้าที่ประชุมวิชาการและการศึกษานี้เป็นส่วนหนึ่งของวิชา 01101491 วิธีวิจัยทางเศรษฐศาสตร์

เอกสารอ้างอิง

กฤตภาส เลิศสงคราม. 2555. **พฤติกรรมการออมและปัจจัยที่ส่งผลต่อการออมของพนักงานบริษัทพัฒนาอสังหาริมทรัพย์**. วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การพัฒนามนุษย์, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

กำพล สุทธิพิเชษฐ์. 2552. “STP Marketing.” **โพสต์ทูเดย์** (22 กรกฎาคม 2552): 10.

พงศ์ศักดิ์ โอแสงใส, อรสา จรูญธรรม, และ กานต์ บุญศิริ. 2557. “การออมทรัพย์ของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบลกำโลน ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช.” **วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์**. 4 (1): 101-113.

พิทักษ์ ศรีสุขใส และ ปิติพันธุ์ อ่อนจันทร์. 2560. “ปัจจัยที่มีผลต่อการออมในกองทุนการออมแห่งชาติของผู้ประกอบอาชีพอิสระในอำเภอเมืองกระบี่ จังหวัดกระบี่.” **วารสารวิชาการคณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี**. 12 (1): 99-112.

มุกดา โควหกุล. 2558. “การจัดการการเงินส่วนบุคคลที่มีผลต่อพฤติกรรมการออมของประชากรในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล.” **เศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจปริทัศน์**. 14 (2): 128-149.

วณิชยา ต๊ะต้องใจ. 2553. “พฤติกรรมการออมของประชาชนบ้านหนองสองห้อง ต.เม็งราย อ.พญาเม็งราย จ.เชียงราย.” **รายงานการวิจัยรายวิชาปัญหาเศรษฐกิจปัจจุบัน คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่**.

วันดี หิรัญสถาพร, พรทิพย์ บุญทรง, นงลักษณ์ ลัคนทินากร, และ สุรัชฎา เมฆขลา. 2558. **พฤติกรรมการออมของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ บพิตรพิมุข จักรวรรดิ**. งบประมาณสนับสนุน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ บพิตรพิมุข จักรวรรดิ.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. **สรุปผลที่สำคัญ การสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนในช่วง 6 เดือนแรกของปี 2560** (Online). http://www.nso.go.th/sites/2014/DocLib13/ด้านสังคม/สาขารายได้/เศรษฐกิจสังคมครัวเรือน/60/SocioSum60_First-6-Month.pdf, 9 สิงหาคม 2561.

สุพัตรา สมวงศ์ และ บังอร สวัสดิ์สุข. 2559. ศึกษาการออมเงินเพื่อวัยเกษียณของลูกค้าธนาคารทหารไทย จำกัด (มหาชน) จังหวัดพะเยา, น. 767-779 ใน **รายงานการประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ราชธานีวิชาการ ครั้งที่ 1**. มหาวิทยาลัยราชธานี, อุบลราชธานี.

สุภาวดี ฮะมะณี. 2556. รูปแบบและปัจจัยที่มีผลต่อการออมของครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานคร, น. 1603-1612. ใน **รายงานการประชุมทางวิชาการระดับชาติ ประจำปี 2556 สมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย**. มหาวิทยาลัยพายัพ, เชียงใหม่.

Terri L. Friedline, William Elliott, Ilsung Nam. 2012. “Predicting Savings from Adolescence to Young Adulthood: A Propensity Score Approach.” **Journal of the society for social work And Research**. 2: 1-22.

ผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบของภาคใต้ต่อผู้ประกอบการขนาดเล็กใน 5 จังหวัด

Impact of Southern Insurgency on the Small Entrepreneurs in 5 Provinces

ประภาพร ยางประยงค์[1*] สุเทพ หมิดหวัง[1] ยุทธิกร สังข์ทอง[2] ณัฐนรี ท่าจีน[3] แพรประกาย จันทศรี[4] และโนรีตา ดาโอ๊ะ[5]

Prapaporn Yangprayong[1*], Sutep Midwang[1], Yutikon Santong[2], Natnare Tarjen[3], Praepakay Jantase[4] and Noreta Da Oh[5]

บทคัดย่อ

ศึกษาผลกระทบทางเศรษฐกิจต่อผู้ประกอบการขนาดเล็ก 5 จังหวัดภายใต้สถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ โดยเลือกแบบเจาะจงผู้ประกอบการขนาดเล็กที่ดำเนินงานในเขตเศรษฐกิจ 5 จังหวัด คือ นราธิวาส ปัตตานี ยะลา สงขลา และสตูล จำนวนรวมทั้งสิ้น 1,925 ราย เป็นการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ ใช้แบบสอบถามปลายปิดเพื่อสำรวจผลกระทบทางเศรษฐกิจ 3 ด้านคือ การลงทุน การจ้างงาน และรายได้ วิเคราะห์ค่าทางสถิติ คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที-เทสต์ และการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว การวิจัยครั้งนี้พบว่าผู้ประกอบการขนาดเล็กใน 5 จังหวัด ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง นับถือศาสนาอิสลาม ประกอบธุรกิจการค้า ระยะเวลาดำเนินงาน 4-7 ปี มีอายุ 41-50 ปี และมีความกังวลต่อสถานการณ์ความไม่สงบในระดับปานกลาง และการเปรียบเทียบผลกระทบทางเศรษฐกิจในภาพรวมกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ประกอบการขนาดเล็ก พบว่า ผู้ประกอบการเพศหญิง นับถือศาสนาอิสลาม มีอายุต่ำกว่า 30 ปี ประกอบธุรกิจการค้า ระยะเวลาดำเนินงาน 4-7 ปี และมีความกังวลต่อสถานการณ์ความไม่สงบในระดับสูง จะได้รับผลกระทบทางเศรษฐกิจในระดับสูงกว่าผู้ประกอบการกลุ่มอื่น ๆ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ABSTRACT

This study was conducted on 1,925 entrepreneurs. The specific sample areas conducted are Narathiwat province, Pattani province, Yala province, Songkhla province and Satun province. An accidental sampling for measuring the entrepreneur's economic impact was separated into three areas: Investment, employment and income. Data on the entrepreneur's economic impact were collected by using research questionnaire; statistics used in this study were percentage, arithmetic mean, standard deviation, t-test, and one-way analysis of variance (one-way ANOVA). The study indicated that; Most of the interviewers were female, Islamic religion, age between 41-50 years old, 4-7 years operating period and the concerns of Southern insurgency at the moderate level. Comparison of the overall economic impact on personal factor of small entrepreneurs in 5 provinces under Southern insurgency showed that the Islamic female entrepreneurs of age under 30 years, merchandise, 4-7 years business experience, and the higher level concerned to Southern insurgency were statistically significant more economically affected than the other groups at level of 0.05.

Key Words: Southern insurgency, economic impact, small entrepreneurs

*Corresponding author; e-mail address: **prapaporn.ya@skru.ac.th**

[1*] หลักสูตรเศรษฐศาสตรบัณฑิต คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา สงขลา 90000

[1*] Bachelor's in Economics Program, Faculty of Management Sciences, Songkhla Rajaphat University, Songkhla 90000

[1-5] โปรแกรมวิชาเศรษฐศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา สงขลา 90000

[1-5] Economics Programs, Faculty of Management Sciences, Songkhla Rajaphat University, Songkhla 90000

คำนำ

เศรษฐกิจของประเทศไทย ร้อยละ 10 มาจาก 14 จังหวัดในภาคใต้ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2560) แต่จากเหตุการณ์ความขัดแย้งและความรุนแรงของสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ภาคใต้ชายแดนที่เกิดขึ้นยาวนานได้สร้างความเสียหายส่งผลกระทบทางเศรษฐกิจ ทั้งผู้ประกอบการ การบริโภคของประชาชน และการลงทุน โดยเฉพาะใน 5 จังหวัดภาคใต้ชายแดนมาโดยตลอด (McCargo, 2013) ซึ่งศรีสมภพ จิตร์ภิรมย์ศรี (2560) กล่าวว่า เมื่อเวลาผ่านไปสถานการณ์ความขัดแย้งได้ปรากฏชัดขึ้น และมีระดับความรุนแรงเพิ่มขึ้นตามช่วงฤดูกาลและเกิดซ้ำ ๆ ได้แก่ ในปี พ.ศ. 2550 และ 2555 มีระดับความรุนแรงของสถานการณ์สูงสุด ส่งผลทำให้อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจเข้าสู่ภาวะถดถอย ซึ่งสถานการณ์ความไม่สงบดังกล่าวมีผลกระทบต่อผู้ประกอบการรายเล็กในระดับสูงมาก จากการศึกษาของ Wiboonchutikula (2015) กล่าวว่าผู้ประกอบการขนาดเล็กมีประสิทธิภาพทางเทคนิค (technical efficiency) และผลิตภาพ (productivity) ในการผลิตต่ำกว่าผู้ประกอบการขนาดใหญ่ และจะส่งผลกระทบต่อการจ้างงานในพื้นที่ นอกจากนั้น สถานการณ์ความไม่สงบที่รุนแรงเพิ่มขึ้น สามารถส่งผลต่อการตัดสินใจลงทุนของผู้ประกอบการ จึงกล่าวได้ว่าสถานการณ์ดังกล่าวมีผลกระทบต่อโครงสร้างทางเศรษฐกิจ ทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับภูมิภาค และระดับประเทศ เนื่องจาก ไม่สามารถรองรับการเจริญเติบโตและการพัฒนาที่ยั่งยืนได้

คณะผู้วิจัยจึงได้มีความสนใจศึกษาผลระทบทางเศรษฐกิจของผู้ประกอบขนาดเล็กใน 5 จังหวัดขณะมีสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ เพื่อสร้างความตระหนักให้กับผู้มีส่วนได้เสียในการนำเสนอนโยบายการแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจของผู้ประกอบการขนาดเล็กให้สอดคล้องกับสถานการณ์ตรงประเด็นมายิ่งขึ้น ทำให้สามารถขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ที่ 4 การพัฒนาการค้า การลงทุน และทรัพยากรมนุษย์ของกลุ่มจังหวัดเชื่อมโยงประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน และยุทธศาสตร์การพัฒนากลุ่มจังหวัดชายแดนใต้ปี พ.ศ. 2557-2560 ได้บรรลุเป้าหมายตามวัตถุประสงค์ เพื่อให้เศรษฐกิจของ 5 จังหวัดภาคใต้ชายแดนมีการเจริญเติบโต และเกิดการพัฒนาอย่างมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน

อุปกรณ์และวิธีการ

การสำรวจผู้ประกอบการขนาดเล็กในเขตเศรษฐกิจใน 5 จังหวัดภาคใต้ชายแดน

การศึกษาครั้งนี้ประชากรเป็นผู้ประกอบการขนาดเล็กในพื้นที่เขตเศรษฐกิจของแต่ละจังหวัดมีจำนวนมากและไม่สามารถนับได้ครบถ้วน (infinite population) จึงใช้วิธีเลือกตัวอย่างแบบไม่ทราบค่าความน่าจะเป็น (nonprobability sampling) และเลือกตัวอย่างแบบบังเอิญ (convenience sampling) เพื่อให้มีความปลอดภัยในการลงพื้นที่เก็บข้อมูล โดยมีความเชื่อมั่นที่ 95 % ยอมรับความคลาดเคลื่อนจากการสุ่มตัวอย่างเท่ากับ 0.05 กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ประกอบการขนาดเล็กที่ดำเนินงานในเขตเศรษฐกิจ 5 จังหวัด คือ นราธิวาส ปัตตานี ยะลา สงขลา และสตูล มีจำนวนรวม 1,925 ราย (Roscoe, 1975) โดยใช้แบบสอบถามปลายปิด (closed-ended questionnaire) ที่ผ่านการทดสอบค่าเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาทั้งฉบับ (Content Validity for Scale: S-CVI) มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์ (Index of Item Objective Congruence: IOC) เท่ากับ 0.94 เพื่อสำรวจผลกระทบทางเศรษฐกิจ 3 ด้าน คือ การลงทุน การจ้างงานและรายได้ของผู้ประกอบการขนาดเล็กที่ดำเนินงานภายใต้สถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่

ลักษณะทางประชากรศาสตร์ของผู้ประกอบการขนาดเล็กใน 5 จังหวัด

ศึกษาข้อมูลประเภทนามบัญญัติ (nominal scale) และข้อมูลประเภทเรียงลำดับ (ordinal scale) ของผู้ประกอบการขนาดเล็ก 5 จังหวัดภาคใต้ชายแดน ในประเด็นที่สำคัญ โดยแบ่งเป็น 6 ประเด็น คือ เพศ ศาสนา อายุ ลักษณะการประกอบการ ระยะเวลาที่ดำเนินกิจการ และความวิตกกังวลกับสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ ในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยการใช้ค่าทางสถิติ คือ ร้อยละ (percent)

ผลกระทบทางเศรษฐกิจของผู้ประกอบการขนาดเล็กใน 5 จังหวัด

ศึกษาระดับผลกระทบผลกระทบทางเศรษฐกิจของผู้ประกอบการขนาดเล็กใน 5 จังหวัดภาคใต้ชายแดน โดยจำแนกเป็น 3 ด้าน รวมทั้งหมด 12 ประเด็น โดยเป็นการวัดข้อมูลประเภทสเกลอันตรภาคชั้น (interval scale) ดังนี้ 1) การลงทุน มี 5 ประเด็น คือ การลงทุนในปัจจุบัน การปรับเปลี่ยนแผนการลงทุนในอนาคต การตัดสินใจขยายสาขา ข้อจำกัดการหาแหล่งเงินทุน และการตัดสินใจการลงทุนเพื่อการโฆษณากิจการ 2) การจ้างงาน มี 4 ประเด็น คือ การเพิ่มจำนวนการจ้างแรงงาน การคัดเลือกแรงงานที่มีคุณภาพ การเพิ่มสวัสดิการให้กับแรงงาน และการจำกัดชั่วโมงการทำงานของลูกจ้าง และ 3) ด้านรายได้ มี 3 ประเด็น คือ ผลตอบแทนในปัจจุบัน ความเพียงพอของรายได้ประจำวัน และการลดลงของรายได้ส่วนที่มาจากนักท่องเที่ยว วิธีวิเคราะห์ข้อมูลโดยค่าทางสถิติ คือ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (arithmetic mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) การทดสอบค่าที-เทสต์ (t-test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (one-way analysis of variance: one-way ANOVA)

ผลและวิจารณ์ผลการวิจัย

ลักษณะทางประชากรศาสตร์ของผู้ประกอบการขนาดเล็กใน 5 จังหวัด ขณะมีสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ภาคใต้ชายแดน

จากการสำรวจแสดงได้ ดังตารางที่ 1 พบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการขนาดเล็กใน 5 จังหวัด ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 1,122 คน คิดเป็น ร้อยละ 58.29 นับถือศาสนาอิสลาม จำนวน 1,104 คน คิดเป็นร้อยละ57.35 มีอายุช่วง 41-50 ปี จำนวน 594 คน คิดเป็น ร้อยละ 30.86 ประกอบธุรกิจการค้า จำนวน 1,047 คน คิดเป็นร้อยละ 54.39 ระยะเวลาดำเนินกิจการ 4-7 ปี จำนวน 532 คน คิดเป็น ร้อยละ 27.64 และมีระดับความกังวลกับสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่อยู่ที่ปานกลาง จำนวน 925 คน คิดเป็น ร้อยละ 48.05 (Table 1)

Table 1 Demographic characteristics of the small entrepreneurs' population (size = 1,925)

Demographic characteristic	Number	Percent (%)
Gender		
Male	803	41.71
Female	1,122	58.29
Religion		
Buddhism	755	39.22
Muslim	1,104	57.35

Demographic characteristic	Number	Percent (%)
Christian	66	3.43
Age (years)		
below 30	333	17.30
30-40	565	29.35
41-50	594	30.86
51-60	293	15.22
above 60	140	7.27
Business style		
Production (Agricultural)	248	12.88
Merchandise	1,047	54.39
Services	630	32.73
Operating period (years)		
Less than 1	156	8.10
1-3	329	17.09
4-7	532	27.64
8-10	470	24.42
More than 10	438	22.75
Concern of Southern insurgency (level)		
Less	481	24.99
Moderate	925	48.05
High	519	26.96

เปรียบเทียบระดับผลกระทบทางเศรษฐกิจของผู้ประกอบการขนาดเล็กใน 5 จังหวัดในภาพรวมขณะมีสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์จะใช้สถิติทดสอบทีเทส (t-test) ในปัจจัยเพศ ส่วนปัจจัยอื่น ๆ ใช้วิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (one-way ANOVA) โดยแบ่งเป็น 6 ประเด็น ดังนี้

1) เปรียบเทียบผลกระทบทางเศรษฐกิจของผู้ประกอบการขนาดเล็กใน 5 จังหวัดในภาพรวมขณะมีสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ โดยจำแนกตามเพศ พบว่า ผู้ประกอบการเพศหญิงได้รับผลกระทบด้านรายได้สูงกว่าผู้ประกอบการเพศชาย ในขณะที่ผลกระทบด้านการลงทุนและการจ้างงาน พบว่า ไม่มีความแตกต่างกันระหว่างผู้ประกอบการเพศหญิงและชาย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังตารางที่ 2 (Table 2)

Table 2 Comparative of the impact of Southern insurgency on the small entrepreneurs in 5 provinces by gender

Economic impact	Gender		t-value
	male	Female	
	$\bar{x}$ (S.D)	$\bar{x}$ (S.D)	
1. Investment	3.06 (1.17)	3.16 (1.13)	-1.86^{ns}
2. Employment	2.79 (1.21)	2.85 (1.23)	-1.08^{ns}
3. Income	3.11 (1.60)	3.22 (1.19)	-2.00*

Note: * indicate statistical significantly at P = 0.05 and ns indicate not significant

2) เปรียบเทียบผลกระทบทางเศรษฐกิจของผู้ประกอบการขนาดเล็กใน 5 จังหวัดในภาพรวม ขณะมีสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ จำแนกตามศาสนา พบว่า ผู้ประกอบการที่นับถือศาสนาแตกต่างกันได้รับผลกระทบทางเศรษฐกิจแตกต่างกัน โดยผู้ประกอบการที่นับถือศาสนาอิสลาม จะมีผลกระทบทั้งด้านการลงทุน การจ้างงาน และรายได้ มากที่สุด และผู้ประกอบการที่นับถือศาสนาคริสต์ จะมีผลกระทบทางเศรษฐกิจทั้ง 3 ด้าน น้อยที่สุด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ดังตารางที่ 3 (Table 3)

Table 3 Comparative of the impact of Southern insurgency on the small entrepreneurs in 5 provinces by religion

Economic impact	Religion			F-value
	Buddhism	Muslim	Christian	
	$\bar{x}$ (S.D)	$\bar{x}$ (S.D)	$\bar{x}$ (S.D)	
1. Investment	3.06 (1.16)	3.20 (1.14)	2.62 (0.89)	13.98**
2. Employment	2.74 (1.26)	2.91 (1.20)	2.44 (1.05)	9.16**
3. Income	3.10 (1.18)	3.25 (1.17)	2.72 (1.16)	8.72**

Note: ** indicate statistical significantly at P = 0.01

3) เปรียบเทียบผลกระทบทางเศรษฐกิจของผู้ประกอบการขนาดเล็กใน 5 จังหวัดในภาพรวม ขณะมีสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ จำแนกตามอายุ พบว่า ผู้ประกอบการที่มีอายุแตกต่างกันได้รับผลกระทบทางเศรษฐกิจแตกต่างกัน โดยผู้ประกอบการที่มีอายุต่ำกว่า 30 ปี จะได้รับผลกระทบ ทั้งด้านการลงทุน การจ้างงาน และรายได้ มากที่สุด และผู้ประกอบการที่มีอายุมากกว่า 60 ปี จะได้รับผลกระทบทางเศรษฐกิจทั้ง 3 ด้าน น้อยที่สุด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ดังตารางที่ 4 (Table 4)

Table 4 Comparative of the impact of Southern insurgency on the small entrepreneurs in 5 provinces by age

Economic impact	Age					F-value
	Below 30	30-40	41-50	51-60	Above 60	
	$\bar{x}$ (S.D)	$\bar{x}$ (S.D)	$\bar{x}$ (S.D)	$\bar{x}$ (S.D)	$\bar{x}$ (S.D)	
1. Investment	3.45 (1.04)	3.25 (1.10)	2.96 (1.13)	3.01 (1.17)	2.71 (1.34)	17.46**
2. Employment	3.20 (1.17)	3.00 (1.22)	2.63 (1.19)	2.69 (1.21)	2.36 (1.19)	21.51**
3. Income	3.45 (1.10)	3.27 (1.10)	3.02 (1.18)	3.10 (1.24)	2.95 (1.33)	10.09**

Note: ** indicate statistical significantly at P = 0.01

4) เปรียบเทียบผลกระทบทางเศรษฐกิจของผู้ประกอบการขนาดเล็กใน 5 จังหวัดในภาพรวม ขณะมีสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ จำแนกตามลักษณะการประกอบการ พบว่า ผู้ประกอบการที่มีลักษณะการประกอบการแตกต่างกัน จะได้รับผลกระทบแตกต่างกัน โดยผู้ประกอบการธุรกิจการค้า ได้รับผลกระทบทางเศรษฐกิจ ทั้งด้านการลงทุน การจ้างงาน และรายได้ มากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ Chittithaworn, Islam, Keawchana and Yusuf (2011) ที่กล่าวว่าโดยทั่วไปมักพบว่าสถานการณ์ความไม่สงบส่วนใหญ่เกิดขึ้นในย่านเศรษฐกิจการค้า สอดคล้องกับการศึกษานี้ พบว่าผู้ประกอบการด้านการเกษตร ได้รับผลกระทบทางเศรษฐกิจทั้ง 3 ด้าน น้อยที่สุด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ดังตารางที่ 5 (Table 5)

Table 5 Comparative of the impact of Southern insurgency on the small entrepreneurs in 5 provinces by business style

Economic impact	Business style			F-value
	Production (Agricultural)	Merchandise	Services	
	$\bar{x}$ (S.D)	$\bar{x}$ (S.D)	$\bar{x}$ (S.D)	
1. Investment	2.85 (1.13)	3.29 (1.13)	2.95 (1.14)	25.06**
2. Employment	2.68 (1.22)	2.94 (1.25)	2.70 (1.17)	9.28**
3. Income	2.86 (1.16)	3.35 (1.17)	3.01 (1.15)	27.10**

Note: ** indicate statistical significantly at P = 0.01

5) เปรียบเทียบผลกระทบทางเศรษฐกิจของผู้ประกอบการขนาดเล็กใน 5 จังหวัดในภาพรวม ขณะมีสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ จำแนกตามระยะเวลาที่ดำเนินการ พบว่า ผู้ประกอบการที่มีระยะเวลาที่ดำเนินกิจการถึงปัจจุบันแตกต่างกัน จะได้รับผลกระทบแตกต่างกัน โดยผู้ประกอบการที่มีระยะเวลาที่ดำเนินกิจการถึงปัจจุบัน 4-7 ปี จะได้รับผลกระทบมากที่สุด และผู้ประกอบการที่มีระยะเวลาที่ดำเนินกิจการจนถึงปัจจุบันมากกว่า 10 ปี จะได้รับผลกระทบทางเศรษฐกิจ ทั้ง 3 ด้าน น้อยที่สุด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สอดคล้องกับการศึกษาของ Quadir and Jahur (2014) ที่กล่าวว่าประสบการณ์ของผู้ประกอบการมีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงาน ดังตารางที่ 6 (Table 6)

Table 6 Comparative of the impact of Southern insurgency on the small entrepreneurs in 5 provinces by operating period

Economic impact	Operating period					F-value
	Less than 1	1-3	4-7	8-10	More than 10	
	$\bar{x}$ (S.D)	$\bar{x}$ (S.D)	$\bar{x}$ (S.D)	$\bar{x}$ (S.D)	$\bar{x}$ (S.D)	
1. Investment	3.10 (1.08)	3.28 (1.01)	3.40 (1.07)	3.12 (1.18)	2.68 (1.21)	5.21**
2. Employment	2.83 (1.12)	2.96 (1.17)	3.13 (1.17)	2.82 (1.21)	2.36 (1.17)	6.56**
3. Income	3.03 (1.20)	3.32 (1.07)	3.43 (1.07)	3.19 (1.21)	2.80 (1.23)	9.04**

Note: ** indicate statistical significantly at P = 0.01

6) เปรียบเทียบผลกระทบทางเศรษฐกิจของผู้ประกอบการขนาดเล็กใน 5 จังหวัดในภาพรวม ขณะมีสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ จำแนกตามระดับความกังวลต่อสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ พบว่า ผู้ประกอบการที่มีระดับความกังวลเกี่ยวกับสถานการณ์เหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่แตกต่างกัน ได้รับผลกระทบทางเศรษฐกิจ แตกต่างกัน โดยผู้ประกอบการที่มีระดับความกังวลต่อสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ในระดับมาก จะได้รับผลกระทบทางเศรษฐกิจในระดับมากกว่า และผู้ประกอบการที่มีความกังวลต่อสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่น้อยกว่า จะได้รับผลกระทบน้อยกว่า อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ดังตารางที่ 7 (Table 7)

Table 7 Comparative of the impact of Southern insurgency on the small entrepreneurs in 5 provinces by concern of Southern insurgency (level)

Economic impact	concern of Southern insurgency (level)			F-value
	Less	Moderate	High	
	$\bar{x}$ (S.D)	$\bar{x}$ (S.D)	$\bar{x}$ (S.D)	
1. Investment	2.12 (0.80)	3.27 (1.01)	3.79 (1.03)	479.86**
2. Employment	2.05 (0.92)	2.91 (1.21)	3.39 (1.13)	229.54**
3. Income	2.37 (1.03)	3.30 (1.08)	3.70 (1.08)	206.37**

Note: ** indicate statistical significantly at P = 0.01

สรุปและข้อเสนอแนะ

ผู้ประกอบการขนาดเล็กใน 5 จังหวัดชายแดนใต้ที่ได้รับผลกระทบทางเศรษฐกิจภาพรวมในระดับสูง คือ ผู้ประกอบการเพศหญิง นับถือศาสนาอิสลาม มีอายุต่ำกว่า 30 ปี ประกอบธุรกิจการค้า มีระยะเวลาดำเนินงาน 4-7 ปี และมีความกังวลในระดับสูงต่อสถานการณ์ความไม่สงบ ดังนั้นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องควรดำเนินนโยบายเพื่อดูแลผู้ประกอบการกลุ่มดังกล่าวให้มีรูปแบบหลากหลาย ได้แก่ การเพิ่มแหล่งทุน หรือเพิ่มปริมาณเงินทุนให้กู้ยืม หรือการสนับสนุนให้ผู้ประกอบการสามารถมีรายได้เพิ่มมากขึ้น และลดรายจ่าย เช่น การสร้างอาชีพเสริม การนำส่วนผสมทางการตลาดเข้ามาประยุกต์ใช้ในการดำเนินงานให้มากขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม เป็นต้น

กิตติกรรมประกาศ

คณะผู้วิจัย ขอขอบพระคุณผู้ประกอบการขนาดเล็กในจังหวัดนราธิวาส ปัตตานี ยะลา สงขลา และสตูล ที่กรุณาอนุเคราะห์ให้ข้อมูลในการศึกษา ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.สิริโฉม พิเชษฐบุญเกียรติ ในการให้คำแนะนำและตรวจสอบการเขียนบทความวิจัย และคณาจารย์โปรแกรมวิชาเศรษฐศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ในการตรวจสอบเครื่องมือวิจัยและร่วมแลกเปลี่ยนประสบการณ์การวิจัย

เอกสารอ้างอิง

ประวิทย์ มณะโสต์. 2555. **ผลกระทบต่อผู้ประกอบการธุรกิจก่อสร้างในพื้นที่จังหวัดยะลาจากเหตุการณ์ความไม่สงบ**. วิทยานิพนธ์. สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.

ศรีสมภพ จิตร์ภิรมย์ศรี. 2560. **ความขัดแย้งชายแดนใต้ในรอบ 13 ปี: ความซับซ้อนของสนามความรุนแรงและพลังของบทสนทนาสันติภาพปาตานี**. สถานวิจัยความขัดแย้งและความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้ (CSCD) ศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้. สืบค้น 23 ธันวาคม 2560. แหล่งที่มา https://www.deepsouthwatch.org/node/11053.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2560. **บัญชีรายได้ประชาชาติ**. สืบค้น 23 ธันวาคม 2560. แหล่งที่มา http://service.nso.go.th/nso/web/statseries/statseries15.html.

อกัณห์มณี ลียาชัย และณักษ์ กุลิสร์. 2556. ปัจจัยและผลกระทบของสถานการณ์ความไม่สงบใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีผลต่อธุรกิจโรงแรมขนาดเล็กในอำเภอเมือง จังหวัดยะลา. **วารสารบริหารธุรกิจศรีนครินทรวิโรฒ** 4(2): 18-40.

Chittithaworn C., Islam Md. A., Keawchana T and Yusuf D. H. M. 2011. Factor Affecting Business Success of Small & Medium Enterprise (SMEs) in Thailand. **Asian Social Science** 7(5): 180-190.

McCargo, D. 2013. **Understanding the Southern Thai Peace Talks.** Electronic copy. Retrieved September 23, 2016, from http://peacebuilding.asia/understanding-the-southern-thai-peace-talks/.

Quadir, S. M. N., & Jahur, M. S. (2014). Determinants of Success and Failure of Entrepreneurs of SMEs in Bangladesh- An Explorative Study. **European Journal of Business and Management** 3(3): 0-14. ISSN 2222-1905 (Paper) ISSN 2222-2839 (Online). Retrieved September 23, 2016, from www.iiste.org.

Roscoe, J. T. 1975. **Fundamental Research Statistics for the Behavioral Sciences.** Volume 2. ISBN 0030919347, 9780030919343. Holt, Rinehart and Winston.

Wiboonchutikula, P. 2015. **Small and Medium Enterprises in Thailand: Recent trend.** Electronic copy. Retrieved September 23, 2016, from https://www.researchgate.net/publication/5158106_Small_and_Medium_Enterprises_in_Thailand_Recent_Trends.

เกษียณไป (ไม่) ไร้สตางค์

The Cause of (un) Wealthy Retirement

ณรงค์ฤทธิ์ จันทร์หอม[1*] อติชาต ประดิษฐเวคิน[1] พิสิษฐ กาญจนพนาสณฑ์[1]
ธัญชนก มาลีรุ่งเรืองกิจ[1] ปุณยวีร์ พิณศรี[1] และ พุฒิพัฒน์ ทวีวชิรพัฒน์[1]
Narongrit Chanhom[1*], Atichat Praditwekin[1] , Pisit Karnjanapanason[1] ,
Tanchanok Maleerungrueangkit[1] , Punyavee Pinsri[1] and Puttiphat Thaweevachiraphat[1]

บทคัดย่อ

งานวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคล พฤติกรรมการออม พฤติกรรมการบริโภค พฤติกรรมการวางแผนการเงิน ทัศนคติเกี่ยวกับการลงทุน และศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีเงินพอใช้จ่ายหลังเกษียณของผู้ที่มีรายได้ในกรุงเทพฯ โดยใช้ข้อมูลปฐมภูมิจากการเก็บแบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างผู้ที่มีรายได้ในกรุงเทพฯ จำนวน 400 ชุด และทดสอบสมมติฐานด้วยสถิติ Chi-Square T-test และสร้างแบบจำลองโลจิต ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีแนวโน้มมีเงินพอใช้หลังเกษียณมีเพียงร้อยละ 29 ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างที่มีแนวโน้มมีเงินไม่พอใช้หลังเกษียณมีสูงถึงร้อยละ 71 โดยปัจจัยด้านอายุ ระดับการศึกษาสูงสุด ความจำเป็นต้องกังวลถึงปัญหาการเงิน รายจ่ายต่อเดือน เงินเก็บ ณ ปัจจุบัน และเงินที่ตั้งใจจะออมต่อเดือนสามารถอธิบายถึงการมีเงินพอใช้จ่ายหลังเกษียณได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้นผู้มีรายได้ควรสร้างวินัยในการออมของตนเองด้วยการทำบัญชีรายรับรายจ่าย เพื่อลดค่าใช้จ่ายลงและมีเงินออมเพิ่มขึ้น ในส่วนของภาครัฐควรลดหรือยกเลิกการเก็บภาษีเงินฝาก เพื่อสร้างแรงจูงใจในการออมสำหรับผู้มีรายได้น้อยหรือปานกลาง

ABSTRACT

This study aimed to study personal factors, saving behavior, consumption behavior, financial planning behavior, attitude towards investment, and factors affecting adequacy of retirement savings of people who earn income in Bangkok. The primary data were collected by using questionnaires from 400 people who earn income in Bangkok, and the hypotheses were tested with Chi-Square, T-test and Logit model. The results showed that only 29 percent of people tended to have a sufficient retirement savings, while 71 percent tended to have an insufficient retirement savings. Factors including age, the need of financial concerns, monthly expense, current savings and expected monthly savings are considered to be statistically significant which clarify the adequacy of retirement savings. Therefore, People who earn income should build their own discipline in saving by making their own records of income and expense, in order to lower their consumption and increase their saving. While the government sector should decrease, or abolish deposit taxes to motivate the savings of people with low or medium income.

Key Words: Retirement, Saving behavior, Wealth, Inadequacy

*Corresponding author; e-mail address: WealthyRetirement.researcher@hotmail.com

[1] ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพ 10900

[1] Department of Economics, Faculty of Economics, Kasetsart University, Bangkok 10900

บทนำ

ประเทศไทยกำลังก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ โดยมีสัดส่วนผู้สูงอายุในปี 2558 ร้อยละ 15.8 ของประชากรทั้งประเทศและยังคงมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นในอนาคต (United Nations, 2015) นอกจากนี้ยังพบว่าคนไทยขาดความรู้ทางการเงินโดยเฉพาะทักษะทางการเงินที่มีแนวโน้มลดลง เช่น การไม่ตั้งเป้าหมายระยะยาว ขาดการดูแลบริหารเงินของตนเองอย่างใกล้ชิด (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2559) และนอกจากนั้น ผู้สูงอายุที่มีรายได้ต่ำกว่าเส้นความยากจนมีสัดส่วนร้อยละ 34.3 ของประชากรผู้สูงอายุทั้งหมด (มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย, 2559) ซึ่งแหล่งรายได้ของผู้สูงอายุส่วนใหญ่มาจากเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ (วิชัย เอกพลากร และคณะ, 2559)

จากข้อมูลข้างต้น แสดงให้เห็นว่ามีผู้ที่อยู่ในวัยเกษียณจำนวนหนึ่งมีคุณภาพชีวิตที่ไม่เหมาะสม และไม่สามารถวางแผนการออมเพื่อการเกษียณได้อย่างเหมาะสม ส่งผลให้เกิดปัญหาการมีเงินไม่พอใช้หลังเกษียณ โดยภาระปัญหานั้นจะตกแก่คนในครอบครัว และรัฐบาลที่จำเป็นต้องนำเงินภาษีเข้ามาช่วยเหลือ งานวิจัยที่ผ่านมาพบว่าสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาดังกล่าว แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มปัจจัย คือ กลุ่มปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด อาชีพ สถานภาพ (สุพัตรา สมวงศ์ และ บังอร สวัสดิ์สุข, 2559) และรายได้ (สุนทรี เหล่าพัดจัน และคณะ, 2559) และกลุ่มปัจจัยพฤติกรรม ได้แก่ พฤติกรรมการกลัวความเสี่ยงในการลงทุน (วีระชาติ กิเลนทอง, 2556) การขาดความรู้การวางแผนการเงินเพื่อการเกษียณ (วีระชาติ กิเลนทอง, 2556, 2557; สุพัตรา สมวงศ์ และ บังอร สวัสดิ์สุข, 2559) นอกจากนี้การมีเงินไม่พอใช้หลังเกษียณอาจมีสาเหตุมาจาก การเกิดเหตุการณ์ไม่คาดคิดระหว่างการทำตามแผนการเงิน พฤติกรรมการบริโภคที่ฟุ่มเฟือย การไม่หารายได้เสริมนอกจากรายได้ประจำ การไม่มีความสนใจในเรื่องการลงทุน รายจ่ายต่อเดือน เงินเก็บ ณ ปัจจุบัน และเงินที่ตั้งใจจะออมต่อเดือน

จากที่กล่าวมาข้างต้น แสดงให้เห็นว่าการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีเงินพอใช้จ่ายหลังเกษียณมีความสำคัญ เนื่องจากผลการศึกษาที่ได้จะนำไปสู่แนวทางการเพิ่มโอกาสการมีเงินพอใช้จ่ายหลังเกษียณซึ่งจะส่งผลต่อคุณภาพชีวิตหลังเกษียณให้ดีขึ้นอันจะเป็นการลดภาระของคนในครอบครัวและรัฐบาลสามารถนำเงินไปพัฒนาประเทศในส่วนอื่นได้

การทบทวนวรรณกรรม

จากทฤษฎีการบริโภคตามแนวความคิดของเคนส์ (Keynes, n.d.) ที่ระบุว่า รายได้ที่ใช้จ่ายได้จริงจะเป็นปัจจัยที่กำหนดการบริโภคของบุคคล ทฤษฎีการบริโภคของฟริดแมน (Friedman, 1957) กล่าวว่า การบริโภคของครัวเรือนจะขึ้นอยู่กับรายได้ถาวร และทฤษฎีวัฏจักรชีวิต (Ando and Modigliani, 1963) สามารถสรุปได้ว่า การตัดสินใจระหว่างการบริโภคกับการออมจะขึ้นอยู่กับการกระจายการบริโภคกับรายได้ตลอดช่วงชีวิต งานวิจัยนี้จึงได้นำมาศึกษาปัจจัยการบริโภคที่ฟุ่มเฟือย การหารายได้เสริม การเกิดเหตุการณ์ไม่คาดคิด รายได้ต่อเดือน รายจ่ายต่อเดือน เงินออมต่อเดือน และเงินเก็บ ณ ปัจจุบัน นอกจากนั้นยังมีแนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมการออม (ปรีชา วิหคโต, 2532) ซึ่งนำมาสู่การศึกษาปัจจัย วินัยในการออม ความกังวลถึงปัญหาการมีเงินไม่พอใช้หลังเกษียณ ความสนใจในเรื่องการลงทุน และความกลัวความเสี่ยงในการลงทุน ส่วนแนวคิดเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจทางการเงิน (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2556) นำมาสู่การศึกษาปัจจัยความรู้ในการวางแผนการเงิน การเลือกลงทุนแล้วได้รับผลตอบแทนตามเป้าหมาย นอกจากนั้นยังได้นำแนวคิดมูลค่าเงินตามเวลา (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2553) มาเป็นส่วนหนึ่งในการคำนวณแนวโน้มการมีเงินพอใช้จ่ายหลังเกษียณของ

โปรแกรม Starter และยังได้ทำการศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลในทำนองเดียวกับงานวิจัยอื่นที่ผ่านมา เช่น เพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา และสถานภาพสมรส

จากงานวิจัยที่ผ่านมาได้มีการกล่าวถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีเงินพอใช้หลังเกษียณได้แก่ เพศ ระดับการศึกษา อาชีพ และสถานภาพ ตามผลการศึกษาของสุพัตรา สมวงศ์ และ บังอร สวัสดิ์สุข (2559) และวีระชาติ กิเลนทอง (2556, 2557) ปัจจัยด้านวินัยในการออมและการลงทุนแล้วได้รับผลตอบแทนตามเป้าหมายในการศึกษาของเนษพร นาคสีเหลือง (2557) ในขณะที่ ความรู้และความเข้าใจในการวางแผนการเงิน พบในการศึกษาของ สุพัตรา สมวงศ์ และ บังอร สวัสดิ์สุข (2559) วีระชาติ กิเลนทอง (2556, 2557) และณภัชศา ธาราชีวิน (2558) นอกจากนั้นยังพบ ความกลัวความเสี่ยงในการลงทุน และรายได้ต่อเดือน ตามผลการศึกษาของ วีระชาติ กิเลนทอง (2556) และสุนทรี เหล่าพัดจัน และคณะ (2559) งานวิจัยนี้ได้ศึกษาปัจจัยที่ยังไม่เคยมีการศึกษามาก่อน ได้แก่ การบริโภคที่ฟุ่มเฟือย การหารายได้เสริม การเกิดเหตุการณ์ไม่คาดคิด รายจ่ายต่อเดือน เงินออมต่อเดือน และเงินเก็บ ณ ปัจจุบัน ซึ่งได้จากทฤษฎีการบริโภคของเคนส์ (Keynes, n.d.) ทฤษฎีการบริโภคของฟริดแมน (Friedman, 1957) และทฤษฎีวัฏจักรชีวิต (Ando and Modigliani, 1963) ในขณะที่ ความกังวลถึงปัญหาการมีเงินไม่พอใช้หลังเกษียณ ความสนใจในเรื่องการลงทุน มาจากแนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมการออม

กรอบแนวคิดในงานวิจัยนี้ได้แบ่งตัวแปรออกเป็น ปัจจัยส่วนบุคคล และปัจจัยด้านพฤติกรรม (Figure 1)

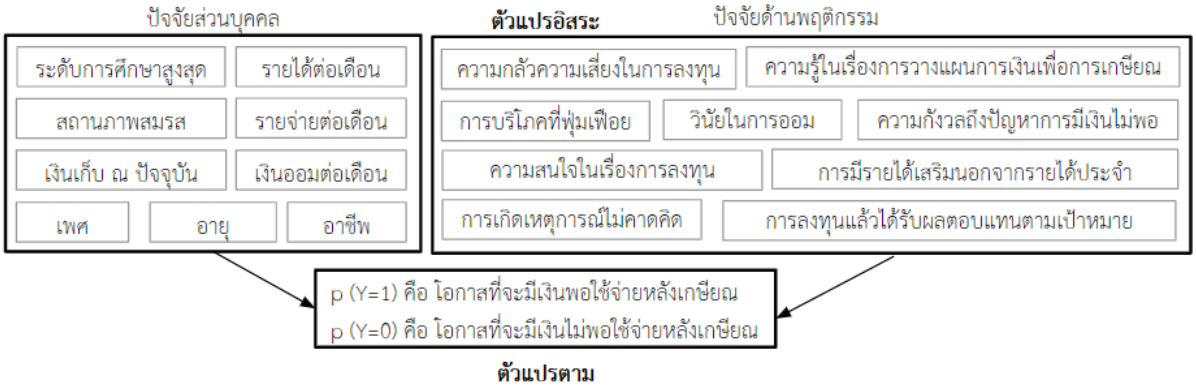

Figure 1 Conceptual Framework

วิธีการศึกษา

การเก็บรวบรวมข้อมูล

งานวิจัยฉบับนี้เก็บข้อมูลปฐมภูมิผ่านแบบสอบถามโดยประชากรคือผู้ที่มีรายได้ในกรุงเทพฯที่มีอายุระหว่าง 25-60 ปี เนื่องจากเป็นวัยทำงานที่มีรายได้และยังไม่เกษียณอายุ นอกจากนี้กรุงเทพฯ มีประชากรที่หนาแน่น มีคนจากทุกภูมิภาคเข้ามาเพื่อหางานทำ และเป็นเมืองหลวงของประเทศไทยที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจอย่างมาก โดยจะเก็บข้อมูลอายุ อายุเกษียณ อายุที่วางแผนว่าจะเสียชีวิต รายจ่ายต่อเดือน เงินเก็บ ณ ปัจจุบัน และเงินที่ตั้งใจจะออมต่อเดือนและนำไปคำนวณในโปรแกรมทดสอบแผนลงทุนเพื่ออนาคตซึ่งจัดทำขึ้นโดยตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยเพื่อให้ทราบว่าผู้ตอบแบบสอบถามจะมีเงินพอใช้หรือไม่พอใช้หลังเกษียณ นอกจากนี้งานวิจัยยังได้เก็บข้อมูลส่วนบุคคลและข้อมูลพฤติกรรมเพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ

ในการศึกษาครั้งนี้ไม่สามารถทราบจำนวนประชากรที่แน่นอนจึงใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบไม่ใช้ความน่าจะเป็นแบบโควต้า (Quota Sampling) ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มจำนวนเท่ากัน ได้แก่ กลุ่มผู้ที่มีการลงทุนในกองทุนเพื่อการเกษียณ และกลุ่มผู้ที่ไม่มีการลงทุนในกองทุนเพื่อการเกษียณ ซึ่งจำนวนตัวอย่างที่ดีพอในการ

อนุมานประชากรทั้งหมดได้จากการคำนวณด้วยสูตร $n = \frac{p\,(1-p)Z^2}{e^2}$ (Cochran,1977) โดยกำหนดให้ค่าสัดส่วนประชากร (p) เท่ากับ 0.5 ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ได้ค่าเท่ากับ 385 ตัวอย่าง จึงทำการเก็บข้อมูลจำนวน 400 ชุด

การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยสถิติเชิงอนุมานทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างความเพียงพอของเงินหลังเกษียณกับปัจจัยส่วนบุคคลและพฤติกรรม ด้วย Chi-square ทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย รายได้ต่อเดือน รายจ่ายต่อเดือน เงินเก็บ ณ ปัจจุบัน และ เงินที่ตั้งใจจะออมต่อเดือน ระหว่างกลุ่มมีเงินไม่พอใช้หลังเกษียณกับกลุ่มมีเงินพอใช้หลังเกษียณด้วย T-test และใช้แบบจำลอง Binary Regression ด้วยวิธี Maximum Likelihood (Eliason, 1993) เพื่อทราบถึงปัจจัยที่มีผลต่อความเพียงพอของเงินหลังเกษียณ โดยมีแบบจำลองดังนี้

$$\ln\left(\frac{p\,(y=1)}{p(y=0)}\right) = \beta_0 + \beta_1 MALE_i + \beta_2 AGE_i + \beta_3 EDU_i + \beta_4 JOB_i + \beta_5 WED_i + \beta_6 AWA_i + \beta_7 UNEX_i + \beta_8 CON_i + \beta_9 SAV_i + \beta_{10} OTH_i + \beta_{11} INV_i + \beta_{12} RET_i + \beta_{13} NAFR_i + \beta_{14} KNOW_i + \beta_{15} INC_i + \beta_{16} EXP_i + \beta_{17} SAVT_i + \beta_{18} SAVM_i + \varepsilon_i$$

โดยที่ p (y=1) คือ โอกาสที่จะมีเงินพอใช้หลังเกษียณ p (y=0) คือ โอกาสที่จะมีเงินไม่พอใช้หลังเกษียณ

MALE คือ เพศ โดยที่ 1 คือ ชาย และ 0 คือ หญิง

AGE คือ อายุ โดยที่ 1 คือ ตั้งแต่ 40 ปี ขึ้นไป และ 0 คือ ต่ำกว่า 40 ปี

EDU คือ ระดับการศึกษาสูงสุด โดยที่ 1 คือ สูงกว่าปริญญาตรี และ 0 คือ ปริญญาตรีหรือต่ำกว่า

JOB คือ อาชีพ โดยที่ 1 คือ อาชีพราชการ พนักงานเอกชน และรัฐวิสาหกิจ และ 0 คือ ธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย และรับจ้าง/ลูกจ้างรายวัน

WED คือ สถานภาพสมรส โดยที่ 1 คือ สมรส/อยู่ร่วมกัน และ 0 คือ โสด/หม้าย/แยกกันอยู่

AWA คือ ความกังวลถึงปัญหาการมีเงินไม่พอใช้หลังเกษียณ โดยที่ 1 คือ ไม่มีความกังวลถึงปัญหาการมีเงินไม่พอใช้หลังเกษียณ และ 0 คือ มีความกังวลถึงปัญหาการมีเงินไม่พอใช้หลังเกษียณ

UNEX คือ เหตุการณ์ไม่คาดคิดระหว่างการทำตามแผนการเงิน โดยที่ 1 คือ ไม่เกิดเหตุการณ์ไม่คาดคิดระหว่างการทำตามแผนการเงิน และ 0 คือ เกิดเหตุการณ์ไม่คาดคิดระหว่างการทำตามแผนการเงิน

CON คือ พฤติกรรมการบริโภคที่ฟุ่มเฟือย โดยที่ 1 คือ มีพฤติกรรมการบริโภคที่ไม่ฟุ่มเฟือย และ 0 คือ มีพฤติกรรมการบริโภคที่ฟุ่มเฟือย

SAV คือ วินัยในการออม โดยที่ 1 คือ มีวินัยในการออม และ 0 คือ ไม่มีวินัยในการออม

OTH คือ รายได้เสริมนอกจากรายได้ประจำ โดยที่ 1 คือ มีรายได้เสริมนอกจากรายได้ประจำ และ 0 คือ ไม่มีรายได้เสริมนอกจากรายได้ประจำ

INV คือ ความสนใจในเรื่องการลงทุน โดยที่ 1 คือ มีความสนใจในเรื่องการลงทุน และ 0 คือ ขาดความสนใจในเรื่องการลงทุน

RET คือ ผลตอบแทนจากการลงทุนตามเป้าหมาย โดยที่ 1 คือ ได้รับผลตอบแทนจากการลงทุนตามเป้าหมาย และ 0 คือ ได้รับผลตอบแทนจากการลงทุนต่ำกว่าเป้าหมาย

NAFR คือ ความกลัวความเสี่ยงในการลงทุน โดยที่ 1 คือ ไม่กลัวความเสี่ยงในการลงทุน และ 0 คือ กลัวความเสี่ยงในการลงทุน

KNOW คือ ความรู้ในเรื่องการวางแผนการเงินเพื่อการเกษียณ โดยที่ 1 คือ มีความรู้ในเรื่องการวางแผนการเงินเพื่อการเกษียณ และ 0 คือ ขาดความรู้ในเรื่องการวางแผนการเงินเพื่อการเกษียณ

INC คือ รายได้ต่อเดือน (หน่วย พันบาท)

EXP คือ รายจ่ายต่อเดือน (หน่วย พันบาท)

SAVT คือ เงินเก็บ ณ ปัจจุบัน (หน่วย พันบาท)

SAVM คือ เงินที่ตั้งใจจะออมต่อเดือน (หน่วย พันบาท)

ε คือ ค่าความคลาดเคลื่อน

β_0 คือ ค่าคงที่

$\beta_{1,2,...,18}$ คือ ค่าสัมประสิทธิ์

i คือ ข้อมูลชุดที่ 1 ถึง 400

ผลการศึกษา

ผลการทดสอบทางสถิติ

ผลการศึกษาพบว่าผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 400 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุต่ำกว่า 40 ปี สถานภาพสมรส/อยู่ร่วมกัน ระดับการศึกษาปริญญาตรีหรือต่ำกว่า ประกอบอาชีพราชการ พนักงานเอกชน และรัฐวิสาหกิจ รายได้เฉลี่ยเท่ากับ 39,396 บาทต่อเดือน รายจ่ายเฉลี่ย 23,769 บาทต่อเดือน เงินเก็บ ณ ปัจจุบันเฉลี่ย 678,396 บาท และปริมาณเงินที่ตั้งใจจะออมต่อเดือนเฉลี่ย 13,100 บาทต่อเดือน

ส่วนใหญ่มีพฤติกรรมกังวลถึงปัญหาการเงิน ไม่ใช้จ่ายฟุ่มเพือย ไม่มีวินัยการออม มีการหารายได้เสริม ไม่มีความสนใจในเรื่องการลงทุน ไม่กลัวความเสี่ยง ขาดความรู้ในการวางแผนเพื่อเกษียณ ไม่เคยเกิดเหตุการณ์ไม่คาดคิดกับตนเองหรือครอบครัว และผลตอบแทนจากการลงทุนไม่เป็นไปตามเป้าหมาย

ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างความเพียงพอของเงินหลังเกษียณกับปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยทางพฤติกรรมด้วย Chi-square พบว่า อายุ ความกังวลถึงปัญหาการมีเงินไม่พอ และวินัยการออม มีความสัมพันธ์ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 โดยผู้ที่อายุต่ำกว่า 40 ปี ไม่มีความกังวลถึงปัญหาการมีเงินไม่พอ และมีวินัยในการออม มีความสัมพันธ์ต่อการมีเงินพอใช้หลังเกษียณ ในขณะที่ เพศ อาชีพ สถานภาพสมรส มีความสัมพันธ์ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 โดยผู้ที่เป็นเพศชาย ประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัว/ค้าขายและรับจ้าง/ลูกจ้าง สถานภาพโสด มีความสัมพันธ์ต่อการมีเงินพอใช้หลังเกษียณ นอกจากนั้นความรู้ในการวางแผนเพื่อเกษียณมีความสัมพันธ์ที่ระดับนัยสำคัญ 0.10 โดยเป็นผู้ที่มีความรู้ในการวางแผนเพื่อเกษียณ มีความสัมพันธ์ต่อการมีเงินพอใช้หลังเกษียณ ในขณะที่ปัจจัยอื่นๆ ไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (Table 1)

Table 1 Results of the relationship between the variables and sufficiency of money after retirement.

Abbreviation	Variable	P-value	Chi-square
MALE	Gender	0.047	3.957**
AGE	Age	0.002	9.861***
EDU	Education	0.403	0.699
JOB	Job	0.028	5.504**
WED	Relationship status	0.031	4.677**
AWA	The anxiety of insufficient fund after retirement	0.000	21.580***
UNEX	Unexpected events	0.915	0.011
CON	Lavish consumption	0.556	0.347
SAV	Discipline in saving.	0.002	9.549***
OTH	Earning extra income apart from regular income	0.971	0.001
INV	Interested in investment	0.849	0.036
RET	Return on investment	0.507	0.441
NAFR	The fear of taking risk on investment	0.560	0.339

Table 1 (continued)

Abbreviation	Variable	P-value	Chi-square
KNOW	Knowledge of financial planning for retirement.	0.055	3.692*

Note: * Significant at the 10% level, ** Significant at the 5% level, *** Significant at the 1% level

ผลการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระหว่างกลุ่มที่มีเงินไม่พอใช้หลังเกษียณกับกลุ่มที่มีเงินพอใช้หลังเกษียณด้วย T-test พบว่า มีความแตกต่างกันของรายจ่ายเฉลี่ยต่อเดือน เงินเก็บเฉลี่ย ณ ปัจจุบัน และเงินที่ตั้งใจจะออมเฉลี่ยต่อเดือน ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 โดยผู้ที่มีเงินพอใช้จะมีรายจ่ายเฉลี่ยต่อเดือน น้อยกว่า ผู้ที่มีเงินไม่พอใช้ 7,420 บาท ในขณะที่มีเงินเก็บเฉลี่ย ณ ปัจจุบัน มากกว่า 930,377.54 บาท และมีเงินที่ตั้งใจจะออมเฉลี่ยต่อเดือน มากกว่า 15,665.48 บาท ในขณะที่รายได้เฉลี่ยต่อเดือนไม่มีความแตกต่างกัน (Table 2)

Table 2 Results of the difference between the mean of the variables. Between groups with enough money after retirement and groups without enough money after retirement, tested with T-test statistics.

Variable	Y	N	Mean	S.D.	P-value	t-stat
Income	insufficient	285	39,077.58	35,473.809	0.794	-0.261
	sufficient	115	40,186.35	45,073.642		
Expense	insufficient	285	25,901.93	21,825.349	0.000	3.609 ***
	sufficient	115	18,481.93	17,140.968		
Current savings	insufficient	285	370,296.83	987,644.189	0.001	-3.324 ***
	sufficient	115	1,300,674.37	2,935,287.965		
Expected monthly savings	insufficient	285	8,498.00	13,918.367	0.000	-4.121 ***
	sufficient	115	24,163.48	39,793.366		

Note: * Significant at the 10% level, ** Significant at the 5% level, *** Significant at the 1% level

ผลการประมาณค่าแบบจำลอง

ผลจากการประมาณค่าแบบจำลองโลจิต พบว่าแบบจำลองที่ 2 มีค่า Adjusted R-squared เท่ากับ 0.2702 สูงกว่าแบบจำลองที่ 1 ซึ่งมีค่าเท่ากับ 0.2499 และค่าร้อยละความถูกต้องในการพยากรณ์ มีค่าเท่ากับร้อยละ 82.25 สูงกว่าแบบจำลองที่ 1 ซึ่งมีค่าเท่ากับร้อยละ 81.25 ดังนั้นจึงใช้แบบจำลองที่ 2 ในการคำนวณค่า Marginal effect (Table 3)

ผลการประมาณค่าสัมประสิทธิ์ของแบบจำลอง พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีเงินพอใช้หลังเกษียณของผู้มีรายได้ในกรุงเทพฯ ได้แก่ ระดับการศึกษาสูงสุด เงินเก็บ ณ ปัจจุบัน มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับการมีเงินพอใช้หลังเกษียณ ที่ระดับนัยสำคัญ 0.10 และ 0.05 ตามลำดับ รวมถึงเงินที่ตั้งใจจะออมต่อเดือน และความกังวลถึงปัญหาการมีเงินไม่พอใช้หลังเกษียณมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับการมีเงินพอใช้หลังเกษียณ ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 ในขณะที่อายุ รายจ่ายต่อเดือน มีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับการมีเงินพอใช้หลังเกษียณ ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 และ 0.01 ตามลำดับ สำหรับตัวแปรอื่นๆ ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

Table 3 Estimation results from Binary Regression Model

Variable	Model 1	Model 2	Marginal effect
C	0.24 (0.54)	-0.07 (0.35)	
MALE	0.23 (0.29)	0.31 (0.28)	0.0475
AGE	-0.71 (0.34) **	-0.70 (0.34) **	-0.1084
EDU	0.69 (0.41) *	0.69 (0.40) *	0.1208
JOB	-0.11 (0.29)	-0.11 (0.28)	-0.0164
WED	-0.16 (0.34)	-0.10 (0.32)	-0.0158
EXP	-0.00 (0.00) ***	-0.00 (0.00) ***	-0.0195
SAVT	0.00 (0.00) **	0.00 (0.00) **	0.0001
SAVM	0.00 (0.00) ***	0.00 (0.00) ***	0.0159
AWA	0.92 (0.33) ***	0.87 (0.32) ***	0.1542
UNEX	-0.36 (0.30)		
CON	0.07 (0.34)		
SAV	-0.15 (0.34)	-0.21 (0.33)	-0.0320
OTH	-0.01 (0.30)		
INV	-0.23 (0.38)		
RET	0.21 (0.40)		
NAFR	-0.20 (0.34)		
KNOW	0.45 (0.34)	0.36 (0.32)	0.0565
McFadden R-squared	0.3249	0.3202	
Adjusted R-squared	0.2499	0.2702	
Akaike criterion	359.9699	350.2652	
Schwarz criterion	431.8163	398.1628	
Hannan-Quinn	388.4220	369.2332	
All correct prediction	81.25%	82.25%	

Note: The value in parentheses is the tolerance of the estimator (standard error of estimator)

* Significant at the 10% level, ** Significant at the 5% level, *** Significant at the 1% level

อภิปรายผลการศึกษา

จากการประมาณค่าแบบจำลอง Binary regression พบว่า อายุ มีผลไม่สอดคล้องกับงานศึกษาของ วีระชาติ กิเลนทอง (2556) ที่ระบุว่ากลุ่มผู้ที่มีอายุ 40-60 ปี มีสัดส่วนของการมีเงินพอใช้หลังเกษียณมากกว่ากลุ่มผู้ที่มีอายุ 25-39 ปี ทั้งนี้เนื่องจาก ผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 40 ปีขึ้นไป อาจมีเหตุจำเป็นที่ต้องใช้เงินในปริมาณที่มากขึ้น ในขณะที่ระดับการศึกษา มีผลสอดคล้องกับงานศึกษาของ วีระชาติ กิเลนทอง (2556) ที่ระบุว่าผู้ที่มีระดับการศึกษาที่สูงกว่าปริญญาตรี โดยเฉลี่ยแล้วจะมีเงินออมส่วนเกิน ณ วันเกษียณมากกว่าผู้ที่มีระดับการศึกษาปริญญาตรี และต่ำกว่าปริญญาตรี นอกจากนี้ยังพบว่า ความกังวลถึงปัญหาการมีเงินไม่พอใช้หลังเกษียณ ซึ่งเป็นปัจจัยที่ยังไม่เคยมีการศึกษามาก่อน ส่งผลต่อโอกาสการมีเงินพอใช้หลังเกษียณมากที่สุด โดยมีค่า marginal effect เท่ากับ 0.1542 ซึ่งมากกว่า ระดับการศึกษา และอายุ ที่มีค่า marginal effect เท่ากับ 0.1208 และ-0.1084 ตามลำดับ ในขณะที่ตัวแปรเชิงปริมาณพบว่า รายจ่ายต่อเดือนมีผลต่อโอกาสการมีเงินพอใช้หลังเกษียณมากที่สุด โดยมีค่า marginal effect เท่ากับ -0.0195 ซึ่งมากกว่า เงินที่ตั้งใจจะออมต่อเดือน และเงินเก็บ ณ ปัจจุบัน ที่มีค่า marginal effect เท่ากับ 0.0159 และ 0.0001 ตามลำดับ

นอกจากนี้ปัจจัยที่ไม่มีนัยสำคัญในแบบจำลอง Binary regression แต่มีความสัมพันธ์กับความเพียงพอของเงินหลังเกษียณ ได้แก่ เพศ และความรู้ในการวางแผนเพื่อเกษียณ ซึ่งมีผลสอดคล้องกับงานวิจัยของ วีระชาติ กิเลนทอง (2556) และสุพัตรา สมวงศ์ และ บังอร สวัสดิ์สุข (2559) ที่ระบุว่า เพศชาย จะมีเงินออมส่วนเกิน ณ วันเกษียณมากกว่าเพศหญิง และผู้ที่มีความรู้ทางการเงินจะมีลักษณะการออมเงินเพื่อวัยเกษียณมากกว่าผู้ที่ขาดความรู้ นอกจากนี้ วินัยในการออม มีผลสอดคล้องกับการศึกษาของ เนษพร นาคสีเหลือง (2557) ที่ระบุว่า วินัยในการออมมีผลต่อการออมเพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการเกษียณอายุ ในขณะที่ สถานภาพ มีผลไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ วีระชาติ กิเลนทอง (2556) ที่พบว่า ผู้ที่สมรส/อยู่ด้วยกันแต่ไม่ได้แต่งงาน โดยเฉลี่ยแล้วจะมีเงินออมส่วนเกิน ณ วันเกษียณมากกว่าผู้ที่โสด/หย่าร้าง/หม้าย/แยกกันอยู่ แต่ผลที่ได้คือ ผู้ที่โสดจะมีแนวโน้มมีเงินพอใช้หลังเกษียณมากกว่าผู้ที่สมรส เนื่องจากผู้ที่มีสถานภาพสมรสอาจมีภาระค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการเลี้ยงดูและการศึกษาของบุตรที่เพิ่มขึ้น สำหรับอาชีพ ได้มีการศึกษาอาชีพรับจ้างและธุรกิจส่วนตัว เพิ่มเติมจากงานศึกษาของ วีระชาติ กิเลนทอง (2556, 2557) และพบว่า อาชีพรับจ้างและธุรกิจส่วนตัว มีแนวโน้มที่จะมีเงินพอใช้หลังเกษียณมากกว่า อาชีพราชการ พนักงานเอกชนและรัฐวิสาหกิจ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากอาชีพรับจ้างและธุรกิจส่วนตัวสามารถหารายได้ที่สูงกว่าปกติได้ในบางเดือน

สรุปผลและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาพบว่า เพศชาย อายุต่ำกว่า 40 ปี ระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี อาชีพธุรกิจส่วนตัว/ค้าขายและรับจ้าง/ลูกจ้าง สถานภาพโสด ไม่ต้องกังวลถึงปัญหาการเงิน เคยเกิดเหตุการณ์ไม่คาดคิด มีพฤติกรรมการบริโภคไม่ฟุ่มเฟือย มีวินัยในการออม หารายได้เสริม ไม่มีความสนใจในเรื่องการลงทุน ลงทุนแล้วได้รับผลตอบแทนตามเป้าหมาย กลัวความเสี่ยงในการลงทุน มีความรู้ในเรื่องการวางแผนการเงินเพื่อเกษียณ มีแนวโน้มที่จะมีเงินพอใช้จ่ายหลังเกษียณ นอกจากนี้ การมีรายจ่ายต่อเดือนที่ลดลง ออมเงินต่อเดือนที่เพิ่มขึ้น และเงินเก็บ ณ ปัจจุบันที่เพิ่มขึ้น จะส่งผลต่อการมีเงินพอใช้จ่ายหลังเกษียณของผู้มีรายได้ในกรุงเทพฯ เช่นเดียวกัน

ผู้มีรายได้ควรมีการดำเนินการเพื่อให้มีเงินพอใช้หลังเกษียณ ดังนี้

1.สร้างวินัยในการออมให้กับตนเองตั้งแต่อายุยังน้อยด้วยการออมเงินส่วนหนึ่งก่อนนำไปใช้จ่ายและทำบัญชีรายรับรายจ่าย เพื่อให้ทราบและสามารถลดค่าใช้จ่ายที่ฟุ่มเฟือยลงเพื่อให้มีเงินออมต่อเดือนเพิ่มขึ้น

2.ศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับการวางแผนทางการเงินเพื่อการเกษียณ เช่น การใช้โปรแกรมคำนวณเงินออมเพื่อวัยเกษียณ การลงทุนในกองทุนรวมเพื่อการเลี้ยงชีพ (RMF) การทำประกันชีวิตแบบบำนาญ

ภาครัฐควรมีการดำเนินการเพื่อให้มีเงินพอใช้หลังเกษียณ ดังนี้

1.ลดหรือยกเลิกการเก็บภาษีเงินฝาก สำหรับผู้มีเงินฝากต่ำกว่า4,000,000 บาท เพื่อให้ผู้ออมได้รับผลตอบแทนมากขึ้นและเป็นการสร้างแรงจูงใจในการออมสำหรับผู้ที่มีรายได้น้อยถึงรายได้ปานกลาง

2.ส่งเสริมความรู้ในเรื่องการวางแผนการเงินให้ประชาชนโดยการบรรจุวิชาการบริหารการเงินส่วนบุคคลลงในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน จัดสัมมนาและสร้างสื่อให้ความรู้ เช่น โฆษณาโทรทัศน์สำหรับการให้ความรู้เกี่ยวกับ การวางแผนการออมอย่างถูกวิธี การใช้โปรแกรมการคำนวณมูลค่าเงินอย่างง่าย

3. ขยายอายุเกษียณ เพื่อให้กลุ่มคนอายุตั้งแต่ 40 ปีที่มีโอกาสมีเงินไม่พอหลังเกษียณ มีช่วงเวลาในการมีรายได้มากขึ้น ส่งผลให้มีเงินเก็บเพื่อเกษียณที่สูงขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ที่ให้การสนับสนุนค่าลงทะเบียนเข้าที่ประชุมวิชาการ และการศึกษาครั้งนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิชา 01101491 วิธีวิจัยทางเศรษฐศาสตร์ โดยได้รับความร่วมมือจาก นายกิตติพัฒน์ รอดสวัสดิ์ นายฐิติพงศ์ อรัญเวศ นายธนาธิป มาร์ติน พรรัตนกำจาย นายเปรมชัย พิพัฒน์พงศา นายภวิศพงศ์ เทพไชย นายพลากร โรหิโตปการ และนางสาวกำลังใจ กาญจนเลขา นิสิตปริญญาตรีคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ที่มีส่วนช่วยให้การทำงานวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วง

เอกสารอ้างอิง

United Nations. 2015. **World Population Ageing** (Online). http://www.un.org/en/development/desa/population/publications/pdf/ageing/WPA2015_Report.pdf, August 21 2018.

ณภัชศา ธาราชีวิน. 2558. **ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการออมเงินส่วนบุคคลเพื่อการเกษียณ**. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ธนาคารแห่งประเทศไทย. 2556. **รายงานผลการสำรวจทักษะทางการเงินของไทย ปี 2556** (Online). https://www.1213.or.th/th/aboutfcc/knownfcc/Documents/2013%20ThaiFLSurvey.pdf, 21 สิงหาคม 2561.

ธนาคารแห่งประเทศไทย. 2559. **สรุปผลการสำรวจทักษะทางการเงิน (Financial Literacy) ปี 2559 และแนวทางการดำเนินการของ ธปท** (Online). https://www.bot.or.th/Thai/AboutBOT/Activities/Documents/Article_23Aug2018_1.pdf, 21 สิงหาคม 2561.

เนษพร นาคสีเหลือง. 2557. **ปัจจัยที่มีผลต่อการออมเพื่อเตรียมความพร้อมการเกษียณอายุของพนักงานธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) สำนักงานใหญ่**. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

บุญเลิศ จิตรมณีโรจน์ และ วีรชาติ กิเลนทอง. 2557. **การเตรียมพร้อมสำหรับการวางแผนทางการเงินเพื่อวัยเกษียณของกลุ่มแรงงานในระบบช่วงอายุ 25-39 ปี**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.

พัฒนี ทองพึง. 2555. **การวางแผนการเงินส่วนบุคคลเพื่อวัยเกษียณอายุ : กรณีศึกษาเฉพาะครูโรงเรียนสังกัด กรุงเทพมหานคร**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย. 2559. **สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ.2559** (Online). http://thaitgri.org/?p=38427, 21 สิงหาคม 2561.

วิชัย เอกพลากร และคณะ. 2559. **การสำรวจสุขภาพประชาชนไทยโดยการตรวจร่างกายครั้งที่ 5 พ.ศ.2557**. นนทบุรี: สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข.

วีระชาติ กิเลนทอง และ คณะ. 2556. **การเตรียมความพร้อมสำหรับการวางแผนทางการเงินเพื่อวัยเกษียณของกลุ่มแรงงานในระบบ ช่วงอายุ 40-60 ปี**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.

สุนทรี เหล่าพัดจัน และคณะ. 2559. **โครงการการศึกษาวิเคราะห์ระดับสินทรัพย์การออมขั้นต่ำที่ผู้เกษียณอายุพึงมีสำหรับการประกันคุณภาพชีวิตขั้นพื้นฐาน (วัยสูงอายุ)**. ม.ป.ท.

สุพัตรา สมวงศ์ และ บังอร สวัสดิ์สุข. 2559. “ศึกษาการออมเพื่อวัยเกษียณของลูกค้าธนาคารทหารไทยจำกัด (มหาชน) จังหวัดพะเยา.” **การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ราชธานีวิชาการ ครั้งที่ 1** 2559: 767-779.

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีบุตรของคนเจเนอเรชันวายที่มีสถานภาพสมรสและทำงานอยู่ในระบบในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

Factors Influencing on Having Children of People in Generation Y Who Got Married and Working in Formal Sector in Bangkok Metropolitan Region

ภพศม จิวะเริงสวัสดิ์[1*] ณัฐนรี โนนทะศรี[1] สุปรียา มิตพะมา[1] จินัสญา กุลจิตติธารา[1] อัญมณี มณีรัตน์[1], จีรพัฒน์ กุลชลศิวัฒน์[1] เทียนสว่าง ห่อทอง[1] สุธินี ฉ่ำประวิง[1] และ พุฒิพัฒน์ ทวีวชิรพัฒน์[1]

Phobsama Jiwaraungsawat[1*], Natthanaree Nonthasri[1], Supreeya Mitpama[1], Jinussaya Kunchittithara[1], Unyamanee Maneerat[1], Jeerapat Kulchonsiwat[1], Tiansawang Horthong[1], Suthinee Champrawing[1] and Puttiphat Thaweevachiraphat[1]

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจมีบุตรของคนเจเนอเรชันวายวายอายุระหว่าง 22-38 ปีที่มีสถานภาพสมรสและทำงานอยู่ในระบบ โดยใช้ข้อมูลปฐมภูมิจากการเก็บแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 296 คน ที่มีอายุระหว่าง 22-38 ปี ในพื้นที่กรุงเทพฯและปริมณฑล และทดสอบด้วยสถิติไคสแควร์ เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างการมีบุตรกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจมีบุตร และประมาณค่าแบบจำลองการถดถอยโลจิสติคทวิ เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจมีบุตร ผลการวิจัย พบว่าระดับการศึกษา รายได้หลังหักค่าใช้จ่าย ปัญหาสุขภาพ ระยะเวลาการทำงาน และขนาดครอบครัวก่อนสมรสมีอิทธิพลต่อการมีบุตร

ABSTRACT

The objective of this research aimed to study factors influencing decision on having child of people in generation Y who got married and work in formal sector. The primary data was collected by using questionnaires from 296 people between ages of 22-38 in Bangkok metropolitan region. The hypotheses were tested with Chi-Square Test which was used to determine the relationship between childbirth and factors influencing decision on having child and Binary Logistic Regression which was used to analyse factors influencing decision on having child. The result indicated that educational level, net income, health problems, period of employment and family formation before marriage have an impact on childbirth.

Keyword: child of people in generation Y, factors influencing decision on having child

*Corresponding author; e-mail address: **phobsama.g@ku.th**

[1] ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพฯ 10900

[1] Department Economics, Faculty of Economics, Kasetsart University, Bangkok, 10900

คำนำ

ทรัพยากรมนุษย์ ถือได้ว่าเป็นหนึ่งในปัจจัยการผลิตที่มีความสำคัญเป็นอย่างมากต่อภาคการผลิตและบริการของประเทศไทย ซึ่งมีผลต่อความสามารถในการแข่งขันและการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ แต่ในปัจจุบันพบว่า ประเทศไทยมีอัตราการเกิดและสัดส่วนของกำลังแรงงานต่อจำนวนประชากรทั้งหมดลดลง โดยในปี 2560 สตรีหนึ่งคนมีจำนวนบุตรเฉลี่ยเท่ากับ 1.6 คน ลดลงจาก 3.7 คน ในปี 2524 (สำนักงานพัฒนาระบบข้อมูลข่าวสารสุขภาพ, 2560) ส่งผลให้สัดส่วนของกำลังแรงงานต่อจำนวนประชากรทั้งหมดลดลงอย่างต่อเนื่องร้อยละ 0.25 ต่อปี และค่าจ้างแรงงานสูงขึ้นร้อยละ 1.8 ดังนั้นคาดว่าจะทำให้อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศไทยลดลงร้อยละ 7 และลดลงร้อยละ 14 ในปี 2563 และปี 2583 ตามลำดับ (ธนะพงษ์ โพธิปิติ, 2553) โดยปัญหาอัตราการเกิดที่ลดลงนี้เป็นผลมาจากคู่สมรสในปัจจุบันมีบุตรลดลง

สาเหตุสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการมีบุตร พิจารณาได้จาก 2 ปัจจัย คือ ปัจจัยเชิงพฤติกรรม และปัจจัยส่วนบุคคล โดยในปัจจัยเชิงพฤติกรรม คนเจเนอเรชันวายที่มองว่าสภาพแวดล้อมทางสังคมไม่มีคุณภาพ มีทัศนคติต่อการมีบุตรในเชิงลบ และมีรายได้หลังหักค่าใช้จ่ายน้อยมีผลให้คนมีบุตรลดลง (มนสิการ กาญจนะจิตรา, กัญญาพัชร สุทธิเกษม และรีนา ต๊ะดี, 2560) รวมถึงบทบาทชายหญิงที่ไม่เท่าเทียมกันทำให้ผู้หญิงชะลอการมีบุตรหรือลดจำนวนการมีบุตรลง (ภูเบศร์ สมุทรจักร, 2557) และในปัจจัยส่วนบุคคล พิจารณาถึงค่าเสียโอกาสในการทำงานและการศึกษาต่อที่ส่งผลต่อการมีบุตรที่ลดลง หากกรณีที่บุคคลมีการศึกษาสูงหรือให้ความสำคัญกับการทำงานมากจะมองว่าค่าเสียโอกาสเกี่ยวกับเวลาที่ต้องใช้ในการเลี้ยงดูบุตรนั้นค่อนข้างสูง จึงทำให้เขาตัดสินใจไม่มีบุตรหรือมีบุตรลดลง (เทียนฉาย กีระนันทน์, 2527) ตลอดจนปัจจัยด้านค่านิยมของขนาดครอบครัวอาจมีผลต่อความต้องการมีบุตร โดยผู้ที่อาศัยอยู่ในครอบครัวขยายมีแนวโน้มที่จะมีบุตรมากกว่าผู้ที่อาศัยอยู่ในครอบครัวเดี่ยว (กนกวรา พวงประยงค์, 2559) โดยในงานวิจัยที่ผ่านมาไม่ได้สะท้อนจากกลุ่มประชากรที่สามารถมีบุตรได้จริง เนื่องจากกลุ่มประชากรที่มีความพร้อมสำหรับการมีบุตรส่วนใหญ่เป็นประชากรที่สมรสแล้ว แต่ในงานวิจัยที่ผ่านมามิได้ศึกษาในกลุ่มประชากรดังกล่าว นอกจากนี้ยังมีเพียงงานวิจัยทางการแพทย์เท่านั้น ที่ชี้ให้เห็นว่าภาวะมีบุตรยากทำให้คนมีบุตรที่ลดลง (เจริญไชย เจียมจรรยา และวนัสยา สุอังคะวทิน, 2547) ดังนั้นภาวะมีบุตรยากจึงอาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้คู่สมรสมีบุตรลดลง

ดังนั้นงานวิจัยครั้งนี้ที่ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีบุตรของคนเจเนอเรชันวาย อายุระหว่าง 22-38 ปี ที่มีสถานภาพสมรสและทำงานอยู่ในระบบในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จะนำไปสู่แนวทางในการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนกำลังแรงงานไทยในอนาคต ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อองค์กรและหน่วยงานทุกภาคส่วนตลอดจนเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ

วัตถุประสงค์งานวิจัย

ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีบุตรในคนเจเนอเรชันวายอายุระหว่าง 22-38 ปีที่มีสถานภาพสมรสและทำงานอยู่ในระบบในกรุงเทพมหานครและปริมณฑลในจำนวนที่แตกต่างกัน

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยนี้อยู่บนพื้นฐานทฤษฎีอุปสงค์ (Alfred Marshall. 2433) กล่าวว่า ผู้บริโภคจะแสวงหาอรรถประโยชน์สูงสุดภายใต้งบประมาณที่จำกัด หากคู่สมรสมีรายได้เพิ่มขึ้นและมีทัศนคติที่ดีต่อการมีบุตร โดยเห็นว่าการมีบุตรจะก่อให้เกิดอรรถประโยชน์สูงกว่าการบริโภคสินค้าอื่นๆ คู่สมรสจะตัดสินใจมีบุตร เช่นเดียวกับทฤษฎีของ Becker (Becker. 2503) ที่กล่าวถึงอุปสงค์หรือความต้องการมีบุตร โดยเปรียบเทียบการมีบุตรเสมือนการตัดสินใจซื้อสินค้าประเภทคงทน ทั้งนี้อุปสงค์ต่อบุตรมีต้นทุนหลายอย่าง เช่น ค่าเสียโอกาสด้านการศึกษา หากมีบุตรจะทำให้เสียโอกาสในการศึกษาต่อ ค่าเสียโอกาสในการทำงาน ซึ่งคู่สมรสมองว่าความก้าวหน้าและความมั่นคงในหน้าที่การงานมีความสำคัญในชีวิต รวมถึงคู่สมรสที่มีภาระค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวันสูง ทำให้มีรายได้หลังหักค่าใช้จ่ายน้อย มีกำลังในการเลี้ยงดูที่ไม่เพียงพอจึงตัดสินใจไม่มีบุตร เป็นต้น ดังนั้นหากต้นทุนจากการมีบุตรสูงจะส่งผลให้ความต้องการมีบุตรลดลง นอกจากนี้ยังมีทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผล (Icek Ajzen. 2518) ได้อธิบายไว้ว่า พฤติกรรมของบุคคลอาจเกิดจากการคล้อยตามกลุ่มบุคคลที่มีความสำคัญ โดยเฉพาะคนในครอบครัว หากบุคคลนั้นมีลักษณะครอบครัวเป็นครอบครัวเดี่ยว จะมีแนวโน้มไม่มีบุตรมากกว่าบุคคลที่มีครอบครัวขยาย

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาประเด็นที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีบุตรที่ผ่านมา พบว่า งานวิจัยของเจริญไชย เจียมจรรยา และวนัสยา สุอังคะวาทิน (2547) ศึกษาสาเหตุของปัญหาสภาวะมีบุตรยากที่พบว่าคู่สมรสที่เข้ารับการรักษาส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 30-39 ปี แต่ไม่ได้ศึกษาว่าผู้ที่มีปัญหาสภาวะมีบุตรยากตัดสินใจมีบุตรลดลงหรือไม่ งานวิจัยของภูเบศร์ สมุทรจักร (2557) พบว่าการมีบุตรที่ลดลงเป็นผลมาจากทัศนคติและการดำเนินชีวิตของคนเจนเนอเรชันวายที่ให้ความสำคัญต่อความมั่นคงในชีวิตและใช้เวลาเพื่อทำให้ตนเองมีความสุขเป็นหลัก ขณะที่งานวิจัยของเมทิณี แสงกระจ่าง (2558) พบว่าการมีบุตรที่ลดลงเกิดจากค่าเสียโอกาสในการศึกษาต่อ ค่าเสียโอกาสในการทำงาน ค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงดู เช่นเดียวกับงานวิจัยของปิยวัฒน์ เกตุวงศา, ศุทธิดา ชวนวัน และวิชาญ ชูรัตน์ (2559) ที่ศึกษาปัจจัยด้านค่าเสียโอกาสในการทำงานซึ่งส่งผลต่อการมีบุตรที่ลดลงจากการย้ายถิ่นไปทำงานในแหล่งอุตสาหกรรม โดยงานวิจัยของมนสิการ กาญจนะจิตรา, กัญญาพัชร สุทธิเกษม และ รีนา ต๊ะดี (2559) มีข้อสรุปว่ารายได้หลังหักค่าใช้จ่ายมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจไม่มีบุตร อย่างไรก็ตามงานวิจัยที่เกี่ยวข้องส่วนใหญ่ศึกษาจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม ขณะที่มีเพียงงานวิจัยของกนกวรา พวงประยงค์ (2559) ที่ใช้การวิเคราะห์แบบจำลองถดถอยโพรบิท โดยศึกษาปัจจัยขนาดของครัวเรือนมีอิทธิพลต่อความต้องการมีบุตรในอนาคตของสตรีที่สมรสในประเทศไทย แต่ไม่ได้ศึกษาถึงจำนวนบุตรของคู่สมรสที่มีในปัจจุบัน

จากงานวิจัยที่ผ่านมาส่วนใหญ่ศึกษากลุ่มประชากรโดยรวมของประเทศ แต่ไม่ได้ทำการศึกษาในกลุ่มประชากรเจเนอเรชันวายอายุระหว่าง 22-38 ปีที่มีสถานภาพสมรสและทำงานในระบบโดยตรง ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีช่วงอายุตรงกับวัยเจริญพันธุ์และมีแนวโน้มที่จะมีบุตรที่มีคุณภาพ ดังนั้นการทดสอบความสัมพันธ์ด้วยสถิติไคสแควร์ และอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างการมีหรือไม่มีบุตรในกลุ่มประชากรดังกล่าวกับตัวแปรที่มีผลต่อการมี

หรือไม่มีบุตรด้วยแบบจำลองโลจิสติคทวิ จะนำไปสู่การแก้ปัญหาขาดแคลนแรงงานทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ อันเนื่องมาจากอัตราการเกิดลดลง

วิธีการศึกษา

การเก็บข้อมูล

การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีบุตรใช้ข้อมูลปฐมภูมิ โดยกลุ่มตัวอย่าง คือ กลุ่มคนเจเนอเรชันวายอายุระหว่าง 22-38 ปี ที่มีสถานภาพสมรสและทำงานอยู่ในระบบ[2] ในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล ซึ่งมีแนวโน้มที่จะมีบุตรที่มีคุณภาพ เนื่องจากมีความหลากหลายของกลุ่มตัวอย่าง และผู้ที่ทำงานในระบบมีรายได้และหน้าที่การงานที่มั่นคง อีกทั้งได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพผ่านการแจกแบบสอบถาม ซึ่งแบบสอบถามนั้นประกอบด้วยคำถาม 2 ส่วนคือลักษณะส่วนบุคคลและทัศนคติต่อการมีบุตร การสุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ทำโดยสุ่มแบบไม่อาศัยหลักความน่าจะเป็น ซึ่งใช้การสุ่มแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) จำนวน 296 ตัวอย่าง จากสูตรของ W.G. Cochran (กัลยา วาณิชย์บัญชา. 2549 : 74) คือ

$$n = P(1-P)\frac{\left(Z_{\alpha/2}\right)^2}{e^2}$$

ที่ระดับความเชื่อมั่นที่ร้อยละ 95 ค่าสัดส่วนความคลาดเคลื่อนที่ 0.05 ค่าสัดส่วนของกลุ่มคนเจเนอเรชันวายเท่ากับ 0.19 โดยจัดเก็บข้อมูลในเดือนตุลาคม 2561

การวิเคราะห์ข้อมูล

งานวิจัยครั้งนี้ศึกษาถึงเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการมีหรือไม่มีบุตร ดังนั้นจึงใช้สถิติอนุมานด้วยการทดสอบไคสแควร์ และประมาณแบบจำลองสมการถดถอยโลจิสติคทวิ (Binary Logistic Regression) ด้วยวิธี Maximum Likelihood (Damodar N. Gujarati and Dawn C. Porter, 2009) เพื่ออธิบายความสัมพันธ์ระหว่างการมีหรือไม่มีบุตรกับตัวแปรที่มีผลต่อการมีหรือไม่มีบุตรต่างๆ แสดงได้ดังนี้

$$\ln(\text{Odds Ratio}) = Y = \beta_0 + \beta_1 Edu_i + \beta_2 Work_i + \beta_3 Fam_i + \beta_4 Health_i + \beta_5 Role_i + \beta_5 Envi_i + \beta_6 Income_i + \beta_7 Netincome_i + \beta_8 Attitude_i + \varepsilon_i$$

โดยที่ Y = 1 หมายถึง คนตัดสินใจไม่มีบุตร และ P(Y=1) คือ ความน่าจะเป็นที่คนจะตัดสินใจไม่มีบุตร

Y = 0 หมายถึง คนตัดสินใจมีบุตร และ P(Y=0) คือ ความน่าจะเป็นที่คนจะตัดสินใจมีบุตร

i = ประชากรคนที่ 1 ถึง 296

$\beta_{1,2,\ldots,8}$ = ค่าสัมประสิทธิ์

Edu_i คือ ระดับการศึกษา โดยที่ 1 คือ ผู้ที่สำเร็จการศึกษาสูงกว่าระดับปริญญาตรีและ 0 คือ ผู้ที่สำเร็จการศึกษาต่ำกว่าหรือเทียบเท่าระดับปริญญาตรี

$Work_i$ คือ ระยะเวลาการทำงานปัจจุบัน โดยที่ 1 คือ ผู้ที่ทำงานในหน่วยงานปัจจุบันมาแล้วมากกว่า 9 ปี และ 0 คือ ผู้ที่ทำงานในหน่วยงานปัจจุบันมาแล้วน้อยกว่า 9 ปี

Fam_i คือ ขนาดครอบครัวก่อนสมรส โดยที่ 1 คือ ผู้ที่มีขนาดครอบครัวก่อนสมรสแบบครอบครัวเดี่ยว และ 0 คือ ผู้ที่มีขนาดครอบครัวก่อนสมรสแบบครอบครัวขยาย

$Health_i$ คือ ปัญหาสุขภาพ โดยที่ 1 คือ ผู้ที่มีปัญหาสุขภาพ และ 0 คือ ผู้ที่ไม่มีปัญหาสุขภาพ

$Role_i$ คือ บทบาทชายหญิง โดยที่ 1 คือ มีบทบาทชายหญิงที่เท่าเทียม และ 0 คือ มีบทบาทชายหญิงที่ไม่เท่าเทียม

$Envi_i$ คือ ความกังวลต่อสภาพแวดล้อม โดยที่ 1 คือ ผู้ที่มีความกังวลต่อสภาพแวดล้อมในสังคม และ 0 คือ ผู้ที่ไม่มีความกังวลต่อสภาพแวดล้อมในสังคม

$Income_i$ คือ ระดับรายได้ โดยที่ 1 คือ ผู้ที่มีรายได้น้อยกว่า 40,000 บาท และ 0 คือ ผู้ที่มีรายได้มากกว่า 40,000 บาท

$Netincome_i$ คือ ระดับรายได้หลังหักค่าใช้จ่าย โดยที่ 1 คือ ผู้ที่มีรายได้หลังหักค่าใช้จ่ายน้อยกว่า 10,000 บาท และ 0 คือ ผู้ที่มีรายได้หลังหักค่าใช้จ่ายมากกว่า 10,000 บาท

$Attitude_i$ คือ มุมมองต่อการมีบุตร โดยที่ 1 คือ ผู้ที่มีทัศนคติด้านลบต่อการมีบุตร และ 0 คือ ผู้ที่มีทัศนคติด้านบวกต่อการมีบุตร

จากสมการถดถอยโลจิสติคทวิ สามารถอธิบายขนาดความสัมพันธ์ด้วยผลกระทบส่วนเพิ่ม หรือ Maginal Effect ดังสมการ $\frac{\partial \hat{P}}{\partial X_i} = \hat{\beta}_i(1-\hat{P})\hat{P}$

ผลการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างในคนเจเนอเรชันวายอายุระหว่าง 22-38 ปีที่มีสถานภาพสมรสและทำงานอยู่ในระบบในกรุงเทพมหานครและปริมณฑลจำนวน 296 คน ส่วนใหญ่เป็นผู้มีระดับการศึกษาต่ำกว่าหรือเทียบเท่าปริญญาตรี ที่มีระยะการทำงานปัจจุบันน้อยกว่า 9 ปี มีระดับรายได้ต่ำกว่า 40,000 บาท ไม่มีปัญหาสุขภาพ และมีขนาดครอบครัวก่อนสมรสแบบครอบครัวเดี่ยว ตลอดจนมีพฤติกรรมด้านการใช้จ่ายที่มีระดับรายได้หลังหักค่าใช้จ่ายสูงกว่า 10,000 บาท มีบทบาทชายหญิงที่ไม่เท่าเทียม มีมุมมองต่อสังคมที่เอื้อต่อการมีบุตร และมีทัศนคติด้านบวกต่อการมีบุตร

ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการมีบุตรกับปัจจัยที่มีผลต่อการมีบุตร

การทดสอบด้วยสถิติไคสแควร์ เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการมีบุตรกับตัวแปรที่มีผลต่อการมีบุตร พบว่า การมีบุตรหรือไม่มีบุตรของคนเจเนอเรชันวายอายุระหว่าง 22-38 ปีที่มีสถานภาพสมรสและทำงานอยู่ในระบบในกรุงเทพมหานครและปริมณฑลมีความสัมพันธ์กับระดับการศึกษา ระยะเวลาการทำงาน ขนาดครอบครัว ปัญหาสุขภาพ ระดับรายได้ และระดับรายได้หลังหักค่าใช้จ่าย ที่ระดับนัยสำคัญ α = 0.01 โดยผู้ที่ไม่มีบุตรมีความสัมพันธ์กับผู้ที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี มีระยะเวลาการทำงานน้อยกว่า 9 ปี มีขนาดครอบครัวเดี่ยว มีปัญหาสุขภาพ และมีรายได้หลังหักค่าใช้จ่ายต่ำกว่า 10,000 บาท

Table 1 Results of the significant relationship between childbirth and factors influencing decision on having children

Description	Don't have child		Have child		Total		Chi square
	Person	Percent	Person	Percent	Person	Percent	
Education level							9.818 ***

Master's and Doctor's degree	34	46.6	60	26.9	94	31.8	
Under graduate and Bachelor's degree	39	53.4	163	73.1	202	68.2	
Period of employment							8.081 ***
Not more than 9 years	62	84.9	151	67.7	213	72.0	
More than 9 years	11	15.1	72	32.3	83	28.0	
Net Income							7.293 ***
Not more than 10,000 Baht	42	57.5	88	39.5	130	43.9	
More than 10,000 Baht	31	42.5	135	60.5	166	56.1	
Family formation before married							7.074 ***
Single family	59	80.8	143	64.1	202	68.2	
Extended family	14	19.2	80	35.9	94	31.8	
Health problem							54.404 ***
Having health problem	32	43.8	16	7.2	48	16.2	
Not having health problem	41	56.2	207	92.8	248	83.8	
Income							1.641
Not more than 40,000 Baht	60	82.2	167	74.9	227	76.7	
More than 40,000 Baht	13	17.8	56	25.1	69	23.3	
Role							0.824
Unseparated on duty	52	71.2	146	65.5	198	66.9	
Separated on duty	21	28.8	77	34.5	98	33.1	
Environment							0.280
Environment affects childbirth	35	47.9	99	44.4	134	45.3	
Environment doesn't affect childbirth	38	52.1	124	55.6	162	54.7	
Attitude on child							1.925
Negative attitude on child	10	13.7	47	21.1	57	19.3	
Positive attitude on child	63	86.3	176	78.9	239	80.7	
Total	73	24.7	223	75.3	296	100	

Note: ***, **, and * indicate statistical significance at 1%, 5%, and 10% levels, respectively

ผลการประมาณค่าแบบจำลอง Binary Logistic Regression

การประมาณค่าแบบจำลอง Binary Logistic Regression พบว่า แบบจำลองที่ 2 (Model 2) มีค่า Adjusted R-squared เท่ากับ 0.2025 ซึ่งสูงกว่าแบบจำลองที่ 1 (Model 1) ซึ่งมีค่าเท่ากับ 0.1865 และตัวชี้วัด Akaike criterion Schwarz criterion และ Hannan-Quinn ของแบบจำลองที่ 2 (Model 2) มีค่าเท่ากับ 263.7296 285.8718 และ 272.5949 ตามลำดับ ซึ่งมีค่าต่ำกว่าตัวชี้วัดดังกล่าวของแบบจำลองที่ 1 (Model 1) ซึ่งมีค่าเท่ากับ 269.0233 305.9269 และ 283.7988 ตามลำดับ ดังนั้นแบบจำลองที่ 2 (Model 2) จึงเป็นแบบจำลองที่นำมาใช้คำนวณค่า Marginal Effect เพื่อนำไปใช้อธิบายถึงปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความน่าจะเป็นของการตัดสินใจไม่มีบุตร

เมื่อพิจารณาถึงระดับนัยสำคัญทางสถิติของตัวแปรอิสระ พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อความน่าจะเป็นในการมีบุตรของคนเจเนอเรชันวายอายุระหว่าง 22-38 ปีที่มีสถานภาพสมรสและทำงานอยู่ในระบบในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ได้แก่ ระดับการศึกษา รายได้หลังหักค่าใช้จ่ายที่ไม่รวมค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงดูบุตร และสุขภาพ

ณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ α = 0.01 ระยะเวลาในการทำงาน และขนาดครอบครัวก่อนสมรส ณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ α = 0.05 ขณะที่ตัวแปรอื่นๆ ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ภายหลังจากการนำค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรอิสระที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ได้จากแบบจำลองที่ 2 (Model 2) ไปคำนวณค่า Marginal Effect ซึ่งแสดงดัง ตารางที่ 2 (Table 2) สามารถอธิบายความหมายได้ดังนี้

ผู้ที่มีปัญหาสุขภาพมีความน่าจะเป็นที่จะตัดสินใจไม่มีบุตรมากกว่าผู้ที่ไม่มีปัญหาสุขภาพ เท่ากับ 0.5150 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเจริญไชย เจียมจรรยา และวนัสยา สุอังคะวทิน (2547) และเป็นไปตามข้อเท็จจริงทางการแพทย์ ผู้ที่สำเร็จการศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาตรีมีความน่าจะเป็นที่จะตัดสินใจไม่มีบุตรมากกว่าผู้ที่สำเร็จการศึกษาระดับต่ำกว่าหรือเทียบเท่าปริญญาตรี เท่ากับ 0.1850 สอดคล้องกับงานวิจัยของเมทิณี แสงกระจ่าง (2558) ซึ่งได้ข้อสรุปว่าการศึกษามีอิทธิพลต่อการมีบุตรในทิศทางลบ ผู้ที่ทำงานน้อยกว่า 9 ปี มีความน่าจะเป็นที่จะตัดสินใจไม่มีบุตร มากกว่าผู้ที่ทำงานมากกว่า 9 ปี เท่ากับ 0.1390 สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปิยวัฒน์ เกตุวงศา, ศุทธิดา ชวนวัน และวิชาญ ชูรัตน์ (2559) ผู้ที่มีรายได้หลังหักค่าใช้จ่ายที่ไม่รวมค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงดูบุตรน้อยกว่า 10,000 บาท มีความน่าจะเป็นที่จะตัดสินใจไม่มีบุตรสูงกว่าผู้ที่มีรายได้หลังหักค่าใช้จ่ายที่ไม่รวมค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงดูบุตรมากกว่า 10,000 บาท เท่ากับ 0.1675 สอดคล้องกับงานวิจัยของ มนสิการ กาญจนะจิตรา, กัญญาพัชร สุทธิเกษม และ รีนา ต๊ะดี (2559) และผู้ที่มีขนาดครอบครัวก่อนสมรสแบบเดี่ยวมีความน่าจะเป็นที่จะตัดสินใจไม่มีบุตร มากกว่าผู้ที่ขนาดครอบครัวก่อนสมรสแบบขยาย เท่ากับ 0.1140 สอดคล้องกับงานวิจัยของเมทิณี แสงกระจ่าง (2558) แต่ขัดแย้งกับงานวิจัยของกนกวรา พวงประยงค์ (2559) ที่ว่าผู้ที่อาศัยอยู่ในครอบครัวขยายมีความต้องการมีบุตรในอนาคตไม่ต่างจากผู้ที่อาศัยอยู่ในครอบครัวเดี่ยว และเป็นไปตามทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผล

Table 2 Estimate results from Binary Logistic Regression

Variables	Model 1		Model 2		
	Coefficient	Std.error	Coefficient	Std.error	Marginal Effect
const	−4.4042 ***	0.7535	−3.960 ***	0.5688	
Education level	1.1946 ***	0.3773	1.0748 ***	0.3550	0.1850
Period of employment	0.9477 **	0.4360	1.0419 **	0.4271	0.1390
Netincome	1.0227 ***	0.3726	1.0471 ***	0.3506	0.1675
Family formation before married	0.8142 **	0.3927	0.8131 **	0.3867	0.1140
Health problem	2.4388 ***	0.3991	2.4750 ***	0.3966	0.5150
Income	0.3771	0.4941			
Role	0.1705	0.3679			
Environment	0.3134	0.3289			
Attitude on child	−0.4350	0.4539			
McFadden R-squared = 0.2450			McFadden R-squared = 0.2388		
Adjusted R-squared = 0.1865			Adjusted R-squared = 0.2025		
Akaike criterion = 269.0233			Akaike criterion = 263.7296		
Schwarz criterion = 305.9269			Schwarz criterion = 285.8718		
Hannan-Quinn = 283.7988			Hannan-Quinn = 272.5949		
Correct prediction (P=1) (%) = 49.3151 %			Correct prediction (P=1) (%) = 50.6849 %		

Note: ***, **, and * indicate statistical significance at 1%, 5%, and 10% levels, respectively

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาสรุปได้ว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจไม่มีบุตรของคนเจเนอเรชันวายอายุระหว่าง 22-38 ปีที่มีสถานภาพสมรสและทำงานอยู่ในระบบในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ได้แก่ ปัญหาสุขภาพ ระดับการศึกษาสูง ระยะเวลาการทำงานน้อยกว่า 9 ปี มีขนาดครอบครัวเล็ก และระดับรายได้หลังหักค่าใช้จ่ายน้อยกว่า 10,000 บาท จึงนำมาสู่ข้อเสนอแนะต่อภาครัฐบาล ดังนี้

1.ภาวะการมีบุตรยากนั้น เป็นปัญหาสุขภาพที่มีค่าใช้จ่ายในการรักษาสูง เนื่องจากต้องใช้ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางและเทคโนโลยีขั้นสูง ซึ่งส่วนใหญ่จะพบได้ในโรงพยาบาลเอกชน แต่โอกาสที่จะประสบความสำเร็จในการรักษายังคงเป็นไปได้ยาก ดังนั้นภาครัฐควรสนับสนุนงบประมาณสำหรับใช้ในการวิจัยและพัฒนาการรักษาภาวะการมีบุตรยากเพื่อให้มีต้นทุนการรักษาที่ต่ำลง และจัดตั้งศูนย์ให้คำปรึกษาเกี่ยวกับภาวะมีบุตรยากในโรงพยาบาลรัฐ ตลอดจนเพิ่มความคุ้มครองภาวะการมีบุตรยากและการผสมเทียมในสิทธิรักษาพยาบาล(สิทธิสวัสดิการการรักษาพยาบาลของข้าราชการและสิทธิประกันสังคม) ทั้งนี้เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงการรักษาได้มากขึ้น

2.ปัจจัยด้านระยะเวลาการทำงานน้อยกว่า 9 ปี อาจส่งผลให้มีรายได้น้อย รวมไปถึงปัจจัยด้านรายได้หลังหักค่าใช้จ่ายน้อยกว่า 10,000 บาท สะท้อนให้เห็นว่า การมีบุตรขึ้นอยู่กับต้นทุนค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงดู ดังนั้นการมีกองทุนเงินออมจะช่วยลดต้นทุนค่าใช้จ่ายในการมีบุตร ภาครัฐจึงควรเข้ามากำหนดนโยบายให้องค์กรและหน่วยงานต่าง ๆ ตั้งกองทุนเงินออม เช่น กองทุนเงินออมเพื่อการมีบุตรแก่พนักงานที่มีความต้องการจะมีบุตรและให้องค์กรและหน่วยงานต่าง ๆ สมทบเงินทุนเป็นจำนวนร้อยละ 20 ของเงินฝาก โดยให้รัฐบาลสนับสนุนผ่านมาตรการทางภาษีคือให้องค์กรที่จัดตั้งกองทุนสามารถลดหย่อนภาษีเงินได้นิติบุคคลได้เป็นจำนวนสองเท่าของเงินสมทบ และองค์กรสามารถนำเงินออมในกองทุนไปลงทุนเพื่อให้เกิดผลตอบแทน โดยผลตอบแทนดังกล่าวจะตกแก่องค์กรเอง ภายใต้เงื่อนไขที่ว่า องค์กรต้องมีเงินสดสำรองไว้ใช้ในการจ่ายคืนให้กับพนักงานตามที่รัฐบาลกำหนด เพื่อให้พนักงานมีเงินทุนไว้ใช้สำหรับการเลี้ยงดูบุตรในอนาคต ซึ่งจะเป็นแรงจูงใจให้คนตัดสินใจมีบุตร

.

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ที่ให้การสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการลงทะเบียนเข้าร่วมการประชุมวิชาการมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ในครั้งนี้ บทความฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยในรายวิชา 01101491 ซึ่งได้รับความร่วมมือจาก บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) กระทรวงการคลัง กรมประมง กรมการข้าว และสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

เอกสารอ้างอิง

Damodar N. Gujarati and Dawn C. Porter. 2009. “Chapter 15 Qualitative Response Regression Models.” **Basic Econometrics**. Singapore: McGraw-Hill Companies, 541-571

Gary S. Becker and Nigel Tomes. 2010. **Child Endowments and the Quantity and Quality of Children** (Online). https://www.tau.ac.il/~yashiv/becker.pdf, October 29, 2018

เจริญไชย เจียมจรรยา และ วนัสยา สุอังคะวาทิน. 2547. **การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสาเหตุของการมีบุตรยากกับผลของการรักษาด้วยวิธีต่าง ๆของคู่สมรสที่มีภาวะมีบุตรยากในโรงพยาบาลธรรมศาสตร์เฉลิมพระเกียรติในระหว่างปี พ.ศ. 2542-2547** (Online). http://digi.library.tu.ac.th/research_paper/058/title-acknowledgement.pdf, 22 สิงหาคม 2561

เทียนฉาย กีระนันทน์. 2527. **อุปสงค์ต่อบุตร: การเปลี่ยนแปลงในช่วงทศวรรษ** (Online). http://cuir.car.chula.ac.th/bitstream/123456789/739/3/Thienchay%28aim%29.pdf, 22 สิงหาคม 2561

เมทิณี แสงกระจ่าง. 2558. **ความต้องการมีบุตรของสตรีไทยที่ทำงานในระบบ** (Online). http://cuir.car.chula.ac.th/bitstream/123456789/50198/1/5486959951.pdf, 16 สิงหาคม 2561

กนกวรา พวงประยงค์. 2559. **แบบแผนและสถานการณ์ความต้องการมีบุตรของสตรีที่สมรสในประเทศไทย (Online).** http://cuir.car.chula.ac.th/bitstream/123456789/55000/1/5686952651.pdf., 23 สิงหาคม 2561

กัลยา วานิชย์บัญชา. 2549. "สูตร W.G. Cochran." **การวิเคราะห์ทางสถิติ : สถิติเพื่อการตัดสินใจ**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 74.

ธนะพงษ์ โพธิปิติ. 2553. **จำนวนแรงงานต่างด้าวไร้ฝีมือจากประเทศพม่า ลาว และกัมพูชาในอนาคตและความต้องการแรงงานต่างด้าวไร้ฝีมือ สำหรับภาวะสังคมผู้สูงอายุ**. กรุงเทพฯ: เศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 51

ปิยวัฒน์ เกตุวงศา, ศุทธิดา ชวนวัน และวิชาญ ชูรัตน์. 2559. "ความอยู่ดีมีสุขของครัวเรือนชนบทไทยภายใต้การเปลี่ยนแปลงทางประชากรและสังคม." ใน กาญจนา ตั้งชลทิพย์. (บรรณาธิการ). **วารสารประชากร ปีที่ 5 ฉบับที่ 1 (มีนาคม 2560)**. นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล, 110-130

ภูเบศร์ สมุทรจักร. 2557. "ไลฟสไตล์แผนการดำเนินชีวิต กับแนวคิดการมีบุตรของคนเจเนอเรชันวาย." **เอกสารประกอบการสัมมนาเรื่องการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรกับอนาคตการพัฒนาประเทศ**. นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล, 30-41

มนสิการ กาญจนะจิตรา, กัญญาพัชร สุทธิเกษม และ รีนา ต๊ะดี. 2559. **เมื่องานรัดตัว จะสร้างครอบครัวได้อย่างไร : สมดุลชีวิตและงานของคนรุ่นใหม่** (Online). http://www.ipsr.mahidol.ac.th/ipsrbeta/FileUpload/PDF/Report-File-540.pdf, 22 สิงหาคม 2561

มนสิการ กาญจนะจิตรา, กัญญาพัชร สุทธิเกษม และ รีนา ต๊ะดี. 2560. "การตัดสินใจด้านการเจริญพันธุ์ของคนเจนวาย." ใน สุชาดา ทวีสิทธิ์ และ กุลภา วจนสาระ. (บรรณาธิการ). **ประชากรและสังคม 2560 "ความเป็นธรรม" และ "ความเป็นไท" ด้านเพศและการเจริญพันธุ์: ความท้าทายที่ไม่สิ้นสุด**. นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล, 141-158

มนสิการ กาญจนะจิตรา. 2559. **โครงการการส่งเสริมการมีบุตรผ่านการสร้างสมดุลระหว่างการทำงานและการสร้างครอบครัวที่มีคุณภาพ**. นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล

สำนักงานพัฒนาระบบข้อมูลข่าวสารสุขภาพ. 2560. **อัตราการเจริญพันธุ์รวมยอดต่อสตรี 1 คน** (Online). https://www.hiso.or.th/hiso/visualize/Series.php?v=v2, 22 สิงหาคม 2561

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการขาดแคลนสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการในสถานที่ราชการ

Factors Affecting Disabled Facilities Scarcity at Official Places

จุฑามาศ มูลนางเดียว[1*] เจนจิรา วงษ์นุช[1] ญานิกา นิตย์สุภาพ[1] ณัฐิวุฒิ ศรีหวัง[1] บุญวิภา พรหมศร[1] และพุฒิพัฒน์ ทวีวชิรพัฒน์[1]

Juthamas Moolnangdeaw[1*], Janjira Wongnuch[1], Yanika Nitsupap[1], Nattiwut Sriwang[1], Boonwipa promsorn[1] and Puttiphat Thaweevachiraphat[1]

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการขาดแคลนสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการในสถานที่ราชการ ในเขตกรุงเทพมหานครและนนทบุรี โดยเก็บแบบสอบถามจากสถานที่ราชการจำนวน 271 ชุด นำมาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่าง ๆ กับการขาดแคลนสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการด้วยค่าสถิติ Chi-Square และประมาณค่าแบบจำลองโดยใช้แบบจำลอง Binary Logistic ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการขาดแคลนสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการในสถานที่ราชการ ได้แก่ งบประมาณ ข้อจำกัดทางพื้นที่ ข้อบังคับของกฎกระทรวง และทัศนคติด้านความคุ้มค่า

ABSTRACT

The objective of the study is to analyze the factors affecting disabled facilities scarcity at the official places in Bangkok and Nonthaburi. The data were collected from 271 sets of a questionnaire. Chi-Square was applied to test the relationship between factors and disabled facilities scarcity. The Binary Logistic Model was adopted to analyze the collected data. The results showed that factors affecting disabled facilities scarcity were the budget, the area constraint, regulation of the Ministries and the attitude of efficiency.

Keyword: scarcity, disabled facilities, affecting factors, official places

* Corresponding author; e-mail address: **fahjuthamas@gmail.com**

[1] ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพฯ 10900

[1] Department of Economics, Faculty of Economics, Kasetsart University, Bangkok 10900

คำนำ

ผู้พิการเป็นบุคคลซึ่งมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวัน หรือเข้าไปมีส่วนร่วมทางสังคม เนื่องจากมีความบกพร่องทางร่างกายบางส่วน จึงมีความจำเป็นพิเศษที่จะต้องได้รับความช่วยเหลือด้านใดด้านหนึ่ง เพื่อให้สามารถปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวัน หรือเข้าไปมีส่วนร่วมทางสังคมได้อย่างบุคคลทั่วไป (พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550, 2550) ในปัจจุบันประเทศไทยมีผู้พิการมากกว่า 1.9 ล้านคน หรือประมาณร้อยละ 2.89 ของจำนวนประชากรทั้งหมด (กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ, 2561) และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจากอัตราการเกิดที่ลดต่ำลงอย่างมาก ทำให้คนมีอายุยืนยาวขึ้น ส่งผลให้สังคมไทยก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างรวดเร็ว ผลที่ตามมาของคนสูงวัยคือ โอกาสเสี่ยงต่อความพิการมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น (รายงานสถานการณ์ทางสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2561) อย่างไรก็ตาม การที่ผู้พิการจะสามารถปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวัน หรือเข้าไปมีส่วนร่วมทางสังคมได้อย่างบุคคลทั่วไป จำเป็นต้องมีการจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการอย่างครบครัน นอกจากนี้สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการในสถานที่ราชการยังมีการขาดแคลนและยังไม่ถูกต้องตามมาตรฐาน น้อมจิตต์ และสิริรักษ์ (2558)

จากที่กล่าวมาข้างต้น งานวิจัยที่ผ่านมาส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยที่เป็นเพียงการสำรวจสิ่งอำนวยความสะดวกของผู้พิการในสถานที่ต่าง ๆ เท่านั้น แต่มิได้มีการศึกษาถึงปัจจัยที่ทำให้เกิดการขาดแคลนสิ่งอำนวยความสะดวก ซึ่งอาจมีสาเหตุมาจาก งบประมาณที่ไม่เพียงพอ การมีข้อจำกัดทางพื้นที่ การมีความรู้ด้านข้อยกเว้นของกฎกระทรวง ได้แก่ กฎกระทรวง พ.ศ. 2548 ที่มีการยกเว้นให้อาคารที่ก่อสร้างก่อนปี พ.ศ. 2548 ไม่ต้องมีการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการ และกฎกระทรวง พ.ศ. 2555 กำหนดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการอย่างหนึ่งอย่างใดเท่านั้น รวมถึงยังไม่พบการศึกษาในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานครและนนทบุรีมาก่อน ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีความหนาแน่นของประชากรมากเป็นอันดับหนึ่งและสองของประเทศ และมีหน่วยงานราชการที่สำคัญอยู่จำนวนมาก อีกทั้งสถานที่ราชการยังเป็นสถานที่ที่ประชาชนมีความจำเป็นในการเข้ารับบริการ ทำให้สถานที่ราชการ จำเป็นต้องมีความพร้อมในการให้บริการประชาชนได้อย่างเสมอภาคและทั่วถึง ทั้งผู้ที่มีร่างกายปกติและผู้พิการ

ด้วยเหตุนี้การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการขาดแคลนสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการในสถานที่ราชการในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานครและนนทบุรี จะทำให้ทราบถึงสาเหตุที่ส่งผลต่อการขาดแคลนสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการในสถานที่ราชการ ซึ่งสามารถนำไปใช้เป็นข้อพิจารณาในการสร้างสิ่งอำนวยสะดวกสำหรับผู้พิการในสถานที่ราชการให้มีความครบครันมากขึ้น และจะเป็นประโยชน์ต่อผู้พิการที่เข้ารับบริการในสถานที่ราชการ

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดและทฤษฎี

งานวิจัยนี้อยู่บนพื้นฐานของแนวคิดความขาดแคลน ค่าเสียโอกาส แนวคิดเศรษฐศาสตร์พฤติกรรม ทฤษฎีพฤติกรรมการซื้อขององค์การ และแนวคิดคุณภาพชีวิต โดยแนวคิดความขาดแคลน (Lionel Robbins, 1898) และค่าเสียโอกาส (Friedrich von Wieser, 1914) ได้อธิบายถึงการมีทรัพยากรที่จำกัด ในกรณีนี้คือ งบประมาณและพื้นที่ที่จำกัดของสถานที่ราชการ ทำให้เกิดทางเลือกในการตัดสินใจสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการ ซึ่งกระบวนการตัดสินใจส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากทัศนคติที่ให้ความสำคัญกับผู้พิการ โดยมีพื้นฐาน

มาจากแนวคิดเศรษฐศาสตร์พฤติกรรม (Richard H. Thaler, 2016) ที่นำไปสู่การแสดงออกทางพฤติกรรมในการจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการของสถานที่ราชการตามทฤษฎีพฤติกรรมการซื้อขององค์การ (Kotler Armstrong, 1996) โดยจะต้องคำนึงถึงความคุ้มค่าสูงสุดที่จะเกิดขึ้นกับประชาชนทั่วไป รวมถึงผู้พิการและผู้สูงอายุที่เข้ามาใช้บริการในสถานที่ราชการ เนื่องจากการมีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการเป็นสิ่งจำเป็นในการดำเนินชีวิตของผู้พิการได้อย่างปกติเหมือนบุคคลทั่วไป ส่งผลให้ผู้พิการมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นตามแนวคิดคุณภาพชีวิต (Diener, and others, 1999)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการที่ผ่านมาสามารถแบ่งเป็นประเด็นหลักได้ 2 ประเด็น ประเด็นแรกคือ งานวิจัยที่เกี่ยวกับการขาดแคลนสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการ เช่น งานวิจัยของภาณุวัฒน์ (2555) น้อมจิตต์ นวลเนตร์ และสิริรักษ์ ภาภิรมย์ (2558) ที่ทำการศึกษาสภาพและสำรวจสิ่งอำนวยความสะดวกของผู้พิการในสถานที่ราชการ ซึ่งพบว่า สิ่งอำนวยความสะดวกที่มีอยู่ส่วนใหญ่ยังไม่ถูกต้องตามมาตรฐานและยังมีปัญหาการขาดแคลนอยู่ ประเด็นที่สองคือ งานวิจัยที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม กับคุณภาพชีวิตของผู้พิการ เช่น งานวิจัยของยศพล (2554) และอนัญญา (2557) ที่ทำการศึกษาโดยใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการให้ระดับคะแนน (Likert scale) พบว่า สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการเป็นหนึ่งในปัจจัยสนับสนุนทางสังคมที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้พิการ และทำให้ผู้พิการสามารถใช้ชีวิตประจำวันได้อย่างปกติ

การกำหนดปัจจัยในการศึกษาครั้งนี้ ทำการพิจารณาสาเหตุของการขาดแคลนสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการจากแนวคิดความขาดแคลนและแนวคิดค่าเสียโอกาสในทางเศรษฐศาสตร์ โดยความขาดแคลนเป็นผลมาจากสถานการณ์ที่อุปทานไม่เพียงพอต่ออุปสงค์ ซึ่งในที่นี้หมายถึงสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการที่ไม่เพียงพอต่อความต้องการ โดยมีสาเหตุมาจาก งบประมาณ และพื้นที่ กล่าวคือ เมื่อมีงบประมาณไม่เพียงพอ เนื่องด้วยระบบของหน่วยงานราชการ มีการจัดสรรงบประมาณจากส่วนกลางเป็นจำนวนที่จำกัดเพื่อวัตถุประสงค์ที่ถูกกำหนดไว้แล้ว หรือการมีข้อจำกัดทางพื้นที่ ทำให้การสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกที่ต้องอาศัยพื้นที่ เช่น ห้องน้ำ ที่จอดรถ และลิฟต์สำหรับผู้พิการ สามารถทำได้ยาก ซึ่งการขาดแคลนดังกล่าว นำไปสู่ทางเลือกในการตัดสินใจ โดยหากสถานที่ราชการไม่คำนึงถึงความสำคัญของผู้พิการตามแนวคิดคุณภาพชีวิต หรือการมีทัศนคติที่เห็นว่าการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการไม่คุ้มค่า อาจทำให้มีการจัดสรรงบประมาณไปใช้ในด้านอื่นที่หน่วยงานเห็นว่ามีความคุ้มค่ามากกว่า จึงทำให้มีโอกาสเกิดการขาดแคลน นอกจากนี้ การที่หน่วยงานราชการมีความรู้ด้านข้อยกเว้นของกฎกระทรวงอาจเป็นช่องโหว่ที่ส่งผลให้เกิดการขาดแคลน หรือการไม่ปฏิบัติตามข้อบังคับของกฎกระทรวงที่กำหนดให้สร้างสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการก็จะทำให้เกิดการขาดแคลนเช่นเดียวกัน จากที่กล่าวมาข้างต้น จึงสามารถกำหนดปัจจัยที่ส่งผลต่อการขาดแคลนสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการ ได้ดังนี้ 1) งบประมาณที่ไม่เพียงพอ 2) การมีข้อจำกัดทางพื้นที่ 3) การไม่ปฏิบัติตามข้อบังคับของกฎกระทรวง 4) การมีความรู้ด้านข้อยกเว้นของกฎกระทรวง 5) ทัศนคติที่เห็นว่าการมีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการไม่คุ้มค่า และ 6) การมีทัศนคติที่ไม่ให้ความสำคัญกับผู้พิการ

วิธีการศึกษา

การรวบรวมข้อมูล

การศึกษานี้ใช้ข้อมูลปฐมภูมิโดยมีรูปแบบการวิจัยแบบสำรวจด้วยวิธีการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยประชากรที่เป็นกลุ่มเป้าหมายคือสถานที่ราชการในเขตกรุงเทพมหานครและนนทบุรี เนื่องจากจำนวนสถานที่ราชการมีจำนวนจำกัดแต่ไม่ทราบจำนวนที่แน่นอน จึงทำการสุ่มตัวอย่างโดยไม่อาศัยหลักความน่าจะเป็นแบบตามสะดวก (Convenience Sampling) และกำหนดขนาดตัวอย่างในการประมาณค่าสัดส่วนประชากร ซึ่งคำนวณได้จากสูตร W.G. Cochran (1963) กรณีนี้ไม่ทราบสัดส่วนของประชากรจึงกำหนดให้ค่าสัดส่วนของประชากร เท่ากับ 0.5 ที่ระดับความเชื่อมั่นทางสถิติร้อยละ 90 และค่าความคลาดเคลื่อนจากการสุ่มตัวอย่าง เท่ากับ 0.05 ผลจากการคำนวณจึงได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 271 ตัวอย่าง โดยประเภทสถานที่ราชการที่ทำการเก็บข้อมูลได้แก่ 1) หน่วยงานสังกัดกระทรวง จำนวน 118 แห่ง 2) สถานีตำรวจ จำนวน 49 แห่ง 3) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 30 แห่ง 4) ศูนย์บริการสาธารณสุข 18 แห่ง 5) โรงพยาบาลรัฐบาล จำนวน 14 แห่ง 6) โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล 14 แห่ง 7) ที่ว่าการอำเภอ จำนวน 13 แห่ง 8) กระทรวง จำนวน 9 แห่ง 9) ศาล จำนวน 4 แห่ง 10) หน่วยงานสังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี จำนวน 2 แห่ง และกำหนดประเภทสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการเพื่อใช้เป็นเกณฑ์วัดการขาดแคลน ดังนี้ 1) ที่นั่งสำหรับผู้พิการหรือพื้นที่สำหรับจอดรถเข็นผู้พิการ 2) ทางลาด 3) ประตูสำหรับผู้พิการ 4) ห้องน้ำสำหรับผู้พิการ 5) ที่จอดรถสำหรับผู้พิการ และ 6) ป้ายแสดงสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการ โดยเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ด้วยแบบสอบถาม จากผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการ เช่น หัวหน้ากองสวัสดิการ หัวหน้าฝ่ายอาคารและสถานที่ เป็นต้น ซึ่งแบบสอบถามประกอบด้วย 1) ข้อคำถามที่สื่อถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการขาดแคลนสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการ ที่ใช้การตอบตามข้อเท็จจริง ได้แก่ งบประมาณ ข้อจำกัดทางพื้นที่ ข้อบังคับของกฎกระทรวง ความรู้ด้านข้อยกเว้นของกฎกระทรวง และใช้การตอบตามความคิดเห็น ได้แก่ ทัศนคติด้านความคุ้มค่า และทัศนคติการให้ความสำคัญกับผู้พิการ 2) คำถามปลายเปิดที่เป็นข้อเสนอแนะของกลุ่มตัวอย่าง เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาต่อไป โดยทำการเก็บข้อมูลตั้งแต่วันที่ 25 กันยายน พ.ศ. 2561 ถึงวันที่ 26 ตุลาคม พ.ศ. 2561

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าสถิติ Chi-Square ในการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่าง ๆ กับการขาดแคลนหรือไม่ขาดแคลนสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการ และนำมาใช้เป็นตัวแปรในแบบจำลอง Binary Logistic โดยการประมาณค่าพารามิเตอร์ด้วยวิธี Maximum Likelihood เพื่อทำการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการขาดแคลน ซึ่งแสดงความสัมพันธ์ดังนี้

$$\log \frac{P(Y=1)}{1-P(Y=1)} = \beta_0+\beta_1 \text{Budget}_i+\beta_2 \text{Area}_i+\beta_3 \text{Rule}_i+\beta_4 \text{Knowledge}_i+\beta_5 \text{Attitude1}_i+\beta_6 \text{Attitude2}_i+ \varepsilon_i$$

กำหนดให้ Y คือ การขาดแคลนหรือไม่ขาดแคลนสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการ

โดยกำหนดให้ = 0 เมื่อไม่ขาดแคลนสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการ

= 1 เมื่อขาดแคลนสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการ

Budget คือ ความเพียงพอของงบประมาณ

โดยกำหนดให้ = 0 เมื่อมีงบประมาณสำหรับการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการ

= 1 เมื่อไม่มีงบประมาณสำหรับการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการ

Area คือ การมีข้อจำกัดทางพื้นที่

โดยกำหนดให้ = 0 เมื่อสามารถสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการได้โดยไม่มีปัญหาด้านพื้นที่

= 1 เมื่อไม่สามารถสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการได้เนื่องจากมีปัญหาด้านพื้นที่

Rule คือ ช่วงเวลาการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการ

โดยกำหนดให้ = 0 เมื่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกหลังกฎกระทรวง ปี พ.ศ.2555

= 1 เมื่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกก่อนกฎกระทรวง ปี พ.ศ.2555

Knowledge คือ ความรู้ด้านข้อยกเว้นกฎกระทรวง

โดยกำหนดให้ = 0 เมื่อไม่ทราบข้อยกเว้นของกฎกระทรวง

= 1 เมื่อทราบข้อยกเว้นของกฎกระทรวง

Attitude1 คือ ทัศนคติด้านความคุ้มค่าต่อการมีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการ

โดยกำหนดให้ = 0 เมื่อมีทัศนคติว่าการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการคุ้มค่า

= 1 เมื่อมีทัศนคติว่าการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการไม่คุ้มค่า

Attitude2 คือ ทัศนคติด้านการให้ความสำคัญกับผู้พิการ

โดยกำหนดให้ = 0 เมื่อมีทัศนคติที่ให้ความสำคัญกับผู้พิการ

= 1 เมื่อมีทัศนคติที่ไม่ให้ความสำคัญกับผู้พิการ

β_i คือ ค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรที่ i

โดยที่ i = 1,2,3,…,271

ผลการประมาณค่าจำลอง Binary Logistic จะนำค่าสัมประสิทธิ์ไปคำนวณเพื่อวิเคราะห์ถึงผลกระทบส่วนเพิ่มหรือ Marginal Effect โดยพิจารณาค่าอนุพันธ์บางส่วนของความน่าจะเป็น (บัณฑิต ชัยวิชญชาติ, 2558) ว่าปัจจัยที่ทำการพิจารณาอยู่นั้นจะส่งผลต่อความน่าจะเป็นของการขาดแคลนสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการในสถานที่ราชการเพิ่มขึ้นหรือลดลง

ผลการศึกษา

สถานที่ราชการที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีการขาดแคลนสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการคิดเป็นร้อยละ 48.71 และกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นหน่วยงานสังกัดกระทรวง คิดเป็นร้อยละ 43.54 รองลงมาเป็น สถานีตำรวจ คิดเป็นร้อยละ 18.08 และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คิดเป็นร้อยละ 11.07 สำหรับสถานที่ราชการที่มีการขาดแคลนมากที่สุด คือ หน่วยงานสังกัดกระทรวง รองลงมาเป็น สถานีตำรวจ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามลำดับ โดยประเภทของสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการที่มีการขาดแคลนมากเป็นอันดับ 1 คือ

สัญญาณเสียงและสัญญาณแสงขอความช่วยเหลือสำหรับผู้พิการ รองลงมาเป็นลิฟต์สำหรับผู้พิการ และทางสัญจรสำหรับผู้พิการ

ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการขาดแคลนหรือไม่ขาดแคลนสิ่งอำนวยความสะดวกกับปัจจัยต่าง ๆ

ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการขาดแคลนสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการกับปัจจัยต่าง ๆ ด้วยสถิติ Chi- Square พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการขาดแคลนหรือไม่ขาดแคลน ที่ระดับนัยสำคัญที่ 0.01 ได้แก่ งบประมาณ ข้อจำกัดทางพื้นที่ ข้อบังคับของกฎกระทรวง และทัศนคติด้านความคุ้มค่า ในขณะที่ความรู้ด้านข้อยกเว้นของกฎกระทรวง และทัศนคติด้านการให้ความสำคัญกับผู้พิการไม่มีความสัมพันธ์กับการขาดแคลนหรือไม่ขาดแคลนสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการ

จากตารางแจกแจงความถี่ (Table 1) พบว่า การขาดแคลนสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการมีความสัมพันธ์กับสถานที่ราชการที่มีงบประมาณไม่เพียงพอ มีข้อจำกัดทางพื้นที่ มีการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการก่อนปี พ.ศ. 2555 และมีทัศนคติว่าการมีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการไม่คุ้มค่า

Table 1: Chi-Square testing

Variable	Disabled Facilities Sufficient		Disabled Facilities Scarcity		Total	χ^2
	Number	Percent	Number	Percent		
Budget						
Sufficient	77	68.1	36	31.9	113	22.0264*
Insufficient	62	39.2	96	60.8	158	
Total	139	51.3	132	48.7	271	
Area						
Limited	50	35.2	92	64.8	142	30.8747*
Unlimited	89	69.0	40	31.0	129	
Total	139	51.3	132	48.7	271	
Rule						
before B.E.2555	54	38.6	86	61.4	140	18.7567*
after B.E.2555	85	64.9	46	35.1	131	
Total	139	51.3	132	48.7	271	
Knowledge						
know the exception	104	51.5	98	48.5	202	0.0119
Not know the exception	35	50.7	34	49.3	69	
Total	139	51.3	132	48.7	271	
Attitude1						
Worth	137	55.7	109	44.3	246	20.66*
not worth	2	8.0	23	92.0	25	
Total	139	51.3	132	48.7	271	
Attitude2						
Regard	93	53.4	81	46.6	174	0.9051
Not regard	46	47.4	51	52.6	97	
Total	139	51.3	132	48.7	271	

* Significance at 0.01

ผลการประมาณค่าแบบจำลอง

Model2 ให้ค่า Adjusted R-Square เท่ากับ 0.1943 ซึ่งสูงกว่าค่า Adjusted R-Square ของ Model1 ที่มีค่าเท่ากับ 0.1865 และตัวชี้วัด Akaike criterion Schwarz criterion และ Hannan-Quinn ของแบบจำลองที่ 2 มีค่าเท่ากับ 302.5465, 320.5571 และ 309.7779 ตามลำดับ ซึ่งมีค่าต่ำกว่าตัวชี้วัดดังกล่าวของแบบจำลองที่ 1 ซึ่งมีค่าเท่ากับ 305.4700, 330.6848 และ 315.5940 ตามลำดับ และให้ค่า Correct prediction ร้อยละ 73.1 ซึ่งสูงกว่า Model1 ที่มีค่าอยู่ที่ ร้อยละ 72.3 ดังนั้น Model2 จึงเป็นแบบจำลองที่นำมาใช้วิเคราะห์ถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการขาดแคลนสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการ จาก Model2 ได้ค่า McFedden R-Square เท่ากับ 0.2209 ซึ่งหมายความว่า ตัวแปรอิสระที่ใช้ศึกษามีความสามารถในการอธิบายแบบจำลองได้ ร้อยละ 22.09 โดยผลจากการประมาณค่าแบบจำลองพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการขาดแคลนสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 ได้แก่ งบประมาณ ข้อจำกัดทางพื้นที่ ข้อบังคับของกฎกระทรวง และทัศนคติด้านความคุ้มค่า และนำค่าสัมประสิทธิ์จาก Model2 มาคำนวณค่า Marginal Effect ได้ดังนี้

เมื่อพิจารณาปัจจัยด้านงบประมาณพบว่า สถานที่ราชการที่มีงบประมาณไม่เพียงพอ มีความน่าจะเป็นของการขาดแคลนสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการ มากกว่าสถานที่ราชการที่มีงบประมาณเพียงพอ เท่ากับ 0.3039 เนื่องจากสถานที่ราชการที่ไม่สามารถจัดสรรงบประมาณได้ด้วยตนเอง หรือไม่มีการของบประมาณเพื่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการ หรือมีการของบประมาณแต่ไม่ได้รับการอนุมัติ จะทำให้มีโอกาสเกิดการขาดแคลนสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการได้

เมื่อพิจารณาปัจจัยด้านข้อจำกัดทางพื้นที่พบว่า สถานที่ราชการที่มีข้อจำกัดทางพื้นที่ มีความน่าจะเป็นของการขาดแคลนสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการ มากกว่าสถานที่ราชการที่ไม่มีข้อจำกัดทางพื้นที่ เท่ากับ 0.3629 เนื่องจากเป็นสถานที่ราชการที่เป็นอาคารเช่าจึงไม่สามารถดัดแปลงหรือต่อเติมสิ่งอำนวยความสะดวกได้ตามกฎหมายควบคุมอาคาร หรือเป็นอาคารแบบเก่าที่สร้างก่อนปี พ.ศ. 2548 โครงสร้างอาคารจึงไม่ได้คำนึงถึงการมีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการ ทำให้มีโอกาสที่จะขาดแคลนสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการ

เมื่อพิจารณาปัจจัยด้านข้อบังคับของกฎกระทรวงพบว่า สถานที่ราชการที่สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการสร้างก่อนปี พ.ศ. 2555 มีความน่าจะเป็นของการขาดแคลนสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการมากกว่าสถานที่ราชการที่สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการสร้างหลังปี พ.ศ. 2555 เท่ากับ 0.2762 เพราะว่าสถานที่ราชการที่ปฏิบัติตามกฎกระทรวงที่บังคับให้มีการจัดสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการ รวมไปถึงแบบก่อสร้างอาคารที่ได้รับการออกแบบมาจากส่วนกลางหลังจากปี พ.ศ. 2555 ถูกกำหนดให้สร้างสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการมาพร้อมกับตัวแบบอาคาร จึงทำให้มีโอกาสที่จะไม่ขาดแคลนสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการ

เมื่อพิจารณาปัจจัยด้านทัศนคติด้านความคุ้มค่าพบว่า สถานที่ราชการที่มีทัศนคติว่าการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการไม่คุ้มค่า มีความน่าจะเป็นของการขาดแคลนสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการมากกว่าสถานที่ราชการที่มีทัศนคติว่าการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการคุ้มค่า เท่ากับ 0.4028 เนื่องจากสถานที่ราชการมีทัศนคติว่าการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการไม่มีความจำเป็นต่อสถานที่นั้น จึงทำให้มีโอกาสที่จะขาดแคลนสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการ แต่จากผลการสำรวจพบว่าประเภทของสถานที่ราชการที่มีการขาดแคลนสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการส่วนใหญ่เป็นสถานที่ที่จำเป็นต้องให้บริการประชาชนโดยตรง เช่น สถานีตำรวจ และ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

Table 2: Parameter estimate and marginal effect from Binary Logistic model

Variables	Model 1		Model 2		
	Coefficient	Std. Error	Coefficient	Std. Error	Marginal Effect
Constant	-2.6094*	0.4701	-2.3585*	0.3529	
Budget	1.3045*	0.3017	1.2625*	0.2966	0.3039
Area	1.5511*	0.2949	1.5230*	0.2905	0.3629
Rule	1.1182*	0.2929	1.1352*	0.2905	0.2762
Knowledge	0.1655	0.3355	-	-	-
Attitude1	1.8622*	0.6378	1.9274*	0.6283	0.4028
Attitude2	0.3038	0.3135	-	-	-
McFadden R-squared	0.2238		0.2209		
Adjusted R-squared	0.1865		0.1943		
Akaike criterion	305.4700		302.5465		
Schwarz criterion	330.6848		320.5571		
Hannan-Quinn	315.5940		309.7779		
Correct prediction (%)	196 (72.3%)		198 (73.1%)		

* Significance at 0.01

สรุปและข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการขาดแคลนสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการมากที่สุด อันดับที่ 1 คือ ทัศนคติด้านความคุ้มค่า อันดับที่ 2 ข้อจำกัดทางพื้นที่ อันดับที่ 3 งบประมาณ และ อันดับที่ 4 ข้อบังคับของกฎกระทรวง จึงมีข้อเสนอแนะจากผลการศึกษาสำหรับภาครัฐดังนี้

1. ภาครัฐควรมีบทบาทในการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการในสถานที่ราชการ เนื่องจากปัจจัยที่ส่งผลต่อการขาดแคลนสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการมากที่สุด คือ ทัศนคติที่เห็นว่าการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการไม่คุ้มค่า แต่การแก้ไขด้านทัศนคติ จำเป็นต้องใช้ระยะเวลา และอาจไม่สามารถวัดผลได้อย่างเป็นรูปธรรม ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ของภาครัฐที่ต้องผลักดันการจัดทำสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการในสถานที่ราชการ ด้วยการจัดสรรงบประมาณให้สถานที่ราชการที่ขาดแคลนสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการ โดยมอบหมายหน้าที่ให้กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการในสังกัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ในแต่ละจังหวัดเข้าไปตรวจสอบ และเสนอขอรับการสนับสนุนงบประมาณไปยังสำนักงบประมาณ ให้แก่สถานที่ราชการต่าง ๆ ที่พบว่ามีการขาดแคลนสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการหรือไม่ได้มาตรฐาน รวมทั้งอาคารที่มีโครงสร้างแบบเก่าที่ไม่สามารถปรับเปลี่ยนหรือต่อเติมสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการได้ เพื่อนำไปจัดสร้างหรือปรับปรุงตัวอาคารให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการอย่างครบครัน

2. การที่สถานที่ราชการมีข้อจำกัดทางพื้นที่คือการเป็นอาคารเช่า ซึ่งไม่สามารถดัดแปลงต่อเติมอาคารได้ตามพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 จึงทำให้ไม่สามารถสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการได้ ดังนั้นจึงควรอาศัยอำนาจรัฐมนตรีผู้รักษาการตามพระราชบัญญัติในการออกกฎกระทรวงเพื่อยกเว้นการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร ซึ่งสามารถทำได้เนื่องจากอยู่ในเงื่อนไขของอาคารที่ใช้ในราชการหรือ

ใช้เพื่อสาธารณะประโยชน์ เพื่อให้สถานที่ราชการที่เป็นอาคารเช่าอยู่ในข้อบังคับให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการ

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณคณะเศรษฐศาสตร์ที่ให้การสนับสนุนค่าลงทะเบียนการนำเสนอบทความวิชาการคณะเศรษฐศาสตร์ บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิชา 01101491 Research Method in Economics และได้รับความร่วมมือจากนางสาวธนาภรณ์ จันทร์อิ่ม นางสาววิสสุตา ทรงสวัสดิ์ และนางสาวนลินภัสร์ ประสพสุขมั่งดี นิสิตคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เอกสารอ้างอิง

Diener, E., and others. (1999). **Subjective well-being: Three decades of progress**. Psychological bulletin.

Friedrich von Wieser. (1914). **Theorie der gesellschaftlichen Wirtschaft**. J.C.B. Mohr (P. Siebeck), Tübingen.

Kotler, Philip and Gary Armstrong. (1996). **Principles of Marketing** (8th ed). Prentice-Hall, Inc.

Lionel Robbins. (1932). **scarcity of resources**. สืบค้นเมื่อ 5 ตุลาคม 2561. จาก http://www.studylecturenotes.com/management-sciences/economics/78-lionel-robbinsbaron-robbins.

Richard H. Thaler. 2559. เศรษฐศาสตร์พฤติกรรม: **เศรษฐศาสตร์แนวใหม่ที่มองคนไปไกลกว่าสัตว์เศรษฐกิจ**. openworlds.

กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ. (2561). **รายงานสถานการณ์ด้านคนพิการ 31 ตุลาคม 2561**. สืบค้นเมื่อ 2 พ.ย. 2561. จาก http://dep.go.th.

คณะรัฐมนตรี. (2550). **พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ.2550**. สืบค้นเมื่อ 5 ตุลาคม 2561. จาก http://www.mol.go.th/sites/default/files/laws/th/30e4172260334195e327854a51421847.pdf.

น้อมจิตต์ นวลเนตร์ และสิริรักษ์ ภาภิรมย์. (2548). **การสำรวจสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการในเขตเมืองขอนแก่น**. สืบค้นเมื่อ 25 สิงหาคม 2561. จาก http://www.rs.mahidol.ac.th/rs-journal/vol.2/v.2-1-005.pdf

บัณฑิต ชัยวิชญชาติ. 2558. **แบบจำลองเศรษฐมิตินอกเหนือจากแบบจำลองถดถอย**. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ภราดร ปรีดาศักดิ์. 2550. **หลักเศรษฐศาสตร์จุลภาค**. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ภาณุวัฒน์ ปลั่งกลาง. (2555). **การสำรวจและการจัดทำสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานสำหรับผู้พิการและผู้สูงอายุภายในอาคารศาลากลางจังหวัดสระบุรี**. สืบค้นเมื่อ 25 สิงหาคม 2561. จาก http://eng.sut.ac.th/ce/ce_course/download/project/1-54/13PANUWAT%20PLANGKLANG.pdf.

ยศพล เหลืองโสมนภา. (2554). **คุณภาพชีวิต ปัญหา และความต้องการของผู้พิการในเขตพื้นที่รับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าช้าง จังหวัดจันทบุรี**. สืบค้นเมื่อ 25 สิงหาคม 2561. จาก https://www.tci-thaijo.org/index.php/ppkjournal/article/download/70442/57158/

อนัญญา เจียนรัมย์. (2557). **ความต้องการได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนพิการในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลสนามชัย อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา**. สืบค้นเมื่อ 25 สิงหาคม 2561. จาก https://journal.oas.psu.ac.th/index.php/asj/article/download/119/685

ปัจจัยส่งผลต่อการตัดสินใจลาออกของพนักงานในกลุ่มเจเนอเรชันวาย

Factors Affecting the Decision of Resignation Made by Employees in Generation Y

วรรณชิดา ด่านธนวานิช[1*] พรพิชชา ชาคริยานุปกฤต[1] ธิติวุฒิ เอื้อหิรัญกิตติ[1] ทรรศิร อนุกูลวงศ์[1] และ พุฒิพัฒน์ ทวีวชิรพัฒน์[1]

Wunchida Dantanawanich[1*], Pornpitcha Chakriyanupakrit[1], Thitivut Uahirankitti[1], Tatsira Anukoonwong[1], and Puttiphat Thaweevachiraphat[1]

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจลาออกของพนักงานในกลุ่มเจเนอเรชันวาย โดยกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา คือ กลุ่มแรงงานมีทักษะฝีมือในเจเนอเรชันวายที่มีอายุ 23 ถึง 28 ปี จำนวน 450 ตัวอย่าง ซึ่งทำการสุ่มตัวอย่างแบบไม่อาศัยความน่าจะเป็นด้วยวิธีการสุ่มตามความสะดวก และเก็บข้อมูลจากการเก็บแบบสอบถาม แล้วจึงทดสอบสมมติฐานด้วยสถิติ Chi-square เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการตัดสินใจลาออกกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจลาออกทั้งสามด้าน ได้แก่ ปัจจัยด้านตัวบุคคล ปัจจัยด้านองค์กร และปัจจัยด้านคมนาคม และประมาณค่าแบบจำลอง Binary Logistics Regression เพื่อหาขนาด และทิศทางของตัวแปรอิสระที่มีผลต่อการตัดสินใจลาออก และคำนวณหาค่าผลกระทบส่วนเพิ่ม ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความน่าจะเป็นในการตัดสินใจลาออกของพนักงานในเจเนอเรชันวายอย่างมีนัยสำคัญ 2 ปัจจัย คือ ปัจจัยด้านองค์กร ได้แก่ รูปแบบของงาน ช่วงเวลาในการทำงาน รวมถึงความเอาใจใส่ขององค์กร และปัจจัยด้านตัวบุคคล ซึ่งประกอบด้วย ความคาดหวังต่องาน ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน รวมถึงความเหมาะสมของปริมาณงานต่อเงินเดือน

ABSTRACT

This study aims to analyze factors influencing the decision of resignation made by employees in Generation Y. The samples are 450 skilled labors born in Generation Y, aged between 23 to 28 years selected by convenience sampling, type of non-probability sampling, with questionnaires. Chi-square statistic was applied to test the relationship between decision making whether to resign or remain and 3 affecting factors; personal factors, company factors, and transportation factors. The Binary Logistics Regression was applied to analyze sizes and directions of three factors mentioned and to compute marginal effect. The results indicated that the statistically significant attributes increasing the probability of employees in Generation Y to resign were company factors; work style, work hours, and company attention to employees, and also personal factors; job expectation, relationship with colleagues, and suitability of salaries based on workloads.

Keyword: resignation, affecting factors, statistical results, Generation Y

*Corresponding author; e-mail address: **dwunchida@gmail.com**

[1]ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพฯ 10900

[1]Department of Economics, Faculty of Economics, Kasetsart University, Bangkok 10900

บทนำ

ทรัพยากรมนุษย์เป็นส่วนสำคัญในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ขององค์กร โดยเฉพาะในภาคธุรกิจที่ต้องการบุคลากรรุ่นใหม่ ๆ ที่มีความรู้ความสามารถเข้ามาพัฒนาองค์กร ในยุคที่ข้อมูลข่าวสารเข้าถึงได้ง่ายบนโลกที่ไร้พรมแดน และสภาพแวดล้อมของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้พฤติกรรมของแรงงานในตลาดแรงงานเปลี่ยนแปลงไป โดยบุคลิกลักษณะที่เปลี่ยนไปตามยุคสมัยทำให้แรงงานกลุ่มเจเนอเรชันวายอายุ 23-28 ปี ลาออกจากงานในอัตราส่วนที่มาก (ศุภลักษ์ แลปรุรัตน์, 2557; ปราณี อนุกูลวงศ์, 2561) ดังนั้นตลาดแรงงานจึงต้องให้ความสำคัญกับพฤติกรรมของแรงงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งแรงงานในกลุ่มเจเนอเรชันวาย[1] ซึ่งเป็นกลุ่มแรงงานที่ตลาดแรงงานมีความต้องการมากที่สุด (กรมการจัดหางาน, 2555) การตัดสินใจลาออกของแรงงานในเจเนอเรชันวายมีอิทธิพลต่อเศรษฐกิจทั้งในระดับจุลภาค โดยจะทำให้ธุรกิจมีต้นทุนที่สูงขึ้นจากการจัดหาพนักงาน ต้นทุนในการฝึกอบรมพนักงานใหม่ รวมถึงก่อให้เกิดการชะลอตัวของผลิตภาพการผลิตในองค์กรนั้น ๆ และระดับมหภาค โดยอัตราการว่างงานที่สูงขึ้นจากการลาออกของพนักงานส่งผลกระทบต่อการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจในประเทศไทย

สาเหตุสำคัญที่ส่งผลให้พนักงานตัดสินใจลาออกจากงานวิจัยที่ผ่านมา มาจาก 2 ปัจจัยหลัก คือ ปัจจัยด้านตัวบุคคล ได้แก่ ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน รูปแบบของงาน และความเหมาะสมของเงินเดือนต่อปริมาณงาน (วรรณวิสา ดำรงสกุลวงศ์, 2557; ธาณัชตรา สมัครจิตร และคณะ, 2554) รวมถึงปัจจัยด้านองค์กรที่กล่าวถึงความใส่ใจขององค์กร วัฒนธรรมองค์กร และสภาพแวดล้อมในการทำงาน (อัญชลี ปริญญาขจร, 2549; จิดาภา เสน่ห์นุช, 2553; มานะชัย สาอุดม, 2556) อย่างไรก็ตามงานวิจัยที่ผ่านมาเป็นการศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการลาออกของแรงงานในกลุ่มเจเนอเรชันวายเฉพาะในบางหน่วยงาน แต่ยังไม่มีการศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการลาออกของแรงงานในกลุ่มเจเนอเรชันวายในภาพรวม และยังไม่ได้คำนึงถึงปัจจัยด้านอื่น ๆ ที่อาจมีอิทธิพลต่อการลาออกในปัจจุบัน เช่น ผลกระทบจากการทำงานต่อปัญหาสุขภาพ ความคาดหวังในงานที่พนักงานจะได้ทำเปรียบเทียบกับงานที่ได้ทำจริง การทำงานล่วงเวลาบ่อยครั้งของพนักงาน รวมถึงการเดินทางไปทำงานที่ต้องใช้เวลานาน ระยะทางไกล และมีจำนวนต่อในการเดินทางหลายต่อจากที่พักอาศัย

ดังนั้นการศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจลาออกของพนักงานในเจเนอเรชันวาย จึงเป็นสิ่งที่องค์กรที่ปรารถนาจะลดอัตราการลาออกลงสามารถนำมากำหนดทิศทางในการแก้ไขปัญหาที่ส่งผลต่อการตัดสินใจลาออกของพนักงานในเจเนอเรชันวายซึ่งเป็นกำลังสำคัญขององค์กรได้อย่างตรงประเด็น

การทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยนี้มีพื้นฐานอยู่บนทฤษฎีอรรถประโยชน์ ทฤษฎีดุลยภาพของตลาดแรงงาน และทฤษฎีลำดับความต้องการของมาสโลว์ โดยทฤษฎีอรรถประโยชน์ใช้ในการอธิบายความพึงพอใจที่ได้รับจากการพักผ่อน และผลตอบแทนจากการทำงานภายใต้ข้อจำกัดของเวลา ในแต่ละวันพนักงานต้องแบ่งเวลาเพื่อใช้ในการพักผ่อน การทำงานรวมถึงการเดินทาง ดังนั้นหากพนักงานใช้เวลาในการเดินทางมาทำงานมาก หรือมีการทำงานล่วงเวลาบ่อยครั้ง จะส่งผลให้พนักงานสูญเสียเวลาในการพักผ่อนมากขึ้นจนอาจทำให้พนักงานตัดสินใจลาออกจากงานได้ ดังนั้นปัจจัยด้านเวลาจึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อการตัดสินใจทำงานของพนักงาน นอกจากนี้พนักงานที่ทำงานหนัก แต่ได้รับผลตอบแทนจากการทำงานไม่เหมาะสมกับมูลค่าของผลผลิตส่วนเพิ่มของแรงงาน (Value of Marginal Product : VMP_L) อาจตัดสินใจเปลี่ยนงานไปสู่งานที่ให้ผลตอบแทนที่เหมาะสมกับมูลค่าผลผลิตของแรงงานมากยิ่งขึ้น ดังนั้นปัจจัยด้านผลตอบแทนที่ต่ำกว่าปริมาณงานอาจเป็นสาเหตุที่ส่งผลให้พนักงานตัดสินใจลาออก อีกทั้งหากพนักงานทำงานหนัก หรือเกิดความเครียดและความกดดันมากจนเกินไปจะ

[1] ผู้ที่เกิดในยุคที่มีโทรศัพท์เคลื่อนที่ คอมพิวเตอร์ และอินเทอร์เน็ต มีการระบุปีเกิด ระหว่าง พ.ศ.2524-2543

ส่งผลเสียต่อสุขภาพด้านร่างกายหรือจิตใจของพนักงานจนอาจนำไปสู่การลาออกของพนักงาน ซึ่งตรงกับทฤษฎีของมาสโลว์ขั้นที่ 2 ที่กล่าวถึงความต้องการความปลอดภัยในด้านความมั่นคง และด้านร่างกายของมนุษย์ นอกจากนี้หากพนักงานมีความสัมพันธ์ที่ไม่ดีกับเพื่อนร่วมงาน หรือไม่สามารถรับรู้ได้ถึงการสนับสนุนจากองค์กร จะทำให้พนักงานรู้สึกไม่เป็นอนึ่งอันเดียวกันกับองค์กร ซึ่งขัดกับความต้องการที่จะได้รับการยอมรับ และความเป็นส่วนหนึ่งของหมู่คณะ ตามทฤษฎีขั้นที่ 3 ของมาสโลว์ จึงอาจนำไปสู่การตัดสินใจลาออกของพนักงานได้

งานวิจัยที่ศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการลาออกของพนักงาน เช่น การศึกษาของธาณัชตรา สมัครจิตร และคณะ (2554) แสดงให้เห็นถึงลักษณะด้านผลตอบแทนเทียบกับปริมาณงานที่เหมาะสม และด้านความเอาใจใส่ขององค์กร ส่งผลต่อการลาออกของพนักงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อัญชลี ปริญญาขจร (2549) ในด้านความเอาใจใส่ขององค์กร ในขณะที่งานวิจัยของวรรณวิสา ดำรงสกุลวงศ์ (2557) พบว่า ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน และรูปแบบของงานที่ท้าทายความสามารถ ทำให้มีความพึงพอใจในการทำงานสูง ซึ่งขัดแย้งกับงานวิจัยของสุพรรษา พุ่มพวง (2559) ที่สรุปว่า งานที่ท้าทายความสามารถไม่มีผลต่อการตัดสินใจลาออกของพนักงาน ส่วนการศึกษาของจิดาภา เสน่ห์นุช (2553) ที่เป็นไปในทิศทางเดียวกับสวรรณกมล จันทรมะโน และประสพชัย พสุนนท์ (2557) พบว่า วัฒนธรรมองค์กรที่มีลักษณะแบบเลือกปฏิบัติ มีอิทธิพลต่อโอกาสในความก้าวหน้า จึงทำให้พนักงานเลือกที่จะลาออกจากงาน นอกจากนี้การศึกษาของมานะชัย สาอุดม (2556) พบว่าสภาพแวดล้อมในการทำงานที่กดดันมีผลต่อการลาออกของพนักงาน การศึกษาที่ผ่านมาส่วนใหญ่เป็นการวิจัยอิสระ (Independent Study) ที่ศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการลาออกของพนักงานในภาพรวม หรือการลาออกของกลุ่มพนักงานเจเนอเรชันวายเฉพาะเจาะจงในบางองค์กร เช่น พนักงานกลุ่มเจเนอเรชันวายที่ทำงานในสถานสอบบัญชี ธนาคาร เป็นต้น ผลการศึกษาจึงไม่สามารถสะท้อนถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการลาออกของแรงงานเจเนอเรชันวายในภาพรวมได้ รวมถึงการศึกษาที่ผ่านมายังไม่ได้คำนึงถึงปัจจัยด้านคมนาคม ด้านลักษณะงานที่ส่งผลต่อสุขภาพ ด้านความคาดหวังต่องาน และด้านช่วงเวลาในการทำงานที่อาจเป็นสาเหตุในการตัดสินใจลาออกของพนักงานในเจเนอเรชันวาย อีกทั้งงานวิจัยส่วนใหญ่เป็นการให้ระดับคะแนนความสำคัญของปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจลาออก โดยใช้ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสถิติ T-test และค่าสหสัมพันธ์ Pearson ของระดับคะแนนในการศึกษา ซึ่งสามารถอธิบายได้เพียงความคิดเห็นในการตัดสินใจลาออก ซึ่งยังไม่สามารถสะท้อนได้ว่าเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการสินใจลาออกของพนักงาน ในขณะที่งานวิจัยนี้ได้ศึกษาเพื่อให้ทราบถึงขนาดและทิศทางความสัมพันธ์ของปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อการตัดสินใจลาออกของกลุ่มพนักงานในเจเนอเรชันวาย เพื่อนำไปสู่แนวทางในการลดอัตราการลาออกของพนักงาน

วิธีการศึกษา

การรวบรวมและการวิเคราะห์ข้อมูล

กลุ่มประชากรในงานวิจัยนี้ คือ แรงงานที่มีทักษะฝีมือในกลุ่มเจเนอเรชั่นวาย ในช่วงอายุ 23 – 28 ปี เนื่องจากเป็นกลุ่มประชากรที่มีอัตราการลาออกสูงที่สุด (ปราณี อนุกูลวงศ์, 2561) และใช้วิธีการเก็บข้อมูลแบบปฐมภูมิผ่านการสุ่มตัวอย่างแบบไม่อาศัยความน่าจะเป็นตามสะดวก เนื่องจากไม่ทราบขนาด และสัดส่วนของประชากรที่แน่นอน เนื่องจากประชากรเหล่านี้มีการเข้าออกตลาดแรงงานอยู่ตลอดเวลา จึงแทนสัดส่วนของแรงงานในกลุ่มเจนเนอเรชันวายที่เคยตัดสินใจลาออกเท่ากับ 0.5 โดยกำหนดระดับความเชื่อมั่นทางสถิติที่ร้อยละ 95 และความคลาดเคลื่อนในการสุ่มตัวอย่างไม่เกิน 0.05 คำนวณได้ขนาดตัวอย่างจำนวน 385 ตัวอย่าง จากสูตร $n = \frac{z^2}{4e^2}$ (Cochran, 1997) โดยทำการเก็บข้อมูลทั้งหมด 450 ตัวอย่าง ในช่วงเดือนกันยายนถึงตุลาคม พ.ศ. 2561

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) เพื่อใช้ทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการตัดสินใจคงอยู่หรือลาออกกับปัจจัยทั้ง 3 ด้าน คือ ปัจจัยด้านตัวบุคคล ปัจจัยด้านองค์กร และปัจจัยด้านการคมนาคม ด้วยสถิติ Chi – Square และทำการประมาณค่าในแบบจำลอง Binary Logistics Regression (ศิริเดช สุชีวะ, 2539) เพื่อหาขนาด และทิศทางของตัวแปรอิสระที่มีผลต่อการตัดสินใจลาออกของพนักงานในเจเนอเรชันวายด้วยวิธี Maximum Likelihood Estimation โดยมีรูปแบบของแบบจำลอง Binary Logistics Regression มีดังนี้

$$\ln\frac{P(Y=1)}{P(Y=0)} = \beta_0 + \beta_1(Je_i) + \beta_2(Hp_i) + \beta_3(Rc_i) + \beta_4(Ws_i) + \beta_5(Ss_i) + \beta_6(Wh_i) + \beta_7(We_i) + \beta_8(Cc_i) + \beta_9(Ca_i) + \beta_{10}(Tt_i) + \beta_{11}(Td_i) + \beta_{12}(Nt_i) + \varepsilon_i$$

โดยที่

Y	= การตัดสินใจลาออกของพนักงานในเจเนอเรชันวาย	= 1; เมื่อแรงงานเคยตัดสินใจลาออกจากงานมาก่อน = 1; เมื่อแรงงานไม่เคยตัดสินใจลาออกจากงานมาก่อน
Je	= ความคาดหวังต่องาน	= 1; เมื่อลักษณะงานไม่ตรงกับความคาดหวัง = 0; เมื่อลักษณะงานตรงกับที่คาดหวัง หรือไม่คาดหวังต่อลักษณะงาน
Hp	= รูปแบบของงานซึ่งส่งผลต่อสุขภาพ	= 1; เมื่อลักษณะของงานส่งผลต่อสุขภาพจิต หรือทั้งกายและจิต = 0; เมื่อลักษณะของงานส่งผลต่อสุขภาพกาย หรือไม่ส่งผล
Rc	= ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน	= 1; เมื่อเพื่อนร่วมงานมีลักษณะต่างคนต่างทำงาน หรือแข่งขันสูง = 0; เมื่อเพื่อนร่วมงานมีลักษณะช่วยเหลือเกื้อกูลกัน
Ws	= รูปแบบของงาน	= 1; เมื่อลักษณะงานไม่พัฒนาทักษะความสามารถ = 0; เมื่อลักษณะงานมีรูปแบบประจำซ้ำ ๆ หรือท้าทายความสามารถ
Ss	= ความเหมาะสมของเงินเดือนต่อปริมาณงาน	= 1; เมื่อเงินเดือนน้อยกว่าปริมาณงาน = 0; เมื่อเงินเดือนมีมากกว่า หรือเหมาะสมกับปริมาณงาน
Wh	= ช่วงเวลาในการทำงาน	= 1; เมื่อมีการทำงานล่วงเวลาบ่อยครั้ง = 0; เมื่อมีช่วงเวลาทำงานปกติ หรือมีอิสระในเวลาการทำงาน
We	= สภาพแวดล้อมในการทำงาน	= 1; เมื่อสภาพแวดล้อมในการทำงานตึงเครียด และกดดัน = 0; เมื่อสภาพแวดล้อมในการทำงานกระฉับกระเฉง หรือสบาย ๆ
Cc	= ลักษณะวัฒนธรรมขององค์กร	= 1; เมื่อวัฒนธรรมองค์กร คือ ระบบอาวุโส หรือระบบเส้นสาย = 0; เมื่อวัฒนธรรมองค์กร คือ ระบบพี่น้อง
Ca	= ความเอาใจใส่ขององค์กรต่อพนักงาน	= 1; เมื่อองค์กรปฏิบัติต่อพนักงานในรูปแบบไม่เห็นค่า หรือจับผิด = 0; เมื่อองค์กรคอยสนับสนุนพนักงาน
Tt	= เวลาที่ใช้ในการเดินทางไปทำงาน	= 1; เมื่อใช้เวลาเดินทางในการไปทำงานมากกว่าหรือเท่ากับ 60 นาที = 0; เมื่อใช้เวลาเดินทางในการไปทำงานน้อยกว่า 60 นาที
Td	= ระยะทางที่ใช้ในการเดินทางไปทำงาน	= 1; เมื่อระยะทางในการไปทำงานมากกว่าหรือเท่ากับ 20 กิโลเมตร = 0; เมื่อระยะทางในการไปทำงานน้อยกว่า 20 กิโลเมตร
Nt	= จำนวนต่อในการเดินทางไปทำงาน	= 1; เมื่อจำนวนต่อในการเดินทางมากกว่าหรือเท่ากับ 2 ต่อขึ้นไป = 0; เมื่อจำนวนต่อที่ใช้ในการเดินทางเท่ากับ 1 ต่อ หรือ 2 ต่อ

จากแบบจำลอง Binary Logistic Regression ในการวิเคราะห์ถึงผลกระทบส่วนเพิ่ม (Marginal Effect) พิจารณาค่าอนุพันธ์บางส่วนของความน่าจะเป็นว่าปัจจัยที่ทำการพิจารณานั้นจะส่งผลต่อความน่าจะเป็นของการตัดสินใจลาออกในกลุ่มพนักงานเจเนอเรชันวายเพิ่มขึ้นหรือลดลงดังนี้ $\frac{\partial \hat{P}}{\partial x_i} = \hat{\beta}_i(1-\hat{P})\hat{P}$ (บัณฑิต ชัยวิชญชาติ, 2558)

ผลการศึกษา

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐานด้วยวิธีการทดสอบ Chi-square

ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการตัดสินใจลาออกของพนักงานในเจเนอเรชันวายกับปัจจัยทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านตัวบุคคล ด้านองค์กร และด้านคมนาคม ด้วยสถิติ Chi-square พบว่า การตัดสินใจลาออกมีความสัมพันธ์กับความเหมาะสมของเงินเดือนต่อปริมาณงาน (Ss) ความคาดหวังต่องาน (Je) รูปแบบของงาน (Ws) ลักษณะของงานซึ่งส่งผลต่อสุขภาพ (Hp) ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน (Rc) ช่วงเวลาในการทำงาน (Wh) สภาพแวดล้อมในการทำงาน (We) และความเอาใจใส่ขององค์กร (Ca) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 และวัฒนธรรมองค์กร (Cc) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.1 ในขณะที่การตัดสินใจลาออกไม่มีความสัมพันธ์กับปัจจัยด้านการคมนาคม (Table 1)

ในขณะเดียวกันผลการทดสอบ Chi-square ชี้ให้เห็นว่า ผู้ที่ตัดสินใจลาออกมีความสัมพันธ์กับผู้ที่ได้รับเงินเดือนน้อยกว่าปริมาณงาน ผู้ที่ทำงานที่ไม่ตรงกับความคาดหวัง ผู้ที่ทำงานที่ไม่พัฒนาความสามารถ ผู้ที่ทำงานที่มีลักษณะส่งผลเสียต่อสุขภาพจิต หรือทั้งกายและจิต ผู้ที่มีความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานแบบแข่งขันสูง หรือแบบต่างคนต่างทำงาน ผู้ที่ทำงานล่วงเวลาบ่อยครั้ง ผู้ที่ทำงานในสภาพแวดล้อมตึงเครียดหรือกดดัน ผู้ที่อยู่ในวัฒนธรรมองค์กรแบบระบบอาวุโสหรือระบบเส้นสาย และผู้ที่ถูกองค์กรมองแบบจับผิดหรือไม่เห็นค่า(Table 1)

Table 1: Chi-square estimation results

Horizontal variables	Remain		Resign		Total		x^2 (P-value)
	Number	Percent	Number	Percent	Number	Percent	
	200	44.4	250	55.6	450	100	
Job expectation (Je)							
no expectation	58	52.3 %	53	47.7 %	111	100 %	17.2437
meet expectation	77	53.5 %	67	46.5 %	144	100 %	(0.0002)***
not meet expectation	65	33.3 %	130	66.7 %	195	100 %	
Work styles affecting health problem (Hp)							
affecting physical health	20	55.6 %	16	44.4 %	36	100 %	18.3842
affecting physical and mental health	79	37.6 %	131	62.4 %	210	100 %	(0.0004)***
not affecting	62	60.8 %	40	39.2 %	102	100 %	
affecting mental health	39	38.2 %	63	61.8 %	102	100 %	
Relationships with colleagues (Rc)							
individually work	45	36.3 %	79	63.7 %	124	100 %	12.3993
supportive	137	51.1 %	131	48.9 %	268	100 %	(0.0020)***
high competition	18	31 %	40	69 %	58	100 %	
Work style (Ws)							
challenging job	108	52.9 %	96	47.1 %	204	100 %	22.5243
routine job	68	46.3 %	79	53.7 %	147	100 %	(0.0000)***
skill undeveloped job	24	24.2 %	75	75.8 %	99	100 %	

Table 1 (Continue)

Suitability of salaries based on workload (Ss)							
less than workload	72	34.8 %	135	65.2 %	207	100 %	14.6315
suitable to workload	108	53.2 %	95	46.8 %	203	100 %	(0.0007)***
more than workload	20	50.0 %	20	50.0 %	40	100 %	
Work hours (Wh)							
often work overtime	78	34.5 %	148	65.5 %	226	100 %	21.6312
normal work hours	78	50.3 %	77	49.7 %	155	100 %	(0.0000)***
free to choose work hours	44	63.8 %	25	36.2 %	69	100 %	
Work environment (We)							
stress out	64	36.8 %	110	63.2 %	174	100 %	7.2174
high pressure	45	52.3 %	41	47.7 %	86	100 %	(0.0271)**
alert atmosphere	91	47.9 %	99	52.1 %	190	100 %	
Company culture (Cc)							
seniority system	69	38.5 %	110	61.5 %	179	100 %	5.6878
sibling system	117	49.8 %	118	50.2 %	235	100 %	(0.0582)*
patronage system	14	38.9 %	22	61.1 %	36	100 %	
Company attention to employees (Ca)							
depreciate	60	34..9 %	112	65.1 %	172	100 %	26.5599
supportive	108	59.0 %	75	41.0 %	183	100 %	(0.0000)***
being carped	32	33.7 %	63	66.3 %	95	100 %	
Travel time to work (Tt)							
Less than 30 minutes	74	50.0 %	74	50.0 %	148	100 %	3.7924
30 to 60 minutes	79	44.1 %	100	55.9 %	179	100 %	(0.1501)
more than 60 minutes	47	38.2 %	76	61.8 %	123	100 %	
Travel distance to work (Td)							
less than 5 km	57	50.4 %	56	49.6 %	113	100 %	2.3245
5 to 20 km	97	43.1 %	128	56.9 %	225	100 %	(0.3128)
more than 20 km	46	41.1 %	66	58.9 %	112	100 %	
Number of travel transits to work (Nt)							
one transit	113	47.3 %	126	52.7 %	239	100 %	2.8211
two transits	61	43.9 %	78	56.1 %	139	100 %	(0.2440)
more than 2 transits	26	36.1 %	46	63.9 %	72	100 %	

Note: ***, **, and * indicate statistical significance at 1%, 5%, and 10% levels, respectively.

ผลการประมาณค่าสัมประสิทธิ์แบบจำลอง Binary Logistic Regression

ผลการประมาณค่า พบว่า แบบจำลองที่ 2 เป็นแบบจำลองที่นำไปใช้คำนวณค่า Marginal Effect เนื่องจากมีค่า Adjusted R-square ร้อยละ 8.76 ซึ่งมากกว่าแบบจำลองที่ 1 ที่มีค่าร้อยละ 7.25 โดยแบบจำลองที่ 1 ประกอบด้วยตัวแปรอิสระทุกตัวตามสมมติฐานที่อธิบายถึงปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความน่าจะเป็นในการตัดสินใจลาออก และแบบจำลองที่ 2 มีความถูกต้องของการพยากรณ์เท่ากับร้อยละ 67.3 ซึ่งมากกว่าแบบจำลองที่ 1 ซึ่งมีค่าเท่ากับร้อยละ 66.9 นอกจากนี้ตัวชี้วัด Akaike criterion Schwarz criterion และ Hannan-Quinn ของแบบจำลองที่ 2 มีค่าเท่ากับ 564.0574 592.8222 และ 575.3947 ตามลำดับ ซึ่งมีค่าต่ำกว่าตัวชี้วัดดังกล่าวของแบบจำลองที่ 1 ซึ่งมีค่าเท่ากับ 573.4120 626.8323 และ 594.4669 ตามลำดับ (Table 2)

จากการประมาณค่าในแบบจำลองที่ 2 พบว่า ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน (Rc) ความเหมาะสมของเงินเดือนต่อปริมาณงาน (Ss) เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจลาออกที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.1 ในด้านความเอาใจใส่ขององค์กร (Ca) และความคาดหวังต่องาน (Je) เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจลาออกที่ระดับ

นัยสำคัญทางสถิติ 0.05 นอกจากนั้นในด้านรูปแบบของงาน (Ws) และช่วงเวลาในการทำงาน (Wh) เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจลาออกที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 โดยตัวแปรทั้งหมดเป็นไปในทางเดียวกัน (Table2)

Table 2: Parameter estimates and marginal effect from binary logit model

Variables	Model 1		Model 2		Marginal Effect
	P-value	Coefficient	P-value	Coefficient	
Constant	0	(-1.3045)	0	(-1.1443)	
Job expectation (Je)	0.0573*	(0.4198)	0.0330**	(0.4614)	0.1124
Work styles affecting health problem (Hp)	0.2342	(0.2940)			
Relationships with colleagues (Rc)	0.0634*	(0.4212)	0.0503*	(0.6539)	0.1045
Work style (Ws)	0.0023***	(0.8629)	0.0018***	(0.8799)	0.2035
Suitability of salaries based on workload (Ss)	0.0682*	(0.4073)	0.0663*	(0.3968)	0.0970
Work hours (Wh)	0.0043***	(0.6262)	0.0022***	(0.5603)	0.1593
Work environment (We)	0.6197	(-0.1180)			
Company culture (Cc)	0.9574	(-0.0122)			
Company attention to employees (Ca)	0.0359**	(0.5061)	0.0113**	(0.4938)	0.1376
Travel time to work (Tt)	0.5460	(0.1753)			
Travel distance to work (Td)	0.8405	(0.0569)			
Number of travel transits to work (Nt)	0.8067	(0.0772)			
McFadden R-squared	0.1146		0.1103		
Adjusted R-squared	0.0725		0.08768		
Akaike criterion	573.4120		564.0574		
Schwarz criterion	626.8323		592.8222		
Hannan-Quinn	594.4669		575.3947		
Correct prediction (%)	66.9%		67.3%		

Note: ***, **, and * indicate statistical significance at 1%, 5%, and 10% levels, respectively.

จากการพิจารณาค่า Marginal Effect ในแบบจำลองที่ 2 พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจลาออกของพนักงานในกลุ่มเจเนอเรชันวายมากที่สุด คือ รูปแบบของงาน (Ws) เนื่องจากมีค่า Marginal Effect มากที่สุด หมายถึง ผู้ที่ทำงานที่ไม่พัฒนาความสามารถมีความน่าจะเป็นในการลาออกเพิ่มขึ้น 0.2035 เมื่อเทียบกับผู้ที่ทำงานประจำซ้ำ ๆ และงานที่ท้าทายความสามารถ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของวรรณวิสา ดำรงสกุลวงศ์ (2557) ปัจจัยที่มีอิทธิพลรองลงมา คือ ช่วงเวลาในการทำงาน (Wh) โดยผู้ที่ทำงานล่วงเวลาบ่อยครั้งมีความน่าจะเป็นในการลาออกเพิ่มขึ้น 0.1593 เมื่อเทียบกับผู้ที่มีเวลาในการทำงานปกติ และผู้ที่มีอิสระในเวลาทำงาน ในด้านความเอาใจใส่ขององค์กร (Ca) ผู้ที่ถูกองค์กรมองแบบจับผิด และไม่เห็นค่ามีความน่าจะเป็นในการลาออกเพิ่มขึ้น 0.1376 เมื่อเทียบกับผู้ที่องค์กรคอยสนับสนุน โดยจะสอดคล้องกับข้อสรุปของอัญชลี ปริญญาขจร (2549) ส่วนความคาดหวังต่องาน (Je) ผู้ที่ทำงานที่ไม่ตรงกับความคาดหวังมีความน่าจะเป็นในการลาออกเพิ่มขึ้น 0.1124 เมื่อเทียบกับผู้ที่ทำงานที่ตรงกับความคาดหวัง และผู้ที่ไม่มีความคาดหวังต่องาน ในด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน (Rc) พบว่า ผู้ที่มีความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานแบบแข่งขันสูง และต่างคนต่างทำงานมีความน่าจะเป็นในการลาออกเพิ่มขึ้น 0.1045 เมื่อเทียบกับผู้ที่มีความสัมพันธ์กับ เพื่อนร่วมงานแบบช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ตรงกับผลการศึกษาของวรรณวิสา ดำรงสกุลวงศ์ (2557) ที่พบว่า ผู้ที่ได้รับเงินเดือนน้อยกว่าปริมาณงานมีความน่าจะเป็นในการลาออกเพิ่มขึ้น 0.0970 เมื่อเทียบกับผู้ที่ได้รับเงินเดือนเหมาะสมหรือมากกว่าปริมาณงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของธาณัชตรา สมัครจิตร และคณะ (2554)

ผลการศึกษาในครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่า ตัวแปรส่วนบุคคลในด้านความคาดหวังต่องาน (Je) และตัวแปรด้านองค์กรที่คำนึงถึงช่วงเวลาในการทำงาน (Wh) มีอิทธิพลต่อความน่าจะเป็นในการตัดสินใจลาออกของพนักงานในเจเนอเรชันวายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งยังไม่เคยปรากฏในงานวิจัยใดมาก่อน

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษา พบว่า ด้านรูปแบบของงานเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลสูงที่สุดต่อการตัดสินใจลาออกของพนักงานในกลุ่มเจเนอเรชันวาย รองลงมา คือ ช่วงเวลาในการทำงาน ความเอาใจใส่ขององค์กร ความคาดหวังต่องาน ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน และความเหมาะสมของเงินเดือนต่อปริมาณงานตามลำดับ ซึ่งนำไปสู่ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาดังนี้

พนักงานที่สมัครงานโดยที่รับรู้ และยอมรับรูปแบบของงานตั้งแต่แรกจะนำมาสู่ความเต็มใจในการทำงานนั้น ๆ แม้ว่าจะเป็นงานที่ไม่สามารถพัฒนาทักษะของพนักงานได้ ดังนั้นองค์กรควรกำหนดรายละเอียดของลักษณะงานที่เปิดรับสมัครให้ชัดเจน และสอดคล้องกับเนื้อหาของงานอย่างแท้จริง โดยเมื่อตกลงรับพนักงานเข้ามาทำงานแล้ว องค์กรมีหน้าที่จัดแจงให้พนักงานทำงานตามรายละเอียดรับสมัครงานตามจริง หากปรับเปลี่ยนควรชี้แจงเหตุผลให้พนักงานทราบ จึงจะสามารถปัญหางานที่ไม่พัฒนาความสามารถ และการทำงานที่ไม่ตรงกับความคาดหวังของพนักงานได้ ในขณะเดียวกันองค์กรควรส่งเสริมความรู้ให้แก่พนักงานด้วยการจัดอบรมความรู้ใหม่ ๆ ที่ทันสมัยให้แก่พนักงาน เพื่อให้พนักงานที่ทำงานที่มีรูปแบบงานที่ไม่สามารถพัฒนาทักษะ สามารถเก็บเกี่ยวความรู้จากการอบรมได้ อีกทั้งหากองค์กรที่สามารถปรับช่วงเวลาในการทำงานให้มีความยืดหยุ่นได้ จากการนับชั่วโมงการทำงานรวมต่อสัปดาห์ให้ครบตามกำหนด หรือการวัดผลสัมฤทธิ์ของผลงานที่มอบหมายให้พนักงานในแต่ละสัปดาห์แทนการกำหนดช่วงเวลาในการทำงานที่ตายตัว จะช่วยดึงดูดให้พนักงานคงอยู่มากขึ้น รวมถึงการกระจายปริมาณงานให้มีความเหมาะสมจะสามารถลดการทำงานล่วงเวลาของพนักงานลงได้ นอกจากนี้การทำงานหนัก แต่ได้รับผลตอบแทนน้อยกว่าที่ควรจะเป็น จะส่งผลให้พนักงานขาดแรงจูงใจในการคงอยู่ ดังนั้นการกำหนดผลตอบแทนของพนักงานแต่ละคนจากการประเมินประสิทธิผลในการทำงานของพนักงานจากดัชนีชี้วัดผลงาน หรือความสำเร็จของงานที่สามารถสะท้อนความทุ่มเทในการทำงาน และผลงานของพนักงานได้อย่างเที่ยงตรงจะช่วยให้พนักงานพอใจกับผลตอบแทนมากขึ้น รวมถึง การลดปริมาณงานของพนักงานลงผ่านการแบ่งส่วนงานที่ชัดเจนเพื่อลดความซ้ำซ้อนในการทำงาน ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน พบว่า ผู้ที่ทำงานในสังคมที่ช่วยเหลือเกื้อกูลกันมีแนวโน้มคงอยู่เป็นส่วนมาก ดังนั้นองค์กรควรมีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่ช่วยกระชับความสัมพันธ์ระหว่างพนักงานอย่างสม่ำเสมอ เช่น กิจกรรมอาสาสร้างโรงเรียนให้พื้นที่ห่างไกล กิจกรรมปลูกป่า ซึ่งจะเป็นการเพิ่มความมีส่วนร่วมในองค์กร และการปลูกฝังวัฒนธรรมในการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน นอกจากนี้การวัดความสำเร็จของพนักงานผ่านความสำเร็จในรูปแบบทีม จะนำไปสู่การร่วมมือในการทำงานร่วมกัน และลดการทำงานแบบแข่งขันกันในองค์กรได้มากยิ่งขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขน ที่ให้การสนับสนุนค่าใช้จ่ายการลงทะเบียนเข้าร่วมการประชุมวิชาการมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ในครั้งนี้ บทความฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยในวิชา Research Methods in Economics (01101491) ซึ่งได้รับความร่วมมือจาก ณัฐดนัย ทรัพยสโรช กรธวัช ยอดขันธ์ จิรวัฒน์ หวังเทพอนุเคราะห์ และภาคิน ดวงสาโรจน์ นิสิตปริญญาตรี สาขาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เอกสารอ้างอิง

จิดาภา เสน่ห์นุช. 2553. “ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความตั้งใจที่จะลาออกจากงานของเภสัชกรที่ปฏิบัติงานในองค์การเภสัชกรรม”. การค้นคว้าอิสระ ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ชลภัสสรณ์ ศรีวรฉัตรภาธร และประสพชัย พสุนนท์. 2558. “ปัจจัยที่ส่งผลต่อความตั้งใจลาออกจากงานของพนักงานแผนกห่วงโซ่อุปทาน : กรณีศึกษาบริษัทผู้ผลิตสินค้าอุปโภคบริโภคแหน่งหนึ่งในเขตกรุงเทพมหานคร”. Veridian E-Journal ปีที่ 8, ฉบับที่ 1 (มกราคม - เมษายน 2558), 185-200.

ธาณัชตรา สมัครจิตร และคณะ. “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจลาออกของพนักงานระดับปฏิบัติการของผลิตภัณฑ์ผลิตอาหารแห่งหนึ่งในเครือสหพัฒน์พิบูล อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี”. วารสารวิทยาลัยพาณิชยศาสตร์บูรพาปริทัศน์ ปีที่ 5, ฉบับที่ 2 (เมษายน), 35-44.

บัณฑิต ชัยวิชญชาติ. แบบจำลองเศรษฐมิติ : นอกเหนือจากแบบจำลองถดถอย. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2558.

มานะชัย สาอุดม. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการลาออกของพนักงานธนาคาร. กรุงเทพมหานคร : คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2556.

วรรณวิสา ดำรงสกุลวงษ์. 2557. “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อแนวโน้มการลาออกของพนักงานในอุตสาหกรรมฟอกหนัง กรณีศึกษา บริษัท อินเตอร์ไฮค์ จำกัด (มหาชน)”. การค้นคว้าอิสระ ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยเนชั่น.

ศุภลักษณ์ แลปรุรัตน์. 2557. “ความพึงพอใจในการทำงานและความตั้งใจลาออก: การศึกษาในพนักงานเจนเนอเรชั่นวายของธนาคารพาณิชย์ในจังหวัดขอนแก่น ประเทศไทย”. Veridian E-Journal ปีที่ 7, ฉบับที่ 3 (มกราคม - เมษายน), 863-877.

สวรรณกมล จันทรมะโน และประสพชัย พสุนนท์. 2557. “ปัจจัยที่ส่งผลต่อความตั้งใจที่จะลาออกจากงานของพนักงานสำนักงานคณะกำกับกิจการพลังงาน”. Veridian E-Journal ปีที่ 7, ฉบับที่ 1 (มกราคม-เมษายน), 525-541.

สุพรรษา พุ่มพวง. 2559. “ปัจจัยที่มีผลต่อแนวโน้มการลาออกของพนักงานโรงพยาบาลเอกชนแห่งหนึ่งเขราษฎร์บูรณะ กรุงเทพมหานคร”. การค้นคว้าอิสระ ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยราชมงคลรัตนโกสินทร์.

อัญชลี ปริญญาขจร. 2549. “ปัจจัยที่เป็นสาเหตุของการลาออกของพนักงานมหาวิทยาลัยเชียงใหม่”. การค้นคว้าอิสระ ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเกิดหนี้นอกระบบของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร

A Study of Factors Affecting the Informal Debt of People in Bangkok

กนกพร ตันกิจเจริญ[1*] กฤษณา เหมือนแกร กาญจนารัตน์ ออมทรัพย์ จิรวรรณ สุวรรณสิชณน์
พรทิพย์ แสงช่วง และ พุฒิพัฒน์ ทวีวชิรพัฒน์

Kanokporn Tankitchaloen[1*], Kritsana Muankrae, Kanjanarath Oomsap, Jirawan Suwannasichon,
Porntip Sangchuang and Puttiphat Thaweevachiraphat

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเกิดหนี้นอกระบบกับปัจจัยส่วนบุคคล และพฤติกรรม ซึ่งได้แก่ พฤติกรรมการบริโภค และการวางแผนทางการเงิน โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ ประชาชนที่เป็นหนี้นอกระบบและในระบบในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 400 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และทดสอบปัจจัยที่มีผลต่อการเกิดหนี้นอกระบบของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครด้วยวิธีการทางสถิติ ได้แก่ การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร 2 ตัว ด้วย Chi-Square และทำการวิเคราะห์ Binary Logistic Regression เพื่อหาขนาดและทิศทางของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการเกิดหนี้นอกระบบ ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ ค่าใช้จ่ายที่นอกเหนือจากการอุปโภค บริโภคและการเดินทาง หลักทรัพย์ค้ำประกันและการวางแผนทางการเงิน

ABSTRACT

This research's purpose is to investigate the relationship between informal debts and, individual and behavior factors. This research focus on the consumption behavior and financial planning. In this study, 400 samples from Bangkok, which is categorized into two groups: formal debtors and informal debtors, are observed. The data is collected from the samples using questionnaires. After that, the data is analyzed by chi-square to test the independence of two variables. The binary logistic regression is applied to analyze the data to find sizes and directions of the independent variables and dependent variables. The result indicates that the factors affecting informal debt are; age, education, occupation, expenses beyond consumption and transportation, and financial planning.

Keywords: Informal Debts, Chi-Square, Binary Logistic Regression

*Corresponding author; e-mail address: knpohntda@gmail.com

[1]ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพฯ 10900

[1] Department of Economics, Faculty of Economics, Kasetsart University, 10900

บทนำ

สภาวะเศรษฐกิจไทยในปัจจุบัน การบริโภคภาคเอกชนมีการขยายตัว แต่ยังคงอยู่ในระดับที่ไม่สูงมากนัก เนื่องจากหนี้ครัวเรือนในภาพรวมอยู่ในระดับสูง โดยจากข้อมูลของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ในปี 2560 ครัวเรือนในกรุงเทพมหานคร มีหนี้สินร้อยละ 39.2 โดยมีจำนวนหนี้สินเฉลี่ย 219,505 บาทต่อครัวเรือน หรือประมาณ 5.2 เท่าของรายได้ ซึ่งร้อยละ 93.4 เป็นการก่อหนี้เพื่อใช้จ่ายในครัวเรือน สำหรับครัวเรือนที่มีหนี้สินนอกระบบ โดยร้อยละ 50.1 เป็นการกู้ยืมเพื่อใช้จ่ายในการทำธุรกิจ รองลงมาคือการกู้ยืมเพื่อใช้ในการอุปโภคบริโภค เพื่อใช้ในการซื้อบ้านและที่ดิน และเพื่อใช้จ่ายทางการศึกษา ตามลำดับ เมื่อเปรียบเทียบครัวเรือนที่มีหนี้พบว่า ครัวเรือนมีหนี้เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 36.3 ในปีพ.ศ. 2558 เป็นร้อยละ 39.2 ในปีพ.ศ. 2560 ประกอบกับรายได้ของครัวเรือนนอกภาคเกษตรกรรมบางส่วนได้รับผลกระทบจากการจ้างงานที่ลดลง (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2560) ส่งผลให้ประชาชนมีรายได้ไม่เพียงพอต่อรายจ่าย จึงนำไปสู่การกู้ยืมเงินและเกิดปัญหาหนี้นอกระบบ ซึ่งตลาดสินเชื่อนอกระบบนั้นไม่มีบทบัญญัติที่เป็นตัวบทกฎหมายกำหนดไว้เป็นการเฉพาะ จึงทำให้เงื่อนไขและข้อตกลงถูกกำหนดขึ้นตามความพึงพอใจของผู้ให้กู้ ดังนั้นจึงมีความเป็นไปได้ที่ผู้กู้จะถูกเอาโดยผู้ให้กู้ (วนิศา โชคปลอด, 2554) อีกทั้งมีการคิดดอกเบี้ยการกู้ยืมเงินในอัตราสูง ก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมตลอดจนเกิดปัญหาการติดตามทวงถามหนี้ที่ใช้ความรุนแรง การข่มขู่ การคุกคาม และการประจานให้เกิดความอับอาย จนกลายเป็นปัญหาสังคมและปัญหาอาชญากรรมตามมา (พรรณนภา เพชรรัตน์, 2558)

ปัญหาหนี้นอกระบบจึงถือเป็นปัญหาทางเศรษฐกิจประการหนึ่ง จากการศึกษาที่ผ่านมา พบว่า เพศ และระดับการศึกษา มีผลต่อการเกิดหนี้นอกระบบ โดยผู้ที่เป็นหนี้นอกระบบเป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง และเป็นผู้ที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่ามัธยมศึกษาตอนต้น (อุษา อมรรัชยาวิจารณ์, 2560) รวมทั้งการที่ผู้กู้เป็นผู้ที่ไม่มีคุณสมบัติที่จะเข้าสู่การกู้ยืมเงินในระบบ เนื่องจากไม่มีหลักทรัพย์ค้ำประกันหรือไม่สามารถหาผู้ค้ำประกันได้ (สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2558 ; สุกัญญา บุญศิริ, 2555; ปิยะลักษณ์ พุทธวงศ์และคณะ, 2559) และมีปัจจัยอื่นๆ ที่ยังไม่ได้ทำการศึกษาในงานวิจัยที่ผ่านมา ได้แก่ การมีค่าใช้จ่ายที่นอกเหนือจากการอุปโภค บริโภคและการเดินทางและค่าใช้จ่ายฉุกเฉิน พฤติกรรมบริโภคนิยม พฤติกรรมอบายมุข และพฤติกรรมการวางแผนทางการเงิน เป็นต้น

จากที่ได้กล่าวมาข้างต้นแสดงให้เห็นว่าการศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยส่วนบุคคล และความสัมพันธ์ของพฤติกรรม ที่มีผลต่อการเกิดหนี้นอกระบบและการเกิดหนี้ในระบบของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร จึงมีความสำคัญและจำเป็นในการศึกษา ซึ่งผลการศึกษาจะนำไปสู่แนวทางในการลดจำนวนประชาชนผู้ที่เป็นหนี้นอกระบบในเขตกรุงเทพมหานคร และลดปัญหาที่เกิดขึ้นจากหนี้นอกระบบ ทำให้ประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น รวมถึงเป็นข้อมูลให้ทางภาครัฐนำไปแก้ไขปัญหาหนี้นอกระบบต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลและพฤติกรรมที่มีผลต่อการเกิดหนี้นอกระบบของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ ระดับรายได้ต่อคนต่อเดือน ค่าใช้จ่ายที่นอกเหนือจากการอุปโภค บริโภคและการเดินทาง ค่าใช้จ่ายฉุกเฉินที่เคยประสบ และการมีหลักทรัพย์ค้ำประกัน และปัจจัยพฤติกรรม ได้แก่ การมีพฤติกรรมอบายมุข การมีพฤติกรรมบริโภคนิยม และการมีพฤติกรรมการวางแผนทางการเงิน

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดทฤษฎีการเป็นหนี้ที่ได้ทำการศึกษาค้นคว้า เพื่อนำมาใช้ในงานวิจัย ได้แก่ ทฤษฎีอุปสงค์ต่อการถือเงิน ทฤษฎีการบริโภคข้ามช่วงเวลา และทฤษฎีแรงจูงใจของ Maslow โดยทฤษฎีอุปสงค์ต่อการถือเงิน ของ John Maynard Keynes (วิชญ์พล พาณิชย์กลไพศาล, 2558) นำมาใช้อธิบายว่ามนุษย์จะมีความต้องการถือเงินเพื่อใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน และใช้ในยามฉุกเฉิน ซึ่งบางคนนั้นมีรายได้ไม่มากพอต่อความต้องการข้างต้น จึงหาเงินมาถือไว้โดยวิธีการกู้ยืมเงิน ทฤษฎีการบริโภคข้ามช่วงเวลาของ Irving Fisher และ Roy Harrod (เบญจมาภรณ์ อมรเลิศพานิช, 2551) ใช้อธิบายถึงความสำคัญของตัวแปรการวางแผนทางการเงิน เนื่องจากต้องมีการจัดสรรการบริโภคในช่วงเวลาต่างๆ เพื่อให้เกิดความพอใจสูงสุด ซึ่งหากความต้องการบริโภคมากกว่ารายได้ที่มีในปัจจุบันก็จะต้องนำรายได้ในอนาคตมาใช้บริโภคก่อน โดยผ่านการกู้ยืมโดยใช้สินเชื่อในรูปแบบต่างๆ และทฤษฎีแรงจูงใจของ Maslow (ฐานิตา มีลา , 2556) นำมาใช้อธิบายว่ามนุษย์มีความต้องการขั้นพื้นฐานในการดำรงชีวิตเพื่อความอยู่รอด แต่บางคนกลับไม่มีเงินหรือกำลังทรัพย์มากพอที่จะได้มาซึ่งความต้องการเหล่านั้น จึงทำให้เกิดการกู้ยืมเงิน

งานวิจัยที่อธิบายสาเหตุของการเป็นหนี้ที่เพิ่มสูงขึ้นของประชากรไทย คือ การขาดการวางแผนทางการเงินที่ดี เนื่องจากประชาชนบางส่วนมีรายได้ไม่เพียงพอต่อรายจ่าย (กิจติพร สิทธิพันธุ์, 2552; ฐานิตา มีลา, 2556; ปิยะลักษณ์ พุทธวงศ์และคณะ, 2559) และพฤติกรรมอุปโภคบริโภคสินค้าฟุ่มเฟือยของประชาชนที่เพิ่มขึ้น เนื่องมาจากยุคปัจจุบันประเภทสินค้าและบริการมีความหลากหลายมากขึ้น (วนิศา โชคปลอด, 2554; สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2560) อีกทั้งยังพบว่าปัจจัยที่ส่งผลให้ผู้กู้บางส่วนไม่สามารถเข้าถึงการกู้ยืมเงินในระบบได้ คือ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน (อุษา อมรรัชยาวิจารณ์, 2560) การที่ผู้กู้มีคุณสมบัติไม่เพียงพอต่อการกู้ยืมจากสถาบันการเงิน เนื่องจากไม่มีหลักทรัพย์ค้ำประกันหรือไม่สามารถหาผู้ค้ำประกันได้ (สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2558; สุกัญญา บุญศิริ, 2555; ปิยะลักษณ์ พุทธวงศ์และคณะ,2559) และการมีพฤติกรรมอบายมุข (สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2557)

ดังนั้นงานวิจัยนี้จึงได้ทำการศึกษาทางด้านปัจจัยส่วนบุคคลและพฤติกรรมที่ต่างกัน ส่งผลต่อการเกิดหนี้นอกระบบต่างกันหรือไม่ เพื่อสนับสนุนผลการศึกษาและศึกษาเพิ่มเติมจากงานวิจัยที่ผ่านมา คือ ความสัมพันธ์ระหว่างหนี้นอกระบบกับพฤติกรรมการบริโภคนิยม พฤติกรรมอบายมุข และการวางแผนทางการเงิน ซึ่งยังไม่เคยมีการศึกษา อีกทั้งงานวิจัยที่ผ่านมาได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีผลต่อปริมาณหนี้นอกระบบ แต่ไม่มีการศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยที่มีผลต่อการเกิดหนี้นอกระบบ นอกจากนี้ในงานวิจัยนี้ยังมีการเก็บข้อมูลคนที่มีหนี้ในระบบและนอกระบบ เพื่อเปรียบเทียบหาสาเหตุของการเป็นหนี้ในระบบและนอกระบบ และใช้การวิเคราะห์ Binary Logistic Regression ทดสอบทิศทางความสัมพันธ์ของปัจจัยต่างๆ กับการเกิดหนี้นอกระบบอีกด้วย

วิธีการศึกษา

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในงานวิจัยนี้ได้เก็บรวบรวมข้อมูล โดยกำหนดกลุ่มประชากร คือ ประชาชนที่เป็นหนี้นอกระบบและในระบบในเขตกรุงเทพมหานคร โดยใช้ข้อมูลปฐมภูมิที่ได้จากการทำแบบสอบถามและกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธี W.G.Cochran (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2549) เนื่องจากไม่ทราบสัดส่วนของประชากรที่เป็นหนี้นอกระบบและในระบบ

โดยกำหนดระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 มีความคาดเคลื่อนไม่เกินร้อยละ 5 ซึ่งจากการคำนวณต้องใช้ขนาดตัวอย่างอย่างน้อย 385 คน ดังนั้นในงานวิจัยนี้จึงใช้ขนาดกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 400 ตัวอย่าง เนื่องจากมีความครอบคลุมกับขนาดตัวอย่างที่ได้คำนวณไว้ จากนั้นจึงทำการสุ่มตัวอย่างแบบไม่อาศัยหลักความน่าจะเป็น (Non-Probability Sampling) เนื่องจากไม่ทราบรายชื่อและจำนวนประชากรที่แน่นอนในการสุ่มตัวอย่าง และทำการเลือกตัวอย่างตามความสะดวก (Convenience Sampling) โดยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลของบุคคลที่เป็นหนี้ทั้งหมด และทำการแบ่งเป็น หนี้นอกระบบและในนอกระบบ โดยพิจารณาจากแหล่งที่ผู้ตอบแบบสอบถามทำส่วนการกู้ยืมที่มากที่สุด และได้ทำการกำหนดปัจจัยที่มีผลต่อการเกิดหนี้นอกระบบและในระบบ ดังนี้ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ ระดับรายได้ต่อคนต่อเดือน ค่าใช้จ่ายที่นอกเหนือจากการอุปโภค บริโภคและการเดินทาง เช่น ค่าใช้จ่ายในการซื้อบ้าน รถ และสินค้าเงินผ่อน เช่น เครื่องใช้ไฟฟ้า และสินค้าอิเล็กทรอนิกส์ ค่าใช้จ่ายฉุกเฉินที่เคยประสบสูงที่สุด เช่น ค่ารักษาพยาบาล ค่าครองชีพในเวลาที่เงินขาดมือ ค่าซ่อมแซมที่อยู่อาศัยยานพาหนะ และค่าใช่จ่ายในการจ่ายหนี้สินเดิม การมีหลักทรัพย์ค้ำประกัน การมีพฤติกรรมอบายมุข เช่น การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ การเล่นการพนัน (สลากกินแบ่งรัฐบาล หวยใต้ดิน พนันบอล) หรือการสูบบุหรี่ การมีพฤติกรรมบริโภคนิยม ซึ่งมีคำถามที่ใช้ในการวัดการมีพฤติกรรมบริโภคนิยม เช่น การเลือกซื้อสินค้าจากสินค้าที่เป็นที่นิยมในขณะนั้น และการเลือกซื้อสินค้าแบรนด์เนมที่มีลักษณะแตกต่างจากสินค้าอื่นและมีราคาสูงกว่าสินค้าทั่วไป เป็นต้น และการมีพฤติกรรมการวางแผนทางการเงิน ซึ่งมีคำถามที่ใช้ในการวัดการมีพฤติกรรมการวางแผนทางการเงิน เช่น มีการออมเงินในแต่ละเดือนไม่ต่ำกว่าร้อยละ 10 ของรายได้ต่อเดือน และมีการหารายได้เพิ่มหรือลดค่าใช้จ่าย เมื่อมีรายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย เป็นต้น

การตั้งสมมติฐาน

กำหนดให้ผู้เป็นหนี้นอกระบบมีลักษณะดังต่อไปนี้ เป็นเพศหญิง (ปิยะลักษณ์ พุทธวงศ์และคณะ, 2559) ระดับอายุ 46 - 60 ปี เนื่องจากเป็นกลุ่มอายุที่มาลงทะเบียนในโครงการลงทะเบียนเพื่อสวัสดิการแห่งรัฐมากที่สุด (สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง, 2559) ระดับการศึกษา มัธยมศึกษาปีที่ 3 หรือต่ำกว่า เนื่องจากคนที่มีระดับการศึกษาที่สูงจะมีรายได้และหน้าที่การงานมั่นคงกว่า อาชีพ รับจ้างทั่วไป ธุรกิจส่วนตัว และนักเรียนนักศึกษา เนื่องจากเป็นผู้ที่มีรายได้ไม่แน่นอน ระดับรายได้ต่อคนต่อเดือนต่ำกว่า 7,000 บาท เนื่องจากรายได้ขั้นต่ำในการสมัครบัตรกดเงินสด คือ 7,000 บาท มีค่าใช้จ่ายที่นอกเหนือจากการอุปโภค บริโภค และการเดินทาง เนื่องจากการผ่อนชำระสินค้าคงทนสถาบันการเงินให้สิทธิลูกหนี้ในการค้างผ่อนชำระสูงสุด 3 เดือน ดังนั้นผู้ที่มีค่าใช้จ่ายนี้จึงมีแนวโน้มที่จะเกิดหนี้นอกระบบ มีค่าใช้จ่ายฉุกเฉินที่เคยประสบ เพื่อเป็นค่าครองชีพในเวลาที่เงินขาดมือ และกู้ยืมเพื่อจ่ายหนี้สินเดิม (หน่วยวิเคราะห์เศรษฐกิจฐานราก ส่วนเศรษฐกิจฐานราก ศูนย์วิจัยเศรษฐกิจธุรกิจและเศรษฐกิจฐานราก ธนาคารออมสิน, 2561) ไม่มีหลักทรัพย์ค้ำประกัน มีพฤติกรรมอบายมุข ศูนย์วิจัยสังคมจุฬา (2557) มีพฤติกรรมการบริโภคนิยม เนื่องจากสถาบันการเงินไม่มีวัตถุประสงค์ให้กู้ยืมเพื่ออุปโภคบริโภค และขาดการวางแผนทางการเงิน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในงานวิจัยนี้ได้ประยุกต์แนวคิดจากการทบทวนวรรณกรรม ทำให้พบปัจจัยต่างๆ ที่ส่งผลต่อการเกิดหนี้สินส่วนบุคคลนอกระบบ และได้นำมาใช้ในการศึกษาพร้อมกับแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยต่างๆ ที่ส่งผลต่อการเป็นหนี้นอกระบบของคนในเขตกรุงเทพมหานคร เพื่อลดจำนวนผู้ที่เป็นหนี้นอกระบบ โดยทำการวิเคราะห์ผลด้วย Chi-Square เพื่อทดสอบความเป็นอิสระต่อกันของตัวแปร 2 ตัว ซึ่งเป็นตัวแปรเชิงคุณภาพโดย หากพบว่าตัวแปรทั้ง 2 ตัว มีความสัมพันธ์อย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติจากนั้นจึงใช้ Binary Logistic Regression เพื่อหาทิศทาง

ของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม เมื่อได้ตัวแปรที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ แล้วจึงจะนำมาใช้เป็นตัวแปรในแบบจำลอง Binary Logit ซึ่งแสดงความสัมพันธ์ในรูป Log Ratio ดังนี้

$$\ln\left[\frac{p(y=1)}{p(y=0)}\right] = \beta_0 + \beta_1 FEMALE_i + \beta_2 AGE_i + \beta_3 EDU_i + \beta_4 FREEOB_i + \beta_5 INCOME_i + \beta_6 OTHER_i + \beta_7 EXP_i + \beta_8 COL_i + \beta_9 ADD_i + \beta_{10} CONSUME_i + \beta_{11} NOPLAN_i + \varepsilon_i$$

โดย $P(y=0)$ คือ ความน่าจะเป็นของการเกิดหนี้ในระบบ

$P(y=1)$ คือ ความน่าจะเป็นของการเกิดหนี้นอกระบบ

β_0 คือ ค่าคงที่

β_1–β_6 คือ ค่าสัมประสิทธิ์

ε_i คือ ค่าความคาดเคลื่อนของสัดส่วนประชากรผู้เป็นหนี้นอกระบบ

i คือ ตัวอย่างที่ 1, 2, 3, …, 400

FEMALE คือ เพศ โดย 1 คือ เพศหญิง 0 คือ เพศชาย

AGE คือ อายุ โดย 1 คือ อายุ 46 - 60 ปี 0 คือ ตั้งแต่ 46 ปีลงไปและ 60 ปีขึ้นไป

EDU คือ ระดับการศึกษา โดย 1 คือ มัธยมศึกษาปีที่ 3 หรือต่ำกว่า 0 คือ มัธยมศึกษาปีที่ 4 ขึ้นไป

FREEOB คือ อาชีพ โดย 1 คือ ธุรกิจส่วนตัว รับจ้างทั่วไป และนักเรียนนักศึกษา 0 คือ อาชีพอื่นๆ

INCOME คือ ระดับรายได้ต่อคนต่อเดือน โดย 1 คือ รายได้ต่ำกว่า 7, 000 0 คือ ตั้งแต่ 7,000 ขึ้นไป

OTHER คือ ค่าใช้จ่ายที่นอกเหนือจากการอุปโภค บริโภคและการเดินทาง
โดย 1 คือ มีค่าใช้จ่ายที่นอกเหนือจากการอุปโภค บริโภคและการ เดินทาง
0 คือ ไม่มีค่าใช้จ่ายที่นอกเหนือจากการอุปโภค บริโภคและการเดินทาง

EXP คือ ค่าใช้จ่ายฉุกเฉิน โดย 1 คือ มีค่าใช้จ่ายฉุกเฉิน 0 คือ ไม่มีค่าใช้จ่ายฉุกเฉิน

COL คือ หลักทรัพย์ค้ำประกัน โดย 1 คือ ไม่มีหลักทรัพย์ค้ำประกัน 0 คือ มีหลักทรัพย์ค้ำประกัน

ADD คือ พฤติกรรมอบายมุข โดย 1 คือ มีพฤติกรรมอบายมุข 0 คือ ไม่มีพฤติกรรมอบายมุข

CONSUME คือ พฤติกรรมการบริโภคนิยม โดยกำหนดให้ 1 คือ มีพฤติกรรมการบริโภคนิยม
0 คือ ไม่มีพฤติกรรมการบริโภคนิยม

NOPLAN คือ การวางแผนทางการเงิน โดยกำหนดให้ 1 คือ ไม่มีการวางแผนทางการเงิน
0 คือ มีการวางแผนทางการเงิน

จากแบบจำลอง Binary Logit ในการวิเคราะห์ถึงผลกระทบส่วนเพิ่ม หรือ Marginal Effect นั้น พิจารณาค่าอนุพันธ์บางส่วนของความน่าจะเป็นว่าปัจจัยที่ทำการพิจารณาอยู่นั้นจะส่งผลต่อความน่าจะเป็นในการเกิดหนี้นอกระบบเพิ่มขึ้นหรือลดลง

ผลการศึกษา

ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการเกิดหนี้ในระบบและนอกระบบ กับปัจจัยส่วนบุคคลและพฤติกรรม

ผลการทดสอบด้วยสถิติ Chi-Square พบว่าปัจจัยส่วนบุคคลที่มีความสัมพันธ์ต่อการเป็นหนี้ในระบบและนอกระบบของผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ได้แก่ ระดับการศึกษา และที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 ได้แก่ อายุ อาชีพ หลักทรัพย์ค้ำประกัน ค่าใช้จ่ายที่นอกเหนือจากการอุปโภค บริโภคและการเดินทาง อีกทั้งพบว่า

ปัจจัยด้านพฤติกรรม คือ การวางแผนทางการเงิน มีความสัมพันธ์ต่อการเป็นหนี้ในระบบและนอกระบบของผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ในขณะที่ เพศ ค่าใช้จ่ายฉุกเฉิน พฤติกรรมอบายมุข และพฤติกรรมการบริโภคนิยม ไม่มีความสัมพันธ์ต่อการเป็นหนี้ในระบบและนอกระบบ และพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามที่มีแนวโน้มที่จะเป็นหนี้นอกระบบมักจะมีอายุน้อยกว่า 31 ปี มีระดับการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 มีอาชีพนักเรียนหรือนักศึกษาเป็นหลัก มีระดับรายได้ต่อคนต่อเดือนต่ำกว่า 7,000 บาท ไม่มีหลักทรัพย์ค้ำประกัน มีค่าใช้จ่ายที่นอกเหนือจากการอุปโภค บริโภคและการเดินทาง และไม่มีการวางแผนทางการเงิน

จากผลการทดสอบด้วยสถิติ Chi-Square สอดคล้องกับงานวิจัยที่ผ่านมาของฐานิตา มีลา (2556) และอุษา อมรรัชยาวิจารณ์ (2560) ที่พบว่าอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และระดับรายได้ต่อคนต่อเดือน เป็นปัจจัยที่สัมพันธ์กับการเกิดหนี้นอกระบบ และไม่สอดคล้องกับผลการศึกษาของอุษา อมรรัชยาวิจารณ์ (2560) ที่พบว่า เพศมีความสัมพันธ์กับการเป็นหนี้นอกระบบ นอกจากนี้ ค่าใช้จ่ายที่นอกเหนือจากการอุปโภค บริโภคและการเดินทาง การวางแผนทางการเงิน และการมีหลักทรัพย์ค้ำประกันที่มีความสัมพันธ์กับการเป็นหนี้นอกระบบ ยังไม่มีการศึกษาในงานวิจัยที่ผ่านมา (Table 1)

Table 1 Chi-Square Results

(n=400)

Individual factors	Formal debts		Informal debts		Total		χ^2 (p-value)	
	Number	Percent	Number	Percent	Number	Percent		
Gender								
Male	47	58.02	34	41.98	81	20.25	1.4563	
Female	197	61.76	122	38.24	319	79.75	(0.5387)	
Age (Year)								
Less than 31	58	43.94	74	56.06	132	33	27.3149	***
31 - 45	98	65.33	52	34.67	150	37.5	(0.0000)	
46 - 60	80	73.39	29	26.61	109	27.25		
More than 60	8	88.89	1	11.11	9	2.25		
Education								
Less than senior high school	1	50	1	50	2	0.5	12.8057	**
Senior high school	9	40.91	13	59.09	22	5.5	(0.0123)	
Diploma	19	50	19	50	38	9.5		
Bachelor's degree	150	59.76	101	40.24	251	62.75		
Higher than a bachelor's degree	65	74.71	22	25.29	87	21.75		
Occupation								
Government officer	28	71.79	11	28.21	39	9.75	27.8687	***
Private officer	75	60.98	48	39.02	123	30.75	(0.0000)	
State enterprise officer	68	79.07	18	20.93	86	21.5		
Private business owner	35	55.56	28	44.44	63	15.75		
Freelancer	17	48.57	18	51.43	35	8.75		
Student	21	38.89	33	61.11	54	13.5		
Income per person per month (BTH)								
Less than 7,000	14	33.33	28	66.67	42	10.5	37.212	***
7,000 - 15,000	28	40.58	41	59.42	69	17.25	(0.0000)	
15,001 - 35,000	99	66	51	34	150	37.5		
More than 35,000	103	74.1	36	25.9	139	34.75		
The highest expense beyond consumption and transportation expenses								
Buy	216	64.86	117	35.14	333	83.25	12.4826	***
Not buy	28	41.79	39	58.21	67	16.75	(0.0004)	
The highest emergency expense								
Medical treatment expense	53	55.79	42	44.21	95	23.75	3.2400	
The cost of living when lacking of money	60	61.86	37	38.14	97	24.25	(0.6630)	
To pay old debts	22	56.41	17	43.59	39	9.75		
Repairing expense of housing and vehicles	50	68.49	23	31.51	73	18.25		
Overhead	21	60	14	40	35	8.75		
don't have	38	62.3	23	37.7	61	15.25		
Collateral								
have	233	65.78	116	34.22	339	84.75	21.365	***
don't have	21	34.43	40	65.57	61	15.25	(0.000)	

Table 1 Chi-Square Results (Continued)

(n=400)

Behavior factors	Formal debts		Informal debts		Total		χ^2 (p-value)
	Number	Percent	Number	Percent	Number	Percent	
The highest cost of bad behavior							
Drinking, gambling, smoking	37	57.81	27	42.19	64	16	0.3254
No	207	61.61	129	38.39	336	84	(0.5684)
Consumerism behavior							
have	64	57.14	48	42.86	112	28	0.9728
don't have	180	62.5	108	37.5	288	72	(0.3240)
Financial planning behavior							
have	174	65.91	90	34.09	264	66	7.8656 ***
don't have	70	51.47	66	48.53	136	34	(0.0050)
Total	244	61	156	39	400	100	

*** Significance at 0.01

** Significance at 0.05

ผลการประมาณค่าแบบจำลอง Binary Logit

เนื่องจากผลการทดสอบ Chi-square ทำให้เห็นถึงแนวโน้มทิศทางความสัมพันธ์ของตัวแปรที่ส่งผลเกิดหนี้นอกระบบ จึงได้กำหนดเปลี่ยน Dummy Variable ใหม่ ได้แก่ อายุ (***AGE***) เปลี่ยนเป็นอายุต่ำกว่า 31 ปี ระดับการศึกษา (***EDU***) เปลี่ยนเป็นต่ำกว่าปริญญาตรี อาชีพ (***FREEOB***) เปลี่ยนเป็นอาชีพรับจ้างทั่วไปและธุรกิจส่วนตัว เนื่องจากนักเรียนและนักศึกษา มีความสัมพันธ์กับตัวแปรหลักทรัพย์ค้ำประกัน จึงเกิดปัญหา Multicollinearity

ผลการประมาณค่าแบบจำลอง Binary Logit พบว่า ค่าร้อยละความถูกต้องในการพยากรณ์หนี้นอกระบบ (P=1) ของแบบจำลองที่ 2 ที่มีค่าเท่ากับร้อยละ 51.92 มีค่าสูงกว่าค่าของแบบจำลองที่ 1 ที่มีค่าเท่ากับร้อยละ 45.51 ดังนั้นแบบจำลองที่ 2 จึงมีความสามารถในการพยากรณ์การเกิดหนี้ในระบบและนอกระบบได้ดีกว่าแบบจำลองที่ 1 และพบว่าค่า R-Squared มีค่าเท่ากับ 0.0995 ซึ่งหมายความว่า ตัวแปรอิสระที่ใช้ในการศึกษาอธิบายความน่าจะเป็นที่จะเกิดหนี้นอกระบบ ได้ร้อยละ 9.95 ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 90.05 เป็นผลมาจากปัจจัยอื่นๆ ที่นอกเหนือจากตัวแปรอิสระข้างต้น จากผลการศึกษาในแบบจำลอง 2 พบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเป็นหนี้นอกระบบ ที่ระดับนัยสำคัญ 0.10 ได้แก่ ระดับการศึกษา (***EDU***) และหลักทรัพย์ค้ำประกัน (***COL***) ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ได้แก่ อายุ (***AGE***) และอาชีพ (***FREEOB***) และที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 ได้แก่ ค่าใช้จ่ายที่นอกเหนือจากการอุปโภค บริโภคและการเดินทาง (***OTHER***) และการวางแผนทางการเงิน (***NOPLAN***)

ผลจากการประมาณค่า Marginal Effect จากแบบจำลองที่ 2 ด้านปัจจัยส่วนบุคคลและพฤติกรรมพบว่าผู้ที่มีค่าใช้จ่ายที่นอกเหนือจากการอุปโภค บริโภคและการเดินทาง มีความน่าจะเป็นในการเป็นหนี้นอกระบบเพิ่มขึ้น 0.1932 เมื่อเทียบกับผู้ที่ไม่มีค่าใช้จ่ายที่นอกเหนือจากการอุปโภค บริโภคและการเดินทาง เนื่องจากผู้ที่มีค่าใช้จ่ายอื่นๆ เช่น การซื้อสินค้าคงทนหรือที่อยู่อาศัยโดยการผ่อนชำระ หากผิดนัดชำระตั้งแต่ 3 งวดขึ้นไป ทรัพย์สินนั้นจะถูกยึดโดยสถาบันการเงินจึงมีแนวโน้มที่จะกู้เงินนอกระบบมาเพื่อผ่อนชำระ ผู้ที่ไม่มีการวางแผนทางการเงินมีความน่าจะเป็นในการเป็นหนี้นอกระบบเพิ่มขึ้น 0.1501 เมื่อเทียบกับผู้ที่มีการวางแผนทางการเงิน เนื่องจากผู้ที่มีการวางแผนทางการเงินที่ดีจะไม่ใช้จ่ายเกินรายได้ที่มีอยู่ ผู้ที่ไม่มีหลักทรัพย์ค้ำประกัน มีความน่าจะเป็นในการเป็นหนี้นอกระบบเพิ่มขึ้น 0.1713 เมื่อเทียบกับผู้ที่มีหลักทรัพย์ค้ำประกัน ผู้ที่มีอายุน้อยกว่า 31 ปี มีความน่าจะเป็นในการเป็นหนี้นอกระบบเพิ่มขึ้น 0.1516 เมื่อเทียบกับผู้ที่มีอายุมากกว่า 31 ปี ผู้ที่มีอาชีพรับจ้างทั่วไปและธุรกิจส่วนตัวมีความน่าจะเป็นในการเป็นหนี้นอกระบบเพิ่มขึ้น 0.1571 เมื่อเทียบกับอาชีพอื่นๆ และผู้ที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี มีความน่าจะเป็นในการเป็นหนี้นอกระบบเพิ่มขึ้น 0.1087 เมื่อเทียบกับผู้ที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี เนื่องจากผู้ที่มีอายุ

น้อย ผู้ที่มีอาชีพที่มีรับจ้างทั่วไปกับธุรกิจส่วนตัว และผู้ที่มีระดับการศึกษาต่ำ มักจะมีรายได้น้อยหรือมีรายได้ไม่มั่นคง ทำให้ขาดหลักทรัพย์ค้ำประกันไม่สามารถกู้ยืมในระบบหรือมีโอกาสในการเข้าถึงแหล่งเงินกู้ในระบบน้อย (Table 2)

Table 2 Binary Logistic Regression Results

Variables	Model 1			Model 2			
	Coefficient		Std. Error	Coefficient		Std. Error	Marginal Effect
CONSTANT	-1.6617	***	0.3899	-1.6842	***	0.2851	-
FEMALE	-0.1786		0.2940	-		-	-
AGE	0.4337		0.2977	0.6337	**	0.2807	0.1516
EDU	0.4434		0.2959	0.4802	*	0.2898	0.1087
FREEOB	0.4970	*	0.2703	0.6503	**	0.2562	0.1571
INCOME	0.7404	**	0.3142	-		-	-
OTHER	0.7999	***	0.2979	0.7925	***	0.2940	0.1932
EXP	0.1318		0.2253	-		-	-
COL	0.2983		0.4037	0.7025	*	0.3597	0.1713
ADD	-0.0192		0.3219	-		-	-
CONSUME	0.2436		0.2603	-		-	-
NOPLAN	0.5526	*	0.2372	0.6278	***	0.2325	0.1501
McFadden R-squared	0.1121			0.0995			
Adjusted R-squared	0.0672			0.0733			
Correct Prediction (P = 1) (%)	45.51			51.92			

*** Significance at 0.01

** Significance at 0.05

* Significance at 0.10

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า บุคคลที่มีอายุต่ำกว่า 31 ปี มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี มีอาชีพรับจ้างทั่วไปและธุรกิจส่วนตัว มีค่าใช้จ่ายที่นอกเหนือจากการอุปโภค บริโภคและการเดินทาง ไม่มีหลักทรัพย์ค้ำประกัน และไม่มีการวางแผนทางการเงิน ส่งผลต่อความน่าจะเป็นในการเกิดหนี้นอกระบบเพิ่มขึ้น ดังนั้นจึงนำไปสู่ข้อเสนอแนะที่มีต่อภาครัฐและประชาชนดังนี้

ภาครัฐควรมีการจัดตั้งโครงการสินเชื่อเพื่อพัฒนาผู้ที่มีรายได้ไม่แน่นอนในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งสั่งการให้ดำเนินนโยบายผ่านธนาคารออมสินหรือธนาคารกรุงไทย โดยให้ผู้ที่มีอาชีพธุรกิจส่วนตัวเช่น พ่อค้า/แม่ค้า หรือผู้ที่มีอาชีพรับจ้างทั่วไป ซึ่งเป็นผู้ที่มีรายได้ไม่แน่นอนและเป็นผู้มีรายได้น้อยสามารถนำสัญญาการเช่าที่ดินที่ใช้ในการเปิดร้านขายสินค้า และสินค้าที่ตนเองผลิตหรือจำหน่ายมาเป็นหลักทรัพย์ค้ำประกันได้ เนื่องจากผู้ที่มีรายได้ไม่แน่นอนมักจะไม่มีหลักทรัพย์ค้ำประกัน ทำให้มีโอกาสในการเข้าถึงแหล่งเงินกู้ยืมในระบบน้อยกว่าผู้ที่มีรายได้แน่นอน นอกจากนี้นักเรียนและนักศึกษาก็มีแนวโน้มที่จะเกิดหนี้นอกระบบสูง จากการที่มีค่าใช้จ่ายทางการศึกษา แต่มีรายได้ไม่เพียงพอต่อค่าใช้จ่ายดังกล่าว จึงต้องทำการกู้ยืม ซึ่งรัฐบาลได้ทำการจัดตั้งกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.) เพื่อช่วยเหลือนักเรียนหรือนักศึกษาที่มีปัญหาด้านค่าใช้จ่ายทางการศึกษา แต่กองทุนดังกล่าวประสบปัญหาการขาดทุนอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากมีการผิดนัดชำระหนี้จำนวนมาก ซึ่งส่งผลต่อโอกาสในการกู้ยืมของผู้กู้รายใหม่ ดังนั้นรัฐบาลควรมีการปฏิรูปการบริหารกองทุน โดยจัดให้มีระบบการติดตามการชำระหนี้ที่มีประสิทธิภาพ เช่น ระบบการหักหนี้จากบัญชีเงินเดือนอัตโนมัติ อีกทั้งควรมีการจัดทำฐานข้อมูลส่วนกลางเกี่ยวกับรายชื่อและข้อมูลของผู้ที่ผิดนัดชำระหนี้ เพื่อให้หน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนสามารถเข้าถึงและตรวจสอบข้อมูลของบุคคลดังกล่าว เพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจจ้างงาน

บุคคลควรมีการวางแผนทางการเงินอย่างชัดเจน โดยมีการวางแผนการเก็บออมเงินอย่างสม่ำเสมอ โดยมีการเก็บออมอย่างน้อยร้อยละ 10 ของรายได้ในแต่ละเดือน เพื่อให้มีการเก็บออมไว้อย่างชัดเจน นอกจากนี้ บุคคลควรมีการหารายได้เพิ่มโดยการหาอาชีพเสริม หรือลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นเมื่อมีรายได้ไม่เพียงพอต่อรายจ่าย เพื่อลดโอกาสที่จะเกิดหนี้นอกระบบ

กิตติกรรมประกาศ

คณะผู้วิจัยขอขอบคุณ น.ส.ณัฐนันท์ สุจิตนภิศธรรม น.ส. กฤษสุดา อภิรักษ์ศานติกุล น.ส.ณัฐชยา เปรมปรีดากุล น.ส.ธนัญญา วงษ์กรวด น.ส.พิชญา อารีกุล น.ส.ภานิชา มาเมือง และน.ส.วารุณี สร้อยทอง นิสิตปริญญาตรี สาขาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ที่ให้ความช่วยเหลือในการทำวิจัยชิ้นนี้จนสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

กิจติพร สิทธิพันธุ์.2552. **ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการวางแผนทางการส่วนบุคคลของประชาชนในกรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาธุรกิจ, มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

ฐานิตา มีลา. 2556. **ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นหนี้นอกระบบของชาวนา ในเขตอำเภอปากท่อจังหวัดราชบุรี**. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการประกอบการ, มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ธนาคารแห่งประเทศไทย. 2560. **รายงานเศรษฐกิจและการเงิน เดือนกันยายน 2560** (Online). https://bit.ly/2JXVM8S, 29 สิงหาคม 2561.

เบญจมาภรณ์ อมรเลิศพานิช. 2551. **ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการก่อหนี้ของครัวเรือนภาคเหนือของประเทศไทย** (Online). cmuir.cmu.ac.th/handle/6653943832/10941, 29 สิงหาคม 2561.

ปัทมา คูทอง. 2558. **ปัจจัยที่มีผลต่อการเกิดหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ของธนาคารออมสิน: กรณีศึกษาธนาคารออมสิน เขตกรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ปิยะลักษณ์ พุทธวงศ์ และคณะ. 2559. **หนี้นอกระบบ: ปัญหาและแนวทางแก้ไขภายใต้แนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง**. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาเศรษฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

พรรณนภา เพชรรัตน์. 2558. **ปัญหาหนี้นอกระบบ** (Online). https://bit.ly/2EKez8u, 20 ตุลาคม 2561.

วนิศา โชคปลอด. 2554. **การเป็นหนี้นอกระบบของพนักงาน: กรณีศึกษา นิคมสวนอุตสาหกรรมเครือสหพัฒน์ศรีราชา จังหวัดชลบุรี**. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานยุติธรรมและสังคม, มหาวิทยาลัยบูรพา.

วิชญ์พล พาณิชย์กุลไพศาล. 2558. **พฤติกรรมการเป็นหนี้นอกระบบของประชาชนในตำบลสันกำแพง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่**. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การเมือง, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2557. **โครงการวิจัยเชิงสำรวจสภาพปัญหาและผลกระทบจากปัญหาหนี้นอกระบบและการเข้าถึงความเป็นธรรม**. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักกฎหมาย สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง กระทรวงการคลัง. 2554. **การศึกษาแนวทางการใช้ มาตรการทางกฎหมายในการกำกับดูแลและแก้ไขปัญหาเจ้าหนี้นอกระบบ (Online).** https://bit.ly/2Q1E9qB, 29 สิงหาคม 2561.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2561. **สรุปผลที่สำคัญ การสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พ.ศ. 2560 (Online).** https://bit.ly/2QA2fsT, 15 สิงหาคม 2561.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2561. **การสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พ.ศ. 2560 กรุงเทพมหานคร นนทบุรี ปทุมธานี และสมุทรปราการ (Online).** https://bit.ly/2Eu8NXB, 8 ธันวาคม 2561.

สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2558. **หนี้นอกระบบ: นาโนไฟแนนซ์** (Online). https://bit.ly/2StkX72, 20 ตุลาคม 2561.

สุกัญญา บุญศิริ. 2555. **ปัจจัยที่มีผลต่อการก่อหนี้นอกระบบของผู้ค้าปลีกสินค้าเกษตรในตลาดสด สังกัดสำนักงานตลาดกรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์เกษตร, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

หน่วยวิเคราะห์เศรษฐกิจฐานราก ส่วนเศรษฐกิจฐานราก ศูนย์วิจัยเศรษฐกิจ ธุรกิจและเศรษฐกิจฐานราก ธนาคารออมสิน. 2561. **ภาวะหนี้สินของครัวเรือนฐานราก** (Online). https://bit.ly/2EmDblN, 4 กันยายน 2561.

อุษา อมรรัชยาวิจารณ์. 2560. "ปัจจัยที่มีผลต่อการเกิดหนี้นอกระบบของประชาชน ในอำเภอเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร." **วารสารวิจัยและพัฒนา ฉบับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์** 9 (1): 62-73.

ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการรับชมภาพยนตร์ละเมิดลิขสิทธิ์ทางอินเทอร์เน็ตในกรุงเทพมหานคร

The Determinants of Bangkok Online Movie Piracy

ธนันท์ ตัณฑ์เอกคุณ[1*] ธนกร บุญประกอบ[1] นุกูล เธียรวาริช[1] กชพรรณ วิถีธรรม[1] รวิวรรณ ศรีสุนทร[1] ชนิกานต์ ทองสมบูรณ์[1] อรวรรณ รัตนบุตานนท์[1] ภัคจิรา ขจรเวหาศน์[1] กิตติยา รุจิณรงค์[1] และ พุฒิพัฒน์ ทวีวชิรพัฒน์[1]

Thanan Thanakekhun[1*], Thanakorn Boonprakob[1] , Nukoon Thianwarich[1] , Khodchapan Vitheethum[1], Rawiwan Srisunthorn[1] , Chanikan Thongsomboonand[1] , Orawan Rattanabutanon[1] , Pakajira Kachornvahad[1], Kittiya Rujinarong[1] and Puttiphat Thaweevachiraphat[1]

บทคัดย่อ

ปัจจุบันอินเทอร์เน็ตได้เข้ามามีบทบาทในชีวิตมากขึ้น พฤติกรรมการรับชมภาพยนตร์ของผู้บริโภคเปลี่ยนแปลงไปโดยเลือกรับชมภาพยนตร์ผ่านทางอินเทอร์เน็ตมากขึ้น ในขณะเดียวกัน การทำซ้ำและเผยแพร่ภาพยนตร์ละเมิดลิขสิทธิ์บนช่องทางออนไลน์สามารถกระทำได้ง่ายและรวดเร็วมากขึ้น ซึ่งการละเมิดลิขสิทธิ์เป็นปัญหาที่ประเทศไทยให้ความสำคัญ เนื่องจากส่งผลกระทบทางเศรษฐกิจและภาพลักษณ์ของประเทศไทย ดังนั้น งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการรับชมภาพยนตร์ละเมิดลิขสิทธิ์ทางอินเทอร์เน็ตของกรุงเทพมหานคร (Bangkok Online Movie Piracy) โดยทำการเก็บข้อมูลจากผู้รับชมภาพยนตร์ออนไลน์ในกรุงเทพมหานคร ช่วงเดือนตุลาคม 2561 จำนวน 400 ตัวอย่างและวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้แบบจำลองการถดถอยเชิงพหุ ผลการศึกษา พบว่า ต้นทุนในการรับชมภาพยนตร์ถูกลิขสิทธิ์ทางอินเทอร์เน็ต พฤติกรรมที่สะท้อนถึงความใส่ใจทางจริยธรรม จำนวนปีที่เข้ารับการศึกษา และรายได้ของผู้บริโภค ส่งผลในทิศทางตรงกันข้ามกับการรับชมภาพยนตร์ละเมิดลิขสิทธิ์ทางอินเทอร์เน็ต

ABSTRACT

The internet has played an important role in human life these days, increasing online movie consumption, causing changes in movie-consuming behavior and making it easier to pirate and faster to republish those movies online. The phenomenon is now being considered as a serious problem in Thailand since it has been ruining the country's image and reputation. As a result, this research aims at understanding the determinants of Bangkok online movie piracy rate. By conducting a survey, we have collected 400 observations during October 2018 from Bangkokians who have lately consumed online movies over the past month, and subsequently used multiple regression for data analysis and parameter calibration. The result shows that Subscribing Cost, Ethical Behavior, Education and Income are statistically significant, delivering negative impacts toward Bangkok online movie piracy.

Key Words: Movie piracy, Online Movie, Movie

* Corresponding author; e-mail address: thanan.th@ku.th

[1] ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพฯ 10900

[1] Department of Economics, Faculty of Economics, Kasetsart University, Bangkok 10900

บทนำ

ในปัจจุบันเทคโนโลยีและนวัตกรรม เช่น อินเทอร์เน็ต ได้มีการพัฒนาและมีบทบาทต่อการดำเนินชีวิตมากขึ้นเมื่อเปรียบเทียบจากในอดีต จึงทำให้รูปแบบการใช้ชีวิตของผู้บริโภคในปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปและยังส่งผลต่อการรับชมภาพยนตร์ด้วยเช่นกัน โดยผู้บริโภคเลือกที่จะรับชมภาพยนตร์ผ่านทางช่องทางออนไลน์มากขึ้น จากผลสำรวจพฤติกรรมผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ตในประเทศไทยปี 2561 พบว่า การดูหนัง/ดูทีวี/ฟังเพลงผ่านช่องทางออนไลน์ มีจำนวนการใช้งานสูงถึงร้อยละ 60.7 (ETDA, 2561) เป็นเหตุให้ผู้ประกอบการในธุรกิจภาพยนตร์จำเป็นต้องปรับตัวให้เข้ากับพฤติกรรมของผู้บริโภค ในขณะเดียวกันเทคโนโลยีที่พัฒนาขึ้นนี้ยังก่อให้เกิดผลเสียคือการทำซ้ำและเผยแพร่ภาพยนตร์ละเมิดลิขสิทธิ์บนช่องทางออนไลน์สามารถกระทำได้ง่ายและรวดเร็วมากขึ้น

การละเมิดลิขสิทธิ์เป็นปัญหาที่ประเทศไทยให้ความสำคัญ เห็นได้จากพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ที่ได้มีการกำหนดมาตราต่าง ๆ ที่จะช่วยป้องกันไม่ให้บุคคลอื่นสามารถคัดลอกและ/หรือดัดแปลงงานที่เกิดจากความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของผู้สร้างสรรค์งานต้นฉบับ จากข้อมูลสถิติการปราบปรามการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญารายปีของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ กรมสอบสวนคดีพิเศษ และกรมศุลกากร พบว่าในปี 2560 มีการปราบปรามการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาได้ 7,548 คดี โดยเป็นคดีการละเมิดตามพ.ร.บ.ลิขสิทธิ์จำนวน 1,844 คดี เพิ่มขึ้นจากปีก่อนหน้า 340 คดี และจากสถิติในช่วงมกราคม-สิงหาคมในปี 2561 พบการละเมิดตามพ.ร.บ. ลิขสิทธิ์ 1,238 คดี เพิ่มขึ้นร้อยละ 0.7 เปรียบเทียบกับยอดการปราบปรามเฉลี่ย 8 เดือนในปี 2560

ที่ผ่านมามีการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการรับชมภาพยนตร์ละเมิดลิขสิทธิ์ ได้แก่ ความมีจริยธรรม ศึกษาโดย Marcel Pop et al. (2017) พบว่า จริยธรรมของผู้บริโภคกับการละเมิดลิขสิทธิ์มีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงข้าม และรายได้ของผู้บริโภคในการศึกษาของ Luigi Proserpio et al. (2005) พบว่ารายได้เฉลี่ยต่อหัวมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงข้ามกับอัตราการละเมิดลิขสิทธิ์ และการกระจายรายได้ไม่มีความสัมพันธ์กับการละเมิดลิขสิทธิ์ในอุตสาหกรรมภาพยนตร์ เพลงและซอฟต์แวร์ นอกจากนี้ ระดับการศึกษาที่ทำการศึกษาโดย Luigi Proserpio et al. (2005) และ Francisco Martínez-Sánchez และ Andrés Romeu (2018) ให้ผลการศึกษาที่ตรงกัน กล่าวคือ ระดับการศึกษามีความสัมพันธ์กับการละเมิดลิขสิทธิ์ในทิศทางตรงข้ามทั้งในอุตสาหกรรมภาพยนตร์ เพลงและซอฟต์แวร์ และการบังคับใช้กฎหมาย ที่ศึกษาโดย Joe Cox และ Alan Collins (2014) พบว่าการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญา และการเพิ่มความตระหนักในกฎหมายมีความสัมพันธ์กับการละเมิดลิขสิทธิ์ในภาพยนตร์และเพลงในทิศทางตรงข้าม แต่ในงานศึกษานี้ไม่สามารถใช้การบังคับใช้กฎหมายเป็นสาเหตุในการรับชมภาพยนตร์ละเมิดลิขสิทธิ์ได้ เนื่องจากการรับชมภาพยนตร์ละเมิดลิขสิทธิ์ถือว่าไม่ผิดกฎหมายของประเทศไทย แต่ถือเป็นการสนับสนุนผู้กระทำผิดอย่างผู้ที่นำมาเผยแพร่โดยไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์ทางอ้อมให้มีการกระทำผิดต่อไป ดังนั้น ในงานศึกษานี้จึงนำความเข้าใจในกฎหมายมาเป็นปัจจัยที่คาดว่าจะส่งผลต่อการรับชมภาพยนตร์ละเมิดลิขสิทธิ์แทนการบังคับใช้กฎหมายที่ไม่ส่งผลกระทบต่อผู้บริโภคโดยตรง ซึ่งความเข้าใจในกฎหมายของผู้บริโภคสามารถบ่งบอกถึงประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมายของประเทศไทยได้ หากว่าการบังคับใช้กฎหมายในประเทศไทยมีประสิทธิภาพจะทำให้ผู้บริโภคมีความเข้าใจในกฎหมายและเลิกสนับสนุนสินค้าละเมิดลิขสิทธิ์ อย่างไรก็ตาม ที่ผ่านมางานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการละเมิดลิขสิทธิ์ภาพยนตร์ในสังคมไทยนั้นมีจำนวนน้อยและเกิดขึ้นใน

ช่วงเวลาที่อินเทอร์เน็ตยังเข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันไม่มากนัก ปัจจุบัน การรับชมภาพยนตร์ออนไลน์ที่ถูกลิขสิทธิ์สามารถทำได้ง่ายกว่าในอดีตผ่านทางเว็บไซต์ต่าง ๆ อาทิเช่น NETFLIX ประเทศไทย IFLIX เป็นต้น โดยเว็บไซต์เหล่านี้เป็นช่องทางการรับชมภาพยนตร์ออนไลน์ที่เป็นที่นิยมในปัจจุบันและเข้าถึงได้ง่าย แต่ภาพยนตร์บนเว็บไซต์ถูกลิขสิทธิ์โดยมากไม่มีเสียงพากย์ภาษาไทย และต้องเสียค่าใช้จ่ายเพื่อรับชม งานศึกษานี้จึงได้นำปัจจัยด้านความสามารถทางภาษาอังกฤษและปัจจัยต้นทุนในการรับชมภาพยนตร์ถูกลิขสิทธิ์มาทำการศึกษาว่ามีผลต่อการรับชมภาพยนตร์ละเมิดลิขสิทธิ์หรือไม่นอกเหนือจากปัจจัยข้างต้น

ด้วยเหตุนี้ การศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการรับชมภาพยนตร์ละเมิดลิขสิทธิ์ และหาแนวทางเพื่อลดปัญหาการรับชมภาพยนตร์ละเมิดลิขสิทธิ์ จะช่วยให้เจ้าของผลงานลิขสิทธิ์ ผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องกับภาพยนตร์และบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมภาพยนตร์ทราบถึงสาเหตุที่ก่อให้เกิดการบริโภคภาพยนตร์ละเมิดลิขสิทธิ์ แนวทางในการป้องกัน และมีความมั่นใจที่จะสร้างสรรค์ผลงาน รวมถึงเป็นข้อมูลในการวางนโยบายของภาครัฐในการป้องกันและปราบปรามการละเมิดลิขสิทธิ์ภาพยนตร์และอุตสาหกรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง อาทิเช่น อุตสาหกรรมเพลงและซอฟต์แวร์ เป็นต้น ซึ่งจะช่วยส่งเสริมภาพลักษณ์ เศรษฐกิจและชื่อเสียงของประเทศไทย

วัตถุประสงค์

ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการรับชมภาพยนตร์ละเมิดลิขสิทธิ์ทางอินเทอร์เน็ต ประกอบด้วย รายได้ของผู้บริโภค จำนวนปีที่เข้ารับการศึกษา ต้นทุนในการรับชมภาพยนตร์ถูกลิขสิทธิ์ทางอินเทอร์เน็ต พฤติกรรมที่สะท้อนถึงความใส่ใจทางจริยธรรม ความเข้าใจในกฎหมาย และความสามารถทางด้านภาษาอังกฤษ

แนวคิดและทฤษฎี

ภาพยนตร์ละเมิดลิขสิทธิ์มีลักษณะเป็นสินค้าด้อยตามกฎอุปสงค์ กล่าวคือ เมื่อผู้บริโภคมีรายได้เพิ่มสูงขึ้น จะทำให้มีความต้องการบริโภคภาพยนตร์ละเมิดลิขสิทธิ์ทางอินเทอร์เน็ตลดลงและรับชมภาพยนตร์ถูกลิขสิทธิ์ซึ่งเป็นสินค้าปกติเพิ่มมากขึ้น ซึ่งการรับชมภาพยนตร์ถูกลิขสิทธิ์ผ่านทางอินเทอร์เน็ตนั้น ผู้บริโภคจำเป็นจะต้องเสียค่าใช้จ่ายในการรับชม ดังนั้น เมื่อเปรียบเทียบกันแล้ว ผู้บริโภคที่มีต้นทุนเหมาจ่ายเพื่อการรับชมภาพยนตร์ถูกลิขสิทธิ์ทางอินเทอร์เน็ตที่สูง จะมีแนวโน้มรับชมภาพยนตร์ถูกลิขสิทธิ์ทางอินเทอร์เน็ตมากกว่าผู้บริโภคที่มีต้นทุนเหมาจ่ายที่ต่ำกว่า เพื่อทำให้ต้นทุนเฉลี่ยต่ำที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ ซึ่งจะทำให้ผู้บริโภครู้สึกคุ้มค่ากับค่าใช้จ่ายที่เสียไป เป็นผลให้อัตราการรับชมภาพยนตร์ละเมิดลิขสิทธิ์ทางอินเทอร์เน็ตลดลง เป็นไปตามทฤษฎีอรรถประโยชน์ธุรกรรมของเทเลอร์ที่กล่าวไว้ว่า เมื่อผู้บริโภคได้เหมาจ่ายเพื่อซื้อสินค้าและบริการอย่างไม่จำกัดจำนวน ผู้บริโภคจะพยายามทำให้ต้นทุนเฉลี่ยที่เหมาจ่ายต่ำที่สุด โดยการบริโภคสินค้าและบริการในปริมาณมากที่สุดเพื่อทำให้ตนเองรู้สึกคุ้มค่ากับค่าใช้จ่ายที่เสียไป นอกจากนี้ ภาพยนตร์ถูกลิขสิทธิ์และละเมิดลิขสิทธิ์ทางอินเทอร์เน็ตมีคุณสมบัติที่คล้ายคลึงกันเป็นอย่างมาก และในบางครั้งอาจมีลักษณะเหมือนกันทุกประการ จึงสามารถทดแทนซึ่งกันและกันได้ ซึ่งตรงกับกฎอุปสงค์ในเรื่องสินค้าทดแทนกันที่กล่าวว่า เมื่อสินค้าหรือบริการใดมีลักษณะ คุณสมบัติและสามารถสร้างอรรถประโยชน์ให้กับผู้บริโภคได้ใกล้เคียงกัน การตัดสินใจบริโภคสินค้าหรือบริการดังกล่าวจะขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ เช่น ต้นทุนเหมาจ่ายที่จ่ายชำระเพื่อการรับชมภาพยนตร์ถูกลิขสิทธิ์ จริยธรรมของผู้บริโภค เป็นต้น ดังนั้น การมีต้นทุนเหมาจ่ายที่จ่ายชำระเพื่อการรับชม

ภาพยนตร์ถูกลิขสิทธิ์สูงจะทำให้ผู้บริโภคเลือกรับชมภาพยนตร์ถูกลิขสิทธิ์เพิ่มมากขึ้นและลดการรับชมภาพยนตร์ละเมิดลิขสิทธิ์ลง รวมถึงการที่ผู้บริโภคมีจริยธรรมสูง จะทำให้ผู้บริโภครับรู้ถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากการบริโภคภาพยนตร์ละเมิดลิขสิทธิ์ ส่งผลให้มีการรับชมภาพยนตร์ละเมิดลิขสิทธิ์ผ่านทางอินเทอร์เน็ตลดลง และเมื่อบุคคลมีระดับการศึกษาที่สูงขึ้น การเรียนรู้ในด้านสมอง จิต และทักษะจากการศึกษาที่มากขึ้น จะทำให้การรับชมภาพยนตร์ละเมิดลิขสิทธิ์ทางอินเทอร์เน็ตลดลงเป็นไปตามแนวคิดอนุกรมวิธานของบลูม

การทบทวนวรรณกรรม

จากการทบทวนวรรณกรรมที่ผ่านมาพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการละเมิดลิขสิทธิ์ ได้แก่ ความใส่ใจทางจริยธรรม รายได้ของผู้บริโภค การบังคับใช้กฎหมาย และจำนวนปีที่เข้ารับการศึกษา โดยที่ผ่านมาพบว่ามีการศึกษาถึงความสัมพันธ์ของแต่ละปัจจัยในหลายงานวิจัย เช่น การศึกษาของ Peggy E. Chaudhry et al. (2014) และ Marcel Pop et al. (2017) แสดงให้เห็นว่า ผู้ที่มีความใส่ใจในจริยธรรมจะทำให้มีการรับชมภาพยนตร์ละเมิดลิขสิทธิ์ทางอินเทอร์เน็ตลดลง ในทำนองเดียวกันกับการศึกษาของ Joe Cox และ Alan Collins (2014) ที่ค้นพบว่าการบังคับใช้กฎหมายที่เข้มงวดจะทำให้มีการรับชมภาพยนตร์ละเมิดลิขสิทธิ์ทางอินเทอร์เน็ตลดลง และจำนวนปีการศึกษาและรายได้ที่เพิ่มขึ้นจะทำให้มีการรับชมภาพยนตร์ละเมิดลิขสิทธิ์ทางอินเทอร์เน็ตลดลงเช่นเดียวกัน (Francisco Martínez-Sánchez et al., 2018, Luigi Proserpio et al., 2005) อย่างไรก็ตาม การศึกษาของ W. D. Walls (2008) ให้ผลที่ขัดแย้งกันในปัจจัยทางด้านรายได้ เนื่องจากพบว่ารายได้ไม่มีผลต่อการละเมิดลิขสิทธิ์ภาพยนตร์ โดยงานวิจัยส่วนใหญ่ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลถดถอยเชิงพหุและใช้วิธีการ Structural Equations Modeling (SEM) เพื่อหาทิศทางความสัมพันธ์ของแต่ละปัจจัย

อย่างไรก็ตาม งานวิจัยที่ผ่านมาส่วนใหญ่เป็นข้อมูลทุติยภูมิที่ศึกษาในระดับมหภาคในบริบทของสังคมต่างประเทศ แต่ยังไม่มีการศึกษาปัจจัยข้างต้นและเก็บรวบรวมข้อมูลในบริบทของสังคมไทย รวมถึงยังไม่มีการศึกษาปัจจัยอื่น ๆ ที่คาดว่าจะส่งผลต่อการรับชมภาพยนตร์ละเมิดลิขสิทธิ์ทางอินเทอร์เน็ต ได้แก่ ต้นทุนในการรับชมภาพยนตร์ถูกลิขสิทธิ์ทางอินเทอร์เน็ต และความสามารถทางด้านภาษาอังกฤษ

วิธีการวิจัย

งานวิจัยนี้ใช้ข้อมูลปฐมภูมิ โดยกลุ่มประชากรคือ ประชาชนในกรุงเทพมหานครที่มีอายุระหว่าง 15-60 ปีที่รับชมภาพยนตร์ทางอินเทอร์เน็ตในเดือนกันยายน พ.ศ. 2561 เนื่องจากกรุงเทพมหานครเป็นแหล่งรวมประชากรจากทั่วภูมิภาคและเป็นเมืองหลวงของประเทศไทยที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจเป็นอย่างมาก โดยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลในเดือนตุลาคม พ.ศ. 2561 ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการสุ่มตัวอย่างโดยไม่อาศัยหลักความน่าจะเป็น แบบสุ่มตัวอย่างตามสะดวก โดยใช้แบบสอบถามออนไลน์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งในแบบสอบถามแบ่งเป็น 4 ส่วน ได้แก่ ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับรายได้ จำนวนปีที่เข้ารับการศึกษา ต้นทุนในการรับชมภาพยนต์ถูกลิขสิทธิ์ และพฤติกรรมในการรับชมภาพยนตร์เพื่อให้ได้มาซึ่งปริมาณการรับชมภาพยนตร์ละเมิดลิขสิทธิ์ทางอินเทอร์เน็ตต่อการรับชมภาพยนตร์ทางอินเตอร์เน็ตทั้งหมดในรูปร้อยละ ซึ่งเป็นตัวแปรตามในงานวิจัยนี้ รวมถึงคำถามปลายเปิดถึงปัจจัยที่ผู้ตอบแบบสอบถามคาดว่าจะส่งผลต่อการรับชมภาพยนตร์ละเมิดลิขสิทธิ์ทางอินเทอร์เน็ต และได้สร้างแบบทดสอบเกี่ยวกับพฤติกรรมที่สะท้อนถึงความใส่ใจทางจริยธรรม ความเข้าใจกฎหมาย และความสามารถทางด้านภาษาอังกฤษเพื่อวัดผลเป็นคะแนน โดยในการกำหนดกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้กำหนดระดับค่าความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ค่าความคลาดเคลื่อนร้อยละ 2.5 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานร้อยละ 25 (กัลยา วาณิชย์บัญชา, 2540, น.178-179) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 385 ราย ผู้วิจัยจึงเก็บตัวอย่างรวมทั้งสิ้น 400 ราย และนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ด้วยวิธี Ordinary Least Squares (OLS) ในการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดแบบจำลองที่ใช้ในการศึกษา ดังนี้

$$Y = \alpha + \beta_{Inc}INCOME_i + \beta_{Edu}EDU_i + \beta_{Cost}COST_i + \beta_{Eth}ETH_i + \beta_{Law}LAW_i + \beta_{Eng}ENG_i + \varepsilon_i$$

โดยที่ Y คือ อัตราการรับชมภาพยนตร์ละเมิดลิขสิทธิ์ทางอินเทอร์เน็ต (ร้อยละ)

Income คือ รายได้ต่อเดือน โดย : 0 หมายถึง รายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 30,000 บาท

1 หมายถึง รายได้ต่อเดือนตั้งแต่ 30,000 บาทขึ้นไป

Edu คือ จำนวนปีที่เข้ารับการศึกษา (ปี)

Cost คือ ต้นทุนในการรับชมภาพยนตร์ถูกลิขสิทธิ์ทางอินเทอร์เน็ต (บาท)

Eth คือ พฤติกรรมที่สะท้อนถึงความใส่ใจในจริยธรรม (คะแนน)

Law คือ ความเข้าใจในกฎหมาย (คะแนน)

Eng คือ ความสามารถทางด้านภาษาอังกฤษ (คะแนน)

i = 1, 2, 3, …, 400

ผลการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง อายุ 21-22 ปี มีระดับการศึกษาตั้งแต่ปริญญาตรีขึ้นไป และมีระดับรายได้โดยเฉลี่ยต่อเดือนในช่วง 1-10,000 บาท ผลการศึกษา พบว่า อัตราการรับชมภาพยนตร์ละเมิดลิขสิทธิ์โดยเฉลี่ยเท่ากับร้อยละ 38.8 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับร้อยละ 41.95 โดยมีอัตราการรับชมภาพยนตร์ละเมิดลิขสิทธิ์สูงสุดและต่ำสุดร้อยละ 100 และ 0 ตามลำดับ จำนวนปีที่เข้ารับการศึกษาโดยเฉลี่ยเท่ากับ 15.47 ปี จำนวนปีที่เข้ารับการศึกษาสูงสุดและต่ำสุดคือ 28 และ 4 ปีตามลำดับ ต้นทุนในการรับชมภาพยนตร์ถูกลิขสิทธิ์ทางอินเทอร์เน็ตโดยเฉลี่ยเท่ากับ 176.86 บาท และต้นทุนสูงสุดและต่ำสุดได้แก่ 1,200 และ 0 บาทตามลำดับ และคะแนนพฤติกรรมที่สะท้อนถึงความใส่ใจในจริยธรรม คะแนนความเข้าใจกฎหมาย และคะแนนความสามารถทางด้านภาษาอังกฤษโดยเฉลี่ยเท่ากับ 1.9 1.83 และ 2.08 คะแนนตามลำดับ คะแนนสูงสุด ได้แก่ 3 3 และ 5 ตามลำดับ และคะแนนต่ำสุดเท่ากับ 0 ทั้งหมดในทั้งสามปัจจัย (Table 1)

Table 1 The analysis of variables by using mean, standard deviation, maximum and minimum

Variables	Mean	S.D	Max	Min
Movie Piracy rate (percent)	38.7960	41.9464	100	0
Income	-	-	-	-
Education (years)	15.465	2.8140	28	4
Subscribing Cost (baht)	176.86	202.8863	1200	0
Ethical Behavior (scores)	1.9	1.0807	3	0
Law Literacy (scores)	1.825	0.8980	3	0
English Proficiency (scores)	2.0825	1.0409	5	0

ในการประมาณค่าแบบจำลองการถดถอยเชิงพหุ พบว่า แบบจำลองนี้ไม่พบปัญหาทางเศรษฐมิติทั้ง Heteroskedasticity และ Multicollinearity โดยผลการประมาณค่า พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการรับชมภาพยนตร์ละเมิดลิขสิทธิ์ทางอินเทอร์เน็ตอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ได้แก่ ต้นทุนในการรับชมภาพยนตร์ถูกลิขสิทธิ์ทางอินเทอร์เน็ต (Cost) พฤติกรรมที่สะท้อนถึงความใส่ใจทางจริยธรรม (Eth) มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ได้แก่ จำนวนปีที่เข้ารับการศึกษา (Edu) และที่ระดับ 0.10 ได้แก่ รายได้ของผู้บริโภค (Income) โดยปัจจัยเหล่านี้สามารถอธิบายอิทธิพลต่อการตัดสินใจรับชมภาพยนตร์ละเมิดลิขสิทธิ์ทางอินเทอร์เน็ตของผู้บริโภคได้ร้อยละ 43.66 และอีกร้อยละ 56.34 เกิดจากอิทธิพลตัวแปรอื่น ๆ ที่ไม่ได้นำมาศึกษา ในขณะที่ความเข้าใจในกฎหมาย (Law) และความสามารถทางด้านภาษาอังกฤษ (Eng) ไม่มีผลต่อการรับชมภาพยนตร์ละเมิดลิขสิทธิ์ผ่านทางอินเทอร์เน็ต

ผลการประมาณค่าแสดงให้เห็นว่า ผู้บริโภคที่มีรายได้ต่ำกว่า 30,000 บาทจะส่งผลให้มีอัตราการรับชมภาพยนตร์ละเมิดลิขสิทธิ์ทางอินเทอร์เน็ตสูงกว่าผู้บริโภคที่มีรายได้สูงกว่า 30,000 บาทอยู่ร้อยละ 6.9953 ซึ่งให้ผลสอดคล้องกับกฎอุปสงค์ในเรื่องอุปสงค์ต่อรายได้และผลการศึกษาของ Luigi Proserpio et al. (2005) และเมื่อพิจารณาถึงค่าความยืดหยุ่นของแต่ละปัจจัยที่มีต่ออัตราการรับชมภาพยนตร์ละเมิดลิขสิทธิ์ทางอินเทอร์เน็ต พบว่า คะแนนพฤติกรรมที่สะท้อนถึงความใส่ใจในจริยธรรมและจำนวนปีที่เข้ารับการศึกษาเพิ่มขึ้นร้อยละ 1 อัตราการรับชมภาพยนตร์ละเมิดลิขสิทธิ์ทางอินเทอร์เน็ตจะลดลงร้อยละ 1.1379 และ 0.6046 ตามลำดับ ซึ่งทั้งสองปัจจัยให้ผลสอดคล้องกับกฎอุปสงค์เรื่องสินค้าทดแทนกันและแนวคิดอนุกรมวิธานของบลูมและให้ผลที่ตรงกันกับการศึกษาที่ผ่านมาของ Marcel Pop et al. (2017) และ Francisco Martínez-Sánchez et al. (2018) ตามลำดับ และในส่วนของต้นทุนในการรับชมภาพยนตร์ถูกลิขสิทธิ์ทางอินเทอร์เน็ต พบว่า เมื่อต้นทุนที่จ่ายชำระเพิ่มขึ้นร้อยละ 1 อัตราการรับชมภาพยนตร์ละเมิดลิขสิทธิ์ทางอินเทอร์เน็ตจะลดลงร้อยละ 0.1185 ซึ่งตรงกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่า ต้นทุนเหมาจ่ายที่ต้องจ่ายชำระเพื่อการรับชมภาพยนตร์ถูกลิขสิทธิ์ที่มากขึ้น ส่งผลให้อัตราการรับชมภาพยนตร์ละเมิดลิขสิทธิ์ทางอินเทอร์เน็ตลดลง ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีอรรถประโยชน์ธุรกรรมและกฎอุปสงค์เรื่องสินค้าทดแทนกัน

Table 2 Estimation results

Variables	Model1	Std	Elasticity
C	112.00***	10.1122	-
Income	-6.9553*	4.0503	-0.1793
Cost	-0.026***	0.0084	-0.1185
Eth	-23.2357***	1.4859	-1.1379
Edu	-1.5168**	0.6168	-0.6046
English	1.906	1.5636	-
Law	-1.9727	1.8855	-
R-squared	0.436591	Akaike criterion	3907.764
Adjusted R-squared	0.427989	Schwarz criterion	3935.704
F-statistic	66.78036	Hannan-Quinn	3918.829

Note : ***, ** and * indicate statistical significance at 1%, 5% and 10% levels, respectively

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการรับชมภาพยนตร์ละเมิดลิขสิทธิ์ผ่านทางอินเทอร์เน็ตของประชากรในกรุงเทพมหานคร พบว่า พฤติกรรมที่สะท้อนถึงความใส่ใจทางจริยธรรมส่งผลกระทบมากที่สุด รองลงมาเป็นจำนวนปีที่เข้ารับการศึกษา รายได้ของผู้บริโภค และต้นทุนในการรับชมภาพยนตร์ถูกลิขสิทธิ์ทางอินเทอร์เน็ต โดยมีผลในทิศทางตรงกันข้ามต่อการรับชมภาพยนตร์ละเมิดลิขสิทธิ์ทางอินเทอร์เน็ตในกรุงเทพมหานคร ซึ่งจากผลการศึกษาดังกล่าวได้นำไปสู่ข้อเสนอแนะต่อผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมภาพยนตร์และภาครัฐ ดังนี้

1. ผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมภาพยนตร์ควรเข้ามามีส่วนร่วมสนับสนุนให้ผู้รับชมภาพยนตร์ตระหนักถึงผลกระทบที่ตามมาหากไม่มีความใส่ใจในจริยธรรม โดยอาจร่วมมือกับทางภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการรณรงค์เชิญชวนนักเรียน นิสิตนักศึกษา และภาคประชาชนในฐานะผู้บริโภคเข้าร่วมกิจกรรมสร้างสรรค์ผลงานที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการรับชมภาพยนตร์ละเมิดลิขสิทธิ์ออนไลน์ผ่านโครงการต่าง ๆ เช่น โครงการประกวดภาพยนตร์สั้นที่สะท้อนให้เห็นถึงผลกระทบของการละเมิดลิขสิทธิ์ เป็นต้น โดยโครงการดังกล่าวจะช่วยให้ประชาชนที่สนใจเข้าร่วมและประชาชนทั่วไปที่ได้เห็นผลงานที่ถูกนำมาเผยแพร่มีความตื่นตัวและใส่ใจในจริยธรรมเพิ่มมากขึ้น ซึ่งจะทำให้ผู้บริโภคมีพฤติกรรมในการรับชมภาพยนตร์ผ่านทางอินเทอร์เน็ตที่ถูกลิขสิทธิ์สูงขึ้นตามไปด้วย ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาในงานวิจัยนี้

2. รัฐบาลควรใช้นโยบายส่งเสริมการศึกษาเพื่อให้ประชาชนมีระดับการศึกษาโดยเฉลี่ยที่สูงขึ้น เช่น การเปิดระบบการเรียนการสอนผ่านช่องทางออนไลน์ในทุกระดับชั้นการศึกษาโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายเพื่อให้ประชาชนสามารถเลือกศึกษาหลักสูตรที่ตรงตามความสนใจในการเพิ่มความรู้ให้แก่ตนเองหรือเสียค่าใช้จ่ายเพียงเล็กน้อยในการเข้าสอบเพื่อรับใบรับรองหรือวุฒิบัตรเพื่อเป็นหลักฐาน เป็นต้น ซึ่งการที่ประชาชนมีระดับการศึกษาโดยเฉลี่ยเพิ่มขึ้น จะทำให้ประชาชนมีรายได้เพิ่มสูงขึ้นและจะทำให้การรับชมภาพยนตร์ละเมิดลิขสิทธิ์ผ่านทางอินเทอร์เน็ตลดลง นอกจากนี้ รัฐบาล สถานศึกษาและทุกภาคส่วนควรร่วมมือกันในการปลูกฝังและสร้างเสริมคุณธรรม จริยธรรมและทัศนคติที่ดีให้แก่นักเรียน นิสิต นักศึกษาและประชาชน เช่น การอบรมคุณธรรมจริยธรรมสำหรับประชาชนทั่วไปโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย การเพิ่มรายวิชาเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการมีจริยธรรมเบื้องต้นในสถานศึกษา เป็นต้น

สำหรับงานวิจัยครั้งต่อไป เพื่อให้ผลการศึกษาในครั้งนี้เป็นประโยชน์และสามารถขยายต่อไปในทัศนะที่กว้างขึ้น ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะให้ทำการศึกษาปัจจัยอื่น ๆ เพิ่มเติมจากคำตอบที่ได้จากคำถามปลายเปิดในแบบสอบถาม เช่น ปัจจัยด้านการถือบัตรเครดิต ปัจจัยด้านระยะเวลาในการนำภาพยนตร์มาเผยแพร่ลงในเว็บไซต์ที่ถูกลิขสิทธิ์ ปัจจัยด้านความเหมาะสมของเนื้อหาภาพยนตร์ เป็นต้น

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ที่ให้การสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการลงทะเบียนเข้าร่วมการประชุมวิชาการมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ในครั้งนี้ บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิชา 01101491 วิธีวิจัยทางเศรษฐศาสตร์ ซึ่งได้รับความร่วมมือจาก นายธนันท์ ตัณฑ์เอกคุณ นายธนกร บุญประกอบ นายนุกูล เธียรวาริช นางสาวกชพรรณ วิถีธรรม นางสาวรวิวรรณ ศรีสุนทร นางสาวชนิกานต์ ทองสมบูรณ์ นางสาวอรวรรณ รัตนบุตานนท์

นางสาวภัคจิรา ขจรเวหาศน์ และนางสาวกิตติยา รุจิณรงค์ นิสิตปริญญาตรีสาขาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ รวมถึงผู้ตอบแบบสอบถามทุกท่าน ที่มีส่วนช่วยให้การทำงานวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วง

เอกสารอ้างอิง

Francisco Martínez-Sánchez and Andrés Romeu. 2018. “Development and software piracy.” **Economics** 12 (2018-8): 1–21.

Luigi Proserpio, Severino Salvemimi and Valerio Ghiringelli. 2000. “Entertainment Pirates: Understanding Piracy Determinants in the Movie, Music and Software Industries.” **International Journal of Arts Management** 8 (1): 33-47.

Electronic Transactions Development Agency. 2018. “**Thailand Internet User Profile 2018 ผลสำรวจพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตของคนไทยประจำปี2561**” (Online). https://www.etda.or.th/app/webroot/content_files/13/files/Slide_for_Stage%281%29.pdf, 20 ตุลาคม 2018.

Joe Cox and Alan Collins. 2014. “Sailing in the same ship? Differences in factors motivating piracy of music and movie content.” **Journal of Behavioral and Experimental Economics** (50): 70-76.

Marcel Pop Andreea Maniu, Maria Zaharie. 2017. “Opportunistic Consumer Behaviour in the Context of Digital Piracy.” **Management international conference** 38 (5): 654-675.

Peggy E. Chuandry, Ludovica Cesareo and Stephen A. Stumpf. 2014. “WHAT INFLUENCES RAMPANT MOVIE PIRACY?.” **Journal of Management Systems** 24 (4): 73–96.

Richard Thaler. 1983. "transaction Utility theory" **Advances in Consumer Research** 10: 229-232.

W. D. Walls. 2008. "Cross-country analysis of movie piracy". **Applied Economics, Taylor & Francis Journals** 40(5): pages 625-632.

กรมทรัพย์สินทางปัญญา กระทรวงพาณิชย์. 2561. “**สถิติการปราบปรามการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญารายเดือน ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ กรมสอบสวนคดีพิเศษ และกรมศุลกากร ปี พ.ศ. 2561(ม.ค. - ส.ค.)**” (Online). https://www.ipthailand.go.th/th/protect-005/item/สถิติการปราบปรามการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญารายปีของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ-กรมสอบสวนคดีพิเศษ-และกรมศุลกากร-ปี-พ-ศ-2561-มกราคม-สิงหาคม. 19 ตุลาคม 2561.

กัลยา วานิชย์บัญชา. 2540. **หลักสถิติ**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

รัฐพล ประดับเวทย์. 2560. “แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีตามแนวคิดอนุกรมวิธานของบลูม.” **Veridian E-Journal, Silpakorn University** 10 (3): 1051-1065.

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาทักษะการวางแผนและทำงานให้สำเร็จ เพื่อเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่ตลาดแรงงาน

Factors affecting the developments of planning and working skills in preparing in entering the labor market

ประภาพร บุญเลิศรพ[1*] ปริณดา กระโจมแก้ว[1] จิรพรรณ วัฒนาวรรณะ[1] ธนเทพ แรงเขตวิทย์[1] และ พุฒิพัฒน์ ทวีวชิรพัฒน์[1]

Praphaporn Boonlertrop[1*], Parinda Krajomkaew[1], Jirapan Wattanawanna[1], Thanathep Reangketwit[1] and Puttiphat Thaweevachiraphat[1]

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาทักษะการวางแผนและทำงานให้สำเร็จ โดยการพัฒนาทักษะดังกล่าวเป็นปัจจัยที่สำคัญในการเข้าสู่ตลาดแรงงาน เนื่องจากจะทำให้สามารถวางแผนการทำงานให้เป็นไปตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ และยังเป็นทักษะพื้นฐานที่นำไปสู่การพัฒนาทักษะด้านอื่นต่อไป โดยทำการเก็บข้อมูลจากนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ชั้นปีที่ 4 จำนวน 420 ตัวอย่าง ด้วยการสุ่มตัวอย่างแบบโควตาตามสัดส่วนของคณะ และทำการหาความสัมพันธ์ระหว่างการพัฒนาทักษะการวางแผนและทำงานให้สำเร็จกับปัจจัยต่างๆ ด้วยสถิติ Chi-square ประมาณค่าแบบจำลองถดถอยแบบโลจิสติกส์และคำนวณหาค่าผลกระทบส่วนเพิ่ม ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาทักษะการวางแผนและการทำงานให้สำเร็จ ได้แก่ การมีเป้าหมายในชีวิต การเห็นคุณค่าในตัวเอง การมองว่าการพัฒนาตนเองมีความจำเป็น การมีบุคคลต้นแบบ และ เพศชาย

ABSTRACT

This research aims to study the factors that successfully impact on the development of planning and working skills. The development of the skills stated above is essential factors within the labor market as they are fundamental skills required in the development of other skills. A survey was conducted from 420 fourth-year students studying at Kasetsart University using quota sampling by proportions of each faculty to find the relationship between the successful development of planning and working skills, and other factors using Chi-square statistics and logistic regression simulation then calculating for additional influence. Results show that the main factors that affect the successful development of planning and working skills as follows: are having life goals, self-appreciation, acknowledgement of the necessity in self-development, having a role model and males.

Key Words: Essential skills, preparation in entering the labor market

* Corresponding author; e-mail address: baipoou@hotmail.com

[1] ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพ 10900

[1] Department of Economics, Faculty of Economics, Kasetsart University, Bangkok 10900

บทนำ

ในปัจจุบันทรัพยากรมนุษย์มีการพัฒนาศักยภาพในการทำงานไม่เท่าทันกับการแข่งขันที่เพิ่มขึ้น ส่งผลให้เศรษฐกิจของประเทศไทยมีการเติบโตไม่ทันกับการเติบโตที่รวดเร็วของเศรษฐกิจโลก พิจารณาได้จากดัชนีชี้วัดความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทยที่มีอันดับลดลงมา 3 อันดับ จากอันดับที่ 27 ในปี 2560 เป็นอันดับที่ 30 ในปี 2561 (IMD, 2561) อันเป็นผลมาจากทรัพยากรมนุษย์ที่พัฒนาไม่เท่าทันการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ทรัพยากรมนุษย์เป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ แต่การมีทักษะไม่เพียงพอย่อมเป็นปัญหาต่อการเติบโตของธุรกิจ อุตสาหกรรม ส่งผลต่อภาพรวมในด้านมูลค่าทางเศรษฐกิจและความสามารถในการแข่งขันของประเทศลดลง ดังนั้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพ มีความรู้ความสามารถ ความขยันขันแข็ง มีคุณธรรมจริยธรรมตลอดจนมีวิจารณญาณในการปรับเปลี่ยนสิ่งต่างๆ ให้สอดคล้องกับสถานการณ์สามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้ จะส่งผลให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศเจริญก้าวหน้าไปได้อย่างรวดเร็ว

การพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์ของประเทศไทยยังมีปัญหาอยู่ซึ่งมีสาเหตุมาจากการไม่พัฒนาตนเองเพื่อเพิ่มทักษะในการทำงาน ดังนั้นแต่ละบุคคลจำเป็นต้องพัฒนาตนให้มีความพร้อมต่อการดำเนินชีวิตในยุคสมัยที่มีการแข่งขันและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทักษะการวางแผนและการทำงานให้สำเร็จเป็นทักษะที่มีความสำคัญ เนื่องจากช่วยในการวิเคราะห์วางแผนการทำงานได้อย่างเป็นระบบเพื่อให้บรรลุเป้าหมายและสามารถต่อยอดไปใช้ในการทำงานได้ โดยนิสิตปริญญาตรีชั้นปีที่ 4 เป็นบุคคลที่จะเข้าสู่ตลาดแรงงานในอนาคตอันใกล้จึงควรมีการพัฒนาดังกล่าว และเลือกเก็บกลุ่มตัวอย่างจากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เนื่องจากเป็นสถาบันการศึกษาที่ผลิตนิสิตเข้าสู่ตลาดแรงงานเป็นจำนวนมาก อีกทั้งงานวิจัยที่ผ่านมาพบเพียงการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเพศ คณะและกลุ่มสาขา กับทักษะทางด้านการเรียนรู้และด้านภาษา (วิโรชน์ หมื่นเทพ, 2556) แต่ยังไม่มีงานวิจัยใดที่ศึกษาปัจจัยการมีเป้าหมายในชีวิต การมองว่าการพัฒนามีความจำเป็น บุคคลต้นแบบ การเห็นคุณค่าในตนเอง ความอดทนในการทำงานที่อาจจะส่งผลต่อการพัฒนาหรือไม่พัฒนาทักษะการวางแผนและการทำงานให้สำเร็จ

จากที่กล่าวมาข้างต้นผลการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาทักษะการวางแผนและทำงานให้สำเร็จจะเป็นประโยชน์ต่อนิสิตปริญญาตรีชั้นปีที่ 4 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เนื่องจากสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางปฏิบัติแก่บุคคลให้มีการพัฒนาตนเอง นำไปสู่ข้อเสนอแนะที่จำเป็นต่อการเข้าสู่ตลาดแรงงาน ทำให้สถาบันธุรกิจได้รับประโยชน์จากการมีบุคลากรที่มีประสิทธิภาพซึ่งจะช่วยพัฒนาองค์กรให้มีความเจริญก้าวหน้าต่อไป

วัตถุประสงค์

ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาทักษะการวางแผนและทำงานให้สำเร็จ

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดและทฤษฎี

การที่บุคคลจะเลือกพัฒนาทักษะการวางแผนและการทำงานให้สำเร็จ เกี่ยวข้องกับแนวคิดต้นทุนค่าเสียโอกาส ทฤษฎีอรรถประโยชน์ ทฤษฎีการพัฒนาตนเอง และทฤษฎีแรงจูงใจ โดยการพัฒนาทักษะต่างๆ มีต้นทุนค่าเสียโอกาสเข้ามาเกี่ยวข้อง กล่าวคือ การพัฒนาทักษะของนิสิตจำเป็นต้องใช้เวลา จึงต้องจัดสรรเวลา

เนื่องจากเวลาในแต่ละวันมีอยู่อย่างจำกัด เพราะฉะนั้นเมื่อบุคคลพัฒนาทักษะข้างต้นจะทำให้มีเวลาในการทำกิจกรรมอื่นๆลดลง ดังนั้นควรเลือกทำสิ่งที่สำคัญที่สุดก่อนโดยคำนึงถึงอรรถประโยชน์ที่จะได้รับจากเวลาที่สูญเสียไป จึงนำไปสู่ทฤษฎีอรรถประโยชน์ ที่กล่าวว่าการพัฒนาทักษะต่างๆของตนเอง จะทำให้เกิดความความพึงพอใจ ซึ่งถือเป็นอรรถประโยชน์ที่ผู้พัฒนาตนเองได้รับ นิสิตที่พัฒนาทักษะเพื่อเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่ตลาดแรงงานจะมีความเต็มใจที่จะเสียสละเวลาในการพักผ่อน เพื่อนำเวลาไปพัฒนาทักษะในด้านต่างๆแตกต่างกันไปตามระดับความพึงพอใจของตน ทำให้ระดับการพัฒนาทักษะในแต่ละด้านของแต่ละบุคคลแตกต่างกัน โดยที่ระดับความพึงพอใจแตกต่างกันจากการมีเป้าหมายในชีวิต และการเห็นคุณค่าในตนเองที่แตกต่างกัน อย่างไรก็ตาม การมีเป้าหมายในชีวิต การเห็นคุณค่าในตนเอง การมีบุคคลต้นแบบ ความอดทน ความขยันในการหาความรู้ และการตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาล้วนส่งผลต่อการพัฒนาทักษะการวางแผนและทำงานให้สำเร็จ ต่างจากการนำเวลาไปทำกิจกรรมอื่น ซึ่งอาจทำให้เกิดความสนุกเพลิดเพลินหรือได้พักผ่อน แต่ไม่ส่งผลต่อการพัฒนาทักษะดังกล่าว และเนื่องจากปัจจุบันตลาดแรงงานมีการแข่งขันที่สูงขึ้น การพัฒนาทักษะดังกล่าวจึงมีความจำเป็นต่อนิสิต เพื่อเตรียมพร้อมในการเข้าสู่ตลาดแรงงาน นิสิตจึงต้องมีการเรียนรู้ กำหนดเป้าหมาย และเพิ่มความอดทนของตนเอง นำไปสู่ทฤษฎีการพัฒนาตนเอง (Megginson & Pedler, 1992) และทฤษฎีแรงจูงใจ (McClelland's Motivation Theory, 1961) ที่จะมีการกำหนดแนวทางความต้องการในพัฒนาตนเองแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล โดยการที่บุคคลหนึ่งจะมีการพัฒนาทักษะดังกล่าวนั้นจะเกิดจากแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ซึ่งสิ่งที่ทำให้เกิดแรงจูงในใฝ่สัมฤทธิ์มีหลายประการ ได้แก่ การมีเป้าหมายในชีวิต การมีบุคคลต้นแบบ การมองว่าการพัฒนามีความจำเป็น การเห็นคุณค่าในตนเอง รวมถึงในการเข้าร่วมกิจกรรมด้วย และสิ่งต่างๆดังกล่าวจะนำไปสู่ความสำเร็จในชีวิตให้เป็นไปตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ต่อไป

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่ผ่านมาชี้ให้เห็นว่าปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อการเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่ตลาดแรงงานของนักศึกษา คือ เพศ (อุษณีย์ พรหมศรียา, 2555) โดยเพศที่แตกต่างกันส่งผลต่อการเตรียมความพร้อมและพัฒนาที่แตกต่างกัน ซึ่งพบว่า เพศหญิงมีการเตรียมพร้อมและพัฒนามากกว่าเพศชาย ส่วนปัจจัยในด้านคณะและกลุ่มสาขา (วิโรชน์ หมื่นเทพ, 2556) ที่แตกต่างกันส่งผลต่อการเตรียมความพร้อมและการพัฒนาที่แตกต่างกัน ในทักษะด้านการเรียนรู้ ด้านภาษา โดยใช้วิธีการศึกษาด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ การแจกแจงความถี่และร้อยละ และทำการทดสอบสมมติฐานในกรณีปัจจัยส่วนบุคคลโดยใช้สถิติ Chi-Square เพื่อแสดงความสัมพันธ์ของเพศและคณะกับทักษะดังที่กล่าวมา ในขณะที่งานวิจัยนี้ มีผลการศึกษา คือ เพศและคณะต่างกันไม่มีความสัมพันธ์กับทักษะการวางแผนและทักษะทำงาน ให้สำเร็จ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาในประเด็นที่ต่างออกไปจากงานวิจัยดังกล่าวเพิ่มเติม ในเรื่องของปัจจัยที่มีผลต่อการเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่ตลาดแรงงาน ได้แก่ เป้าหมายในชีวิต ความจำเป็นในการพัฒนาตนเอง บุคคลต้นแบบ การเห็นคุณค่าในตนเอง ความอดทนในการทำงาน ความขยันในการอ่านหนังสือ และการเข้าร่วมกิจกรรม เพื่อศึกษาอิทธิพลของปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาทักษะการวางแผนและการทำงานให้สำเร็จตามสมมติฐาน ดังที่ได้กล่าวถึงในงานวิจัยนี้

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยฉบับนี้ได้มีการเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิจากแบบสอบถาม โดยศึกษาประชากรจากนิสิตชั้นปีที่ 4 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และทำการสุ่มตัวอย่างแบบไม่อาศัยความน่าจะเป็นด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบ

โควตา (Quota Sampling) โดยกำหนดขนาดตัวอย่างที่เกี่ยวข้องกับการประมาณค่าสัดส่วนของประชากรที่ระดับความเชื่อมั่นทางสถิติร้อยละ 95 และความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่าง 0.05 ได้จำนวนตัวอย่างเท่ากับ 385 ตัวอย่าง (Cochran,1977) ผู้วิจัยจึงได้ทำการเก็บแบบสอบถามตามจริงจำนวน 420 ชุด ด้วยการสัมภาษณ์ ประกอบด้วย 1) ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม เช่น เพศ และคณะ 2) ข้อมูลเกี่ยวกับระดับการพัฒนาทักษะ การวางแผนและทำงานให้สำเร็จและ 3) ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมของตัวบุคคล เช่น การมีเป้าหมายในชีวิต ระดับของความอดทน และการมีบุคคลต้นแบบ เป็นต้น

การวิเคราะห์ข้อมูลได้ทำการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาทักษะการวางแผนและทำงานให้สำเร็จของนิสิตชั้นปีที่ 4 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มีการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการพัฒนาหรือไม่พัฒนาทักษะการวางแผนและทำงานให้สำเร็จกับปัจจัยต่างๆ ได้แก่ เป้าหมายในชีวิต ความจำเป็นในการพัฒนาตนเอง บุคคลต้นแบบ การเห็นคุณค่าในตนเอง ความอดทนในการทำงาน ความขยันในการอ่านหนังสือ การเข้าร่วมกิจกรรม เพศ และคณะ ด้วยสถิติ Chi-square และ การประมาณค่าแบบจำลอง Binary choice model ด้วยวิธี Maximum Likelihood เพื่อศึกษาปัจจัยดังกล่าวที่ส่งผลต่อความน่าจะเป็นที่จะเกิดการพัฒนาหรือไม่พัฒนาทักษะการวางแผนและทำงานให้สำเร็จ โดยแสดงความสัมพันธ์ของแบบจำลอง ดังนี้

$$In\left[\frac{p(y=1)}{p(y=o)}\right] = \beta_0 + \beta_1 Target_i + \beta_2 Necessary_i + \beta_3 Role\ model_i + \beta_4 Self\ esteem_i + \beta_5 Tolerance_i + \beta_6 Diligence_i + \beta_7 Activity_i + \beta_8 Gender_i + \beta_9 Faculty_i + \varepsilon_i$$

โดย

p(Y=0)	คือ โอกาสที่จะเกิดการพัฒนาทักษะการวางแผนและทำงานให้สำเร็จ
p(Y=1)	คือ โอกาสที่จะไม่เกิดการพัฒนาทักษะ การวางแผนและทำงานให้สำเร็จ
β_0 ถึง β_9	คือ ค่าสัมประสิทธิ์
ε_i	คือ ค่าความคลาดเคลื่อนของสัดส่วนประชากรผู้ที่พัฒนาหรือไม่พัฒนาทักษะการวางแผนและทำงานให้สำเร็จ
i	คือ ตัวอย่างที่ 1,2,3, ..., 420
Target	คือ เป้าหมายในชีวิต
	กำหนดให้ 1 = มี 0 = ไม่มี
Necessary	คือ ความจำเป็นในการพัฒนาตนเอง
	กำหนดให้ 1 = มี 0 = ไม่มี
Role model	คือ บุคคลต้นแบบ
	กำหนดให้ 1 = มี 0 = ไม่มี
Self esteem	คือ การเห็นคุณค่าในตนเอง
	กำหนดให้ 1 = มี 0 = ไม่มี
Tolerance	คือ ความอดทนในการทำงาน
	กำหนดให้ 1 = มี 0 = ไม่มี
Diligence	คือ ความขยันในการอ่านหนังสือ
	กำหนดให้ 1 = มี 0 = ไม่มี

Activity คือ การเข้าร่วมกิจกรรม

กำหนดให้ 1 = เคย 0 = ไม่เคย

Gender คือ เพศ

กำหนดให้ 1 = เพศชาย 0 = เพศหญิง

Faculty คือ คณะ

กำหนดให้ 1 = คณะบริหาร, วิศวกรรมศาสตร์, เศรษฐศาสตร์,สถาปัตยกรรมศาสตร์ และสังคมศาสตร์

0 = คณะอื่นๆ

จากแบบจำลอง Binary Logistic Regression ในการวิเคราะห์ถึงผลกระทบส่วนเพิ่มหรือ Marginal Effect นั้น พิจารณาค่าอนุพันธ์บางส่วนของความน่าจะเป็นว่าปัจจัยที่ทำการพิจารณาอยู่นั้น จะส่งผลต่อความน่าจะเป็นในการพัฒนาหรือไม่พัฒนาทักษะการวางแผนและทำงานให้สำเร็จตามแบบสมการ

$$\frac{\partial[lnP(Y=1)-lnP(Y=0)]}{\partial X_i} = \beta_i$$

ผลการศึกษา

ผลการทดสอบทางสถิติ

ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการพัฒนาหรือไม่พัฒนาทักษะการวางแผนและทำงานให้สำเร็จกับปัจจัย เป้าหมายในชีวิต ความจำเป็นในการพัฒนาตนเอง บุคคลต้นแบบ การเห็นคุณค่าในตนเอง ความอดทนในการทำงาน ความขยันในการอ่านหนังสือ การเข้าร่วมกิจกรรมอื่นๆ เพศ และคณะ ด้วยสถิติ Chi-square พบว่า เป้าหมายในชีวิต ความจำเป็นในการพัฒนาตนเอง บุคคลต้นแบบ การเห็นคุณค่าในตนเอง มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาหรือไม่พัฒนาทักษะการวางแผนและทำงานให้สำเร็จที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 และความอดทนในการทำงาน ความขยันในการอ่านหนังสือและการเข้าร่วมกิจกรรม มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาหรือไม่พัฒนาทักษะการวางแผนและทำงานให้สำเร็จที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ในขณะที่เพศ และคณะไม่มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาหรือไม่พัฒนาทักษะการวางแผนและทำงานให้สำเร็จ ดังตารางที่ 1 (Table 1)

จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ดังกล่าว พบว่า ผู้ที่มีการพัฒนาทักษะการวางแผนและทำงานให้สำเร็จมีแนวโน้มที่จะเป็นผู้ที่มีเป้าหมายในชีวิต มองว่าการพัฒนาจำเป็น มีบุคคลต้นแบบ เห็นคุณค่าในตนเอง มีความอดทน มีความขยัน และมีการเข้าร่วมกิจกรรม

Table 1: Chi-Square Test Results

Variables		Developed skills		Undeveloped skills		Total		Chi-Square (p-value)
		Number	Percent	Number	Percent	Number	Percent	
		322	76.7	98	23.3	420	100	
Target	have	247	82.3	53	17.7	300	100	18.8478 ***
	don't have	75	62.5	45	37.5	120	100	(0.0000)
Necessary	have	280	80.0	70	20.0	350	100	13.0435 ***
	don't have	42	60.0	28	40.0	70	100	(0.0003)
Role model	have	216	82.4	46	17.6	262	100	12.989 ***
	don't have	106	67.1	52	32.9	158	100	(0.0003)

Table 1: Chi-Square Test Results (Continued)

Variables		Developed skills		Undeveloped skills		Total		Chi-Square (p-value)
		Number	Percent	Number	Percent	Number	Percent	
		322	76.7	98	23.3	420	100	
Self esteem	have	211	82.7	44	17.3	255	100	13.4062 ***
	don't have	111	67.3	54	32.7	165	100	(0.0002)
Tolerance	have	204	81.0	48	19.0	252	100	6.4685 **
	don't have	118	70.2	50	29.8	168	100	(0.0110)
Diligence	have	170	81.3	39	18.7	209	100	5.0784 **
	don't have	152	72.0	59	28.0	211	100	(0.0242)
Activity	ever	249	79.6	64	20.4	313	100	5.7205 **
	never	73	68.2	34	31.8	107	100	(0.0168)
Gender	male	112	72.7	42	27.3	154	100	2.1094
	female	210	78.9	56	21.1	266	100	(0.1464)
Faculty	have skills	154	77.4	45	22.6	199	100	0.1097
	other	168	76.0	53	24.0	221	100	(0.7405)

Note: * Significant at the 0.1, ** Significant at the 0.05, *** Significant at the 0.01

การประมาณค่าแบบจำลอง Binary

ผลการประมาณค่าแบบจำลอง พบว่า Adjusted R-squared มีค่าเท่ากับ 0.0728 ซึ่งหมายความว่าตัวแปรอิสระที่ใช้ในการศึกษาสามารถอธิบายความน่าจะเป็นที่จะเกิดตัวแปรตามได้ร้อยละ 7.28 ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 92.72 เป็นผลมาจากปัจจัยอื่นๆ ที่นอกเหนือจากตัวแปรอิสระข้างต้น นอกจากนี้ยังมีความสามารถในการพยากรณ์ร้อยละ 77.4 ซึ่งมีค่าร้อยละของความถูกต้องในการพยากรณ์ทักษะการวางแผนและทำงานให้สำเร็จของค่าตัวแปร 0 และ 1 เท่ากับ 16.33 และ 95.96 ตามลำดับ ดัง Table 2 เมื่อพิจารณาถึงระดับนัยสำคัญทางสถิติของตัวแปรอิสระ พบว่า เป้าหมายในชีวิต มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 ความจำเป็นในการพัฒนาตนเอง บุคคลต้นแบบ การเห็นคุณค่าในตนเอง มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 และ เพศ มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.1

เนื่องจากแบบจำลอง Binary Logistic Regression เป็นสมการที่ไม่ได้อยู่ในรูปเชิงเส้น จึงไม่สามารถวัดผลกระทบที่มีต่อตัวแปรตามได้จาก Coefficient ดังนั้นจึงต้องคำนวณหาค่า Marginal Effect แทนเพื่อแสดงถึงผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงของปัจจัยแต่ละตัวที่ส่งผลต่อการพัฒนาทักษะการวางแผนและการทำงานให้สำเร็จว่ามีผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงของการพัฒนาทักษะการวางแผนและการทำงานให้สำเร็จเท่าไร

ภายหลังนำตัวแปรอิสระที่มีนัยสำคัญทางสถิติไปคำนวณค่า Marginal Effect สามารถอธิบายได้ว่าผู้ที่มีเป้าหมายในชีวิตมีความน่าจะเป็นที่จะเป็นผู้พัฒนาทักษะการวางแผนและทำงานให้สำเร็จ มากกว่าผู้ที่ไม่มีเป้าหมายในชีวิต เท่ากับ 0.1698 เนื่องจากการมีเป้าหมายในชีวิตที่ชัดเจนจะทำให้สามารถวางแผนเพื่อบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ให้สำเร็จได้ตามทฤษฎีแรงจูงใจ ผู้ที่มองว่าการพัฒนาตนเองมีความจำเป็นมีความน่าจะเป็นที่จะเป็นผู้พัฒนาทักษะการวางแผนและทำงานให้สำเร็จมากกว่าผู้ที่มองว่าการพัฒนาตนเองไม่มีความ

จำเป็น เท่ากับ 0.1477 เนื่องจากการพัฒนาตนเองนั้นจำเป็นต้องมีการวางแผนเพื่อให้สามารถบรรลุเป้าหมายได้ตามทฤษฎีการพัฒนาตนเอง ผู้ที่มีบุคคลต้นแบบมีความน่าจะเป็นที่จะเป็นผู้พัฒนาทักษะการวางแผนและทำงานให้สำเร็จมากกว่าผู้ที่ไม่มีบุคคลต้นแบบ เท่ากับ 0.1028 เนื่องจากบุคคลต้นแบบนั้นจะเป็นแบบอย่าง มีวิสัยทัศน์ที่ดี ที่ช่วยให้เห็นแนวทางการทำงานที่มีประสิทธิภาพสามารถนำไปปรับใช้และต่อยอดการวางแผนการทำงานให้ประสบความสำเร็จในแต่ละบุคคลได้ ผู้ที่เห็นคุณค่าในตนเองมีความน่าจะเป็นที่จะเป็นผู้พัฒนาทักษะการวางแผนและทำงานให้สำเร็จมากกว่าผู้ไม่เห็นคุณค่าในตนเอง เท่ากับ 0.1135 เนื่องจากการวางแผนและทำงานให้สำเร็จนั้นเป็นปัจจัยที่ช่วยให้บุคคลเห็นถึงความสามารถและคุณค่าของตนที่ปรากฏออกมาในรูปแบบของผลงานที่ประสบความสำเร็จทำให้เกิดความมั่นใจในตนเอง การยอมรับนับถือตนเอง เกิดความกล้าที่จะสร้างสรรค์ผลงานใหม่ๆ เพศชายมีความน่าจะเป็นที่จะเป็นผู้พัฒนาทักษะการวางแผนและทำงานให้สำเร็จน้อยกว่าเพศหญิง เท่ากับ 0.0588 เนื่องจากเพศหญิงเป็นเพศที่มีความละเอียดและมีความอ่อนไหวทำให้ตระหนักถึงสิ่งต่างๆรอบตัวมากกว่าเพศชาย เพศหญิงจึงมีทักษะการวางแผนในการทำงานที่รอบคอบส่งผลให้มีแนวโน้มการพัฒนาทักษะมากกว่าเพศชายซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยที่พบว่าเพศที่แตกต่างกันมีผลต่อการเตรียมความพร้อมและการพัฒนาที่แตกต่างกัน

Table 2 : Binary logistic regression

Variables	Coefficient	Std. Error	Marginal Effect
C	- 1.0295 **	0.4058	
Target	0.8923 ***	0.2641	0.1698
Necessary	0.6721 **	0.3061	0.1477
Role model	0.5601 **	0.2522	0.1028
Self esteem	0.5974 **	0.2519	0.1135
Tolerance	0.1789	0.2615	
Diligence	0.1760	0.2597	
Activity	0.4415	0.2772	
Gender	- 0.4284 *	0.2588	- 0.0588
Faculty	0.2119	0.2509	

McFadden R-squared	0.0991	Adjusted R-squared	0.0728
Akaike criterion	423.1462	Schwarz criterion	447.3877
Hannan-Quinn	443.7276	All correct prediction (%)	77.4%

Note: * Significant at the 0.1, ** Significant at the 0.05, *** Significant at the 0.01

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า ผู้ที่มีเป้าหมายในชีวิต เห็นคุณค่าในตนเอง มองว่าการพัฒนาตนเองมีความจำเป็น มีบุคคลต้นแบบ และ เพศชาย มีความน่าจะเป็นที่จะพัฒนาทักษะการวางแผนและทำงานให้สำเร็จมากกว่าผู้ที่ไม่มีสิ่งต่างๆ ดังกล่าว ดังนั้นจึงนำไปสู่ข้อเสนอแนะที่มีต่อนิสิตและมหาวิทยาลัย ดังนี้ เป้าหมายในชีวิต ความจำเป็นในการพัฒนาตนเอง บุคคลต้นแบบ การเห็นคุณค่าในตนเอง เพศ

ข้อเสนอแนะแก่นิสิต

1. นิสิตควรเลือกทำกิจกรรมนอกห้องเรียนที่ตนเองสนใจ เช่น กิจกรรมการแข่งขันวิชาการ หรือการแข่งขันตอบปัญหา โดยจะเป็นกิจกรรมที่ช่วยขยายขอบข่ายของความคิด ความรู้ และเพิ่มพูนทักษะ ซึ่งจะช่วยให้เห็นเป้าหมายและบรรลุเป้าหมายในชีวิตที่ตั้งไว้ได้มากขึ้น นอกจากนี้นิสิตควรเลือกทำกิจกรรมเพื่อสังคม เช่น ค่ายอาสา จะทำให้เห็นถึงคุณค่าในตนเองพร้อมกับตระหนักถึงความจำเป็นในการพัฒนาตนเอง

2. นิสิตควรเลือกบุคคลที่ประสบความสำเร็จมาเป็นต้นแบบและแนวทางการปฏิบัติโดยมองที่ระบบการวางแผนงานที่ส่งผลทำให้บุคคลนั้นประสบความสำเร็จ

ข้อเสนอแนะแก่มหาวิทยาลัย

1. มหาวิทยาลัยควรมีการเชิญวิทยากรหรือศิษย์เก่าที่ประสบความสำเร็จในสายงานที่เกี่ยวข้องในแต่ละคณะมาบรรยายแนะแนวให้แก่นิสิต โดยเริ่มจัดกิจกรรมตั้งแต่วันปฐมนิเทศหรือจัดเป็นงานสัมมนาในช่วงระหว่างการศึกษา เป็นการช่วยให้นิสิตมีบุคคลต้นแบบและสามารถวางแผนเตรียมความพร้อมเพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามที่หวังไว้

2. มหาวิทยาลัยควรจัดกิจกรรมให้นิสิตเปิดโอกาสให้นิสิตได้แสดงความคิดเห็นถึงความถนัดของตนเอง ความสามารถของตนเอง โดยการรู้จักตนเองจะทำให้เห็นคุณค่าในตนเอง ความสำคัญของตนเองต่อตลาดแรงงาน นอกจากนั้นยังเห็นถึงข้อบกพร่องในตนเองและพร้อมที่จะปรับปรุง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการวางแผนการทำงานในอนาคตได้ สามารถเผชิญกับอุปสรรคที่ผ่านเข้ามาในชีวิตได้

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ที่ให้การสนับสนุนการศึกษางานวิจัยในครั้งนี้ และขอขอบคุณคณะผู้วิจัย เมลิตา รังสิกุล สุณัฏฐา เจริญวิบูลภัทร์ ชนิกานต์ กาญจน์กีรติศักดิ์ ชนินาถ ว่องเจริญ ธนเสฏฐ์ ธวัชเจริญกิจกุล ชนม์นิภา กุลตั้งวัฒนา กนกกาญจน์ นวลอ่อน และขอขอบคุณสำนักหอสมุดและห้องคอมพิวเตอร์คณะเศรษฐศาสตร์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ในการสนับสนุนข้อมูลการวิจัย เพื่อใช้ในการศึกษาค้นคว้าการวิจัย

เอกสารอ้างอิง

กมลชนก กำเนิดนก. (2551). **การพัฒนาศักยภาพตนเองของนิสิตมหาวิทยาลัยนเรศวร**.วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร.

ลาวรรณ เมฆจินดา. (2557). **การเตรียมความพร้อมของนิสิตมหาวิทยาลัยบูรพา เพื่อมุ่งสู่ตลาดแรงงานในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) ปี พ.ศ. 2558**.วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารทั่วไปวิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา.

วิโรชน์ หมื่นเทพ. (2556).**ความต้องการพัฒนาศักยภาพตนเองของนักศึกษาระดับปริญญาตรีในเขตจังหวัดปทุมธานี เพื่อเข้าสู่การแข่งขันในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน**.วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

อารีย์ ผสานสนิธุวงศ์. (2559).**ความพร้อมในการประกอบอาชีพของนักศึกษาคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา เพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน**.วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยธนบุรี,10(23),42-52.

อุษณีย์ พรหมศรียา. (2555). **ความพร้อมของนักศึกษาปริญญาตรีในจังหวัดประทุมธานีในการเข้าสู่ตลาดแรงงานประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน**.วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

Cochran, W.G. (1977). **Sampling Techniques**. 3d ed. New York: John Wiley and Sons Inc.

Danise Jackson and Grant Michelson. (2016). **PhD-Educated Employees and the Development of Generic Skills.**ABL Vol 42 No. 1,pp108-134.

IMD World Competitiveness Rankings (2561). [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก https://www.imd.org/globalassets/wcc/docs/release-2018/ranking2018.pdf วันที่ค้นข้อมูล: 14 ตุลาคม 2561).

McClelland, David C. (1961). **The Achievement Society**. New York: The Free Press.

Megginson, D and Pedler. (1992). **Self-development: a facilitator' guide**. London: McGraw Hill.

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อน้ำดื่มเกษตรของนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Factor Influencing Purchase Decision for Bottled Kaset Water in Kasetsart University

วาดวิไล ลิ่มกุล[1*] ปภัช สุจิตรัตนันท์[1] สุชาดา ทวีทรัพย์[1] ธัชวดี อาทรวัฒนกิจ[1]
นัทราวดี ทองโท[1] ภัทรา เกิดสมนึก[1] และ พุฒิพัฒน์ ทวีวชิรพัฒน์[1]

Wadwilai Limkul[1*], Papat Sujitrattanun[1] , Suchada Thaweesub[1] , Thachawadee Athronwatanakit[1] ,
Nuttravadee Thongtho[1] , Phattra Koedsomnuek[1] and Puttiphat Thaweevachiraphat[1]

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยประชากรศาสตร์ ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด และทัศนคติต่อผลิตภัณฑ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อน้ำดื่มบรรจุขวดตราเกษตรของนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ โดยใช้ข้อมูลปฐมภูมิจากการเก็บแบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างจำนวน 420 ชุด งานวิจัยนี้ได้ทำการทดสอบความสัมพันธ์ปัจจัยทางด้านประชากรศาสตร์ที่มีผลต่อการตัดสินใจในการเลือกซื้อน้ำดื่ม ด้วยสถิติ Chi-square และทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระดับคะแนนความสำคัญ ในด้านปัจจัยส่วนผสมทางการตลาด และทัศนคติต่อผลิตภัณฑ์มหาวิทยาลัย ระหว่างนิสิตที่ตัดสินใจเลือกซื้อน้ำดื่มเกษตรกับนิสิตที่ตัดสินใจเลือกซื้อน้ำดื่มบรรจุยี่ห้ออื่น ด้วยสถิติ T-test รวมถึงใช้ประมาณค่าแบบจำลอง Binary logistic regression เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยถึงทิศทางและความสัมพันธ์ของปัจจัยทั้งหมดที่มีผลต่อการตัดสินใจในการเลือกซื้อน้ำดื่มเกษตร ผลการศึกษาพบว่า คณะ รสชาติของน้ำ การโฆษณาทางสื่อ ความคุ้มค่าของราคา และการให้ความสำคัญกับสินค้าของมหาวิทยาลัย ทำให้สามารถอธิบายถึงความน่าจะเป็นของการตัดสินใจเลือกซื้อน้ำดื่มบรรจุขวดตราเกษตรของนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ABSTRACT

The objective of this quantitative research was to study demographic factors, marketing mix factors and attitude toward products of Kasetsart university that affected decisions in buying Kaset bottled water of Kasetsart University students. The primary data was collected by using questionnaires from 420 samples of Kasetsart University students, Relativity of demographic factors that affected the decision has tested with Chi-square test, Difference in average scores has tested with T-test statistics. Direction and relation of the data was analyzed by using estimators from Binary logistic regression model. It was find out that factors including faculty, taste of water, advertising, price worthiness and giving priority to Kasetsart University's products be able to describe possibility of decision in buying Kaset bottled water of Kasetsart university's students with statistically significant.

Key words: Affected, Bottled water, Value for money

*Corresponding author; e-mail address: Pairemily_boyzaa@hotmail.com

[1]ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพ 10900

[1]Department of Economic, Faculty of Economic, Kasetsart University, Bangkok 10900

บทนำ

"น้ำ" เป็นสิ่งจำเป็นต่อการดำรงชีพของมนุษย์ที่ขาดไม่ได้ เพราะแต่ละวันมนุษย์ต้องดื่มน้ำให้เพียงพอเพื่อเติมออกซิเจนให้แก่อวัยวะต่าง ๆ รวมทั้งพฤติกรรมการดำเนินชีวิตของผู้คนในปัจจุบันเปลี่ยนไป มีความต้องการความสะดวกสบายมากยิ่งขึ้น ซึ่งน้ำดื่มบรรจุขวดเป็นสินค้าที่หาซื้อได้ง่าย และพกพาสะดวก จึงสามารถตอบโจทย์คนในปัจจุบันได้ ทำให้คนหันมาดื่มน้ำดื่มบรรจุขวดมากขึ้น ส่งผลให้อุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับน้ำดื่มบรรจุขวดเร่งพัฒนาสินค้า เพื่อเป็นการเพิ่มทางเลือกให้แก่ผู้ซื้อน้ำดื่มบรรจุขวด จึงมีผู้ผลิตน้ำดื่มออกจำหน่ายมากขึ้นในปัจจุบัน โดยเฉพาะธุรกิจน้ำดื่มที่ผลิตขายเฉพาะพื้นที่ เช่น น้ำดื่มที่ผลิตเพื่อจำหน่ายในมหาวิทยาลัย เป็นต้น มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เป็นอีกหนึ่งมหาวิทยาลัยที่ได้ผลิตน้ำดื่มออกจำหน่ายเอง คือ น้ำดื่มเกษตร โดยที่ตลาดน้ำดื่มเกษตรมีความแตกต่างจากตลาดน้ำดื่มของธุรกิจอื่น ๆ เพราะน้ำดื่มเกษตรมีการจำหน่ายเพียงเขตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์เท่านั้น กลุ่มลูกค้า คือ บุคลากรและนิสิตในมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จากผลการสำรวจ ในช่วงเดือนกันยายน พ.ศ. 2561 ร้านค้าในมหาวิทยาลัยมีน้ำดื่มยี่ห้ออื่นขายในปริมาณที่มากกว่าน้ำดื่มเกษตร และน้ำดื่มเกษตรมียอดขายเฉลี่ยต่อวันน้อยกว่าน้ำดื่มยี่ห้ออื่น

อย่างไรก็ดี มีงานวิจัยที่ผ่านมาได้ศึกษาว่าปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกซื้อน้ำดื่มบรรจุขวดของผู้บริโภค โดยปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการเลือกซื้อน้ำดื่ม เช่น ปัจจัยช่องทางการจัดจำหน่าย ซึ่งมีผลเชิงบวกต่อการตัดสินใจซื้อน้ำดื่มคริสตัลของผู้ซื้อในเขตกรุงเทพและปริมณฑล (วันวิสาข์ รักพงษ์ไพบูลย์, 2556) อีกทั้งยังมีปัจจัยด้านเพศ รายได้ ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ และปัจจัยด้านราคา ที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อน้ำดื่มเนสเล่ของผู้ซื้อในเขตนนทบุรี (ลักขณา ศิริรัตน์, 2559) แต่งานวิจัยที่ผ่านมาเป็นการศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกซื้อน้ำดื่มบรรจุขวดที่มีขายในตลาดเท่านั้น ยังไม่มีการศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อน้ำดื่มบรรจุขวดในสถานศึกษา โดยเฉพาะมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ซึ่งปัจจัยด้านทัศนคติที่มีต่อผลิตภัณฑ์ของมหาวิทยาลัย เป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อน้ำดื่มเกษตรของนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากที่กล่าวมาข้างต้น พบว่า นิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ซึ่งเป็นกลุ่มลูกค้าหลักของน้ำดื่มเกษตร มีการเลือกซื้อน้ำดื่มยี่ห้ออื่นมากกว่าน้ำดื่มเกษตร ทำให้การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกซื้อน้ำดื่มของนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ในด้านปัจจัยประชากรศาสตร์ ด้านปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดและด้านทัศนคติของนิสิตที่มีต่อผลิตภัณฑ์ของมหาวิทยาลัย ช่วยให้ทราบถึงปัจจัยที่ทำให้นิสิตเลือกซื้อน้ำดื่มเกษตรมากขึ้น สามารถนำไปกำหนดกลยุทธ์และแนวทางอื่นๆ เพื่อช่วยเพิ่มน้ำดื่มเกษตรในอนาคต

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาปัจจัยประชากรศาสตร์ ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด และทัศนคติที่มีต่อผลิตภัณฑ์ของมหาวิทยาลัยของนิสิต ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจในเลือกซื้อน้ำดื่มเกษตรของนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

การทบทวนวรรณกรรม

งานวิจัยนี้มีแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง คือ ทฤษฎีอุปสงค์ ทฤษฎีความพึงพอใจ แนวคิดเกี่ยวกับลักษณะประชากรศาสตร์ ทฤษฎีส่วนประสมทางการตลาด แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการศึกษาทัศนคติของผู้บริโภคจากทฤษฎีอุปสงค์ (เสาวลักษณ์ กู้เจริญประสิทธิ์, 2557) ความต้องการซื้อน้ำดื่มเกษตร ถูกกำหนดโดยราคาของน้ำดื่ม รายได้ และปัจจัยอื่นๆ เช่น เพศ คณะ ซึ่งปัจจัยเหล่านี้เป็นปัจจัยจากแนวคิดเกี่ยวกับลักษณะ

ประชากรศาสตร์ และจากทฤษฎีความพึงพอใจ อธิบายได้ว่า ผู้ที่เลือกซื้อน้ำดื่มเกษตรหรือยี่ห้ออื่น อาจมีความพึงพอใจที่แตกต่างกัน เช่น ผู้ที่เลือกซื้อน้ำดื่มยี่ห้ออื่น อาจมีความพึงพอใจในการซื้อจากการดูรูปลักษณ์ ความสวยงามของบรรจุภัณฑ์ ซึ่งปัจจัยที่ได้จากทฤษฎีส่วนประสมทางการตลาดที่ศึกษาเฉพาะด้านผู้บริโภค ที่ประกอบไปด้วย ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ (Product) รวมไปถึงปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดอื่น ๆ เช่น ปัจจัยด้านราคา (Price) ปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) และปัจจัยด้านการส่งเสริมทางการตลาด (Promotion) ซึ่งส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อน้ำดื่มเกษตร (จันฑิสา ศิริสุนทร, 2559) และสำหรับผู้เลือกซื้อน้ำดื่มเกษตร อาจมีความพึงพอใจจากการเลือกซื้อน้ำดื่มเกษตรแล้วทำให้เกิดความภาคภูมิใจที่ได้ช่วยอุดหนุนผลิตภัณฑ์ของมหาวิทยาลัย ซึ่งเป็นปัจจัยด้านทัศนคติของนิสิตที่มีต่อผลิตภัณฑ์ของมหาวิทยาลัย เนื่องจากทัศนคติที่แตกต่างกัน ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อที่แตกต่างกันได้ ตามแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการศึกษาทัศนคติของผู้บริโภค (มิ่งขวัญ ศรีทอง, 2558)

งานวิจัยที่ผ่านมาได้ศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อน้ำดื่มบรรจุขวดหลากหลายยี่ห้อ เช่น น้ำดื่มคริสตัลในกลุ่มผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล น้ำดื่มเนสท์เล่เพียวไลฟ์ในกลุ่มผู้บริโภคจังหวัดนนทบุรี โดยพบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจในซื้อน้ำดื่ม คือ ปัจจัยทางด้านประชากรศาสตร์ ได้แก่ เพศ และรายได้ รวมถึงปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ได้แก่ ปัจจัยด้านราคา ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ ที่มีผลต่อการเลือกซื้อน้ำดื่มเนสเล่ในกลุ่มผู้บริโภคจังหวัดนนทบุรี (ลักขณา ศิริรัตน์, 2559) อีกทั้งยังมีปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ที่ส่งผลทางบวกต่อการเลือกซื้อน้ำดื่มคริสตัลในกลุ่มผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล(วันวิสาข์ รักพงษ์ไพบูลย์, 2559) แต่ยังมีปัจจัยด้านรายได้ ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ และปัจจัยด้านกิจกรรมส่งเสริมการตลาด ที่ยังมีข้อขัดแย้ง กล่าวคือ ปัจจัยด้านรายได้ ไม่ส่งผลต่อการเลือกซื้อน้ำดื่มเชิงดอยในกลุ่มผู้บริโภคในจังหวัดพะเยา (เลิศลักษณ์ จันดาพรหม, 2557) และจากผลการศึกษาของวันวิสาข์ รักพงษ์ไพบูลย์ (2559) ที่พบว่าปัจจัยปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ และปัจจัยด้านกิจกรรมส่งเสริมการตลาดเหล่านี้ไม่ส่งผลต่อการเลือกซื้อน้ำดื่มคริสตัลในกลุ่มผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล (รวิกร สยามิภักดิ์, 2559) อย่างไรก็ตาม งานวิจัยที่ผ่านมายังไม่ได้ศึกษาถึงถึงทิศทางและความสัมพันธ์ของปัจจัยดังกล่าวที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อน้ำดื่ม รวมถึงยังไม่มีการศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกซื้อน้ำดื่มเกษตร

ดังนั้น งานวิจัยนี้ได้ศึกษาถึงปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ ได้แก่ เพศ รายได้ต่อเดือน และปัจจัยส่วนประสมการตลาด ได้แก่ ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ ปัจจัยด้านราคา ปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ปัจจัยด้านการส่งเสริมทางการตลาด เช่นเดียวกันกับงานวิจัยที่ผ่านมา แต่เนื่องจากการศึกษาในครั้งนี้ ศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อน้ำดื่มเกษตร ซึ่งตลาดของน้ำดื่มเกษตรมีกลุ่มลูกค้าส่วนใหญ่ คือ นิสิตเท่านั้น ทำให้ผู้วิจัยต้องการศึกษาปัจจัยอื่น ๆ เพิ่มเติม คือ คณะ และทัศนคติของนิสิตที่มีต่อผลิตภัณฑ์ของมหาวิทยาลัย เนื่องจากการศึกษามีความเกี่ยวข้องกับมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ นำมาสู่การศึกษาถึงขนาดและทิศทางความสัมพันธ์ของปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อน้ำดื่มตราเกษตร เพื่อนำไปกำหนดกลยุทธ์และหาแนวทางอื่น ๆ ในการทำให้นิสิตหันมาเลือกซื้อน้ำดื่มเกษตรมากขึ้น

วิธีการศึกษา

งานวิจัยนี้ใช้วิธีการเก็บข้อมูลแบบปฐมภูมิ โดยประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ นิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขน เนื่องจากผู้ที่ดื่มน้ำดื่มเกษตรส่วนใหญ่เป็นนิสิตเกษตร และใช้

วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบไม่อาศัยความน่าจะเป็น โดยการสุ่มตัวอย่างแบบโควตา ตามสัดส่วนของจำนวนนิสิตแต่ละคณะ และการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental sampling) ในการกำหนดขนาดตัวอย่างเกี่ยวกับการประมาณค่าสัดส่วนประชากร (W.G.cochran, 1977) กำหนดความเชื่อมั่นทางสถิติ ร้อยละ 95 ความคลาดเคลื่อนจากการสุ่มตัวอย่างเท่ากับ 0.05 ทำให้ได้ขนาดตัวอย่างเท่ากับ 384.16 คน แต่เก็บตัวอย่างเท่ากับ 420 คน โดยการใช้แบบสอบถาม สอบถามลักษณะด้านประชากรศาสตร์ ระดับคะแนนการให้ความสำคัญปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด และทัศนคติต่อผลิตภัณฑ์ของมหาวิทยาลัย ในช่วงเดือนตุลาคม พ.ศ. 2561

การวิจัยนี้ใช้สถิติเชิงอนุมาน โดยทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางด้านประชากรศาสตร์ ได้แก่ เพศ คณะ และรายได้ต่อเดือน ต่อการตัดสินใจในการเลือกซื้อน้ำดื่มเกษตร ด้วยสถิติ Chi-square และทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระดับคะแนนความสำคัญ ในด้านปัจจัยส่วนผสมทางการตลาด และทัศนคติต่อผลิตภัณฑ์มหาวิทยาลัย ระหว่างนิสิตที่ตัดสินใจเลือกซื้อน้ำดื่มเกษตรกับนิสิตที่ตัดสินใจเลือกซื้อน้ำดื่มยี่ห้ออื่น ด้วยสถิติ T-test รวมถึงประมาณค่าแบบจำลอง Binary logistic regression ด้วยวิธี Maximum Likelihood เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยประชากรศาสตร์ ปัจจัยส่วนผสมทางการตลาด และทัศนคติต่อผลิตภัณฑ์ของมหาวิทยาลัย ที่มีผลต่อความน่าจะเป็นในการตัดสินใจเลือกซื้อน้ำดื่มเกษตรของนิสิต ซึ่งแสดงความสัมพันธ์ในรูป Log Ratio ดังนี้

$$\ln\left\{\frac{p(y=1)}{p(y=0)}\right\} = \beta_0 + \beta_1 GEND_i + \beta_2 FACU_i + \beta_3 INCO_i + \beta_4 TAST_i + \beta_5 PACK_i + \beta_6 OPEN_i + \beta_7 LABE_i + \beta_8 QUAL_i + \beta_9 APSI_i + \beta_{10} APPR_i + \beta_{11} FIND_i + \beta_{12} OUTS_i + \beta_{13} MEDI_i + \beta_{14} SOCI_i + \beta_{15} BILL_i + \beta_{16} PROU_i + \beta_{17} IMPO_i + \beta_{18} COMP_i + \beta_{19} ADVI_i + \varepsilon_i$$

โดยที่ p(y=1) คือ ความน่าจะเป็นที่นิสิตจะเลือกซื้อน้ำดื่มเกษตร

p(y=0) คือ ความน่าจะเป็นที่นิสิตจะเลือกซื้อน้ำดื่มยี่ห้ออื่น

$\beta_0, \beta_1, \ldots, \beta_{19}$ คือ ค่าสัมประสิทธิ์

ε_i คือ ค่าความคาดเคลื่อน

i คือ ตัวอย่างที่ 1, 2, 3, ..., 420

GEND คือ เพศ โดย GEND = 1 คือ นิสิตเพศหญิง และ GEND = 0 คือ นิสิตเพศชาย

FACU คือ คณะโดย FACU = 1 คือ นิสิตคณะประมง, มนุษยศาสตร์, ศึกษาศาสตร์, เศรษฐศาสตร์, สังคมศาสตร์ และสัตวแพทย์ศาสตร์ และ FACU = 0 คือ นิสิตคณะเกษตร, บริหารธุรกิจ, วนศาสตร์, วิทยาศาสตร์, วิศวกรมศาสตร์, สถาปัตยกรรม, อุตสาหกรรมเกษตร, เทคนิคการสัตวแพทย์ และสิ่งแวดล้อม

INCO คือ รายได้ของนิสิต โดย INCO = 1 คือ นิสิตที่มีรายได้ต่ำกว่า 5,000 บาท และ INCO = 0 คือ นิสิตที่มีรายได้มากกว่า 5,000 บาท

TAST คือ ระดับคะแนนความสำคัญที่มีต่อรสชาติของน้ำดื่ม (คะแนน)

PACK คือ ระดับคะแนนความสำคัญที่มีต่อรูปลักษณ์ของบรรจุภัณฑ์ (คะแนน)

OPEN คือ ระดับคะแนนความสำคัญที่มีต่อความยากง่ายในการเปิดฝาบรรจุภัณฑ์ (คะแนน)

LABE คือ ระดับคะแนนความสำคัญที่มีต่อความสวยงามของฉลากผลิตภัณฑ์ (คะแนน)

APQU คือ ระดับคะแนนความสำคัญต่อราคาที่เหมาะสมกับคุณภาพ (คะแนน)

APSI คือ ระดับคะแนนความสำคัญต่อราคาที่เหมาะสมกับปริมาณน้ำดื่ม (คะแนน)

APPR	คือ ระดับคะแนนความสำคัญต่อความคุ้มค่าของราคาน้ำดื่ม (คะแนน)
FIND	คือ ระดับคะแนนความสำคัญต่อการจัดวางสินค้าที่โดดเด่น (คะแนน)
OUTS	คือ ระดับคะแนนความสำคัญต่อกิจกรรมส่งเสริมการตลาดของน้ำดื่ม (คะแนน)
MEDI	คือ ระดับคะแนนความสำคัญต่อการโฆษณาทางสื่อโฆษณา (คะแนน)
SOCI	คือ ระดับคะแนนความสำคัญต่อการโฆษณาทาง Social Network (คะแนน)
BILL	คือ ระดับคะแนนความสำคัญต่อการมีแผ่นป้ายโฆษณาในพื้นที่ขาย (คะแนน)
PROU	คือ ระดับคะแนนความสำคัญต่อความภูมิใจในสินค้าของมหาวิทยาลัย (คะแนน)
IMPO	คือ ระดับคะแนนความสำคัญต่อการเลือกซื้อสินค้าของมหาวิทยาลัยก่อน (คะแนน)
COMP	คือ ระดับคะแนนความสำคัญต่อความสามารถในการแข่งขันของสินค้าของมหาวิทยาลัยกับสินค้าอื่น (คะแนน)
ADVI	คือ ระดับคะแนนความสำคัญต่อการแนะนำสินค้าของมหาวิทยาลัยให้กับบุคคลภายนอก (คะแนน)

ผลการศึกษา

ผลการทดสอบไคสแควร์

ผลจากการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางประชากรศาสตร์ ได้แก่ เพศ คณะ และรายได้ต่อเดือน กับการตัดสินใจซื้อน้ำดื่มเกษตรหรือน้ำดื่มยี่ห้ออื่น ด้วยสถิติไคสแควร์ (chi-square) พบว่า คณะมีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจซื้อน้ำดื่มเกษตร หรือ น้ำดื่มยี่ห้ออื่น อย่างมีระดับนัยสำคัญที่ 0.01 ในขณะที่เพศและรายได้ต่อเดือนไม่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจซื้อน้ำดื่มเกษตร หรือ น้ำดื่มยี่ห้ออื่น ๆ ดัง Table 1

Table 1 Chi-square results

Demographic factors	Buying decision between KU bottled water and others brand.	
	X^2	P-value
Gender	0.5419	0.462
Faculty	37.8068	0.001***
Income per month	0.1353	0.935

Note: *** Significant at the 1% level

ผลการทดสอบ T-test

ผลการทดสอบค่าเฉลี่ยระดับคะแนนความสำคัญต่อด้านปัจจัยส่วนผสมทางการตลาดระหว่างนิสิตที่ตัดสินใจซื้อน้ำดื่มเกษตรกับนิสิตที่ตัดสินใจซื้อน้ำดื่มยี่ห้ออื่น พบว่ามีเพียงด้านความคุ้มค่าของราคาเท่านั้นที่มีคะแนนเฉลี่ยการให้ความสำคัญของนิสิตที่ตัดสินใจเลือกบริโภคน้ำดื่มเกษตร กับ นิสิตที่ตัดสินใจเลือกบริโภคน้ำดื่มบรรจุยี่ห้ออื่น มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ที่ระดับนัยสำคัญเท่ากับ 0.05 โดยค่าเฉลี่ยของระดับคะแนนความสำคัญด้านความคุ้มค่าของราคาน้ำดื่มของนิสิตที่ดื่มน้ำดื่มเกษตรเท่ากับ 4.32 คะแนนและนิสิตเกษตรที่ดื่มน้ำยี่ห้ออื่น ๆ เท่ากับ 4.07

ผลการทดสอบค่าเฉลี่ยระดับคะแนนความสำคัญด้านทัศนคติต่อผลิตภัณฑ์มหาวิทยาลัยระหว่างนิสิตที่ตัดสินใจซื้อน้ำดื่มเกษตร กับ กลุ่มนิสิตที่ตัดสินใจซื้อน้ำดื่มบรรจุยี่ห้ออื่น แตกต่างกัน โดยนิสิตที่ตัดสินใจซื้อน้ำดื่มเกษตรให้ระดับความสำคัญกับด้านความภูมิใจในสินค้าเกษตร ด้านการเลือกซื้อสินค้าของมหาวิทยาลัยก่อน ด้านความสามารถในการแข่งขันกับสินค้าอื่น ด้านการแนะนำสินค้าของมหาวิทยาลัยแก่บุคคลภายนอก เท่ากับ 3.88 3.41 3.58 และ 3.36 คะแนน ตามลำดับ มากกว่า นิสิตที่ตัดสินใจซื้อน้ำดื่มบรรจุยี่ห้ออื่น ที่เท่ากับ 3.35 2.61 2.93 และ 2.62 ตามลำดับ ซึ่งพบว่า ระดับคะแนนความสำคัญด้านทัศนคติต่อผลิตภัณฑ์มหาวิทยาลัยระหว่างนิสิตที่ตัดสินใจซื้อน้ำดื่มเกษตร กับ กลุ่มนิสิตที่ตัดสินใจซื้อน้ำดื่มบรรจุยี่ห้ออื่น แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 ดัง Table 2

Table 2 T-test results

Variable	KU bottled water		Other bottled water band		t	P-value
	X^2	S.D.	X^2	S.D.		
Product						
1. Taste of water	3.76	1.3973	3.90	1.0617	-1.07	0.28
2. Design of packaging	3.39	1.2897	3.34	1.1711	0.38	0.71
3. Easy to open	3.38	1.3755	3.46	1.2798	-0.54	0.59
4. The beauty of product label	3.14	1.3041	3.21	1.2132	-0.50	0.63
Price						
1. Appropriate price to quality	4.30	0.9403	4.11	1.0423	0.941	0.347
2. Appropriate price to quantity	4.23	0.9432	4.1	1.0157	1.157	0.248
3. Value pricing	4.32	0.8933	4.07	1.0147	2.257	0.025**
Place						
1. Easy to buy	4.20	0.9942	4.05	1.1206	1.24	0.22
2. A Prominence place in the store	3.36	1.093	3.15	1.2967	1.511	0.13
Promotion						
1. Outdoor TV Commercials	2.03	1.3334	2.17	1.2611	-1.013	0.31
2. Social Network advertising Ex. Facebook, Line, Instagram	2.10	1.3296	2.21	1.3301	-0.678	0.50
3. Board in the sales area.	2.08	1.3351	2.15	1.2760	-0.48	0.63
Attitude to University						
1. Pride of the products of KU.	3.88	0.9167	3.35	1.1309	4.324	0.000**
2. Purchase of products of KU before other brands	3.41	0.9874	2.61	1.0632	6.794	0.000**
3. Ability to compete with other products	3.58	0.9586	2.93	1.1477	5.21	0.000**
4. Obtaining of advice about university's product.	3.36	1.1018	2.62	1.211	5.59	0.000**

Note: ** Significant at the 5% level

ผลการประมาณค่าแบบจำลอง Binary Logit Regression

ผลการศึกษาพบว่าในแบบจำลองที่ 2 ค่า Adjust R-squared สามารถอธิบายการตัดสินใจการเลือกซื้อน้ำดื่มเกษตรของนิสิตสูงกว่าแบบจำลองที่ 1 โดยเท่ากับร้อยละ 14.57 ส่วนอีกร้อยละ 85.43 เป็นอิทธิพลจาก

ตัวแปรอื่น ๆ ที่ไม่ได้อยู่ในแบบจำลองที่นอกเหนือจากตัวแปรอิสระข้างต้น ค่าตัวชี้วัด Akaike criterion Schwarz criterion และ Hannan-Quinn ต่ำกว่าแบบจำลองที่ 1 ที่เท่ากับ 403.5187 และ 429.0690 ตามลำดับ ทำให้ผลจากการประมาณค่าแบบจำลอง Binary Logit Regression แบบจำลองที่ 2 มีความเหมาะสมในการพยากรณ์และการนำไปใช้ได้มากกว่า โดยจากผลการศึกษา ปัจจัยด้านรสชาติของน้ำดื่ม ความคุ้มค่าของราคามีผลต่อความน่าจะเป็นของการตัดสินใจเลือกซื้อน้ำดื่มเกษตรที่ระดับนัยสำคัญ 0.10 และปัจจัยด้านคณะ การโฆษณาทางสื่อโฆษณา การให้ความสำคัญกับการเลือกซื้อสินค้าของมหาวิทยาลัยก่อนมีผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อน้ำดื่มเกษตรที่ระดับนัยสำคัญ 0.01

จากแบบลำลองที่ 2 ในการประมาณค่า Marginal Effect สามารถอธิบายได้ ดังนี้ นิสิตคณะประมง, มนุษยศาสตร์, ศึกษาศาสตร์, เศรษฐศาสตร์, สังคมศาสตร์ และสัตวแพทย์ศาสตร์มีความน่าจะเป็นในการตัดสินใจเลือกซื้อน้ำดื่มเกษตร มากกว่า นิสิตคณะเกษตร, บริหารธุรกิจ, วนศาสตร์, วิทยาศาสตร์, วิศวกรรมศาสตร์, สถาปัตยกรรมศาสตร์, อุตสาหกรรมเกษตร, เทคนิคการสัตวแพทย์ และสิ่งแวดล้อม เท่ากับ 0.1954 นิสิตที่มีระดับคะแนนความสำคัญต่อการเลือกซื้อสินค้าของมหาวิทยาลัยก่อนเพิ่มขึ้น 1 คะแนนความน่าจะเป็นในการตัดสินใจเลือกซื้อน้ำดื่มเกษตรจะเพิ่มขึ้นเท่ากับ 0.1136 ซึ่งปัจจัยด้านคณะ และด้านทัศนคติต่อผลิตภัณฑ์ของมหาวิทยาลัยเป็นปัจจัยที่แตกต่างกับงานวิจัยที่ผ่านมา ในขณะที่นิสิตที่มีระดับคะแนนความสำคัญด้านความคุ้มค่าของราคาเพิ่มขึ้น 1 คะแนนความน่าจะเป็นในการตัดสินใจเลือกซื้อน้ำดื่มเกษตรจะเพิ่มขึ้น เท่ากับ 0.0776 ซึ่งให้ผลเช่นเดียวกับการศึกษาของ รวิกร สยามิภักดิ์ (2559) ในเรื่องความคุ้มค่าของราคามีผลต่อการตัดสินใจซื้อน้ำดื่ม และนิสิตที่มีระดับคะแนนความสำคัญด้านการโฆษณาทางสื่อโฆษณาเพิ่มขึ้น 1 คะแนน ความน่าจะเป็นในการตัดสินใจเลือกซื้อน้ำดื่มเกษตรจะลดลง เท่ากับ 0.0722 ซึ่งไม่สอดคล้องกับผลการศึกษาของ เลิศลักษณ์ จันดาพรหม (2557) นิสิตที่ให้ระดับคะแนนความสำคัญด้านรสชาติของน้ำดื่มเพิ่มขึ้น 1 คะแนน จะมีความน่าจะเป็นในการตัดสินใจเลือกซื้อน้ำดื่มเกษตรลดลง เท่ากับ 0.0324 สอดคล้องกับผลการศึกษาของ จันฑิสา ศิริสุนทร (2559) ดัง Table 3

Table 3 Estimation results from Binary Regression Model

Variable	Model 1		Model 2		
	Coefficient	Std. Error	Coefficient	Std. Error	Marginal Effect
Cont.	-4.44 ***	0.93	-4.43 ***	0.90	-
GEND	-0.17	0.28	-0.17	0.28	-0.0257
FACU	1.20 ***	0.27	1.12 ***	0.27	0.1954
INCO	-0.05	0.30	-	-	-
TAST	-0.23 *	0.13	-0.22 *	0.12	-0.0324
PACK	0.17	0.15	0.17	0.15	0.0256
OPEN	-1.19	0.12	-0.19	0.12	-0.0280
LABE	-0.07	0.15	-0.06	0.14	-0.0096
APQU	-013	0.24	-0.13	0.23	-0.0188
APSI	-0.27	0.28	-0.27	0.27	-0.0408
APPR	0.51 *	0.28	0.52 *	0.27	0.0776
FIND	0.09	0.15	0.09	0.15	0.0134
OUTS	0.13	0.14	0.13	0.13	0.0199
MEDI	-0.48 ***	0.17	-0.48 ***	0.13	-0.0722

Table 3 (Continued)

SOCI	**-0.00**	**0.18**	-	-	-
BILL	-0.00	0.17	-	-	-
PROU	-0.00	0.18	-	-	-
IMPO	0.76 ***	0.20	0.76 ***	0.19	0.1136
COMP	0.22	0.17	0.22	0.17	0.0334
ADVI	0.21	0.17	0.21	0.16	0.0313
McFadden R-squared	0.2137		0.2135		
Adjusted R-squared	0.1289		0.1457		
Akaike criterion	411.4895		403.5187		
Schwarz criterion	492.2946		468.1628		
Hannan-Quinn	443.4274		429.0609		
All correct prediction (%)	82.4000%		82.4000%		

Note: * Significant at the 10% level, *** Significant at the 1% level

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อน้ำดื่มเกษตร พบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อน้ำดื่มเกษตรของนิสิต ได้แก่ การให้ความสำคัญกับสินค้าของมหาวิทยาลัย คณะ การโฆษณาทางสื่อโฆษณา ความคุ้มค่าของราคา และรสชาติของน้ำดื่ม นำไปสู่ข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. ศูนย์ผลิตภัณฑ์นม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ควรมีการดำเนินการส่งเสริมทางการตลาดเพื่อโฆษณาผลิตภัณฑ์น้ำดื่มเกษตรเพิ่มขึ้น ด้วยการจัดทำสื่อโฆษณาภายในมหาวิทยาลัย เช่น สื่อกลางแจ้งบริเวณตึกศูนย์การเรียนรวม 1-4, บริเวณโรงอาหารของมหาวิทยาลัย และบริเวณสนามกีฬาอินทรีจันทรสถิตย์ของมหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัย โดยมีเนื้อหาในสื่อว่ารายได้จากการขายน้ำดื่มเกษตรจะนำมาช่วยพัฒนามหาวิทยาลัยในด้านต่าง ๆ เพื่อเป็นการส่งเสริมให้สื่อโฆษณาน้ำดื่มเกษตรภายในมหาวิทยาลัยมีความน่าสนใจและช่วยเพิ่มความคุ้มค่าจากการซื้อน้ำดื่มเกษตรให้แก่ผู้ที่เลือกซื้อน้ำดื่มเกษตร นอกจากนี้ศูนย์ผลิตภัณฑ์นมมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ควรเพิ่มจุดขายน้ำและเพิ่มบริการส่งน้ำดื่มเกษตรแก่ร้านค้าภายในบริเวณคณะดังต่อไปนี้ ได้แก่ คณะเกษตร, คณะบริหารธุรกิจ, คณะวนศาสตร์, คณะวิทยาศาสตร์, คณะวิศวกรรมศาสตร์, คณะสถาปัตยกรรม, คณะอุตสาหกรรมเกษตร, คณะเทคนิคการสัตวแพทย์ และคณะสิ่งแวดล้อม เนื่องจากผลการศึกษาพบว่าคณะเหล่านี้มีโอกาสซื้อน้ำดื่มเกษตรน้อยกว่าคณะอื่นๆเพราะจุดขายน้ำดื่มเกษตรมีไม่เพียงพอ

2. มหาวิทยาลัยควรมีแนวทางในการปลูกฝังทัศนคติของนิสิตให้เห็นความสำคัญต่อผลิตภัณฑ์ของมหาวิทยาลัยมากขึ้น ซึ่งแนวทางในการปลูกฝังทัศนคติที่ดีให้แก่นิสิต เช่น เพิ่มเนื้อหาในหลักสูตรวิชาศาสตร์แห่งแผ่นดิน โดยการเพิ่มเนื้อหาในเรื่องทัศนคติที่มีต่อผลิตภัณฑ์ของมหาวิทยาลัย การทำให้นิสิตรู้จักผลิตภัณฑ์ของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์มาก

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ที่ให้การสนับสนุนค่าลงทะเบียนเข้าที่ประชุมวิชาการ ขอขอบคุณ อ. ดร. พุฒิพัฒน์ ทวีวชิรพัฒน์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ที่

ปริกษารายงานวิจัย ซึ่งการศึกษาครั้งนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิชา 01101491 วิธีวิจัยทางเศรษฐศาสตร์ โดยได้รับความร่วมมือจากนายชวิน นพรัตนาวงศ์, นางสาวสุทธิดา ชิ้นแสงชัย, นายไตรสิทธิ์ สิริเขมวัฒน์, นายโอฬาร ศรีกัณฑิมารักษ์, นางสาวนันทวัน เตียตระกูล และนายณัฐชนนท์ ชื่นทองคำ นิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ทุกคนที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม ทำให้การศึกษาครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

จันทิสา ศิริสุนทร. 2559. **ปัจจัยทางการตลาดที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการซื้อน้ำดื่มบรรจุขวดของผู้บริโภคในจังหวัดนนทบุรี**. บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

ปรีย์วรา ฝั้นพรหมมินทร์. 2557. “อิทธิพลของบรรจุภัณฑ์ที่มีต่อการตัดสินใจซื้อน้ำดื่มของผู้บริโภค ในเขตกรุงเทพมหานคร.” **วารสารการวิจัยทางธุรกิจ และการบริหาร** 2 (1): 26-45.

มิ่งขวัญ ศรีทอง. 2558. **ทัศนคติและปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออุปกรณ์สวมใส่ในรูปแบบสายรัดข้อมือของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล**. บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

รวิกร สยามิภักดิ์. 2559. **ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อน้ำแร่บรรจุขวดของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล**. บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ลักขณา ศิริรัตน์. 2559. **ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการบริโภคน้ำดื่มบรรจุขวดตราเนสท์เล่เพียวไลฟ์ในจังหวัดนนทบุรี**.ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

เสาวลักษณ์ กู้เจริญประสิทธิ์. 2557. **เศรษฐศาสตร์จุลภาค I**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

เลิศลักษณ์ จันดาพรหม. 2557. **พฤติกรรมการเลือกซื้อและความพึงพอใจที่มีต่อส่วนประสมทางการตลาดของผู้บริโภคน้ำดื่มเชิงดอย อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา**.บริหารธุรกิจมหาบัณฑิตสาขาบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.

วันวิสาข์ รักพงษ์ไพบูลย์. 2558. **กลยุทธ์ส่วนผสมทางการตลาดกับการตัดสินใจซื้อน้ำดื่มคริสตัลของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล**.คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ศศิธร มั่งคั่ง. 2551. **พฤติกรรมการบริโภคน้ำดื่มของครัวเรือนในเขตดุสิต**.คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี สาขาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.

การวิเคราะห์เนื้อหาวิดีโอเพื่อการสื่อสารการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตอบสนองต่อวิดีโอโพสต์บนเฟสบุ๊ค แฟนเพจ ตราสินค้าเครื่องสำอาง

The Video Content Analysis for Marketing Communication Influences Response to Video Post on Facebook Cosmetics Brand Fanpage

นันท์นภัส ภู่ทรัพย์[1*]

Nannaphas Phusap[1*]

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอิทธิพลของเนื้อหาวิดีโอ อารมณ์เชิงบวก และอารมณ์เชิงลบ ต่อการตอบสนองของผู้บริโภคบนเฟสบุ๊คแฟนเพจ ตราสินค้าเครื่องสำอาง โดยเลือกใช้เทคนิคการเก็บข้อมูลด้วยแบบบันทึกข้อมูลจากวิดีโอบนเฟสบุ๊คแฟนเพจ ตราสินค้าเครื่องสำอางที่มีอัตราการมีส่วนร่วมตามเกณฑ์ที่กำหนด จำนวน 100 วิดีโอ อาศัยการวิเคราะห์เส้นทางอิทธิพล ผลการวิจัยพบว่า อารมณ์เชิงบวกมีอิทธิพลทางตรงเป็นบวกต่อการตอบสนองวิดีโอโพสต์บนเฟสบุ๊คแฟนเพจ ตราสินค้าเครื่องสำอาง โดยปัจจัยเนื้อหาวิดีโอที่มีอิทธิพลทางอ้อมต่อการตอบสนองวิดีโอโพสต์บนเฟสบุ๊คแฟนเพจ ตราสินค้าเครื่องสำอาง ผ่านอารมณ์เชิงบวก ได้แก่ การเล่าเรื่อง การสาธิต ผู้เชี่ยวชาญ บุคคลทั่วไป บุคคลที่มีชื่อเสียง และเสียงประกอบ ตามลำดับ

ABSTRACT

This research aimed to study the influences of video content, positive emotions and negative emotions to consumer response to video post on Facebook cosmetic brand fanpage. Moreover, the major using method is the data collection method from the coding sheet to collect 100 posted videos on Facebook cosmetic brand fanpage. The data were analyzed by path analysis. However, the results show that positive emotions had higher direct positive influence on consumers response to video post on Facebook cosmetic brand fanpage at a statistical significance. Video content which were Storytelling, Demonstration, Expert, Common Man, Celebrities and Sound effect had the statistically significant influence on consumers response to video post on Facebook cosmetic brand fanpage by positive emotions.

Key Words: Video Content, Marketing Communication, Facebook Fanpage

*Corresponding author; email address: **Nannaphas.ps@hotmail.com**

[1]ภาควิชาบริหารธุรกิจ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทร์วิโรฒ กรุงเทพฯ 10110

[1]Department of Business Administration, Faculty of social science, Srinakharinwirot University, Bangkok 10110

คำนำ

สภาพธุรกิจการค้าเครื่องสำอาง จากรายงานของศูนย์วิจัยกสิกรไทย (2561) พบว่ามีอัตราการเติบโตและขยายตัวอย่างต่อเนื่อง การเติบโตเฉลี่ยในช่วงระยะเวลา 5 ปีที่ผ่านมา (ปี 2556-2560) ร้อยละ 7.6 ต่อปี มีมูลค่าตลาดประมาน 1.68 แสนล้านบาท เนื่องจากพฤติกรรมของผู้บริโภคที่ให้ความสำคัญกับการดูแลสุขภาพและความสวยงามมากขึ้นในทุกเพศและทุกช่วงอายุ การเปลี่ยนแปลงของสภาพอากาศ มลพิษที่เพิ่มขึ้นอันก่อให้เกิดปัญหาทางผิวหนัง หรือแม้แต่การก้าวสู่สังคมเมือง ส่งผลทำให้ผลิตภัณฑ์ที่มีความเกี่ยวข้องกับความงามมีการแข่งขันสูงเพื่อการสร้างกำไรให้เติบโตและเพิ่มส่วนแบ่งการตลาดให้มากขึ้น ซึ่งในภาวะการแข่งขันสูงสิ่งสำคัญนอกเหนือจากการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ยังต้องในความสำคัญกับการสื่อสารการตลาดอันเป็นกิจกรรมทางการตลาดของธุรกิจในการกระตุ้นหรือจูงใจผู้บริโภคให้เกิดความสนใจ การจดจำ ความเชื่อมั่น หรือความต้องการซื้อ ทั้งนี้เครือข่ายสังคมออนไลน์เฟสบุ๊ค (Facebook) ถือเป็นช่องทางการสื่อสารออนไลน์ที่ได้รับความนิยมมากที่สุด โดยปัจจุบันเฟสบุ๊คมีผู้ใช้งานอยู่ 2.23 พันล้านรายจากทั่วโลก ประเทศไทยเป็นลำดับที่ 8 ของโลกมีจำนวนผู้ใช้งานกว่า 52 ล้านราย เพิ่มขึ้นจากปี 2560 ร้อยละ 6 (we are social, 2561)

อย่างไรก็ตาม ข้อมูลที่ปรากฏบนสื่อออนไลน์มีหลากหลายรูปแบบและมีปริมาณมาก แต่สำหรับวิดีโอสามารถแสดงข้อมูลได้มากกว่าตัวอักษร เสียง และภาพ ทำให้สื่อสารได้อย่างครอบคลุมและประสิทธิภาพ โดยจากรายงานการสำรวจของ Animoto (2017) เรื่อง The State of Social Video 2017 : Marketing in a Video-First World พบว่าพฤติกรรมของผู้บริโภคที่ให้ความสนใจกับวีดีโอมากขึ้นถึง 4 ชั่วโมงต่อวันคิดเป็นร้อยละ 54 ของระยะเวลาที่อยู่กับหน้าจอทั้งหมด แต่ทั้งนี้ผู้บริโภคไม่สามารถรับข้อมูลทุกอย่างที่ผ่านเข้ามาได้ทั้งหมด โดยจะเลือกสรรที่จะเปิดรับ และรับรู้เพียงบางส่วนที่คิดว่ามีประโยชน์หรืออยู่ในความสนใจของตนเองเท่านั้น จึงเป็นความท้าทายสำหรับนักการตลาดต้องออกแบบสารให้น่าสนใจเพื่อกระตุ้นให้ผู้บริโภคเปิดรับข้อมูลจนถึงเกิดการตอบสนอง เพื่อเพิ่มโอกาสที่บุคคลอื่นจะสามารถเห็นวิดีโอของตราสินค้ามากขึ้น

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบสารรูปแบบวิดีโอ พบว่าอารมณ์เกี่ยวข้องกับการตีความจากความเคยชิน ความพึงพอใจ หรือความสัมพันธ์ต่อสถานการณ์นั้นๆ ส่งผลให้เกิดการตอบสนองทางอารมณ์ (Gross, R. and Thompson, K. 2007: 499) งานวิจัยของ Michiko Izawa (2010) ทำการศึกษาอารมณ์ที่มีผลต่อแนวโน้มในการแบ่งปันวิดีโอ รวมถึงเนื้อหาวิดีโอที่มีผลต่อการแบ่งปันวิดีโอ แม้งานวิจัยนี้จะพบว่า วิดีโอที่ทำให้เกิดอารมณ์ประหลาดใจ ตลก กลัว มีความสุข และน่ารำคาญ จะมีแนวโน้มที่จะแบ่งปันวิดีโอสูง และวิดีโอที่มีเนื้อหาที่เป็นสุข เนื้อหาเข้มข้น และมีข้อมูลที่น่าสนใจ จะมีแนวโน้มจะแบ่งปันวิดีโอสูง ทั้งนี้ผลการวิจัยไม่ได้ครอบคลุมถึงการสร้างสรรค์วิดีโอสำหรับการสื่อสารการตลาดเพื่อเป็นประโยชน์ต่อธุรกิจประกอบกับไม่มีการศึกษาการตอบสนองรูปแบบอื่นนอกเหนือจากการแบ่งปัน (Share) ทั้งนี้ผู้วิจัยได้เห็นถึงความสำคัญของการตอบสนองผ่านการถูกใจ (Like) และการแสดงความคิดเห็น (Comment)ด้วย เนื่องจากหากผู้บริโภคมีการตอบสนองกับเนื้อหาลักษณะใดมาก เฟสบุ๊คจะจัดการให้ผู้ใช้งานได้เห็นเนื้อหาประเภทนั้นจากที่โพสต์บ่อยขึ้นและบางอย่างน้อยลง ทำให้มีโอกาสที่จะผลักดันเนื้อหาจากตราสินค้าไปสู่หน้ากระดานข่าวของผู้ใช้งาน (News Feed) (ณงลักษณ์ จารุวัฒน์, 2559)

ดังนั้นงานวิจัยชิ้นนี้จึงทำการสังเกตร่วมจากวิดีโอที่ประสบความสำเร็จในเชิงการตลาดและวิเคราะห์เนื้อหาที่ปรากฏในวิดีโอเพื่อให้ทราบถึงลักษณะเนื้อหาของวิดีโอ จากนั้นใช้กระบวนการเก็บข้อมูลจากแหล่งทุติย

ภูมิ โดยสกัดเนื้อหาวิดีโอและการตอบสนองของผู้บริโภคต่อโพสต์วิดีโอ และวิเคราะห์เส้นทางอิทธิพล เพื่อเข้าใจองค์ประกอบในการสร้างวิดีโอทั้งด้านที่มีผลต่ออารมณ์เชิงบวกและต่ออารมณ์เชิงลบ และทราบถึงอารมณ์รูปแบบใดที่สามารถทำให้เกิดการตอบสนองต่อวิดีโอได้ดีกว่า เพื่อประโยชน์แก่เจ้าของตราสินค้า นักการตลาด และนักโฆษณานำผลการศึกษาไปวางแผนพัฒนารูปแบบวิดีโอบนเฟสบุ๊คแฟนเพจตราสินค้าเครื่องสำอาง รวมทั้งเป็นแหล่งข้อมูลในการจัดทำวิดีโอ ดังกล่าวต่อไปด้วย

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากคุณสมบัติที่สังเกตได้จากวิดีโอที่ศึกษา จึงได้ทำการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับลักษณะเนื้อหาของวิดีโอ มีดังนี้

ความยาวของวิดีโอ (Video Length) งานวิจัยของ Jiang, et al (2014) ได้ให้ข้อสรุปว่า ความยาวของวิดีโอเป็นปัจจัยที่ทำให้วิดีโอมีการแพร่กระจายออกเป็นจำนวนมาก โดยมีความยาวที่ 122.6-154.6 วินาที โดย IAB; Tremor Video; & Millward Brown (2016) อธิบายสาเหตุมาจากระยะความสนใจ (Attention Span) ของกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่สั้นลง ปัจจุบันความสนใจที่มีต่อบางสิ่งมีระยะสั้นลง ประกอบกับการถูกรบกวนจากการแจ้งเตือนต่างๆบนโทรศัพท์มือถือ ส่งผลให้ไม่มีสมาธิและมีความอดทนต่ำ ไม่สามารถรอคอยอะไรเป็นเวลานานได้

การเล่าเรื่อง (Storytelling) มีเป้าหมายเพื่อเชื่อมโยงประสบการณ์การใช้ตราสินค้าด้วยลักษณะทางจิตวิทยาบางประการที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้ได้รับความสนใจและการมีส่วนร่วมในอารมณ์ โดยมีการเชื่อมโยงเรื่องราวกับความทรงจำหรือชีวิตส่วนตัว (Escalas, 1998) งานวิจัยของ รัชกฤต ไตรศุภโชค (2558) พบว่า การสื่อสารการตลาดผ่านการเล่าเรื่องช่วยให้ชื่อตราแพร่กระจาย ทั้งพูดต่อแบบปากต่อปากและการส่งต่อผ่านออนไลน์ ทั้งนี้การเล่าเรื่องในบริบทผลิตภัณฑ์ผู้หญิงมีทั้งให้อารมณ์ในเชิงบวกและเชิงลบ ซึ่งส่งผลต่อความคิดเห็นของผู้รับชม มีส่วนช่วยให้เกิดการรับรู้ประโยชน์เชิงอารมณ์นำไปสู่กระบวนการตัดสินใจซื้อต่อไป

เสียงเพลงประกอบ (Background music) ปิยกุล เลาวัณย์ศิริ (2530) กล่าวว่า เสียงเพลงช่วยเร้าอารมณ์ที่สมจริงให้ยิ่งเร้าใจมากขึ้น จากจังหวะดนตรีที่สอดคล้องกับอารมณ์ที่ต้องการนำเสนอ ไม่ว่าจะเป็นความสดใส ความซาบซึ้ง หรือความเศร้า เช่นเดียวกับ ขวัญลักษณ์ แซ่ตั้ง (2557) พบว่าเสียงเพลงประกอบเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อความสำเร็จของกลยุทธ์การทำการตลาดแบบไวรัส เนื่องจากเสียงมีอิทธิพลต่อจิตใจ สามารถสร้างอารมณ์ หรืออาจสร้างให้เกิดจินตนาการได้

เสียงประกอบ (Sound effect) มีพื้นฐานจาก ทฤษฎีการเร้าอารมณ์ (Arousal theory) ทำให้เกิดความเพลิดเพลิน เพิ่มระดับความตื่นเต้นทางอารมณ์ และกระตุ้นความสนใจในเนื้อหาที่นำเสนอมากขึ้น (Mayer, 2009) รัชกฤต ไตรศุภโชค (2558) พบว่า เสียงประกอบนอกจากช่วยสร้างอารมณ์ร่วม สามารถทำให้เข้าใจความหมายซ่อนเร้นเพื่อเปรียบเทียบความหมายหรือแสดงวัตถุประสงค์ของตัวละคร เช่นเดียวกับ เพ็ญประภา เกื้อชาติ และคณะ (2560) พบว่า เสียงประกอบเป็นหนึ่งในปัจจัยที่ผู้บริโภคให้ความสำคัญในระดับสูง โดยพบว่าดนตรีแนวสดใส ฟังสบาย และเน้นเสียงที่ชัดเจนมากกว่าเพลงประกอบ เนื่องจากเป็นปัจจัยที่ช่วยเร้าอารมณ์

เสียงพูด (Dialogue) เป็นช่องทางในการบอกข้อมูล ช่วยกระตุ้นให้เกิดอารมณ์ต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ซึ่งจะบ่งบอกอารมณ์ได้ชัดเจนจากน้ำเสียง จังหวะการพูด ความเร็ว ระดับเสียง และความดัง ทำให้รับรู้อารมณ์ต่างกัน (เสาวลักษณ์ อัศวเทววิช, 2543) อุไรวรรณ รัตนพันธ์ (2552) ให้ข้อสรุปว่า องค์ประกอบของวัจ

นภาษาประเภทออกเสียง สื่อได้ทั้งความหมายตรงและความแฝง ในประเภทเสียงบรรยายมีอิทธิพลในลักษณะการโน้มน้าวโดยใช้เหตุผลและข้อเท็จจริง ส่วนเสียงพูดของผู้แสดงมีอิทธิพลในลักษณะการโน้มน้าวโดยใช้อารมณ์

บุคคลที่มีชื่อเสียง (Celebrities) **ผู้เชี่ยวชาญ** (Expert) **และบุคคลทั่วไป** (Common Man) ปาณมุก บุญญพิเชษฐ (2554) พบว่า ผู้นำเสนอที่เป็นบุคคลที่มีชื่อเสียงที่เป็นผู้เชี่ยวชาญได้รับการตอบสนองมากที่สุด นอกจากนี้ ขวัญลักษณ์ แซ่ตั้ง (2557) พบว่า ปัจจัยความสำเร็จของกลยุทธ์การตลาดแบบไวรัสด้านผู้มีอิทธิพลนอกเหนือจากคนดัง/ดารา และผู้เชี่ยวชาญ การใช้ผู้นำเสนอสินค้าที่ไม่เป็นที่รู้จักสามารถส่งผลต่อความสำเร็จแคมเปญทางการตลาดไวรัลได้

การสาธิต (Demonstration) สิริลดา นาดี (2559) พบว่า การนำเสนอเนื้อหาความงามในลักษณะการสาธิตของเฟสบุ๊สแฟนเพจ Merrezca มีผลต่อการตอบสนองจากผู้รับสาร สอดคล้องกับแนวคิดของ Koekemoer; & Bird (2004) การสาธิตถูกออกแบบมาเพื่อแสดงข้อดี รวมถึงจุดแข็งที่เป็นข้อได้เปรียบในการแข่งขัน เป็นวิธีที่มีประสิทธิภาพมากในการโน้มน้าวใจผู้บริโภค เพื่อให้เห็นคุณค่าของผลิตภัณฑ์ สามารถกระทำได้หลายรูปแบบ เช่น การสาธิตลักษณะเกินจริง การสาธิตแบบกราฟฟิก การสาธิตเชิงการทดลอง เป็นต้น

การส่งเสริมการขาย (Sales Promotion) เกี่ยวข้องกับแนวคิดสิ่งจูงใจ โดยอาจเป็นได้ทั้งสิ่งจูงใจด้านเหตุผลและอารมณ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความน่าสนใจให้วิดีโอ กระตุ้นความสนใจแก่ผู้ที่มารับชม ปาณมุก บุญญพิเชษฐ (2554) พบว่า วิดีโอการส่งเสริมการขายมีการตอบสนองบนแฟนเพจมากที่สุด ในรูปแบบแรงจูงใจลักษณะการจัดกิจกรรม การจัดประกวด การให้รางวัล โดยการนำผลิตภัณฑ์เป็นจุดจูงใจในการเข้าร่วมกิจกรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยชิ้นนี้เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ ใช้กระบวนการเก็บข้อมูลจากแหล่งทุติยภูมิ (Secondary data) จากการสกัดเนื้อหาวิดีโอและจากการตอบสนองของผู้บริโภคต่อโพสต์วิดีโอบนเฟสบุ๊ค แฟนเพจ ประชากรที่ผู้วิจัยศึกษาคือ โพสต์ประเภทวิดีโอทั้งหมดที่เกิดขึ้นบนเฟสบุ๊คแฟนเพจ ตราสินค้าเครื่องสำอางที่ทำการตลาดในประเทศไทย คำนวณขนาดตัวอย่างตามแนวคิดตารางสำเร็จรูปของ ทาโร ยามาเน่ (ธีระวุฒิ เอกะกุล, 2543) ค่าความคลาดเคลื่อนที่ร้อยละ10 กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยจึงมีจำนวน 100 ตัวอย่าง ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างหลายขั้นตอน ขั้นตอนที่ 1 สุ่มตัวอย่างวิธีการเลือกแบบง่าย โดยจับฉลากจากเฟสบุ๊คแฟนเพจตราเครื่องสำอางที่ทำการตลาดในประเทศไทย อ้างอิงข้อมูลการจัดอันดับจากเว็บไซต์ Socialbakers (2017) ขั้นตอนที่ 2 การสุ่มแบบเจาะจง พิจารณาโพสต์วิดีโอที่มีอัตราการมีส่วนร่วมจำแนกตามจำนวนผู้ติดตามตามเกณฑ์ของ Socialbakers (2014) และมีการแสดงอารมณ์ผ่านสัญลักษณ์แสดงอารมณ์ (Reaction) ต่อวิดีโอ ไม่ว่าจะเป็นการแสดงความรัก (Love) การแสดงความสนุกสนาน (Haha) ความประหลาดใจ (Wow) ความผิดหวัง (Sad) หรือความโกรธ (Angry) อย่างใดอย่างหนึ่ง

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้ คือแบบบันทึกข้อมูล (Coding Sheet) ในการสร้างแบบบันทึกข้อมูลจะเริ่มต้นจาก การสังเกตร่วม โดยมีผู้ร่วมสังเกตจำนวน 3 คน จากวิดีโอบนเฟสบุ๊คแฟนเพจ ตราสินค้าเครื่องสำอางที่ประสบความสำเร็จในเชิงการตลาด จำนวน 10 วิดีโอ โดยใช้เกณฑ์ของ Feed Company (2008) เพื่อให้ทราบถึงลักษณะเนื้อหาของวิดีโอ สำหรับการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) หน่วยที่ใช้ในการวิเคราะห์เนื้อหา (Unit of Analysis) คือการวิเคราะห์สาระ (Theme) โดยพิจารณาจากสิ่งที่

ปรากฏในวิดีโอตามลักษณะที่ได้จากการสังเกต 10 องค์ประกอบ โดยระบุจำนวนจากการปรากฏ (Appearance) ของบุคคลที่มีชื่อเสียง ผู้เชี่ยวชาญ และบุคคลทั่วไป การวิเคราะห์ระยะเวลาและพื้นที่ (Time/Space) พิจารณาจำนวนวินาทีของวิดีโอ การเล่าเรื่อง เสียงเพลงประกอบ การสาธิต และการส่งเสริมการขาย รวมถึงวิเคราะห์ความถี่ (Frequency) พิจารณาจากจำนวนครั้งที่ใช้เสียงประกอบ จากนั้นสกัดรายการข้อมูลการแสดงสัญลักษณ์ทางอารมณ์ และการตอบสนองต่อวิดีโอ โดยข้อมูลจากโพสต์ของเฟสบุ๊คแฟนเพจ 1 โพสต์ที่สร้างโดยเจ้าของแฟนเพจ เทียบเท่ากับแบบสอบถาม 1 ชุด ประกอบด้วยจำนวนการแสดงสัญลักษณ์ทางอารมณ์เชิงบวก ได้แก่รักเลย (Love) ว้าว (Wow) ฮ่าๆ (Haha) และสัญลักษณ์ทางอารมณ์เชิงลบ ได้แก่ เศร้า (Sad) โกรธ (Angry) รวมถึงจำนวนของการตอบสนองได้แก่จำนวนการถูกใจ (Like) จำนวนแสดงความคิดเห็น (Comment) และจำนวนการแบ่งปัน (Share) ทุกตัวแปรใช้การวัดข้อมูลแบบอัตราส่วน (Ratio Scale) มีเพียงเสียงพูดใช้การวัดแบบนามบัญญัติ (Nominal Scale) การตรวจสอบความน่าเชื่อถือ (Reliability) ของหน่วยวิเคราะห์เนื้อหา ผู้วิจัยได้นำแบบบันทึกข้อมูลมาทดสอบกับผู้ลงรหัส บันทึกข้อมูลชุดเดียวกัน เพื่อทดสอบว่าผลของการวิเคราะห์ของผู้วิจัยและผู้ลงรหัสตรงกันหรือไม่ นำมาคำนวณหาค่าความเชื่อมั่นโดยอาศัยหลักการคำนวณโดยวิธี Intercoder Reliability ตามหลักการของ Holsti (1969) ผลการทดสอบพบว่า ค่าความน่าเชื่อถือเท่ากับ 0.80 ซึ่งมากกว่า 0.75 จึงจะถือว่ามีความน่าเชื่อถือได้

ผลการวิจัยและวิจารณ์

1. จากผลการวิจัย พบว่า วิดีโอส่วนใหญ่มีความยาวของวิดีโอโดยเฉลี่ยอยู่ที่ 112 วินาที มีการเล่าเรื่องโดยเฉลี่ยเท่ากับ 63 วินาที มีการใช้เสียงเพลงประกอบเฉลี่ย 88 วินาที มีการใส่เสียงประกอบเฉลี่ยเท่ากับ 8 ครั้ง มีเสียงพูด มีการปรากฏของบุคคลที่มีชื่อเสียงโดยเฉลี่ย 1 คน ไม่มีการปรากฏของผู้เชี่ยวชาญ มีการปรากฏบุคคลทั่วไปเฉลี่ย 1 คน มีการใช้การสาธิตเฉลี่ยเท่ากับ 29 วินาที และมีการส่งเสริมการขายเฉลี่ยเท่ากับ 3 วินาที

2. การประเมินแบบจำลองการวัดแบบสะท้อน เพื่อทดสอบความเชื่อมั่น ความตรงเชิงลู่เข้า และความตรงเชิงจำแนก พบว่า ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Outer loading) อยู่ระหว่าง 0.76-0.95 ซึ่งมากกว่า 0.7 ค่าความเชื่อมั่นรวม (CR) เท่ากับ 0.83 และ0.85 ซึ่งมากกว่า 0.5 ค่า Cronbach's Alpha เท่ากับ 0.70 และ0.67 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ ค่าความแปรปรวนที่สกัดได้เฉลี่ย (AVE) เท่ากับ 0.62 และ0.74 ซึ่งมากกว่า 0.5 และค่ารากที่สองของค่าความแปรปรวนที่สกัดได้เฉลี่ย (SQRT AVE) สูงกว่าค่าความสัมพันธ์กับองค์ประกอบอื่น แบบจำลองจึงมีความตรงเชิงจำแนก (Fornell and Larker, 1981) และสามารถนำไปวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้างได้ สำหรับการประเมินแบบจำลองวัดแบบรวมคัว เพื่อทดสอบภาวะร่วมเส้นตรงพหุขององค์ประกอบ พบว่า ค่าปัจจัยการขยายตัวของความแปรปรวน (VIF) อยู่ระหว่าง 1.02-1.48 ซึ่งต่ำกว่า 5 สอดคล้องกับเกณฑ์ที่กำหนด (Hair et al., 2011)

3. อารมณ์เชิงบวกมีอิทธิพลทางตรงในทิศทางบวกต่อการตอบสนองต่อวิดีโอโพสต์บนเฟสบุ๊คแฟนเพจตราสินค้าเครื่องสำอาง มีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางเท่ากับ 1.15 หรือเท่ากับ 1 ในขณะที่อารมณ์เชิงลบไม่มีอิทธิพลทางตรงต่อการตอบสนองต่อวิดีโอโพสต์บนเฟสบุ๊คแฟนเพจ ตราสินค้าเครื่องสำอาง อาจเนื่องมาจาก อารมณ์เกิดจากการประเมินทางความคิดของแต่ละบุคคล (Gross and Thompson, 2007) จึงมีบทบาทสำคัญในขั้นตอนการตอบสนองต่อสิ่งเร้า ทำให้เนื้อหาที่ให้อารมณ์เชิงลบจะกระทบต่ออารมณ์ของแต่ละบุคคลไม่เท่ากัน ในขณะที่อารมณ์มีความสุข ผ่อนคลาย ประทับใจ สนุกสนาน อันเป็นอารมณ์เชิงบวกสามารถรับรู้ได้โดยง่าย

4. ตัวแปรภายนอกที่มีอิทธิพลทางอ้อมต่อการตอบสนองต่อวิดีโอโพสต์บนเฟสบุ๊คแฟนเพจ ตราสินค้าเครื่องสำอางผ่านอารมณ์เชิงบวก ได้แก่ การเล่าเรื่อง การสาธิต ผู้เชี่ยวชาญ บุคคลทั่วไป บุคคลที่มีชื่อเสียง และเสียงประกอบ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ 0.87 0.42 -0.09 -0.15 -0.17 และ-0.22 ตามลำดับ ในขณะที่ไม่มีตัวแปรภายนอกใดที่มีอิทธิพลต่อการตอบสนองต่อวิดีโอโดยผ่านอารมณ์เชิงลบ อย่างไรก็ตามทั้ง การเล่าเรื่อง การสาธิต ผู้เชี่ยวชาญ บุคคลทั่วไป บุคคลที่มีชื่อเสียง และเสียงประกอบ มีอิทธิพลทางตรงต่ออารมณ์เชิงลบเช่นเดียวกัน อาจเนื่องมาจาก อารมณ์เป็นสิ่งซับซ้อน สามารถเกิดอารมณ์ที่แตกต่างกันรวมเข้าด้วยกันและเกิดเป็นอารมณ์ใหม่ได้ เช่น ความประหลาดใจและความเศร้าทำให้เกิดความผิดหวัง เป็นต้น (Plutchik, 1980)

Table 1 Direct effects, Indirect effects and Total effect of video content and emotions on the consumers response to video post of Facebook Fanpage brand cosmetic

Exogenous Variables	Endogenous Variable								
	Positive Emotions			Negative Emotions			Video Response		
	DE	IE	TE	DE	IE	TE	DE	IE	TE
Video Length	0.42	-	0.42	-0.82	-	-0.82	-	0.71	0.71
	(0.38)			(0.18)				(0.31)	
Storytelling	0.87***	-	0.87	1.09*	-	1.09	-	0.69**	0.69
	(0.08)			(0.00)				(0.05)	
Background music	-0.82	-	-0.82	0.18	-	0.18	-	-1.00	-1.00
	(0.18)			(0.40)				(0.14)	
Sound effect	-0.22**	-	-0.22	-0.17***	-	-0.17	-	-0.20**	-0.20
	(0.05)			(0.06)				(0.04)	
Dialogue	0.05	-	0.05	0.03	-	0.03	-	0.05	0.05
	(0.26)			(0.37)				(0.26)	
Celebrities	-0.17***	-	-0.17	-0.15**	-	-0.15	-	-0.15***	-0.15
	(0.09)			(0.05)				(0.06)	
Expert	-0.09**	-	-0.09	-0.08**	-	-0.08	-	-0.08**	-0.08
	(0.04)			(0.04)				(0.05)	
Common Man	-0.15**	-	-0.15	-0.22*	-	-0.22	-	-0.11**	-0.11
	(0.03)			(0.00)				(0.02)	
Demonstration	0.42***	-	0.42	0.27***	-	0.27	-	0.41***	0.41
	(0.10)			(0.08)				(0.06)	
Sales Promotion	-0.01	-	-0.01	-0.03	-	-0.03	-	-0.00	-0.00
	(0.42)			(0.26)				(0.47)	
Positive Emotions	-	-	-	-	-	-	-0.28*	-	-0.28
							(0.00)		
Negative Emotions	-	-	-	-	-	-	1.15	-	1.15
							(0.13)		
R^2	0.32			0.22			0.92		

Note: *,**,*** indicate statistical significance at the 1%, 5% and 10% levels

การเล่าเรื่องมีอิทธิพลทางอ้อมต่อการตอบสนองต่อวิดีโอโพสต์บนเฟสบุ๊คแฟนเพจ ในทิศทางบวกผ่านอารมณ์เชิงบวก อาจเนื่องมาจากวัตถุประสงค์ของการเล่าเรื่องคือการเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างผู้เล่าเรื่องและผู้ชม เพื่อโน้มน้าวใจ หรือเพื่อสร้างแรงบันดาลใจ ด้วยการนำเสนอเรื่องราวที่น่าสนใจอันมีความเกี่ยวข้องโดยตรง

หรือโดยอ้อมกับตราสินค้าผ่านข้อความ ความขัดแย้ง ตัวละคร หรือโครงเรื่อง ทำให้มีความน่าสนใจในการรับชม เกิดอารมณ์ร่วมไปกับเรื่องราวที่นำเสนอ

การสาธิตมีอิทธิพลทางอ้อมต่อการตอบสนองต่อวิดีโอโพสต์บนเฟสบุ๊คแฟนเพจ ในทิศทางบวกผ่านอารมณ์เชิงบวก อาจเนื่องมาจากสามารถแสดงถึงประสิทธิภาพของผลิตภัณฑ์ได้อย่างชัดเจนและสร้างสรรค์ได้หลากหลายรูปแบบไม่ว่าจะเป็น การสาธิตเชิงเปรียบเทียบ การสาธิตลักษณะเกินจริง หรือการสาธิตเชิงการทดลอง ทำให้เกิดความเข้าใจในผลิตภัณฑ์ได้โดยง่าย และมีความน่าสนใจ

ผู้เชี่ยวชาญ บุคคลทั่วไป และบุคคลที่มีชื่อเสียงมีอิทธิพลทางอ้อมต่อการตอบสนองต่อวิดีโอโพสต์บนเฟสบุ๊คแฟนเพจ ในทิศทางลบผ่านอารมณ์เชิงบวก เนื่องจากเป็นบุคคลที่ถ่ายทอดข้อมูลไปยังผู้บริโภค ซึ่งหากวิดีโอมีผู้ส่งสารหลายคนในการบอกกล่าวข้อมูลอาจทำให้ผู้รับสารเกิดความสับสน ประกอบกับมีความคุ้นชินกับผู้เชี่ยวชาญและบุคคลที่มีชื่อเสียง จากความถี่ในการปรากฏตัวบนช่องทางการสื่อสารต่างๆ จึงอาจทำให้รู้สึกเบื่อหน่าย

เสียงประกอบมีอิทธิพลทางอ้อมการตอบสนองต่อวิดีโอโพสต์บนเฟสบุ๊คแฟนเพจ ในทิศทางตรงกันข้ามผ่านอารมณ์เชิงบวก เนื่องจากสิ่งเร้าที่ดึงความสนใจได้ ขึ้นอยู่กับระดับความเข้ม (Intensity) เป็นองค์ประกอบ (Fayyaz, et al, 2008) ซึ่งเสียงประกอบจัดอยู่ในสิ่งเร้าที่มีความเข้มสูง จากลักษณะของการใส่เสียงในเฉพาะส่วนที่ต้องการให้เด่นชัดขึ้น จึงมีอำนาจในการผลักสารให้ได้รับความสนใจ อย่างไรก็ตาม การใส่เสียงประกอบในระดับที่มากจะทำให้เกิดจำนวนของเสียงรบกวนภายในวิดีโอ จึงมีอิทธิพลในทิศทางตรงกันข้าม

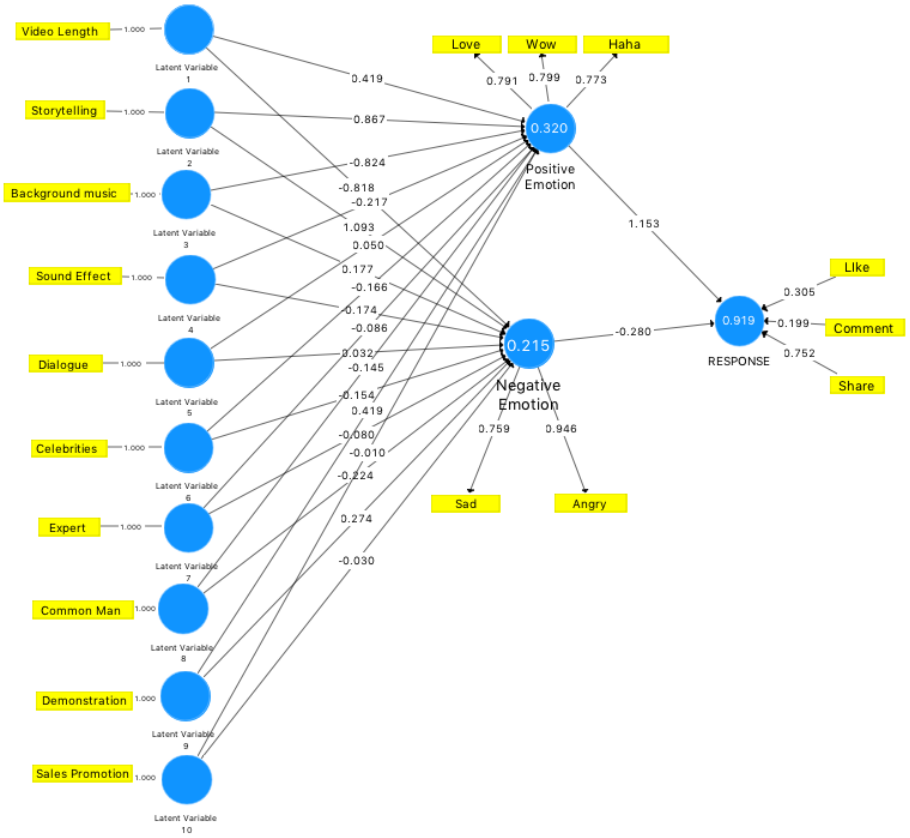

Figure 1 Factors influencing on the consumers response to video post of Facebook Fanpage brand cosmetics

ข้อเสนอแนะ

1. จากผลการวิจัยพบว่า อารมณ์เชิงบวกมีอิทธิพลทางตรงต่อการตอบสนองของผู้บริโภคต่อวิดีโอโพสต์บนเฟสบุ๊คแฟนเพจ ตราสินค้าเครื่องสำอาง ดังนั้นจึงควรสร้างสรรค์วิดีโอที่มีเนื้อหาที่สร้างความสุข ความประทับใจ ความภูมิใจ หรือความสนุกสนาน เป็นต้น

2. การเล่าเรื่อง ควรนำเสนอโครงเรื่องที่จำลองเหตุการณ์จริงที่เกิดขึ้นกับกลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้เกิดความเชื่อมโยงกับประสบการณ์ โดยพิจารณาการนำเสนอรูปแบบแนวรัก แนวตลก หรือแนวแรงบัลดาลใจ

3. การสาธิต ควรมีการผสมผสานรูปแบบของการสาธิต หรือนำเสนอร่วมกับการเล่าเรื่อง เพื่อให้เกิดประโยชน์ทั้งในแง่ความเชื่อต่อผลิตภัณฑ์ รวมถึงมีความน่าสนใจสร้างความสนุกสนาน

4. ควรพิจารณาถึงความจำเป็นของการมีผู้นำเสนอสินค้า หากมีความจำเป็นควรเลือกผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้นำเสนอ เนื่องจากค่าสัมประสิทธิ์ของผู้เชี่ยวชาญ บุคคลที่มีชื่อเสียง และบุคคลทั่วไปไม่แตกต่างกันมากนัก การเลือกใช้ผู้เชี่ยวชาญจะช่วยลดค่าใช้จ่ายได้ดีกว่าบุคคลที่มีชื่อเสียง และเป็นที่รู้จักและมีความน่าเชื่อถือมากกว่าบุคคลทั่วไป

5. เสียงประกอบ ควรมีการใส่เสียงประกอบในเฉพาะบางช่วงที่เป็นประเด็นหลักสำคัญเพื่อให้มีความเด่นชัดขึ้นในสัดส่วนที่เหมาะสม หรือช่วงที่ต้องการสื่อถึงอารมณ์เชิงบวกไม่ว่าจะเป็น เสียงประกอบที่แสดงความสวยงาม เสียงโห่ร้องแสดงความสำเร็จ หรือเสียงปรบมือแสดงความยินดี

ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

1. ควรมีการศึกษารูปแบบของการเล่าเรื่องและการสาธิตเพิ่มเติม รวมถึงปัจจัยผู้เชี่ยวชาญ บุคคลที่มีชื่อเสียง และบุคคลทั่วไปเพื่อทราบถึงคุณลักษณะที่เหมาะสมแก่การเลือกผู้นำเสนอสินค้า

2. การศึกษาในครั้งนี้ได้ทำการศึกษากับวิดีโอบนเฟสบุ๊คแฟนเพจตราสินค้าเครื่องสำอาง ผู้วิจัยเห็นว่าควรมีการศึกษาองค์ประกอบในด้านอื่นๆ เช่น ชื่อวิดีโอ ข้อความบรรยายวิดีโอ และอาจพิจารณาถึงข้อความที่แสดงความคิดเห็นต่อวิดีโอ เป็นองค์ประกอบในการวัดการตอบสนองของผู้บริโภคอีกด้วย

3. พิจารณาการเพิ่มขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ใหญ่ขึ้น

เอกสารอ้างอิง

ขวัญลักษณ์ แซ่ตั้ง. 2557. **การศึกษาปัจจัยความสำเร็จของกลยุทธ์การตลาดแบบไวรัส**. ปริญญานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี.

ณงลักษณ์ จารุวัฒน์. 2559. **แย็บบ่อย ๆ สอยฮุคขวา เคล็ดลับโซเชียลมีเดีย**. กรุงเทพมหานคร: เนชั่นบุ๊คส์. แปลจาก Gary Vaynerchuk. 2013. **Jab, Jab, Jab, Right Hook**. New York: HarperBusiness.

ศูนย์วิจัยกสิกรไทย. 2561. **ตลาดบิวตี้ยังแจ๋ว เกาะเทรนด์ธุรกิจทำเงิน** (Online). https://bit.ly/2B2p8yN, 8 ธันวาคม 2561.

ธีระวุฒิ เอกะกุล. 2543. **ระเบียบวิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์**. อุบลราชธานี: สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี.

ปาณมุก บุญญพิเชษฐ. 2554. **การออกแบบสารในการประชาสัมพันธ์การตลาดผ่านเฟสบุ๊กแฟนเพจของกลุ่มเครื่องสำอางตราสินค้าหรู**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ปิยกุล เลาวัณย์ศิริ. 2530. **การผลิตสิ่งโฆษณาประเภทภาพยนต์**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

เพ็ญประภา เกื้อชาติ; สุรศักดิ์ จิรวัสตร์มงคล; และ ชยุต ภวภานันท์กุล. 2560. นวัตกรรมแนวคิดปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกเล่นเกมดิจิตอลคอนเทนท์ที่มีผู้หญิงเป็นผู้นำเพื่อขยายธุรกิจดิจิทัลคอนเทนท์. **Veridian E-Journal** 10(2): 762-770.

รัชกฤต ไตรศุภโชค. 2558. **รูปแบบและองค์ประกอบของการเล่าเรื่องในฐานะกลยุทธ์การตลาดด้วยเนื้อหาของตราสินค้าผลิตภัณฑ์ผู้หญิง**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

สิริลดา นาดี. 2559. **รูปแบบเนื้อหาการสื่อสาร และการตอบสนองบนเฟซบุ๊กแฟนเพจ ผลิตภัณฑ์ความงาม กรณีศึกษา เฟซบุ๊กแฟนเพจ Oriental Princess Society, Merrezca และ BSC Cosmetology**. ค้นคว้าอิสระปริญญาโท, มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

เสาวลักษณ์ อัศวเทววิช. 2543. **การนำเสนอบุคลิกภาพตราสินค้าในภาพยนตร์โฆษณาทางโทรทัศน์**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อุไรวรรณ รัตนพันธ์. 2552. **มายาคติในโฆษณาครีมหน้าขาวสำหรับผู้หญิงของไทยปี2550**. วิทยานิพนธ์. ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยมหิดล.

Animoto. 2017. **The State of Social Video 2017 : Marketing in a Video-First World** (Online). https://goo.gl/n1aJxa, October 17, 2017.

Escalas, J.E. 1998. **Advertising narratives: what are they and how do they work.** New York: Routledge Press.

Feed company. 2008. **Viral Video Marketing Trends** (Online). https://goo.gl/aTsTzg, October 10, 2017.

Fayyaz, S.; Nazir, G.; & Javid, D. 2008. **Organisational Behaviour**. New Delhi: Atlantic Publishers & Dist

Fornell, C., & Larcker, D. F. 1981. "Structural equation models with unobservable variables and measurement error: Algebra and statistics". **Journal of marketing research**, 382-388.

Gross, J.; & Thompson, R. 2007. **Handbook of emotion regulation**. First Edition New York: Guilford Press.

Hair, J., Ringle, C. and Sarstedt, M. 2011. "PLS-SEM Indeed a Silver Bullet". **Journal of Marketing Theory and Practice**. 19: 139-151.

Holsti, O.R. 1969. **Content Analysis for the Social Sciences and Humanities**. Massachusetts: Addison Wesley.

IAB; Tremor Video; & MillwardBrown. 2015. **Multiscreen video best practices: Under- standing the next wave of video ad receptivity** (Online). https://goo.gl/NT69gy, November 1, 2017

Jiang, L., Miao, Y., Yang, Y., Lan, Z., Hauptmann, A. G. 2014. ***Viral Video Style: A Closer Look at Viral Videos on YouTube***. School of Computer Science. Carnegie Mellon University. Pittsburgh

Koekemoer, L.; & Bird, S. 2004. **Marketing Communications**. South Africa: Juta and Company.

Michiko Izawa. 2010. **What makes Viral videos viral: roles of emotion, impression, utility, and social ties in online sharing behavior**. Baltimore, MD: Johns Hopkins University.

Plutchik, R. 1980. **A general psychoevolutionary theory of emotion**. New York: Academic.

Richard E. Mayer. 2009. **Multimedia Learning**. New York: Cambridge University Press.

Shimp, T, A,. 2000. **Advertising & Promotion : Supplemental Aspects of Integrated Marketing Communications**. Boston, MA: Thom.

Socialbakers. 2014. **Measure Your Engagement Rate** (Online). https://goo.gl/xm6MQC, September 16, 2017

----------. 2017. **How Users Reacted to Facebook Reactions Around the World** (Online). https://goo.gl/iqpweF, September 15, 2017.

We are social. 2018. **Global Digital Statshot** (Online). https://bit.ly/2JYyMpN, December 8, 2018

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความพร้อมเข้าสู่สังคมไร้เงินสดของประชาชนในกรุงเทพมหานคร

Factors Affecting Readiness to Cashless Society of People in Bangkok

สมชาย เลิศวิเศษธีรกุล[1*] บดินทร์ รัศมีเทศ[1] และ กมลพรรณ แสงมหาชัย[1]

Somchai Lertwisettheerakul[1*], Bordin Rassameethes[1] and Kamolbhan Sangmahachai[1]

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นต่อสังคมการใช้เงินสดของประชาชนในกรุงเทพมหานครในมิติของความพร้อมและปัจจัยที่ส่งผลต่อความพร้อมในการใช้และเข้าสู่สังคมไร้เงินสด และเพื่อค้นหาตัวแปรทำนายความพร้อมเข้าสู่สังคมไร้เงินสดของประชาชนในกรุงเทพมหานคร เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คนที่มีอายุ 18-65 ปี ในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า 1. ระดับความคิดเห็นต่อความพร้อมเข้าสู่สังคมไร้เงินสดของประชาชนอยู่ในระดับปานกลางและค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการมองเทคโนโลยีในแง่ดี 2. ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยทางสังคมและปัจจัยทางจิตที่มีผลต่อความพร้อมเข้าสู่สังคมไร้เงินสดของประชาชนอยู่ในระดับมากและมีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้าน ความรู้ด้านเทคโนโลยี และ ทัศนคติ 3.ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือนและอุปกรณ์ที่ใช้สมาร์ทโฟน ที่แตกต่างกัน มีความพร้อมเข้าสู่สังคมไร้เงินสดแตกต่างกัน 4. การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง ทัศนคติ ความรู้ด้านเทคโนโลยี และ การรับรู้เทคโนโลยี สามารถร่วมกันทำนายความพร้อมเข้าสู่สังคมไร้เงินสดของประชาชนในกรุงเทพมหานครได้ร้อยละ 29.2

ABSTRACT

The objective of this research were to study of the level of opinions on the cashless society of people in Bangkok in terms of readiness and the factors that affect the readiness to use and enter the cashless society and to find predicting variables of readiness to cashless society of people in Bangkok. The samples were 400 Thai people aged 18-65 who live in Bangkok. It was found that 1. The level of opinion on readiness to cashless society of people was at a moderate level and the highest mean was the view of technology in terms of optimism 2. The level of opinion about the social factors and mental factors affecting the readiness to cashless society of people was at a high level and the highest mean were the knowledge of technology and attitudes. 4. Groups with different demography have different readiness to cashless society. 5 The predictor variables which were subjective norms, attitudes, knowledge of technology and perception of technology together were able to account for the readiness to cashless society of people in the Bangkok of 29.2%.

Keywords: cash society, cashless society, readiness

*Corresponding author; e-mail address: somchai.an@yahoo.co.th

[1]โครงการปริญญาโทสำหรับผู้บริหาร คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพฯ 10900

[1]Executive MBA Program, Faculty of Business Administration, Kasetsart University, Bangkok 10900

บทนำ

ในประเทศไทยมีการพยายามผลักดันให้เกิดสังคมไร้เงินสดมากขึ้นโดยถือเป็นเรื่องระดับชาติซึ่งรัฐบาลมีนโยบายเรื่อง National e-payment ด้วยการเปิดบริการจ่ายเงินด้วย QR Code แบบมาตรฐานเดียวใช้ทั่วประเทศ ทั้งนี้เทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับการเงิน(Fin Tech) ถูกนำไปใช้แล้วในหลายธุรกิจ เช่น ธุรกิจการสื่อสารโทรคมนาคม การเงินการธนาคาร การลงทุน อย่างเช่นการทำแอพพลิเคชั่นขึ้นมาช่วยอำนวยความสะดวกในการทำธุรกรรมธนาคาร หรือการซื้อ-ขายหุ้น แต่ก็ถือเป็นเรื่องใหม่ที่ต้องใช้เวลาระยะหนึ่ง แม้ Visa บริษัทผู้ให้บริการด้านเครือข่ายการชำระเงินระดับโลก ได้เปิดเผยผลสำรวจทัศนคติการชำระเงินของผู้บริโภค พบว่า 9 ใน 10 ของคนไทยสนใจชำระเงินผ่าน Mobile Wallet หากพิสูจน์และยืนยันว่า มาตรการรักษาความปลอดภัยน่าไว้วางใจ และถ้ามีข้อเสนอที่จูงใจและบริการเสริม จะยิ่งให้ความสนใจมากขึ้น 94% ของผู้ตอบแบบสอบถามมีแนวโน้มที่จะใช้ Mobile Wallet แทนเงินสดมากขึ้น หากการชำระเงินผ่าน Mobile Wallet มีข้อเสนอและรางวัลต่างๆ รวมถึงฟังก์ชันในตัว เช่น การสะสมแต้ม การแจ้งเตือนทันทีเมื่อเกิดการสั่งซื้อ รวมถึงใบเสร็จรับเงินแบบดิจิทัลเพื่อติดตามค่าใช้จ่าย สิ่งเหล่านี้จะช่วยให้ผู้บริโภคมีแนวโน้มที่จะลองใช้ Mobile Wallet มากยิ่งขึ้น (Matemate. 2017 สืบค้นจาก https://brandinside.asia/research-viza-thai-use-mobile-wallet-more) นอกจากนี้มีผลการวิจัยจาก Roubini Thought Lab ร่วมกับ Visa ชิ้นหนึ่ง (Visa, 2017) ชื่อว่า Cashless Cities: Realizing the Benefits of Digital Payments 2017 ศึกษาเกี่ยวกับการศึกษาผลประโยชน์สุทธิที่เมืองต่างๆ เมื่อก้าวไปสู่ “เมืองไร้เงินสดในระดับที่เป็นไปได้” พร้อมจำแนกสิทธิประโยชน์ที่แต่ละภาคส่วนจะได้รับทั้งภาคเอกชน รัฐบาล และผู้บริโภค พบว่า มหานครอย่างกรุงเทพได้เปลี่ยนแปลงเข้าสู่ยุคสังคมไร้เงินสดไปแล้ว 41% โดยภาคธุรกิจ จะได้รับประโยชน์จากสังคมดิจิทัลนี้คิดเป็นมูลค่า 2.2 พันล้านเหรียญสหรัฐเนื่องจากการนำเอกสารภาษีอิเล็กทรอนิกส์เข้ามาปรับใช้ ทำให้ลดเวลาในการบริหารจัดการ รวมถึงการทำงานด้านเอกสารลงได้อย่างมาก ขณะที่ภาครัฐก็จะสามารถดึงธุรกิจสีเทาให้ขึ้นมาตรวจสอบแหล่งที่มาของรายได้ได้สะดวกมากขึ้น และเมื่อสามารถติดตามยอดขายได้แล้ว ก็ย่อมหมายความถึงภาษีที่จะเก็บได้มากขึ้นตามไปด้วย นอกจากนี้ การใช้เงินสดน้อยลงมีผลต่อสภาพสังคมโดยรวม คือ จะทำให้เกิดปัญหาอาชญากรรมน้อยลงด้วยนั่นเอง โดยผู้บริโภคพบว่าแม้จะมีค่าใช้จ่ายอยู่บ้างในการเข้าสู่สังคมไร้เงินสดอยู่บ้าง แต่ผลดีที่จะเกิดกับผู้บริโภคก็คือ ลดปัญหาความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินที่อาจถูกโจรผู้ร้ายจ้องเล่นงานลงได้ ในอีกทางหนึ่งพบว่า การที่สามารถจ่ายเงินผ่านช่องทางอิเล็กทรอนิกส์ได้นั้น จะช่วยประหยัดค่าธรรมเนียมในการชำระเงินล่าช้าได้ด้วย และ ผู้บริโภคในเขตเมืองของกรุงเทพมหานครจากที่ใช้เวลาไปกับการเข้าธนาคารเฉลี่ยเพียง 8 ชั่วโมงต่อปีจากที่ใช้เวลาอยู่ถึง 32 ชั่วโมงต่อปี (Visa,2015) แต่อย่างไรก็ดีคนไทยยังคงเห็นว่าการทำธุรกรรมการเงินผ่านทางแอพพลิเคชั่นบนโทรศัพท์มือถือเป็นเรื่องใหม่ ซึ่งอุปสรรคสำคัญของการใช้เทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับการเงิน(Fin Tech) นั้นไม่ได้อยู่ที่การพัฒนาระบบแต่เป็นที่ตัวบุคคลมากกว่า เพราะหลายคนยังคงระแวงและไม่มั่นใจในเรื่องของความปลอดภัย จึงต้องใช้เวลาเพื่อให้คนไทยมั่นใจในระบบ นอกจากนี้ยังมีคนไทยจำนวนมากที่ไม่มีความรู้อย่างแท้จริงและไม่มีความพร้อมในการใช้เทคโนโลยีเกี่ยวกับระบบไร้เงินสดและยังไม่พบว่ามีงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวความพร้อมเกี่ยวกับประเด็นนี้ของคนไทยมากนัก

อย่างไรก็ตามที่ผ่านมา การวิจัยที่ผ่านมาชี้ให้เห็นว่ามีหลายปัจจัยที่มีผลต่อการไม่ใช้เงินสดหรือการใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิคส์แทนการใช้เงินสด ทำให้การศึกษาความพร้อมในการศึกษาเกี่ยวกับสังคมไร้เงินสดนั้นไม่

เพียงแต่เทคโนโลยีที่มีความสำคัญแต่ยังต้องพิจารณาปัจจัยอื่นๆ เช่น ปัจจัยด้านทัศนคติ ด้านการรับรู้ความเสี่ยง ด้านความเชื่อมั่นในออนไลน์ ด้านการคล้อยตามกลุ่ม การรับรู้ความง่ายต่อการใช้งาน แรงจูงใจด้านอารมณ์ อิทธิพลของสังคม การรับรู้ถึงประโยชน์ สิ่งอำนวยความสะดวกในการใช้งาน(พรชนก พลาบูลย์ .2558, จิญาดา แก้วแทน.2557) ดังนั้น ในการศึกษาครั้งนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นต่อสังคมการใช้เงินสดของประชาชนในกรุงเทพมหานคร ในมิติของความพร้อมและปัจจัยที่ส่งผลต่อความพร้อมในการใช้และเข้าสู่สังคมไร้เงินสด และเพื่อค้นหาตัวแปรทำนายความพร้อมเข้าสู่สังคมไร้เงินสดของประชาชนในกรุงเทพมหานคร เพื่อเสนอเป็นแนวทางสำหรับการส่งเสริมการพร้อมที่เหมาะสมในการเข้าสู่สังคมไร้เงินสดของคนไทยต่อไป

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้ให้ความหมายของความพร้อมเข้าสู่สังคมไร้เงินสด (Readiness cashless society) ว่าหมายถึง ระดับความพร้อมของการใช้เทคโนโลยีในสังคมไร้เงินสดของบุคคล 4 ด้าน ได้แก่ การมองเทคโนโลยีในแง่ดี (optimism) การชอบทดลองใช้เทคโนโลยีใหม่ (innovativeness) การรู้สึกว่าการใช้เทคโนโลยีเป็นอุปสรรค (discomfort) และ การไม่มีความมั่นใจในความปลอดภัยจากการใช้เทคโนโลยี (insecurity) ทั้งนี้ผู้วิจัยด้ทำการศึกษาค้นคว้าข้อมูลโดยการรวบรวมจากแนวคิด ทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาประมวลเป็นแนวทางและกรอบแนวคิดในการศึกษา ดังต่อไปนี้ แนวคิดและทฤษฎีด้านประชากรศาสตร์ แนวคิดเกี่ยวกับการใช้เงินสดและสังคมไร้เงินสด แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผล (Theory of Reasoned Action : TRA) ของ Icek Ajzen และ Martin Fishbein(1975) ที่อธิบายว่าปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดการแสดงพฤติกรรมของบุคคลโดยตรงมีปัจจัย 2 ประการ ได้แก่ ทัศนคติต่อต่อพฤติกรรม (Attitude) และการ คล้อยตามกลุ่มอ้างอิง (Subjective Norm) แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความพร้อมและทฤษฎีความพร้อมทางเทคโนโลยี (Technology Readiness) ของ Parasuraman(2000) เพื่อวัดระดับความพร้อมของการใช้เทคโนโลยีของมนุษย์ 4 ด้านทั้งด้านบวกและด้านลบ คือ การมองเทคโนโลยีในแง่ดี (optimism) การชอบทดลองใช้เทคโนโลยีใหม่ (innovativeness) การรู้สึกว่าการใช้เทคโนโลยีเป็นอุปสรรค (discomfort) และ การไม่มีความมั่นใจในความปลอดภัยจากการใช้เทคโนโลยี (insecurity) และแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับแรงจูงใจ โดยมีกรอบแนวคิดการวิจัยดังแสดงใน Figure 1

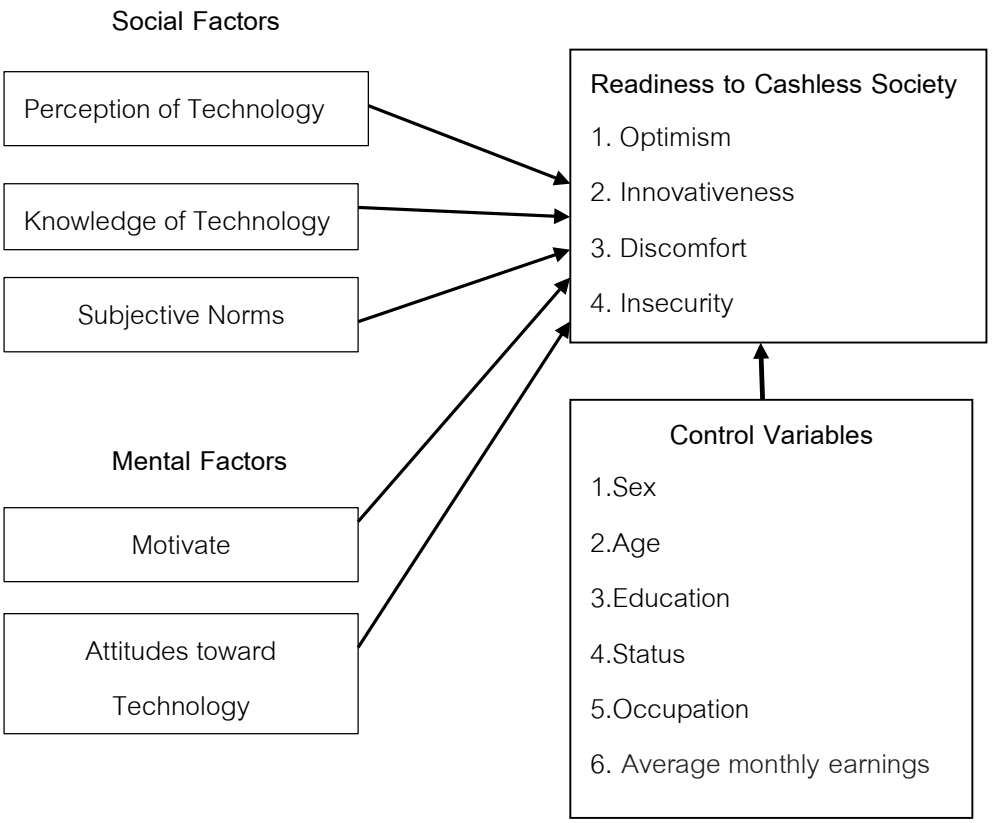

Figure 1 Concept Framework of the study

จากกรอบแนวคิดการวิจัยและการทบทวนวรรณกรรม สามารถสรุปสมมติฐานการวิจัยได้ดังนี้

สมมติฐานที่ 1 ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และอุปกรณ์ที่ใช้สมาร์ทโฟน แตกต่างกัน มีความพร้อมเข้าสู่สังคมไร้เงินสด แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 2 ปัจจัยด้านทางสังคมและทางจิตใจ สามารถทำนายความพร้อมเข้าสู่สังคมไร้เงินสดได้

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้ ได้แก่ ผู้ที่มีอายุ 18-65 ปี ในกรุงเทพมหานคร โดยขนาดตัวอย่างคำนวณจากที่สูตรไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอนและกำหนดค่าความเชื่อมั่นที่ระดับร้อยละ .95 (กัลยา วาณิยช์บัญชา, 2549) ได้ขนาดตัวอย่าง 385 คนและเพื่อป้องกันความผิดพลาดจากการตอบแบบสอบถามที่ไม่สมบูรณ์ ผู้วิจัยจึงสำรองกลุ่มตัวอย่างเพิ่มอีก 15 คนรวมขนาดกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 400 คน

การสุ่มตัวอย่างและการเก็บข้อมูล การศึกษาครั้งนี้ทำการสุ่มตัวอย่างแบบไม่ใช้ความน่าจะเป็น (Non-Probability Sampling) โดยอาศัยเทควิธีการสุ่มตัวอย่างแบบสะดวก (Convenience Sampling) ผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยตนเองจากกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุระหว่าง 18-26 ปี จำนวน 29 คน อายุระหว่าง 27-35 ปี จำนวน 85 คน อายุระหว่าง 36-44 ปี จำนวน 119 คน อายุระหว่าง 45-53 ปี จำนวน 145 คนและอายุ 54 ปีขึ้นไป จำนวน 22 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา เป็นแบบสอบถามปลายปิด(Closed-end Questionnaire) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผ่านการตรวจความตรงเชิงเนื้อหา(Content Validity) จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน และตรวจสอบความเชื่อมั่น(Reliability) ได้ค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์แอลฟ่าครอนบัคทั้งฉบับเท่ากับ .928

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้ คือ สถิติพรรณา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานด้วยสถิติอนุมาน ได้แก่ การวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระหว่าง 2 กลุ่ม ใช้สถิติทดสอบค่าที)t-test และการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย (3 กลุ่มขึ้นไปใช้สถิติทดสอบค่าเอฟ)F-test) การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's product moment coefficient (และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ)Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ลักษณะด้านประชากรศาสตร์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง อายุ 45-53 ปี สถานภาพโสด ระดับการศึกษาปริญญาตรี อาชีพธุรกิจข้าราชการ / พนักานรัฐวิสาหกิจ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,001-20.001 บาท ใช้อินเตอร์เน็ตบนสมาร์ทโฟน และชำระสินค้าและบริการด้วยเงินสด

ความคิดเห็นต่อความพร้อมเข้าสู่สังคมไร้เงินสดของประชาชนโดยรวมพบว่า อยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.03 โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการมองเทคโนโลยีในแง่ดี ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.26 รองลงมาเป็นด้านความไม่มั่นใจในความปลอดภัยจากการใช้เทคโนโลยี ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.10 ด้านการชอบทดลองใช้เทคโนโลยีใหม่ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.89 และด้านการรู้สึกว่าการใช้เทคโนโลยีเป็นอุปสรรค ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.63 ตามลำดับ

ระดับความคิดเห็นปัจจัยทางสังคมต่อความพร้อมเข้าสู่สังคมไร้เงินสดโดยรวมพบว่าอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.76 โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ความรู้ด้านเทคโนโลยี ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.00

ระดับความคิดเห็นปัจจัยทางจิตที่มีผลต่อความพร้อมเข้าสู่สังคมไร้เงินสด โดยรวมพบว่าอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.74 โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านทัศนคติ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.87

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า สมมติฐานที่ 1 ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือนและอุปกรณ์ที่ใช้สมาร์ทโฟนแตกต่างกัน มีความพร้อมเข้าสู่สังคมไร้เงินสดแตกต่างกันอย่างมียสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังแสดงใน Table 1 และ 2

สมมติฐานที่ 2 การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง ทัศนคติ ความรู้ด้านเทคโนโลยี และ การรับรู้ทคโนโลยีสามารถร่วมกันทำนายความพร้อมเข้าสู่สังคมไร้เงินสดของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครได้ร้อยละ 29.2 โดยพบว่า การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง เป็นตัวแปรที่ร่วมความพร้อมเข้าสู่สังคมไร้เงินสดของประชาชนในกรุงเทพมหานครได้มากที่สุด (Beta = .477, $p < .01$) รองลงมาคือ ทัศนคติ (Beta = -.442, $p < .01$) โดยสร้างเป็นสมการ ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ $Y = 1.982 + .362X_1 - .464X_2 + .193X_3 + .220X_4$

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน $Z_r = .477Z_1 - .442Z_2 + .183Z_3 + .224Z_4$

ดังแสดงใน Table 3

Table 1 Comparative of the readiness to cashless society of people in Bangkok

Demography	Readiness		t	Sig.
	$\overline{X}$	S.D.		
Sex				
male	2.62	.611	-7.79**	.000*
female	3.19	.671		

* Statistical significance 0.05

Table 2 Comparative of the readiness to cashless society of people in Bangkok

Demography	Readiness		F	Sig.
	$\overline{X}$	S.D.		
Age				
18-26 yrs.	2.66	.952	22.24	.000*
27-35 yrs.	2.53	.596		
36-44 yrs.	3.13	.440		
45-53 yrs.	3.27	.731		
≥54 yrs.	3.31	.507		
Status				
Single	2.93	.758	10.78	.000*
Married / Living together	3.26	.463		
Widow / Divorced / Separated	3.52	.029		
Occupation				
Student	4.38	.000	14..24	. 000*
Government Officials/State Enterprise Employees	3.20	.557		
Private company	2.79	.936		
Personal Business / Housekeeper	2.93	.246		
Others	3.35	.337		
Average monthly earnings				
≤10,000 baht	3.35	.494	19.51	. 000*
10,001 – 20,000 baht	2.77	.601		
20,001 – 30,000 baht	2.94	.598		

Demography	Readiness		F	Sig.
	$\overline{X}$	S.D.		
30,001 – 40,000 baht	3.04	.666		
≥40,001 baht	3.56	.798		
Devices				
Smartphone	3.12	.698	15.03	.000*
Personal Computer	2.65	.602		
Others	3.07	.307		

* Statistical significance 0.05

Table 3 Analysis of The predictor variables of the readiness to cashless society

predictor variables	b	SE	Beta	t	P-value
Subjective Norms(x1)	.362	.041	.477	8.755	.000
Attitudes(x2)	-.464	.063	-.442	-7.418	.000
knowledge of technology (x3)	.193	.049	.183	3.912	.000
perception of technology (x4)	.220	.065	.224	3.390	.001
Constant(a)	1.982	.222	-	8.922	.000

$R = .540$, $R^2 = .292$, R^2 adj. $= .285$, $F = 40.686$, Sig of $F = <.01$

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาพบว่า ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส อาชีพ อุปกรณ์ที่ใช้งานอินเตอร์เน็ต วิธีการชำระค่าสินค้าและบริการแตกต่างกัน มีความพร้อมเข้าสู่สังคมไร้เงินสดแตกต่างกัน สอดคล้องกับ ชวิศา พุ่มดนตรี)2559) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการยอมรับการใช้บริการพร้อมเพย์ (PromptPay) ของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล พบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อการยอมรับการใช้บริการพร้อมเพย์ (PromptPay) ของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลที่แตกต่างกัน คือ ด้านปัจจัยประชากรศาสตร์ อาจเนื่องจากระบบไร้เงินสดเป็นระบบที่กินความหมายกว้างกว่าระบบพร้อมเพย์ การใช้ระบบไร้เงินสดอาจช่วยผู้ที่ใช้เวลาส่วนใหญ่ในการประกอบอาชีพ ไม่มีเวลาไปธนาคาร การใช้ระบบไร้เงินสดจึงเป็นทางเลือกที่ช่วยประหยัดทั้งเวลาและค่าใช้จ่าย เช่น การเดินทาง ค่าธรรมเนียม เป็นต้น นอกจากนี้ยังพบว่า เพศหญิงมีความพร้อมเข้าสู่สังคมไร้เงินสดมากกว่าเพศชาย อาจเป็นเพราะในครอบครัวส่วนใหญ่เพศหญิงเป็นผู้ที่ทำหน้าที่ในการดูแลด้านการเงิน การใช้จ่ายในครอบครัว ดังนั้นหากมีแนวทางใหม่ๆหรือวิธีการจัดการที่เกี่ยวกับการเงิน ผู้หญิงจึงอาจให้ความสนใจมากกว่าผู้ชายเพื่อประโยชน์ในครัวเรือน ด้านอายุ พบว่า กลุ่มที่มีอายุ 27-35 ปี มีความพร้อมเข้าสู่สังคมไร้เงินสดน้อยกว่ากลุ่มอื่นๆ เนื่องจากกลุ่มอายุดังกล่าวเป็นวัยที่กำลังเริ่มมีความมั่นคงทางการงาน เริ่ม

มีการวางแผนที่จัดการทางการเงินอย่างมีทิศทางมากขึ้น เช่น การเก็บออมเพื่อสร้างครอบครัว การวางแผนลงทุน กล่าวคือ มีการจัดการทางการเงินที่ใช้เงินจำนวนมากขึ้น ดังนั้นการบริหารการเงินด้วยการมองเห็นการใช้เงินอย่างเป็นรูปธรรม เช่น ใช้เงินสด จะช่วยสร้างความเชื่อมั่นและความปลอดภัยทางการเงินมากกว่าการใช้เงินผ่านทางเทคโนโลยีที่อาจสร้างความผิดพลาดได้ง่ายกว่าทั้งจากตัวผู้ใช้และเทคโนโลยี ขณะที่กลุ่มที่มีอายุตั้งแต่ 36 ขึ้นไปมีความพร้อมเข้าสู่สังคมไร้เงินสดมาก อาจเนื่องจากกลุ่มคนวัยดังกล่าวเป็นที่เริ่มมีการเงินที่ค่อนข้างมั่นคง มีเงินเก็บเงินออม เงินสดส่วนใหญ่มักถูกเก็บอยู่ในระบบ เช่น ธนาคาร ดังนั้น การใช้ระบบไร้เงินสดจึงน่าจะทำได้สะดวกมากกว่าการเดินทางไปที่ธนาคาร โดยเฉพาะกลุ่มที่มีอายุ 54-65 ปี มีความพร้อมเข้าสู่สังคมไร้เงินสดสูง อาจเนื่องมากจากเป็นวัยที่มีทำงานเก็บเงินจนมีฐานะ มีเงินของตัวเอง ประกอบการมีอายุมากขึ้นอาจไม่อยากไปที่ธนาคารซึ่งใช้เวลานาน การให้ความสนใจกับระบบไร้เงินสดมากขึ้น ได้ เช่นเดียวกับกลุ่มที่มีสถานภาพโสด มีความพร้อมเข้าสู่การใช้ระบบสังคมไร้เงินสดน้อยกว่ากลุ่มที่มีสถานภาพสมรส/อยู่ด้วยกันและกลุ่มที่มีหม้าย/หย่าร้าง/ แยกกันอยู่ อาจเนื่องจากกลุ่มคนโสดสามารถใช้เงินได้อย่างเป็นอิสระมากกว่ากลุ่มคนที่มีครอบครัว การเก็บเงินสดไว้กับตัวเองหรือการใช้เงินสดมีความสะดวกสบายกว่าทำให้อาจจะไม่ต้องใช้ระบบไร้เงินสดมากนัก กลุ่มที่มีอาชีพนักเรียน/นิสิต/ นักศึกษา มีความพร้อมเข้าสู่สังคมไร้เงินสดมากกว่ากลุ่มอาชีพทุกกลุ่ม เนื่องจากกลุ่มเยาวชนส่วนใหญ่มักมีปริมาณเงินที่ใช้ในชีวิตประจำวันจำกัดกว่าวัยอื่นๆ การถือเงินสดไว้กับตัวจึงเป็นเรื่องที่สะดวกสบายกว่าการใช้เงินที่อยู่ในระบบ หากมีความต้องการใช้เงินสดเกินกว่าเงินสดที่ได้รับในชีวิตประจำวัน ความรู้ความเข้าใจด้านระบบไร้เงินสดเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องมี ดังนั้นกลุ่มเยาวชนที่เป็นนักเรียนนักศึกษาอาจต้องเตรียมพร้อมให้ตนมีความรู้ในเรื่องดังกล่าวไว้ด้วย กลุ่มที่มีอาชีพประกอบธุรกิจส่วนตัว / แม่บ้าน และกลุ่มที่มีอาชีพอื่นๆ ความพร้อมเข้าสู่สังคมไร้เงินสดมากกว่ากลุ่มที่มีอาชีพพนักงานบริษัทเอกชน ห้างร้าน ทั้งนี้อาจเนื่องมากกลุ่มที่มีอาชีพประกอบธุรกิจส่วนตัว / แม่บ้านเป็นกลุ่มที่ใช้เวลาส่วนใหญ่ในการประกอบอาชีพ หรือกลุ่มแม่บ้านใช้เวลาส่วนใหญ่ในการดูแลบ้าน ทำให้มีเวลาน้อยที่จะออกไปธนาคาร การใช้ระบบไร้เงินสดจึงเป็นทางเลือกที่สามารถตอบสนองการใช้ชีวิตประจำวันของทั้ง 2 อาชีพนี้ได้มาก นอกจากนี้ที่พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีการใช้อุปกรณ์สมาร์ทโฟนในการที่ใช้งานอินเตอร์เน็ต มีความพร้อมเข้าสู่สังคมไร้เงินสดมากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีการใช้อุปกรณ์คอมพิวเตอร์ตั้งโต๊ะ เนื่องจากในปัจจุบันสมาร์ทโฟนถือได้ว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการดำเนินชีวิตของคนและอยู่ติดกับตัวทุกคน พกพาไปได้ทุกที่ อีกทั้งมีการพัฒนาเทคโนโลยีต่างๆ ลงในสมาร์ทโฟนที่ช่วยเพิ่มความสะดวกสบายมากขึ้น การเพิ่มเทคโนโลยีที่ใช้ในระบบไร้เงินสดเข้าไปในสมาร์ทโฟนนั้นทำให้คนเข้าถึงระบบไร้เงินสดได้ง่ายและกว้างขวางมากขึ้น ทำให้ผู้ใช้สมาร์ทโฟนได้เรียนรู้และมีความพร้อมที่จะใช้เทคโนโลยีในระบบไร้เงินสดได้มากขึ้นด้วย และจากการศึกษาพบว่า การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง ทัศนคติ ความรู้ด้านเทคโนโลยี และการรับรู้เทคโนโลยี สามารถร่วมกันทำนายความพร้อมเข้าสู่สังคมไร้เงินสดของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครได้ร้อยละ 29.2 สอดคล้องกับ พรชนก พลาบูลย์)2558ศึกษาการยอมรับนวัตกรรมและเทคโนโลยี การใช้ (เทคโนโลยี และพฤติกรรมผู้บริโภคที่ส่งผลต่อความตั้งใจ ของประชาชนในการใช้บริการธุรกรรมทางการเงินผ่าน

ระบบพร้อมเพย์)PROMPTPAY) ของรัฐบาลไทย พบว่า การรับรู้ความง่ายต่อการใช้งาน แรงจูงใจด้านอารมณ์ อิทธิพลของสังคม การรับรู้ถึงประโยชน์ สิ่งอำนวยความสะดวกในการใช้งาน ส่งผลต่อความตั้งใจของประชาชนในการใช้บริการธุรกรรมทางการเงินผ่านระบบพร้อมเพย์ของรัฐบาลไทย ร้อยละ 69 และเป็นไปตามทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผล(Theory of Reasoned Action: TRA) โดย Icek Ajzen และ Martin Fishbein ได้อธิบายความสัมพันธ์ระหว่าง ความเชื่อและทัศนคติต่อพฤติกรรม ว่าการเปลี่ยนแปลงความเชื่อจะส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลโดยบุคคลจะคำนึงถึงเหตุผลก่อน ถ้าบุคคลมีความเห็นว่าเป็นสิ่งที่ควรกระทำบุคคลจะแสดงพฤติกรรม ทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผลได้อธิบายว่าปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดการแสดงพฤติกรรมของบุคคลโดยตรงคือ ทัศนคติต่อพฤติกรรม (Attitude) และการ คล้อยตามกลุ่มอ้างอิง (Subjective Norm) โดยในเรื่องความพร้อมเข้าสู่สังคมไร้เงินสดนั้น ทัศนคติเป็นตัวแปรสำคัญที่ร่วมทำนายความพร้อมเข้าสู่สังคมไร้เงินสด เมื่อบุคคลจะประเมินภาพรวมของการเข้าสู่สังคมไร้เงินสดจากความเชื่อถึงผลที่น่าจะตามมา ดังนั้นเมื่อบุคคลประเมินถึงประโยชน์หรือโทษของการเข้าสู่สังคมไร้เงินสดแล้วเกิดความรู้สึกด้านบวกหรือลบ ก็จะทำไปสู่การมีพฤติกรรมพร้อมหรือไม่พร้อมเข้าสู่สังคมไร้เงินสดต่อไป ในขณะที่การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงมีผลไม่มากนัก เนื่องจากการรับรู้เกี่ยวกับสังคมไร้เงินสดในสังคมไทยยังไม่แพร่หลายมากนักจึงยังไม่มีกลุ่มอ้างอิงที่ชัดเจนในเรื่องดังกล่าวที่จะมีอิทธิพลต่อมีการพฤติกรรมพร้อมหรือไม่พร้อมเข้าสู่การใช้ระบบสังคมไร้เงินสดไม่มากพอจากผลการวิจัยผู้วิจัยเสนอแนะ ดังนี้ จากการศึกษาที่พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นเยาวชนและกลุ่มที่สูงอายุ มีความพร้อมเข้าสู่สังคมไร้เงินสดมาก ซึ่งทั้ง 2 กลุ่มนี้มีความอ่อนไหวหลายประการ ผู้ดำเนินการควรปรับปรุงพัฒนาเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับการใช้งานแก่วัยต่างๆ นอกจากนี้จากการศึกษาที่พบว่า การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง ทัศนคติ ความรู้ด้านเทคโนโลยี และ การรับรู้เทคโนโลยี **มีผลต่อ**ความพร้อมเข้าสู่สังคมไร้เงินสด ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น รัฐบาล หรือองค์กรทางการเงิน ควรจัดการเตรียมความพร้อมแก่ผู้ใช้ในระดับต่างๆ เช่น จัดอบรมด้านเทคโนโลยี ทำเอกสารการเรียนรู้อย่างละเอียด การสร้างทัศนคติที่ดีต่อระบบไร้เงินสด และควรนำเสนอความสำคัญเชิงนโยบายในการเตรียมความพร้อมของประชาชนทั้งด้านเทคโนโลยี ทัศนคติ สังคม วัฒนธรรมโดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องด้านเศรษฐกิจและการเงิน

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนต์ฉบับนี้จัดทำขึ้นโดยมุ่งหวังให้เป็นประโยชน์แก่ผู้สนใจทั่วไป และสอดคล้องกับสถานการณ์สังคมและเศรษฐกิจ ณ ขณะจัดทำวิทยานิพนต์เรื่องนี้ วิทยานิพนต์ฉบับนี้ได้รับความกรุณาจาก รศ.ดร.บดินทร์ รัศมีเทศ อาจารย์ที่ปรึกษาการจัดทำวิทยานิพนต์ และ ดร.กมลพรรณ แสงมหาชัย อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม กรุณาให้คำแนะนำในการปรับแก้เพื่อให้เกิดความสมบูรณ์เชิงวิชาการและก่อเกิดประโยชน์แก่ผู้สนใจในเรื่องนี้อย่างแท้จริง ผู้จัดทำวิทยานิพนต์ขอน้อมมอบกุศลและคุณประโยชน์ใดๆที่ก่อเกิดจากวิทยานิพนต์ฉบับนี้แด่บิดามารดา ผู้มีพระคุณสนับสนุนการศึกษาไทย และบูรพคณาจารย์ที่ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้แก่ผู้จัดทำวิทยานิ

พนต์ทั้งในอดีตและปัจจุบัน ตลอดจนผู้ให้การสนับสนุนตอบแบบสอบถามในการทำวิทยานิพนต์ฉบับนี้ จงประสบแด่ความสุขและเจริญด้วยธรรมนำไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองในการดำเนินชีวิตตลอดไป

เอกสารอ้างอิง

กัลยา วาณิชย์บัญชา. (2549). **การใช้ SPSS for Windows ในการวิเคราะห์ข้อมูล**.กรุงเทพฯ : คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

จิญาดา แก้วแทน. (2557). **ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับการใช้บริการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ผ่านอุปกรณ์สมาร์ทโฟน กรณีศึกษาในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปทุมธานี**. การค้นคว้าอิสระหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาการบัญชี. คณะบริหารธุรกิจ: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

ชวิศา พุ่มดนตรี.)2559(. **ปัจจัยที่ส่งผลต่อการยอมรับการใช้บริการพร้อมเพย์)PromptPay) ของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล**. การค้นคว้าอิสระหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

พรชนก พลาบูลย์. (2558). **การยอมรับนวัตกรรมและเทคโนโลยี การใช้เทคโนโลยี และพฤติกรรมผู้บริโภคที่ส่งผลต่อความตั้งใจของประชาชนในการใช้บริการธุรกรรมทางการเงินผ่านระบบพร้อมเพย์(promptpay) ของรัฐบาลไทย**. การค้นคว้าอิสระ หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาการบัญชี. คณะบริหารธุรกิจ: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

Matemate. (2017). ผลวิจัยบอก คนไทยสนใจซื้อของด้วย Mobile Wallet มากขึ้น ถ้าปลอดภัยและมีโปรโมชั่น สืบค้นจาก https://brandinside.asia/research-viza-thai-use-mobile-wallet-more เมื่อ 10 มีนาคม 2018

Visa. (2017). **Cashless Cities: Realizing the Benefits of Digital Payments.** Visa's Global Public Policy group.

ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตในการทำงานกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัทชั้นนำกลุ่มอุตสาหกรรมรับเหมาก่อสร้างในประเทศไทย

The Relationship between Quality of Work Life and Performance Efficiency of Employees in Leading Companies in Construction Industry of Thailand.

ปานิสรา ทิตาทร[1*]

Panisara Thitatorn[1*]

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ระดับคุณภาพชีวิตในการทำงานและระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน รวมถึงศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตในการทำงานกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานในบริษัทชั้นนำกลุ่มอุตสาหกรรมรับเหมาก่อสร้างเรียงตามรายได้ปี2560จำนวน 10 อันดับแรกของประเทศไทย โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นพนักงานปฏิบัติงานที่สำนักงานใหญ่จำนวน 406 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม และสถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลคือ เชิงพรรณนา และเชิงอนุมาน ผลวิจัยพบว่า ระดับคุณภาพชีวิตในการทำงานและระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานอยู่ในระดับมาก มีความสัมพันธ์กันในทิศทางเดียวกันและเมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่าปัจจัยด้านขอบเขตของงานและชีวิตส่วนตัวมีความสัมพันธ์กับด้านคุณภาพของงานมีความสัมพันธ์ในระดับสูง มีข้อเสนอแนะให้มีการกำหนดนโยบายและส่งเสริมเรื่องคุณภาพชีวิตของพนักงานโดยอาจจะวางแผนและบรรจุเข้าในแผนกลยุทธ์ของบริษัทให้ครบทุกด้านและขยายผลไปถึงพนักงานที่ไม่ได้อยู่ประจำสำนักงาน เช่นพนักงานก่อสร้างประจำในโครงการต่างๆ

ABSTRACT

The purpose of study is to study in aspect of a Quality of Work Life and the level of Performance Efficiency, which is include the relation of the Quality of Work Life versus a Level of Performance Efficiency of Leading Companies in Construction Industry Top ten companies in Thailand. This study performs randomly on 460 employees who work at Head Quarter, by gathering information which are Questionnaire, Statistics Data Analysis; both Descriptive and Inferential statistics and research. The Result study reveals the Quality of Work Life and Level of Performance Efficiency are at High level with correlation at same direction. Furthermore, in a Detail Perspective, shown the factor of Job Description and Personal Life has a high level of relation towards the Quality of Work. The Study Recommendation is defining the Policy and promotes the Employee Quality Life by establish as a Strategic Management of company. Moreover, gradually apply to employee who does not work in the Office such as construction site employee.

Keyword: Quality of work life, Performance efficiency, Employees and Construction Industry

*Corresponding Author; E-mail address: **panisara.thi@ku.th**

[1] ภาควิชาการจัดการ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพฯ 10900

[1] Department of Management, Faculty of Business Administration, Kasetsart University, Bangkok 10900

คำนำ

คุณภาพชีวิตในการทำงาน (Quality of work life) มีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับการทำงานในปัจจุบัน เนื่องจากคนถือเป็นทรัพยากรที่สำคัญ และยังเป็นต้นทุนทางสังคมที่มีคุณค่า คนส่วนใหญ่ต้องทำงานเพื่อให้ชีวิตดำรงอยู่ได้และตอบสนองความต้องการพื้นฐาน และค่าครองชีพที่สูงขึ้น เมื่อคนต้องใช้เวลาในที่ทำงานเป็นส่วนใหญ่ จึงควรมีสภาวะที่เหมาะสม ทำให้เกิดความสุขทั้งร่างกายและจิตใจ มีความรู้สึก คุณภาพชีวิตการทำงานมีผลต่อการทำงานมาก (ทิพวรรณ ศิริคูณ, 2542) นอกจากนั้นยังเป็นส่วนสำคัญต่อผลการดำเนินงานขององค์กร เพราะหากคนหรือพนักงานมีคุณภาพชีวิตในการทำงานที่ดีแล้ว จะเป็นปัจจัยที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงชีวิตการทำงานให้ดีขึ้น ซึ่งย่อมทำให้ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานดีขึ้นได้ด้วย (วินัย มาลีสา, 2553)

ปัจจุบันรัฐบาลภายใต้การนำของของ คสช. (คณะรักษาความสงบแห่งชาติ) ให้ความสำคัญกับการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานของประเทศโดยเร่งลงทุนโครงการขนาดใหญ่ใช้เม็ดเงินลงทุนสูงดำเนินการโดยรัฐบาล (Mega project) เพื่อประโยชน์แก่สาธารณชน โดยเฉพาะในด้านคมนาคมขนส่ง เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะพื้นฐานด้านการขนส่งและคมนาคม โดยเน้นระบบรางเป็นหลัก เฉพาะในกรุงเทพฯและปริมณฑลจะมีการก่อสร้างรถไฟฟ้าทั้งหมด 10 สาย ในต่างจังหวัดมีการก่อสร้าง รถไฟความเร็วสูงเส้นทางกรุงเทพฯ-หนองคาย รวมถึงก่อสร้างรถไฟรางคู่อีกหลายเส้นทาง เพื่อเชื่อมโยงเมืองต่อเมืองโดยเชื่อมเหนือ กลาง อีสานใต้ และโครงการพัฒนาสนามบินพาณิชย์ต่างๆ (สมคิด จาตุศรีพิทักษ์, 2561) ดังนั้นกลุ่มอุตสาหกรรมรับเหมาก่อสร้างจะเติบโตไปพร้อมกับการพัฒนาประเทศ เพราะหากรัฐบาลมีการลงพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของประเทศอย่างต่อเนื่องจะทำให้งบประมาณจำนวนมากกระจายไปสู่บริษัทรับเหมาก่อสร้าง อย่างไรก็ตามในการดำเนินโครงการต่างๆให้แล้วเสร็จนั้น ปัจจัยที่สำคัญสำหรับโครงการ คือพนักงานที่อยู่ในกลุ่มอุตสาหกรรมรับเหมาก่อสร้าง ดังนั้น เพื่อให้ผลงานของบริษัทดี คุณภาพชีวิตการทำงาน น่าจะเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลกระทบต่อพนักงานเป็นสำคัญ ซึ่งถ้าหากเกิดสภาพปัญหาคุณภาพชีวิตการทำงานที่ไม่ได้มาตรฐาน จะส่งผลกระทบต่อการปฏิบัติงานในโครงการต่างๆ ในครั้งนี้ผู้วิจัยสนใจศึกษาเกี่ยวกับ ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตในการทำงานกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัทชั้นนำกลุ่มอุตสาหกรรมรับเหมาก่อสร้างในประเทศไทย

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

เพื่อศึกษาระดับคุณภาพชีวิตในการทำงานและประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงาน และความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตในการทำงานกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัทชั้นนำกลุ่มอุตสาหกรรมรับเหมาก่อสร้างในประเทศไทย

ขอบเขตการศึกษาวิจัย

ศึกษาคุณภาพชีวิตในการทำงานและประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานที่ปฏิบัติงานในสำนักงานใหญ่ของบริษัทชั้นนำกลุ่มอุตสาหกรรมรับเหมาก่อสร้างที่มีรายได้สูงสุด 10 อันดับแรกประจำปี 2560 (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2561) ได้แก่ บมจ.อิตาเลียนไทย ดีเวล๊อปเมนต์, บมจ.ช.การช่าง,บมจ.ชิโน-ไทย เอ็นจีเนียริ่ง แอนด์คอนสตรัคชั่น, บมจ.ยูนิค เอ็นจิเนียริ่ง แอนด์ คอนสตรัคชั่น, บมจ.เนาวรัตน์พัฒนาการ, บมจ.คริสเตียนีและนีลเส็นไทย, บมจ.ซินเท็ค คอนสตรัคชั่น, บมจ.เพาเวอร์ไลน์ เอ็นจิเนียริ่ง, บมจ.พรีบิลท์ และ บมจ.ซีฟโก้

ทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้อง

คุณภาพชีวิตในการทำงานถือเป็นเป้าหมายสำคัญของการปฏิบัติงานเพราะการทำงานก่อให้เกิดรายได้ ซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญในการดำรงชีวิต และมีความสุขในการทำงานมีความมั่นคงในการทำงาน มีความก้าวหน้าในด้านหน้าที่การงาน ได้รับค่าตอบแทนที่เหมาะสมและเพียงพอกับเศรษฐกิจในปัจจุบัน รวมไปถึงได้รับความพึงพอใจในการทำงานของตนเอง (กิติคุณ ซื่อสัตย์ดี,2557) แต่หากพนักงานมีคุณภาพชีวิตที่ไม่ดีผลกระทบที่จะตามมาคือ การขาดความพึงพอใจในการทำงาน การหยุดงานบ่อย ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานลดลง สุขภาพจิตไม่ดีมีการลาออกจากงานเพิ่มมากขึ้น ส่งผลต่อองค์กรทำให้บริษัทอาจประสบกับปัญหาโครงการต่างๆล่าช้าหรือไม่แล้วเสร็จและในที่สุดก็ไม่สามารถดำเนินงานต่างๆ ต่อไปได้

Huse and Cummings (1985) กล่าวว่า คุณภาพชีวิตการทำงาน เป็นความสอดคล้องกันระหว่างความสมปรารถนา หรือความพึงพอใจในงานของบุคคลกับประสิทธิผลขององค์กร หรืออีกนัยหนึ่งคือ ประสิทธิผลขององค์กรอันเนื่องมาจากความผาสุกในงานของผู้ปฏิบัติงาน เป็นผลสืบเนื่องมาจากการรับรู้ประสบการณ์ในการทำงาน ซึ่งทำให้พนักงานมีความพึงพอใจในงานนั้นๆ คุณภาพชีวิตการทำงานจะส่งผลต่อองค์กร 3 ประการคือ ช่วยเพิ่มผลผลิตขององค์กร ช่วยเพิ่มพูนขวัญและกำลังใจของผู้ปฏิบัติงาน ตลอดจนเป็นแรงจูงใจในการทำงาน และช่วยปรับปรุงศักยภาพของผู้ปฏิบัติงานด้วย ทั้งนี้ได้วิเคราะห์ลักษณะคุณภาพชีวิตในการทำงานว่ามีลักษณะต่าง ๆ 8 ด้าน คือ ผลตอบแทนที่ยุติธรรมและเพียงพอ (Adequate and Fair Compensation), สถานภาพที่ทำงานปลอดภัย ไม่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ (Safe and Healthy Environment), การพัฒนาศักยภาพของผู้ปฏิบัติงาน (Development of Human Capacities), ความก้าวหน้า (Growth), สังคมสัมพันธ์ (Social Integration), ลักษณะการบริหารงาน (Constitutionalism), ภาวะอิสระจากงาน (Total Life Space) และความภูมิใจในองค์กร (Organizational Pride)

Walton (1974อ้างถึงใน วรวรรณ ตอวิวัฒน์, 2555: 10) อธิบายว่าคุณภาพชีวิตการทำงานประกอบด้วยลักษณะต่างๆ 8 ประกอบ คือ รายได้และผลตอบแทนที่ยุติธรรมและเพียงพอ (Adequate and Fair Compensation), ความปลอดภัยและสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ดี (Safe and Healthy Working Conditions), การเปิดโอกาสในการพัฒนาศักยภาพ และขีดความสามารถของพนักงาน (Immediate Opportunity to Use and Develop Human Capacities), การสร้างโอกาสในความก้าวหน้าและความมั่นคง (Future Opportunity for Continued Growth and Security), การบูรณาการทางสังคมหรือการทำงานร่วมกัน (Social Integration in the Work Organization), สิทธิของพนักงาน (Constitutionalism in the Work Organization), ขอบเขตของงานและชีวิตส่วนตัว (Work and the Total Life Space) และ ลักษณะงานที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม (The Social Relevance of the Work Life)

ดังนั้น คุณภาพชีวิตการทำงาน จึงหมายถึง สิ่งเกี่ยวข้องกับชีวิตการทำงาน เช่น เงินเดือน เวลาในการทำงาน ความก้าวหน้าในการทำงาน สภาพแวดล้อมการทำงาน และความสัมพันธ์กับคนในที่ทำงาน โดยมีเป้าหมาย เพื่อเพิ่มความพึงพอใจในงาน และการลดความตึงเครียดทางจิตใจ ซึ่งถือเป็นสิ่งสำคัญในการปรับปรุงคุณภาพชีวิตในการทำงาน

ในด้านประสิทธิภาพการปฏิบัติงานนั้น หมายถึง “ความสามารถที่ทำให้เกิดผลในการทำงาน เช่น อัตราความแตกต่างระหว่างปัจจัยนาเข้า (Input) และ ผลผลิตที่ออกมา (Output) และเห็นว่า “ประสิทธิภาพ” สามารถมองได้ในแง่มุมของ ค่าใช้จ่าย หรือ ต้นทุนการผลิต (Input) เช่น การใช้ทรัพยากรทั้ง คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ เทคโนโลยี ที่มีอยู่อย่างประหยัด คุ้มค่า และเกิดการสูญเสียน้อยที่สุด หรือ แง่มุมของกระบวนการบริหาร (Process) เช่น การทำงานที่ถูกต้องได้มาตรฐานรวดเร็ว และใช้เทคโนโลยีที่สะดวกสบายกว่าเดิม หรือ แง่มุมของผลลัพธ์ เช่น การทำงานที่มีคุณภาพ มีผลกำไร ผลิตทันต่อเวลาที่กำหนด ผู้ปฏิบัติงานมีจิตสำนึกที่ดีต่อ การทำงาน และบริการเป็นที่พอใจของลูกค้า” (ธิดารัตน์ สินแสง,2556) และตามแนวความคิดของ ปีเตอร์สัน และ พลอแมน (Peterson and Plowman, 1953 : 437-438) กล่าวว่า การพัฒนาประสิทธิภาพการทำงาน ด้านการตระหนักถึงประโยชน์ส่วนรวมขององค์กร หมายถึง การรับรู้ถึงภารกิจขององค์กรและรักษาผลประโยชน์ขององค์กรมีการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น โดยใช้เหตุผลและหลักการ ใช้ดุลยพินิจตัดสินใจ การสร้างภาพลักษณ์ที่ดีในองค์กรและการปฏิบัติงาน ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อองค์กร และสรุปองค์ประกอบของประสิทธิภาพไว้ 4 ข้อ (Peterson and Plowman, 1989) ประกอบด้วย คุณภาพของงาน (Quality)จะต้องมีคุณภาพสูงคือผู้ผลิตและผู้ใช้ได้ประโยชน์คุ้มค่าและมีความพึงพอใจผลการทำงานมีความถูกต้องได้มาตรฐาน รวดเร็ว และควรก่อเกิดประโยชนต่อองค์กรและสร้างความพึงพอใจของลูกค้า หรือผู้มารับบริการ, ปริมาณงาน (Quantity) งานที่เกิดขึ้นจะต้องเป็นไปตามความคาดหวังของหน่วยงานโดยผลงานที่ปฏิบัติได้มีปริมาณที่เหมาะสมตามที่กำหนดในแผนงาน หรือเป้าหมายที่บริษัทวางไว้, เวลา (Time) คือเวลาที่ใช้ในการดำเนินงานจะต้องอยู่ในลักษณะที่ถูกต้องตามหลักการเหมาะสมกับงาน และค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน (Costs) ในการดำเนินงานทั้งหมดจะต้องเหมาะสมกับงานและวิธีการคือจะต้องมีประสิทธิภาพลงทุนน้อยและให้ได้ผลกำไรมากที่สุด

ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตในการทำงานกับประสิทธิผลการปฏิบัติงาน ของอุสุมา ศักดิ์ไพศาล (2556, 18)ได้ให้ความหมาย คุณภาพชีวิตการทำงานว่า หมายถึง การรับรู้ของพนักงาน ที่มีต่องานที่ทำและทุกอย่างที่เกี่ยวข้อง ซึ่งหากพนักงานมีความพึงพอใจ และได้รับการตอบสนองต่อความต้องการทางด้านร่างกายและจิตใจ สังคม เศรษฐกิจ และการดาเนินชีวิตที่ดี ส่งผลให้พนักงานมีความสุขในการทำงาน นำไปสู่ประสิทธิภาพ และประสิทธิผลของพนักงานและองค์กร ซึ่งสอดคล้องกับ ศิริวรรณ เสรีรัตน์และคณะ (2550, 166) ที่ไว้ว่าในการบริหารงานขององค์กรให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ผู้บริหารจำเป็นจะต้องจูงใจบุคลากรในองค์กรเพื่อเป็นการกระตุ้นให้พนักงานในองค์กรมีกำลังใจ มีความตั้งใจและเต็มใจที่จะปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มความสามารถ เพราะบุคคลที่ได้รับการจูงใจที่เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการจะทำงานอย่างเต็มความสามารถ มุ่งมั่นที่จะให้ผลงานออกมาดีที่สุด ซึ่งจะส่งผลต่อความเจริญก้าวหน้าขององค์กรและความสำเร็จของตัวบุคคลด้วย ปัจจัยที่ทำให้บุคคลแสดงพฤติกรรมก็คือ ความต้องการทั้งทางร่างกายและทางจิตใจ เช่น ต้องการค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม การเลื่อนตำแหน่ง การยอมรับ การยกย่อง เป็นต้น

กรอบแนวคิด

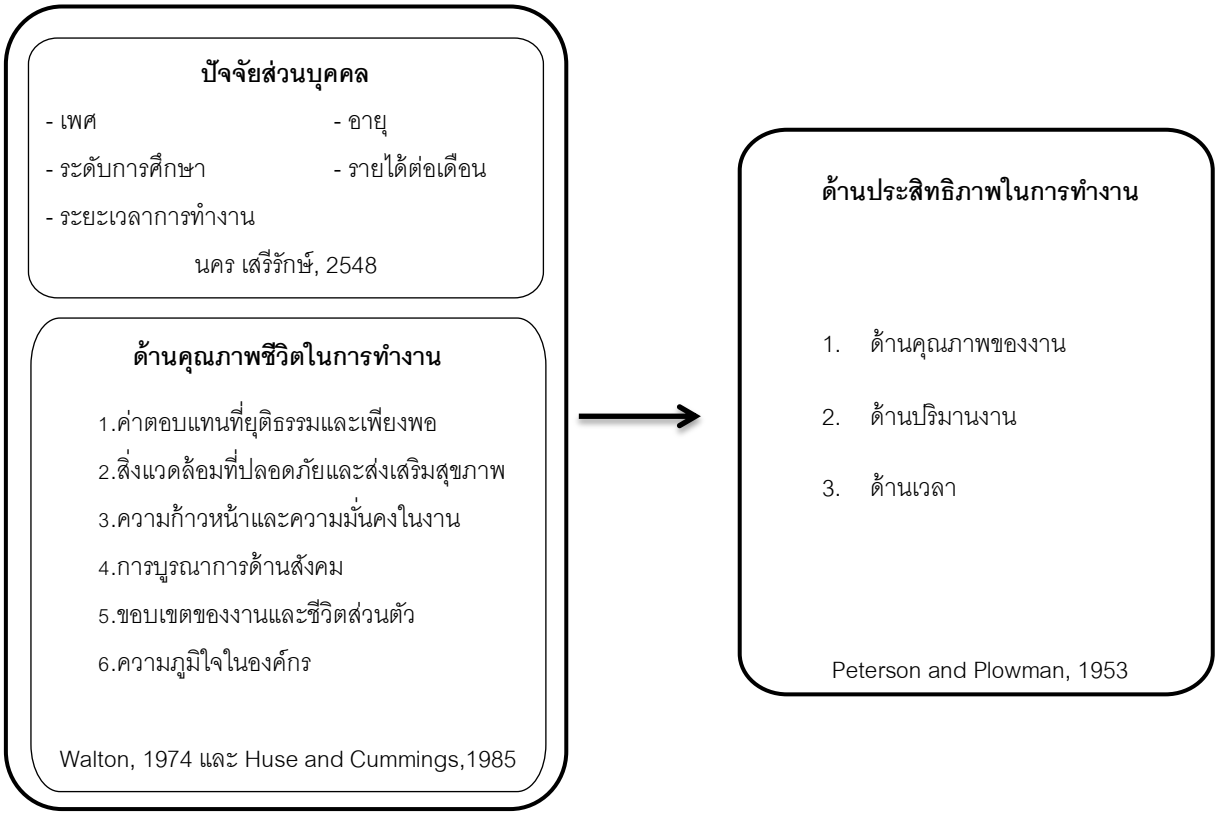

ในการวิจัยครั้งนี้ศึกษาคุณสมบัติส่วนบุคคล ซึ่งข้อมูลที่ได้บ่งชี้ให้ทราบเกี่ยวกับเรื่องส่วนบุคคล หรือคุณลักษณะส่วนบุคคล เช่น เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา ระยะเวลาการปฏิบัติงานในองค์การจนถึงปัจจุบัน อัตราเงินเดือน เป็นต้น (นคร เสรีรักษ์, 2548) ด้านคุณภาพชีวิตในการทำงานได้ใช้แนวคิดของ Walton, 1974 และ Huse and Cummings,1985 โดยคัดเลือกมา 6 ด้าน คือ ค่าตอบแทนที่ยุติธรรมและเพียงพอ, สิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัยและส่งเสริมสุขภาพ, ความก้าวหน้าและความมั่นคงในงาน, การบูรณาการด้านสังคม, ขอบเขตของงานและชีวิตส่วนตัว และความภูมิใจในองค์กร เป็นตัวแปรอิสระ สำหรับประสิทธิภาพในการทำงานใช้แนวคิดของ Peterson and Plowman, 1953 จำนวน 3 ด้าน คือ คุณภาพของงาน, ปริมาณงาน และเวลาที่ใช้ในการดำเนินงาน เป็นตัวแปรตาม ในครั้งนี้ ผู้วิจัยไม่ได้นำด้านค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานมาใช้เนื่องจากบริษัทกลุ่มตัวอย่างมีผลประกอบการที่ดีและมีรายได้รวมอันดับต้นๆประเทศจึงถือได้ว่าด้านการดำเนินงานประสบความสำเร็จ

วิธีการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ พนักงานประจำที่ปฏิบัติงานในสำนักงานใหญ่บริษัทกลุ่มอุตสาหกรรมรับเหมาก่อสร้าง 10 อันดับแรกของประเทศไทย จำนวน 16,936 คน (รายงานประจำปี ,2560) โดยกลุ่มตัวอย่างเลือกสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Random Sampling) จำนวน 10 บริษัท และกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามตาราง Krejcie & Morgan (1970)ใช้ในการประมาณค่าสัดส่วนของประชากร กำหนดให้สัดส่วนของลักษณะที่สนใจในประชากร เท่ากับ 0.5 ระดับความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ 5% และระดับความเชื่อมั่น 95% โดยขนาดประชากรจำนวน 15,000 ได้กลุ่มตัวอย่าง 375 และ ขนาดประชากรจำนวน 20,000 ได้กลุ่มตัวอย่าง 377 ดังนั้นจึงศึกษากลุ่มตัวอย่างประมาณ 400 คน โดยส่งแบบสอบถามบริษัทละ 40 ชุด ผ่านทางฝ่ายทรัพยากรบุคคลของแต่ละบริษัทโดยทางไปรษณีย์และการขอเข้าพบ นอกจากนั้นมีการเก็บข้อมูลโดยผู้วิจัยเข้าไปเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามกับพนักงานในช่วงพักกลางวัน ณ สำนักงานของแต่ละบริษัท ประมาณบริษัทละ10 ชุด รวมจำนวน 500 ชุดได้แบบสอบถามคืน 406 ชุด

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยสำหรับงานวิจัยนี้ คือ แบบสอบถาม ที่สร้างขึ้นจากการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและตำรำที่เกี่ยวข้อง ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารการวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยแบบสอบถาม (Questionnaire) แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของพนักงาน ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงาน จำนวน 6 ด้าน และตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงาน 3 ด้าน โดยตอนที่ 2 และ 3 เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) ของ Likert (1967) เพื่อวัดความคิดเห็นแบ่งเป็น 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด โดยการแปลผลของความคิดเห็น พิจารณาจากค่าเฉลี่ยโดยใช้เกณฑ์ของเบสท์ (Best. 1981, p. 82) โดยแบบสอบถามที่สร้างขึ้นได้ปรึกษาผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจหาความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) ของแบบสอบถาม

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ใช้ในการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคล เพศ อายุ ระดับการศึกษา ระยะเวลาการทำงาน และรายได้ โดยใช้ร้อยละ ในส่วนของคุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงาน และประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงาน ประกอบด้วย ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ใช้ในการวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมุติฐาน ปัจจัยด้านคุณภาพชีวิตการทำงานมีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร 2 ตัว โดยใช้การหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน(Pearson Product Moment Correlation; r) โดยใช้เกณฑ์การแปลขนาดความสัมพันธ์ของโคเฮ็น (Cohen, 1988) ทั้งนี้ ค่า Pearson correlation (r) จะมีค่า -1 ถึง 1 หากมีค่าติดลบ (-) จะมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงข้ามกัน หากมีค่าบวก (+) จะความสัมพันธ์กันทางเส้นตรงในทิศทางเดียวกันหรือแปรผันต่อกัน แต่หากมีค่าเป็น 0 แสดงว่าไม่มีความสัมพันธ์กัน สามารถพิจารณาระดับน้ำหนักความสัมพันธ์ (Determining the strength of the relationship) คือ r = .10 - .29 (น้อย), r = .30 - .49 (ปานกลาง) และ r = .50 - 1.0 (มาก)

ผลและอภิปรายการวิจัย

1. ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล

Table 1 Personal Data

	Sex		Age (Years old)				Education (Degree)			Period (Year)				Income (Bath)			
	Male	Female	Under 30	31–39	40 –49	50– 60	Under Bachelor	Bachelor	Master	Under 1	1 - 5	6 - 10	More than 10	Under 20,000	20,001-30,000	30,001-40,000	More than 40,000
Frequency	173	233	108	221	36	41	48	320	38	42	155	143	66	13	118	151	124
Percent	42.6	57.4	26.6	54.4	8.9	10.1	11.8	78.8	9.4	10.3	38.2	35.2	16.3	3.2	29.1	37.2	30.5

ผลการวิจัยพบว่าพนักงานในกลุ่มอุตสาหกรรมรับเหมาก่อสร้างที่ประจำสำนักงานใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 57.4) อายุอยู่ในช่วง 31-39 ปี (ร้อยละ 54.4) ระดับการศึกษาพบว่าพนักงานจบการศึกษาระดับปริญญาตรีมากที่สุดถึง ร้อยละ 78.8 ระยะเวลาในการทำงานพบว่าส่วนมากทำงานในบริษัทมาแล้ว 1-5 ปี (ร้อยละ 38.2) รายได้ของพนักงานพบว่า พนักงานในบริษัทส่วนใหญ่มีรายได้ 30,001-40,000 บาท (ร้อยละ 37.2)

2. การวิเคราะห์ข้อมูลด้านคุณภาพชีวิตการทำงาน 6 ด้าน

Table 2 Quality of Work Life Analysis

Quality of Work Life	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
1. Adequate and Fair Compensation	406	3	5	3.95	0.81
2. Safe and Healthy Environment	406	3	5	3.96	0.77
3. Future Opportunity for Continued Growth and Security	406	3	5	3.92	0.70
4. Social Integration in the Work Organization	406	3	5	3.94	0.69
5. Work and the Total Life Space	406	3	5	3.98	0.81
6. Organizational Pride	406	3	5	3.88	0.72

พบว่าระดับความคิดเห็นของพนักงานในด้านคุณภาพชีวิตการทำงานภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแล้ว พบว่าด้านขอบเขตของงานและชีวิตส่วนตัว ($\bar{x}$ = 3.98 , S.D. = 0.81) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด และ ความภูมิใจในองค์กร ($\bar{x}$ = 3.88 , S.D. = 0.72) มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด

3. การวิเคราะห์ข้อมูลด้านประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน 3 ด้าน

Table 3 Performance Efficiency of Employees Analysis

Performance Efficiency	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
1. Quality	406	3	5	3.94	0.64
2. Quantity	406	3	5	4.04	0.67
3. Time	406	3	5	4.02	0.68

พบว่าระดับความคิดเห็นของพนักงานในด้านประสิทธิภาพการปฏิบัติงานภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีด้านปริมาณงานมีค่าเฉลี่ยมากมากที่สุด $\bar{x}$ = 4.04 , S.D. = 0.67 และต่ำที่สุดคือด้าน คุณภาพของงาน มีเฉลี่ยค่า $\bar{x}$ = 3.94 , S.D. = 0.64

4. การวิเคราะห์ด้านคุณภาพชีวิตการทำงานมีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน

Table 4 Relationship between Quality of Work Life and Performance Efficiency of Employees Analysis

Quality of Work Life	Performance Efficiency			Total
	Quality	Quantity	Time	
1. Adequate and Fair Compensation	0.471**	0.482**	0.427**	**0.460****
Relationship level	Moderate	Moderate	Moderate	**ปานกลาง**
Direction	+	+	+	**+**
2. Safe and Healthy Environment	0.467**	0.441**	0.376**	**0.428****
Relationship level	Moderate	Moderate	Moderate	**Moderate**
Direction	+	+	+	**+**
3. Future Opportunity for Continued Growth and Security	0.476**	0.405**	0.393**	**0.425****
Relationship level	Moderate	Moderate	Moderate	**Moderate**
Direction	+	+	+	**+**
4. Social Integration in the Work Organization	0.448**	0.449**	0.375**	**0.424****
Relationship level	Moderate	Moderate	Moderate	**Moderate**
Direction	+	+	+	**+**
5. Work and the Total Life Space	0.537**	0.472**	0.438**	**0.482**4**
Relationship level	More	Moderate	Moderate	**Moderate**
Direction	+	+	+	**+**
6. Organizational Pride	0.456**	0.420**	0.358**	**0.411****
Relationship level	Moderate	Moderate	Moderate	**Moderate**
Direction	+	+	+	**+**
Total	**0.476****	**0.445****	**0.395****	0.438**
Relationship level	**Moderate**	**Moderate**	**Moderate**	**Moderate**
Direction	**+**	**+**	**+**	**+**

ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ด้านคุณภาพชีวิตการทำงานกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 พบว่า ผลของการวิเคราะห์คุณภาพชีวิตในการทำงานในด้าน ค่าตอบแทนที่ยุติธรรมและเพียงพอ, สิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัยและส่งเสริมสุขภาพ, ความก้าวหน้าและความมั่นคงในงาน, การบูรณาการด้านสังคม, ขอบเขตของงานและชีวิตส่วนตัว และความภูมิใจในองค์กร มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน ในด้านคุณภาพของงาน, ปริมาณงาน และเวลา มีความสัมพันธ์ปานกลางและมีทิศทางเป็นบวก (+) มีเพียงด้านขอบเขตของงานและชีวิตส่วนตัวมีความสัมพันธ์ กับด้านคุณภาพของงานระดับความสัมพันธ์มากและมีทิศทางเป็นบวก (+) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ 0.537 เท่านั้น ส่วนภาพรวมระดับความสัมพันธ์ปานกลางและมีทิศทางเป็นบวก (+) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ 0.438

สรุป

จากการศึกษาครั้งนี้พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตในการทำงานกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัทชั้นนำกลุ่มอุตสาหกรรมรับเหมาก่อสร้างในประเทศไทยโดยเรียงตามลำดับรายได้รวมสูงสุด 10 บริษัทนั้น พบว่าพนักงานประจำที่ปฏิบัติงานที่สำนักงานใหญ่ของกลุ่มบริษัทเหล่านี้ ส่วนมากเป็นเพศหญิง มีอายุเฉลี่ย 31-39 ปี ระดับการศึกษา ปริญญาตรี มีอายุงานประมาณ 1-5 ปีและมีรายได้อยู่ในช่วง 30,001-40,000 บาท ส่วนการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของพนักงานในด้านคุณภาพชีวิตการทำงานทั้ง 6 ด้าน

และด้านประสิทธิภาพการปฏิบัติงานทั้ง 3 ด้าน ภาพรวมอยู่ในระดับมาก อาจจะเนื่องมาจากทางบริษัทให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัยเพราะเป็นธุรกิจรับเหมาก่อสร้างที่ต้องคำนึงถึงเรื่องความปลอดภัยเป็นอย่างมาก ส่วนในเรื่องค่าตอบแทนที่ยุติธรรมและเพียงพอพบว่าพนักงานส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยประมาณ 30,001-40,000 บาท ซึ่งระดับการศึกษาปริญญาตรีถือได้ว่ารายได้ค่อนข้างสูงเมื่อเทียบกับอุตสาหกรรมอื่นๆ และอาจส่งผลในเรื่องคุณภาพของงานด้วย นอกจากนี้ พนักงานมีความภูมิใจในองค์กรอาจเพราะผลงานโครงสร้างพื้นฐานต่างๆที่บริษัทเหล่านี้สร้างขึ้นเป็นประโยชน์ต่อคนทั้งประเทศ ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ด้านคุณภาพชีวิตการทำงานกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานพบว่าภาพรวมระดับความสัมพันธ์ปานกลางและมีทิศทางเป็นบวก มีเพียงด้านขอบเขตของงานและชีวิตส่วนตัวมีความสัมพันธ์กับด้านคุณภาพของงานระดับความสัมพันธ์มาก ดังนั้น ผู้บริหารและฝ่ายทรัพยากรบุคคลควรมีแผนพัฒนาความสัมพันธ์ด้านคุณภาพชีวิตการทำงานกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานให้อยู่ในระดับมากขึ้น โดยเฉพาะด้านขอบเขตของงานและการยกระดับชีวิตส่วนตัวของพนักงานเพื่อคุณภาพที่ดียิ่งขึ้น

จากผลดังกล่าว ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะคือ ให้มีการกำหนดนโยบายและส่งเสริมเรื่องคุณภาพชีวิตของพนักงานโดยอาจจะวางแผนและบรรจุเข้าในแผนกลยุทธ์ของบริษัทให้ครบทุกด้าน และให้ขยายผลไปถึงพนักงานที่ไม่ได้อยู่ประจำสำนักงาน เช่นพนักงานก่อสร้างประจำในโครงการต่างๆ ซึ่งพนักงานเหล่านี้คงมีความต้องการคุณภาพชีวิตที่ดีด้วยโดยเฉพาะเรื่องความปลอดภัยในการทำงาน และข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลเพิ่มขึ้นเช่น สถานภาพและตำแน่งงานซึ่งอาจจะมีผลต่อความสัมพันธ์ระหว่าง คุณภาพชีวิตการทำงานกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน และด้านคุณภาพชีวิตการทำงานให้ครบทั้ง 8 ด้าน ด้านประสิทธิภาพการปฏิบัติงานให้ครบทั้ง 4 ด้าน รวมถึงกลุ่มตัวอย่างที่เป็นพนักงานก่อสร้างประจำในโครงการต่างๆ และ พนักงานในอุตสาหกรรมอื่นๆอีกด้วย เพื่อขยายผลให้เป็นประโยชน์กับทุกกลุ่มอุตสาหกรรมในประเทศไทย

เอกสารอ้างอิง

กิติคุณ ซื่อสัตย์ดี. 2557. **คุณภาพชีวิตการทำงานกับประสิทธิผลในการปฏิบัติงาน ของเจ้าพนักงานชวเลข สังกัดสานักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร**. สารนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเกริก, คณะศิลปศาสตร์, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์.

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย.2561.**รายชื่อบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์**. เข้าถึงเมื่อ 25 มิถุนายน 2561, จาก http://www.set.or.th/th/company/companylist.html

ทิพวรรณ ศิริคณู . 2542. **คุณภาพชีวิตในการทำงานกับความผูกพันต่อองค์การ: ศึกษากรณีบริษัทบริหารสินทรัพย์สถาบันการเงิน**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ธิดารัตน์ สินแสง. 2556. **ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงาน TMB ในเขตธุรกิจสมุทรปราการ**. วารสารการเงิน การลงทุน การตลาด และการบริหารธุรกิจ, 3(4), 63-77.

นคร เสรีรักษ์. 2548. **การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล: ข้อเสนอเพื่อการพัฒนาสิทธิรับรู้ข้อมูล ข่าวสารในกระบวนการธรรมรัฐไทย**. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

วินัย มาลีสา. 2553. **การศึกษาพฤติกรรมของพนักงานขับรถกับต้นทุนการขนส่งสินค้า กรณีศึกษา: บริษัท สุรินทร์ออม น่าเคมิคอล (ประเทศไทย) จำกัด**, วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

วรวรรณ ตอวิวัฒน์. 2555. **คุณภาพชีวิตในการทำงานกับความผูกพันต่อองค์การกรณีศึกษาข้าราชการกรมศุลกากรที่สังกัดส่วนกลาง**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกริก.

ศิริวรรณ เสรีรัตน์, สมชาย หิรัญกิตติและธนวรรณ ตั้งสินทรัพย์ศิริ. 2550. **การจัดการและพฤติกรรมองค์การ**. บริษัท ธีระฟิล์ม และไซเท็กซ์ จำกัด, กรุงเทพฯ.

สมคิด จาตุศรีพิทักษ์, 2561. ก้าวใหม่เศรษฐกิจไทย รับความท้าทายอย่างมั่นคง. **ในงาน Thailand taking off to the New Heights**. สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน(บีโอไอ)

Cohen, J. 1988. **Statistical power analysis for the behavior sciences (2nd ed)**.Lawrence Erlbaum, United States.

Huse, Edgar F. 1980. **Organization Development and Change** (2nd ed.). West Publishing Company, New York

Huse, Edgar F & Cummings, Thomas G. 1985. **Organization Development and Change**. West Publishing Company, New York

Krejicie, R.V. and Morgan.D.W. 1970. **Determining Sample Size for Research Activities**. Journal of Education and Psychological Measurement. 30(15), 608.

Likert, Rensis. 1967. **The Method of Constructing and Attitude Scale**. Wiley & Son, New York.

Peterson, E & Plowman, E. 1953. **Business Organization and Management**. Richand D. Ewin, Hom wood Illinois

Peterson, E., & Plowman, E.G. 1989. **Business organization and management**. Richand D. Ewin, Hom wood Illinois

Taro Yamane. 1967. **Statistics : an introductory analysis (2d ed)**. Harper & Row, New York.

Walton, R.. 1974. Criteria for quality of work life. In L. E. Davis, & R. L. Cherns (Eds.), **The quality of working Life: Problems, prospects, and the state of the art**. Free Press, New York.

ความเสี่ยงงานก่อสร้างประเภทงานเปลือกอาคาร กรณีศึกษาบริษัทรับเหมาก่อสร้าง

Construction Risks in Façade Work: Case Study in A Construction Company

ปาณิศา ทุยดอย[1*] และ ดั้นดุสิต โปราณานนท์[1*]

Panisa Thuidoi[1*] and Dundusid Porananond[1*]

บทคัดย่อ

การศึกษาความเสี่ยงงานก่อสร้างประเภทงานเปลือกอาคาร มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นในงานเปลือกอาคาร และวิเคราะห์ผลกระทบและความน่าจะเป็นที่จะเกิดความเสี่ยงที่กระทบต่อผู้รับเหมางานเปลือกอาคาร ผลการวิเคราะห์ถูกนำมาใช้ในการจัดลำดับความสำคัญของความเสี่ยงเพื่อสร้างแผนการตอบสนองต่อความเสี่ยงที่มีความสำคัญสูง รวมถึงเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของผู้ปฏิบัติงานในของส่วนงานที่แตกต่างกันต่อการวิเคราะห์ระดับความสำคัญของความเสี่ยง และทำการประเมินระดับความสำคัญของความเสี่ยงด้วยแบบสอบถาม ผลการศึกษาพบว่า เหตุการณ์ความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้น มีจำนวน 61 เหตุการณ์ โดยสูงสุด 5 เหตุการณ์แรก คือ ปริมาณบุคลากรไม่เพียงพอต่อปริมาณงาน ปริมาณงานที่รับเข้ามามากเกินกำลังขององค์กร มีโครงการอื่นของบริษัทที่เร่งด่วนกว่าเข้ามาทำให้โครงการที่ดำเนินการอยู่ต้องล่าช้าหรือหยุดชั่วคราว อาจเกิดการแย่งชิงทรัพยากรของโครงการในช่วงเวลาเดียวกัน และผู้รับเหมาช่วงเร่งติดตั้งงานมากจนเกินไปทำให้งานไม่เรียบร้อย ต้องมีการแก้ไขหรือเก็บงานซ้ำ จากนั้นหาแนวทางการตอบสนองความเสี่ยงด้วยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งอ้างอิงจากคู่มือแนวทางเกี่ยวกับองค์ความรู้ในการบริหารโครงการ (PMBOK® Guide) โดยแบ่งออกเป็น 5 กลยุทธ์ คือ การยกระดับ การหลีกเลี่ยง การถ่ายโอน การลดความรุนแรง และการยอมรับ

ABSTRACT

This is the study for risk management of façade work in construction project. The study's objectives are to identify potential risks in façade work and analyze impact and possibility of risks that will effect to contractor's project. The results of analysis are used for risk priority ranking to establish the response plan for high priority risks. Furthermore, this research aims to study and compare opinion of staffs from various departments there which are collected by questionnaires. The result showed 61 risks and first five high priority risks are identified as 1) inadequate staff, 2) the overwhelming workload of the organization, 3) higher priority project caused other project delay or hold, 4) scramble of project's resources and 5) the defects caused project delay by too many reworks. After ranking, the risk response plan was established using the data from experts interview. And risk response plan is presented in 5 risk response strategies according to PMBOK® Guide for Escalation, Avoid, Transfer, Mitigate and Accept strategies.

Key Words: Risk Management, Construction Risk, Façade Work

* Corresponding author; e-mail address: **panisa.palm@mail.kmutt.ac.th**

[1] บัณฑิตวิทยาลัยการจัดการและนวัตกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี

[1] Graduate School of Management and Innovation (GMI) King Mongkut's University of Technology Thonburi

คำนำ

ปัจจุบันงานก่อสร้างประเภทงานเปลือกอาคารเริ่มแพร่หลายมากขึ้น เนื่องจากเจ้าของอาคารและผู้ออกแบบสามารถออกแบบรูปลักษณ์ภายนอกของอาคารได้อย่างอิสระมากขึ้น อาทิเช่น ตึกมหานครที่มีการออกแบบเป็นลักษณะพิกเซล (Pixel) โดยงานประเภทเปลือกอาคาร (Façade work) ที่นิยมมากที่สุดคือ งานผนังกระจกอาคาร (Curtain Wall) ซึ่งนอกจากจะตกแต่งภายนอกของอาคารแล้ว ผนังกระจกยังถือว่าเป็นงานกึ่งโครงสร้างกึ่งสถาปัตยกรรม จึงมีความแข็งแรงทนทาน รวมถึงสามารถตอบสนองรูปแบบการใช้อาคารของผู้ใช้อาคารในลักษณะต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี แต่ด้วยผู้รับเหมาที่ชำนาญในงานประเภทนี้มีจำนวนค่อนข้างน้อย และวัสดุที่นำมาประกอบบานส่วนใหญ่ต้องนำเข้าจากต่างประเทศ ทำให้ผนังกระจกมีราคาค่อนข้างสูง จึงมักใช้กับอาคารที่ต้องการความหรูหราโดดเด่นมากกว่าการนำมาใช้กับงานที่พักอาศัยทั่วไป (Kazmierczak, K., & Hershfi, M., 2010)

สำหรับการเลือกใช้ระบบผนังกระจกนั้น ผู้ออกแบบต้องคำนึงถึงข้อจำกัดหลายอย่าง ไม่ว่าจะเป็นประเภทของผนังกระจก ประเภทกระจก รูปแบบการใช้งาน รวมถึงข้อจำกัดของโรงงานผู้ผลิตวัตถุดิบ หากผู้ออกแบบไม่มีความรู้ในเรื่องดังกล่าวอาจทำให้การออกแบบรูปลักษณ์ภายนอกของอาคารไม่สอดคล้องกับรูปแบบการใช้อาคาร ทำให้ต้องมีการออกแบบใหม่หลังประมูลงานแล้ว ซึ่งถือเป็นความเสี่ยงที่ผู้รับเหมางานเปลือกอาคารต้องแบกรับ อีกหนึ่งความเสี่ยงที่สำคัญคือ ความเสี่ยงจากผู้รับเหมาหลักไม่สามารถส่งมอบพื้นที่ได้ทันตามกำหนดเวลา ทำให้ผู้รับเหมางานเปลือกอาคารเข้าติดตั้งหน้างานได้ช้า อาจจะส่งผลให้วิธีการหรือขั้นตอนการติดตั้งเปลี่ยนไปได้ บางกรณีอาจเกิดจากตัวผู้รับเหมางานเปลือกอาคารเอง เช่น การถอดปริมาณงานผิดพลาด ผนังสำเร็จรูปที่ประกอบจากโรงงานไม่สามารถติดตั้งหน้างานได้ จึงอาจทำให้เกิดการรอคอยในการแก้ไขงานในส่วนดังกล่าว ซึ่งบางครั้งอาจส่งผลถึงคุณภาพของงานอีกด้วย และปัญหาหลักที่นำไปสู่การเกิดงานวิจัยนี้ มาจากทางบริษัทที่เป็นกรณีศึกษานั้น ประสบกับปัญหาการขาดแคลนวัตถุดิบ เนื่องจากมีจำนวนโครงการที่มากเกินกำลังทำให้ทาง ซัพพายเออร์ของทางบริษัท ฯ มีกำลังการผลิตไม่เพียงพอต่อความต้องการที่เพิ่มขึ้น และจะหยุดการผลิตสินค้าทันทีที่เกินโควตาที่ตกลงกันไว้ จึงเป็นผลให้แผนการดำเนินของทางบริษัทฯ ต้องหยุดชะงักในบางโครงการทันที

จากปัญหาดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาการบริหารความเสี่ยงในงานก่อสร้างประเภทงานเปลือกอาคาร (Façade work) ซึ่งบริษัทที่ใช้เป็นกรณีศึกษาเป็นบริษัทรับเหมาก่อสร้างงานเปลือกอาคารที่มีมาตรฐานและเป็นหนึ่งในผู้นำในอุตสาหกรรมนี้มาตลอด 49 ปีที่ผ่านมา โดยบริษัทฯ มีโครงการที่เสร็จสมบูรณ์แล้วกว่า 400 โครงการ ซึ่งเป็นสถานที่สำคัญในกรุงเทพฯ มากมาย โดยผู้วิจัยจะศึกษาจาก 3 กลุ่มงาน คือ กลุ่มงานสำนักงานใหญ่ กลุ่มงานโรงงานผลิต และหน่วยงานโครงการ โดยจะมีการประเมินโอกาสเกิดและผลกระทบจากความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้น รวมถึงการจัดลำดับความสำคัญของความเสี่ยง เพื่อให้ทราบถึงความเสี่ยงที่ควรได้รับการตอบสนอง โดยจะศึกษาตั้งแต่ขั้นตอนการออกแบบ (Design) การสรรหาจัดซื้อจัดจ้างทั้งจากภายในประเทศและต่างประเทศ (Purchasing) ขั้นตอนการผลิต (Production) ไปจนถึงการติดตั้งที่โครงการก่อสร้าง (Installation) และการส่งมอบงาน (Handover)

การดำเนินการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างในการศึกษา

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ คือ บุคลากรในบริษัทรับเหมาก่อสร้างงานเปลือกอาคารเท่านั้น ในการค้นหาความเสี่ยงจะใช้วิธีการสัมภาษณ์จากผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์ในการทำงานด้านงานเปลือกอาคารไม่น้อยกว่า 5 ปี และใช้แบบสอบถามในสำรวจค่าระดับโอกาสและผลกระทบจากความเสี่ยงกับบุคลากรภายในองค์กร ได้แก่ สำนักงานใหญ่ (Head Office), โรงงานผลิต (Factory) และหน่วยงานโครงการ (Site)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมถึงนำโครงสร้างงานของงานเปลือกอาคาร (Work Breakdown Structure : WBS) มาใช้เป็นเครื่องมือในการจัดทำแบบสัมภาษณ์เพื่อให้ได้เหตุการณ์ความเสี่ยงย่อยที่ครอบคลุมทั้งโครงการ

2) การระบุความเสี่ยงจะใช้วิธีการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญซึ่งมีประสบการณ์ด้านงานเปลือกอาคารอย่างน้อย 5 ปี และบุคลากรในบริษัทผู้รับเหมางานเปลือกอาคาร (Façade Contractor) ที่ใช้เป็นกรณีศึกษา ด้วยลักษณะคำถามปลายเปิด (Opened End) โดยผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่านจะมาจากส่วนงานต่าง ๆ ซึ่งครอบคลุมทั้งกระบวนการทำงานและโครงการ ซึ่งมีผู้ให้สัมภาษณ์ ดังนี้

(1) Senior Vice President	จำนวน	1	คน
(2) Vice President (Production and Warehouse)	จำนวน	1	คน
(3) Project Manager	จำนวน	2	คน
(4) Engineer	จำนวน	1	คน

และทำการจัดหมวดหมู่ของเหตุการณ์ความเสี่ยงด้วยการอ้างอิงจากโครงสร้างความเสี่ยง (Risk Breakdown Structure : RBS) ของ PMBOK® Guide 6th Edition

3) ความเสี่ยงที่ถูกระบุจากผู้เชี่ยวชาญในข้อทั้งหมด จะถูกตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม (Index of Item Objective Congruence) และทดสอบความน่าเชื่อถือของแบบสอบถาม (Reliability) ด้วยวิธี Cronbach Alpha Reliability Test Method จึงจะนำมาจัดทำแบบสอบถามสำรวจระดับความน่าจะเป็นที่จะเกิดขึ้น และระดับผลกระทบของความเสี่ยงนั้นต่อวัตถุประสงค์ของโครงการกับกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

4) รวบรวมแบบสอบมาทำการวิเคราะห์และจัดความสำคัญความเสี่ยงเพื่อสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ (Expert Judgement) หาแนวทางการตอบความเสี่ยง ตามวิธีการของ PMBOK® ซึ่งมีผู้ให้สัมภาษณ์ ดังนี้

(1) Senior Vice President	จำนวน	1	คน
(2) Vice President (Production and Warehouse)	จำนวน	1	คน
(3) Project Manager	จำนวน	1	คน

การวิเคราะห์ข้อมูล

เกณฑ์ที่ใช้ประเมินโอกาสที่จะเกิดหรือความน่าจะเป็นของความเสี่ยงที่จะเกิด และเกณฑ์ที่ใช้ในการประเมินผลกระทบสามารถอ้างอิงได้จาก Table 1 และ 2 โดยผลลัพธ์ที่ได้จากการหาค่าระดับความสำคัญของความเสี่ยงสามารถจำแนกออกเป็น 3 ระดับตาม Table 3 คือ ระดับความเสี่ยงสูง (สีแดง) ระดับความเสี่ยงปานกลาง (สีเหลือง) และระดับความเสี่ยงต่ำ (สีเขียว)

Table 1 Evaluation of Risk Probability

Probability		Criteria	Probability Rate
Very High	5	Always Possible	81 – 100%
High	4	Often Possible	61 – 80%
Moderate	3	Moderately Possible	41 – 60%
Low	2	Occasionally Possible	21 – 40%
Very Low	1	Rarely Possible or Never	0 – 20%

ที่มา : ธนพล จตุรงค์ธวัชชัย (2557)

Table 2 Evaluation of Risk Impact

Impact		Risk Impact		
		Budget	Schedule	Quality
Very High	5	Budget Increase > 40%	Cannot handover	Deterioration
High	4	Budget Increase > 20%	Delay more than 30 days	Frequent correction
Moderate	3	Budget Increase > 10%	Delay more than 15 days	Moderate correction
Low	2	Budget Increase > 5%	Delay more than 7 days	Occasional correction
Very Low	1	Budget Increase < 5%	Delay more than 7 days	Rare Correction

ที่มา : ณภัทร ทองประยูร (2557)

Table 3 Risk priority ranking

Risk Assessment Matrix			Impact				
			Very Low	Low	Moderate	High	Very High
			1	2	3	4	5
Probability	Very High	5	5	10	15	20	25
	High	4	4	8	12	16	20
	Moderate	3	3	6	9	12	15
	Low	2	2	4	6	8	10
	Very Low	1	1	2	3	4	5

ที่มา : PMI (2017)

แนวทางการตอบสนองความเสี่ยง

กลยุทธ์ที่ใช้ในการตอบสนองความเสี่ยงมี 5 กลยุทธ์ (PMBOK® Guide 6th Edition) คือ

1) การยกระดับความเสี่ยง (Escalation)
2) การหลีกเลี่ยงความเสี่ยง (Avoid)
3) การถ่ายโอนความเสี่ยง (Transfer)
4) การลดความรุนแรง (Mitigate)
5) การยอมรับความเสี่ยง (Accept)

การทดสอบสมมติฐาน

งานวิจัยในครั้งนี้ จะใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนของข้อมูลทางเดียว (One Way Analysis of Variance) เพื่อทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของตัวแปรอิสระตั้งแต่ 2 ค่าขึ้นไป ด้วยการคำนวณหาค่า Sig. ที่มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 หรือระดับการทดสอบความเชื่อมั่นที่ 95% ดังขั้นตอนตาม Figure 1

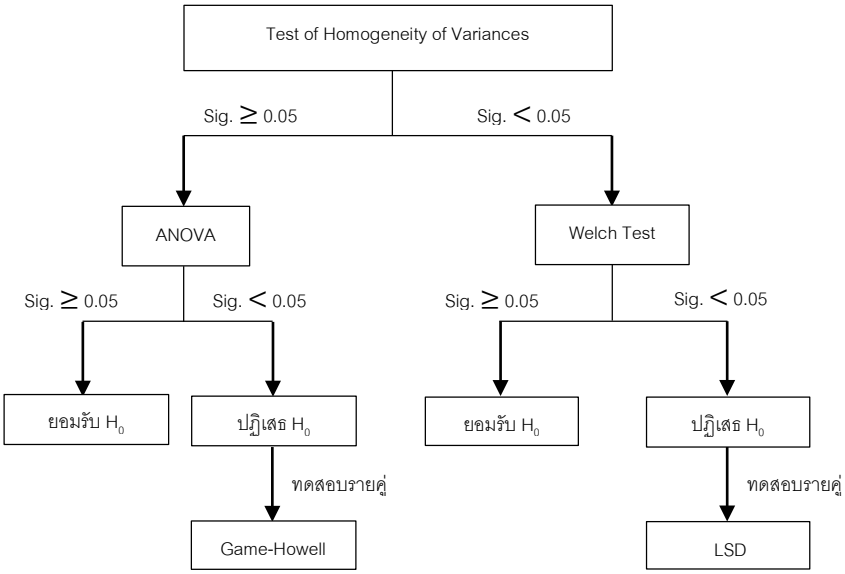

Figure 1 Hypothesis Testing Process

ผลการดำเนินการวิจัย

ผลการประเมินค่าระดับความสำคัญของความเสี่ยง

เหตุการณ์ความเสี่ยงอาจเกิดขึ้นในงานก่อสร้างประเภทงานเปลือกอาคารมีทั้งหมด 61 เหตุการณ์ หากจำแนกความเสี่ยงออกตามระดับของความเสี่ยงจะมีรายละเอียด ดัง Table 5

Table 5 Risk ranking determine by risk breakdown structure (RBS)

No.	Risk Category	Numbers of Risk Event			Total
		High	Moderate	Low	
1	Technical	-	2	14	16
2	External	-	4	12	16
3	Organizational	-	8	3	11
4	Project Management	-	8	10	18
Total		**0**	**22**	**39**	**61**

ผลการทดสอบสมมติฐาน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐานมีจำนวนตั้งแต่ 2 กลุ่มขึ้นไป จึงใช้วิธี One-Way ANOVA เป็นสถิติที่ใช้ในการทดสอบ โดยข้อมูลที่ใช้ในการทดสอบจะต้องมีการแจกแจงข้อมูลแบบปกติ ซึ่งผลทดสอบสมมติฐานในภาพรวมพบว่า ผู้ปฏิบัติงานในของส่วนงานที่แตกต่างกันมีผลต่อการวิเคราะห์ระดับความสำคัญของความเสี่ยง ซึ่งมีค่านัยสำคัญที่ระดับน้อยกว่า 0.05 เป็นส่วนใหญ่ หรือยอมรับ H_1 โดยเมื่อพิจารณารายคู่พบว่า กลุ่มตัวอย่างจากสำนักงานใหญ่ และโรงงานให้ความสำคัญกับเหตุการณ์ความเสี่ยงไม่ไปในทิศทาง

เดียวกัน ดังแสดงใน Table 6 และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ส่วนงานที่ปฏิบัติงานแตกต่างกันมีผลต่อระดับการประเมินค่าระดับความสำคัญของความเสี่ยงแตกต่างในด้านภาวะภายนอก ด้านองค์กร และด้านการบริหารโครงการ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1) ความเสี่ยงด้านปัจจัยภายนอก
   (1) ผู้รับเหมาช่วงเร่งติดตั้งงานมากจนเกินไปทำให้งานออกมาไม่เรียบร้อย ต้องมีการแก้ไขหรือเก็บงาน
   (2) ความไม่ปลอดภัยในการติดตั้งช่วงฤดูฝน
   (3) เกิดการแข่งขันทางด้านราคาของผู้รับเหมา
2) ความเสี่ยงด้านองค์กร
   (1) ความสามารถของแต่ละบุคคลในตำแหน่งเดียวกันไม่เท่ากัน
   (2) พนักงานใหม่ขาดการฝึกอบรม (Training)
   (3) อาจเกิดการแย่งชิงทรัพยากรของโครงการในช่วงเวลาเดียวกัน
3) ความเสี่ยงด้านการบริหารโครงการ
   (1) ผู้ประมาณราคายังคงใช้ข้อมูลเก่า ๆ ในการอ้างอิงราคา ไม่มีการปรับปรุงให้เป็นปัจจุบัน
   (2) ผู้รับเหมางานโครงสร้างไม่สามารถส่งมอบพื้นที่ได้ตาม Key Date แต่ระยะเวลาแล้วเสร็จยังคงเดิม
   (3) รูปแบบของงานมีความซับซ้อนมากขึ้น หรือเป็นรูปแบบพิเศษ
   (4) ความต้องการของลูกค้ามีการเปลี่ยนแปลง (Change Order) จากแบบก่อสร้าง

แนวทางการตอบสนองความเสี่ยง

ผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเพื่อหาแนวทางในการตอบสนองความเสี่ยงที่มีค่าระดับความสำคัญสูงสุด 5 อันดับแรก โดยค่าระดับความสำคัญที่ได้มาจากประเมินระดับความน่าจะเป็นที่จะเกิดขึ้น และระดับผลกระทบของความเสี่ยงของผู้ตอบแบบสอบถาม มีรายละเอียดดัง Table 7

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

เหตุการณ์ความเสี่ยงที่มีค่าระดับความสำคัญสูงสุด 5 อันดับแรก คือ

1) ปริมาณบุคลากรไม่เพียงพอต่อปริมาณงาน เนื่องจากงานเปลือกอาคารถือเป็นงานเฉพาะทางทำให้บุคลากรที่มีความชำนาญมีปริมาณน้อยเมื่อเทียบกับการเติบโตและความต้องการของตลาดที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น สังเกตได้จากอาคารสูงและอาคารขนาดใหญ่ในปัจจุบันให้ความสำคัญกับ โดยผลการศึกษาวิจัยสอดคล้องกับผลการศึกษาของ วุฒิพงศ์ อ่อนศรีสมบัติ (2556)

2) ปริมาณงานที่รับเข้ามามากเกินกำลังขององค์กร เนื่องจากในแต่ละปีทางองค์กรจะมีการประเมินวงเงินในการกู้ยืมล่วงหน้าในแต่ละปี หากมีโครงการก่อสร้างใหม่ที่เกิดขึ้นในองค์กรพร้อมกันจำนวนมาก อาจส่งให้เงินทุนหมุนเวียนภายในองค์กรไม่เพียงพอได้ เนื่องจากต้องจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ แต่ยังสามารถเบิกค่างวดงานได้ ทำให้ผู้รับเหมาต้องสำรองเงินส่วนตัวเพื่อใช้ในการดำเนินงานภายในโครงการ จึงมีแนวโน้มขาดสภาพคล่องได้ง่าย นอกจากนั้นยังหมายรวมถึงกำลังพลและเครื่องมือเครื่องจักรที่ไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติงานอีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับสมัคร ต้นโลห์และณรงค์ เหลืองบุตรนาค (2555)

3) มีโครงการอื่นของบริษัทที่เร่งด่วนกว่าเข้ามาทำให้โครงการที่ดำเนินการอยู่ต้องล่าช้า หรือหยุดชั่วคราว ซึ่งเป็นผลมาจากการไม่ทำงานตามแผนที่วางไว้ หรือแผนที่กำหนดไว้นั้นไม่สมารถใช้งานได้จริง ซึ่งมีสาเหตุมา

จากผู้รับเหมางานโครงสร้างไม่สามารถส่งมอบพื้นที่ได้ตาม Key Date ส่งผลให้ผู้รับเหมางานเปลือกอาคารไม่สามารถเริ่มงานได้ตามแผนที่วางไว้ หรือบางกรณีเกิดจากตัวผู้รับเหมางานเปลือกอาคารเองไม่มีความพร้อมในการเริ่มงานจึงทำให้ต้องเร่งงานในช่วงการติดตั้งโดยการเพิ่มกำลังพลด้วยการขอความช่วยเหลือจากโครงการอื่นในองค์กรที่ยังมี Float ในการทำงานเหลืออยู่ เพื่อให้แล้วเสร็จทันกำหนดเวลาที่วางไว้ อีกหนึ่งปัจจัยคือ โรงงานไม่สามารถผลิตชิ้นงานได้ตามแผนที่วางไว้ เนื่องจากต้องมีเพิ่มกำลังการผลิตให้กับโครงการที่เร่งด่วนกว่า โดยการชะลอการผลิตโครงการอื่นออกไปก่อน เพื่อให้สามารถผลิตชิ้นงานให้กับหน้างานโครงการนั้นได้ทันท้วงที ซึ่งสอดคล้องกับผลของงานวิจัยของ Stephen Wearne (2006)

4) อาจเกิดการแย่งชิงทรัพยากรของโครงการในช่วงเวลาเดียวกัน โดยความเสี่ยงนี้มีสาเหตุจากโครงการขาดการวางแผนในการดำเนินงานอย่างละเอียด (Master Plan Schedule) ขาดการจัดสรรวัตถุดิบ วัสดุ อุปกรณ์และเครื่องมือเครื่องจักรที่ต้องการใช้งาน (Material Plan Schedule) รวมถึงขาดการวางแผนการใช้กำลังพล (Manpower Schedule) หรืออาจมีสาเหตุมาจากการวางแผนที่ไม่มีประสิทธิภาพ ไม่เหมาะสมหรือไม่สามารถใช้งานได้จริง ส่งผลให้เกิดการแย่งชิงทรัพยากรเหล่านั้นขึ้นได้ในบางช่วงเวลา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเทอดศักดิ์ บุญจันทร์ (2553)

5) ผู้รับเหมาช่วงเร่งติดตั้งงานมากจนเกินไปทำให้งานออกมาไม่เรียบร้อย ต้องมีการแก้ไข หรือเก็บงานซ้ำ ซึ่งมีสาเหตุมาจากผู้รับเหมาช่วงขาดการวางแผนงาน ขาดความชำนาญเฉพาะด้าน รวมถึงความละเอียดรอบคอบในการทำงาน โดยงานเปลือกอาคารนั้นต้องใช้ความชำนาญในการดำเนินงานค่อนข้างสูง ทำให้ความรู้ความสามารถของผู้รับเหมาช่วงบางรายไม่เพียงพอ ส่งผลให้งานที่ออกมาไม่เรียบร้อย หรือต้องมีการเก็บงานซ้ำ โดยผลการศึกษาวิจัยสอดคล้องกับเอกนรินทร์ อาจทวีกุล (2557)

นอกจากนั้น การทดสอบสมมติฐานสามารถสรุปได้ว่า ส่วนงานที่ปฏิบัติงานแตกต่างกัน มีผลต่อการประเมินค่าระดับความสำคัญของความเสี่ยงในด้านภายนอก ด้านองค์กร และด้านการบริหารโครงการ โดยส่วนงานที่มีความเห็นแตกต่างกันส่วนใหญ่คือ ระหว่างกลุ่มตัวอย่างจากสำนักงานใหญ่และโรงงาน ซึ่งมีสาเหตุมาจาก การรับรู้ความเสี่ยงที่แตกต่างกัน เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างที่ปฏิบัติภายในสำนักงานใหญ่จะไม่รับรู้ความเสี่ยงที่เกิดจากการทำงานส่วนการผลิต และกลุ่มตัวอย่างที่ปฏิบัติงานส่วนโรงงานจะไม่รับรู้ถึงความเสี่ยงที่เกิดจากการปฏิบัติงานในสำนักงานใหญ่ ทำให้ทั้งสองกลุ่มไม่ให้ความสำคัญกับความเสี่ยงที่ไม่เกี่ยวข้องโดยตรงกับส่วนงานของตนเอง อีกทั้งยังเกิดจากกลุ่มตัวอย่างอาจจะไม่เข้าใจในความเสี่ยง หรือไม่เห็นถึงความสำคัญของเหตุการณ์ความเสี่ยงอีกด้วย และการทดสอบสมมติฐานยังทำให้เห็นว่า ทางองค์กรไม่มีวิธีการดำเนินงาน ระเบียบแบบแผน ข้อบังคับ หรือมาตรฐานเดียวกัน ทำให้ปัจจุบันส่วนงานต่าง ๆ ขององค์กรดำเนินงานไปในทิศทางที่แตกต่างกัน ซึ่งแสดงออกมาในรูปของความคิดเห็นที่แตกต่างกัน ซึ่งเป็นการยืนยันว่า องค์กรควรมีการวางมาตรการ มาตรฐาน หรือแนวทางการดำเนินที่ชัดเจน เพื่อให้ผลการดำเนินงานออกมาในทิศทางเดียวกันและสอดคล้องกัน นอกจากนั้นผู้บริหารควรมีการสร้างจิตสำนึกและหล่อหลอมบุคลากรทุกคนในองค์กรให้มีเป้าหมายร่วมเดียวกัน (Common Goal) เพื่อให้องค์กรหรือโครงการสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ รวมถึงบรรลุเป้าหมายต่าง ๆ ขององค์กรได้อย่างมีระบบและมีประสิทธิภาพสูงสุด

Table 6 The results of hypothesis test

Question	ANOVA		Welch Test				Result
	F	Sig.	Statistic	df1	df2	Sig.	
Inadequate production capacity to meet site requirements.	1.140	.324	-	-	-	-	Accept H_0
The complexity of building design cause difficulty of material strength calculation	2.342	.101	-	-	-	-	Accept H_0
Subcontractors make much defect cause re-work	3.901	.023	-	-	-	-	Reject H_0
Unsafe condition in rainy season	-	-	3.148	2	66.852	.049	Reject H_0
Rain does not fall to be the seasonal	2.782	.067	-	-	-	-	Accept H_0
Price competition of contractor	6.019	.003	-	-	-	-	Reject H_0
Non-equal skill of staff in the same position	4.895	.009	-	-	-	-	Reject H_0
Inadequate Staff	.757	.472	-	-	-	-	Accept H_0
New staff lack of training	3.741	.027	-	-	-	-	Reject H_0
The overwhelming workload of the organization	1.569	.213	-	-	-	-	Accept H_0
Workers take very long day off	.955	.388	-	-	-	-	Accept H_0
Scramble for resources	5.782	.004	-	-	-	-	Reject H_0
Other project is more urgent caused this project delay or hold	.303	.739	-	-	-	-	Accept H_0
Machine work overload due to other machines broken	1.053	.353	-	-	-	-	Accept H_0
Estimators use non-updated standard	3.797	.026	-	-	-	-	Reject H_0
Miss communication from many nationality project team members	2.205	.116	-	-	-	-	Accept H_0
One-way Communication	1.930	.150	-	-	-	-	Accept H_0
Main contractor do not handover work as of Key Date	-	-	10.903	2	66.679	.000	Reject H_0
Engineer do not control work base on schedule	3.502	.056	-	-	-	-	Accept H_0

Table 6 The results of hypothesis test (Cont.)

Question	ANOVA		Welch Test				Result
	F	Sig.	Statistic	df1	df2	Sig.	
Unique of building design	-	-	5.247	2	66.271	.008	Reject H_0
Different of client desire change from construction drawing	-	-	12.190	2	66.900	.000	Reject H_0
Total	-	-	**4.996**	**2**	**67.148**	**.009**	**Reject H_0**

Table 7 Risk response for facade work

No.	Risk ID	Risk Event	Risk Ranking	Strategy	Risk Response Plan	Risk Owner
1	3.02	Inadequate Staff	10.63	Avoid	Increase number of staff for suitable with work	HR Department
2	3.04	The overwhelming workload of the organization	9.92	Accept	Selecting appropriate project	Executive
					Hire more subcontractor in case of accelerate work	Project Manager
					Renting more storage or clearing existing storage to meet the needs	Factory Manager
3	3.09	Other project is more urgent caused this project delay or hold	9.89	Mitigate	Assessment which project has float and can be decelerated productivity rate to accelerate the rush project	Executive
4	3.06	Scramble for resources	9.49	Mitigate	Revising work schedule follow to currently situation by stating number of productivity rate and material to be used in each project	Project Manager
					Hire more outsource subcontractor	
5	2.02	Subcontractors make much defect cause re-work	9.09	Mitigate	Training and emphasize work procedure before working	Project Manager
					Stating requirements of quality and work standard including with punishment to subcontractor before working	
					Increase quality control inspection time	

เอกสารอ้างอิง

กัลยา วานิชย์บัญชา และฐิตา วานิชย์บัญชา, 2558, **การใช้ SPSS for Windows ในการวิเคราะห์ข้อมูล**, โรงพิมพ์สามลดา, กรุงเทพฯ.

ธนพล จตุรงค์ธวัชชัย, 2557, **การศึกษาการบริหารความเสี่ยงที่ส่งผลกระทบต่อโครงการพัฒนาซอฟต์แวร์** , การค้นคว้าอิสระปริญญาบริหารธุรกิจ มหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ วิชาเอกบริหารโครงการ บัณฑิตวิทยาลัยการจัดการและนวัตกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี

เทอดศักดิ์ บุญจันทร์, 2553 , **การบริหารความเสี่ยงในโครงการก่อสร้าง โดยจ้างเหมาแบบเบ็ดเสร็จ : กรณีศึกษาโครงการก่อสร้างศูนย์วิทยาศาสตร์เพื่อการศึกษา**, วิทยานิพนธ์ปริญญาวิศวกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิศวกรรมโยธา ภาควิชาวิศวกรรมโยธา คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

นภัทร ทองประยูร, 2557, **การบริหารความเสี่ยงในโครงการขุดเจาะหลุมผลิตปิโตรเลียม : กรณีศึกษาบริษัทธุรกิจปิโตรเลียมแห่งหนึ่ง**, การค้นคว้าอิสระปริญญาบริหารธุรกิจ มหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ วิชาเอกบริหารโครงการ บัณฑิตวิทยาลัยการจัดการและนวัตกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี

สมัคร ต้นโลห์ และณรงค์ เหลืองบุตรนาค, 2555, “ปัญหา ปัจจัยและการปรับปรุงงานก่อสร้างที่ล่าช้าของงานราชการ”, **โยธาสาร**, ภาควิชาวิศวกรรมโยธา คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนก่อน, ปีที่ 24, ฉบับที่ 2, หน้า 56 – 65.

วุฒิพงศ์ อ่อนศรีสมบัติ, 2556, **การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความล่าช้าในการก่อสร้างอาคารในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ**, โครงงานการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิศวกรรมศาสตรมหาบัณฑิต การบริหารงานก่อสร้างและสาธารณูปโภค สาขาวิศวกรรมโยธา สำนักวิชาวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.

เอกนรินทร์ อาจทวีกุล, 2557, **ปัจจัยที่ทำให้งานล่าช้าในโครงการบ้านจัดสรร กรณีศึกษา: โครงการบ้านจัดสรรภูรินารา นครราชสีมา**, โครงงานการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิศวกรรมศาสตรมหาบัณฑิต การบริหารงานก่อสร้างและสาธารณูปโภค สาขาวิศวกรรมโยธา สำนักวิชาวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.

Kazmierczak, K., & Hershfi, M., 2010, “Review of curtain walls, focusing on design problems and solutions”, **In BEST2 Conference**.

Project Management Institute, 2 0 1 7, **A Guide to The Project Management Body of Knowledge, (PMBOK® Guide 6th Edition)**, 6th Edition, Project Management Institute, Campus Blvd., Newtown Square, PA 19073-3299 USA.

Wearne, S. H., 2006, “Managing unexpected urgent projects: integrating stakeholders and change management issues”, **Project Management Journal**, 37(5), pp. 97–102.

การรับรู้และทัศนคติของผู้ใช้บริการธนาคารทางโทรศัพท์เคลื่อนที่ผ่านแอปพลิเคชั่น A-Mobile ของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

Perception and Attitudes of Users toward Mobile Banking Services through A-Mobile Application of The Bank for Agriculture and Agricultural Cooperatives

ศิริพร เชาว์ทัศน์[1*] หฤทัย นำประเสริฐชัย[1] และ ศุภฤกษ์ สุขสมาน[1]

Siriporn Chaotas[1*], Haruthai Numprasertchai[1] and Suparerk Sooksmarn[1]

บทคัดย่อ

การศึกษาในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการรับรู้และทัศนคติของผู้ใช้บริการธนาคารทางโทรศัพท์เคลื่อนที่ผ่านแอปพลิเคชั่น A-Mobile ของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) โดยกลุ่มตัวอย่าง คือลูกค้าธนาคารที่มีบัญชีเงินฝาก และได้ลงทะเบียนเปิดใช้งานแอปพลิเคชั่น A-Mobile ทั่วประเทศ จำนวน 400 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม ซึ่งการรับรู้บริการธนาคารทางโทรศัพท์เคลื่อนที่ประกอบด้วย ความสะดวกในการใช้งาน ความน่าเชื่อถือ ต้นทุนธุรกรรม ความกดดันจากกลุ่มอ้างอิง ความสามารถของตนเอง และความมีประโยชน์ พบว่า ผู้ใช้บริการที่มีระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน มีทัศนคติการนำแอปพลิเคชั่น A-Mobile มาใช้แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนการรับรู้บริการธนาคารทางโทรศัพท์เคลื่อนที่เชิงมีความสัมพันธ์กับทัศนคติการนำแอปพลิเคชั่น A-Mobile มาใช้ ในทิศทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เพื่อเป็นการส่งเสริมให้มีผู้ใช้บริการธนาคารทางโทรศัพท์เคลื่อนที่มากขึ้น ธนาคารควรให้ความสำคัญกับการให้ความรู้ด้านความสะดวกในการใช้และด้านความน่าเชื่อถือของแอปพลิเคชั่น A-Mobile

ABSTRACT

This study was aimed to study the user's mobile banking service perceptions and attitudes toward A-Mobile application of the Bank for Agriculture and Agricultural Cooperatives (BAAC). The samples users include the is deposit account and already activating the A-Mobile application across Thailand. There are around 400 samples. Data were collected by using questionnaire. The perception of mobile banking service consist of perceived ease of use, perceived credibility, perceived finance cost, perceived normative pressure, perceived Self efficacy and perceived usefulness. This study indicated that significant about the user's education levels differential in the attitude of users toward A-Mobile application. The perception was positive related with attitude of mobile banking service. This study was conducted to promote users to use mobile banking services, BAAC should pay attention to perceived ease of use and perceived credibility of A-Mobile application for user.

Key Words: mobile Banking Services, A-Mobile

* Corresponding author; e-mail address: tan_hilight@hotmail.com

[1] โครงการปริญญาโท สาขาบริหารธุรกิจภาคค่ำ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพฯ 10900

[1] The Young Executive MBA Program, Faculty of Business Administration, Kasetsart University, Bangkok 10900

คำนำ

จากการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี ส่งผลให้เกิดรูปแบบการให้บริการทางการเงิน ที่อำนวยความสะดวก โดยเฉพาะการทำธุรกรรมทางการเงินสมัยใหม่ที่สามารถทำธุรกรรมการเงิน ผ่านอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) ต้องการตอบโจทย์ของกลุ่มเกษตรกรลูกค้ารุ่นใหม่ที่เปลี่ยนพฤติกรรมการทำธุรกรรมทางการเงินด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการเงินรูปแบบใหม่ที่ไม่เคยหยุดนิ่ง จึงได้เปิดตัวบริการทางการเงินผ่านโทรศัพท์เคลื่อนที่บนแอปพลิเคชั่น A-Mobile และได้มีการติดตามผลการให้บริการ พบว่ามีจำนวนผู้ใช้บริการไม่มากนัก

ดังนั้นผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาแนวทางในการส่งเสริมให้มีผู้ใช้บริการธนาคารทางโทรศัพท์เคลื่อนที่มากขึ้น ผู้วิจัยได้ศึกษาการตามแนวทางการวิจัยของ Lule (2008) โดยผู้วิจัยได้ทำการปรับในส่วนของปัจจัยส่วนบุคคลให้มีความเหมาะสมกับการวิจัยในครั้งนี้ ส่วนแบบสอบถามเกี่ยวกับการรับรู้และแบบสอบถามเกี่ยวกับทัศนคติได้ผ่านการแปลภาษาและแก้ไขข้อคำถามให้มีความชัดเจน โดยได้รับการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญในการสื่อความหมายได้ตรงวัตถุประสงค์ของการวิจัย ซึ่งวัตถุประสงค์ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย 1) ศึกษาระดับการรับรู้และทัศนคติการนำแอปพลิเคชั่น A-Mobile มาใช้ 2) ศึกษาอิทธิพลของปัจจัยส่วนบุคคลต่อทัศนคติการนำแอปพลิเคชั่น A-Mobile มาใช้ 3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ของผู้ใช้แอปพลิเคชั่น A-Mobile กับทัศนคติการนำแอปพลิเคชั่น A-Mobile มาใช้

ทบทวนวรรณกรรม

แอปพลิเคชั่น A-Mobile คือ บริการทางการเงินผ่านโทรศัพท์เคลื่อนที่ เริ่มเปิดให้บริการในวันที่ 5 มกราคม พ.ศ. 2561 โดยสามารถตรวจสอบข้อมูลบัญชีเงินฝาก บัญชีเงินกู้ โอนเงินภายในธนาคาร โอนเงินระหว่างธนาคารและยังสามารถชำระค่าสาธารณูปโภคผ่านทางแอปพลิเคชั่น A-Mobile (สำนักสื่อสารการตลาดและประชาสัมพันธ์, ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร, 2561, หน้า 1-2)

ทฤษฎีแบบจำลองการยอมรับเทคโนโลยี (Technology Acceptance Model: TAM) พัฒนาแบบจำลองเพื่อใช้ศึกษาการยอมรับการใช้ระบบสารสนเทศ ซึ่งประกอบด้วย 2 ปัจจัย คือ การรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้รับและการรับรู้ถึงความง่ายในการใช้งาน (Davis, 1985, pp.24) ต่อมา Lule (2008, p. 27) ทำการศึกษาการประยุกต์ใช้รูปแบบการยอมรับเทคโนโลยีบนพื้นฐานแบบจำลองของ Davis ได้เสนอแบบจำลองที่เพิ่มการรับรู้อีก 4 ข้อ ประกอบด้วย การรับรู้ความสามารถของตนเอง การรับรู้ความน่าเชื่อถือ การรับรู้ต้นทุนธุรกรรม และการรับรู้ความกดดันจากกลุ่มอ้างอิง

การรับรู้ หมายถึง กระบวนการของบุคคลที่จัดระเบียบและแปลความหมายตามความรู้สึก ความประทับใจของตนเอง เพื่อให้ความหมายเกี่ยวกับข้อมูลที่ได้รับ เป็นกระบวนการ ซึ่งบุคคลจัดระเบียบความคิดและตีความสิ่งที่เป็นประสบการณ์ที่ผ่านมาหรือสัมผัสเพื่อให้ความหมายของข้อมูลตามสภาพแวดล้อม เกิดการสร้างภาพการแปลความหมายและการแสดงออก (ทองฟู ศิริวงศ์, 2555, หน้า 49) โดยปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ประกอบไปด้วยตัวผู้รับรู้ สิ่งแวดล้อมและสิ่งที่รับรู้ (Schermerhorn, Hunt & Osborn, 2000, pp. 85-87)

ทัศนคติ หมายถึง ความรู้สึกและความคิดเห็นที่บุคคลมีต่อสิ่งของ บุคคล สถานการณ์ สถาบันและข้อเสนอใด ๆ ในทางที่ยอมรับหรือปฏิเสธ ซึ่งมีผลให้บุคคลพร้อมที่จะแสดงปฏิกิริยาตอบสนองด้วยพฤติกรรม

อย่างเดียวกันตลอด (Munn, 1971, p.71) โดยปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อทัศนคติประกอบไปด้วย กระบวนการเรียนรู้ ประสบการณ์ส่วนตัว การเลียนแบบและอิทธิพลของกลุ่มสังคม (Allport, 1985, p.8)

จากการทบทวนวรรณกรรมสามารถเขียนกรอบการวิจัย ได้ดังนี้

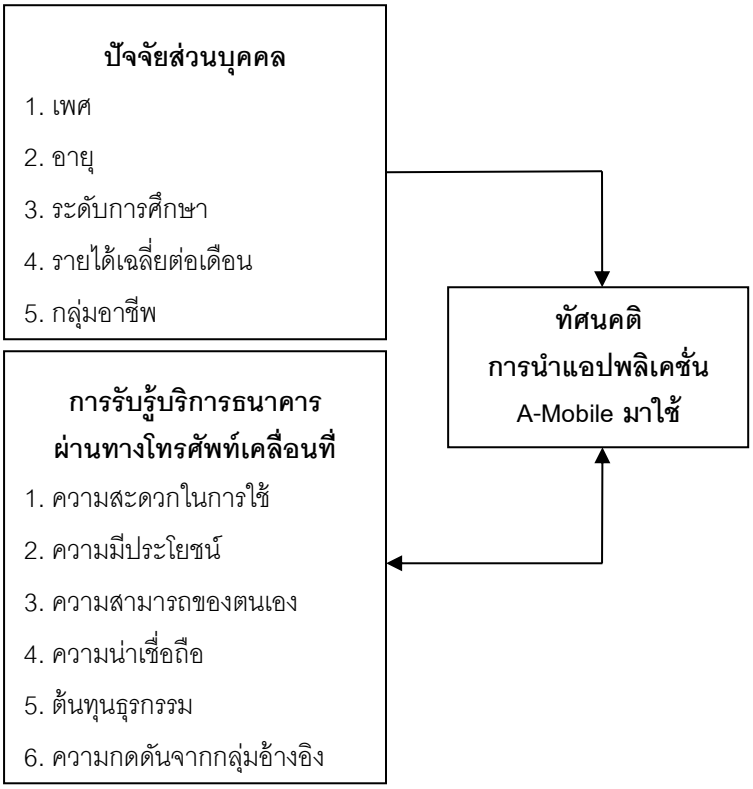

Figure 1 Research framework

สมมติฐานในการวิจัยมีดังนี้

สมมติฐานที่ 1-5 ผู้ใช้บริการที่มีปัจจัยส่วนบุคคลต่างกัน มีทัศนคติการนำแอปพลิเคชั่น A-Mobile มาใช้แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 6-11 การรับรู้การบริการธนาคารผ่านทางโทรศัพท์เคลื่อนที่ มีความสัมพันธ์กับทัศนคติการนำแอปพลิเคชั่น A-Mobile มาใช้ในทิศทางบวก

อุปกรณ์และวิธีการ

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้มีบัญชีธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) และลงทะเบียนเพื่อเปิดใช้บริการแอปพลิเคชั่น A-Mobile ทั่วประเทศ จำนวน 258,560 คน จากกลุ่มประชากร (ข้อมูล ณ 31 มีนาคม 2561) ทำการคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างจากสูตร Cochran (1997) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 384 คน ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดเป็น 400 ชุด ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) แบบสอบถามผู้วิจัยปรับปรุงมาจากงานวิจัยของ Lule (2008) เป็นชนิดเลือกตอบ แบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลแบบปลายปิดจำนวน 5 ข้อ ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการรับรู้บริการ

ธนาคารผ่านทางโทรศัพท์เคลื่อนที่ จำนวน 24 ข้อ โดยใช้มาตราวัดระดับ 1 (ต่ำมาก) – 5 (สูงมาก) สำหรับข้อคำถามปกติ ส่วนคำถามนิเสธใช้มาตราวัดระดับ 1 (สูงมาก) – 5 (ต่ำมาก) และส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับทัศนคติการนำแอปพลิเคชั่น A-Mobile มาใช้บริการธนาคาร จำนวน 5 ข้อ โดยใช้มาตราวัดระดับ 1 (ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง) – 5 (เห็นด้วยอย่างยิ่ง) และได้มีการทดสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) และการทดสอบความน่าเชื่อถือ (Reliability) โดยนำแบบสอบถามไปทดสอบ (Pre-Test) กับผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นคนละกลุ่มกับกลุ่มตัวอย่างจริง แต่มีคุณลักษณะใกล้เคียงลักษณะของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาจริง จำนวน 30 ชุด ซึ่งได้ผล ดังนี้

1) การรับรู้บริการธนาคารผ่านทางโทรศัพท์เคลื่อนที่ ได้ค่าความน่าเชื่อถือ .898

2) ทัศนคติการนำแอปพลิเคชั่น A-Mobile มาใช้ ได้ค่าความเชื่อถือ .958

จากนั้นนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม มาวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้ สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ใช้หาค่าทางสถิติ คือ ความถี่ ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าเฉลี่ย โดยความหมายของค่าเฉลี่ยระดับการรับรู้และทัศนคติ จากสูตรหาความกว้างอันตรภาคชั้น ได้ดังนี้

ระดับการรับรู้	ระดับทัศนคติ	คะแนนเฉลี่ย
ต่ำมาก	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	1.00 - 1.80
ต่ำ	ไม่เห็นด้วย	1.81 - 2.60
ปานกลาง	ปานกลาง	2.61 - 3.40
สูง	เห็นด้วย	3.41 - 4.20
สูงมาก	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	4.21 – 5.00

ในการทดสอบสมมติฐานใช้สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ได้แก่ การวิเคราะห์ Independent Sample t-test และ One-Way ANOVA และใช้สถิติสหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson's Correlation Coefficient) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของการรับรู้บริการธนาคารทางโทรศัพท์เคลื่อนที่และทัศนคติการนำแอปพลิเคชั่น A-Mobile มาใช้

ผล

จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลสรุปได้ว่าส่วนใหญ่กลุ่มตัวอย่างเป็นเพศหญิง จำนวน 266 คน คิดเป็นร้อยละ 66.50 มีอายุ 30 - 40 ปี จำนวน 153 คน คิดเป็นร้อยละ 38.25 มีการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 265 คน คิดเป็นร้อยละ 66.25 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,000 - 15,000 บาท จำนวน 89 คน คิดเป็นร้อยละ 22.75 และเป็นกลุ่มอาชีพกลุ่มที่ไม่ใช่เกษตรกร จำนวน 354 คน คิดเป็นร้อยละ 88.50

Table 1 The means and standard deviations of users' perception toward Mobile Banking Services

(n=400)

Perception Aspects	$\overline{X}$	S.D.	Perception Level
1. perceived ease of use (P_1)	4.49	.485	Very high
2. perceived usefulness (P_2)	3.75	.438	High
3. perceived Self efficacy (P_3)	4.02	.645	High
4. perceived credibility (P4)	4.00	.564	High

Table 1 (Continued)

(n=400)

Perception Aspects	$\overline{X}$	S.D.	Perception Level
5. perceived finance cost (P_5)	3.65	.495	High
6. perceived normative pressure (P_6)	3.97	.761	High
Overall	3.88	.565	High

ค่าเฉลี่ยของระดับการรับรู้บริการธนาคารทางโทรศัพท์เคลื่อนที่โดยรวมอยู่อยู่ในระดับสูง มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.88 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานรวมเท่ากับ .565 ดังแสดงใน Table 1 ซึ่งเมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ระดับการรับรู้ที่อยู่ในระดับสูงมาก คือการรับรู้บริการธนาคารผ่านทางโทรศัพท์เคลื่อนที่ด้านความสะดวกมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.49 และระดับการรับรู้บริการธนาคารผ่านทางโทรศัพท์เคลื่อนที่อยู่ในระดับสูง ได้แก่ การรับรู้บริการธนาคารผ่านทางโทรศัพท์เคลื่อนที่ด้านความสามารถของตนเอง มีค่าเฉลี่ย 4.02 ด้านความน่าเชื่อถือ มีค่าเฉลี่ย 4.00 ด้านความกดดันจากกลุ่มอ้างอิง มีค่าเฉลี่ย 3.97 ด้านความมีประโยชน์ มีค่าเฉลี่ย 3.75 และด้านต้นทุนธุรกรรม มีค่าเฉลี่ย 3.65

Table 2 The means and standard deviations of the attitudes toward A-Mobile application

(n=400)

Attitudes toward A-Mobile application	$\overline{X}$	S.D.	Interpretation
1. Using Mobile Baking services is a good idea (A_1)	4.55	.573	Absolutely agree
2. My attitude toward Mobile Baking services is favorable (A_2)	4.42	.678	Absolutely agree
3. I think that using Mobile Baking services is beneficial to me (A_3)	4.60	.553	Absolutely agree
4. I like idea of using Mobile Banking services (A_4)	4.48	.679	Absolutely agree
5. Using Mobile Banking services would be pleasant (A_5)	4.36	.746	Absolutely agree
Overall	4.48	.536	Absolutely agree

ค่าเฉลี่ยของทัศนคติการนำแอปพลิเคชั่น A-Mobile มาใช้โดยรวมเห็นด้วยอย่างยิ่ง มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.48 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานรวมเท่ากับ .536 ดังแสดงใน Table 2 เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า การใช้แอปพลิเคชั่น A-Mobile ผ่านโทรศัพท์เคลื่อนที่เป็นประโยชน์ มีระดับทัศนคติสูงสุดโดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.60 รองลงมา คือ การใช้บริการแอปพลิเคชั่น A-Mobile ผ่านโทรศัพท์เคลื่อนที่เป็นความคิดที่ดีเท่ากับ 4.55

Table 3 Summary of hypothesis testing results, who different individual factor have effect for using the A-Mobile applications

Independent Variable	Statistic Values	Sig.	Hypothesis Test result
1. Gender	t = 0.173	.863	Reject
2. Age	F = 1.203	.309	Reject
3. Education Level	F = 2.452	.046	Accept
4. Monthly Income Range	F = 2.009	.053	Reject
5. Occupation Group	t = 0.793	.428	Reject

ผลการทดสอบสมมติฐานผู้ใช้บริการที่มีปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกันมีทัศนคติต่อการใช้แอปพลิเคชั่น A-Mobile แตกต่างกัน ดังแสดงใน Table 3 ซึ่งพบว่า ผู้ใช้บริการที่มีเพศ อายุ รายได้เฉลี่ยต่อ และกลุ่มอาชีพ ที่แตกต่างกัน มีทัศนคติการนำแอปพลิเคชั่น A-Mobile มาใช้ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ แต่พบว่า ผู้ใช้บริการที่มีระดับการศึกษา แตกต่างกัน มีทัศนคติต่อการใช้แอปพลิเคชั่น A-Mobile แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

Table 4 The correlation between perception toward mobile banking services and attitudes towards the A-Mobile applications

Perception	*R*	p	Hypothesis Test result
1. perceived ease of use	.476	.000	Accept
2. perceived usefulness	.245	.000	Accept
3. perceived Self efficacy	.350	.000	Accept
4. perceived credibility	.460	.000	Accept
5. perceived finance cost	.432	.000	Accept
6. perceived normative pressure	.363	.000	Accept

ผลการทดสอบสมมติฐานการหาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้บริการธนาคารผ่านทางโทรศัพท์เคลื่อนที่และกับทัศนคติการนำแอปพลิเคชั่น A-Mobile มาใช้ ดังแสดงใน Table 4 พบว่า การรับรู้บริการธนาคารผ่านทางโทรศัพท์เคลื่อนที่ทุกด้าน มีความสัมพันธ์กับทัศนคติการนำแอปพลิเคชั่น A-Mobile มาใช้ในทิศทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ข้อวิจารณ์

1. สมมติฐานด้านผู้ใช้บริการซึ่งประกอบไปด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และกลุ่มอาชีพ พบว่ามีเพียงระดับการศึกษาของผู้ใช้บริการที่แตกต่างกันเท่านั้นที่จะมีทัศนคติการนำแอปพลิเคชั่น A-Mobile มาใช้แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งระดับการศึกษาของกลุ่มตัวอย่างที่ต่างกัน ย่อมจะมีความรู้ความเข้าใจที่เกี่ยวข้องกับการบริการธนาคารทางโทรศัพท์เคลื่อนที่แตกต่างกัน สอดคล้องกับแบบจำลอง

กระบวนการตัดสินใจในนวัตกรรมของ Rogers (1995, p.163) ที่กล่าวถึงการรับความรู้ (Knowledge) เพิ่มเติม พร้อมกับได้รับการชักจูง (Persuasion) จากผู้ให้ข้อมูล กลุ่มตัวอย่างหรือผู้รับข้อมูลจะเกิดกระบวนการตัดสินใจ (Decision) ว่าจะยอมรับ (Adoption) ว่าจะตัดสินใจนำมาใช้หรืออาจเกิดการปฏิเสธ (Rejection) ซึ่งในกรณีที่เกิดการยอมรับจะผ่านเข้าสู่กระบวนการนำมาใช้ (Implementation) หลังจากที่มีการใช้บริการธนาคารทางโทรศัพท์เคลื่อนที่แล้ว ผู้ใช้จะเกิดการป้อนข้อมูลกลับ (Confirmation) ว่าบริการธนาคารทางโทรศัพท์เคลื่อนที่นั้นสมควรจะถูกนำมาใช้อย่างต่อเนื่องหรือไม่ จึงสามารถสรุปได้ว่า ระดับการศึกษาของผู้ใช้บริการที่แตกต่างกัน จะมีทัศนคติการนำแอปพลิเคชั่น A-Mobile มาใช้แตกต่างกัน

2. จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้บริการธนาคารผ่านทางโทรศัพท์เคลื่อนที่และทัศนคติการนำแอปพลิเคชั่น A-Mobile มาใช้ พบว่า มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกในทุกด้าน โดยพบการรับรู้บริการธนาคารด้านความสะดวกในการใช้มีความสัมพันธ์กับทัศนคติการนำแอปพลิเคชั่น A-Mobile มาใช้ เป็นลำดับแรก รองลงมา คือ การรับรู้ความน่าเชื่อถือ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Akhilesh และ Srinivasan (2013, p.496) ที่กล่าวว่า สามปัจจัยหลักในการนำนวัตกรรมมาใช้ในการขับเคลื่อนการทำงานและองค์กรประกอบไปด้วย ความง่ายในการนำไปใช้ ความปลอดภัย และระดับของความมีมาตรฐาน ซึ่งในเรื่องของความปลอดภัยและระดับของความมีมาตรฐานในการนำนวัตกรรมมาใช้ในการขับเคลื่อนการทำงานและองค์กร เทียบได้ความน่าเชื่อถือของนวัตกรรมที่นำมาใช้

สรุป

1. ระดับการรับรู้บริการธนาคารทางโทรศัพท์เคลื่อนที่โดยรวมอยู่อยู่ในระดับสูง และผู้ใช้บริการมีทัศนคติการนำแอปพลิเคชั่น A-Mobile มาใช้โดยรวมเห็นด้วยอย่างยิ่ง

2. ผู้ใช้บริการที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันจะมีการรับรู้ต่อบริการธนาคารผ่านโทรศัพท์เคลื่อนที่ด้วยแอปพลิเคชั่น A-Mobile มาใช้แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

3. การรับรู้ของผู้ใช้บริการธนาคารผ่านโทรศัพท์เคลื่อนที่ด้วยแอปพลิเคชั่น A-Mobile ซึ่งประกอบไปด้วย การรับรู้ความสะดวกในการใช้ การรับรู้ความน่าเชื่อถือ และการรับรู้ต้นทุน การรับรู้ความกดดันจากกลุ่มอ้างอิง การรับรู้ความสามารถของตนเอง และการรับรู้ความมีประโยชน์ ทุกด้านมีความสัมพันธ์กับทัศนคติการนำแอปพลิเคชั่น A-Mobile มาใช้ในทิศทางบวก

ข้อเสนอแนะ

1. จากผลการวิจัย พบว่า ผู้ใช้บริการที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันเท่านั้นที่จะมีการรับรู้ต่อบริการธนาคารผ่านโทรศัพท์เคลื่อนที่ด้วยแอปพลิเคชั่น A-Mobile มาใช้แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งจากกลุ่มตัวอย่างพบว่า ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีระดับการศึกษาในระดับปริญญาตรี ดังนั้น ควรมีการเตรียมการให้ความรู้แก่ผู้ใช้บริการรายใหม่เป็น 2 รูปแบบ คือ การให้ความรู้แก่ผู้ใช้บริการรายใหม่ที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี และการให้ความรู้แก่ผู้ใช้บริการรายใหม่ที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี

2. ผลจากการวิจัย พบว่า การรับรู้ความสะดวกในการใช้ การรับรู้ความน่าเชื่อถือ และการรับรู้ต้นทุนธุรกรรม มีความสัมพันธ์กับทัศนคติการนำแอปพลิเคชั่น A-Mobile มาใช้ในทิศทางบวก ซึ่งสูงกว่าการรับรู้ความกดดันจากกลุ่มอ้างอิง การรับรู้ความสามารถของตนเอง และการรับรู้ความมีประโยชน์ที่ส่งผลต่อทัศนคติการนำ

แอปพลิเคชั่น A-Mobile มาใช้ในทิศทางบวกในระดับต่ำ ดังนั้นการจะก่อให้เกิดผู้ใช้บริการรายใหม่และรักษาผู้ใช้บริการแอปพลิเคชั่น A-Mobile ให้คงอยู่ ควรมีการกระตุ้นให้เกิดการรับรู้เกี่ยวกับแอปพลิเคชั่น A-Mobile ดังนี้

2.1 การรับรู้ความสะดวกในการใช้ ควรทำการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับผู้ใช้บริการ ถึงความต้องการความสะดวกของบริการที่ใช้อยู่ปัจจุบัน รวมถึงบริการที่ต้องการให้มีในอนาคต

2.2 การรับรู้ความน่าเชื่อถือ ควรพัฒนาแอปพลิเคชั่นไม่ให้เกิดความผิดพลาดจากการใช้บริการ รวมถึงความเสถียรของแอปพลิเคชั่นให้สามารถดำเนินการได้สมบูรณ์ตั้งแต่เริ่มต้นจนสิ้นสุดการใช้บริการ

2.3 การรับรู้ต้นทุนธุรกรรม ควรตัดการไม่ให้มีการเรียกเก็บค่าธรรมเนียมพิเศษอื่น ๆ จากการใช้บริการ

เอกสารอ้างอิง

ทองฟู ศิริรักษ์. 2555. **พฤติกรรมองค์การ**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จามจุรี โปรดักส์ จำกัด.

สำนักสื่อสารการตลาดและประชาสัมพันธ์, ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร. 2561. **ธ.ก.ส.เปิดตัว A-Mobile/QR Code ตอบโจทย์ไลฟ์สไตล์ยุคดิจิทัลเพื่อยกระดับสู่เกษตรกร 4.0**, ข่าวที่ 64/2560.

Akhilesh, K B.,Srinivasan, R. (2013). **Driving the Economy Through Innovation and Entrepreneurship : Emerging Agenda for Technology Management.** Dordrecht: Springer India.

Allport, G.W. (1985). **Attitude : Handbook of Social Psychology**. Worcester, Mass: Clark University Press.

Bartz, A. E. 1999. **Basics Statistical Concepts**. New Jersey: Prentice Hall.

Davis, F. 1985. **A technology acceptance model for empirically testing new end-user information systems: theory and results**, Unpublished Ph.D. dissertation, MIT Sloan School of Management, Cambridge, MA.

Cochran, W. G. 1977. **Sampling Techniques**. 3rd ed. New York: John Wiley and Sons Inc.

Lule, I. 2008. **Application of Technology Acceptance Model in Mobile Banking Adoption in Kenya,** Master degree of science, University of Nairobi school of Computing and Informatics.

Munn, Norman L. 1971. **Introduction to Psychology**. Boston: Houghton Mifflin Company.

Rogers, E.M. 1995. **Diffusion of Innovations**. 4th ed., New York: The Free Press.

Schermerhorn, J.R., Hunt, J.G. and Osborn R.N. (2000). **Organizational Behavior**. (7th ed.). New York: John Wiley & Sons, Inc.

ปัจจัยจูงใจและปัจจัยค้ำจุน ที่สัมพันธ์กับความจงรักภักดีต่อองค์การของบุคลากรกลุ่ม Generation Y ในสถานประกอบการอุตสาหกรรมจังหวัดระยอง

Motivating and Hygiene Factors Related to Generation Y Human Resource's Organisational Loyalty in Rayong Industrial Establishments

จิระพัชร์ คูเลิศตระกูล[1*]

Jirapuch Kulerttrakul[1*]

บทคัดย่อ

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยจูงใจ ปัจจัยค้ำจุน กับความจงรักภักดีต่อองค์การ และเพื่อพยากรณ์ความจงรักภักดีต่อองค์การของบุคลากรกลุ่ม Generation Y ในสถานประกอบการอุตสาหกรรมจังหวัดระยอง ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยจูงใจ และปัจจัยค้ำจุนสามารถพยากรณ์ความจงรักภักดีต่อองค์การของบุคลากรกลุ่ม Generation Y ในสถานประกอบการอุตสาหกรรมจังหวัดระยองได้ร้อยละ 57 ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มี 6 ด้าน ได้แก่ ความน่าสนใจและคุณค่าของงาน (X_8) สภาพแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกในการทำงาน (X_{11}) กฎระเบียบนโยบายบริษัท (X_9) การมีสถานภาพที่ดี (X_5) การได้รับการยกย่อง (X_2) และการมีโอกาสความก้าวหน้า (X_6) ดังนั้นผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการกับปัจจัยที่ก่อให้เกิดความจงรักภักดีต่อองค์การของบุคลากร กลุ่ม Generation Yในสถานประกอบการอุตสาหกรรมจังหวัดระยองทั้ง 6 ประการอย่างเหมาะสม เพื่อเสริมสร้างความจงรักภักดีต่อองค์กรของบุคลากรกลุ่ม Generation Y อย่างต่อเนื่อง

ABSTRACT

The objectives of this research were 1) to study relationship among motivating factors, hygiene factors and the Generation Y Human Resource's Organisational Loyalty and 2) to investigate whether the motivating factors and hygiene factors could predict the Generation Y Human Resource's Organisational Loyalty. The findings revealed that six aspects of motivating and hygiene factors could predict The Generation Y Human Resource's Organisational Loyalty of approximately 57% and were statistically significant at the level of 0.05 namely : interest and value of work (X_8), work environment (X_{11}), company regulations and policy (X_9), job stability (X_5), recognition for achievement (X_2) and growth opportunities of the job (X_6). Therefore, the manager should continuously interest of the six aspects of motivating and hygiene factors.

Keywords: Motivating Factors, Hygiene Factors, Organisational Loyalty, Generation Y, Industrial establishments.

* Corresponding author; e-mail address: **jirapuch.k@fba.kmutnb.ac.th**

[1] ภาควิชาบริหารธุรกิจอุตสาหกรรม คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ

[1] Department of Industrial Business Administration King Mongkut's University of Technology North Bangkok

คำนำ

ปัจจุบันสังคมมนุษย์ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยซึ่งปฏิเสธไม่ได้ว่าสังคมมนุษย์แต่ละยุคล้วนมีความแตกต่างกัน ท่ามกลางสภาพแวดล้อม ความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีและสังคมที่เปลี่ยนไป จึงทำให้เกิดการศึกษาและจัดกลุ่มมนุษย์ในแต่ละรุ่นที่เกี่ยวพันกับยุคสมัย ซึ่งเรียกแบบสากลว่า เจนเนอเรชั่น (Generation) ซึ่ง 3 เจนเนอเรชั่นหลัก ๆ ที่เกี่ยวข้องกับวัยทำงานและมีบทบาทกับทุกองค์การในปัจจุบัน (ภราดร, 2556) ได้แก่ 1.Gen B หรือ Baby Boomer หมายถึง คนที่เกิดระหว่างปี พ.ศ. 2489 – 2507 คือ คนที่เริ่มเข้าสู่วัยชรา ซึ่งคนกลุ่มนี้มีชีวิตกับการทำงาน เคารพ กฎ กติกา มีความอดทน ทุ่มเทให้กับการทำงานและองค์กรมาก 2. Gen X หรือ Generation X หมายถึง คนที่เกิดระหว่างปี พ.ศ.2508-2522 คือ คนที่เกิดมาพร้อมกับการแข่งขันทางด้านเศรษฐกิจ จึงมีความคิดกว้างขวาง ช่วยเหลือตัวเองได้ดี ให้ความสำคัญในเรื่องงานและครอบครัวอย่างเท่าเทียม 3. Gen Y หรือ Why Generation หมายถึง คนที่เกิดระหว่างปี พ .ศ.2523 – 2537 คือ คนที่มีความกล้าแสดงออก ไม่แคร์ต่อคำวิจารณ์ ชอบทางลัด สะดวก รวดเร็ว และไฮเทคโนโลยีเป็นที่สุด (ภราดร, 2556) ในปัจจุบันบุคลากรที่ทำงานภายในองค์การ เริ่มมีความหลากหลายในGenerationต่างๆมากขึ้น และGeneration ซึ่งกำลังเป็นที่น่าสนใจขององค์การ คือ Generation Y ที่มีอายุน้อยที่สุดในคนวัยทำงาน และกำลังจะเติบโตเพื่อก้าวสู่ระดับผู้นำขององค์การต่อไปในอนาคตอันใกล้ (ปรารถนา, 2557) และสังคมยุคใหม่เกิดการตื่นตัวกันทั่วโลกโดยเฉพาะประเทศอเมริกาที่ทำการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องGeneration Yกันอย่างมาก (PwC, 2013).

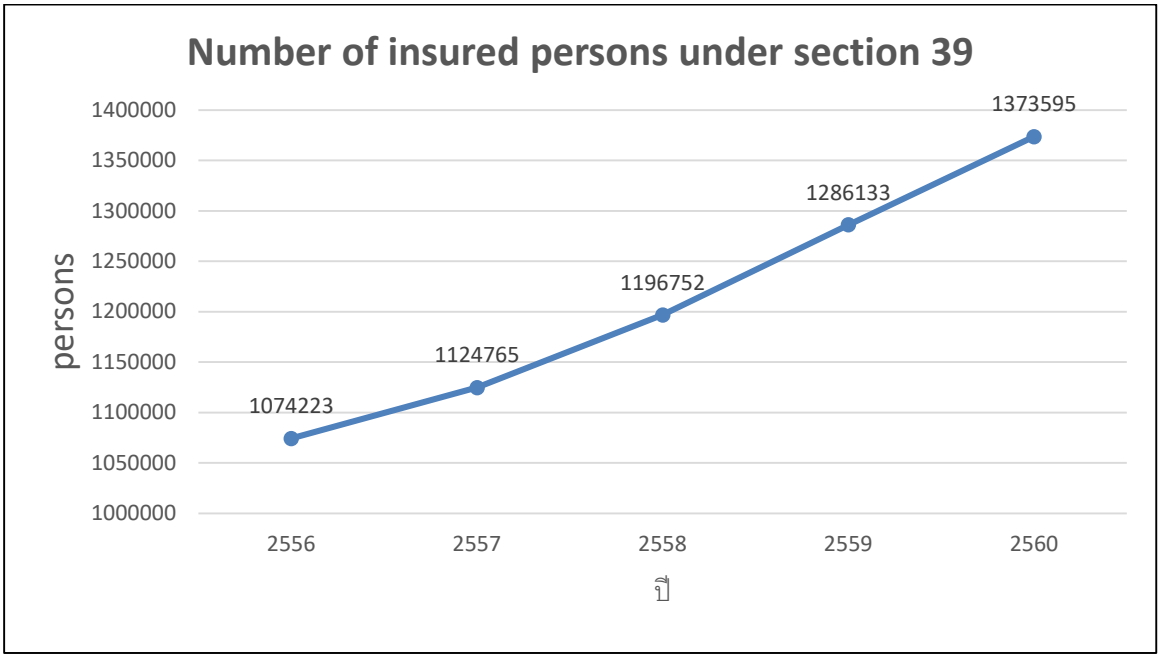

Figure 1 Number of insured persons under section 39 between 2013 - 2017, Research and Development Social Security Office, 2018

จาก Figure 1 พบว่าระหว่างช่วงปี 2556 – 2560 มีแนวโน้มการขึ้นทะเบียนผู้ประกันตนตามมาตรา 39 มากขึ้น แสดงให้เห็นว่าบุคลากรที่ทำงานประจำมีการลาออกเพื่อประกอบอาชีพอิสระเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้สถานประกอบการอุตสาหกรรมต่างๆ จำเป็นต้องหันมาให้ความสำคัญกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ โดยเฉพาะกลุ่ม Generation Y ถือเป็นกำลังสำคัญที่จะช่วยขับเคลื่อนองค์การให้มีความเจริญก้าวหน้าต่อไปในระยะยาว ดังนั้น

ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งที่จะทำการศึกษาวิจัยเรื่องปัจจัยจูงใจและปัจจัยค้ำจุน ที่สัมพันธ์กับความจงรักภักดีต่อองค์การของบุคลากรกลุ่ม Generation Y ในสถานประกอบการอุตสาหกรรมจังหวัดระยอง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับปัจจัยจูงใจ ปัจจัยค้ำจุน และความจงรักภักดีต่อองค์การของบุคลากรกลุ่ม Generation Y ในสถานประกอบการอุตสาหกรรมจังหวัดระยอง

2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยจูงใจ ปัจจัยค้ำจุน กับ ความจงรักภักดีต่อองค์การของบุคลากรกลุ่ม Generation Y ในสถานประกอบการอุตสาหกรรมจังหวัดระยอง

3. เพื่อสร้างสมการพยากรณ์ความจงรักภักดีต่อองค์การของบุคลากรกลุ่ม Generation Y ในสถานประกอบการอุตสาหกรรมจังหวัดระยอง โดยใช้ปัจจัยจูงใจ และปัจจัยค้ำจุนเป็นตัวพยากรณ์

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับความจงรักภักดีต่อองค์การ O'Reilly (1981, อ้างใน กนกพร, 2553) กล่าวว่าความจงรักภักดีต่อองค์การ ประกอบด้วยการกระทำ 3 ประการ ได้แก่ 1. การยินยอมทำตาม (Compliance) ความต้องการขององค์การบางอย่างตอบแทนจากองค์การ เช่น ค่าจ้าง 2. การซึมซับค่านิยมขององค์การ (Internalization) คือ การที่บุคลากรรับเอาค่านิยมขององค์การมาเป็นค่านิยมของตนเอง 3. การยึดมั่นในองค์การ (Identification) คือ การที่บุคลากรยอมทำตามความต้องการขององค์การ และความรู้สึกภูมิใจที่ได้เป็นส่วนหนึ่งขององค์การ จากแนวคิดดังกล่าวข้างต้น สามารถให้คำจำกัดความได้ว่า ความจงรักดีต่อองค์การของบุคลากร หมายถึง ความเชื่อของคนที่มีความผูกพันกับองค์การ มีความรู้สึกผูกพันกับงาน ยินยอมทำตามหน้าที่ความรับผิดชอบที่ตนได้รับมอบหมาย และการยึดมั่นต่อองค์การ เช่นการปฏิบัติงานเพื่อบรรลุวิสัยทัศน์ นโยบาย และแนวทางการปฏิบัติเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่อองค์การ

ทฤษฎีสองปัจจัยของเฮอร์เบิร์ก (Herzberg's two-factor theory) (Frederick Herzberg, 1966) พบว่าปัจจัย 2 แบบ ที่ส่งผลต่อการจูงใจบุคลากร คือ 1. ปัจจัยค้ำจุน (Hygiene factors) ซึ่งเป็นปัจจัยภายนอกที่ป้องกันไม่ให้บุคลากรเกิดความไม่พึงพอใจในงาน เป็นความต้องการภายนอกที่เกี่ยวข้องกับด้านร่างกายและสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ซึ่งผู้บริหารต้องจัดหา ไว้เพื่อความสะดวกในการทำงาน โดยควรจัดในเรื่องเหล่านี้ คือ1) ด้านนโยบายของบริษัท (company policy) 2) ด้านการควบคุมดูแลสั่งการ (supervision) 3) ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน (working conditions) 4) ด้านค่าตอบแทน (salary and benefits) 5) ด้านความมั่นคงในงาน (work security) 6) ด้านการบริหารจัดการ (administration) 2. ปัจจัยจูงใจ (Motivators) เป็นปัจจัยภายในบุคคลที่จะสร้างให้เกิดความพึงพอใจในงาน ปัจจัยที่ผู้บริหารต้องจัดให้มีเพื่อจูงใจให้บุคลากรทำงานดีขึ้น ได้แก่ 2) การสร้างความสำเร็จในงาน (achievement) 2) การได้รับการยอมรับจากผู้อื่น (recognition for achievement) 3) ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (interpersonal relationships) 4) การมีอิสระในการเลือกวิธีการทำงาน (the work itself) 5) ความรับผิดชอบ (responsibility) และ 6) การเติบโตก้าวหน้าในงาน (growth or advancement) หากจะประเมินข้อดีของทฤษฎีสองปัจจัยของเฮอร์เบริกซ์ ก็คือ ทฤษฎีนี้ช่วยให้ผู้บริหารเข้าใจได้ว่า เงินหรือค่าตอบแทนนั้น ไม่ใช่ปัจจัยจูงใจ หรือกระตุ้นให้คนอยากทำงานเพียงอย่างเดียว หากแต่มีปัจจัยที่ต้องพิจารณา

เพื่อจูงใจให้คนทำงาน โดยเฉพาะในเรื่องของตัวงาน เช่น ความท้าทายของงาน ความรับผิดชอบในงาน หรือโอกาสในการก้าวหน้าของงาน

ทฤษฎีความพึงพอใจในคุณลักษณะของงานของแฮคแมน และโอลแฮม (Greg R. Oldham and J. Richard Hackman, 1975) ได้ให้แนวคิดว่า เมื่อใดก็ตามที่บุคลากรทำงานได้ประสบผลสำเร็จจะก่อให้เกิดแรงจูงใจในการทำงานมากยิ่งขึ้น ดังนั้นผู้บริหารจึงควรทำการเพิ่มคุณค่าของงาน โดยนำความรู้มาสร้างตัวแปรเชิงสังเกต ด้านงานที่น่าสนใจและมีคุณค่า (interest and value of work)

แนวคิดความความสมดุลของชีวิต (work life balance) มีผลงานวิจัยที่ยืนยันให้เห็นชัดเจนว่าบุคคล คือ บุคลากรเกิดปัญหาด้านสุขภาพ มีความเครียดและความเหนื่อยล้าทางอารมณ์สูงขึ้น และระดับความพึงพอใจในชีวิตลดลง ส่วนผลต่อองค์การ คือ บุคลากรมีความพึงพอใจในการทำงานลดลง อัตราการขาดงานและการลาออกสูงขึ้น มีความผูกพันต่อองค์การลดลงประสิทธิผลและประสิทธิภาพของงานลดต่ำลง (Fu & Shaffer, 2001) ในทางกลับกันได้มีการศึกษาผลกระทบในทางบวกของการมีภาวะสมดุลระหว่างงานและชีวิต พบว่า หากบุคลากรมีการทำงานและชีวิตที่สมดุลจะช่วยเพิ่มความพึงพอใจ เพิ่มขวัญกำลังใจในการทำงาน และเพิ่มความจงรักภักดีต่อองค์การ ลดความกดดันในการทำงาน ลดอัตราการลาออกและอุบัติเหตุก่อให้เกิดความตั้งใจในการทำงาน ส่งผลต่อผลการปฏิบัติงานโดยรวมขององค์การ (Forsthy & Polzer-Debruyne, 2007) ดังนั้นผู้วิจัยจึงนำมาสร้างตัวแปรด้านงานที่น่าสนใจและมีคุณค่า (interest and value of work) สามารถแสดงกรอบแนวคิดได้ดังนี้

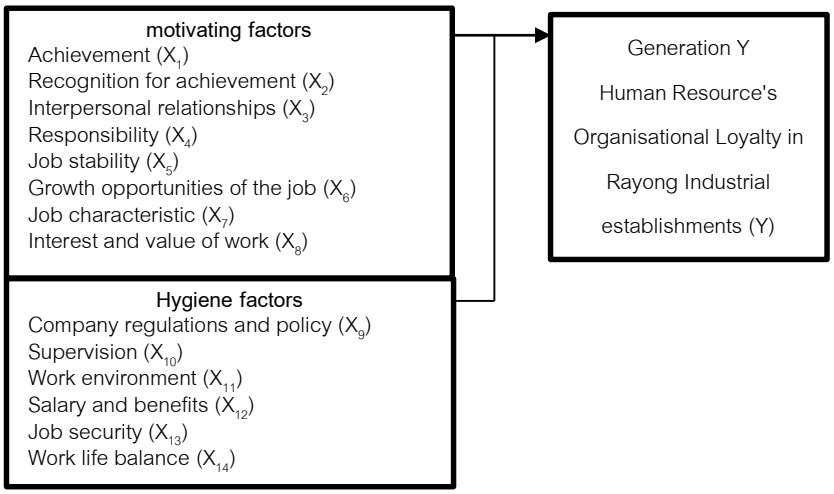

Figure 2 Conceptual Framework

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ(Survey Research) ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ บุคลากรกลุ่ม Generation Y ที่ทำงานอยู่ในสถานประกอบการในเขตนิคมอุตสาหกรรม ซึ่งตั้งอยู่ในจังหวัดระยอง ทั้ง 8 แห่ง จำนวน 420 องค์การ (การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย, 2558) กำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้สูตรคำนวณหาค่าขนาดของกลุ่มตัวอย่างของทาโร่ ยามาเน่ (Yamane, 1976, อ้างใน ธานินท์, 2560) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติเท่ากับ 0.05 ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 205 องค์การ จากนั้นทำการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-

Stage Sampling)โดยเริ่มจากการสุ่มตัวอย่างแบบมีระบบ ด้วยการกำหนดช่วงห่างระหว่างหมายเลขลำดับที่ตามทะเบียนรายชื่อสถานประกอบการในเขตนิคมอุตสาหกรรม ซึ่งตั้งอยู่ในจังหวัดระยอง ทั้ง 8 แห่ง จำนวน 420 องค์การ สามารถคำนวณช่วงห่างระหว่างหมายเลขได้เท่ากับ 2 หลังจากนั้นจึงจับฉลากเลือกจุดเริ่มต้นว่าควรเริ่มต้นสุ่มที่หมายเลยใด หลังจากนั้นจึงเริ่มต้นนับเรียงลำดับที่ของสถานประกอบการไปเรื่อยๆจนครบ 205 องค์การ และทำการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นบุคลากร Generation Y โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง สามารถเก็บข้อมูลจากบุคลากรกลุ่ม Generation Y ได้จำนวนทั้งสิ้น 434 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของครอนบาคเท่ากับ 0.961 สามารถนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างจริงได้ (ธานินท์, 2560) ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมวิเคราะห์ข้อมูลสำเร็จรูป SPSS for Windows โดยใช้สถิติ ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย (เกณฑ์ในการวัดค่าเฉลี่ย หากค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.00-1.49 แปลผลว่า ระดับน้อยที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.50-2.49 แปลผลว่า ระดับน้อย ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.50-3.49 แปลผลว่า ระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.50-4.49 แปลผลว่า ระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.50-5.00 แปลผลว่า ระดับมากที่สุด) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทำการวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Correlation) กำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (1tailed) ระหว่างตัวแปรอิสระด้วยกันว่ามีความอิสระกันหรือไม่ โดยกำหนดเกณฑ์ว่าถ้าค่าสหสัมพันธ์ของเพียร์สันเท่ากับหรือมากกว่า 0.75 หมายความว่า ระหว่างตัวแปรอิสระด้วยกันมีความสัมพันธ์กันสูงมาก หรือเกิด Multicollinearity ให้ทำการรวมตัวแปรหรือตัดตัวแปรออก (สุชาต ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2551) และขั้นสุดท้ายคือการหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม เพื่อสร้างสมการพยากรณ์ความจงรักภักดีต่อองค์การของบุคลากรกลุ่ม Generation Y ในสถานประกอบการอุตสาหกรรมจังหวัดระยอง โดยใช้ปัจจัยจูงใจและปัจจัยค้ำจุนเป็นตัวพยากรณ์ ด้วยการวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นพหุคูณ โดยกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 นำเสนอในรูปตารางประกอบความเข้าใจ

สรุปผลการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถาม มีจำนวน 434 คน พบว่าส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 52.5 อายุระหว่าง 26-28 ปี คิดเป็นร้อยละ 41.9 จบการศึกษาต่ำกว่าระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 50.2 มีสถานภาพโสด คิดเป็นร้อยละ 49.8 มีตำแหน่งงานระดับผู้ปฏิบัติงาน คิดเป็นร้อยละ 73.3 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 15,001 – 20,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 29.5 มีอายุงานในตำแหน่งงานปัจจุบัน 4 - 5 ปี คิดเป็นร้อยละ 28.1 มีประสบการณ์ทำงาน 4 - 5 ปี คิดเป็นร้อยละ 26.7 มีทางเลือกในการประกอบอาชีพเพิ่มมากขึ้น คิดเป็นร้อยละ 68.7 ทำงานในภาคผลิต คิดเป็นร้อยละ 90.3 สินค้าหลักขององค์การ ได้แก่ อะไหล่ยานยนต์ คิดเป็นร้อยละ 26.7 ทำงานอยู่ในองค์การขนาดใหญ่ ซึ่งมีจำนวนบุคลากรภายในองค์การ 201 คน ขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 74.2

ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยระดับความจงรักภักดีต่อองค์การของบุคลากรกลุ่ม Generation Y ในสถานประกอบการอุตสาหกรรมจังหวัดระยอง โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.83, S.D. = .617) แสดงใน Table 1

Table1 Average level of Generation Y Human Resource's Organisational Loyalty in Rayong Industrial establishments

Organisational Loyalty	n	$\bar{X}$	S.D.	Level
1.Organizational Commitment	434	3.73	.638	high
2.Compliance	434	3.87	.683	high
3.Identification	434	3.88	.691	high
Total	434	3.83	.617	high

ผลการวิเคราะห์ระดับปัจจัยจูงใจ และปัจจัยค้ำจุนโดยรวม มีค่าเฉลี่ยรวม 3.67 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.597 อยู่ในระดับมาก ดังแสดงใน Table 2

Table 2 Average level of Motivators and Hygiene factors

Independent variable	N = 434 persons		
	$\bar{X}$	S.D.	Level
Motivating factors	3.63	.61	high
Hygiene factors	3.71	.658	high
Total	3.67	.597	high

ผลการวิเคราะห์ค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระด้วยกัน พบว่าตัวแปรปัจจัยจูงใจและปัจจัยค้ำจุน ทั้ง 14 ปัจจัย มีความเป็นอิสระต่อกัน เพราะ Multicollinearity < 0.75 โดยมีค่าสหสัมพันธ์ของเพียร์สันตั้งแต่ 0.33 - 0.74 อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 ดังแสดงใน Table 3

Table 3 The relationship between Motivating factors and Hygiene factors and Organizational loyalty of Generation Y Human Resource's Organisational Loyalty in Rayong Industrial establishments

Variables	Y	X1	X2	X3	X4	X5	X6	X7	X8	X9	X10	X11	X12	X13	X14
Y	1.00	.53**	.54**	.51**	.43**	.61**	.55**	.65**	.67**	.59**	.60**	.64**	.52**	.51**	.57**
X1		1.00	.48**	.44**	.44**	.49**	.53**	.57**	.57**	.55**	.60**	.61**	.47**	.51**	.54**
X2			1.00	.73**	.35**	.57**	.60**	.59**	.59**	.38**	.55**	.50**	.48**	.44**	.52**
X3				1.00	.43**	.59**	.63**	.59**	.60**	.37**	.55**	.55**	.52**	.51**	.52**
X4					1.00	.47**	.46**	.48**	.47**	.37**	.44**	.39**	.33**	.36**	.39**
X5						1.00	.69**	.69**	.67**	.49**	.62**	.58**	.60**	.61**	.58**
X6							1.00	.73**	.74**	.51**	.67**	.60**	.56**	.59**	.53**
X7								1.00	.73**	.62**	.72**	.68**	.61**	.59**	.61**
X8									1.00	.55**	.68**	.63**	.53**	.51**	.57**
X9										1.00	.66**	.67**	.53**	.57**	.58**
X10											1.00	.70**	.68**	.65**	.72**
X11												1.00	.70**	.64**	.73**
X12													1.00	.73**	.73**
X13													.	1.00	.68**
X14															1.00

** The significant level at 0.01

จาก Table 4 ผลการวิเคราะห์ระดับปัจจัยจูงใจ และปัจจัยค้ำจุนโดยรวม มีค่าเฉลี่ยรวม 3.67 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.597 อยู่ในระดับมาก และผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นพหุคูณ พบว่า ปัจจัยจูงใจ ได้แก่ ความน่าสนใจและคุณค่าของงาน การมีสถานภาพที่ดี การมีโอกาสความก้าวหน้า การได้รับการยกย่อง และปัจจัยค้ำจุน ได้แก่ สภาพแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกในการทำงาน และกฎระเบียบ นโยบายบริษัท สามารถนำมาใช้ในการพยากรณ์ระดับความจงรักภักดีของพนักงานที่มีต่อสถานประกอบการในเขตนิคมอุตสาหกรรมจังหวัดระยองได้ประมาณร้อยละ 57 (Adjusted R^2 = .570) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังนั้นจึงสามารถสร้างตัวแบบเพื่อพยากรณ์ระดับความจงรักภักดีของบุคลากร Generation Y ในสถานประกอบการอุตสาหกรรมจังหวัดระยอง ดังนี้

สมการในรูปคะแนนดิบ $\hat{Y} = .902 + .219X_8 + .184X_{11} + .145X_9 + .143X_5 + .121X_2 + .112X_6$

สมการในรูปคะแนนมาตรฐาน $Z = 0.257Z_8 + 0.221Z_{11} + 0.176Z_9 + 0.167Z_5 + 0.149Z_2 + 0.131Z_6$

Table 4 Average level of Motivators and Hygiene factors and Multiple regression analysis

Independent variable	$\bar{X}$	S.D.	Level	B	Beta	t	Sig.
(Constant)				.902		6.67	
Motivators	3.63	.61	high				

Independent variable	$\bar{X}$	S.D.	Level	B	Beta	t	Sig.
(X1) Achievement	3.86	.705	high	.024	.027	.62	.536
(X2) Recognition for achievement	3.52	.759	high	.121	.149	2.95	.003*
(X3) Interpersonal relationships	3.42	.724	moderate	.017	.020	.38	.703
(X4) Responsibility	3.75	1.165	high	.032	.060	1.57	.117
(X5) Job stability	3.78	.718	high	.143	.167	3.27	.001*
(X6) Growth opportunities of the job	3.49	.720	moderate	.112	.131	2.24	.025*
(X7) Job characteristic	3.64	.691	high	.098	.110	1.66	.097
(X8) Interest and value of work	3.59	.725	high	.219	.257	4.42	.000*
Hygiene factors	3.71	.66	high				
(X9) Company regulations and policy	4.05	.750	high	.145	.176	3.77	.000*
(X10) Supervision	3.68	.754	high	.075	.092	1.45	.148
(X11) Work environment	3.70	.741	high	.184	.221	3.52	.000*
(X12) Salary and benefits	3.64	.744	high	.008	.009	.17	.864
(X13) Job security	3.58	.886	high	.001	.002	.04	.972
(X14) Work life balance	3.62	.753	high	.023	.028	.49	.624
Total (N = 434 persons)	3.67	.597	high				
$R = .764$, $R^2 = .584$, Adjusted $R^2 = .570$, $F = 42.035$, Significance of $F = .000$							

* The significant level at 0.05

อภิปรายผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยพบว่าปัจจัยจูงใจ ที่ก่อให้เกิดความจงรักภักดีต่อองค์การของบุคลากร กลุ่ม Generation Y ในสถานประกอบการอุตสาหกรรมจังหวัดระยอง ประกอบด้วย ความน่าสนใจและคุณค่าของงาน (X_8) การมีสถานภาพที่ดี (X_5) การได้รับการยกย่อง (X_2) และการมีโอกาสความก้าวหน้า (X_6) สำหรับปัจจัยค้ำจุนที่เป็นปัจจัยที่ป้องกันไม่ให้บุคลากรกลุ่ม Generation Y เกิดความเบื่อหน่ายหรือขาดขวัญกำลังใจในการทำงาน ประกอบด้วย สภาพแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกในการทำงาน (X_{11}) และกฎระเบียบนโยบายบริษัท (X_9) ดังนั้น ผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการกับปัจจัยที่ก่อให้เกิดความจงรักภักดีต่อองค์การของบุคลากรกลุ่ม Generation Yในสถานประกอบการอุตสาหกรรมจังหวัดระยองทั้ง 6 ประการอย่างเหมาะสม เพื่อเสริมสร้างความจงรักภักดีต่อองค์กรของบุคลากรกลุ่ม Generation Y อย่างต่อเนื่อง

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ พบว่า ความจงรักภักดีต่อองค์การมีความสัมพันธ์กับปัจจัยจูงใจ ด้านความน่าสนใจและคุณค่าของงานมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พัชรินทร์ (2554) ที่พบว่าการเพิ่มคุณค่าในงาน มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลางกับความจงรักภักดีต่อองค์การของพยาบาลประจำการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (r = .69) ดังนั้นผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะว่า องค์การควรมุ่งเน้นการออกแบบลักษณะงาน ให้มีความสอดคล้องกับความถนัดและความสนใจของบุคคลากรแต่ละคน ผู้บังคับบัญชาควรมอบหมายงานให้สามารถรับผิดชอบได้อย่างอิสระ ทำให้บุคลากรสามารถเรียนรู้วิธีการใหม่ ซึ่งก่อให้เกิดประสบการณ์ที่แปลกใหม่ น่าสนใจ และไม่ทำให้บุคลากรเกิดความเบื่อหน่าย ตลอดจนสามารถพัฒนาสัมพันธภาพที่เกิดขึ้นจากการทำงานใหม่ๆ ได้อย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาวิจัยโดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากเจ้าของสถานประกอบการ ผู้บริหาร และผู้เชี่ยวชาญ เพื่อศึกษาแนวทางในการเสริมสร้างความจงรักภักดีของพนักงาน Generation Y ในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กนกพร สุโพภาค. (2553). “การธำรงรักษาพนักงาน.” ปริญญานิพนธ์ บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา.

กองวิจัยและพัฒนา สำนักงานประกันสังคม. **จำนวนผู้ประกันตนภาคสมัครใจ (มาตรา 39) ปี 2552 – 2561**. เข้าถึงเมื่อ 20 มีนาคม 2561. https://www.sso.go.th/wpr/assets/upload/files_ storage/sso.th/b58eb3d80e 8350ed401b5cd84a334449.pdf

การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย (กนอ). **รายชื่อนิคมอุตสาหกรรม**. เข้าถึงเมื่อ 24 กรกฎาคม 2558 เข้าถึงได้จากhttp://www.ieat.go.th/ieat/index.php/th/investments/about-industrial-estates/industrial-estates-in-thailand-2/437-2013-10-16-23-55-33#พื้นที่โครงการ

ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2560). **การวิจัยและวิเคราะห์ทางสถิติด้วย SPSS และ AMOS**. พิมพ์ครั้งที่ 17. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนสามัญบิสซิเนสอาร์แอนด์ดี.

ปรารถนา ศรนุวัตร. (2557). “ปัจจัยของคนรุ่นเจเนอเรชั่นวายที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมองค์กร”. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี. ปีที่ 8 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม 2557.

พัชรินทร์ รอดพยันตร์. (2545). “ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล การเพิ่มคุณค่าในงานกับความจงรักภักดีต่อองค์การ ของพยาบาลประจำการ โรงพยาบาลสังกัดกระทรวงกลาโหม”. วิทยานิพนธ์ พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภราดร จำนงเวช. (2556). **เรื่องคน Gen Y คืออะไร ทำไมองค์กรต่างๆควรเจียระไนคน Gen Y?**. เข้าถึงเมื่อ 24 สิงหาคม2559. เข้าถึงได้จาก http://www.entraining.net/article-paradorn_gen-y.php

สุชาต ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2551). เทคนิคการวิเคราะห์ตัวแปรหลายตัว สำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์. (พิมพ์ครั้งที่ 6) กรุงเทพฯ : สามลดา.

สุพานี สฤษฎ์วานิช. (2552). **พฤติกรรมองค์การสมัยใหม่ : แนวคิดและทฤษฎี**.พิมพ์ครั้งที่ 2. ปทุมธานี:โรงพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

Carmen K. Fu, Margaret A. Shaffer, (2001) The tug of work and family: Direct and indirect domain-specific determinants of work-family conflict. Personnel Review, Vol. 30 Issue: 5, pp.502-522

Hackman, J. R., & Oldham, G. R. (1975) **Motivation through the design of work: Test of a theory** (Tech. Rep. No. 6). New Haven, Conn.:Yale University, Department of Administrative Sciences.

Herzberg, Frederick; Mausner, Bernard; Snyderman, Barbara B. (1966). **The Motivation to Work**. (2nd ed.). New York: John Wiley and Sons.http://www.manager.co.th/iBizChannel/Vi ew News.aspx?NewsID=9560000079931.

PwC, the University of Southern California and the London Business School. (2013). PwC's Nextgen : A global generational study. Retrieved January 15, 2016, from http://www.pwc.com.

Stewart Forsyth, Andrea Polzer-Debruyne. (2007). The organisational pay-offs for perceived work–life balance support. Asia Pacific. Journal of Human Resources, vol. 45, 1: pp. 113-123. , First Published Apr 1, 2007

ปัจจัยความสำเร็จในการสร้างคุณค่าร่วม: กรณีศึกษา บริษัท พลังงาน x ในโครงการ LED

Key Success Factors to Creating Shared Value (CSV): A Case Study of X Energy Co., Ltd. in LED Project

ชัยประสาน สุรวิชัย[1*] ยุรพร ศุทธรัตน์[2] และ พิทวัส เอื้อสังคมเศรษฐ์[2]

Chaiprasarn Suravichai[1*], Yuraporn Sudharatna[2] and Pittawat Ueasangkomsate[2]

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์หาปัจจัยความสำเร็จในการสร้างคุณค่าร่วมของบริษัท พลังงาน x จำกัด ในโครงการ LED โดยผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์พนักงานและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง และทำการวิเคราะห์เพื่อหาว่าปัจจัยใดที่ก่อให้เกิดความสำเร็จของโครงการสร้างคุณค่าร่วมผ่านการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ ผลของการศึกษาในงานวิจัยนี้ชี้ว่าปัจจัยที่ทำให้โครงการสร้างคุณค่าร่วมของบริษัท พลังงาน X จำกัด ประสบความสำเร็จประกอบด้วย 3 ปัจจัย ได้แก่ 1) ผู้บริหารเป็นผู้นำ CSV ที่ดี 2) องค์กรมีความพร้อมในการดำเนินการของโครงการสร้างคุณค่าร่วม 3) สร้างการยอมรับให้เกิดขึ้นในกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและสังคมโดยรวม

ABSTRACT

This study aimed to analyze and determine key success factors to creating shared value (CSV) of X Energy Co., Ltd. in LED project. The researchers interviewed employees and stakeholders and then analyzed which factors influencing the success of CSV project through qualitative analysis. The results of this research indicated that factors influencing the success of CSV projects consist of three factors: 1) A good CSV leadership 2) Readiness for implementation of CSV projects, and 3) Acceptance from stakeholder and society.

Keywords: creating shared value, energy, success, sustainability

* Corresponding author; e-mail address: charp447@hotmail.com

[1] แผนกแผนธุรกิจ บริษัท พลังงาน X จำกัด

[1] Business Plan Department, X Energy Co., Ltd.

[2] ภาควิชาการจัดการ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

[2] Department of Management, Faculty of Business Administration, Kasetsart University

คำนำ

การดำเนินกิจการหรือการประกอบกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งทางธุรกิจย่อมก่อให้เกิดผลประโยชน์และผลกระทบต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับองค์กรทั้งภายในและภายนอก ทั้งทางตรงและทางอ้อม ไม่ว่าจะเป็นบุคคล กลุ่มบุคคลหรือองค์กร โดยผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเหล่านี้เรียกว่า ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนความสำเร็จขององค์กร เพราะความต้องการและความคาดหวังของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียนั้น จะเป็นเสียงสะท้อนโอกาสในการปรับปรุงจุดอ่อนเสริมสร้างจุดแข็ง นำไปสู่ความยั่งยืนขององค์กรในอนาคต ด้วยเหตุนี้จึงเกิดแนวคิด ความรับผิดชอบต่อสังคมของธุรกิจ ทั้งนี้ Michael E. Porter และ Mark R. Kramer ได้กล่าวถึงมุมมองของการรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) ในการดำเนินธุรกิจที่แตกต่างจากเดิม โดยใช้แนวความคิดการสร้างคุณค่าร่วม (Creating Shared Value: CSV) (วรพรรณ เอื้ออาภรณ์, 2557ก) จุดยืนในเรื่อง CSV เน้นการได้มาซึ่งคุณค่าทางเศรษฐกิจด้วยการสร้างคุณค่าทางสังคม เป็นการใช้วิถีทางในกรอบของทุนนิยมเพื่อการแก้ไขปัญหาคำนึงถึงแนวทางที่สามารถขยายขนาดของการดำเนินการและยั่งยืนในตัวเอง (พิพัฒน์ ยอดพฤติการ, 2557)

บริษัท พลังงาน X จำกัด มีภารกิจจัดหา ให้บริการพลังงานไฟฟ้าและดำเนินธุรกิจอื่นที่เกี่ยวเนื่อง เพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้าให้เกิดความพึงพอใจ ทั้งด้านคุณภาพและบริการ โดยการพัฒนาองค์กรอย่างต่อเนื่อง มีความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม ในพื้นที่ให้บริการทั่วประเทศ จากยุทธศาสตร์การเติบโตอย่างยั่งยืนขององค์กร ได้กำหนดกลยุทธ์ Towards Sustainable CSR บูรณาการความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) กับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยให้ความรับผิดชอบต่อสังคมเป็นส่วนหนึ่งของการปฏิบัติงานประจำวันทั่วทั้งองค์กร มุ่งเน้นการดำเนินกิจการเพื่อสร้างให้เกิดคุณค่าร่วมระหว่างองค์กรและสังคมไปพร้อมๆกัน โดยได้จัดทำโครงการเพื่อสังคมและสิ่งแวดล้อมในกระบวนการ (CSR-Project in Process) และหลังกระบวนการ (CSR-Project after Process) ซึ่ง CSV เป็นกลยุทธ์ทางธุรกิจที่ใช้ตอบโจทย์ความรับผิดชอบต่อสังคมในบริบทของ CSR-in-process ที่เน้นการใช้ประโยชน์จากสินทรัพย์และความเชี่ยวชาญหลักของกิจการสร้างคุณค่าทางเศรษฐกิจให้กับกิจการและสังคมไปพร้อมกัน (พิพัฒน์ ยอดพฤติการ, 2557) ดังนั้นการวิจัยในครั้งนี้จึงมีวัตถุประสงค์ในการศึกษาแนวคิดและวิธีการสร้างคุณค่าร่วมเพื่อวิเคราะห์หาปัจจัยความสำเร็จในการสร้างคุณค่าร่วมสำหรับการจัดทำโครงการ CSV ของบริษัท พลังงาน X จำกัด

การทบทวนวรรณกรรม

การสร้างคุณค่าร่วมเป็นแนวคิดที่พัฒนาความเชื่อมโยงระหว่างกลยุทธ์ขององค์กรกับความรับผิดชอบต่อสังคม หรือที่เรียกกันว่า Strategic CSR เพื่อให้องค์กรเกิดความสามารถทางการแข่งขันไปพร้อมๆกับการแก้ปัญหาของสังคม (Porter and Kramer, 2011) โดยใช้ประโยชน์จากทักษะ ทรัพยากรและความสามารถพิเศษในการสร้างคุณค่าทางเศรษฐกิจเพิ่มให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างยั่งยืนในวงกว้าง (Vaidyanathan and Scott, 2012)

ปัจจัยที่ก่อให้เกิดการสร้างคุณค่าร่วม (CSV)

จากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ปัจจัยที่ก่อให้เกิดการสร้างคุณค่าร่วมในองค์กรประกอบด้วย 2 ส่วนหลัก คือ ปัจจัยพื้นฐาน และ ปัจจัยตามแต่ละโครงการ โดยปัจจัยพื้นฐาน ประกอบด้วย 1. วิสัยทัศน์: ผู้บริหารระดับสูงมีความมุ่งมั่นที่จะดำเนินการเพื่อสร้างคุณค่าร่วม (Bockstette and Stamp, 2011)

เชื่อมโยงกับกลยุทธ์ขององค์กร (พิพัฒน์ ยอดพฤติการ, 2558) ผ่านนโยบายและแนวทางการปฏิบัติขององค์กร (Spitzeck and Chapman, 2012) จนฝังตัวเป็นวัฒนธรรมองค์กรกลายเป็นกิจกรรมปกติ (Pfitzer, Bockstette and Stamp, 2013) 2. การทำความเข้าใจองค์กร: สามารถระบุความสามารถหลัก รวมถึงพิจารณาปัจจัยที่ทำให้องค์กรเกิดต้นทุนตลอดห่วงโซ่คุณค่า (Moon et al., 2011) ระบุความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้อย่างชัดเจน (Spitzeck and Chapman, 2012) สำหรับปัจจัยตามแต่ละโครงการ ประกอบด้วย 1. การสร้างกลยุทธ์: หาจุดร่วมระหว่างโอกาส ความท้าทายทางธุรกิจ ความต้องการทางสังคม และความเชี่ยวชาญขององค์กร (วรพรรณ เอื้ออาภรณ์, 2557ข) จัดลำดับความสำคัญในการดำเนินงาน พิจารณาศักยภาพขององค์กรในการตอบสนองความต้องการของสังคม วิเคราะห์ผลกระทบเชิงลบที่อาจเกิดขึ้นตลอดจนวิธีการลดความเสี่ยงเหล่านั้น (วรพรรณ เอื้ออาภรณ์, 2557ค) มีการตั้งเป้าหมายที่ท้าทาย (Bockstette and Stamp, 2011) อาจมีการพัฒนากรณีศึกษาเพื่อที่จะได้เห็นคุณค่าทางสังคมและคุณค่าทางธุรกิจที่คาดว่าจะได้รับก่อนตัดสินใจดำเนินโครงการต่อไป (สถาบันไทยพัฒน์, 2557) 2. การขับเคลื่อนการสร้างคุณค่าร่วม: ผู้นำต้องสร้างแรงกระตุ้น บ่มเพาะพนักงานให้มีความรู้ เลือกคนที่มีความสามารถมาดำเนินการด้าน CSV (พิพัฒน์ ยอดพฤติการ, 2558) จัดโครงสร้างทรัพยากรและการจัดการภายในองค์กรสำหรับรองรับการดำเนินงาน กำหนดกิจกรรมและเงินลงทุนสำหรับการขับเคลื่อน (สถาบันไทยพัฒน์, 2557) ให้เป็นส่วนหนึ่งของงบประมาณปกติขององค์กร (Porter and Kramer, 2011) มีการร่วมมือกันทุกภาคส่วนในองค์กร (Bockstette and Stamp, 2011) เพื่อพัฒนาความเชื่อมโยงระหว่างเครือข่ายวิสาหกิจที่เกี่ยวข้องกับองค์กร (Moon et al., 2011) โดยอาจจะร่วมกับหุ้นส่วนภายนอกองค์กรเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ แลกเปลี่ยนความรู้และขยายพื้นที่การดำเนินงานด้าน CSV ให้ขยายวงกว้างออกไป ทั้งนี้ต้องมีการสื่อสารทั้งภายในและภายนอกองค์กรแสดงถึงความก้าวหน้าและความสำเร็จของโครงการให้พนักงานและประชาชนทั่วไปทราบ และ 3.การประมวลผล: มีการติดตามผลการดำเนินงานเป็นระยะ วัดผลลัพธ์ทางธุรกิจและสังคม (สถาบันไทยพัฒน์, 2557) รวมถึงการดำเนินงานด้าน CSV ว่าบรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่ (Bockstette and Stamp, 2011) รวมถึงมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลและประสบการณ์จากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Pfitzer, Bockstette and Stamp, 2013) เพื่อนำไปวิเคราะห์โอกาสในการปรับปรุงพัฒนาและนำความสำเร็จในการทำ CSV ไปต่อยอดต่อไป

โดยการนำแนวคิดการสร้างคุณค่าร่วม (CSV) มาใช้ในองค์กรให้ประสบความสำเร็จนั้น องค์กรต้องดำเนินการด้วยกระบวนการขั้นตอนต่างๆ ให้บรรลุจุดมุ่งหมายการทำ CSV ซึ่งประกอบด้วยการสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจให้แก่องค์กรและสังคมไปพร้อมกัน (Porter and Kramer, 2011) การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรและความเชี่ยวชาญ สร้างให้เกิดโอกาสผลตอบแทนทางธุรกิจ (สถาบันไทยพัฒน์, 2557) รวมถึงความสามารถทางการแข่งขัน (Ajith, 2014) และการตอบสนองและแก้ไขปัญหาทางสังคมให้ดีขึ้น (Spitzeck and Chapman, 2012)

วิธีดำเนินการวิจัย

สำหรับการศึกษาเรื่องปัจจัยความสำเร็จในการสร้างคุณค่าร่วม กรณีศึกษา บริษัท พลังงาน X จำกัด ในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีวิธีการวิจัย ดังนี้

1. แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ด้วยการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินโครงการตามปัจจัยในการดำเนินโครงการ มีลักษณะยืดหยุ่นและเปิดกว้างตามหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้ให้สัมภาษณ์แต่ละคน สัมภาษณ์ช่วงระหว่างวันที่ 14-21 มีนาคม พ.ศ. 2559 ผู้วิจัยสัมภาษณ์พนักงานบริษัท พลังงาน X จำกัด ผู้ดำเนินโครงการด้าน CSV ประจำส่วนกลาง ณ สำนักงานบริษัท พลังงาน X จำกัด (สำนักงานใหญ่)

กรุงเทพมหานคร จำนวน 4 คน ได้แก่ 1. หัวหน้าแผนกจัดการโครงการ ฝ่ายสังคมและสิ่งแวดล้อม 2. ผู้ช่วยหัวหน้าแผนกวิเคราะห์และประเมินผล ฝ่ายสังคมและสิ่งแวดล้อม 3. วิศวกร ฝ่ายสังคมและสิ่งแวดล้อม 4. นักวิเคราะห์นโยบายและแผน ฝ่ายสังคมและสิ่งแวดล้อม สัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่ดำเนินโครงการ LED เพื่อชุมชนประมง ต.ตะโละกาโปร์ อ.ยะหริ่ง จ.ปัตตานี ซึ่งเป็นโครงการ CSV ที่ดำเนินการแล้วเสร็จสามารถประเมินผลลัพธ์ได้ชัดเจน ประกอบด้วย พนักงานบริษัท พลังงาน X จำกัด จำนวน 1 คน ทางโทรศัพท์ ได้แก่ หัวหน้าแผนกสังคมและสิ่งแวดล้อม บริษัท พลังงาน X จำกัด เขต 3 ภาคใต้ และสัมภาษณ์ตัวแทนผู้เข้าร่วมโครงการซึ่งเป็นชาวประมงพื้นบ้านทางโทรศัพท์ จำนวน 2 คน

2. ศึกษาจากเอกสารและข้อมูลเพื่อทราบถึงวิสัยทัศน์และความมุ่งมั่นของผู้บริหารระดับสูงในการสนับสนุนการดำเนินงานด้าน CSV ระบุปัจจัยหลักในการดำเนินโครงการกลยุทธ์ที่ใช้ ตลอดจนการผลักดันกระบวนการต่างๆที่เกี่ยวข้องตั้งแต่เริ่มจนสิ้นสุดโครงการ บทบาทของผู้จัดทำโครงการและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอื่นๆ รวมทั้งการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานภายนอกและประเมินผลที่เกิดขึ้น

3. วิเคราะห์การดำเนินงานด้าน CSV ของบริษัท พลังงาน X จำกัด เปรียบเทียบกับปัจจัยที่ก่อให้เกิดการสร้างคุณค่าร่วม และวิเคราะห์ความสำเร็จของโครงการ CSV จากผลการดำเนินโครงการ LED เพื่อชุมชนประมง เปรียบเทียบกับจุดมุ่งหมายการสร้างคุณค่าร่วม

4. พิจารณาผลการวิเคราะห์การดำเนินงานด้าน CSV และความสำเร็จของโครงการ สรุปเป็นปัจจัยความสำเร็จในการสร้างคุณค่าร่วมของบริษัท พลังงาน X จำกัด

ผลของการวิจัย

บริษัท พลังงาน X จำกัด ดำเนินการสร้างคุณค่าร่วม (CSV) มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2555 มีโครงการที่ประเมินผลลัพธ์แล้วเสร็จ จำนวน 1 โครงการ อยู่ระหว่างรอเก็บข้อมูลเพื่อประเมินผล จำนวน 1 โครงการ และมีโครงการที่ถูกยกเลิก จำนวน 4 โครงการ ทั้งนี้ผู้วิจัยจึงเลือกโครงการที่ประเมินผลลัพธ์แล้วเสร็จ คือ “LED เพื่อชุมชนประมง” นำมาเปรียบเทียบตามปัจจัยที่ก่อให้เกิดการสร้างคุณค่าร่วม และวิเคราะห์ว่าการดำเนินงานของบริษัทฯ เป็นไปตามปัจจัยเหล่านั้นอย่างไรบ้าง

การพิจารณาการดำเนินงานของ บริษัท พลังงาน X จำกัด โดยปัจจัยพื้นฐาน ประกอบด้วยวิสัยทัศน์และความเข้าใจองค์กรของบริษัท พลังงาน X จำกัด เปรียบเทียบกับปัจจัยที่ก่อให้เกิดการสร้างคุณค่าร่วม โดยวิสัยทัศน์ของ บริษัท พลังงาน X จำกัด เกี่ยวข้องกับการที่ผู้บริหารระดับสูงส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาโครงการ CSR ให้เป็น Strategic CSR ต่อยอดไปสู่การดำเนินกิจการเพื่อสร้างให้เกิดคุณค่าร่วม (CSV) มุ่งสร้างนวัตกรรมที่เชื่อมโยงกับชุมชน นำการวิจัยจากหน่วยงานภายนอกที่สอดคล้องกับนโยบายไปขยายผล เป็นโครงการ CSV ขององค์กร รวมถึงการที่ผู้บริหารระดับสูงกำหนดนโยบายการสร้างคุณค่าร่วม (CSV) อย่างชัดเจน กำหนดแนวทางปฏิบัติทั้งในระดับองค์กรและสายงาน มอบหมายให้หน่วยงานที่รับผิดชอบดำเนินการ

สำหรับการพิจารณาปัจจัยตามแต่ละโครงการ ผู้วิจัยพบว่าการดำเนินโครงการ LED เพื่อชุมชนประมง ประกอบด้วย การสร้างกลยุทธ์ การขับเคลื่อนการสร้างคุณค่าร่วม และ การประมวลผล ของบริษัท พลังงาน X จำกัด เปรียบเทียบกับปัจจัยที่ก่อให้เกิดการสร้างคุณค่าร่วม โดยการสร้างกลยุทธ์ผ่านการหาจุดร่วมของโอกาส ความท้าทาย ความต้องการทางสังคม และความเชี่ยวชาญขององค์กร (วรพรรณ เอื้ออาภรณ์, 2557ข) เช่น ความ

ต้องการเป็นผู้นำการใช้หลอด LED จึงนำงานวิจัยเทคโนโลยีด้านไฟฟ้ามาต่อยอดเชี่ยวชาญเป็นโครงการที่สร้างความต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (ชาวประมง) บริษัทฯ จึงสามารถบริหารจัดการความต้องการ ซึ่งเป็นความท้าทายทางธุรกิจ เป็นต้น มีการพิจารณาศักยภาพในการตอบสนองความต้องการของสังคมวิเคราะห์ผลกระทบเชิงลบที่อาจเกิดขึ้น ตลอดจนวิธีลดความเสี่ยง (วรพรรณ เอื้ออาภรณ์, 2557ค) เช่น การบริหารทรัพยากรให้เพียงพอต่อการดำเนินโครงการ โดยมีบริษัทที่สนับสนุนหลอด LED บุคลากรของบริษัทฯ มีความสามารถในการติดตั้งระบบแสงสว่างบนเรือประมง เป็นต้น การพัฒนากรณีศึกษาเพื่อตัดสินใจลงทุนโดยชี้ให้เห็นคุณค่าทางสังคมและทางธุรกิจที่คาดว่าจะได้รับ (สถาบันไทยพัฒน์, 2557) เช่น การทดลองติดตั้งระบบแสงสว่างด้วยหลอด LED บนเรือประมงจำนวน 5 ลำ เก็บข้อมูลเปรียบเทียบก่อนและหลังทำการทดลอง ประเมินคุณค่าที่จะได้รับจากโครงการ เป็นต้น รวมถึง มีการตั้งเป้าหมายที่ท้าทาย (Bockstette and Stamp, 2011) เช่น ติดตั้งหลอด LED ให้กับเรือประมงขนาดเล็กในช่วงปี 2557 – 2559 ปีละ 100 ลำ เป็นต้น

การขับเคลื่อนการสร้างคุณค่าร่วมของ บริษัท พลังงาน X จำกัด การดำเนินการผ่านโครงการ LED เพื่อชุมชนประมง โดยผู้บริหารผลักดันให้เกิดโครงการ CSV ทั้งกำหนดนโยบายและแนวทางปฏิบัติผ่านปัจจัยตามแต่ละโครงการด้านการสร้างกลยุทธ์ในการสร้างคุณค่าร่วมในองค์กร ส่วนด้านการขับเคลื่อนการสร้างคุณค่าร่วมผู้บริหารระดับสูงเลือกผู้รับผิดชอบหลักที่มีศักยภาพสามารถดำเนินงานด้าน CSV ได้ โดยจัดให้มีการเรียนรู้และทำความเข้าใจการดำเนินงานการสร้างคุณค่าร่วม ทั้งผู้รับผิดชอบหลักและภาคส่วนอื่นๆในองค์กรที่สามารถสนับสนุนการดำเนินโครงการให้ประสบความสำเร็จได้ โดยเงินลงทุนมาจากเงินดอกผลของเงินประกันการใช้ไฟฟ้าซึ่งใช้ในกิจกรรมที่เป็นสาธารณะประโยชน์และ/หรือเกิดประโยชน์แก่ผู้ใช้ไฟฟ้า มีความร่วมมือกับสาขาของบริษัทฯ ในภาคใต้ และบริษัทในเครือ ซึ่งเป็นผู้จัดจำหน่ายหลอดประหยัดพลังงาน LED ร่วมกับจังหวัดปัตตานีขยายผลการดำเนินโครงการติดตั้งหลอด LED ให้เรือประมงขนาดเล็ก 100 ลำและร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลตะโละกาโปร์ติดตั้งให้กับเรือประมงขนาดเล็กอีก 31 ลำ รวมถึงความร่วมมือกับสถาบันการอาชีวศึกษาในพื้นที่เพื่อสร้างประสบการณ์และรายได้จากการติดตั้งระบบแสงสว่างบนเรือให้กับนักศึกษาวิชาไฟฟ้า ขณะที่การสื่อสารก็ดำเนินการผ่านการมีส่วนร่วมของผู้บริหารระดับสูงและความสำเร็จของโครงการผ่านโทรทัศน์ภายในองค์กรและโปสเตอร์ประชาสัมพันธ์ มีการจัดทำสปอตโฆษณาผ่านสื่อสาธารณะ เช่น โทรทัศน์ โรงภาพยนตร์ บทความในหนังสือพิมพ์ วารสาร เป็นต้น

นอกจากนี้การประมวลผลของ บริษัท พลังงาน X จำกัดดำเนินการผ่านปัจจัยที่ก่อให้เกิดการสร้างคุณค่าร่วมผ่านการติดตามผลการดำเนินงานเป็นระยะวัดผลลัพธ์ทางธุรกิจและสังคม (สถาบันไทยพัฒน์, 2557) ซึ่งพบว่ามีการติดตามผลเป็นรายไตรมาส โดยเมื่อดำเนินโครงการเสร็จสิ้นในแต่ละระยะ จะมีการเก็บข้อมูลเชิงลึกจากผู้เข้าร่วมโครงการ เพื่อประเมินผลลัพธ์ทั้งทางตรงและทางอ้อม ส่วนการแลกเปลี่ยนข้อมูลและประสบการณ์จากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Pfitzer, Bockstette และ Stamp, 2013) จะมีการรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้เข้าร่วมโครงการ เพื่อนำไปปรับปรุงให้เกิดประสิทธิภาพกับองค์กรและตอบสนองความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อไป

ความสำเร็จในการดำเนินโครงการด้าน CSV ของบริษัท พลังงาน X จำกัด

จากผลการวิเคราะห์ข้างต้นจะพบว่าโครงการ “LED เพื่อชุมชนประมง” เป็นหนึ่งในโครงการการสร้างคุณค่าร่วมของบริษัท พลังงาน X จำกัด ซึ่งการดำเนินงานเป็นไปตามปัจจัยที่ก่อให้เกิด CSV ซึ่งผู้ศึกษาได้นำผล

การดำเนินโครงการดังกล่าวมาพิจารณาความสำเร็จ ซึ่งโครงการ “LED เพื่อชุมชนประมง” สามารถบรรลุจุดมุ่งหมายการสร้างคุณค่าร่วม (CSV) ผ่านการวัดความสำเร็จจากการสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจให้แก่องค์กรและสังคมไปพร้อมกัน (Porter and Kramer, 2011) ได้แก่ 1) มูลค่าทางเศรษฐกิจต่อสังคม เช่น รายได้จากการจำหน่ายหลอดประหยัดพลังงาน LED ต้นทุนการทำประมงที่ลดลงจากการใช้แบตเตอรี่แทนเครื่องปั่นไฟ / ลดค่าใช้จ่ายในการเปลี่ยนหลอดไฟเนื่องจากหลอด LED มีอายุการใช้งานนานกว่าหลอดคอมแพคฟลูออเรสเซนต์ และรายได้จากปริมาณสัตว์น้ำที่จับได้เพิ่ม เนื่องจากไม่มีเสียงเครื่องปั่นไฟรบกวน 2) มีการใช้ประโยชน์ทรัพยากรและความเชี่ยวชาญ ซึ่งสามารถสร้างให้เกิดโอกาสผลตอบแทนทางธุรกิจ (สถาบันไทยพัฒน์, 2557) โดยใช้บุคลากรที่มีความสามารถศึกษาต่อยอดงานวิจัยจนกลายเป็นโครงการ CSV ซึ่งนำความเชี่ยวชาญขององค์กรทางด้านวิศวกรรมและเทคโนโลยีระบบจำหน่ายไฟฟ้า ไปใช้ในการออกแบบระบบให้แสงสว่างด้วยหลอด LED บนเรือประมงขนาดเล็ก สร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจแก่องค์กรและชาวประมง 3) การสร้างความสามารถทางการแข่งขัน (Ajith, 2014) ผ่านการขับเคลื่อนนโยบายของบริษัทฯ ที่ต้องการเป็นผู้นำเรื่องการใช้เทคโนโลยีหลอด LED และการตอบสนองและแก้ไขปัญหาทางสังคมให้ดีขึ้น (Spitzeck and Chapman, 2012) ด้วยการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของชาวประมงพื้นบ้านจากต้นทุนค่าน้ำมันที่สูงและปริมาณสัตว์น้ำที่จับได้น้อย ไม่คุ้มค่าในการประกอบอาชีพ และการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกจากการเผาไหม้ของเครื่องปั่นไฟ

สรุปผลการศึกษา

การสร้างคุณค่าร่วมของบริษัท พลังงาน X จำกัด ผ่านโครงการ LED เพื่อชุมชนประมง เป็นการใช้ประโยชน์จากบุคลากรและความเชี่ยวชาญเพื่อสร้างโอกาสการเป็นผู้นำการใช้หลอด LED พร้อมทั้งสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจให้แก่องค์กรในการจำหน่ายกระแสไฟฟ้าซึ่งเป็นธุรกิจหลัก โดยงานวิจัยได้ทำการศึกษาปัจจัยความสำเร็จที่ก่อให้เกิดการสร้างคุณค่าร่วมในองค์กร ที่ประกอบด้วยปัจจัยพื้นฐานและปัจจัยตามแต่ละโครงการเพื่อสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจให้แก่ชุมชนประมงพื้นบ้านทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ โดยลดต้นทุนค่าน้ำมันและเพิ่มรายได้จากการขายสัตว์น้ำที่จับได้มากขึ้นเพื่อให้เกิดความยั่งยืน รวมถึงประโยชน์ที่ได้ทั้งเชิงในสังคมและสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้การศึกษาวิจัยสามารถสรุปเป็นปัจจัยความสำเร็จในการสร้างคุณค่าร่วม (CSV) ของบริษัท พลังงาน X จำกัด ได้ 3 ปัจจัย คือ 1. ผู้บริหารระดับสูงเป็นผู้นำ CSV ที่ดี: ผู้บริหารเป็นผู้นำที่ผลักดันให้เกิด CSV เป็นปัจจัยเริ่มต้นที่จะทำให้ CSV เป็นส่วนหนึ่งขององค์กร ผ่านวิสัยทัศน์ นโยบาย ถ่ายทอดไปสู่บุคลากรในระดับปฏิบัติงาน ความมุ่งมั่นของผู้บริหารจะส่งผลต่อการบริหารและการควบคุมองค์กรเอื้อต่อการทำ CSV ตลอดจนการสร้างความสัมพันธ์อันดีกับหน่วยงานภายนอก เพื่อประโยชน์ในการสร้างให้เกิดคุณค่าร่วมอย่างยั่งยืน 2. องค์กรมีความพร้อมในการดำเนินการ CSV: ตั้งแต่การหาโอกาสที่เหมาะสมในการนำความเชี่ยวชาญและทรัพยากรที่มีอยู่ไปพัฒนาต่อยอดโอกาสให้กลายเป็นผลกระทบเชิงบวกต่อธุรกิจและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย รวมไปถึงสังคมในภาพรวม ทั้งนี้ต้องประเมินความเป็นไปได้และผลกระทบเชิงลบที่อาจเกิดขึ้นโดยกำหนดแนวทางควบคุมผลกระทบเชิงลบให้เกิดขึ้นน้อยที่สุด แนวทางที่ช่วยลดความเสี่ยงจากความผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นเมื่อดำเนินโครงการ CSV คือการทดลองทำต้นแบบ (prototype) เพื่อประเมินคุณค่าที่จะได้รับเมื่อดำเนินการจริง และ 3. สร้างการยอมรับให้เกิดขึ้นในกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและภาคสังคมโดยรวม: จะทำให้โครงการที่ดำเนินงานเกี่ยวกับการสร้าง CSV สามารถดำเนินการต่อไปได้จนประสบความสำเร็จ ก่อนจะเริ่มต้นดำเนินโครงการจึงควรสร้างการยอมรับให้เกิดขึ้น โดยชี้ชวนให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและสังคมเห็นถึงคุณค่าที่จะได้รับจากโครงการการทดลอง

ทำต้นแบบซึ่งจะเป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ถึงคุณค่าที่เกิดขึ้น นอกจากนี้การสร้างเครือข่ายระหว่างหน่วยงานสามารถช่วยให้เกิดการยอมรับในวงกว้างมากขึ้น อีกทั้งแต่ละหน่วยงานย่อมมีความเชี่ยวชาญที่แตกต่างกัน สามารถแลกเปลี่ยนประสบการณ์และให้ความช่วยเหลือกันได้ ต้องมีการประเมินผลโครงการตามกรอบระยะเวลาที่เหมาะสมของแต่ละโครงการ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องนำมาวิเคราะห์ประเมินผลลัพธ์ (Outcome) รวมถึงรับฟังผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของโครงการโดยนำข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่างๆมาปรับปรุงโครงการให้เป็นที่ยอมรับต่อไป สำหรับข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ผู้วิจัยเสนอแนะให้ทำการศึกษากรณีศึกษาอื่นๆเพิ่มเติม เพื่อให้เกิดการความเข้าใจในการวิเคราะห์หาปัจจัยความสำเร็จในการสร้างคุณค่าร่วมต่อไป

เอกสารอ้างอิง

พิพัฒน์ ยอดพฤติการ. 2557. **CSV กลยุทธ์ธุรกิจคู่สังคม**. MBA, ตุลาคม-พฤศจิกายน 2557, หน้า 25-26.

พิพัฒน์ ยอดพฤติการ. 2558. **กรอบการขับเคลื่อน CSV**. MBA, มกราคม-กุมภาพันธ์ 2558, หน้า 82-83.

วรพรรณ เอื้ออาภรณ์. 2557ก. **การแสดงความรับผิดชอบต่อสังคม พัฒนาสู่การสร้างค่านิยมร่วมระหว่างองค์กรธุรกิจกับชุมชน (CSR สู่ CSV-Creating Shared Value)**. TPA News, 18(205), หน้า 22-24.

วรพรรณ เอื้ออาภรณ์. 2557ข. **การแสดงความรับผิดชอบต่อสังคม พัฒนาสู่การสร้างค่านิยมร่วมระหว่างองค์กรธุรกิจกับชุมชน (ตอนที่ 3) (CSR สู่ CSV-Creating Shared Value)**. TPA News, 18(208), หน้า 22-23.

วรพรรณ เอื้ออาภรณ์. 2557ค. **การแสดงความรับผิดชอบต่อสังคม พัฒนาสู่การสร้างค่านิยมร่วมระหว่างองค์กรธุรกิจกับชุมชน (ตอนที่ 5) (CSR สู่ CSV-Creating Shared Value)**. TPA News, 18(212), หน้า 21-22.

สถาบันไทยพัฒน์. 2557. **Creating Shared Value (CSV): กลยุทธ์ธุรกิจคู่สังคม**. ม.ป.ท.

Ajith, K.N. 2014. Corporate Organizations: Community Relations. **SCMS Journal of Indian Management** 11(1): 40-50.

Bockstette, V. and Stamp, M. 2011. **Creating Shared Value: A How-to Guide for the New Corporate (R)evolution**, March: 2-23

Moon, H. C., Parc, J., Yim, S. H. and Park, N. 2011. An Extension of Porter and Kramer's Creating Shared Value (CSV): Reorienting Strategies and Seeking International Cooperation. **Journal of International and Area Studies** 18(2): 49-64.

Pfitzer, M., Bockstette, V. and Stamp, M. 2013. Innovating for Shared Value. **Harvard Business Review**, September, 100-107.

Porter, M. E. and Kramer, M. R. 2011. The big idea: Creating Shared Value. **Harvard Business Review**, January-February: 1-17.

Spitzeck, H. and Chapman, S. 2012. Creating shared value as a differentiation strategy – the example of BASF in Brazil. Corporate Governance. **The International Journal of Business in Society** 12(4): 499-513.

Vaidyanathan, L. and Scott, M. 2012. Creating Shared Value in India: The Future for Inclusive Growth. **Corporate Social Responsibility: Practice, Theory, and Challenges** 37(2): 108-113.

วรพรรณ เอื้ออาภรณ์. 2557ก. **การแสดงความรับผิดชอบต่อสังคม พัฒนาสู่การสร้างค่านิยมร่วมระหว่างองค์กรธุรกิจกับชุมชน (CSR สู่ CSV-Creating Shared Value)**. TPA News, 18(205), หน้า 22-24.

วรพรรณ เอื้ออาภรณ์. 2557ข. **การแสดงความรับผิดชอบต่อสังคม พัฒนาสู่การสร้างค่านิยมร่วมระหว่างองค์กรธุรกิจกับชุมชน (ตอนที่ 3) (CSR สู่ CSV-Creating Shared Value)**. TPA News, 18(208), หน้า 22-23.

วรพรรณ เอื้ออาภรณ์. 2557ค. **การแสดงความรับผิดชอบต่อสังคม พัฒนาสู่การสร้างค่านิยมร่วมระหว่างองค์กรธุรกิจกับชุมชน (ตอนที่ 5) (CSR สู่ CSV-Creating Shared Value)**. TPA News, 18(212), หน้า 21-22.

สถาบันไทยพัฒน์. 2557. **Creating Shared Value (CSV): กลยุทธ์ธุรกิจคู่สังคม**. ม.ป.ท.

Ajith, K.N. 2014. Corporate Organizations: Community Relations. **SCMS Journal of Indian Management** 11(1): 40-50.

Bockstette, V. and Stamp, M. 2011. **Creating Shared Value: A How-to Guide for the New Corporate (R)evolution**, March: 2-23

Moon, H. C., Parc, J., Yim, S. H. and Park, N. 2011. An Extension of Porter and Kramer's Creating Shared Value (CSV): Reorienting Strategies and Seeking International Cooperation. **Journal of International and Area Studies** 18(2): 49-64.

Pfitzer, M., Bockstette, V. and Stamp, M. 2013. Innovating for Shared Value. **Harvard Business Review**, September, 100-107.

Porter, M. E. and Kramer, M. R. 2011. The big idea: Creating Shared Value. **Harvard Business Review**, January-February: 1-17.

Spitzeck, H. and Chapman, S. 2012. Creating shared value as a differentiation strategy – the example of BASF in Brazil. Corporate Governance. **The International Journal of Business in Society** 12(4): 499-513.

Vaidyanathan, L. and Scott, M. 2012. Creating Shared Value in India: The Future for Inclusive Growth. **Corporate Social Responsibility: Practice, Theory, and Challenges** 37(2): 108-113.

สาขาเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ

Subject: Economics and Business Administration

ภาคโปสเตอร์

Poster Presentation

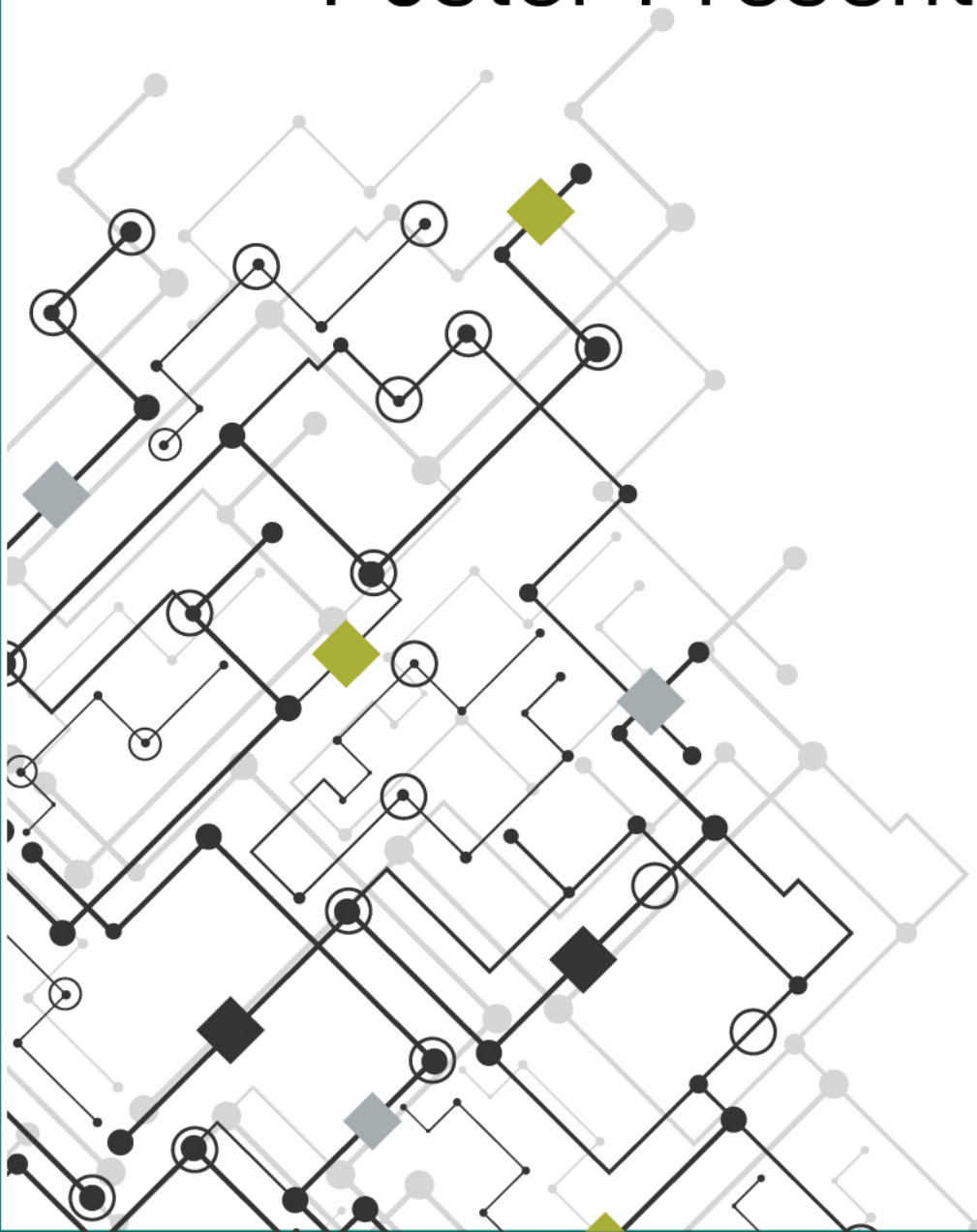

KU
KASETSART
UNIVERSITY

ความสัมพันธ์ระหว่างความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรและผลการดำเนินงานทางการเงินของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

The Relationship between Corporate Social Responsibility and Financial Performance of Companies Listed in the Stock Exchange of Thailand

รังสรรค์ โนชัย[1*]

Rangsan Nochai[1*]

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของงานวิจัยในครั้งนี้ คือ เพื่อตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างมิติความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรกับผลการดำเนินงานทางการเงินซึ่งวัดจากอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวมของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยจำแนกมิติความรับผิดชอบต่อสังคมออกเป็นมิติด้านสิ่งแวดล้อม มิติด้านการจ้างงาน และมิติด้านชุมชน ทำการรวบรวมข้อมูลจากบริษัทที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 61 บริษัทที่มีผลการดำเนินงานสอดคล้องกับการวิจัย โดยกระจายครอบคลุม 8 กลุ่มอุตสาหกรรม คะแนนผลการดำเนินงานความรับผิดชอบต่อสังคมในแต่ละมิติถูกประเมินจากการใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา และข้อมูลผลการดำเนินงานทางการเงินคำนวณจากรายงานประจำปีของบริษัทที่เป็นตัวอย่างระหว่างปี พ.ศ.2557 - 2559 แบบจำลองการถดถอยเชิงพหุถูกนำมาใช้ในการทดสอบความสัมพันธ์ ผลการวิจัยพบว่ามีเพียงมิติความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรด้านชุมชนเท่านั้น ที่มีความสัมพันธ์ต่ออัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยมีความสัมพันธ์ในเชิงลบ

ABSTRACT

The objective of this research was to examine the relationship between the corporate social responsibility and financial performance of companies listed in the stock exchange of Thailand. Using a set of disaggregated social performance indicators for employment, environment and community, a sample size of 61 listed companies cover 8 sectors was randomly selected due to their consistency in performance. CSR score for each dimension was obtained using content analysis and firm financial performance was calculated from the annual reports during the period of 2014-2016. A multiple regression model was established to determine the relationship. The results indicated that only CSR community dimension had statistically negative effect on return on asset.

Key Words: Corporate Social Responsibility, Financial Performance, Stock Exchange of Thailand

* Corresponding author; e-mail address: **knrangsa@gmail.com**

[1]ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ประยุกต์ คณะการบริหารและจัดการ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง กรุงเทพฯ 10520

[1] Department of Applied Economics, Faculty of Administration and Management, KMITL, Bangkok 10520

คำนำ

ความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร เป็นประเด็นสำคัญที่ทั่วโลกกำลังให้ความสนใจอย่างยิ่งในภาคธุรกิจ ด้วยเล็งเห็นว่าการดำเนินกิจการขององค์กรธุรกิจส่งผลกระทบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยในปัจจุบันได้กลายมาเป็น “แนวคิดและวิธีการบริหารจัดการธุรกิจ” เพื่อพัฒนาการดำเนินธุรกิจให้มีประสิทธิภาพ ลดความเสี่ยงและเพิ่มความสามารถในการแข่งขัน รวมถึงพัฒนาห่วงโซ่มูลค่า ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาธุรกิจอย่างยั่งยืน (สถาบันพัฒนาธุรกิจอย่างยั่งยืน, 2556) ภายใต้หลักการ Triple bottom line ซึ่งมีการรวมเอามิติทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ผนวกเข้าไว้ในนิยามของความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรซึ่งมีการใช้กันอย่างกว้างขวาง โดยองค์กรธุรกิจจะต้องประกอบธุรกิจอย่างมีจริยธรรม มีวัตถุประสงค์ที่ไม่มุ่งแต่การแสวงหากำไรเพียงอย่างเดียว แต่จะต้องรับผิดชอบต่อสังคมโดยรวมด้วย กล่าวคือจะต้องยกระดับความเป็นอยู่ของทั้งพนักงานและชุมชนโดยรอบด้วย (Uadiale and Fagbemi, 2012) ทั้งนี้ได้มีการวิจัยที่สรุปผลไว้ว่า การดำเนินกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรธุรกิจ มีศักยภาพทางบวกต่อองค์กรในการลดความเสี่ยงทางสังคมลงได้ แต่การที่จะได้รับความพึงพอใจมากน้อยเพียงใดก็ขึ้นอยู่กับประสิทธิผลของกิจกรรมต่าง ๆ ที่องค์กรได้เลือกดำเนินการ (Bird, R.A. et al., 2007) ดังนั้นความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรจึงถูกกำหนดเป็นส่วนหนึ่งของแผนกลยุทธ์ทางธุรกิจขององค์กรต่าง ๆ ทั้งในระดับโลกและในประเทศไทย

การวิจัยเกี่ยวกับกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานทางการเงินมีการวิจัยกันอย่างกว้างขวางในประเทศที่พัฒนาแล้วแถบทวีปยุโรปและอเมริกาเหนือ (Salch et al., 2008) ทั้งนี้กิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรสามารถจำแนกออกได้เป็นหลายองค์ประกอบหรือหลายมิติ เช่น ด้านพนักงาน ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านชุมชน ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านความหลากหลาย (Inoue and Lee, 2011) การดำเนินกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรธุรกิจต่าง ๆ ในประเทศไทยกำลังได้รับความสนใจและมีการดำเนินงานมากขึ้นเรื่อย ๆ แต่การวิจัยที่มีการจำแนกถึงมิติของกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานด้านการเงินขององค์กรธุรกิจต่าง ๆ ยังมีการศึกษากันค่อนข้างน้อย โดยเฉพาะของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ดังนั้นเพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่มุ่งมั่นพัฒนาตลาดทุนไทยให้เกิดความยั่งยืน ด้วยการผลักดันนโยบายส่งเสริมการเติบโตเชิงปริมาณและคุณภาพไปพร้อมกับการสร้างสมดุลทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมภายใต้หลักบรรษัทภิบาล การวิจัยในครั้งนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการหาคำตอบว่าการดำเนินกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร ในมิติด้านใดบ้าง ที่มีความสัมพันธ์ต่อผลการดำเนินงานด้านการเงินของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ซึ่งผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารของบริษัทได้ใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานและวางแผนพัฒนาธุรกิจให้เกิดประโยชน์สูงสุด รวมทั้งคณะกรรมการบริหารตลาดหลักทรัพย์ได้ใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายเพื่อสนับสนุนและช่วยเหลือให้การดำเนินธุรกิจของบริษัท ที่เป็นสมาชิกประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืน บนพื้นฐานของความสมดุลระหว่างเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมต่อไป

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและกรอบแนวคิด

จากการทบทวนการวิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างการดำเนินกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมและผลการดำเนินงานด้านการเงินขององค์กรธุรกิจที่มีการวิจัยกันค่อนข้างกว้างขวางในต่างประเทศ ทั้งที่อยู่ในตลาดหลักทรัพย์และในอุตสาหกรรมต่าง ๆทำให้ได้มาซึ่งตัวแปรเพื่อกำหนดกรอบแนวคิด (Figure 1) ประกอบด้วยตัว

แปรอิสระ คือ มิติความรับผิดชอบทางสังคมขององค์กรภายใต้กรอบแนวคิดทางทฤษฎีของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (stakeholder theory) ได้แก่ มิติด้านการจ้างงาน(Employment : EMP) มิติด้านสิ่งแวดล้อม (Environment : EMP) และมิติด้านชุมชน (Community : COM) ได้จากงานวิจัย เช่น Waddock & Graves, (1997) Afiff and Anantadjaya (2013), Ahmed *et al* (2012) และ Mwang and Jerotich (2013) และตัวแปรอิสระอื่น ๆ เพิ่มเข้ามาในการวิเคราะห์เพื่อให้เป็นตัวแปรควบคุม ได้แก่ อัตราส่วนประสิทธิภาพในการจัดการหนี้สิน (leverage ratio : LEV) วัดจากอัตราส่วนหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์รวม ได้จากงานวิจัยของ Afiff and Anantadjaya (2013) ขนาดขององค์กร (firm size : SIZE)วัดจากยอดขายรวมต่อปีจากงานวิจัยของ Inoue and Lee (2011) รวมทั้งตัวแปรตามผลการดำเนินงานด้านการเงินของบริษัทซึ่งวัดจากอัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์รวม(return on asset: ROA) วัดจากอัตราส่วนกำไรสุทธิต่อสินทรัพย์รวมทั้งหมด **ได้จากงานวัยของ** Brammer *et al*. (2006), Fauzi *et al* (2007) Ahmed *et al*. (2012), Mwang and Jerotich (2013) เป็นต้น

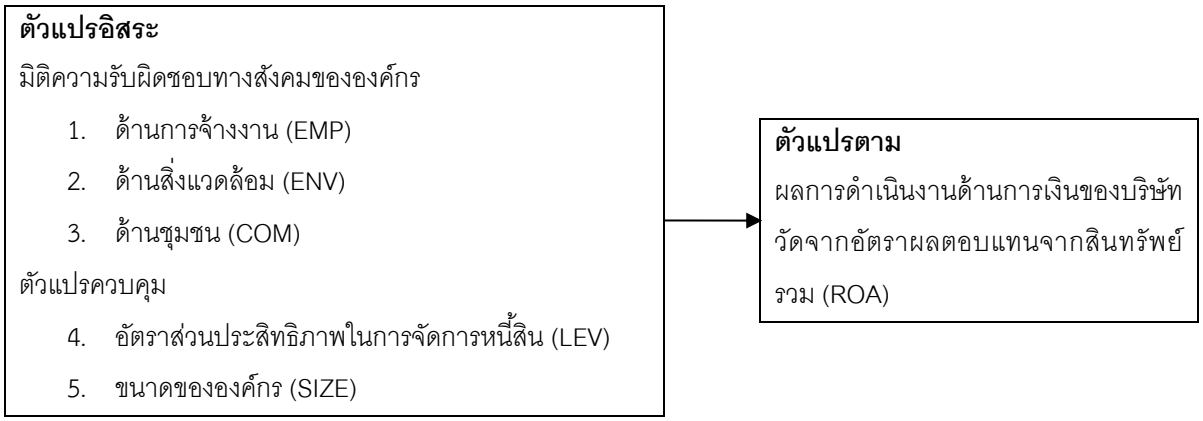

Figure 1 Conceptual Framework

สมมติฐานของการวิจัย

มิติความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร ได้แก่ ด้านการจ้างงาน ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านชุมชน ขนาดขององค์กร และอัตราส่วนประสิทธิภาพในการจัดการหนี้สิน มีความสัมพันธ์กับผลการดำเนินงานด้านการเงินที่วัดจากอัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์ของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

รวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ถูกเลือกมาจากประชากร โดยประชากรในการวิจัยนี้ คือ บริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยถึงสิ้นปี ณ วันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2559 เฉพาะในกลุ่มดัชนี SET จำนวนทั้งสิ้น 567 บริษัท แบ่งออกเป็น 8 กลุ่มอุตสาหกรรม ทำการสุ่มเลือกตัวอย่างด้วยแผน การสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งเป็นชั้นภูมิ เนื่องจากทราบขนาดของประชากรทั้งหมด (*N*) ในการประมาณขนาดตัวอย่าง(n_0) ในงานวิจัยนี้จะใช้สูตรของ Cochran (1997) ดังนี้ $n_0 = \frac{n}{1+\frac{n}{N}}$, เมื่อ $n = \frac{Z^2_{\alpha/2}}{4E^2}$ ซึ่งในงานวิจัยนี้จะกำหนดให้มีค่าความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่า (E) 10% ที่ระดับความเชื่อมั่น 90 % ทำให้ได้ขนาดตัวอย่างอย่างต่ำที่ต้องใช้ในการวิเคราะห์คือ

$$n_0 = \frac{n}{1+\frac{n}{N}} = \frac{68}{1+\frac{68}{567}} = 61$$ ตัวอย่าง เมื่อ $$n = \frac{Z^2_{0.05}}{4E^2} = \frac{(1.645)^2}{4(0.10)^2} = 68$$

ตัวอย่างทั้งหมด 61 ตัวอย่างจะถูกสุ่มจากแต่ละกลุ่มอุตสาหกรรมย่อยด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่ายตามสัดส่วนของแต่ละชั้นภูมิหรือแต่ละกลุ่มอุตสาหกรรมนั้น ๆ ทั้งนี้กลุ่มตัวอย่างที่ถูกเลือกจะต้องมีการรายงานผลการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมในรายงานประจำปีที่มีการเผยแพร่ทางเว็บไซต์ของบริษัทครบทั้ง 3 ปี ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2557 - 2559

ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อให้ได้ตัวแปรต่าง ๆ เกี่ยวกับมิติความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัทที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) ซึ่งเป็นวิธีการเปลี่ยนรูปข้อมูลเชิงคุณภาพในลักษณะข้อความให้เป็นข้อมูลเชิงปริมาณตามเกณฑ์ที่กำหนด (Sariannidis and Garfalakis, 2011) ในการวิจัยนี้จะเป็นการวัดผลการดำเนินกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมในด้านต่าง ๆ ที่นำเสนอในรายงานประจำปีโดยการนับจำนวนประโยคที่มีการระบุถึงความรับผิดชอบต่อสังคมของกิจการใน 3 มิติ ได้แก่ด้านการจ้างงาน ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านชุมชน ในแต่ละมิติจะประกอบด้วยตัวชี้วัด ดังนี้ ด้านการจ้างงาน มี 5 ตัวชี้วัด ได้แก่ ระบบความปลอดภัยและสุขอนามัยของพนักงาน ระบบการพัฒนาและฝึกอบรมพนักงาน นโยบายการให้โอกาสที่เท่าเทียมกัน ระบบความสัมพันธ์ที่ดีกับพนักงาน และระบบการสร้างงานและความมั่นคงในการทำงาน ด้านสิ่งแวดล้อม มี 3 ตัวชี้วัด ได้แก่ คุณภาพของนโยบายด้านสิ่งแวดล้อม ระบบการจัดการสิ่งแวดล้อม และการรายงานทางด้านสิ่งแวดล้อม ส่วนด้านชุมชน มี 1 ตัวชี้วัด คือ การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและสังคมจากการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆของบริษัท (Fiori *et al*., 2007) หลังจากนั้นจะดำเนินการแปลงจำนวนประโยคที่นับได้ของตัวชี้วัดต่าง ๆ ในแต่ละด้านให้เป็นค่าน้ำหนักคะแนน แต่เนื่องจากจำนวนประโยคที่นับได้ในแต่ละด้านมีการกระจายที่ไม่เท่ากัน ดังนั้นจึงกำหนดเกณฑ์ในการให้ค่าน้ำหนักคะแนนจากการคำนวณขนาดช่วงชั้นของจำนวนประโยคที่นับได้ตามความกว้างของอันตรภาคชั้นที่คำนวณได้ ดังนี้ ด้านการจ้างงานและด้านชุมชนให้เป็นค่าน้ำหนักคะแนนตั้งแต่ 0 ถึง 3 ซึ่งมีค่าอันตรภาคชั้นใกล้เคียงกัน คือ 0 คะแนน หมายถึงไม่มีการระบุไว้ 1 คะแนน หมายถึงมีการระบุไว้น้อย (1 - 3 ประโยค) 2 คะแนนหมายถึงมีการระบุไว้ปานกลาง (4 - 6 ประโยค) 3 คะแนน หมายถึง มีการระบุไว้มาก (มากกว่า 6 ประโยค) สำหรับด้านสิ่งแวดล้อมให้คะแนนตั้งแต่ 0 ถึง 4 (Afiff and Anantadjaya, 2013) เนื่องจากมีการจัดทำเป็นเอกสารหรือรายงานที่ชัดเจนกว่า โดย 0 คะแนน หมายถึงไม่มีการระบุไว้ 1 คะแนน หมายถึงมีการระบุไว้น้อย (1 - 6 ประโยค) 2 คะแนนหมายถึงมีการระบุไว้ปานกลาง (7 - 12 ประโยค) 3 คะแนน หมายถึง มีการระบุไว้สมบูรณ์มาก (14 - 18 ประโยค) และ 4 คะแนนหมายถึงมีการระบุไว้อย่างสมบูรณ์มากที่สุด (มากกว่า 18 ประโยค) ผลคะแนนในแต่ละตัวชี้วัดจะถูกนำมารวมกันเป็นคะแนนรวมของผลการดำเนินงานความรับผิดชอบต่อสังคมแยกเป็นรายด้าน ดังนั้น ด้านการจ้างงานมีคะแนนเต็ม 15 คะแนน ด้านสิ่งแวดล้อมมีคะแนนเต็ม 12 คะแนน ส่วนคะแนนเต็มในด้านชุมชนจะมีค่าเท่ากับ 3 คะแนน หลังจากนั้นจะนำผลคะแนนในแต่ละด้านมาหาค่าเฉลี่ยต่อปีเพื่อนำไปวิเคราะห์ในขั้นต่อไป ส่วนข้อมูลที่เกี่ยวกับผลการดำเนินงานทางการเงินเป็นข้อมูลรายปี อยู่ในช่วงปี พ.ศ. 2557 - 2559 ได้แก่ อัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์รวม ยอดขายรวม สินทรัพย์รวม และหนี้สินรวมได้จากเว็บไซต์ของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

การวิเคราะห์ข้อมูล ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนาเพื่ออธิบายตัวแปรเกี่ยวกับผลการดำเนินงานความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร และผลการดำเนินงานทางการเงิน ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลข

คณิต ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สำหรับสถิติในเชิงอนุมานในการทดสอบสมมติฐานใช้เทคนิคการวิเคราะห์สมการถดถอยพหุ เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างมิติความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรและผลการดำเนินงานด้านการเงินวัดจากอัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์รวม

ผลการวิจัยและการอภิปราย

ผลการดำเนินกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคม และผลการดำเนินงานด้านการเงินของบริษัทที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ระหว่างปี พ.ศ. 2557 - 2559 พบว่า คะแนนเฉลี่ยผลการดำเนินงานความรับผิดชอบต่อสังคมด้านชุมชน (COM) มีค่าคะแนนเฉลี่ยต่อคะแนนเต็มสูงที่สุด คิดเป็นร้อยละ 86.67 โดยมีกิจกรรมเพื่อชุมชนที่คล้ายๆกันในลักษณะกิจกรรมอาสาเพื่อพัฒนาชุมชน การบำเพ็ญประโยชน์สาธารณะในรูปแบบต่าง ๆ และกิจกรรมเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน เป็นต้น ซึ่งเป็นกิจกรรมภายหลังกระบวนการ รองลงมาคือด้านการจ้างงาน (EMP) คิดเป็นร้อยละ 52.67 และด้านสิ่งแวดล้อม (ENV) ซึ่งเป็นกิจกรรมภายในกระบวนการ ได้คะแนนต่ำสุดคิดเป็นร้อยละ 40.83 เพราะบริษัทที่เป็นตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่มีการนำเสนอนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมและระบบการจัดการสิ่งแวดล้อม ในรายงานประจำปี อย่างไรก็ตามการดำเนินกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมจำแนกเป็นรายกลุ่มทั้ง 8 กลุ่มอุตสาหกรรม เมื่อพิจารณาจากค่าคะแนนในแต่ละด้าน ก็พบว่าทุกกลุ่มอุตสาหกรรมให้ความสำคัญกับกิจกรรมในแต่ละด้านที่คล้ายกัน โดยคะแนนในด้านชุมชนสูงสุด รองลงมาคือด้านการจ้างงาน และด้านสิ่งแวดล้อมต่ำที่สุด ส่วนอัตราส่วนประสิทธิภาพในการจัดการหนี้สินเฉลี่ย เท่ากับ 0.47 ถือว่าอยู่ในเกณฑ์ที่ดีหนี้สินไม่สูงมาก เมื่อพิจารณาขนาดของบริษัทวัดจากมูลค่ายอดขายรวมต่อปี พบว่ามีการกระจายตัวมากพอสมควรตั้งแต่ขนาดเล็กจนถึงขนาดใหญ่ โดยเฉลี่ยเท่ากับ 19,339.83 ล้านบาท ส่วนอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (ROA) มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 7.83 ดังแสดงใน Table 1

Table 1 Summary of descriptive statistics.

Variable	n	Mean	Standard Deviation	Maximum	Minimum
EMP	61	7.90	1.96	10.8	4.61
ENV	61	4.90	1.15	6.50	2.61
COM	61	2.60	0.29	3.00	2.04
LEV	61	0.47	0.15	0.61	0.32
SIZE (million baht)	61	19,339.83	23,665.71	57,698.06	781.05
ROA	61	7.83	2.43	10.32	2.60

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรกับอัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์ แสดงใน Table 2 พบว่าค่า R^2 ของ ตัวแปรอิสระได้แก่ กิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรด้านการจ้างงาน(EMP) ด้านสิ่งแวดล้อม (ENV) และด้านชุมชน (COM) รวมทั้งตัวแปรควบคุม ได้แก่ อัตราส่วนประสิทธิภาพในการจัดการหนี้สิน (LEV) และขนาดขององค์กรซึ่งกำหนดให้อยู่ในรูป natural logarithm (lnSIZE) มีค่าเท่ากับ 0.431 แสดงว่าตัวแปรอิสระทั้งหมดในแบบจำลองสามารถอธิบาย อัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์ (ROA) ได้คิดเป็นร้อยละ 43.60 ส่งผลให้สมการมีค่า F – statistics เท่ากับ 8.50 ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ

ความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ส่วนค่า DW-statistic เท่ากับ 1.880 ซึ่งมีค่าอยู่ระหว่าง 1.5 - 2.5 แสดงว่าไม่เกิดปัญหา Autocorrelation ทั้งนี้ได้ทำการตรวจสอบ ค่า variance inflation factor (VIF) ไม่มีค่าของตัวแปรใดมากกว่า 4 แสดงว่าตัวแปรอิสระทุกตัวในสมการไม่มีความสัมพันธ์กัน หรือไม่เกิดปัญหา multicollinearity (Anderson et al, 2002) เมื่อทดสอบความเชื่อถือได้ของตัวแปรอิสระในสมการ พิจารณาได้จากค่า t-statistics ของสัมประสิทธิ์ของตัวแปรอิสระ(coefficient) พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์ของกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมด้านชุมชน (COM) มีค่าเท่ากับ -1.796 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 90 โดยมีความสัมพันธ์ในเชิงลบ ส่วนค่าสัมประสิทธิ์ของอัตราส่วนประสิทธิภาพในการจัดการหนี้สิน(LEV) มีความสัมพันธ์เชิงลบ ในขณะที่ค่าสัมประสิทธิ์ของขนาดขององค์กร (lnSIZE) มีความสัมพันธ์เชิงบวก โดยมีค่าเท่ากับ -20.958 และ 1.983 ตามลำดับ ทั้งสองตัวแปรนี้มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ดังนั้นมิติความรับผิดชอบต่อสังคมด้านชุมชน อัตราส่วนประสิทธิภาพในการจัดการหนี้สิน และขนาดขององค์กรเท่านั้นที่มีความสัมพันธ์หรือมีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานด้านการเงินวัดจากอัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์ จึงสอดคล้องกับสมมติฐานที่กำหนดไว้

Table 2 Summary of multiple regression analysis.

Model	ROA = α_0 + α_1EMP + α_2 ENV + α_3 COM+ α_4 LEV + α_5 lnSIZE					
	Constant	EMP	ENV	COM	LEV	lnSIZE
Coefficient	5.881	-0.008	-0.247	-1.796	-20.898	1.983
t-Value	1.433	-0.038	-1.032	-1.717*	-6.201***	3.563***
VIF		1.540	1.534	1.482	1.280	1.568
N = 61, R^2 = 0.431, Adjusted-R^2 = 0.379, F-Value =8.339***, DW-statistic = 1.880						

* Significant at P 0.10 ** Significant at P 0.05 *** Significant at P 0.01

จากผลการวิจัยพบว่ามิติด้านชุมชนมีความสัมพันธ์ในทางลบกับผลการดำเนินงานด้านการเงินที่วัดจากอัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์ (ROA) ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Inoue and Lee (2013) ที่ทำการศึกษาอิทธิพลของความแตกต่างในมิติของความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร ที่ส่งผลต่อผลอัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์ (ROA) ขององค์กรธุรกิจในอุตสาหกรรมการบิน เพราะการดำเนินกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมถือว่าเป็นต้นทุนอย่างหนึ่งขององค์กร จะส่งผลให้องค์กรอยู่ในภาวะที่เสียเปรียบทางเศรษฐกิจเมื่อเทียบกับบริษัทอื่นที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมที่น้อยกว่า และผลการศึกษาของ Brammer *et al*. (2006) และ Afiff and Anantadjaya (2013) ที่สรุปไว้ว่า บริษัทที่มีคะแนนผลการดำเนินงานความรับผิดชอบต่อสังคมที่สูงกว่ามีแนวโน้มที่จะได้รับผลตอบแทนที่ต่ำกว่า เนื่องจากจะต้องมีค่าใช้จ่ายที่สูงในการดำเนินกิจกรรมเพื่อสังคมต่างๆ โดยนำมาจากผลกำไรจากการดำเนินงานขององค์กรเพื่อสร้างสรรค์และดำเนินกิจกรรมเพื่อชุมชน ทำให้อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวม(ROA)ลดลงในที่สุด นอกจากนี้อาจจะมาจากอีกเหตุผลหนึ่งก็คือ ด้วยระยะเวลาอันสั้นในการวัดผลทำให้ประสิทธิภาพของความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร ยังไม่ส่งผลต่ออัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์ (ROA) ซึ่งความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรเป็นเรื่องของการลงทุนที่ต้องหวังผลในระยะยาว เนื่องจากจะส่งผลต่อระดับชื่อเสียงขององค์กรเพิ่มขึ้น และในที่สุดจะสามารถเพิ่มโอกาสในการได้มาซึ่งรายได้ในอนาคต ดังที่ Waddock and Graves (1997) และ Mumtaz and Pirzada (2014) ได้ข้อสรุป

สอดคล้องกันว่าองค์กรธุรกิจสมัยใหม่ยังคงต้องจัดสรรงบประมาณด้านการเงินไปในธุรกรรมที่ไม่เพียงแต่ผลกำไรขององค์กรเท่านั้น แต่ควรจะจะต้องให้ครอบคลุมไปถึงผู้มีส่วนได้เสีย สิ่งแวดล้อม สังคมและเศรษฐกิจโดยรวมด้วยการดำเนินกิจกรรมเพื่อสังคมอย่างต่อเนื่องจะส่งผลให้ความสัมพันธ์กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียดีขึ้น

สรุปและข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยพบว่า มีเพียงการดำเนินกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมในมิติด้านชุมชนของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยเท่านั้นที่มีความสัมพันธ์กับผลการดำเนินงานด้านการเงินเมื่อวัดจากอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวม และมีความสัมพันธ์ในเชิงลบ หมายความว่า การเพิ่มกิจกรรมเพื่อสังคมในมิติด้านชุมชนจะทำให้อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวมของบริษัทลดลง ซึ่งอาจเกิดขึ้นในช่วงระยะสั้นเท่านั้น ดังนั้นในระยะยาวบริษัทควรให้ความสำคัญและดำเนินกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมอย่างต่อเนื่อง แต่ต้องลดและเลือกสรรกิจกรรมที่เกิดประโยชน์อย่างแท้จริงและไม่เป็นภาระค่าใช้จ่ายของบริษัทมากเกินไป อีกทั้งเพื่อให้เป็นไปตามข้อกำหนดของคณะกรรมการบริหารตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่ยึดถือกันเป็นสากล โดยคำนึงถึงการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมไปพร้อมๆ กัน และการดำเนินกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมจะเห็นผลในเชิงบวกหากใช้ระยะเวลาที่ยาวนานขึ้น โดยกิจกรรมเพื่อสังคมขององค์กรจะส่งเสริมภาพลักษณ์และยกระดับความมีชื่อเสียงขององค์กรให้สูงขึ้นได้ ซึ่งจะช่วยเพิ่มโอกาสในการได้มาซึ่งรายได้และโอกาสในการสร้างกำไรอย่างยั่งยืน เพื่อให้ผลการวิจัยมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ในการศึกษาครั้งต่อไปผู้วิจัยควรจะแยกเป็นรายกลุ่มอุตสาหกรรมเพื่อให้เห็นความแตกต่างระหว่างกลุ่มอุตสาหกรรมที่ชัดเจนยิ่งขึ้น รวมทั้งปรับปรุงตัวแปรให้มีความเหมาะสมกับแบบจำลองในแต่ละกลุ่มอุตสาหกรรม เนื่องจากแต่ละอุตสาหกรรมมีลักษณะการดำเนินงานภายในที่มีความเฉพาะตัวและให้ความสนใจและสนองตอบสิ่งแวดล้อมภายนอกที่แตกต่างกัน นอกจากนี้อาจจะมีการนำเอาเทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูลที่เรียกว่า panel data analysis เข้ามาใช้ในการหาแบบจำลองที่เหมาะสม เนื่องจากข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์มีลักษณะเป็นข้อมูลแบบหลายจุดเวลา หรือเป็นข้อมูลเรียงตามเวลา (time series data) เพื่อให้เห็นความสัมพันธ์ในเชิงพลวัตได้ชัดเจนและสอดคล้องกับความเป็นจริงมากยิ่งขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณคณะการบริหารและจัดการ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบังที่ได้ให้การช่วยเหลือและสนับสนุนเงินทุนวิจัยจากเงินรายได้ของคณะประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2560 ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

สถาบันพัฒนาธุรกิจอย่างยั่งยืน. 2556. **ความรับผิดชอบต่อสังคมเพื่อความยั่งยืนขององค์กร**. กรุงเทพ: สถาบันธุรกิจเพื่อสังคม ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

Afiff, S. and Anantadjaya, S.PD. 2013. CSR & Performance: Any Evidence from Indonesian LQ45. Rev. **Integr.Bus. Econ. Res** 2: 85-101.

Ahmed, S.U. et al. 2012. Corporate social responsibility and financial performance linkage: Evidence from the banking sector of Bangladesh. **Journal of Organizational Management**

1: 14-22.

Anderson, D. et al. 2002. **Statistics for Business and Economics**. U.S.A.: South Western.

Bird, R.A. et al. 2007. What Corporate Responsibility Activities are Value by the Market?. **Journal of Business Ethics** 76: 189-206.

Brammer, S. et al. 2006. Corporate social performance and stock returns: UK evidence from Disaggregate Measures. **Financial Management** 35: 97-116.

Cochran, W. 1977. **Sampling Techniques**. Singapore: John Willey & Sons, Inc.

Fauzi, H. et al. 2007. The link between corporate social performance and financial performance: Evidence from Indonesian companies, Issues in Social and Environmental. **Accounting** 1: 149-159.

Fiori, G.F. et al. 2007. Corporate Social Responsibility and Firms Performance, An Analysis on Italian Listed Companies. Retrieved from http://ssrn.com/abstract=1032851 (December, 11, 2016)

Inoue, Y. and Lee, S. 2011. Effects of different dimensions of corporate social responsibility on corporate financial performance in tourism-related industries. **Tourism Management** 32: 790-804.

Mwangi, C.I. and Jerotich, O.J. 2013. The Relationship between Corporate Social Responsibility Practices and Financial Performance of Firms in the Manufacturing, Construction and Allied Sector of the Nairobi Securities Exchange. **International Journal of Business, Humanities and Technology** 3(2): 81.

Mumtaz, M. and Pirzada, S. 2014. Impact of Corprrate Social Responsibility on Corporate Financial Performance. **Research on Humanities and Social Sciences** 4: 7-14.

Salch, M. *et al*. 2008. An Empirical Examination of the Relationship between Corporate Social Responsibility Disclosure and Financial Performance in an Emerging Market. **Asia-pacific Journal of Business Administration**, 3: 1-22.

Sariannidis, N. and Garfalakis, A. 2011. The Content of Corporarate Social Responsibility Information: The Case of Greek Telecommunication Sector. **International Business Research**. 4: 33-38.

Uadiale, O.M. and Fagbemi, T.O. 2012. Corporate Social Responsibility and Financial Performance in Developing Economies: The Nigerian Experience. **Journal of Economics and Sustainable Development** 3: 44-54.

Waddock, S.A. & Graves, S.B. 1997. The corporate social performance: financial performance link. **Strategic Management Journal** 18: 303-319.

ทัศนคติของสมาชิกที่มีต่อปัจจัยแห่งความสำเร็จของสถาบันการเงินชุมชน ในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน จังหวัดชัยภูมิ

Members' Attitudes toward Key Success Factors of Financial Community Institute in Community's Economy Development, Chaiyaphum

อุมาวดี เดชธำรงค์[1*] และ วิระพงศ์ จันทร์สนาม[1]

Umawadee Detthamrong [1*] and Wirapong Chansanam[1]

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทัศนคติของสมาชิกที่มีต่อปัจจัยแห่งความสำเร็จ และความสำเร็จของสถาบันการเงินชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนในจังหวัดชัยภูมิ ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 396 คน เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า สมาชิกสถาบันการเงินชุมชนมีทัศนคติต่อปัจจัยแห่งความสำเร็จของสถาบันการเงินชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านภาวะผู้นำ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X}$=4.22) รองลงมาคือ ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม ($\bar{X}$=4.19) และด้านคุณธรรม ($\bar{X}$=3.92) ตามลำดับ นอกจากนี้ สมาชิกสถาบันการเงินชุมชนมีทัศนคติต่อความสำเร็จของสถาบันการเงินชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านการยอมรับนับถือ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X}$=4.42) รองลงมา คือ ด้านความมีชื่อเสียง ($\bar{X}$=4.41) และด้านความมั่นคงของสถาบัน ($\bar{X}$=4.39) ตามลำดับ

ABSTRACT

This study aims to investigate the members' attitudes toward key success factors and success of financial community institute in community's economy development, Chaiyaphum. The study focused on 396 people in the community by using purposive sampling and questionnaire as research tool to analyze data with frequency, percentage, means, and standard deviation. The results reveal that members of community's financial institute have attitudes toward the key success factors of financial community institute in community's economy development at a high level, the level of the attitudes highest in leadership ($\bar{X}$= 4.22) then management ($\bar{X}$= 4.19), and moral ($\bar{X}$= 3.92), respectively. Furthermore, members of community's financial institute have attitudes toward the success of financial community institute in community's economy development at a high level, the level of the attitudes highest in respect ($\bar{X}$=4.42) then reputation ($\bar{X}$=4.41), and stability ($\bar{X}$=4.39), respectively.

Key Words: Financial community institute, attitude, key success factors

*Corresponding author, e-mail address: umawadee.d@cpru.ac.th

[1] คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ ชัยภูมิ 36000

[1]Faculty of Business Administration, Chaiyaphum Rajabhat University, Chaiyaphum 36000

คำนำ

สถาบันการเงินชุมชนมีชุมชนเป็นเจ้าของ มีการดำเนินงานเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชน บุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่ในสถาบันการเงินชุมชนเป็นลูกหลานเป็นคนหนุ่มคนสาว หรือเป็นคนที่ทำงานอยู่ในชุมชน อันเป็นผลให้การดำเนินงานมีความโปร่งใส คนในชุมชนผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันมาเป็นคณะกรรมการ ซึ่งมีบทบาทในการพิจารณาอนุมัติสินเชื่อ เมื่อครบรอบปีของการดำเนินงานก็จะมีการจ่ายผลตอบแทนแก่สมาชิกคือเงินปันผล มีการกำหนดรายได้ส่วนหนึ่งนอกจากการจ่ายเงินปันผลให้นำไปจัดการสวัสดิการแก่ชุมชนซึ่งเป็นประโยชน์ที่ตกกับชุมชน ดังนั้น สถาบันการเงินชุมชนจึงเป็นเครื่องมือที่สำคัญอย่างหนึ่งในการสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนและลดปัญหาความเหลื่อมล้ำและความยากจนลงได้

อย่างไรก็ตาม จากผลการดำเนินงานของสถาบันการเงินชุมชน พบว่า ยังมีปัญหาจากการดำเนินงานอยู่มาก ซึ่งสะท้อนถึงปัญหาที่ยังเป็นความท้าทายหลายประการ ตั้งแต่เรื่องความรู้และทักษะของผู้นำ ความพร้อมด้านอาคารสถานที่ในการดำเนินการ ความพร้อมด้านอุปกรณ์และวัสดุในการดำเนินงาน การขาดการประชาสัมพันธ์ ความสม่ำเสมอและการมีส่วนร่วมในการประชุมของคณะกรรมการ การขาดความช่วยเหลือจากสำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง การขาดเจ้าหน้าที่อาสาสมัคร การจัดทำระบบบัญชีขาดความต่อเนื่อง รวมไปถึงการขาดการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของสถาบันการเงินชุมชน ในขณะที่ปัญหาที่สำคัญที่สุดคือ การขาดวินัยทางการเงินของสมาชิกที่เกิดจากการนำเงินไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ ทำให้การชำระคืนเงินล่าช้า ขาดการมีส่วนร่วมกับสถาบันการเงินชุมชน นอกจากนี้สถาบันการเงินชุมชนยังประสบปัญหาด้านเงินทุนหมุนเวียนไม่เพียงพอ ระบบการฝากถอนไม่ได้มาตรฐาน ระเบียบที่เกี่ยวข้องกับสถาบันการเงินขาดความชัดเจนและขาดการแนะนำในการบริหารจัดการและการดำเนินงานจากเจ้าหน้าที่ส่วนกลาง (สายชล, 2555) คณะกรรมการต้องมีการชี้แจงนโยบายที่ชัดเจน และมีการจัดอบรมให้ความรู้แก่สมาชิก เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกันอันจะส่งผลให้สมาชิกมีความพึงพอใจและให้ความร่วมมือในการเข้ามามีส่วนร่วมกับสถาบันการเงินชุมชน อีกทั้งคณะกรรมการควรมีการปรับปรุงวิธีการดำเนินงาน เพิ่มช่องทางการติดต่อและการให้บริการให้มีความทันสมัยและสอดคล้องกับความต้องการสมาชิก เพื่อให้สถาบันการเงินชุมชนประสบผลสำเร็จในการดำเนินงานตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ (สุภาภรณ์, 2550)

การดำเนินงานของสถาบันการเงินชุมชนให้ประสบความสำเร็จ เป็นเรื่องที่ต้องอาศัยความร่วมแรงร่วมใจของชุมชนและความพร้อมด้านองค์ประกอบด้านต่าง ๆ ที่จะส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของสถาบันการเงินชุมชน จากการทบทวนวรรณกรรมงานวิจัยที่ผ่านมาพบว่ายังไม่มีการศึกษาในบริบทของสถาบันการเงินชุมชนในจังหวัดชัยภูมิ ซึ่งปัจจุบันหน่วยงานภาครัฐได้ให้ความสำคัญและให้การสนับสนุนการคัดเลือกกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่มีความพร้อมและความต้องการจัดตั้งเป็นสถาบันการเงินชุมชน เพื่อเข้ารับการฝึกอบรมและให้ความรู้อย่างต่อเนื่อง อีกทั้งในจังหวัดชัยภูมิมีสถาบันการเงินชุมชนที่ประสบความสำเร็จอยู่หลายแห่ง งานวิจัยนี้จึงได้ศึกษาทัศนคติของสมาชิกที่มีต่อปัจจัยแห่งความสำเร็จ และความสำเร็จของสถาบันการเงินชุมชนในจังหวัดชัยภูมิ เพื่อให้สถาบันการเงินชุมชนเป็นสถาบันที่มีความเข้มแข็ง อันเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของชุมชนและเศรษฐกิจของประเทศ และเพื่อให้สถาบันการเงินชุมชนอื่น ๆ สามารถนำประสบการณ์และผลสรุปที่ได้จากการวิจัย ไปเป็นตัวอย่างในการบริหารจัดการสถาบันการเงินชุมชนให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทัศนคติของสมาชิกที่มีต่อปัจจัยแห่งความสำเร็จ และความสำเร็จของสถาบันการเงินชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนในจังหวัดชัยภูมิ

การทบทวนวรรณกรรม

สุภาภรณ์ (2550) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของสถาบันการเงินชุมชนจังหวัดอุดรธานี ให้ข้อเสนอแนะสำหรับการดำเนินงานของสถาบันการเงินชุมชนให้ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่สถาบันการเงินชุมชนกำหนดไว้ คือ คณะกรรมการบริหารงานจะต้องมีการอบรมให้ความรู้ พร้อมทั้งชี้แจงนโยบายที่

ชัดเจน เพื่อให้สมาชิกเข้าใจอย่างถูกต้อง เกิดความพึงพอใจและเข้ามามีส่วนร่วมกับทางสถาบัน นอกจากนี้ คณะกรรมการควรต้องมีการปรับปรุงวิธีการดำเนินงานให้มีความทันสมัยและสอดคล้องกับความต้องการของสมาชิก พร้อมทั้งการเพิ่มช่องทางการติดต่อและการให้บริการ นอกจากนี้งานวิจัยของ สถาพร (2555) ได้ศึกษาถึงปัจจัยความสำเร็จของสถาบันการเงินชุมชนบ้านขี้ตุ่น พบว่า ปัจจัยความสำเร็จของสถาบันการเงินชุมชน คือ การเป็นแหล่งหมุนเวียนในการสร้างงานและสร้างอาชีพ ผู้บริหารและคณะกรรมการมีบทบาทหน้าที่สำคัญในการเป็นผู้นำในการวาง แผน การสั่งการ การควบคุม ตลอดจนการกำหนดนโยบายต่างๆ สมาชิกทุกคนร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ มีการติดต่อสมาชิกอย่างสม่ำเสมอ มีการพบปะแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างกัน ระหว่างคณะกรรมการ บุคคลต่าง ๆ และองค์กรภายนอก

อุปกรณ์และวิธีการ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยได้ดำเนินการวิจัย ดังต่อไปนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ สมาชิกสถาบันการเงินชุมชนในจังหวัดชัยภูมิ กลุ่มตัวอย่าง คือ สมาชิกสถาบันการเงินชุมชนในจังหวัดชัยภูมิ จำนวน 396 คน ใช้สูตรการคำนวณขนาดตัวอย่างของ Cochran (1977) เมื่อไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน กำหนดระดับความเชื่อมั่นที่ 95% ความคลาดเคลื่อนที่ยอมให้เกิดขึ้นได้ 5% โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive technique) เป็นวิธีที่ผู้วิจัยกำหนดเลือกตัวอย่างหน่วยวิเคราะห์เองว่าจะเลือกหน่วยวิเคราะห์ใดเป็นตัวอย่างของประชากร ตามจำนวนที่ต้องการ คือ 396 คน ผู้วิจัยกำหนดคุณลักษณะของประชากรที่ต้องการศึกษาไว้ล่วงหน้าก่อนออกไปเก็บข้อมูล โดยอาศัยการกำหนดคุณลักษณะที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ต้องการหรือเรื่องที่จะศึกษาเพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่ตรงกับความต้องการ สอดคล้องกับประเด็นวิจัย และเป็นตัวแทนที่ดีของประชากรอย่างแท้จริง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ตรวจสอบคุณภาพแบบสอบถามด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน ใช้เกณฑ์การพิจารณาด้วยค่า IOC (Index of Item Objective Congruence) มีค่า IOC เท่ากับ 0.93 จากนั้นผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try–out) กับกลุ่มสมาชิกสถาบันการเงินชุมชนในจังหวัดชัยภูมิที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาความเหมาะสมของการใช้ภาษาในแบบสอบถาม และหาค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามเป็นรายข้อ (Discriminant Power) โดยใช้เทคนิค Item Total Correlation พบว่า ปัจจัยแห่งความสำเร็จของสถาบันการเงินชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน มีค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง 0.45-0.70 และความสำเร็จของสถาบันการเงินชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน มีค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง 0.55-0.82 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับเกณฑ์การพิจารณาค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามของ สมบัติ (2552) หากค่าอำนาจจำแนกมีค่าตั้งแต่ 0.40 ขึ้นไป ถือว่ามีคุณภาพในระดับดีมาก นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยหาสัมประสิทธิ์แอลฟาตามวิธีของ Cronbach ซึ่งปัจจัยแห่งความสำเร็จของสถาบันการเงินชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา 0.95 และความสำเร็จของสถาบันการเงินชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา 0.94 ซึ่งสอดคล้องกับ สมบัติ (2552) ที่ได้เสนอว่าเกณฑ์การพิจารณาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม หากมีค่า 0.40 ขึ้นไป ถือว่ามีคุณภาพในระดับดีมาก แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน ประกอบด้วย ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของสมาชิกสถาบันการเงินชุมชน ตอนที่ 2 ทัศนคติเกี่ยวกับปัจจัยแห่งความสำเร็จของสถาบันการเงินชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน และตอนที่ 3 ทัศนคติเกี่ยวกับความสำเร็จของสถาบันการเงินชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน

ผู้วิจัยได้กำหนดระดับทัศนคติเกี่ยวกับปัจจัยแห่งความสำเร็จและความสำเร็จของสถาบันการเงินชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ออกเป็น 5 ระดับ แล้วนำค่าคะแนนที่ได้จากแบบสอบถามมาหาค่าเฉลี่ย โดยใช้เกณฑ์ในการแปลความหมายค่าเฉลี่ยของ บุญชม (2553) ดังนี้

ช่วงคะแนนเฉลี่ย 4.51-5.00 หมายถึง มีทัศนคติอยู่ในระดับมากที่สุด

ช่วงคะแนนเฉลี่ย 3.51-4.50 หมายถึง มีทัศนคติอยู่ในระดับมาก

ช่วงคะแนนเฉลี่ย 2.51-3.50 หมายถึง มีทัศนคติอยู่ในระดับปานกลาง

ช่วงคะแนนเฉลี่ย 1.51-2.50 หมายถึง มีทัศนคติอยู่ในระดับน้อย

ช่วงคะแนนเฉลี่ย 1.00-1.50 หมายถึง มีทัศนคติอยู่ในระดับน้อยที่สุด

แบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า อธิบายตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาได้ดังนี้

LED แทนด้านภาวะผู้นำ (Leadership)

PAR แทนด้านการมีส่วนร่วม (Participation)

MNG แทนด้านการบริหารจัดการกลุ่ม (Management)

MOR แทนด้านคุณธรรม (Moral)

KEY แทนปัจจัยแห่งความสำเร็จของสถาบันการเงินชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน (Key Success Factor)

STA แทนด้านความมั่นคงของสถาบัน (Stability)

RES แทนด้านการยอมรับนับถือ (Respect)

REP แทนด้านความมีชื่อเสียง (Reputation)

SUC แทนความสำเร็จของสถาบันการเงินชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน (Success)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปให้ผู้ให้ข้อมูลตอบด้วยตนเอง จำนวน 400 ฉบับ เมื่อได้แบบสอบถามกลับคืนมา ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความสมบูรณ์ของคำตอบ พบว่ามีแบบสอบถามที่ครบถ้วนสมบูรณ์ จำนวน 396 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 99 ของจำนวนแบบสอบถามที่เก็บรวบรวมได้จากกลุ่มตัวอย่าง

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยใช้สถิติสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลและวิจารณ์ผลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลได้แบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 2 ขั้นตอน ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ประกอบด้วย

1. ข้อมูลทั่วไปของสมาชิกสถาบันการเงินชุมชนโดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ผลการวิจัย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 68.20 อยู่ในช่วงอายุระหว่าง 30-39 ปี คิดเป็นร้อยละ 31.80 ระยะเวลาการเป็นสมาชิกสถาบันการเงินชุมชน 1-5 ปี คิดเป็นร้อยละ 76.00 ระดับการศึกษาต่ำกว่าระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 98.20 และมีตำแหน่งเป็นกลุ่มสมาชิก คือ เป็นสมาชิกทั่วไปของสถาบันการเงินชุมชน คิดเป็นร้อยละ 97.00 แสดงดัง Table 1

Table 1 Number and Percentage of Population Data

Population Data		Frequency	Percentage
1	Sex		
	Male	126	31.80
	Female	270	68.20
	Total	396	100.00
2	Age		
	Less than 30 years	66	16.70
	Ages 30-39 years old	126	31.80

Population Data		Frequency	Percentage
	Ages 40-49 years old	119	30.10
	50 years and above	85	21.50
	Total	396	100.00
3	Length of Time as a Member		
	Less than 1 year	92	23.20
	1-5 years	301	76.00
	6-10 years	1	0.30
	10 years and above	2	0.50
	Total	396	100.00
4	Highest Level of Education		
	Lower Bachelor Degree	389	98.20
	Bachelor Degree	7	1.80
	Upper Bachelor Degree	-	-
	Total	396	100.00
5	Position		
	Member group such as Member of Community Economy	384	97.00
	Officer Group such as Treasurer, Treasurer Assistant, and Committee Member	9	2.20
	Executive Group such as Chairman of the Board, Vice-President, and Secretary	3	0.80
	Total	396	100.00

2. ทัศนคติของสมาชิกที่มีต่อปัจจัยแห่งความสำเร็จของสถาบันการเงินชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน และความสำเร็จของสถาบันการเงินชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนในจังหวัดชัยภูมิ

ผู้ตอบแบบสอบถามมีทัศนคติเกี่ยวกับปัจจัยแห่งความสำเร็จของสถาบันการเงินชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนโดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยทัศนคติใน 3 ลำดับแรก ได้แก่ ด้านภาวะผู้นำ ($\bar{x}$= 4.22) ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม ($\bar{x}$= 4.19) และด้านคุณธรรม ($\bar{x}$= 3.92) แสดงดัง Table 2

Table 2 Analysis of Attitude toward Key Success Factors in Community Economic Development.

Key Success Factors in Community Economic Development		Mean	S.D.	Result
1	Leadership	4.22	0.47	High
2	Participation	3.88	0.52	High
3	Management	4.19	0.48	High
4	Moral	3.92	0.50	High
	Total	4.06	0.42	High

ผู้ตอบแบบสอบถามมีทัศนคติเกี่ยวกับความสำเร็จของสถาบันการเงินชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนโดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยทัศนคติใน 3 ลำดับแรก ได้แก่ ด้านการยอมรับนับถือ ($\bar{x}$= 4.42) ด้านความมีชื่อเสียง ($\bar{x}$=4.41) และด้านความมั่นคงของสถาบัน ($\bar{x}$=4.39) แสดงดัง Table 3

Table 3 Analysis of Attitude toward Success in Community Economic Development

Success in Community Economic Development		Mean	S.D.	Result
1	Stability	4.39	0.52	High
2	Respect	4.42	0.56	High
3	Reputation	4.41	0.59	High
	Total	4.41	0.47	High

สรุป

จากการศึกษาทัศนคติของสมาชิกที่มีต่อปัจจัยแห่งความสำเร็จของสถาบันการเงินชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน และความสำเร็จของสถาบันการเงินชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนในจังหวัดชัยภูมิ สามารถอภิปรายผล ได้ดังนี้

1. ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อยู่ในช่วงอายุระหว่าง 30-39 ปี ระยะเวลาการเป็นสมาชิกสถาบันการเงินชุมชน 1-5 ปี ระดับการศึกษาต่ำกว่าระดับปริญญาตรี และมีตำแหน่งเป็นสมาชิกทั่วไปในสถาบันการเงินชุมชน

2. ทัศนคติของสมาชิกที่มีต่อปัจจัยแห่งความสำเร็จของสถาบันการเงินชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีทัศนคติอยู่ในระดับมากทุกด้าน

ภาวะผู้นำเป็นกระบวนการที่ผู้นำมีอิทธิพลต่อสมาชิกในกลุ่มด้วยการโน้มน้าวให้ยินดีปฏิบัติตาม เป็นการพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกให้มีการพัฒนาความสามารถไปสู่ระดับที่สูงขึ้น สามารถสร้างแรงจูงใจและรวมพลังสมาชิกในการร่วมดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นได้ ผลจากการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของ วรรณา, กุลยา และ วรลักษณ์ (2557) ที่พบว่า การมีผู้นำที่ได้รับการยอมรับจากคณะกรรมการและสมาชิกที่เป็นผู้มีความรับผิดชอบในการบริหารงานและมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี เป็นปัจจัยที่ทำให้การดำเนินงานของสถาบันการเงินชุมชนประสบความสำเร็จ นอกจากนี้ งานวิจัยของ สุภธัชวุฒิ และ วิระพงศ์ (2561) ยังพบว่า ภาวะผู้นำมีความสัมพันธ์และส่งผลต่อการดำเนินงานของสถาบันการเงินชุมชน การพัฒนาการจัดการเชิงกลยุทธ์เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการในสถาบันการเงินขนาดเล็ก การปรับปรุง และพัฒนากระบวนการทำงาน จะส่งผลให้สถาบันการเงินชุมชนสามารถตอบสนองการให้บริการแก่สมาชิกของสถาบันการเงินชุมชนได้อย่างดียิ่งขึ้นต่อไป และงานวิจัยของ สุณีย์ (2557) ได้เสนอว่า ภาวะผู้นำของคณะกรรมการเป็นเรื่องสำคัญมาก ต้องเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติตามกฎระเบียบ เสียสละ รับผิดชอบ การเข้าร่วมกิจกรรมและการมีอัธยาศัยที่ดี

การบริหารจัดการกลุ่ม พบว่า สถาบันการเงินชุมชนมีการจัดการทรัพยากรของชุมชนได้อย่างเหมาะสมกับกิจกรรม ได้ดำเนินการตามแผนงานที่ได้กำหนดไว้ และสถาบันการเงินชุมชนได้มีการจัดทำแผนการพัฒนาความรู้แก่สมาชิก สอดคล้องกับงานวิจัยของ วรรณา, กุลยา และ วรลักษณ์ (2557) ที่พบว่า การบริหารจัดการของสถาบันการเงินชุมชนบ้านหนองขนากในภาพรวมพบว่ามีอยู่ในระดับมาก

การมีส่วนร่วมของสมาชิกอยู่ในระดับมาก เนื่องจากสมาชิกได้รับผลประโยชน์ด้านสวัสดิการจากสถาบันการเงินชุมชน ส่งผลให้สมาชิกเข้าร่วมกิจกรรมของสถาบันการเงินชุมชนและเข้าร่วมประชุมทุกครั้งที่มีโอกาส สอดคล้องกับงานวิจัยของ ยุวเรศ, สุพรชัย และ จุไรรัตน์ (2557) ที่พบว่า การมีส่วนร่วมของสมาชิกในการบริหารจัดการ การวางแผน และการกำหนดวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานมีผลต่อความสำเร็จในการพัฒนากองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นสถาบันการเงินชุมชน แต่แตกต่างกับงานวิจัยของ วรรณา, กุลยา และวรลักษณ์

(2557) และ สุภาภรณ์ (2550) ที่พบว่า การมีส่วนร่วมของสมาชิกอยู่ระดับปานกลาง จึงควรเพิ่มการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงาน เพื่อให้สมาชิกเกิดความรู้สึกว่าเป็นเจ้าของเงินทุนและสถาบันการเงินชุมชนร่วมกัน

3. ทัศนคติของสมาชิกที่มีต่อความสำเร็จของสถาบันการเงินชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีทัศนคติอยู่ในระดับมากทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการยอมรับนับถือ ด้านความมีชื่อเสียง และด้านความมั่นคงของสถาบัน ตามลำดับ

ความสำเร็จของสถาบันการเงินชุมชนเกิดจากการยอมรับนับถือ ทั้งจากตัวสมาชิก หน่วยงานภาครัฐและเอกชน รวมถึงการยอมรับจากสังคมและชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ กรกนก, ยุวัฒน์ และ ชัยรัตน์ (2557) ที่พบว่า ความเข้มแข็งของสถาบันการเงินชุมชนเป็นผลมาจากความเชื่อมั่นและการยอมรับนับถือจากสมาชิก หากสมาชิกมีความเชื่อถือ และไว้วางใจก็จะเข้ามามีส่วนร่วมและให้ความร่วมมือกับสถาบันการเงินชุมชนมากขึ้น สถาบันการเงินชุมชนจึงมีความเข้มแข็งและประสบความสำเร็จในการดำเนินงานเพิ่มขึ้น และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชุติมา และ ธนัชชา (2557) ที่พบว่าความสำเร็จในการดำเนินธุรกิจด้านการยอมรับนับถืออยู่ในระดับมาก

ความมีชื่อเสียงของสถาบันการเงินชุมชนเกิดจากการมีคณะกรรมการบริหารงานที่มีคุณภาพ สถาบันการเงินชุมชนมีชื่อเสียงที่ดีด้านภาพลักษณ์ขององค์กรที่ดี และผลจากการมีชื่อเสียงที่ดีทำให้ผู้มีส่วนได้เสียเกิดความเชื่อมั่นต่อสถาบัน สถาบันเป็นที่ยอมรับนับถือ สอดคล้องกับงานวิจัยของ กรกนก, ยุวัฒน์ และ ชัยรัตน์ (2557) ที่พบว่า สถาบันการเงินการเงินชุมชนมีความมั่นคงและปลอดภัยทางการเงิน เนื่องด้วยภาพลักษณ์ที่ดีขององค์กร และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชุติมา และ ธนัชชา (2557) ที่พบว่าความสำเร็จในการดำเนินธุรกิจด้านการมีชื่อเสียงอยู่ในระดับมาก

สถาบันการเงินชุมชนมีความมั่นคงของสถาบัน เป็นผลมาจากความมั่นคงด้านฐานะการเงิน ด้านบรรยากาศและสภาพแวดล้อม รวมถึงความมั่นคงด้านความอยู่รอดและความสามารถดำเนินกิจการไปได้อย่างต่อเนื่อง เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับงานวิจัยของ กรกนก, ยุวัฒน์ และ ชัยรัตน์ (2557) ที่พบว่า สถาบันการเงินชุมชนปากเกร็ดร่วมใจ 2 มีความมั่นคงทางการเงินอยู่ในระดับมาก เพราะมีผลประกอบการที่ดีจึงมีฐานะทางการเงินที่มั่นคง มีหน่วยงานภาครัฐให้การสนับสนุน ให้คำปรึกษาและรองรับเมื่อเกิดปัญหา และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วรรณา, กุลยา และ วรลักษณ์ (2557) ที่พบว่าความสำเร็จของสถาบันการเงินชุมชนบ้านหนองขนาก คือด้านความมั่นคงของสถาบันที่สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน เนื่องจากความมีวินัยและความซื่อสัตย์ของสมาชิกอยู่ในระดับมาก และงานวิจัยของ ชุติมา และ ธนัชชา (2557) ที่พบว่าความสำเร็จในการดำเนินธุรกิจด้านความมั่นคงอยู่ในระดับมาก

ข้อเสนอแนะ

ผลจากการวิจัยนี้ทำให้ทราบถึงทัศนคติของสมาชิกที่มีต่อปัจจัยแห่งความสำเร็จและความสำเร็จของสถาบันการเงินชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน พร้อมได้ระบุถึงระดับทัศนคติในแต่ละปัจจัยว่ามีทัศนคติมากน้อยเพียงใด จากผลการวิจัยดังกล่าวสามารถนำข้อมูลที่ได้มาเป็นแนวทางในการพัฒนางานวิจัยและยกระดับความสำเร็จในการดำเนินงานของสถาบันการเงินชุมชน เพื่อเสนอแนะเป็นแนวทางแก่หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง คณะกรรมการ รวมถึงสมาชิกสถาบันการเงิน ในการให้ความสำคัญเกี่ยวกับปัจจัยแห่งความสำเร็จของสถาบันการเงินชุมชน อันได้แก่ ด้านภาวะผู้นำ ซึ่งเป็นด้านที่สมาชิกให้ความสำคัญมากที่สุด ผู้ที่เกี่ยวข้องจึงควรพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารในทุกระดับ เช่น การเป็นผู้มีความสามารถในการจูงใจ เป็นผู้มีวิสัยทัศน์ และเป็นผู้ที่พัฒนาตนเองอยู่เสมอ เพื่อให้ผู้นำเหล่านี้เป็นผู้ผลักดันความสำเร็จให้เกิดขึ้นกับสถาบันการเงินชุมชน รองลงมาคือ ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม และด้านคุณธรรม ข้อจำกัดในงานวิจัยครั้งนี้ คือ การใช้สถิติเชิงพรรณนาในการวิเคราะห์ข้อมูล ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไปควรใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลที่สูงขึ้นและขยายขอบเขตการศึกษาในบริบทของสถาบันการเงินชุมชนอื่นที่ประสบความเร็จ

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากกองทุนวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

เอกสารอ้างอิง

กรกนก น้อยแนม, ยุวัฒน์ วุฒิเมธี และ ชัยรัตน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง. 2557. ความเข้มแข็งของสถาบันการเงินชุมชนปากเกร็ดร่วมใจ 2 จังหวัดนนทบุรี. **วารสารการจัดการสมัยใหม่** 12 (1): 74-89.

ชุติมา หวังเบ็ญหมัด, ธนัชชา บินดุเหล็ม. 2557. ปัจจัยแห่งความสำเร็จของการประกอบการธุรกิจ ขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา. **วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี** 1 (1): 109-123.

บุญชม ศรีสะอาด. 2553. **การวิจัยเบื้องต้น**. พิมพ์ครั้งที่ 8. สุวีริยาสาส์น, กรุงเทพฯ.

ยุวเรศ พูนลาภสวัสดิ์, สุพรชัย ศิริโวหาร และ จุไรรัตน์ จุลจักรวัฒน์. 2557. การพัฒนากองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นสถาบันการเงินชุมชน: จังหวัดเชียงใหม่. **วารสารบัณฑิตวิจัย** 5 (1): 91-101.

วรรณา โชคบรรดาลสุข, กุลยา อนุโลก และ วรลักษณ์ ทองประยูร. 2557. ปัจจัยแห่งความสำเร็จของสถาบันการเงินชุมชนบ้านหนองขนาก อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี. **วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง** 2 (2): 110-123.

สถาพร สินเธาว์ . 2555. **ปัจจัยความสำเร็จของสถาบันการเงินชุมชนบ้านขี้ตุ่น ตำบลท่าจะหลุง อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

สมบัติ ท้ายเรือคำ. 2552. **ระเบียบวิธีวิจัยสำหรับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์**. พิมพ์ครั้งที่ 3. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม.

สายชล ปัญญชิต. 2555. การพัฒนากองทุนหมู่บ้านไปสู่สถาบันการเงินชุมชน: ความรู้และข้อเสนอสู่ความจริง. **วารสารวิทยบริการ** 23 (3): 148-163.

สุณีย์ น้ำยาง. 2557. **ปัจจัยแห่งความสำเร็จของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านขุมมุด หมู่ที่ 4 ตำบลถ้ำ อำเภอตะกั่วทุ่ง จังหวัดพังงา**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สุภัชชวุฒิ ตู้พจ และวิระพงศ์ จันทร์สนาม. 2561. ผลกระทบของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ต่อผลการดำเนินงานของสถาบันการเงินชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. **วารสารการจัดการสมัยใหม่** 16 (1): 37-45.

สุภาภรณ์ วงศ์รักตระกูล. 2550. **ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของสถาบันการเงินชุมชนจังหวัดอุดรธานี**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

Cochran, W. G. 1977. **Sampling Technique**. 3rd. Edition. John Wiley, New York.

Applying Multiple Regression Analysis to Determine the Key Determinants of Mobile Banking Service Quality on Customer Satisfaction: A Case Study of Thai Commercial Banks

Titida Nochai[1*]

ABSTRACT

The purpose of this study was to find the key determinants of mobile banking service quality that will have the impact on customer satisfaction among top three Thai commercial banks, namely Kasikorn Bank, Siam Commercial Bank, and Bangkok Bank. A sample survey is conducted during October 2017 through December 2017 in Bangkok area. The questionnaires were distributed to 450 respondents who have ever been using mobile banking by using convenience sampling. Data was analyzed by using Multiple Regression Analysis at 0.05 level of significance. The results of the study shown that the four of six determinants of mobile banking service quality as customer support, service security, ease of use, and performance were the important determinants that have the impact on customer satisfaction.

Key words: Customer Satisfaction, Mobile Banking Service, Multiple Regression Analysis, Service Quality

* Corresponding author; e-mail address: titida@scitech.au.edu

[1] Department of Information Technology, Vincent Mary School of Science and Technology, Assumption University, Bangsaothong, Samuthprakarn 10540

INTRODUCTION

Nowadays, the commercial banking is one of the financial institutions which provide several kinds of financial service. The major role of banking is developing a deposit-withdrawal system and managing it to gain the maximum profit by performing lending activities. Whenever customers operate the transaction they need more convenient, fast and security. Thereby, most of commercial banking has developed their own businesses by integrating of services and technologies together in order to improve the quality of transaction systems and to serve the needs of customer to operate the transaction more flexible, convenient, save time, and safety.

Digital banking is one of financial transaction done through internet system network of specific commercial bank that provides this service. Digital banking has become incredibly important channels for banks, as an increasing number of customers prefer using digital devices to conduct banking activities due to the simplicity and convenience (Weng, W., 2017)

Mobile banking transactions in Thailand have surpassed internet banking transactions in terms of volume during the first half of 2015, driven by the rising mobile penetration and various mobile applications Thai banks developed. The number of mobile banking users in Thailand also exceeded the number of internet banking users in the third quarter of 2015. The country has seen a substantial jump in the number of mobile banking users, with 1.2 million in 2013 to 20.9 million in 2016. Meanwhile, the volume of mobile banking transactions registered of 117% during the past three years to reach 585 million at the end of 2016, which was 2.4 times the volume of internet banking transactions. Mobile banking transaction value surged by a massive 87% per year between 2013 and 2016, compared to 12% for internet banking (Weng, W., 2017)

In Thailand, mostly mobile banking has been available on both IOS and Android platform. For example, *K-MOBILE BANKING PLUS* of Kasikorn Bank (KBANK), *Bualuang mBanking* of Bangkok Bank (BBL), *SCB Easy* of Siam Commercial Bank (SCB), *KTBnetbank* of Krung Thai Bank (KTB), *TMBtouch* of Thai Military Bank (TMB) and *Krungsri Mobile App* of Bank of Ayudthaya (BAY). There are several useful options offered, for example, balance inquiries and statement, checking transfer and payment transaction history, paying bill of goods and services, some can scan QR code for paying bills, providing 24 hours-7days service, completing a task accurately, contacting staff to check immediately, providing accurate information & up to date, transaction process is fast, and providing online registration times were the important factors that have the impact on customer satisfaction (Nochai, R. & Nochai, T., 2016).

In 2018, KBank is still to be the industry's leader in digital banking with eight million users on its mobile app KPlus. SCB, second to KBank in online banking popularity with its mobile app SCB Easy, and followed with Bualuang iBanking of Bangkok Bank (BBL) (Banchongduang, S., 2018)

Although customers use digital banking more often, they are not abandoning physical channels. Concerns over the security of digital banking services are the main reason why consumers do not engage in digital banking. Meanwhile, cyber security issues are also a concern of those who use digital banking services. Banks are working to improve the security of digital banking services and also simplify the authentication processes to make them user friendly. Banks are facing rising customer expectations and falling customer loyalty. It is easier than ever for customers to switch banks. User experience is vital in improving customer satisfaction and customer retention. Mobile banking channel must be enhanced for banks to remain competitive. Banks can try to deliver comprehensive mobile banking services, such as deposits, withdrawals and lending (Weng, W., 2017).

RESEARCH OBJECTIVE

The objective of this study was to find the key determinants of mobile banking service quality that will have the impact on customer satisfaction among top three Thai commercial banks in Bangkok area, namely Kasikorn Bank (KB), Siam Commercial Bank (SCB), and Bangkok Bank (BB).

LITERATURE REVIEW

The customer satisfaction is defined as a judgment that a product or service feature, or the product or service itself, provide (or is providing) a pleasurable level of consumption-related fulfillment, including levels of under or over fulfillment (Oliver, R.L., 1997). Many studies have shown that customer satisfaction gives security of future revenue, decreases elasticity of price, and bring a reduction in future transaction costs. Most of the studies consider consumer satisfaction as an important determinant for the service sector. It is the major differentiator and element for any company's business strategy (Jannat, M. & Ahmed, I., 2015). In relationship of the purchaser's expectations and customer satisfaction is largely contingent upon the product or service's perceived performances. The customer is dissatisfied when the product's performance is lower than expectations, satisfied if performance matches expectations and highly satisfied or delighted when it outperforms the customer's expectations (Kotler & Armstrong, 2010). Service quality is an essential consideration for organizational growth and success and is of great strategic importance for management. Service quality has recognized as a key factor in keeping competitive advantage and sustaining satisfying relationships with customers (Zeithml, V.A., el at., 2002). Service quality leads to overall customer satisfaction. The study of Amiri Aghdaie & Faghani (2012) applied the SERVQUAL model to identify the relationship between customer satisfaction and mobile banking services. Researchers examined that; reliability, empathy, responsiveness, and tangibility are positively correlated with customer satisfaction whereas the factor assurance has no relation. Kumbhar (2011)

showed in a study that in e-banking, perceived value, customer's brand perception, user easiness, cost effectiveness, ability of handling problem, security and assurance, and responsiveness are important factors on customer satisfaction. Some other factors for influencing customer satisfaction on mobile banking are identified as usefulness, relative advantages, easiness of use, risk perception and lifestyle and present need of customers (Kahandawa & Wijayanayake, 2014). Yang, Jun, and Peterson (2004) identified five online service quality dimensions (responsiveness, reliability, competence, access and security) and their relationships with the customer satisfaction. Liu and Arnett (2000) identified five critical dimensions of online service quality in relations to customer satisfaction in the website. Among these, the quality of information that is relevant, accurate, timely, customized and complete are given priority for the customer satisfaction in the online service. Khalil and Pearson (2007) have found that trust significantly affects attitude towards Internet banking acceptance. To encourage Internet banking adoption, banks need to develop strategies that improve the customer's trust in the underlying technology. The other factors include quick response, assurance, follow-up and empathy. Security, correct transaction, customer control on transaction (personalization), order tracking facilities and privacy are other important factors in the online service that affect the customer satisfaction. Jun and Cai (2001) identified 17 service quality dimensions of Internet banking service quality. These are reliability, responsiveness, competence, courtesy, credibility, access, communication, understanding the customer, collaboration, continuous improvement, content, accuracy, ease of use, timeliness, aesthetics, security and divers features.

On the basis of the above literature reviews, six determinants (safety reliability, transactions efficiency, customer support, service security, ease of use, and performance) have been chosen as the independent variables which may affect the dependent variable (customer satisfaction) of this study. The twenty-eight sub-factors are organized into six determinants as follow:

1. Safety reliability (SR)

It is defined as the firm performs the services right the first time and the firm honors its promises. It involves in accuracy in billing, keeping records correctly, performing the service at the designated time. In this research, it consists of perform the service right at the first time, deliver the service exactly as promise, and complete a task accurately.

2. Transactions efficiency (TE)

This is the ability of the customers gets into website, find they desire product and information associate with it, and check out with minimal of effort. In this research, it consists of information is up to date, provide complete help function, transaction process is fast.

3. Customer support (CS)

Including before sell support and after-sell supports. Before customer make decisions, the company should give some support to attract them, let customers feel they are at home. After

customers buy the services or products, company should solve the problem that customers met or response customers' questions immediately. In this research, it consists of varieties of services, can contact staff immediately when have any problem, contain FAQs section, process to solve problem be quick, provide knowledgeable staff to solve problem, and staff can describe step to use and condition to use clearly.

4. Service security (SS)

It is defined as the freedom from danger, risk, or doubt. It involves physical safety, financial security and confidentiality. It consists of employees who instill confidence in customers, making customers feel safe in their transactions, employees who are consistently courteous and employees who have the knowledge to answer customer question. In this research, it consists of keep accurate record of transaction, provide security for transaction data and privacy, no problem during using service, feel safe in transactions, can check validity and detail of past transaction every time.

5. Ease of use (EU)

This is as the factor influencing the adoption of mobile banking, and related to an easy-to-remember URL address, well-organized, easy in site navigability, concise and understandable contents, terms and conditions. In this research, it consists of easy to find information in the system, website is easy to use, language is easy to understand, output format is easy to read, information and text are clear and easy to understand, provide clear instruction, and display output or transaction is quick.

6. Performance (PF)

This refers to product's primary operating characteristic which is based on functional requirement, not taste with is circumstantial preferences. Performance is the operating quality of each mobile banking service and feature offered by each bank. In this research, it consists of provide in multi-language, provide 24hours -7 days service, allow to transfer between bank, and provide online registration.

RESEARCH MODEL

From the literature review, a research model has been developed as shown in Figure 1. The six alternative hypotheses in the research are as follows:

H1: Safety reliability will have a significant impact on customer satisfaction.

H2: Transaction efficiency will have a significant impact on customer satisfaction.

H3: Customer support will have a significant impact on customer satisfaction.

H4: Service security will have a significant impact on customer satisfaction.

H5: Ease of use will have a significant impact on customer satisfaction.

H6: Performance will have a significant impact on customer satisfaction.

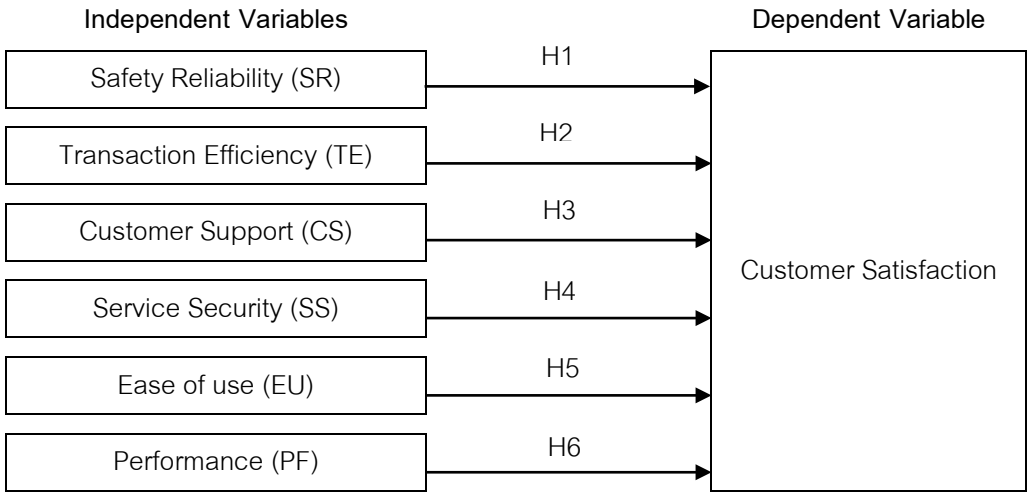

Figure 1 Research Model

RESEARCH METHODOLOGY

The survey method and the convenience sampling were used in collecting the sample data. Pre-test was conducted and measures the reliability with Cronbach's Alpha. The overall Cronbach's Alpha coefficient of survey instrument is 0.960, this guarantee that the instrument used, questionnaires, is the good tool for data collecting. The questionnaires were distributed to respondent who have been using mobile banking from October 2017 through December 2017 among top three banks in the Bangkok area as Kasikorn Bank, Siam Commercial Bank, and Bangkok Bank. A total of 450 respondents were participated in this study. Multiple Regression Analysis was employed to obtain the important determinants of mobile banking service quality that will have the impact on customer satisfaction.

RESULTS

First part of the results are descriptive summaries as shown in Table 1.

Table 1 Descriptive summaries classified by commercial bank

Demographics	Kasikorn Bank	Siam Commercial Bank	Bangkok Bank
Gender	Male (17.8%)	Female (22.4%)	Female (20.2%)
Age group	25-35 years (20.0%)	25-35 years (20.7%)	25-35 years (20.9%)
Education level	Bachelor (22.2%)	Bachelor (23.3%)	Bachelor (23.8%)
Occupation	Employee (18.7%)	Employee (18.8%)	Employee (17.1%)
Personnel Income per month	10,001-30,000 baht (17.8%)	10,001 - 30,000 baht (19.8%)	10,001 - 30,000 baht (19.1%)

Table 1 Descriptive summaries classified by commercial bank (continued)

Demographics	Kasikorn Bank	Siam Commercial Bank	Bangkok Bank
Main purpose of using (multiple response answer)	Money transferring (26.3%) Balance checking (20.3%)	Money transferring (24.1%) Balance checking (22.1%)	Money transferring (24.6%) Balance checking (18.1%)
Frequency of using for a month	Less than 4 times (12.7%)	Less than 4 times (13.6%)	Less than 4 times (15.3%)

Regarding to multiple regression analysis at the level of significance 0.05, it was used to find the key determinants of mobile banking service quality that will have the impact on customer satisfaction among three Thai commercial banks as presented from the Table 2 to Table 4. Any limitations and any assumptions in multiple regression analysis have already been considered and checked. The value of R^2 for each model is smaller than 50%. This indicates that there is rarely a strong associative relationship exists between customer satisfaction and the selected independent variables. However, it has been founded that, the F-value for each model has the significant at level of significance 0.05. This indicates that, the overall model was reasonable fit and there was a statistically significant association between customer satisfaction and the selected independent variables. The unstandardized coefficients indicates a partial change in the customer satisfaction due to one unit change in each of the independent variables while other things remain constant.

Moreover it has been found that, customer support determinant as staff can describe step to use clearly, is the most influential factor for customer satisfaction with the highest Beta value of 0.439. Moreover it also indicates that, process to solve problem be quick, transaction speed, no problem during using services, accuracy of transaction, providing of security for transaction data and privacy, providing 24hours-7days service, providing knowledgeable staff to solve problem, feel safe in transaction, and be able in checking validity and details of past transaction every time have also positive impact on the customer satisfaction of mobile banking.

Table 2 Summaries of parameter estimates of Multiple Regression Analysis for Kasikorn Bank

Determinants	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	VIF
	B	Std.Error	Beta			
(Constant)	2.580	0.251		10.29**	0.00	
CS: process to solve problem be quick	0.117	0.030	0.364	3.94**	0.00	1.85
SS: accuracy of transaction	0.126	0.034	0.349	3.69**	0.00	1.94
SS: no problem during using	0.117	0.031	0.357	3.83**	0.00	1.88
SS: can check details of past transaction everytime	0.079	0.033	0.195	2.37**	0.019	1.46
Dependent Variable: customer satisfaction R^2 = 0.335, F-Value =18.129**, DW-statistic = 1.805, **Significant at $\alpha = 0.05$						

Table 3 Results of Multiple Regression Analysis for Siam Commercial Bank

Determinants	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	VIF
	B	Std.Error	Beta			
(Constant)	2.131	0.203		10.489**	0.000	
CS: provide knowledgeable staff to solve problem	0.085	0.042	0.267	2.012**	0.046	3.20
CS: staff can describe step to use clearly	0.130	0.040	0.439	3.21**	0.002	3.41
SS: feel safe in transaction	0.078	0.028	0.264	2.83**	0.005	1.58
Dependent Variable: customer satisfaction R^2 = 0.199, F-Value =12.106**, DW-statistic = 1.878, **Significant at $\alpha = 0.05$						

Table 4 Results of Multiple Regression Analysis for Bangkok Bank

Determinants	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	VIF
	B	Std.Error	Beta			
(Constant)	2.708	0.395		6.86**	0.000	2.25
SS: provide security for transaction data and privacy	0.167	0.054	0.332	3.11**	0.002	1.89
EU: transaction speed	0.198	0.054	0.358	3.66**	0.000	1.62
PF: provide 24hours-7days service	0.178	0.053	0.305	3.37**	0.001	
Dependent Variable: customer satisfaction R^2 = 0.261, F-Value =17.144**, DW-statistic = 1.890, **Significant at $\alpha = 0.05$						

DISCUSSION AND CONCLUSIONS

Nowadays, the competition between the competitors of mobile banking is intense. Therefore each of banks should provide the best elements to customers. Each bank try to develop their services and mobile banking system, as much as possible, to match customer satisfaction. Banks should make effective decision in service development and marketing strategies for staying competitive advantage in this industry. Results of this study could suggest the strong points for each bank as:

Kasikorn Bank:- Strong points are “process to solve problem be quick”, “no problem during using services”, “accuracy of transaction”, and “can check validity and details of past transaction every time”.

Siam Commercial Bank:- Strong points are “staff can describe step to use condition to use clearly”, “provide knowledgeable staff to solve problem”, and “feel safe in transaction”.

Bangkok Bank:- Strong points are “transaction speed” and “provide security for transaction data and privacy”, and “provide 24hours-7days service” .

RECOMMENDATIONS

Multiple regression analysis is the one of forecasting techniques which the best fit model is explained with the high value of R^2. In this study, the main objective is applying multiple regression analysis in order to determine the key determinants of mobile banking service quality that will have the impact on customer satisfaction. So the value of R^2 for each model is less 50%. However, any limitations and any assumptions in regression analysis should be considered and checked.

ACKNOWLEDGEMENTS

The authors would like to thank Assumption University, Thailand, for supporting us in conducting this study. I am very grateful to all the assistance.

REFERENCES

Amiri, S. F., & Faghani, F. 2012. Mobile Banking Service Quality and Customer Satisfaction. **International Journal of Management Business Research**, 2(4), 351-361.

Banchongduang, S. 2018. **The dawn of digital banking.** Available from: https://www.bangkokpost.com/news/special-reports/1450247/the-dawn-of-digital-banking (Retrieved on October 23, 2018).

Jannat, M. & Ahmed,I. 2015. Factors Influencing Customer Satisfaction of Mobile Banking Services: A Study on Second – Generation Banks”, **European Journal of Business and Management** www.iiste.org ISSN 2222-1905 (Paper) ISSN 2222-2839 (Online) Vol.7, No.26, 2015 89

Jun, M., and Cai, S. 2001. The key determinants of Internet banking service quality: A content

analysis. **International Journal of Bank Marketing**. 19 (7), 276-291.

Kahandawa, K., & Wijayanayake, J. 2014. Impact of Mobile Banking Services on Customer Satisfaction: A Study on Sri Lankan State Commercial Bank. **International Journal of Computer and Information Technology**, 3(3).

Khalil and Pearson. 2007. The Influence of Trust on Internet Banking Acceptance, **Journal of Internet Banking and Commerce**, August 2007, vol. 12, no.2.

Kotler, P., & Armstrong, G. 2010. **Principles of marketing**. New Jersey: Pearson Prentice Hall.

Kumbhar, M. V. 2011. Factors Affecting The Customer Satisfaction In E-Banking: Some Evidences Form Indian Banks. **Management Research And Practice**, 3(4), 1-14.

Liu, C and Arnett, K.P. 2000. Exploring the factors associated with Web site success in the context of electronic commerce. **Information & Management**, Vol. 38, pp. 23-34.

N. Rangsan & N. Titida. 2016. Factors Influencing of the Usage of Mobile Banking Services Toward Commercial Bank in Thailand. **International Multi-Conferences proceeding of the 2nd International Conference on Management Finance and Economics 2016** (ICRMFE 2016), July 9 – 10, 2016, Pattaya, Thailand, 140 – 148.

Oliver, R.L. 1997. **Satisfaction: A Behavioral Perspective on the Consumer**, McGraw-Hill, New York.

Weng, W., 2017. **Mobile banking se**en to overtake internet banking. **Available from:** http://www.theasianbanker.com/updates-and-articles/mobile-banking-seen-to-overtake-internet-banking (Retrieved on October 23, 2018).

Yang, Z., Jun, M. & Peterson, R.T. 2004. Measuring customer perceived online service quality. **International Journal of Operation & production Management**, Vol.24, No.11, pp. 1149-1174.

Zeithml, V.A., Parasuraman, A. and Malhotra., A. 2002. Service quality delivery through web sites: a critical review of extant knowledge. **Journal of Academy of Marketing Science**, Vol.30 No.4, pp. 362-375.

Factors Positively Affecting Brand Loyalty of Sportswear Products of Athletes in Bangkok

Supavadee Kunchuan[1] and Penjira Kanthawongs[2*]

ABSTRACT

The researchers attempted to study the positive influence of factors affecting brand loyalty of sportswear products of athletes in Bangkok. The independent factors were brand consciousness, quality consciousness, fashion consciousness, recreation consciousness, symbolic orientation, price consciousness, value consciousness, and impulsive consciousness. The sampling method was the non-probability sampling called convenience sampling by collecting data only with respondents who were willing to cooperate with researchers by completing the survey questionnaires. The authors received 235 respondents from Sport Authority of Thailand (SAT) in Bangkok in May to June 2018. The data was analyzed using Multiple Regression Analysis. The researchers found that only quality consciousness (β = 0.333) explaining 45.5% of the positive influence towards brand loyalty of sportswear products at the significant level of .01.

Key words: brand loyalty, quality consciousness, sportswear products, Bangkok

* Corresponding author, e-mail address: penjira.k@bu.ac.th

[1]Master of Business Administration Student, Graduate School, Bangkok University, Bangkok 10110

[2]School of Business Administration, Bangkok University, Pathum Thani, 12120

INTRODUCTION

One of the most famous sportswear stories began in 1920 with the two Dassler enemy brothers Adolf Dassler and Rudolf Dassler, who competed each other. Adolf founded Adidas and Rudolf founded Puma, the world's most powerful sporting brands. The two brothers became fearsome business rivals (MH Magazine, 2018). Forty-four years later, the Nike success story started with Bill Bowerman and Phil Knight and their Waffle Nike Shoes that led them to be the biggest sportswear brand nowadays. Fortified by technological patents, sports brands have become iconic products to ensure performance and comfort while practicing sports (Bell, 2018). The global sports industry has been large with the estimation of around $1.3 trillion (Shah, 2018). Today, sportswear becomes common and popular category as it gives young people a more relaxed lifestyle and greater versatility and comfort. Consumers wear athletic apparel not only in sport activities, but also at home, in the school, at work, or even at leisure time. Moreover, there is a prominent trend in the sportswear industry, for which the casual design and athletic design is converging. Sports lovers combine their sports activities with leisurewear to look smart and fashionable when they do exercise. A positive trend is confirmed in the journal “Fashion Practice” stating that since the mid-twentieth century, sportswear has become everyday wear, whether off the rack or couture. Sportswear looked almost identical to work clothes or everyday apparel (Bruun and Langkjaer, 2016). The marketing trend of wearing sportswear in Thailand especially in Bangkok is rising. Sportmalls of the Mall Group reported that sportwear and sport equipment markets had grown 15-20% every year and the market value has been around 30,000 million baht in 2018. Generation Y and working generations have become major buyers. In Bangkok, a consumer would spend 2,500-3,000 baht for every 3 months (Sae-tang, 2018). Therefore, the researchers are interested to investigate which factors positively impacting the athletes’ brand loyalty of sportswear products in Bangkok.

In terms of literature review on consumer decision-making styles mainly follow the seminal work of Sproles and Kendall (1986). The consumer styles inventory (CSI) based on the original construct by Sproles and Kendall (1986) was tested with Green university student and non-student samples. Tarnanidis, Owusu-Frimpong, Nwankwo, and Omar (2015) studied about what factors convincing Greek consumers to make their consumption choices based on the consumer styles inventory (CSI). The research mentioned that *brand consciousness, quality consciousness, fashion consciousness, recreation consciousness, price consciousness, and impulsive consciousness* were likely to be factors affecting consumers’ decision-making styles. *Brand consciousness* described consumers’ shopping intentions in buying strong clothing brands. Consumers tended to select expensive branded apparel cloths from well-known national stores and retailers. Advertised clothing brands were usually their choices (Tarnanidis et al., 2015). *Quality consciousness* underlined issues

that were related to the quality of the products. Consumers would select apparel clothes with the best perceived quality. For them it was very important to get the very best quality of the product seen on the market (Tarnanidis et al., 2015). *Fashion consciousness* measured consumers' intentions in acquiring novel and fashionable apparel clothes. Consumers preferred to shop according to the latest fashion trends. It was important for them to purchase clothes that offered distinctive and fashionable style (Tarnanidis et al., 2015). *Recreation consciousness* related to consumers who were more inclined to seek pleasure and entertainment from the shopping experience (Tarnanidis et al., 2015). *Price consciousness* comprised those consumers who consistently searched for sales promotions (bargains hunters) and low-price products that offered them the best perceived value for money (Tarnanidis et al., 2015). *Impulsive consciousness* referred to consumers that displayed impulsive driven behavior. They were characterized by unplanned and careless consumption. They appeared less concerned with how much money they spent than gaining the best available offers (Tarnanidis et al., 2015). The purified inventory of decision-making styles identified by Sproles and Kendall (1986) revealed that only *brand consciousness* and *impulsive consciousness* were applicable to the studied Greek consumer groups. Contemporary fashion designers used the s*ymbolic orientation* nature of sports attire when making references to gangsters, 1970s Wimbledon heroes or wrestling attire; today consumers would see trainers being worn by models for all the major fashionable brands (Bruun and Langkjaer, 2016). *Value consciousness* was defined as a consumer's evaluation of offerings based on perceptions of what was received and what was given. When consumers perceived value from an apparel brand's offering given price and inputs, this overall perception of value could result in loyalty toward the brand (Park and Kim, 2016). Theoretically, the literature on *brand loyalty* by Park and Kim (2016) described the association between *value consciousness* and *brand trust* across different brand types (proactive versus reactive apparel brands) could be the determinants of consumer knowledge and *fashion consciousness* (Rubio, Villaseñor, and Oubiña, 2015). From what they described, the researchers were likely to believe that *fashion consciousness* could lead to *brand loyalty*. *Brand loyalty* was likely to be achieved through consumer's trust in brands. Perfectionism, *brand consciousness, fashion consciousness, symbolic orientation, brand loyalty, price consciousness*, and *quality consciousness* were the common traits identified in many countries like USA, New Zealand, India, Greece, or Germany in the literature (Ko, Taylor, Sung, Lee, Wagner, Navarro, and Wang, 2012; Tarnanidis et al., 2015; Mehta and Dixit; 2016; Park and Kim, 2016). Furthermore, Mehta and Dixit (2016) revealed that *price-consciousness* and *time-consciousness* were traits found with Indian sample but not with German sample. Variety-seeking *consciousness* was unique for German sample. These results provided empirical support that consumer styles were not independent of country or culture of the consumers. Even though

India's economy was undergoing fast structural transformation and getting more and more similar to developed economies, there were still some differences in how consumers approached market places. Then, brand consciousness, quality consciousness, fashion consciousness, recreation consciousness, symbolic orientation, price consciousness, value consciousness, and impulsive consciousness, and brand loyalty factors would be tested with the Thai athletes for this study since these CSI factors were proved to apply in many countries both developed and developing countries like USA, New Zealand, India, Greece, or Germany before.

Therefore, the researchers of this study hypothesized that brand consciousness, quality consciousness, fashion consciousness, recreation consciousness, symbolic orientation, price consciousness, value consciousness, and impulsive consciousness positively influencing brand loyalty of sportswear products of athletes in Bangkok.

MATERIALS AND METHODS

In order to reveal factors positively brand loyalty of sportswear products of athletes in Bangkok, this quantitative based research was thus executed. This research utilized survey method and collected data with the questionnaires. Targeted populations in this research were athletes of the 6th Sport Districts in Thailand in 2019, which was around 2,167 at Sport Authority of Thailand (SAT) in Huamark, Bankapi, Bangkok. The data collection was conducted during their practices' periods in May to June 2018 (Wikipedia. 2018). The sample selected by using the non-probability sampling methods called convenience sampling by collecting data only with respondents who were willing to cooperate with researchers by completing the questionnaires (Saunders, Lewis, & Thornhill, 2006). Nominal scale questions were used for gender, age, status, education, salary, and occupation. 5-Likert scale questions were implemented for independent and dependent factors' questions. The sample size of this research was calculated from 40 pilot questionnaires using G*power version 3.1.7, created by Erdfelder, Faul, & Buchner (1996) from the concept of Cohen (1977) and approved by Wiratchi (2012), with the Power (1-β) of 0.92 while Alpha (α) of 0.08, Number of tested predictors of 8, Effect size of 0.08026358 (Calculated by Partial R^2 of 0.0743). Then, the result showed that the minimum number of the total sample size was 226. Thus, a total amount of 235 sets of data were collected. The reliability values of all factors in this research were 0.759-0.861, which exceeded 0.65 (Cronbach's Alpha), regarding the recommendation of Nunnally (1978). Therefore, all cronbach's alphas were reliable.

Figure 1 Factors positively impacting brand loyalty of sportswear products of athletes in Bangkok

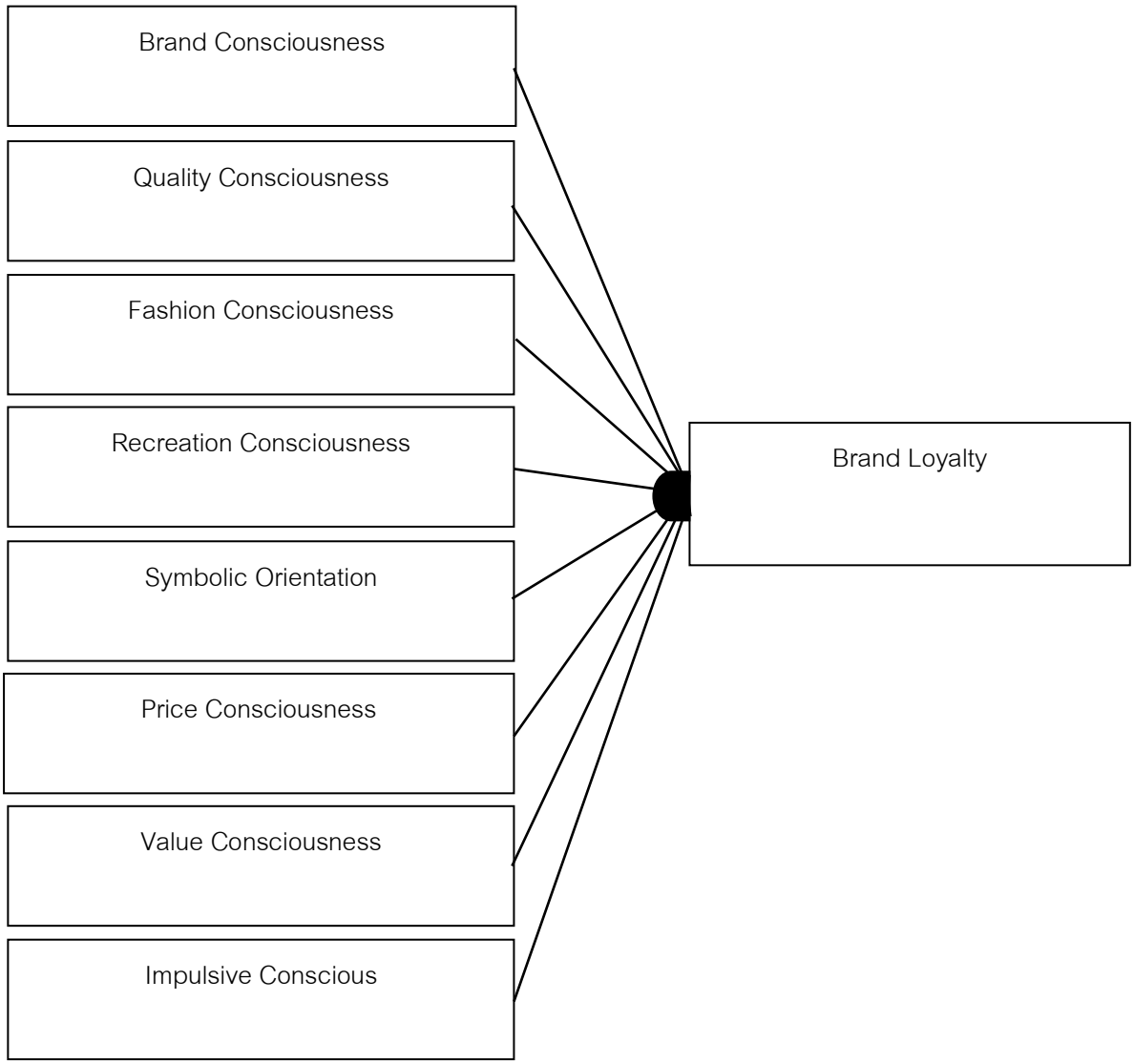

Descriptive statistics such as demographic information, general information, and respondents' exercise behaviors were measured by using frequencies and percentages. Whereas the scale ranking of brand consciousness, quality consciousness, fashion consciousness, recreation consciousness, symbolic orientation, price consciousness, value consciousness, and impulsive consciousness, and brand loyalty were measured by using means ($\bar{x}$) and standard deviations (S.D). The hypothesis testing was tested via multiple regression analysis to analyze how the independent variables positively affecting the dependent variable.

Table 1 Cronbach's Alpha Coefficients and descriptive statistics of all factors.

Factor	Cronbach's Alpha	No. of items	Mean	S.D
Brand Consciousness	.861	4	3.664	.734
Quality Consciousness	.843	4	4.344	.631
Fashion Consciousness	.759	4	3.596	.870
Recreation Consciousness	.799	4	3.481	.868
Symbolic Orientation	.800	4	3.487	.858
Price Consciousness	.764	4	3.764	.740
Value Consciousness	.809	4	4.202	.668
Impulsive Consciousness	854	4	3.382	.940
Brand Loyalty	.830	4	3.957	.758

RESULTS

For demographic results of 235 respondents consisted of 43.4% females and 56.6% males, with the age between 18-23 years old which calculated as 41.7%. Almost all were singles or 86.4% of the total sample. Most of the population had bachelor's degrees accounted for 64.7%. Most of the respondents or about 41.7% were still students of income range was less than and equal to 15,000 baht. They mostly purchased Nike brand with the ratio of 60.4%. They were most likely to purchase sportswear types as t-shirt and socks with the ratios of 66.8% and 54.5%. In the shopping malls such as Central and The mall were the locations that most of respondents liked to purchase sportswear with the ratio of 34%. Most of the respondents spent their money on sportswear between 1,001 - 1,500 baht per time and most of them got the information from Internet forums and discussion groups with the ratio of 40.9%. Moreover, most of the respondents influenced to purchase sportswear by respondent's themselves with ratio of 65.5%.

Multiple Regression analysis applied in this study and the results illustrated in Table 1. The result of the hypothesis testing exposed that only quality consciousness (β = 0.333) explaining 45.5% of the positive influence towards brand loyalty of sportswear products of the athletes in Bangkok at the significant level of .01. While the rest of independent factors (brand consciousness, fashion consciousness, recreation consciousness, symbolic orientation, price consciousness, value consciousness, and impulsive consciousness) had no positive impact towards brand loyalty of the athletes at the .01 significant level. The element of quality consciousness accounted for 45.5% criterions that the athletes would consider their brand loyalty of sportswear products. While the other 33% of positive influential factors had not been referenced in this study. In this study, the standard error was ± 0.319 using the following equation. Multicollinearity was tested by Variance Inflation

Factor (VIF) value. The appropriate value of Variance Inflation Factor (VIF) should not have exceeded 4 (Miles & Shevlin, 2001) and VIF values in this research were all below 4.

Y (brand loyalty) = 0.030 + 0.333 (quality consciousness)

Table 2 Results of multiple regression analysis of the factors affecting brand loyalty of the athletes, dependent variable: brand loyalty, r = 0.674, R^2 = 0.455, Constant = 0.030

Independent Variables	Stand Error	Beta	Sig.	VIF
Brand Consciousness	0.065	0.660	0.301	1.661
Quality Consciousness	0.071	0.333**	0.000	1.444
Fashion Consciousness	0.061	0.146	0.039	2.052
Recreation Consciousness	0.058	0.019	0.780	1.813
Symbolic Orientation	0.070	0.072	0.366	2.608
Price Consciousness	0.066	0.075	0.251	1.744
Value Consciousness	0.068	0.095	0.116	1.501
Impulsive Consciousness	0.058	0.173	0.017	2.119

** Significant level is .01

DISCUSSION AND CONCLUSION

While the objective of this paper was aimed to study factors positively impacting brand loyalty of sportwear products of athletes in Bangkok. The authors hypothesized that brand consciousness, quality consciousness, fashion consciousness, recreation consciousness, symbolic orientation, price consciousness, value consciousness, and impulsive consciousness positively influencing brand loyalty of sportswear products of athletes in Bangkok. The result showed that only quality consciousness factor positively impacting brand loyalty of sportwear products of athletes in Bangkok. The result was consistent with the past literature stated that the quality consciousness was high if customers perceived good products' quality experience (Ko, Taylor, Sung, Lee, Wagner, Navarro, and Wang, 2012; Park and Kim, 2016). Moreover, this research proved that quality consciousness underlined issues that were related to the quality of the products. Consumers would select apparel clothes with the best perceived quality (Tarnanidis et al., 2015). The results also confirmed that brand loyalty by Park and Kim (2016) described the association between quality consciousness and brand

loyalty (Rubio, Villaseñor, and Oubiña, 2015). Brand loyalty was likely to be achieved through consumer's trust in brands. Quality consciousness were a common trait identified in most countries in the literature (Mehta and Dixit, 2016). Managers and business owners of sportwear stores should recognize this research findings and design their marketing strategies according to the decision-making style of their target customers in order to maintain brand loyalty of their sportwear products. The customers especially those who are athletes in Bangkok would concern about quality consciousness. They would like to receive the very best qualities with their high expectation for performance of the products. Therefore, managers and business owners of sportwear stores should emphasize this factor for their advertisement or public relations. Future researchers may simultaneously examine more athletes in other provinces of Thailand to be able to draw deeper insights into the comparative decision-making styles and brand loyalty. However, all of the independent factors from this study like brand consciousness, quality consciousness, fashion consciousness, recreation consciousness, symbolic orientation, price consciousness, value consciousness, and impulsive consciousness, should be tested again to confirm the findings of the athletes of other provinces of Thailand. Additionally, cultural dimensions like collectivism or individualism can be additional factors in extending the conceptual framework.

ACKNOWLEDGEMENT

First of all, I would like to thank my advisor, Dr. Penjira Kanthawongs, for her effort, support, guidance, and directions for successfully on this research. She also encouraged me to participate in the national conference publication in Thailand. Besides, I sincerely thank two experts who dedicate their time to review and comment my survey items.

REFERENCES

Bell, L., 2018. **Best High Tech Athletic Wear For Men 2018**. Available Source: http://www.euro.who.int/AboutWHO/About/20060106_1, October 28, 2018.

Bruun, M. B. and Langkjaer, M. A. 2016. Sportswear: Between Fashion, Innovation and Sustainability. **Fashion Practice**. 8 (2): 181-188.

Cohen, J. 1977. **"Statistical power analysis for the behavioral sciences"**. Academic Press, New York.

Erdfelder, E., Faul, F. and Buchner, A. 1996. G*POWER: A general power analysis program. **Behavior Research Methods Instruments & Computers**. 28 (1): 1-11.

Ko, E., Taylor, C. R., Sung, H., Lee, J., Wagner, U., Navarro, D. M.-C., and Wang, F. 2012.). Global marketing segmentation usefulness in the sportswear industry. **Journal of Business Research**. 65 (11): 1565-1575.

MH Magazine. 2018. **Adidas vs Puma: Key Battles (Part 2).** Available Source: http://bundesligafanatic.com/20160817/adidas-vs-puma-part-2-key-battles, October 28, 2018.

Miles, J., & Shevlin, M. 2001. **"Applying regression and correlation: A guide for students and researchers"**. Sage Publications Ltd, London.

Mehta, R., & Dixit, G. 2016. Consumer decision making styles in developed and developing markets: A cross-country comparison. **Journal of Retailing and Consumer Services**, 33: 202-208.

Nunnally, C. 1978. **"Psychometric theory"**. McGraw-Hill, New York.

Park, H., & Kim, Y.K. 2016. Proactive versus reactive apparel brands in sustainability: Influences on brand loyalty. **Journal of Retailing and Consumer Services**. 29: 114-122.

Rubio, N., Villaseñor, N., & Oubiña, J. 2015. Consumer identification with store brands: Differences between consumers according to their brand loyalty. **BRQ Business Research Quarterly**. 18(2): 111-126.

Sae-tang, S. 2018. **Business Rises Responding to "SportCity" Market Growing 100,000 Millions**. Available Source: http://gotomanager.com/content/%E0%B8%98%E0%B8%B8%E0%B8%A3%E0%B8%81%E0%B8%B4%E0%B8%88%E0%B8%84%E0%B8%B6%E0%B8%81%E0%B8%A3%E0%B8%B1%E0%B8%9A-%E2%80%9C%E0%B8%AA%E0%B8%9B%E0%B8%AD%E0%B8%A3%E0%B9%8C%E0%B8%95%E0%B8%8B%E0%B8%B4%E0%B8%95%E0%B8%B5%E0%B9%89%E2%80%9D-%E0%B8%95%E0%B8%A5%E0%B8%B2%E0%B8%94%E0%B9%82%E0%B8%95%E0%B9%80%E0%B8%A1%E0%B9%87%E0%B8%94%E0%B9%80%E0%B8%87%E0%B8%B4%E0%B8%99%E0%B9%81%E0%B8%AA%E0%B8%99%E0%B8%A5%E0%B9%89%E0%B8%B2%E0%B8%99/, October 28, 2018.

Saunders, M., Lewis, P., and Thornhill, A. 2006. **"Research methods for business students"**. Prentice Hall, London.

Shah, A., 2018. **Promotional Activity in The Sportswear Industry: A Look At Nike, Under Armour And Adidas.** Available Source: https://www.forbes.com/sites/alapshah/2018/03/22/promotional-activity-in-the-sportswear-industry-a-look-at-nike-under-armour-and-adidas/#26d29fd1771e, October 28, 2018.

Sproles, G.B. and Kendall, E.L. 1986. A methodology for profiling consumers' decision-making styles. **J. Consum. Aff.** 20: 267–279.

Tarnanidis, T. Owusu-Frimpong, N., Nwankwo, S. and Omar, M. 2015. A confirmatory factor analysis of consumer styles inventory: Evidence from Greece. **Journal of Retailing and Consumer Services.** 22: 164-177.

Wikipedia. 2018. **The 6th Sport Districts in Thailand in 2019.** Available Source https://th.wikipedia.org/wiki/%E0%B8%81%E0%B8%B5%E0%B8%AC%E0%B8%B2%E0%B9%80%E0%B8%82%E0%B8%95%E0%B9%81%E0%B8%AB%E0%B9%88%E0%B8%87%E0%B8%9B%E0%B8%A3%E0%B8%B0%E0%B9%80%E0%B8%97%E0%B8%A8%E0%B9%84%E0%B8%97%E0%B8%A2_%E0%B8%84%E0%B8%A3%E0%B8%B1%E0%B9%89%E0%B8%87%E0%B8%97%E0%B8%B5%E0%B9%88_6/, October 28, 2018.

Wiratchi, N. 2012. Twilight Program In: Thailand Research Expo 2012, 25 August 2012. **Bangkok Convention Center at Central World**.

สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

Subject: Humanities and Social Sciences

ภาคบรรยาย

Oral Presentation

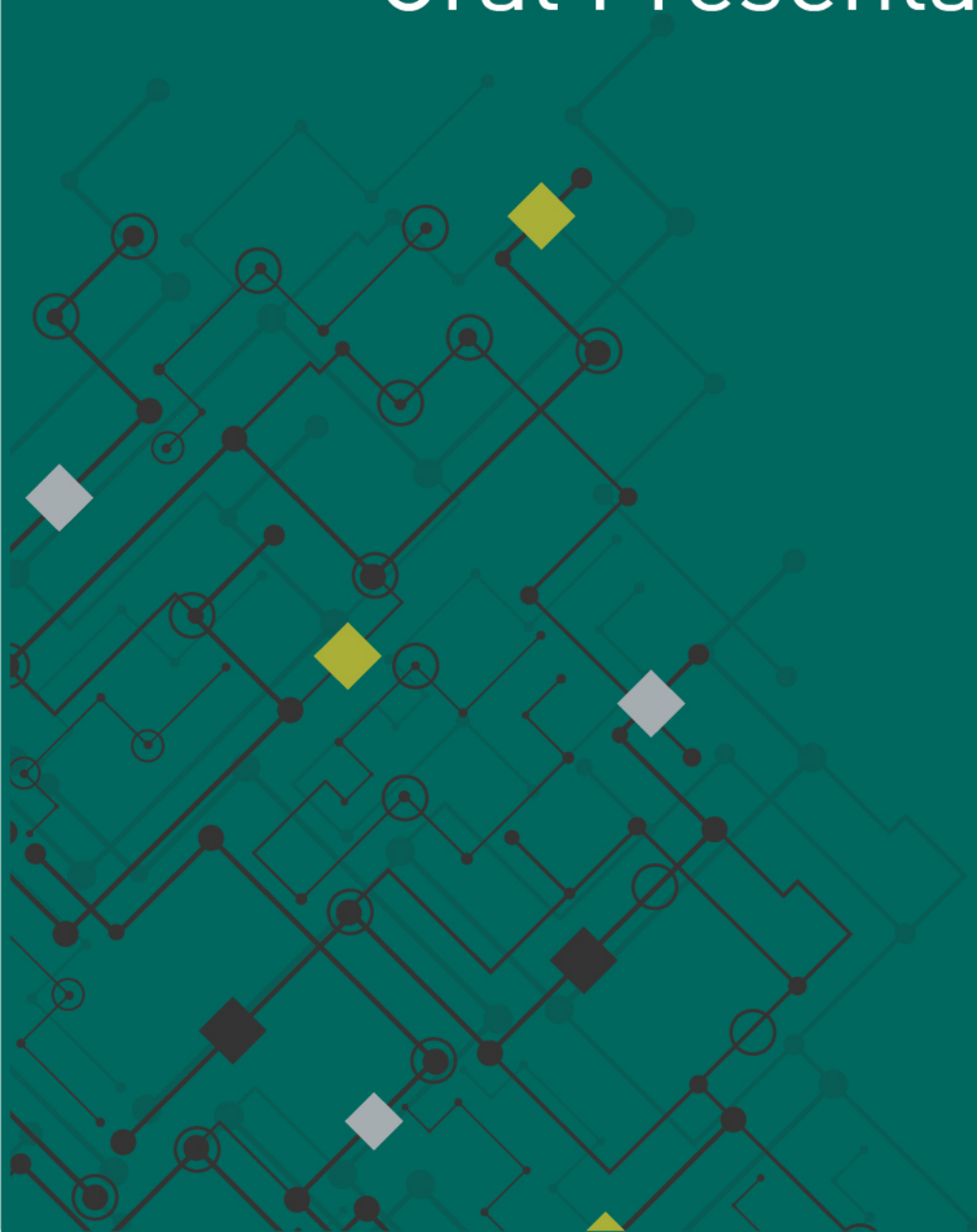

KU
KASETSART
UNIVERSITY

การรับรู้ศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเพื่อการรองรับผู้มาเยือนกลุ่มผู้สูงอายุชาวไทยและชาวต่างประเทศ ที่ส่งผลต่อแนวโน้มการกลับมาเที่ยวซ้ำในเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา

Perception of Tourist Destination Dotential for Thai and Foreign Dlderly Visitors' to Affect the Tendency of Revisiting in Phra Nakhon Si Ayutthaya District

วรวิทย์ ราชมภู[1*]

Worawit Rachompoo[1*]

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการรับรู้ศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเพื่อการรองรับผู้มาเยือนกลุ่มผู้สูงอายุชาวไทยและชาวต่างประเทศ 2) เพื่อศึกษาแนวโน้มการกลับมาเที่ยวซ้ำในเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา และ 3) เพื่อศึกษาการรับรู้ศักยภาพด้านการท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อการกลับมาเที่ยวซ้ำในเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา การวิจัยนี้เป็นวิจัยเชิงสำรวจ โดยใช้แบบสอบถามเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้มาเยือนกลุ่มผู้สูงอายุชาวไทยและชาวต่างประเทศ จำนวน 400 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบสะดวก สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ผลการวิจัยพบว่า การรับรู้ศักยภาพด้านสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการรองรับผู้มาเยือนกลุ่มผู้สูงอายุ ส่งผลต่อแนวโน้มการกลับมาเที่ยวซ้ำในเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยามากที่สุด ตามด้วย ด้านสิ่งดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว และด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ .01

ABSTRACT

The objectives of this research are 1) to study perception of tourist destination potential for Thai and Foreign elderly visitors 2) to study tendency of revisiting in Ayutthaya and 3) to study perception of tourist destination potential to affect the tendency of revisiting in Ayutthaya. The study is a survey research which used questionnaire as an instrument to collect the data from 400 visitors in Phra Nakhon Si Ayutthaya District and convenient sampling was applied. The statistics used to analyze data are percentage, mean, standard deviation, and multiple regression analysis. The result shows that perception of tourist destination potential toward facility for the elderly visitors has the most impact on visitors' tendency of revisiting, followed by perception of tourist destination potential toward attraction, accessibility, and amenity at the significant level of .05 and .01

Key Words: perception of tourist destination potential, elderly visitors, tendency of revisiting, Phra Nakhon Si Ayutthaya

* Corresponding author; e-mail address: r_worawit@hotmail.com

[1] สาขาการจัดการการท่องเที่ยว คณะการท่องเที่ยวและการโรงแรม มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ กรุงเทพฯ 10210

[1] Department of Tourism Management, Faculty of Tourism and Hospitality, Dhurakij Pundit University, Bangkok 10210

บทนำ

ปัจจุบันทั่วโลกกำลังเผชิญกับปัญหาการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างของประชากรโลกหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ซึ่งมีอัตราการเกิดสูง เรียกว่า Baby Boomers ทำให้ผู้ที่เกิดในยุคนั้นเริ่มเข้าสู่วัยสูงอายุและจะเป็นผู้มาเยือนกลุ่มใหญ่ในปัจจุบันและอนาคต ในขณะเดียวกันองค์การการท่องเที่ยวโลก (UNWTO) ประมาณการว่าจะมีผู้มาเยือนกลุ่มผู้สูงอายุสูงถึงประมาณ 611 ล้านคน ในอีก 25 ปีข้างหน้า (พ.ศ. 2573) (สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2559) สำหรับประเทศไทยสัดส่วนผู้สูงอายุมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่องเช่นกัน ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการพัฒนาบริการด้านสาธารณสุข โดยเฉพาะการพัฒนาด้านเทคโนโลยีการแพทย์ที่ใช้ในการบำบัดโรค ส่งผลให้อัตราการเสียชีวิตลดลง ผู้สูงอายุมีแนวโน้มอายุยืนยาวขึ้น รวมทั้งการใส่ใจดูแลสุขภาพของคนรุ่นใหม่ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2554)

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีการขยายตัวค่อนข้างสูง มีบทบาทสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยเป็นอย่างมาก รวมทั้งเป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญนำมาซึ่งเงินตราต่างประเทศ เห็นความสำคัญของผู้มาเยือนกลุ่มผู้สูงอายุชาวไทยและชาวต่างประเทศ โดยมีลักษณะพิเศษ คือ มีเวลาในการท่องเที่ยว เน้นการท่องเที่ยวและบริการที่มีคุณภาพดีและคุ้มค่า ให้ความสำคัญกับความพึงพอใจเป็นหลัก ไม่กังวลต่อค่าใช้จ่ายในการเดินทาง เลือกกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัยและสุขภาพ และมีความละเอียดรอบคอบในการเลือกซื้อสินค้าและบริการ นอกจากนี้ กระทรวงการท่องเที่ยวและการกีฬาได้เปิดโครงการการท่องเที่ยวเพื่อคนทั้งมวล (Tourism for All) แต่สถานที่ท่องเที่ยวบางแห่งยังไม่มีการเตรียมความพร้อมรับมือกับผู้มาเยือนกลุ่มผู้สูงอายุและผู้พิการเท่าที่ควร เช่น สถานที่ท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงอายุที่ต้องนั่งรถเข็น ถือไม้เท้า ผู้พิการทางสายตาหรือทางร่างกายด้านอื่น ๆ เป็นต้น (เดลินิวส์, 2561)

จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็น 1 ใน 9 เส้นทางของโครงการดังกล่าว เป็นอีกแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงและเป็นเมืองแห่งมรดกโลก ทำให้ผู้มาเยือนชาวไทยและชาวต่างประเทศให้ความสนใจเป็นจำนวนมาก แต่ในทางกลับกัน เมื่อมีผู้มาเยือนเข้ามาเที่ยวชมจำนวนมาก ย่อมส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพ ซึ่งเป็นเหตุทำให้แหล่งท่องเที่ยวโบราณหลายแห่งเกิดความทรุดโทรมและถูกรุกล้ำพื้นที่ รวมถึงสภาพปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการเดินทางท่องเที่ยวของผู้มาเยือนกลุ่มผู้สูงอายุ ได้แก่ ปัญหาด้านความปลอดภัยของแหล่งท่องเที่ยว ปัญหาด้านการเดินทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ปัญหาด้านอารยสถาปัตย์หรือสิ่งปลูกสร้างที่เหมาะสมรองรับผู้สูงอายุ และปัญหาการรุกล้ำพื้นที่ของร้านจำหน่ายอาหารตามแหล่งท่องเที่ยว (มงคล มาลยารม, 2558)

จากสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นนั้น จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องดำเนินการวิจัยเรื่อง การรับรู้ศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเพื่อการรองรับผู้มาเยือนกลุ่มผู้สูงอายุชาวไทยและชาวต่างประเทศ ที่ส่งผลต่อแนวโน้มการกลับมาเที่ยวซ้ำในเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยาซึ่งจะเป็นประโยชน์สำหรับองค์กรต่าง ๆ หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับด้านการท่องเที่ยว ตลอดจนผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องสามารถที่จะนำไปเป็นแนวทางในการวางแผนการจัดการแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่เกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา รวมถึงการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานแก่ผู้มาเยือนกลุ่มผู้สูงอายุ และการพัฒนาปรับปรุงการท่องเที่ยว การให้บริการให้มีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้มาเยือนกลุ่มผู้สูงอายุ และส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ทางการท่องเที่ยวของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

คำถามการวิจัย

1. การรับรู้ศักยภาพด้านการท่องเที่ยวใด เป็นปัจจัยที่ทำให้ผู้มาเยือนกลุ่มผู้สูงอายุเกิดการเดินทางมาท่องเที่ยวในเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา

2. หลังจากผู้มาเยือนกลุ่มผู้สูงอายุเดินทางมาท่องเที่ยวแล้ว จะมีแนวโน้มกลับมาเที่ยวซ้ำในเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยาอีกหรือไม่

3. การรับรู้ศักยภาพด้านการท่องเที่ยวใด ที่ส่งผลต่อแนวโน้มการกลับมาเที่ยวซ้ำในเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา

กรอบแนวคิดการวิจัย

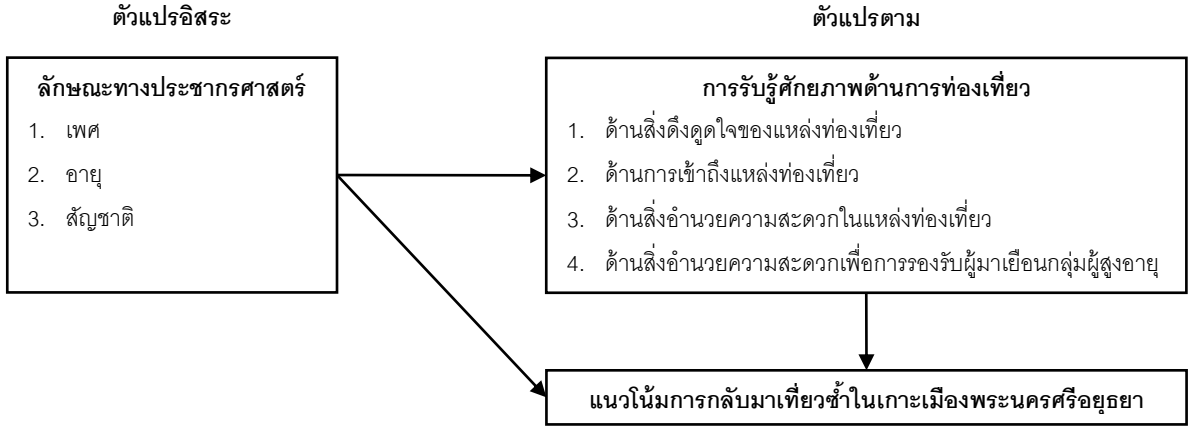

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

จากภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย โดยตัวแปรอิสระ คือ ลักษณะทางประชากรศาสตร์ ได้แก่ เพศ อายุ และสัญชาติ ส่วนตัวแปรตาม คือ การรับรู้ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านสิ่งดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว และด้านสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการรองรับผู้มาเยือนกลุ่มผู้สูงอายุ ที่ส่งผลต่อแนวโน้มการกลับมาเที่ยวซ้ำในเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา

ระเบียบวิธีวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การหากลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยใช้ข้อมูลจากสถิติของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ประจำปี พ.ศ. 2559 จำนวนทั้งสิ้น 7,216,514 คน (กรมการท่องเที่ยว, 2559) เนื่องจากผู้วิจัยไม่ทราบข้อมูลจำนวนผู้มาเยือนกลุ่มผู้สูงอายุที่แน่นอน จึงใช้การคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างในกรณีไม่ทราบจำนวนประชากรที่ระดับความเชื่อมั่น 95% โดยใช้สูตรคำนวณของยามาเน่ (Yamane) และกำหนดค่าความคลาดเคลื่อนไว้ 5% (0.05) ดังนี้

$$\text{สูตร} \quad n = \frac{N}{1 + Ne^2} = \frac{7{,}216{,}514}{1 + 7{,}216{,}514(0.05)^2} = 399.97 \approx 400 \text{ คน}$$

ดังนั้น ผู้วิจัยจะใช้กลุ่มตัวอย่างของผู้มาเยือนกลุ่มผู้สูงอายุชาวไทยและชาวต่างประเทศ โดยมีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ทั้งเพศชายและเพศหญิง จำนวนทั้งสิ้น 400 คน และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบตามสะดวก

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม โดยประกอบด้วยคำถาม 3 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามแบบเลือกตอบ (Check List) จำนวน 6 ข้อ ได้แก่ เพศ อายุ สัญชาติ ระดับการศึกษา ทราบข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยว และวัตถุประสงค์การเดินทาง

ส่วนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับการรับรู้ศักยภาพด้านการท่องเที่ยว จำนวน 20 ข้อ แบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ ด้านสิ่งดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว และด้านสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการรองรับผู้มาเยือนกลุ่มผู้สูงอายุ เป็นคำถามที่ใช้มาตรวัดแบบประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ (จาก 1 หมายถึง ควรปรับปรุง ถึง 5 หมายถึง ดีเยี่ยม)

ส่วนที่ 3 เป็นคำถามเกี่ยวกับแนวโน้มการกลับมาเที่ยวซ้ำ จำนวน 5 ข้อ เป็นคำถามที่ใช้มาตรวัดแบบประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ (จาก 1 หมายถึง ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ถึง 5 หมายถึง เห็นด้วยอย่างยิ่ง)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูล โดยแจกแบบสอบถามช่วงเดือนเมษายน – มิถุนายน 2561 ให้กับผู้มาเยือนกลุ่มผู้สูงอายุชาวไทยและชาวต่างประเทศตามสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ ในเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา

การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์การรับรู้ศักยภาพด้านการท่องเที่ยวส่งผลต่อแนวโน้มการกลับมาเที่ยวซ้ำในเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา ด้วยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ .01

ผลการวิจัยและการอภิปรายผล

ผลการวิจัย

จากการศึกษา พบว่า ผู้มาเยือนกลุ่มผู้สูงอายุชาวไทยและชาวต่างประเทศที่เดินทางมาท่องเที่ยวในเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย (ร้อยละ 52.3) มีอายุระหว่าง 60-64 ปี (ร้อยละ 59.3) ส่วนใหญ่เป็นชาวไทย (ร้อยละ 50.0) ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างชาวต่างประเทศเป็นชาติที่มาจากทวีปยุโรปและเอเชีย (ร้อยละ 20.00 และ 18.5) ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาอนุปริญญาหรือต่ำกว่า และปริญญาตรี (ร้อยละ 68.0 และ 30.3) ส่วนใหญ่ทราบข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวจากครอบครัว และเพื่อน (ร้อยละ 21.9 และ 20.5) ส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์การเดินทางเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ เพื่อชมโบราณสถานและโบราณวัตถุ และเพื่อทำบุญ/ไหว้พระ (ร้อยละ 35.6, 34.9 และ 21.2)

ผลการศึกษาการรับรู้ศักยภาพด้านการท่องเที่ยว พบว่า โดยรวมผู้มาเยือนกลุ่มผู้สูงอายุชาวไทยและชาวต่างประเทศมีการรับรู้ศักยภาพด้านการท่องเที่ยวอยู่ในระดับดีถึงดีมาก ($\overline{X}$ = 3.46) หากพิจารณารายด้าน พบว่า การรับรู้ศักยภาพด้านสิ่งดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยวมากที่สุด อยู่ในระดับดีมากถึงดีเยี่ยม ($\overline{X}$ = 4.40)

รองลงมา คือ ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว อยู่ในระดับดีถึงดีมาก ($\bar{X}$ = 3.65) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว อยู่ในระดับดี ($\bar{X}$ = 3.12) และด้านสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการรองรับผู้มาเยือนกลุ่มผู้สูงอายุ อยู่ในระดับพอใช้ถึงดี ($\bar{X}$ = 2.67) ตามลำดับ (ดังแสดงในตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการรับรู้ศักยภาพด้านการท่องเที่ยว

การรับรู้ศักยภาพด้านการท่องเที่ยว	$\bar{X}$	S.D.
ด้านสิ่งดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว	**4.40**	**0.42**
ความสำคัญทางประวัติศาสตร์	4.56	0.54
ความสวยงามของแหล่งท่องเที่ยว	4.52	0.60
ความมีชื่อเสียงของแหล่งท่องเที่ยว	4.52	0.57
ความเป็นเอกลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว	4.38	0.65
ความหลากหลายของกิจกรรมการท่องเที่ยว	4.04	0.79
ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	**3.65**	**0.67**
ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	3.82	0.78
ป้ายบอกเส้นทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวชัดเจน	3.62	0.92
ความหลากหลายของรถโดยสารสาธารณะ	3.47	1.03
การจัดการการจราจรในบริเวณแหล่งท่องเที่ยว	3.51	0.90
การกำหนดช่วงเวลาในการเข้าพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว	3.83	0.71
ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว	**3.12**	**0.88**
ความเพียงพอของที่จอดรถตามแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ	2.94	1.19
ความสะอาดของห้องน้ำหรือห้องสุขาในแหล่งท่องเที่ยว	2.96	1.15
มีศูนย์บริการข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวเพียงพอ	3.25	0.92
ป้ายสื่อความหมายที่ชัดเจนในแต่ละพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว	3.19	0.88
การดูแลความปลอดภัยแก่ชีวิตและทรัพย์สินของผู้มาเยือน	3.26	1.04
ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการรองรับผู้มาเยือนกลุ่มผู้สูงอายุ	**2.67**	**1.17**
ที่จอดรถพิเศษสำหรับผู้สูงอายุและผู้พิการ	2.65	1.25
จุดนั่งพักและหลังคากันแดดกันฝน	2.61	1.28
ราวจับบริเวณทางเดิน ทางลาดสำหรับรถเข็น	2.62	1.27
ราวจับในห้องน้ำ สัญญาณฉุกเฉินในห้องน้ำ	2.72	1.19
ป้ายและสัญลักษณ์บอกทาง สัญญาณฉุกเฉินตามจุดสำคัญ	2.77	1.21
ภาพรวม	**3.46**	**0.64**

หมายเหตุ. เกณฑ์การประเมินดังนี้ 1 = ควรปรับปรุง, 2 = พอใช้, 3 = ดี, 4 = ดีมาก และ 5 = ดีเยี่ยม

ผลการศึกษาแนวโน้มการกลับมาเที่ยวซ้ำในเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยาของผู้มาเยือนกลุ่มผู้สูงอายุชาวไทยและชาวต่างประเทศ โดยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยถึงเห็นด้วยอย่างยิ่ง ($\bar{X}$ = 4.24) หากพิจารณารายข้อพบว่า การแนะนำข้อมูลแก่ผู้อื่นมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.35) รองลงมาคือ การบอกต่อสิ่งที่ดีและประทับใจต่อผู้อื่น ($\bar{X}$ = 4.32) การกลับมาเที่ยวซ้ำครั้งหน้า จะพาคนที่ไม่เคยมาเที่ยวนี้ให้มาเที่ยวด้วยกัน ($\bar{X}$ = 4.30) ภายในระยะเวลา 1 ปีจะกลับมาเที่ยวซ้ำอีก ($\bar{X}$ = 4.17) และในอนาคตหากค่าใช้จ่ายสูงขึ้น ก็ยังคงตั้งใจที่จะกลับมาเที่ยวซ้ำ ($\bar{X}$ = 4.08) ตามลำดับ (ดังแสดงในตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแนวโน้มการกลับมาเที่ยวซ้ำในเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา

แนวโน้มการกลับมาเที่ยวซ้ำในเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา	$\bar{X}$	S.D.
ภายในระยะเวลา 1 ปี ท่านมีความตั้งใจที่จะกลับมาเที่ยวซ้ำอีก	4.17	0.75
การกลับมาเที่ยวซ้ำในครั้งหน้า ท่านจะพาคนรู้จักที่ไม่เคยมาเที่ยวที่นี้ ให้มาเที่ยวด้วยกันกับท่าน	4.30	0.63
ท่านจะช่วยแนะนำข้อมูลในการท่องเที่ยวที่นี่แก่คนอื่นด้วยความเต็มใจ	4.35	0.60
ท่านจะบอกสิ่งที่ดีและประทับใจเกี่ยวกับเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยาต่อบุคคลอื่น	4.32	0.57
ในอนาคตหากค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยว ณ สถานที่ท่องเที่ยวแห่งนี้แพงขึ้น ท่านก็ยังคงตั้งใจที่จะกลับมาเที่ยวซ้ำ	4.08	0.67
ภาพรวม	4.24	.047

หมายเหตุ. เกณฑ์การประเมินดังนี้ 1 = ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง, 2 = ไม่เห็นด้วย, 3 = ไม่แน่ใจ, 4 = เห็นด้วย และ 5 = เห็นด้วยอย่างยิ่ง

การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (ดังแสดงในตารางที่ 3) พบว่า การรับรู้ศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของผู้มาเยือนกลุ่มผู้สูงอายุชาวไทยและชาวต่างประเทศ ส่งผลต่อแนวโน้มการกลับมาเที่ยวซ้ำในเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (F = 52.632 และค่า Sig. = .000) โดยที่การรับรู้ศักยภาพด้านสิ่งดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว และด้านสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการรองรับผู้มาเยือนกลุ่มผู้สูงอายุ สามารถอธิบายความแปรปรวนของแนวโน้มการกลับมาเที่ยวซ้ำในเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา ได้ร้อยละ 34.1 (Adjusted R Square =.341) ที่เหลืออีกร้อยละ 65.9 เป็นผลจากตัวแปรอื่น ๆ ที่ไม่นำมาพิจารณา

เมื่อทดสอบนัยสำคัญทางสถิติของค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรอิสระทุกตัว พบว่า การรับรู้ศักยภาพด้านสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการรองรับผู้มาเยือนกลุ่มผู้สูงอายุมีความสำคัญมากที่สุด ร้อยละ 40.2 (β = .402, Sig. = .000**) รองลงมา คือ ด้านสิ่งดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว ร้อยละ 37.4 (β = .374, Sig. = .000**) ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ร้อยละ 1.6 (β = .016, Sig. = .043*) และด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว ร้อยละ 1.2 (β = .012, Sig. = .038*) อย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05* และ 0.01**

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณตัวแปรการรับรู้ศักยภาพด้านการท่องเที่ยว ส่งผลต่อแนวโน้มการกลับมาเที่ยวซ้ำในเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา

Independent Variable		Tendency of revisiting (Y)				Sig.
		B	SE	Beta	t	
Attraction	(X_1)	.415	.046	.374	8.935	.000**
Accessibility	(X_2)	.087	.039	.016	2.231	.043*
Amenity	(X_3)	.107	.045	.012	2.377	.038*
Facility for elderly visitors	(X_4)	.161	.031	.402	5.152	.000**
Constant		1.924	.209		9.198	.000
R	R Square	Adjusted R Square		SE	F	Sig.
.590	.348	.341		.38031	52.632	.000

หมายเหตุ. * ค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติ (Sig.) มีค่าน้อยกว่า 0.05 และ ** ค่าระดับมีนัยสำคัญทางสถิติ (Sig.) มีค่าน้อยกว่า 0.01

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยพบว่า การรับรู้ศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของผู้มาเยือนกลุ่มผู้สูงอายุชาวไทยและชาวต่างประเทศ ส่งผลต่อแนวโน้มการกลับมาเที่ยวซ้ำในเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ .01 พบว่า การรับรู้ศักยภาพด้านด้านสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการรองรับผู้มาเยือนกลุ่มผู้สูงอายุ มีความสำคัญต่อแนวโน้มการกลับมาเที่ยวซ้ำมากที่สุด สอดคล้องกับวีรวิชญ์ สงสันเทียะ (2556) สิ่งอำนวยความสะดวกที่ผู้สูงอายุและผู้พิการต้องการต่อสถานที่บริการสาธารณะ คือ เก้าอี้เข็นไว้คอยบริการ ราวจับหรือมีเก้าอี้ตามทางเดินเป็นระยะ ๆ ห้องน้ำสำหรับผู้สูงอายุและผู้พิการโดยเฉพาะ ทางลาดที่มีมาตรฐานเพื่อให้เดินและเก้าอี้เข็นผ่านได้ และที่จอดรถสำหรับผู้สูงอายุและผู้พิการโดยเฉพาะ รองลงมาคือ ด้านสิ่งดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว สอดคล้องกับฤดี หลิมไพโรจน์ (2558) ด้วยเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยามีแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ เป็นทุนวัฒนธรรมที่สัมผัสได้ที่สวยงามและมีคุณค่า สิ่งเหล่านี้ทำให้แหล่งท่องเที่ยวมีความน่าดึงดูดใจ ซึ่งผู้มาเยือนกลุ่มผู้สูงอายุที่เดินทางมาสัมผัสกับแหล่งท่องเที่ยวจะรู้สึกพอใจ ประทับใจ และตั้งใจกลับมาเที่ยวซ้ำ ต่อมาคือ ด้านการเข้าถึงของแหล่งท่องเที่ยว สอดคล้องกับกันฑิมาลย์ จินดาประเสริฐ (2556) การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว มีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกต่อความจงรักภักดีต่อจุดหมายปลายทาง ซึ่งการเดินทางเข้าถึงที่สะดวก ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้มาเยือนกลุ่มผู้สูงอายุในการมาท่องเที่ยวเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา สุดท้ายคือ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว โดยพัฒนาและปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานหรือสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว รวมถึงบริการต่าง ๆ เช่น ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว รวมถึงการเตรียมความพร้อมบริการด้านความปลอดภัย จัดให้มีเจ้าหน้าที่นำเที่ยวที่มีความรู้ด้านการปฐมพยาบาลตลอดจนเพิ่มสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เพื่อสร้างหลักประกันด้านความปลอดภัย เพิ่มความเชื่อมั่นและสร้างความมั่นใจให้กับนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ แต่อย่างไรก็ตาม การรับรู้ของผู้มาเยือนกลุ่มผู้สูงอายุเกี่ยวกับเจ้าบ้าน (คนท้องถิ่น) สามารถส่งผลต่อการเลือกจุดหมายปลายทางที่ผู้มาเยือนจะไปท่องเที่ยว และอาจจะกระตุ้นให้เกิดการกลับมาเที่ยวซ้ำได้

ข้อเสนอแนะ

การรับรู้ศักยภาพด้านการท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อแนวโน้มการกลับมาเที่ยวซ้ำมากที่สุด คือ ด้านสิ่งดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาคเอกชน รวมถึงเจ้าบ้าน (คนท้องถิ่น) ควรมีมาตรการที่จะรักษาจุดเด่นของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยาตรงนี้ไว้ให้ได้มากที่สุด ต่อมาคือ ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ควรปรับปรุงป้ายบอกทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวและสภาพภูมิทัศน์ในเส้นทาง รวมถึงควรจัดหารถโดยสารสาธารณะที่มีการออกแบบที่นั่งให้เหมาะสมกับสุขภาพและความปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุ เพื่อช่วยอำนวยความสะดวกในการเดินทางมาท่องเที่ยวของผู้สูงอายุ ในขณะเดียวกัน ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว ควรมีการจัดการบริการสาธารณูปโภคและระบบดูแลบำรุงรักษาอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้อยู่ในสภาพพร้อมใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และพัฒนาบริการการท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงอายุให้ได้มาตรฐาน โดยศึกษาและประเมินความต้องการด้านการรองรับการพัฒนาการท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงอายุ รวมถึงการพัฒนาศักยภาพบุคลากรเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ นอกจากนี้ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการรองรับผู้มาเยือนกลุ่มผู้สูงอายุ ควรพัฒนาและปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้มาเยือนกลุ่มผู้สูงอายุ เช่น ที่จอดรถพิเศษ จุดนั่งพักคอย การปรับปรุงบาทวิถีให้มีระดับเดียวกัน การสร้างทางลาดชันสำหรับรถเข็น ราวจับ

การสร้างห้องน้ำสาธารณะสำหรับผู้พิการหรือมีโถสำหรับผู้สูงอายุ เป็นต้น เพื่อช่วยอำนวยความสะดวกในการเดินทางมาท่องเที่ยวของผู้สูงอายุ และควรติดตั้งอุปกรณ์ที่มีความแน่นหนา มั่นคง แข็งแรง เพื่อให้ผู้สูงอายุมั่นใจในการใช้งาน รู้สึกปลอดภัย และใช้ชีวิตท่องเที่ยวอย่างมีความสุขกับครอบครัว จากข้อเสนอแนะข้างต้นส่งผลให้ผู้มาเยือนกลุ่มผู้สูงอายุ มีแนวโน้มที่จะกลับมาเที่ยวซ้ำในเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยาอีก ในโอกาสต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยต้องขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. มณฑกานติ ชุบชูวงศ์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์เชียง เภาชิต ผู้สอนและผู้เชี่ยวชาญด้านสถิติ รวมถึงกราบขอบคุณครอบครัวและพี่แพ็ค ผู้ซึ่งเป็นกำลังใจที่ให้ความช่วยเหลือผู้วิจัยในทุก ๆ ด้าน จนกระทั่งสำเร็จการศึกษาสมดั่งความตั้งใจ

เอกสารอ้างอิง

กรมการท่องเที่ยว. 2559. **สถิตินักท่องเที่ยว ปี 2559**. แหล่งที่มา: http://www.tourism.go.th/view/1/สถิตินักท่องเที่ยว/สถิตินักท่องเที่ยว/200/TH-TH, 10 มกราคม 2561.

กันฑิมาลย์ จินดาประเสริฐ. 2556. **ความสัมพันธ์และผลกระทบของแรงจูงใจที่มีต่อความพึงพอใจและความจงรักภักดีต่อจุดหมายปลายทางของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่กลับมาเที่ยวซ้ำของการท่องเที่ยวชายแดนไทย-ลาว**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

จิราวดี รัตนไพฑูรย์ชัย. 2557. **ตลาดนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ: โอกาสใหม่ไทย เติบโตรับ AEC**. แหล่งที่มา: http://www.itd.or.th/th/ตลาดนักท่องเที่ยวผู้สู/, 25 สิงหาคม 2561.

ดุษฎี เทียมเทศ, บุญมา สูงทรง, สุพรรณี พรภักดี และปุริ หนุนนัด. 2555. **ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการมาท่องเที่ยวซ้ำของนักท่องเที่ยวในอำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน.

เดลินิวส์. 2561. **ธันยวดี วะสีนนท์ ผลักดันธุรกิจท่องเที่ยวเพื่อผู้สูงอายุ**. แหล่งที่มา: https://www.dailynews.co.th/article/619573, 6 มกราคม 2561.

มงคล มาลยารม. 2558. **กฎหมายกับการท่องเที่ยวของผู้สูงอายุ**. แหล่งที่มา: http://www.bangkokbiznews.com/blog/detail/634497, 11 มกราคม 2561.

ฤดี หลิมไพโรจน์. 2558. **อิทธิพลของภาพลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว ที่มีต่อความตั้งใจกลับมาเที่ยวซ้ำที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา**. แหล่งที่มา: http://journalgrad.ssru.ac.th/index.php/5-02/article/view/269, 6 มกราคม 2561.

วีรวิชญ์ สงสันเทียะ. 2556. **การศึกษาความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุและผู้พิการ กรณีศึกษา: อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.

สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. 2559. **รายงานภาวะเศรษฐกิจท่องเที่ยว ฉบับที่ 5**. แหล่งที่มา: http://www.mots.go.th/ewt_dl_link.php?nid=8060, 5 มกราคม 2561.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2554. **สรุปผลที่สำคัญ ประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2554**. แหล่งที่มา: http://service.nso.go.th/nso/nsopublish/themes/files/elderlysum54.pdf, 5 มกราคม 2561.

การถ่ายวิดีโอด้วยกล้องดิจิทัลสะท้อนภาพเลนส์เดี่ยว (DSLR) ในรายการโทรทัศน์

The Video Shooting with Digital Single Lens Reflex (DSLR) Camera in Television Program

ณัฐวุฒิ สิงห์หนองสวง[1*]

Nutthawut Singnongsuang[1*]

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการใช้กล้องดิจิทัลสะท้อนภาพเลนส์เดี่ยว (DSLR) ซึ่งเป็นกล้องที่ใช้สำหรับงานการถ่ายภาพนิ่ง โดยนำมาประยุกต์ใช้ในโหมดการถ่ายภาพเคลื่อนไหว (VDO) สำหรับการผลิตรายการโทรทัศน์รายการ “แอนิเมชันคลับแซด” ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส ซึ่งผู้เขียนได้ปฏิบัติงานในตำแหน่งผู้กำกับภาพ (Director of Photography) ทีมงานผู้ผลิตรายการได้นำกล้องดิจิทัลสะท้อนภาพเลนส์เดี่ยว (DSLR) มาใช้ในการบันทึกภาพเคลื่อนไหว ผลของการบันทึกภาพไฟล์ภาพเคลื่อนไหวมีคุณภาพสามารถออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ในระบบภาพความละเอียดสูง (High Definition : HD) ได้ และปัจจุบันนวัตกรรมของกล้อง DSLR ได้รับการออกแบบและพัฒนาให้มีคุณสมบัติการใช้งานและประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น ทำให้การใช้กล้อง DSLR เพื่อถ่ายภาพเคลื่อนไหวในงานด้านการสื่อสารมวลชนมีมากขึ้นตามไปด้วย จุดเด่นคือการควบคุมระยะชัด การถ่ายวิดีในสภาพแสงที่น้อย และประหยัดงบประมาณ

ABSTRACT

The article aims to study the use of DSLR (Digital Single Lens Reflex), a camera for still photography that can be adapted to filming moving pictures. In producing the television program called “Animation Club Z,” broadcast on ThaiPBS Channel (Thai Public Broadcast Service), where the writer was a director of photography, camera team uses DSLR to record the video. The video files are excellent for being broadcast in a high definition. Nowadays, the innovations in DSLR camera have been designed and developed to function more effectively, resulting in an increase in the use of DSLR in mass media. DSLR camera are highlighted by their ability to control the depth of field, shoot in low light environment and reduce the cost of production.

Keywords: Cinematography / Digital Single Lens Reflex Camera / Animation Club Z

* Corresponding author; e-mail address: **winter-nut@hotmail.com**

[1]ภาควิชาวิทยุ-โทรทัศน์-ภาพยนตร์ คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม กรุงเทพ 10160

[1]Department of Radio-Television-Film, Faculty of Communication, Siam University, Bangkok 10160

คำนำ

การผลิตรายการโทรทัศน์รายการ “แอนิเมชันคลับแซด” ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส ซึ่งผู้เขียนทำหน้าที่ผู้กำกับภาพ (Director of Photography) ได้มีการใช้กล้องถ่ายภาพดิจิทัลสะท้อนเลนส์เดี่ยว DSLR (Digital Single Lens Reflex) ในการบันทึกภาพเคลื่อนไหวแทนการใช้กล้องโทรทัศน์

การใช้กล้องถ่ายภาพดิจิทัลสะท้อนภาพเลนส์เดี่ยว DSLR (Digital Single Lens Reflex) สำหรับถ่ายวิดีโอกำลังได้รับความนิยมอย่างมากในปัจจุบันกับงานด้านสื่อสารมวลชนในทุก ๆ แขนง อาทิ งานโฆษณา รายการโทรทัศน์ ภาพยนตร์ งานกิจกรรมพิเศษ (Event) หรือแม้แต่งานข่าว ซึ่งด้วยความสามารถของกล้อง DSLR ที่ทำให้การสร้างสรรค์ผลงานได้เสมือนจริง มีน้ำหนักเบา มีฟังก์ชันที่ไม่ซับซ้อนใช้งานง่าย จึงทำให้ได้รับความนิยมในการใช้งานสำหรับถ่ายวิดีโอ ปัจจุบันกล้องถ่ายภาพในระบบดิจิทัลเกือบทุกรุ่นได้เพิ่มโปรแกรมสำหรับการถ่ายวิดีโอลงไปด้วย และมีการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อรองรับสำหรับการถ่ายวิดีโอ ซึ่ง Simeon Quarrie (2017) กล่าวว่า ปัจจุบันวิดีโอคือหนึ่งในรูปแบบสื่อที่ได้รับความนิยมมากที่สุด ซึ่งเป็นแหล่งที่มาของข้อมูลข่าวสารที่มีผู้คนได้รับ ผู้ใช้งานแพลตฟอร์มโซเชียลมีเดียยอดนิยมเช่น เฟซบุ๊ก และยูทูบ มักแชร์คลิปวิดีโอของตัวเองให้กับผู้ที่ใช้งานในเครือข่ายเดียวกันอยู่เสมอ เมื่อมีการรับชมและส่งต่อให้กัน ก็มีความเป็นไปได้ว่าวิดีโอนั้นจะถูกแชร์ต่อไปเรื่อย ๆ หลายครั้ง จึงนับเป็นโอกาสที่ดีสำหรับผู้ผลิตเนื้อหาที่จะเข้าถึงฐานผู้ชมที่กว้างมากขึ้น ปัจจุบันกล้องถ่ายภาพดิจิทัลเกือบทุกรุ่นสามารถถ่ายได้ทั้งภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหว โดยที่สมศักดิ์ ชาตินำเพ็ชร (2558) กล่าวว่า การยอมรับและแนวโน้มการใช้กล้องดิจิทัลสะท้อนเลนส์เดี่ยว (DSLR) ผู้ใช้ส่วนใหญ่ทุกระดับให้การยอมรับนวัตกรรมของกล้อง DSLR จนถึงขั้นการนำไปใช้ปฏิบัติงานจริง

จากการสร้างสรรค์ผลงานการผลิตรายการโทรทัศน์รายการ “แอนิเมชันคลับแซด” ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส ตั้งแต่วันที่ 9 ตุลาคม 2558 ถึง วันที่ 16 เมษายน 2561 สามารถใช้งานกล้อง DSLR บันทึกภาพเคลื่อนไหวได้เป็นอย่างดี และทำให้ประหยัดงบประมาณในการผลิตรายการ ในการนี้จึงเขียนบทความเรื่อง การถ่ายวิดีโอด้วยกล้องดิจิทัลสะท้อนเลนส์เดี่ยว (DSLR) ในรายการโทรทัศน์ เกี่ยวกับเทคนิคและวิธีการถ่ายวิดีโอด้วยกล้อง DSLR อย่างถูกวิธี และเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

แนวคิดการสร้างสรรค์

แนวคิดเกี่ยวกับการถ่ายวิดีโอด้วยกล้อง DSLR

Simeon Quarrie (2017) ได้ให้คำแนะนำเกี่ยวกับวิธีกำหนดการตั้งค่าที่ใช้เมื่อถ่ายวิดีโอด้วยกล้อง DSLR ว่า ให้ใช้จอ LCD ที่อยู่ด้านหลังกล้องเพื่อตรวจสอบว่าการเปิดรับแสงเพียงพอหรือไม่ ซึ่งฮิสโตแกรมที่แสดงบทหน้าจอ (Live View) ช่วยอำนวยความสะดวกในเรื่องนี้ได้อย่างมาก การถ่ายภาพในโหมดแมนนวลช่วยให้ควบคุมวิดีโอได้ดีที่สุด โหมดนี้จึงเป็นโหมดที่นิยมใช้ ความเร็วชัตเตอร์คือสิ่งแรกที่ตั้งค่า เมื่อถ่ายวิดีโอควรเน้นไปที่การรักษาความเร็วชัตเตอร์ให้คงที่ ซึ่งโดยทั่วไปจะมีค่าเป็นสองเท่าของอัตราเฟรมเรทแตกต่างจากการถ่ายภาพนิ่งที่สามารถเปลี่ยนการตั้งค่าความเร็วชัตเตอร์ในแต่ละภาพที่ถ่าย ตัวอย่างเช่น เมื่อถ่ายวิดีโอที่อัตราเฟรม 25 เฟรมต่อวินาที ควรตั้งค่าความเร็วชัตเตอร์ที่ 1/50 วินาที หากตั้งความเร็วชัตเตอร์สูงกว่านั้นจะทำให้ภาพตะกุกตะกักไม่ต่อเนื่อง หลังจากตั้งค่าความเร็วชัตเตอร์แล้ว ให้ตั้งค่ารูรับแสง ยิ่งรูรับแสงกว้างมากเท่าไร (ค่า f ต่ำลง) แสงก็จะเข้าสู่เลนส์มากขึ้นเท่านั้น ซึ่งทำให้ภาพที่ถ่ายดูสว่างขึ้น อันดับสุดท้ายจึงตั้งค่าความไวแสง ISO

Simeon ยังอธิบายถึงความสำคัญของอัตราเฟรมและความละเอียด คำว่า "อัตราเฟรม" ของวิดีโอหมายถึง จำนวนเฟรมที่กล้องสามารถบันทึกได้ในเวลา 1 วินาที ประเทศต่างๆ ใช้ระบบการเข้ารหัสสีที่แตกต่างกันสำหรับการออกอากาศทางโทรทัศน์ และระบบเหล่านี้จะให้อัตราเฟรมที่ไม่เท่ากัน ดังนั้น ควรตั้งค่ากล้องให้บันทึกภาพในมาตรฐาน PAL หรือ NTSC ขึ้นอยู่กับรูปแบบที่ใช้ในภูมิภาคของผู้สร้างสรรค์ผลงาน โดยยุโรปและประเทศส่วนใหญ่ในเอเชียนิยมใช้มาตรฐาน PAL ที่ให้อัตราเฟรม 25 เฟรมต่อวินาที นอกจากนี้ การเข้าใจความแตกต่างระหว่างภาพถ่ายและวิดีโอในแง่ของอัตราส่วนภาพและความละเอียดก็มีประโยชน์เช่นเดียวกัน โดยทั่วไป ภาพถ่ายจะใช้อัตราส่วนภาพ 3:2 ในขณะที่ภาพเคลื่อนไหวจะใช้อัตราส่วนภาพ 16:9 วิดีโอแบบ Full HD มีความละเอียด 1,920 x 1,080 พิกเซล ขณะที่วิดีโอแบบ 4K มีความละเอียดสูงกว่าถึงสี่เท่าคือ 4,096 x 2,160 พิกเซล และมีอัตราส่วนภาพ 17:9

ช่างภาพวิดีโอที่ใช้กล้อง DSLR ในรายโทรทัศน์จะต้องมีการวางแผนการถ่ายทำให้ดีซึ่ง Hyena December (2017) กล่าวว่าคนที่เป็นช่างภาพต้องมีความละเอียดอ่อนเข้าใจการบันทึกภาพเคลื่อนไหวที่ใช้กระบวนการการสร้างสรรค์ผลงานในรูปแบบของการทำภาพยนตร์ ละคร หรือมิวสิควิดีโอ เพื่อหลีกเลี่ยงความน่าเบื่อของภาพที่เกิดจากการถ่ายวิดีโอ และ Richard Harrington (2013) กล่าวว่าทักษะสำคัญอย่างหนึ่งของการถ่ายวิดีโอคือการจัดองค์ประกอบภาพ ลักษณะของการจัดองค์ประกอบภาพมีผลอย่างมากต่อการรับรู้ถึงสิ่งที่ช่างภาพต้องการสื่อสารถึงผู้ชมหรือผู้รับสาร ภาพแบบเต็มเฟรมจะตอบสนองด้านอารมณ์ ส่วนภาพที่เล่นกับมุมมองในการเล่าเรื่องจะดึงให้ผู้ชมเหมือนเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของเหตุการณ์ได้

กระบวนการถ่ายวิดีโอโดยใช้กล้อง DSLR ในรายการ “แอนิเมชันคลับแซด”

1. การตั้งค่ากล้อง

ก่อนสร้างสรรค์ผลงานวิดีโอโดยใช้กล้อง DSLR ผู้สร้างสรรค์ต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับการตั้งค่าของกล้อง ประกอบด้วย ความเร็วชัตเตอร์ รูรับแรง และ ค่าความไวแสง ซึ่งมีการทำงานที่สัมพันธ์กัน

1.1 การตั้งระบบการถ่าย

Figure 1 Video setting in DSLR

การบันทึกภาพเคลื่อนไหวมีขั้นตอนดังนี้ 1.เปิดกล้อง 2.ปรับระบบกล้องเป็นโหมดการถ่ายวิดีโอ 3.ไปที่เมนู เลือกตั้งค่าระบบถ่ายวิดีโอเป็นระบบ PAL ตามภาพ เนื่องจากโทรทัศน์ในประเทศไทยใช้ระบบ PAL

1.2 การตั้งค่าบันทึกภาพวิดีโอ

Figure 2 Video recording setting

เข้าไปที่เมนู เลือกขนาดยันทึกภาพเคลื่อนไหว สำหรับรายการ “แอนิเมชันคลับแซด” เลือกใช้การบันทึกภาพขนาด Full HD (1920 x 1080 pixels) และเลือกค่าเฟรมเรท ไปที่ 25 เฟรมเรท (ในกรณีที่เราถ่ายวิดีโอเพื่อนำไปใช้สำหรับการทำภาพเคลื่อนไหวช้า (Slow Motion) ให้เลือก 50 เฟรมเรท หรือมากกว่าตามคุณสมบัติของกล้องที่สามารถทำได้

1.3 **การตั้งค่าความเร็วชัตเตอร์** (Speed Shutter)

Figure 3 Speed shutter setting

การตั้งค่าความเร็วชัตเตอร์ (Speed Shutter) สำหรับการถ่ายวิดีโอ ในกรณีตั้งค่าเฟรมเรทที่ 25 เฟรมเรท ให้ใช้ Speed Shutter ที่ 1/50 กรณีตั้งค่าเฟรมเรทที่ 50 เฟรมเรท ให้เลือกใช้ Speed Shutter ที่ 1/100 (ตั้งค่า Speed Shutter เป็น 2 เท่าของเฟรมเรทที่เลือกใช้) สำหรับรายการ “แอนิเมชันคลับแซด” ตั้งค่าเฟรมเรทที่ 25 เฟรมเรท

1.4 **การตั้งค่าความไวแสง** (ISO)

Figure 4 ISO setting

ความไวแสง ISO ทำหน้าที่ควบคุมระดับแสงที่มากระทบของเซนเซอร์ภาพ ซึ่ง Ryosuke Takahashi (2017) กล่าวว่าในการเลือกใช้ค่า ISO ไม่ควรใช้ค่า ISO ที่สูงเกินไปเพราะจะทำให้ผลงานวิดีโอที่บันทึกไม่คมชัด ภาพแตก สำหรับรายการ “แอนิเมชันคลับแซด” ตั้งค่าความไวแสงไม่เกิน 800 กล้องที่ใช้คือ Canon 6D

1.5 **การตั้งค่าอุณภูมิสี** (White balance)

Figure 5 White balance setting

การตั้งค่าอุณภูมิสี (White balance) เป็นการตั้งค่าโทนสีของภาพ ซึ่งรายการ “แอนิเมชั่นคลับแซด” ใช้การตั้งค่าอุณภูมิสีด้วยตัวเอง สัญลักษณ์ในกล้องเป็นตัว K และทีมงานต้องปรับค่าสีของภาพให้เท่ากันทั้งสามกล้อง สำหรับรายการ “แอนิเมชันคลับแซด” ใช้การตั้งค่าอุณภูมิสีแบบกำหนดเอง K ซึ่งขึ้นอยู่กับสภาพแสงที่บันทึกเทปรายการ

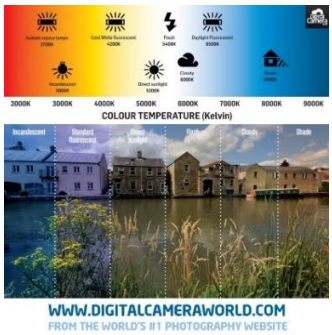

Figure 6 Examples of color temperature

ที่มา http://pigusso.com/blog/ตั้งค่าไวท์บาลานท์-2

2. เลนส์

การเลือกใช้เลนส์ ข้อควรระวังสำหรับการใช้เลนส์ในการผลิตรายการโทรทัศน์ กรณีใช้เลนส์ในการถ่ายภาพมุมกว้าง (Wide Angle Lens) จะทำให้ภาพขยายด้านข้างซึ่งไม่ควรเปิดหน้าเลนส์เกิน 24 มม. สำหรับรายการ “แอนิเมชันคลับแซด” กล้อง 1 ใช้เลนส์ 70-200 mm. กล้อง 2 ใช้เลนส์ 18-35 mm. และ กล้อง 3 ใช้เลนส์ 70-200 mm.

3. การถ่ายวิดีโอ

เมื่อตั้งค่ากล้องทุกอย่างเรียบร้อยแล้วเริ่มถ่ายวิดีโอจากกล้อง DSLR

3.1 จัดองค์ประกอบในการถ่ายภาพวิดีโอ เลือกวัตถุที่ต้องการบันทึกภาพเพื่อสื่อความหมาย

3.2 เลือกโฟกัส ปรับระบบโฟกัสเป็นหมุนเลนส์ (Manual Focus)

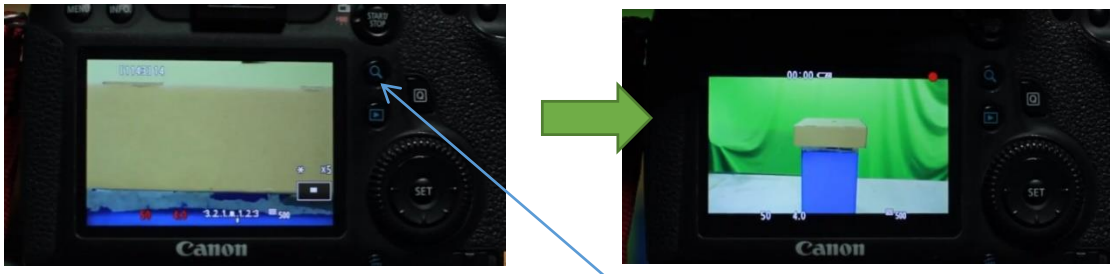

Figure 7 Focus system

วิธีการโฟกัสของกล้อง DSLR กดไปที่สัญลักษณ์ซูม ซูมเข้าไปในจุดที่ต้องการให้ภาพชัดและโฟกัสโดยหมุนเลนส์ หลังจากนั้นให้กดซูมออกมาในระดับปกติแล้วกดบันทึกภาพ

ข้อควรระวัง ในการบันทึกภาพควรเผื่อช่วงหัวช่วงท้ายของการบันทึกภาพไว้ประมาณ 3-5 วินาที เพราะการทำงานของกล้องกับการสั่งของผู้บันทึกภาพทำงานไม่ตรงกัน100%

4. การถ่ายวิดีโอในรายการแอนิเมชันคลับแซด

4.1 การวางมุมกล้อง

ในการถ่ายทำรายการ “แอนิเมชันคลับแซด” ทีมงานใช้กล้อง DSLR (Digital Single Lens Reflex) กล้อง 3 ตัว เป็นกล้องหลักในการผลิตรายการ โดยวางจากซ้ายไปขวา กล้อง 1 อยู่ซ้าย กล้อง 2 อยู่กลาง กล้อง 3 อยู่ขวา ตามลำดับ ดังตัวอย่างในภาพด้านล่าง

พิธีกรดำเนินรายการ

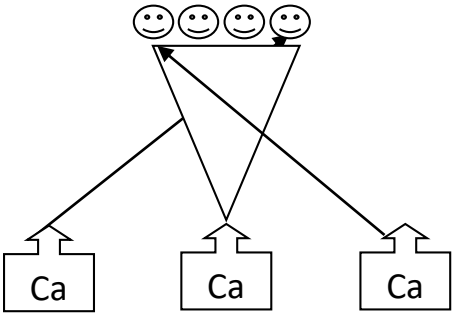

Figure 8 Plan for camera shooting

Figure 9 Camera positioning while shooting

การทำงานของกล้องแต่ละตัวมีดังนี้

กล้อง 1 ทำหน้าที่จับภาพด้านขวามือของช่างภาพ โดยกล้องจะบันทึกภาพระยะปานกลาง (Medium shot) หรือบางครั้งจับภาพระยะใกล้ (Close-up shot) ซึ่งจะบันทึกภาพพิธีกร 1 คน หรือ 2 คนเท่านั้น และใช้ระยะของเลนส์ในช่วง 70-200 mm. ขึ้นอยู่กับวัตถุที่ต้องการบันทึก

Figure 10 Shot from camera 1

(ที่มา : ภาพจากรายการ “แอนิเมชันคลับแซด” ตอนนักกีฬาวอลเลย์บอล)

กล้อง 2 ทำหน้าที่จับภาพระยะไกล (Long shot) เพื่อให้เห็นสถานที่หรือเหตุการณ์ทั้งหมดอย่างกว้าง ๆ ซึ่งจะจับภาพเห็นพิธีกรพร้อมแขกรับเชิญ ซึ่งใช้ระยะของเลนส์ในช่วง 24-35 mm. ขึ้นอยู่กับวัตถุที่ต้องการบันทึก

Figure 11 Shot from camera 2

(ที่มา : ภาพจากรายการ “แอนิเมชันคลับแซด” ตอนนักกีฬาวอลเลย์บอล)

กล้อง 3 ทำหน้าที่จับภาพด้านซ้ายมือของช่างภาพ โดยขนาดภาพและการทำงานจะคล้ายกับกล้อง 1 แต่จับภาพคนละฝั่ง และใช้ระยะของเลนส์ในช่วง 70-200 mm. ขึ้นอยู่กับวัตถุที่ต้องการบันทึก

Figure 12 Shot from camera 3

(ที่มา : ภาพจากรายการ “แอนิเมชันคลับแซด” ตอนนักกีฬาวอลเลย์บอล)

การทำงานของกล้องทั้งสามตัว ช่างภาพต้องสื่อสารและแบ่งหน้าที่กันให้ชัดเจนว่าใครจับภาพบริเวณไหน ขนาดภาพที่ถ่ายเป็นอย่างไร โดยจะมีผู้กำกับภาพควบคุมงานทั้งหมด และการวางมุมกล้องในทุกตอนผู้สร้างสรรค์จะเป็นผู้ควบคุมในบทบาทของผู้กำกับภาพ

องค์ความรู้ที่ได้จากการสร้างสรรค์

การผลิตโทรทัศน์ รายการ “แอนิเมชันคลับแซด” ได้นำกล้องถ่ายภาพดิจิทัลสะท้อนเลนส์เดี่ยว (DSLR) มาประยุกต์ใช้ในการบันทึกเทปรายการโทรทัศน์ โดยกล้อง DSLR สามารถใช้งานสำหรับการรายการโทรทัศน์ได้เป็นอย่างดี มีประสิทธิภาพเทียบเท่ากับกล้องวิดีโอทั่วไปที่ใช้ในการบันทึกเทปรายการโทรทัศน์ในยุคก่อน ซึ่งกล้อง DSLR มีจุดเด่นในการทำงานคือเรื่องความคมชัดของภาพ การบันทึกภาพในสภาพแสงที่น้อยได้ดี การใช้บุคคลากรในการถ่ายทำน้อยทำให้ประหยัดงบประมาณในการเช่ากล้อง และปัจจุบันรายการโทรทัศน์มีการใช้กล้องสำหรับบันทึกเทปรายการโทรทัศน์ทั้งแบบเดิม และมีแนวโน้มใช้กล้อง DSLR ในการบันทึกเทปเพิ่มมากขึ้น

กล้องถ่ายภาพดิจิทัลสะท้อนเลนส์เดี่ยว DSLR (Digital Single Lens Reflex) สามารถสร้างสรรค์ผลงานถ่ายภาพวิดีโอในงานสื่อสารมวลชนได้อย่างดี ซึ่งผลงานภาพเคลื่อนไหวที่ถ่ายในรายการ “แอนิเมชันคลับแซด” มีคุณภาพสามารถออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ในระบบภาพความละเอียดสูง (High Definition : HD) และปัจจุบันนวัตกรรมของกล้อง DSLR ได้รับการออกแบบและพัฒนาให้มีคุณสมบัติการใช้งานและประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น ทำให้การใช้กล้อง DSLR เพื่อถ่ายวิดีโอในงานด้านการสื่อสารมวลชนมีมากขึ้นตามไปด้วย การใช้กล้อง DSLR ในการถ่ายรายการโทรทัศน์รายการแอนิเมชั่นคลับแซด พบว่ามีจุดเด่น และจุดด้อย เมื่อเทียบกับกล้องวิดีโอทั่วไป ดังนี้

จุดเด่นของกล้อง DSLR สำหรับการถ่ายวิดีโอ

1. ควบคุมระยะชัดได้อย่างดีเยี่ยม กล้องวิดีโอโดยทั่วไปเมื่อถ่ายภาพ ทุก ๆ ส่วนในภาพที่บันทึกมีความชัดเท่ากัน แต่สำหรับกล้อง DSLR สามารถถ่ายภาพที่มีความคมชัดในตัวแบบหรือวัตถุที่ต้องการ ส่วนฉากหลังจะเบลอ ซึ่งมีระยะชัดของภาพชัดลึก - ชัดตื้น (Depth of field)

2. เลนส์ กล้อง DSLR สามารถเปลี่ยนเลนส์ที่มีทางยาวโฟกัสหรือความคมชัดต่างกันได้ อีกทั้งกล้องแต่ละรุ่นสามารถใช้เลนส์ของค่ายอื่นได้เพียงแค่มีตัวแปลงเลนส์ (Adapter) และสามารถเปลี่ยนเลนส์ให้เข้ากับ

สถานการณ์หรือผลงานที่เราต้องการสร้างสรรค์ เช่นเลนส์ถ่ายภาพระยะไกล (Telephoto Lens) เลนส์ถ่ายภาพกว้าง (Wide Angle Lens) หรือเลนส์ฟิกซ์ (Fixed Lens)

3. ถ่ายในสภาพที่แสงน้อยได้ดี ในกรณีที่สร้างสรรค์ผลงานในสถานการณ์แสงน้อยกล้อง DSLR สามารถสร้างสรรค์ผลงานได้ดีกว่ากล้องวิดีโอทั่วไป โดยการเลือกใช้เลนส์ที่มีรูรับแสงที่กว้าง อีกทั้งช่วยประหยัดงบประมาณที่ต้องจ้างบุคลากรในการจัดแสง ซึ่งกล้องวิดีโอทั่วไปไม่สามารถทำงานได้

4. น้ำหนักเบา พกพาในการทำงานได้สะดวก การเคลื่อนย้ายมุมกล้องทำได้ง่าย สามารถสร้างสรรค์ผลงานคนเดียวได้โดยไม่ต้องมีผู้ช่วยช่างภาพ

5. งบประมาณ การใช้กล้อง DSLR ในการถ่ายวิดีโอนั้นทำให้ผู้สร้างสรรค์สามารถประหยัดงบประมาณในการผลิตรายการ

จุดด้อยของกล้อง DSLR สำหรับการถ่ายวิดีโอ

1. คุณภาพการบันทึกเสียง การทำงานกับเสียงของกล้อง DSLR การบันทึกเสียงจากตัวกล้องจะได้คุณภาพที่ไม่ดีเนื่องจากไมโครโฟนในตัวกล้องจะรับเสียงรอบด้านและอาจมีเสียงอื่น ๆ ที่เราไม่ต้องการเข้ามาในกล้อง ดังนั้นเราอาจแก้ปัญหาโดยการบันทึกเสียงแยก หรือติดไมโครโฟนเพิ่มเติม

2. น้ำหนักเบา เป็นทั้งจุดเด่นและจุดด้อยของกล้อง DSLR การที่กล้องมีน้ำหนักเบา ในการแพนกล้องหรือซูมกล้อง ทำให้ภาพวิดีโอที่บันทึกเกิดการสั่นไหว และการจับกล้องไม่ถนัดอาจทำให้ได้ภาพที่ไม่สมบูรณ์หรือภาพกระตุก ช่างภาพอาจแก้ปัญหาโดยการใช้ตัวช่วยคือขาตั้งกล้อง

3. เมมโมรี่การ์ด (Memory Card) ในการบันทึกภาพวิดีโอที่ถ่ายลงในเมมโมรี่การ์ดทุก ๆ 3 นาที ข้อมูลจะกินพื้นที่ 1GB อาจมากหรือน้อยกว่าตามขนาดของไฟล์งานที่ตั้งก่อนบันทึก บางครั้งกล้องอาจหยุดทำงานอัตโนมัติขณะกำลังถ่ายอยู่เนื่องจากบันทึกไม่ทันหรือเมมโมรี่การ์ดเต็ม

4. การโฟกัส ในการบันทึกภาพโดยใช้กล้อง DSLR ช่างภาพต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับการโฟกัส ซึ่งถ้าตั้งระบบโฟกัสแบบอัตโนมัติกล้องอาจไปหาความชัดในสิ่งที่เราไม่ต้องการหรือโฟกัสเคลื่อน ช่างภาพควรฝึกการโฟกัสแบบต้องหมุนเลนส์ (Manual Focus)

สรุป

ถ่ายภาพดิจิทัลสะท้อนเลนส์เดี่ยว DSLR (Digital Single Lens Reflex) สามารถสร้างสรรค์ผลงานถ่ายภาพวิดีโอในงานสื่อสารมวลชนได้อย่างดีเทียบเท่ากับกล้องโทรทัศน์ที่ใช้งานมาในอดีต ซึ่งคุณภาพไฟล์วิดีโอสามารถออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ในระบบภาพคมชัดสูง (High Definition : HD) และปัจจุบันนวัตกรรมของกล้อง DSLR ได้รับการออกแบบและพัฒนาให้มีคุณสมบัติการใช้งานและประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. การถ่ายวิดีโอด้วยกล้อง DSLR ต้องระวังการตั้งค่าเฟรมเรท (Frame Per Second) ในกรณีต้องการใช้ภาพที่บันทึกมาทำการสโลโมชั่น ควรตั้งความเร็วชัตเตอร์ให้สัมพันธ์กับค่าเฟรมเรท

2. ควรมีการสัมภาษณ์ช่างภาพ หรือผู้ควบคุมการผลิตรายการโทรทัศน์รายการอื่น ๆ ที่มีการใช้กล้อง DSLR ในการบันทึกภาพวิดีโอ

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.ศิริชัย ศิริกายะ คณบดีคณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม ที่ให้คำแนะนำและชี้แนะแนวทางการสร้างสรรค์ผลงาน สำนักเครือข่ายสื่อสาธารณะสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส ที่มอบโอกาสให้ได้ร่วมสร้างสรรค์ผลงานรายกรแอนิเมชันคลับแซด ขอบคุณเพื่อนร่วมงานอาจารย์ลัทธสิทธิ์ ทวีสุข ผู้ควบคุมและออกแบบงานกราฟิกในรายการ อาจารย์เจตน์จันทร์ เกิดสุข โปรดิวเซอร์รายการ ขอบคุณทีมงานในการผลิตทุกท่าน และขอบคุณเพื่อนร่วมงานคณาจารย์ทุกท่าน อาจารย์วณิชชา ภราดรสุธรรม ที่ให้กำลังใจในการทำงาน สุดท้ายนี้ผู้จัดทำขอขอบพระคุณผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านในการผลิตรายการแอนิเมชันคลับแซด ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้ด้วย

เอกสารอ้างอิง

สมศักดิ์ ชาตินำเพ็ชร. (2558). **ปัจจัยและแนวโน้มการใช้กล้องดิจิทัลสะท้อนภาพเลนส์เดี่ยวแบบบันทึกวีดิทัศน์ (Video-DSLR) ในการถ่ายทำภาพยนตร์**. Veridian E-Journal, Silpakorn University 8(1): 1148-1162.

สถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส.(2560).**รายการแอนิเมชั่นคลับแซด ตอนนักกีฬาวอลเลย์บอล**. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา: http://program.thaipbs.or.th/Animationclub/episodes/44678. (25 กันยายน 2561).

Pigusso. **ตั้งค่าไวท์บาลานท์ผิด ชีวิตหม่นหมอง...(ตอนที่ 2)**. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา: https://goo.gl/3AXabD ไวท์บาลานท์-2, (25 กันยายน 2561).

Richard Harrington. (2556). **Creating DSLR Video การถ่ายวิดีโออย่างมืออาชีพด้วยกล้อง DSLR แปลโดย นารีรัตน์ พัทยากร**. ทรูไลฟ์, กรุงเทพ.

Ryosuke Takahashi. (2018). **ความไวแสง ISO คืออะไร?**. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา: https://snapshot.canon- asia.com/article/th/lesson-5-what-is-iso-speed, (5 กันยายน 2561).

Simeon Quarrie (2017). **ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการถ่ายภาพยนตร์ด้วยกล้อง Canon EOS (1): สิ่งที่ผู้เริ่มต้นต้องรู้** [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา: https://snapshot.canon-asia.com/thailand/article/th/introduction-to-filmmaking-on-your-canon-eos-1-what-every-beginner-must-know, (21 กันยายน 2561).

_____. **ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการถ่ายภาพยนตร์ด้วยกล้อง Canon EOS (2): การตั้งค่างานกล้อง และเสียงและดนตรี**. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา: https://snapshot.canon-asia.com/thailand/article/th/introduction-to-filmmaking-on-your-canon-eos-2-settings-camerawork-sound-and-music, (21 กันยายน 2561).

Hyena December. (2017). **"Cinematographer" ทำงานยังไง? แล้วผลงาน "Cinematographer" ระดับโลกมันเป็นแบบไหน? มาดูกัน!!**. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา: https://www.unlockmen.com/how-to-be-a-cinematographer/, (26 กันยายน 2561).

การศึกษาประเภทความหมายของคำว่า *ไป* ในภาษาไทย และ *ALLER* 'ไป' ในภาษาฝรั่งเศส

A Typological Study of the Semantics of *PAJ* 'go' in Thai and *ALLER* 'go' in French

นิชุตา บุญขำ[1*]

Nichuta Bunkham[1*]

บทคัดย่อ

คำว่า *ไป* ในภาษาไทยและคำว่า *ALLER* ในภาษาฝรั่งเศส ปรากฏความหมายแรกในพจนานุกรมตรงกัน คือ เป็นคำกริยาที่มีความหมายเกี่ยวกับการเคลื่อนที่ งานวิจัยชิ้นนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบลักษณะความหมายของคำว่า *ไป* และ คำว่า *ALLER* ที่เกี่ยวกับการเคลื่อนที่และความหมายอื่น ๆ ที่พบในข้อมูลที่ใช้วิจัย ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลของคำที่ศึกษาจากงานวรรณกรรมเยาวชนไทยร่วมสมัยและบทแปลภาษาฝรั่งเศสเรื่อง *ความสุขของกะทิ 'Le Bonheur de Kati'* ผลการวิจัยระบุว่า คำว่า *ไป* และคำว่า *ALLER* มีความหมายทั้งในสำนวนบอกพื้นที่และสำนวนบอกเวลา ในสำนวนบอกพื้นที่ คำว่า *ไป* และ *ALLER* เป็นคำกริยาที่มีความหมายเกี่ยวกับการเคลื่อนที่จากจุดหนึ่งไปยังอีกจุดหนึ่งที่ไกลออกไป นอกจากนี้ ยังมีความหมายเกี่ยวกับการเคลื่อนที่เชิงนามธรรม ส่วนในสำนวนบอกเวลา คำว่า *ไป* และคำว่า *ALLER* มีความหมายต่างกัน ทั้งนี้ คำว่า *ไป* เป็นคำกริยารองที่มีความหมายเกี่ยวกับการบอกการณ์ลักษณะของคำกริยาที่คำว่า *ไป* มาขยาย ส่วนคำว่า *ALLER* มีหน้าที่เป็นคำกริยาช่วยที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับกาลอนาคตอันใกล้ และอาจมีความหมายกำกวมกับคำว่า *ALLER* ที่มีความหมายเกี่ยวกับการเคลื่อนที่เชิงรูปธรรมในบางบริบท

ABSTRACT

PAJ 'go' in Thai and *ALLER* 'go' in French are prototypical verbs that denote movement from one place to another. The aim of this study is to highlight the typological specificities and similarities of *PAJ* and *ALLER* in the expression of Motion events and other cases in the data. The analysis is based on a parallel corpus, compiled from a young adult contemporary Thai novel, *The Happiness of Kati*, and its French translation, *Le Bonheur de Kati*. The results indicate that both *PAJ* and *ALLER* code the expression of Space and the expression of Time. In relation to the expression of Space, *PAJ* and *ALLER* denote the same meaning, that is to say, 'a motion away from' or 'go away' and they can also express 'abstract motion'. Concerning the expression of Time, *PAJ* is an aspect associated with verbs that express a temporal view of the event or state expressed by the verb, whereas *ALLER* is an auxiliary that participates in the expression of the near future (*Futur proche*), although in some contexts, the interpretation of *ALLER* becomes ambiguous, for it can also indicate movement.

Keywords: *PAJ/ALLER* 'go', go away, expression of Motion events, expression of Space, expression of Time, parallel corpus

* Corresponding author; e-mail address: nichuta.bunkham@univ-lyon2.fr

[1]นักศึกษาปริญญาดุษฎีบัณฑิต ชั้นปีที่ 2 ภาควิชาภาษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยลูมิแยร์ ลียง 2 เมืองลียง สาธารณรัฐฝรั่งเศส 69007

[1]A 2nd year PhD student, Department of Linguistics, Lumière Lyon 2 University, Lyon, France 69007

คำนำ

ภาษาไทยและภาษาฝรั่งเศสมีลักษณะแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด กล่าวคือ ภาษาไทยเป็นภาษาคำโดด (Isolating Languages) จัดอยู่ในกลุ่มตระกูลภาษาไท-กะได (Tai-Kadai Languages family) พบในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และทางตอนใต้ของจีน ในขณะที่ภาษาฝรั่งเศสเป็นภาษามีวิภัตติปัจจัย (Inflectional Languages) จัดอยู่ในกลุ่มตระกูลภาษาโรมานซ์ (Romance Languages Family) ซึ่งแยกย่อยมาจากตระกูลภาษาอินโด-ยูโรเปียน (Indo-European Languages family) อย่างไรก็ตาม ลักษณะที่แตกต่างข้างต้นไม่ได้เป็นอุปสรรคในการศึกษาภาษาศาสตร์เชิงเปรียบเทียบ (Comparative linguistics) โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาสำนวนพื้นฐานของมนุษย์ เช่น สำนวนบอกพื้นที่และสำนวนบอกเวลา

ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2554) คำว่า *ไป* ในภาษาไทย ทำหน้าที่เป็นคำกริยาที่มีความหมาย ***"เคลื่อนจากตัวผู้พูด"*** หน้าที่และความหมายดังกล่าวตรงกับคำว่า *ALLER* ในภาษาฝรั่งเศส และมีความหมายตรงข้ามกับคำว่า *มา* ที่มีความหมาย ***"เคลื่อนออกจากที่เข้าหาตัวผู้พูด"*** ซึ่งมีความหมายตรงกับคำว่า *VENIR* 'มา' ในภาษาฝรั่งเศส หน้าที่และความหมายดังกล่าวจัดอยู่ในระดับหน่วยคำศัพท์ (Content words) และเป็นไปได้ว่าปรากฏในภาษาแทบทุกภาษาทั่วโลก ดังที่ Wilkins & Hill ได้กล่าวไว้ว่า « […] '*Come' and 'Go' are lexical universals which manifest a universal deictic Opposition* » (Wilkins & Hill, 209 : 1995) จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่าการศึกษาคำว่า *ไป* หรือคำว่า *ALLER* มุ่งเน้นด้านวากยสัมพันธ์ (Syntax) และการกลายเป็นคำไวยากรณ์ (Grammaticalization) ในภาษาใดภาษาหนึ่งโดยเฉพาะ และหากศึกษาคำว่า *ไป* ก็มักจะศึกษาคำว่า *มา* ควบคู่ไปด้วย (Bilmes 1995; Bres & Labeau 2013).

งานวิจัยชิ้นนี้มีวัตถุประสงค์สองประการ ประการแรกเพื่อศึกษาเปรียบเทียบความหมายของคำว่า *ไป* และ *ALLER* โดยมุ่งศึกษาความหมายอื่นนอกเหนือจากความหมายเกี่ยวกับการเคลื่อนที่เชิงรูปธรรมซึ่งเป็นความหมายพื้นฐานและวิเคราะห์ว่าความหมายเหล่านี้ยังใกล้เคียงกับความหมายพื้นฐานหรือไม่ และประการที่สองเพื่อพิสูจน์ว่าคำว่า *ไป* และ *ALLER* มีความหมายโดยรวมสัมพันธ์กับรูปแบบ SPACE > TIME > ABSTRACTION (Fagard 2015: 99) ที่ปรากฏในทฤษฎีการกลายเป็นคำไวยากรณ์หรือทฤษฎีวิวัฒนาการทางภาษาหรือไม่

การศึกษาประเภทความหมายของคำว่า *ไป* และ *ALLER* ในงานวิจัยชิ้นนี้อาศัยทฤษฎีหน้าที่นิยมเชิงแบบลักษณ์ภาษา (Functional-Typological Approach) และจัดประเภทความหมายของคำว่า *ไป* ในภาษาไทยตามทฤษฎีความหมายทางไวยากรณ์ของ Thepkanjana (1986); Rangkupan (1992); ชาฎินี มณีนาวาชัย (2551) (อ้างอิงใน ชาฎินี มณีนาวาชัย และ กิ่งกาญจน์ เทพกาญจนา 2559: 43) ซึ่งแบ่งความหมายคำว่า *ไป* ออกเป็นสี่ความหมายหลัก ได้แก่ 1. ทิศทางการเคลื่อนที่ออกจากผู้พูด (Motion 'go away') หรือจุดอ้างอิงของผู้พูด (Reference point of Speaker) 2. การณ์ลักษณะไม่สมบูรณ์ (Imperfective aspect) 3. การณ์ลักษณะสมบูรณ์ (Perfective aspect) 4. การเกินพอดี (Excessiveness) ในขณะเดียวกัน ผู้วิจัยได้จัดประเภทความหมายของคำว่า *ALLER* ในภาษาฝรั่งเศสโดยอาศัยทฤษฎีหน้าที่ความหมายของ Bouchard (1993) ซึ่งได้จัดหน้าที่ความหมายของคำว่า *ALLER* ไว้หกประการ ได้แก่ 1. การเคลื่อนที่ไกลออกไป (Motion 'go away') 2. การขยายตัว (Extension) 3. การบอกกาลเวลา (Tense) 4. การบอกความโดยปริยาย (Implication) 5. การประเมินค่า (Evaluation) 6. การบอกการแจกแจง (Attribution) ทั้งนี้ ผู้วิจัยจะศึกษาเฉพาะความหมายที่พบใน

ฐานข้อมูลที่ใช้ในงานวิจัยครั้งนี้ และจะกำหนดกลุ่มหน้าที่ความหมายใหม่เพื่อให้สามารถศึกษาคำว่า *ไป* ในภาษาไทย และคำว่า *ALLER* ในภาษาฝรั่งเศสควบคู่กันได้

อุปกรณ์และวิธีการ

ผู้วิจัยสร้างฐานข้อมูลภาษาเทียบเคียง (Parallel corpus) โดยเก็บข้อมูลจากนวนิยายต้นฉบับภาษาไทยและจากบทแปลภาษาฝรั่งเศส เพราะจะทำให้ได้ข้อมูลที่มีบริบทและความหมายตรงหรือใกล้เคียงกันมากที่สุด และฐานข้อมูลดังกล่าวมีประโยชน์อย่างยิ่งต่อการศึกษาภาษาศาสตร์เปรียบเทียบ (Comparative linguistics) อย่างไรก็ตาม การศึกษาภาษาศาสตร์ด้วยภาษาเขียนมักมีข้อจำกัดบางประการ ตามที่ Stolz (2007) ได้กล่าวไว้ว่า *"ข้อมูลที่ประกอบด้วยต้นฉบับและบทแปลนั้นส่วนใหญ่เป็นภาษาเขียน และภาษาเขียนมักจะยึดติดกับบรรทัดฐานและกฎไวยากรณ์มากกว่าภาษาพูดจนไม่ได้มองว่าแท้ที่จริงแล้วผู้พูดพูดอย่างไร"* นอกจากนี้ ในผลงานวรรณกรรม ภาษาเขียนยังได้รับการขัดเกลาหรือปรุงแต่งจากนักเขียนเพื่อให้เกิดความไพเราะ

> « *Further, parallel made up of translation of one and the same text are most exclusively specimens of written language. This restriction to only one register is in itself a problem – a problem that is aggravated by the fact that written language very often seems to obey rules of its own which do not necessarily reflect what speakers do when they talk.* » Stolz (2007:102)

ผู้วิจัยได้เลือกวรรณกรรมเยาวชนไทยร่วมสมัยเรื่อง *ความสุขของกะทิ* ของงามพรรณ เวชชาชีวะ (2546) จำนวน 118 หน้า และบทแปลภาษาฝรั่งเศสชื่อว่า *Le Bonheur de Kati* แปลโดย Alice Marchand (2006) จำนวน 144 หน้า เพื่อเลือกเก็บข้อมูลประโยคทุกประโยคที่ปรากฏคำว่า *ไป* และ *ALLER* และประโยคเทียบเคียงในอีกภาษาหนึ่งซึ่งอาจจะปรากฏหรือไม่ปรากฏคำที่ศึกษาวิจัย

Figure 1 Original text in Thai and its French translation

ผลและการวิจารณ์ผล

หลังจากเก็บข้อมูลในต้นฉบับและในบทแปลเสร็จสิ้นแล้ว ผู้วิจัยสามารถแยกความหมายของคำว่า *ไป* และ *ALLER* ได้สองประเภทใหญ่ ๆ ได้แก่ *สำนวนบอกพื้นที่* (Expression of Space) และ*สำนวนบอกเวลา* (Expression of Time) อย่างไรก็ตาม ในระดับความหมายย่อย คำว่า *ไป* และ คำว่า *ALLER* ไม่ได้มีความหมายตรงกันเสมอไป ดังนั้น ผู้วิจัยได้แยกประเภทความหมายที่พบในฐานข้อมูล พร้อมยกตัวอย่างประโยคมาประกอบทั้งจากต้นฉบับภาษาไทยและจากบทแปลภาษาฝรั่งเศสไว้ด้านล่าง ผู้วิจัยได้ระบุหมายเลขหน้าที่ปรากฏประโยคตัวอย่าง หน้าที่และความหมายของคำในประโยคภาษาฝรั่งเศสด้วยภาษาอังกฤษ ทั้งนี้ คำย่อทั้งหมดจะปรากฏในตอนท้ายของงานวิจัย

1. คำว่า *ไป* และคำว่า *ALLER* ในสำนวนบอกพื้นที่ (Expression of Space)

1.1 คำว่า *ไป* และคำว่า *ALLER* เป็นคำกริยาหลัก มีความหมายเกี่ยวกับ ***"การเคลื่อนที่เชิงรูปธรรม (Concrete movement) จากจุดหนึ่งไปยังอีกจุดหนึ่งที่ไกลออกไป"*** เหมือนกัน ทั้งนี้ คำว่า *ALLER* ตามด้วยบุพบทวลีหรือคำวิเศษณ์บอกสถานที่ ส่วนคำว่า *ไป* สามารถตามด้วยบุพบทวลี คำวิเศษณ์บอกสถานที่และคำนาม เพื่อบอกจุดหมายปลายของการเคลื่อนที่

(1) พรุ่งนี้ต้องตื่นแต่เช้า**<u>ไป</u>**โรงเรียน *(ความสุขของกะทิ หน้า 112)*

'Demain matin, elle devait se lever tôt pour **<u>aller</u>** à l'école'. *(Le Bonheur de Kati หน้า 132)*

demain	matin	elle	devoir[2]	se lever	tôt	pour	**<u>aller</u>**	à	l(e)	école
tomorrow	morning	3FEM	MOD have to[3]	to get up	early	for	**<u>to go</u>**	to	DET	school

1.2 คำว่า *ไป* และคำว่า *ALLER* มีความหมายเกี่ยวกับ ***"การเคลื่อนที่เชิงรูปธรรม (Concrete movement) จากจุดหนึ่งไปยังอีกจุดหนึ่งที่ไกลออกไป"*** เหมือนกัน โดยคำว่า *ไป* และ *ALLER* เป็น กริยาตัวแรกของประโยคและตามด้วยกริยาตัวที่ 2 ที่บอกจุดประสงค์ของการเคลื่อนที่ ทั้งนี้ มักพบว่าตำแหน่งในกริยาวลีและความหมายในต้นฉบับภาษาไทยตรงกับบทแปลในภาษาฝรั่งเศส

(2) กะทิ อยาก**<u>ไป</u>หา**แม่ไหมลูก *(ความสุขของกะทิ หน้า 33)*

'Kati, ma chérie, tu veux **<u>aller</u>** **voir** ta maman ?' *(Le Bonheur de Kati หน้า 41)*

Kati	ma	chérie	tu	vouloir	**<u>aller</u>**	**voir**	ta	maman
PN	POSS-1SG	darling	2SG	MOD to want	**<u>to go</u>**	**to see**	POSS-2SG	mother

1.3 คำว่า *ไป* ที่เป็นคำกริยาบอกการเคลื่อนที่ มีความหมายใกล้เคียงกับคำพ้องความหมาย (Synonym) ของคำว่า *ALLER* ในภาษาฝรั่งเศส และพบว่ามีการใช้คำพ้องความหมายดังกล่าวแทนคำว่า *ALLER* อยู่บ่อยครั้ง

(3) กะทิกับตาจะ**<u>ไป</u>**กันสองคน (*ความสุขของกะทิ หน้า 15)*

'Kati et grand-père **partaient** tous les deux'. *(Le Bonheur de Kati หน้า 19)*

Kati	et	grand-père	**partir**	tous	les	deux
PN	CONJ and	grandfather	**to leave**	all	DET	NUM two

[2] ผู้วิจัยระบุคำกริยาภาษาฝรั่งในบรรทัดนี้ด้วยรูป Infinitive verb เพื่อให้สะดวกต่อการแปลเป็นภาษาอังกฤษในบรรทัดถัดไป

[3] ผู้วิจัยไม่ได้ระบุกาล (Tense) การณ์ลักษณะ (Aspect) และมาลา (Mood) เพศ (Gender) และพจน์ (Number) ในคำแปลภาษาอังกฤษ

1.4. เมื่อคำว่า *ไป* ปรากฏหลังคำกริยาประเภทต่าง ๆ คำว่า *ไป* ทำหน้าที่เป็นคำกริยารองที่มีความหมายเกี่ยวกับ ***"การบ่งชี้หรือการบอกทิศทางที่ไกลออกไป (Deixis or Direction 'go away')* จากจุดศูนย์กลาง *(Deictic center)* จากมุมมองของผู้ส่งสาร *(Viewpoint of Speaker)* หรือของผู้รับสาร *(Viewpoint of Addressee)"*** อย่างไรก็ตาม ไม่ปรากฏหน้าที่และความหมายดังกล่าวในคำว่า *ALLER* ในภาษาฝรั่งเศส

ก. กริยาบอกอาการ (Manner Verbs)+ไป

(4) กะทิ**เดินไป**รอบๆ *(ความสุขของกะทิ หน้า 100)*

'Kati avait fait le tour du jardin'. *(Le Bonheur de Kati หน้า 118)*

Kati	faire	le	tour	du	jardin
PN	to do	DET	tour	POSS	garden

ข. กริยาบอกวิถีการเคลื่อนไหว (Path verbs)+ไป

(5) บ่ายนี้กะทิจะ**ขึ้นไป**ดู *(ความสุขของกะทิ หน้า 81)*

'Cet après-midi, Kati découvrirait ce que c'était'. *(Le Bonheur de Kati หน้า 98)*

cet	après-midi	Kati	découvrir	ce que	ce	être
DEM	afternoon	PN	to discover	QST what	DEM	to be

ค. กริยาบอกการรับรู้ (Verbs of Perception)+ไป

(6) **มองไป**ทางไหนเห็นแต่สีแดงสลับขาว *(ความสุขของกะทิ หน้า 53)*

'Partout où je regardais, je ne voyais que des roses'. *(Le Bonheur de Kati หน้า 67)*

partout	où	je	regarder	je	ne_que	voir	des	roses
everywhere	REL	1SG	to look	1SG	only	to see	DET	rose

ง. กริยาบอกการสื่อสาร (Verbs of Communication)+ไป

(7) กะทินึกอยากลืมตาและ**สารภาพความจริงออกไป** *(ความสุขของกะทิ หน้า 104)*

'Kati allait ouvrir les yeux et avouer la vérité'. *(Le Bonheur de Kati หน้า 124)*

Kati	aller	ouvrir	les	yeux	et	avouer	la	vérité
PN	FUT	to open	DET	eye	CONJ and	to confess	DET	truth

1.5. คำว่า *ALLER* ในภาษาฝรั่งเศสเป็นคำกริยามีความหมายเกี่ยวกับ ***"การเคลื่อนที่เชิงนามธรรม (Abstract movement)"*** โดยจะปรากฏในสำนวนที่ใช้ในชีวิตประจำวันของผู้ใช้ภาษาฝรั่งเศสเพื่อถาม-ตอบสภาพความเป็นอยู่ของคู่สนทนา อย่างไรก็ตาม ไม่ปรากฏหน้าที่และความหมายดังกล่าวในคำว่า *ไป* ในภาษาไทย

(8) "ไงจ๊ะ สาวพม่าคนสวยของลุง" *(ความสุขของกะทิ หน้า 46)*

– Comment **va** ma délicieuse princesse birmane ? *(Le Bonheur de Kati หน้า 57)*

comment	aller	ma	délicieuse	princesse	birmane
QST how	to go	POSS-1SG	delicious	princess	Burmese

2. คำว่า *ไป* และคำว่า *ALLER* ในสำนวนบอกเวลา (Expression of Time)

2.1 นอกจากคำว่า *ไป* ที่อยู่ในตำแหน่งกริยาตัวที่สองในชุดกริยาเรียงมีความหมายเกี่ยวกับการบ่งชี้หรือการบอกทิศทางที่ไกลออกไปตามที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว คำว่า *ไป* ในตำแหน่งดังกล่าวยังมีความหมายเกี่ยวกับ ***"การบอกการณ์ลักษณะ (Aspect)"*** ของกริยาที่อยู่หน้าคำว่า *ไป* เพื่อระบุว่าการกระทำหรือเหตุการณ์ดังกล่าวเพิ่งเริ่มต้นขึ้น กำลังดำเนินอยู่ (ดังเช่นตัวอย่าง (9)) สิ้นสุดสมบูรณ์ไปแล้ว หรือเกิดขึ้นซ้ำอีกครั้ง อย่างไรก็ตาม ไม่ปรากฏหน้าที่และความหมายดังกล่าวในคำว่า *ALLER* ในภาษาฝรั่งเศส

(9) กะทิเล่าเจื้อยแจ้ว**<u>ไป</u>**เรื่อยๆ *(ความสุขของกะทิ หน้า 52)*

'Kati parlait, parlait, parlait'. *(Le Bonheur de Kati หน้า 64)*

Kati	parler	parler	parler
NP	to talk	to talk	to talk

2.2 นอกจากจะมีความหมายเกี่ยวกับการบอกการเคลื่อนที่แล้ว คำว่า *ALLER* ยังมีหน้าที่เป็นกริยาช่วย (Auxiliary) และมีความหมายเกี่ยวกับ ***"การบอกกาลอนาคตอันใกล้ (Near Future tense)"*** และวางอยู่หน้าคำกริยาหลักในภาษาฝรั่งเศส ทั้งนี้ ไม่ปรากฏหน้าที่และความหมายดังกล่าวในคำว่า *ไป* ในภาษาไทย อย่างไรก็ตาม Victorri (2010) ให้ความเห็นว่า คำว่า *ALLER* ที่มีความหมายเกี่ยวกับการบอกอนาคตอันใกล้ ยังคงมีความหมายเกี่ยวกับการบอกการเคลื่อนที่แฝงอยู่ แต่เป็นการเคลื่อนที่เชิงนามธรรม (Abstract movement)

(10) เสียงสนทนาถามตอบดูจะต่อเนื่องยืดยาว *(ความสุขของกะทิ หน้า 75)*

'La conversation **allait durer** un moment'. *(Le Bonheur de Kati หน้า 114)*

la	conversation	**<u>aller</u>**	**durer**	un	moment
DET	conversation	<u>FUT</u>	to last	DET	moment

จากการรวบรวมข้อมูลคำว่า *ไป* และคำว่า *ALLER* ในนวนิยายต้นฉบับและหนังสือแปลเรื่อง*ความสุขของกะทิ 'Le Bonheur de Kati'* ผู้วิจัยสามารถจำแนกจำนวนคำว่า *ไป* และ *ALLER* ตามประเภทของความหมายได้ตามแผนภูมิต่อไปนี้

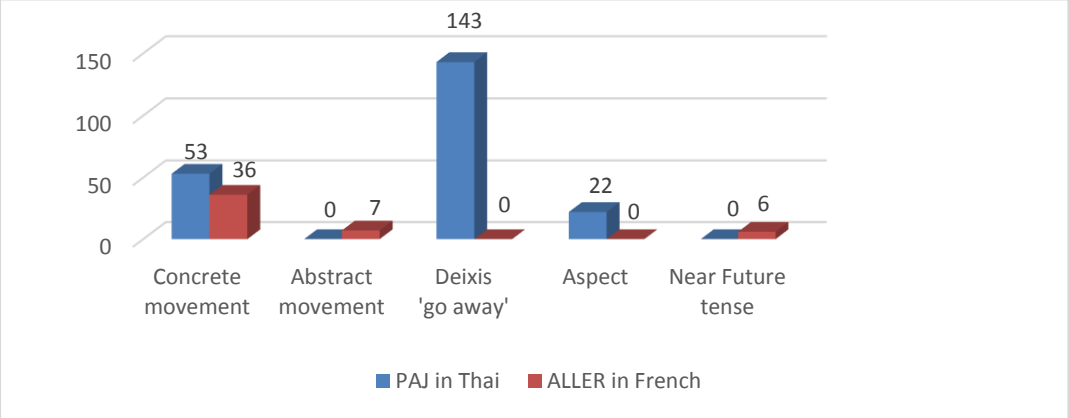

Chart 1 Occurrences of *PAJ* and *ALLER* in the Thai novel and its French translation *"The Happiness of Kati"*

จากแผนภูมิด้านบน จะเห็นได้ว่าคำว่า *ไป* และ *ALLER* มีความหมายบางประเภทไม่ตรงกัน ทั้งนี้จำนวนข้อมูลคำว่า *ไป* ในต้นฉบับภาษาไทยสูงกว่าคำว่า *ALLER* ในบทแปลภาษาฝรั่งเศสอย่างชัดเจน คำว่า *ไป* และ *ALLER* มีความหมายเกี่ยวกับการเคลื่อนที่เชิงรูปธรรมตรงกัน ความถี่ของข้อมูลในความหมายดังกล่าวจึงใกล้เคียงกัน ตัวแปรสำคัญที่ทำให้คำว่า *ไป* มีความถี่มากกว่าคำว่า *ALLER* คือ คำว่า *ไป* มีความหมายเกี่ยวกับการบ่งชี้และการบอกทิศทางที่ไกลออกและมีจำนวนความถี่สูงสุด อีกทั้งยังมีความหมายเกี่ยวกับการบอกการณ์ลักษณะ ซึ่งไม่ปรากฏความหมายทั้งสองประเภทในคำว่า *ALLER* จริงอยู่ว่าคำว่า *ALLER* มีความหมายเฉพาะที่ไม่ปรากฏในคำว่า *ไป* ด้วยเช่นกัน ได้แก่ ความหมายเกี่ยวกับการเคลื่อนที่เชิงนามธรรมและความหมายเกี่ยวกับกาลอนาคตอันใกล้ แต่ความหมายดังกล่าวก็มีความถี่ต่ำเมื่อเปรียบเทียบกับความหมายเฉพาะของคำว่า *ไป*

สรุป

จากการศึกษาต้นฉบับภาษาไทยและบทแปลภาษาฝรั่งเศสเรื่อง*ความสุขของกะทิ 'Le Bonheur de Kati'* ผลการวิจัยระบุว่า ความหมายทุกประเภทของคำว่า *ไป* และ *ALLER* มีความสัมพันธ์กับความหมายพื้นฐานเกี่ยวกับการเคลื่อนที่เสมอ ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับว่าเป็นความหมายเกี่ยวกับการเคลื่อนที่เชิงรูปธรรมหรือเชิงนามธรรม รวมถึงคำว่า *ไป* และ *ALLER* ในสำนวนบอกเวลา โดยจะเห็นได้ว่าเวลาต้องหมุนผ่านจากจุดหนึ่งไปยังอีกจุดหนึ่งซึ่งมีความหมายใกล้เคียงกับความหมายเกี่ยวกับการเคลื่อนที่เชิงนามธรรม นอกจากนี้ ผลการวิจัยในด้านภาษาศาสตร์เชิงเปรียบเทียบยังระบุว่า คำว่า *ไป* ในภาษาไทย และคำว่า *ALLER* ในภาษาฝรั่งเศสซึ่งจัดอยู่ในตระกูลภาษาแตกต่างกัน มีประเภทความหมายหลักคล้ายคลึงกัน กล่าวคือมีความหมายเกี่ยวกับสำนวนบอกพื้นที่ (Expression of Space) และสำนวนบอกเวลา (Expression of Time) และความหมายดังกล่าวสอดคล้องกับรูปแบบการกลายเป็นคำไวยากรณ์ที่ Fagard (2015: 99) ได้สรุปไว้อย่างย่อ ได้แก่ SPACE > TIME > ABSTRACTION ทั้งนี้ สามารถสรุปความหมายของคำว่า *ไป* และ *ALLER* ได้ดังนี้ 1. คำว่า *ไป* [SPACE (บอกการเคลื่อนที่เชิงรูปธรรม) > TIME (บอกการณ์ลักษณะ) > ABSTRACTION (บอกทิศทางที่ไกลออกไป)] 2. คำว่า *ALLER* [SPACE (บอกการเคลื่อนที่เชิงรูปธรรม) > TIME > (บอกกาลอนาคตอันใกล้) > ABSTRACTION (บอกการเคลื่อนที่เชิงนามธรรม)] อย่างไรก็ตาม งานวิจัยชิ้นนี้ยังมีข้อจำกัด เนื่องจากผู้วิจัยรวบรวมฐานข้อมูลมาจากนวนิยายไทยและบทแปลภาษาฝรั่งเศสเพียงเรื่องเดียว ทำให้ไม่สามารถศึกษาเปรียบเทียบประเภทความหมายของคำว่า *ไป* และ *ALLER* ได้ครบถ้วนตามที่มีผู้ศึกษาไว้แล้วดังที่กล่าวไว้ข้างต้น จึงเห็นควรเก็บข้อมูลเพิ่มเติมสำหรับงานวิจัยชิ้นต่อไปเพื่อให้ได้ข้อมูลที่หลากหลายขึ้น เช่น เก็บข้อมูลจากนวนิยายภาษาฝรั่งเศสที่แปลเป็นภาษาไทย เป็นต้น

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณมาดาม Anna Sörés แห่งมหาวิทยาลัยลูมิแยร์ ลียง 2 (Université Lumière Lyon 2) และมาดาม Alice Vittrant แห่งมหาวิทยาลัยเอ็กซ์ มาร์เซย (Université d'Aix-Marseille) อาจารย์ที่ปรึกษาร่วมวิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิตที่คอยให้ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยชิ้นนี้ และขอขอบคุณศูนย์ปฏิบัติการวิจัย Dynamique du Langage (DDL) แห่งมหาวิทยาลัยลูมิแยร์ ลียง 2 (Université Lumière Lyon 2) และศูนย์ปฏิบัติการวิจัยแห่งชาติ (CNRS) สาธารณรัฐฝรั่งเศสที่สนับสนุนทุนนำเสนองานวิจัยชิ้นนี้

คำย่อที่ปรากฏในประโยคตัวอย่าง

1/2/3	$1^{st}/2^{nd}/3^{rd}$ person noun	CONJ	conjunction	DEM	demonstrative
DET	determiner	FEM	feminine	FUT	future
MOD	modal	NUM	numeral	PN	proper noun
POSS	possessive	QST	question	REL	relativizer
SG	singular				

เอกสารอ้างอิง

งามพรรณ เวชชาชีวะ. 2546. **ความสุขของกะทิ**. แพรวสำนักพิมพ์, กรุงเทพฯ.

ชาฎินี มณีนาวาชัย และ กิ่งกาญจน์ เทพกาญจนา. 2559. การกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำกริยา *ไป/* เป็นคำบ่งชี้ทัศนภาวะ, **วารสารมนุษยศาสตร์** ปีที่ 23 ฉบับที่ 1, น. 39-69 (มกราคม-มิถุนายน 2559), มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.

ราชบัณฑิตยสถาน. 2554. **พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554**. นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์, กรุงเทพฯ.

Bilmes, L. 1995. The Grammaticalization of Thai “Come” and “Go”, **Annual Meeting of the Berkeley Linguistics Society**, 21, 33–46.

Bouchard, D. 1993. Primitifs, métaphore et grammaire : les divers emplois de venir et aller, **Langue française**, 100, 49–66, <https://doi.org/10.3406/lfr.1993.5926>.

Bres, J, & Labeau, E. 2013. Aller et venir : des verbes de déplacement aux auxiliaires aspectuels-temporels-modaux, Aller and venir : from motion verbs to aspectual-temporal-modal auxiliaries, **Langue française**, 13–28, <https://doi.org/10.3917/lf.179.0013>.

Fagard, B. 2015. **Pour une romanistique moderne : la microtypologie**. La synthèse Habilatation à diriger des rechercher. Université François-Rabelais de Tours.

Marchand, A. 2006. **Le Bonheur de Kati**. Hors-piste (N°40), Gallimard Jeunesse, Paris. translated from งามพรรณ เวชชาชีวะ. **ความสุขของกะทิ**. แพรวสำนักพิมพ์, กรุงเทพฯ.

Stolz, T. 2007. Harry Potter Meets Le Petit Prince – On the Usefulness of Parallel Corpora in Crosslinguistic Investigations, STUF - **Sprachtypologie Und Universalienforschung**, 60, 100–117 <https://doi.org/10.1524/stuf.2007.60.2.100>.

Victorri, B. 2010. Le localisme à l'épreuve du verbe aller, **Corela** [On line], HS-7 | 2010 <http://journals.openedition.org/corela/1009 ; DOI : 10.4000/corela.1009>.

Wilkins, D.P.& Hill, D. 2009. ‘When “go” Means “come”: Questioning the Basicness of Basic Motion Verbs’, **Cognitive Linguistics (Includes Cognitive Linguistic Bibliography)**, 6, 209–260 <https://doi.org/10.1515/cogl.1995.6.2-3.209>.

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อระดับความเครียดของบุคลากรโรงพยาบาลรัฐบาลแห่งหนึ่งในจังหวัดสมุทรปราการ

Factors related to stress level among hospital personnel in governmental hospital in Samut Prakan

นิรัญกาญจ์ จันทรา[1*] สมฤดี วงษ์วัฒนะ[1] ณัฐวุฒิชัย สีโน[1] ณัฐพล พิลาแสง[1]
มลระวี สดากร[1] กรรณิกา ศรีเทพ[1] วราพร พวงพิลา[1] และ มนัสวีร์ ธานี[1]

Niranyakarn Chantra[1*], Somreudee Wongwattana[1], Nattawuttichai Seeno[1], Nattapon Pilasang[1], Monrawee Sadakorn[1], Kannika Sritep[1], Waraporn Puangpila[1] and Manassawee Thanee[1]

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นแบบภาคตัดขวางมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อระดับความเครียดของบุคลากรโรงพยาบาลรัฐบาลแห่งหนึ่งในจังหวัดสมุทรปราการ กลุ่มตัวอย่างจำนวน 137 คนจากการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ และเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนา และใช้สถิติไคสแควร์วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปรและระดับความเครียด ผลการศึกษาพบว่า บุคลากรโรงพยาบาลส่วนใหญ่มีระดับความเครียดสูง ปัจจัยสำคัญที่มีความสัมพันธ์ต่อระดับความเครียด ได้แก่ อายุ (p-value = 0.023) สถานะทางการเงิน (p-value = 0.004) ปัจจัยทางจิตสังคม(p-value <0.05)พฤติกรรมเผชิญความเครียดแบบมุ่งแก้ปัญหาและแบบมุ่งลดอารมณ์ (p-value <0.001) ดังนั้น ฝ่ายบุคคลควรมีการวิเคราะห์งานที่เหมาะสม สถานะทางการเงินและปัจจัยทางจิตสังคมให้เหมาะสม ควรจัดอบรมทักษะการจัดการความเครียดและทักษะแก้ปัญหาให้บุคลากร

ABTRACT

This cross-sectional research aimed to study in the factors related to stress level among hospital personnel in governmental hospital, Samut Prakan. The 137 subjects were sampling by stratified random sampling and were collected their data by questionnaires. The descriptive statistics and Chi-square were applied to analyze the relationships between the variables and stress level. The results showed that most of the subjects are in high stress level. The significant factors related to stress level were including age(p-value= 0.023), financial status (p-value=0.004) psychosocial factors(p-value<0.05), and both problem focused coping and emotional focused coping behavior (p-value<0.001). Therefore, the human resource department should determine in appropriated work, financial status, and psychosocial factors, and provide the training course in stress management and problem solving skills for their personnel.

Keywords: factor, stress, stress coping behavior, hospital personnel.

*Corresponding author, e-mail address: niranyakarn@gmail.com

[1] สาขาวิชาอาชีวอนามัยและความปลอดภัย คณะสาธารณสุขศาสตร์และสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

[1] Occupational Health and Safety Section, Faculty of Public and Environmental Health, Hua chiew chalerm prakiet University.

คำนำ

การที่ประชากรของประเทศไทยมีปริมาณเพิ่มมากขึ้นทำให้มีความต้องการด้านการรักษาพยาบาลมากขึ้นตามมาด้วย โดยประชากรส่วนใหญ่เลือกใช้สวัสดิการด้านการรักษาพยาบาลของภาครัฐ เช่น บัตรทอง ผู้สูงอายุ ข้าราชการ เป็นต้น รวมทั้งผู้ประกอบอาชีพที่ใช้สิทธิประกันสังคมก็เลือกใช้บริการในโรงพยาบาลของรัฐ เนื่องจากค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลโรงพยาบาลรัฐบาลราคาถูกกว่าโรงพยาบาลเอกชน ทำให้มีปริมาณผู้ป่วยเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลรัฐบาลจำนวนมาก ส่งผลให้การบริการของโรงพยาบาลอาจไม่เพียงพอกับความต้องการของผู้ใช้บริการรวมทั้งในเรื่องการดูแลเอาใจใส่ผู้ป่วยได้ไม่ทั่วถึง เนื่องจากกลุ่มผู้ใช้บริการมีจำนวนมาก (เชิดชู อริยศรีวัฒนา,2554) จากข้อมูลทรัพยากรสาธารณสุข ปี 2558(รายงานข้อมูลทรัพยากรสาธารณสุขปี , 2558) พบว่าความคาดหวังของประชาชนที่เพิ่มสูงขึ้น ทำให้มีความต้องการบริการด้านการแพทย์ของประชาชนเกินขีดความสามารถที่โรงพยาบาลรัฐบาลจัดให้ได้ ส่งผลให้ผู้ใช้บริการเกิดความไม่พอใจต่อคุณภาพการให้บริการของโรงพยาบาล โดยในปี 2558 จากระบบฐานข้อมูลด้านสังคมและคุณภาพชีวิต พบว่า สัดส่วนจำนวนประชากรต่อบุคลากรทางการแพทย์ 1 คน (เฉลี่ยทั้งประเทศ)มีดังนี้ จำนวนประชากร 2,035 คนต่อแพทย์ 1 คน, จำนวนประชากร 9,352 คนต่อทันตแพทย์ 1 คน, จำนวนประชากร 436 คนต่อพยาบาลวิชาชีพ 1 คน และ ความขาดแคลนบุคลากรทางการแพทย์ ทำให้เกิดความล่าช้าในการบริการ จากข้อมูลการสำรวจของสถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข(อ้างในรุ่งแสง กนกวุฒิ,2540) พบว่าประชาชนไม่พึงพอใจในโรงพยาบาลของรัฐด้วยเหตุ 7 ประการ คือ ร้อยละ67 ล่าช้า ร้อยละ35 สถานที่แออัด ร้อยละ27 ไม่เป็นมิตร ร้อยละ26 เจ้าอารมณ์ร้อยละ19 ตรวจไม่ละเอียด ร้อยละ18 ไม่ให้คำแนะนำ และ ร้อยละ18 หยาบคาย ซึ่งชี้ให้เห็นว่า บุคลากรในโรงพยาบาลอาจมีความเครียดจากหลายสาเหตุ เช่น จากการทำงาน การที่ต้องเผชิญกับภาวะทางอารมณ์ที่แปรปรวนของผู้ป่วยและญาติ ความคาดหวังของผู้มารับบริการ การบริการผู้คนจำนวนมาก เป็นต้น รวมทั้งสภาพแวดล้อมในการทำงานที่เต็มไปด้วยความทุกข์และความหดหู่จึงอาจเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดภาวะเครียดความเบื่อหน่าย และมีผลต่อประสิทธิภาพงาน นำมาสู่การขาดงาน การโยกย้ายงานและการลาออกจากงาน (วิภา หวันแหละ,2558)จากข้อมูลสำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ กระทรวงสาธารณสุขในปี พ.ศ. 2558(รายงานข้อมูลทรัพยากรสาธารณสุขปี , 2558)พบว่า จังหวัดสมุทรปราการมีประชากรรวม 1,263,904 คน ประกอบด้วย ชาย 606,228 คน หญิง 657,676 คน และสัดส่วนแพทย์ 1 คนต่อประชากรเท่ากับ 2,478 คน สัดส่วนทันตแพทย์ 1 คนต่อประชากรเท่ากับ 17,080 คน สัดส่วนเภสัชกร 1 คนต่อประชากรเท่ากับ 6,019 คน สัดส่วนพยาบาลวิชาชีพ 1 คนต่อประชากรเท่ากับ 705 คน สัดส่วนพยาบาลเทคนิค 1 คนต่อประชากรเท่ากับ 28,087 คน ซึ่งบุคลากรต้องให้บริการประชาชนเป็นจำนวนมากกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศ ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาในครั้งนี้

วัตถุประสงค์ในการศึกษา

1.เพื่อศึกษาระดับความเครียดในการทำงานของบุคลากรโรงพยาบาลรัฐบาลแห่งหนึ่งในจังหวัดสมุทรปราการ

2.เพื่อศึกษาพฤติกรรมการเผชิญความเครียดในการปฏิบัติงานของบุคลากรโรงพยาบาลรัฐบาลแห่งหนึ่งในจังหวัดสมุทรปราการ

3.เพื่อศึกษาปัจจัยต่างๆ ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยด้านจิตสังคม และพฤติกรรมการเผชิญความเครียดที่มีความสัมพันธ์ต่อระดับความเครียดในการปฏิบัติงานของบุคลากรโรงพยาบาลรัฐบาลแห่งหนึ่งในจังหวัดสมุทรปราการ

ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ในการเฝ้าระวังทางด้านสุขภาพจิต และเป็นข้อมูลสนับสนุนในการปรับปรุงการบริหารงานและการปฏิบัติงาน เพื่อลดสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดความเครียด และการปรับปรุงคุณภาพการบริการต่อไป

ขอบเขตของงานวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยภาคตัดขวาง ประชากรในการศึกษาวิจัยได้แก่ บุคลากรโรงพยาบาลรัฐบาลแห่งหนึ่งในจังหวัดสมุทรปราการที่มีการทำงานต่อเนื่อง 8 ชั่วโมงต่อวัน จำนวน 171 คน มีกลุ่มตัวอย่างจำนวน 137 คนทำการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) และเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม

วิธีการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ศึกษา คือ บุคลากรโรงพยาบาลรัฐบาลแห่งหนึ่งในจังหวัดสมุทรปราการที่มีการทำงานต่อเนื่อง 8 ชั่วโมงต่อวัน จำนวน 171 คน มีกลุ่มตัวอย่างจำนวน 137 คน

วิธีการเก็บข้อมูล

มีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถาม(Self-administrative)ที่ประกอบด้วยข้อมูลทั่วไป ข้อมูลปัจจัยด้านการทำงาน(ดัดแปลงมาจากแบบสอบถามของงานวิจัยเรื่องปัจจัยด้านการทำงานที่มีผลต่อความเครียดของพนักงาน:กรณีศึกษา บริษัท แอมพาส อินดัสตรี จำกัด)(ฐาปนี วังกานนท์,2556) มีค่าความเชื่อมั่น (Reliability) มีค่าCronbach's Alpha coefficient เท่ากับ 0.86 และพฤติกรรมเผชิญความเครียด(ดัดแปลงมาจากแบบสอบถามของงานวิจัยเรื่องการเปรียบเทียบความแตกต่างของปัจจัยด้านงานที่ส่งผลต่อความเครียดและพฤติกรรมเผชิญความเครียดของพนักงานรัฐวิสาหกิจ : กรณีศึกษาพนักงาน บริษัท กสท.โทรคมนาคม จำกัด (มหาชน) สำนักงานหลักสี่และสำนักงานบางรัก)(สมศักดิ์ วังเอี่ยมเสริมสุข, 2554)มีค่าความเชื่อมั่น (Reliability) มีค่าCronbach's Alpha coefficient เท่ากับ 0.85 และแบบวัดความเครียด ของกรมสุขภาพจิต (SPST-20) กระทรวงสาธารณสุขมีค่าความเชื่อมั่น (Reliability) มีค่าCronbach's Alpha coefficient เท่ากับ 0.91 โดยค่าความเชื่อมั่น (Reliability) รวมทั้งฉบับ(Cronbach's Alpha coefficient) เท่ากับ 0.96 และมีการทดสอบค่าเที่ยงตรงของเนื้อหาของแบบสอบถามทั้งฉบับ(IOCเท่ากับ1) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน

การวิจัยครั้งนี้ได้รับการพิจารณาจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยมหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ และได้รับอนุมัติหนังสือจริยธรรมการวิจัย เลขที่รับรอง อ.607/2560 รับรองวันที่ 27 ตุลาคม 2560

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ผลโดยใช้ สถิติเชิงพรรณา ได้แก่ จำนวน ร้อยละ และสถิติวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปรด้วยสถิติไคสแควร์

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

ผลการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างจำนวน 137คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง 99 คน คิดเป็นร้อยละ 72.3มีอายุในช่วงอายุ 25-29 ปี มากที่สุด จำนวน 52 คน คิดเป็นร้อยละ 38.0 ส่วนใหญ่จบการศึกษาในระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า จำนวน 72คน คิดเป็นร้อยละ 52.6 รองลงมา คือจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 34คน คิดเป็นร้อยละ 24.8 ตำแหน่งในการทำงาน ส่วนใหญ่เป็นพยาบาล จำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 41.0 กลุ่มงานฝ่ายสนับสนุน จำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 39.8 มีประสบการณ์ในการทำงานอยู่ในช่วงอายุงานต่ำกว่า 5 ปี จำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 38.6 และมีประสบการณ์ในการทำงานอยู่ในช่วง 10 ปี ขึ้นไป จำนวน 27 คนคิดเป็นร้อยละ 32.5 สถานภาพสมรส พบว่า ส่วนใหญ่มีสถานภาพโสด มีจำนวน 91คน คิดเป็นร้อยละ 66.4. ลักษณะครอบครัว ส่วนใหญ่เป็นครอบครัวเดี่ยว(พ่อ แม่ และลูก) จำนวน 93 คน คิดเป็นร้อยละ 67.9สถานะทางการเงิน พบว่า ส่วนใหญ่รายรับน้อยกว่ารายจ่าย, มีหนี้สิน จำนวน 48คน คิดเป็นร้อยละ 35.0

ผลการศึกษา พบว่า บุคลากรโรงพยาบาลรัฐบาลแห่งหนึ่งในจังหวัดสมุทรปราการส่วนใหญ่มีระดับความเครียดอยู่ในระดับเครียดสูง มีจำนวน 65 คน คิดเป็นร้อยละ 47.4ระดับความเครียดอยู่ในระดับเครียดปานกลาง มีจำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 32.8 ระดับความเครียดอยู่ในระดับเครียดรุนแรง มีจำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ18.2 ระดับความเครียดอยู่ในระดับเครียดน้อย มีจำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 1.5 ตามลำดับ ผลการวิเคราะห์สถิติไคสแควร์ เพื่อดูความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลและระดับความเครียดของบุคลากรในโรงพยาบาล พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลที่มีความสัมพันธ์กับระดับความเครียดของบุคลากรโรงพยาบาลรัฐบาลแห่งหนึ่งในจังหวัดสมุทรปราการ ได้แก่ อายุ (p-value = 0.023) สถานะทางการเงิน (p-value = 0.004) ขณะเดียวกัน ผลการวิเคราะห์พบว่า ปัจจัยด้านจิตสังคม(Psychosocial factors) ที่มีความสัมพันธ์กับระดับความเครียดของบุคลากรโรงพยาบาลรัฐบาลแห่งหนึ่งในจังหวัดสมุทรปราการ ได้แก่ ลักษณะงาน (Job characteristics) (p-value = 0.001) บทบาทหน้าที่ (Roles and responsibilities)(p-value = 0.017) สัมพันธภาพในองค์กร(Interpersonal relationship)(p-value <0.001) ความก้าวหน้าในงาน(Advancement) (p-value = 0.014)

จากผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมเผชิญความเครียดและระดับความเครียดของบุคลากรในโรงพยาบาล พบว่าระดับความเครียดของบุคลากรโรงพยาบาลรัฐบาลแห่งหนึ่งในจังหวัดสมุทรปราการมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมแบบมุ่งแก้ปัญหา(Problem-focused coping behavior) (p-value< 0.001) และพฤติกรรมแบบมุ่งลดอารมณ์ (Emotion-focused coping behavior) (p-value< 0.001) ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างระดับความเครียดและปัจจัยจิตสังคมและพฤติกรรมเผชิญความเครียด (Table1)

Table 1 The relationship between the stress level and psychosocial actors and coping behaviors

Psychosocial Factors	Stress level				Total	χ^2	df	p-value
	Low	Moderate	High	Very high				
Job characteristics								
Very low	0	1	0	0	1	28.824	12	0.001**,***
Low	1	3	2	0	6			
Moderate	1	38	52	14	105			
High	0	2	11	8	21			
Very high	0	1	0	3	4			
Roles and responsibilities								
Very low	0	1	1	0	2	22.214	12	0.017***
Low	0	14	14	2	30			
Moderate	2	26	46	14	88			
High	0	2	4	7	13			
Very high	0	2	0	2	4			
Interpersonal relationship								
Very low	1	10	2	1	14	27.597	9	<0.01***
Low	0	23	31	7	61			
Moderate	0	11	30	15	56			
High	1	1	2	2	6			
Very high	0	0	0	0	0			
Advancement								
Very low	0	4	1	1	6	22.559	12	0.014***
Low	1	21	21	5	48			
Moderate	0	18	41	16	75			
High	1	1	2	2	6			
Very high	0	1	0	1	2			
Problem-focused coping behavior								
Low	2	22	20	1	45	30.174	6	<0.001**,***
Moderate	0	18	44	18	80			
High	0	5	1	6	12			

Psychosocial Factors	Stress level				Total	χ^2	df	p-value
	Low	Moderate	High	Very high				
Emotion-focused coping behavior								
Low	2	22	16	3	43	22.114	6	<0.001**,***
Moderate	0	19	48	19	86			
High	0	4	1	3	8			
Total	2	45	65	25	137			

Note : *Significant level at p<0.05 ** Significant level at p<0.01

*** Fisher's Exact Test

อภิปรายผล

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับความเครียดสูง อาจเนื่องมากจากการต้องให้บริการแก่ผู้ป่วยที่มารับบริการต่อวันเป็นจำนวนมากเมื่อเปรียบเทียบกับพื้นที่อื่น และยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของสมบัติ ริยาพันธ์และนิยดา ภู่อนุสาสน์(2552) ที่พบว่า พยาบาลในโรงพยาบาลในสังกัดสำนักการแพทย์มีระดับความเครียดมากเช่นกัน นอกจากนี้ ผลการศึกษาครั้งนี้ พบว่า มีบุคลากรบางส่วนที่มีระดับความเครียดรุนแรง ชี้ให้เห็นว่า เป็นปัญหาผู้บริหารควรทำการพิจารณาเพื่อให้การช่วยเหลือที่เหมาะสมอายุมีความสัมพันธ์กับระดับความเครียดที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 เนื่องมาจากพนักงานส่วนใหญ่เป็นบุคลากรที่มีอายุในช่วง 25-29 ปี พบว่าพยาบาลที่มีอายุน้อยกว่ามีความเครียดในการพยาบาลมากกว่าพยาบาลสูงอายุ ทั้งนี้ อาจเนื่องจากบุคลากรที่มีอายุน้อย ยังไม่สามารถปรับตัวได้ดีเหมือนบุคลากรที่มีอายุมากกว่า และมีประสบการณ์มากกว่า

สถานะทางการเงินมีความสัมพันธ์กับระดับความเครียดที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ทั้งนี้อาจเนื่องจากเศรษฐกิจในปัจจุบันที่ของมีราคาแพงเงินจึงเป็นปัจจัยหลักในการดำเนินชีวิตถ้าเงินเดือนน้อย ทำให้ไม่สมดุลระหว่างรายได้และรายจ่าย ส่งผลให้บุคลากรเกิดความเครียด ซึ่งไม่สอดคล้องกับการศึกษาของ สมชาย พลอยเลื่อมแสง (2547) ที่ศึกษาระดับความเครียดและภาวะซึมเศร้าของคนไทยที่อยู่ในเขตสาธารณะสุข 10 พบว่ารายได้ไม่มีความสัมพันธ์กับความเครียด แต่ในงานวิจัยครั้งนี้ได้ศึกษาสถานะทางการเงินซึ่งครอบคลุมถึงรายได้และรายจ่ายพบว่ามีความสัมพันธ์กับระดับความเครียดโดยในกลุ่มที่มีรายได้ไม่เพียงพอและมีหนี้สินมีระดับความเครียดสูง ลักษณะงานมีความสัมพันธ์กับระดับความเครียดที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 เนื่องจากมีปริมาณงานที่ไม่เหมาะสมเป็นการทำงานที่ไม่ตรงกับความสามารถและตามความถนัดมีการแบ่งงานที่ไม่ชัดเจนซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Cooper, el at. (2001) ที่กล่าวว่า งานที่ไม่เหมาะสมกับความสามารถและความถนัดงานที่หนักเกินและมีความยุ่งยากซับซ้อน มีความกดดันและต้องการความรับผิดชอบสูง และภาระงานมีระยะเวลาจำกัดมีความกดดัน จึงอาจเป็นสาเหตุทำให้เกิดความเครียดขึ้นได้ นอกจากนี้ พบว่า ปัจจัยทางจิตสังคมอื่นๆ ที่สัมพันธ์กับระดับความเครียดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ได้แก่ บทบาทหน้าที่(p-value = 0.017)ซึ่งหมายถึง ภาระความรับผิดชอบของบุคลากรกลุ่มตัวอย่างที่มีมากเนื่องจากมีจำนวนผู้มารับบริการจำนวนมาก ส่งผลให้มีระดับความเครียดมากขึ้นด้วย จากผลการศึกษา พบว่า สัมพันธภาพ

ในองค์กร(p-value <0.001) เป็นปัจจัยที่มีผลต่อความเครียดของบุคคลภายในองค์กรเพราะต้องมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกันในการทำงานและทำงานด้วยกัน โดยพบว่า ในกลุ่มที่มีสัมพันธภาพในองค์กรที่ดีจะมีความเครียดอยู่ในระดับต่ำ ขณะเดียวกันความก้าวหน้าในงาน(p-value = 0.014)มีความสัมพันธ์กับระดับความเครียดพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความก้าวหน้าในงานน้อย-ปานกลางจะมีระดับความเครียดสูง อย่างไรก็ดี พบว่าโครงสร้างและบรรยากาศองค์กรไม่มีความสัมพันธ์กับระดับความเครียด จากการสังเกตในขณะทำการเก็บข้อมูล พบว่าองค์กรมีความชัดเจนเกี่ยวกับขอบเขตของบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของบุคคลรวมถึงมีข้อมูลระบุเกี่ยวกับงานไว้อย่างชัดเจน บรรยากาศของการทำงานที่เกิดขึ้นภายในองค์กรเมีลักษณะของกระบวนการสื่อสารภายในองค์กรที่เป็นไปในเชิงบวก มีการบริหารและจัดการภายในที่ดี จึงเป็นปัจจัยที่ไม่มีความสัมพันธ์กับความเครียด

ผลการวิจัย พบว่า เมื่อบุคลากรเผชิญกับความเครียด จึงมีพฤติกรรมเผชิญความเครียดทั้งสองรูปแบบ คือ แบบมุ่งแก้ปัญหา และแบบมุ่งลดอารมณ์ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ0.05 โดยพบว่า เมื่อบุคลากรมีความเครียดมากขึ้น ก็จะมีพฤติกรรมเผชิญความเครียดแบบมุ่งแก้ปัญหาที่มีระดับมากขึ้น แสดงว่าบุคคลมีการเคร่งเครียดจะพยายามใส่ใจเพื่อแก้ปัญหามากขึ้นเพื่อลดความเครียดของตน ขณะเดียวกัน พบว่า ระดับความเครียดเมีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมเผชิญความเครียดแบบมุ่งลดอารมณ์เช่นกัน ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการเผชิญความเครียดของลาซาลัส (Lazarus, R. S., Folkman, S.,1984) ที่ชี้ให้เห็นว่า เมื่อบุคคลเผชิญความเครียดจะแสดงพฤติกรรมออกมาทั้งในแบบมุ่งแก้ปัญหา และแบบมุ่งลดอารมณ์ได้เช่นกัน

สรุปผลและข้อเสนอแนะ

สรุปผล

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ทางสถิติกับระดับความเครียดของบุคลากรกลุ่มตัวอย่างในโรงพยาบาลรัฐบาลแห่งหนึ่งในจังหวัดสมุทรปราการ ได้แก่ อายุ สถานะทางการเงิน ลักษณะงาน และเมื่อบุคลากรเผชิญความเครียดจะมีการแสดงพฤติกรรมเผชิญความเครียดทั้งพฤติกรรมเผชิญความเครียดแบบมุ่งแก้ปัญหา และพฤติกรรมเผชิญความเครียดแบบมุ่งลดอารมณ์

ข้อเสนอแนะ

ฝ่ายบุคคลควรมีการพิจารณาความเหมาะสมสถานะการเงินลักษณะงาน รวมทั้งพัฒนาปัจจัยทางจิตสังคมในการทำงาน เช่น บทบาทหน้าที่ ความก้าวหน้าในงาน และความเพียงพอของบุคลากรซึ่งเป็นปัจจัยที่มีผลต่อระดับความเครียดของบุคลากรควรจะมีการสอนงานและแลกเปลี่ยนประสบการณ์เรื่องของทักษะการจัดการความเครียดและแก้ปัญหาจากเพื่อนร่วมงานที่มีอายุมากกว่า ขณะเดียวกัน นอกจากนี้ควรจัดให้มีการให้คำปรึกษา อบรม หรือแนะนำในเรื่องของการจัดการความเครียดที่ถูกต้องกับบุคลากร เพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหาและจัดการความเครียดได้อย่างเหมาะสม

เอกสารอ้างอิง

กาญจนา วิเชียรประดิษฐ์.2556.**ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความเครียดจากการทำงานในโรงพยาบาลสังกัดมหาวิทยาลัยที่อยู่ในกำกับภาครัฐ**. การประชุมวิชาการบัณฑิตศึกษาระดับชาติ ครั้งที่ 2. 17 พฤษภาคม 2556 ณ โรงแรมริชมอนด์ นนทบุรี. หน้า 582-593. คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.

เชิดชู อริยศรีวัฒนา. 2554. **เมื่อกระทรวงสาธารณสุขไร้อำนาจ-ไร้เงิน ใครคือตัวจริงกุมอำนาจเบ็ดเสร็จบริการสาธารณสุขไทย**.[ออนไลน์]แหล่งที่มา: http://thaipublica.org/2011/09/healthcare/ (4 กันยายน 2560).

รุ่งแสง กนกวุฒิ. 2540. **ความพึงพอใจของผู้มารับบริการด้านการให้บริการและอาคารสถานที่ที่กลุ่มงานจิตเวช โรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลก**. พิษณุโลก : โรงพยาบาลพุทธชินราช.

วิภา หวันแหละ. 2558.**คุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากรในโรงพยาบาลหาดใหญ่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา**. สงขลา : มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.

ศรีสวัสดิ์ นนท์ประเสริฐ.2541.**ความเครียดในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ควบคุมการจราจรทางอากาศ ท่าอากาศยานกรุงเทพ**.วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.กรุงเทพมหานคร : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สมชาย พลอยเลื่อมแสง,ชรินทร์ ลิ้มสนธิกุล. 2547.**การสำรวจทัศนคติของประชาชนเกี่ยวกับสุขภาพจิต ตราบาป และการบริการสุขภาพจิตต่อการตัดสินใจเข้ารับบริการในสถานบริการสุขภาพจิต**.โรง-พยาบาลสวนปรุง.เชียงใหม่.

สมบัติ ริยาพันธ์ และนิยดา ภู่อนุสาสน์. 2552.**ปัจจัยส่วนบุคคลความเครียดและพฤติกรรมการดูแลตนเองด้านสุขภาพจิตของพยาบาลวิชาชีพโรงพยาบาลในสังกัดสำนักการแพทย์กรุงเทพมหานคร**. วารสารกองการพยาบาล.สำนักการพยาบาลกระทรวงสาธารณสุข.

สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์. 2558.**รายงานข้อมูลทรัพยากรสาธารณสุข**. นนทบุรี : กระทรวง สาธารณสุข.

สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์. 2558.**สถิติสาธารณสุข**. กรุงเทพ : โรงพิมพ์สามเจริญพาณิชย์.

Cooper, C. L., Dewe, P., & O'Driscoll, M.. 2001.**Organizational Stress: A review and critique of theory, research, and applications** . Thousand Oaks: Sage.

Lazarus, R. S., Folkman, S..1984. **Stress, Appraisal and Coping**. NewYork: Springer.

Universal Health Coverage and Health Inequalities in Thailand: Has Universal Coverage Scheme Reduced Socioeconomic Inequalities in Inpatient Care Access between 2001 and 2013?

Phattaraphon Sarthamabot[1*]

ABSTRACT

The Universal Coverage Scheme (UCS) or the 30 Baht scheme has been implemented in Thailand since 2001. The main target of this scheme is to improve access to healthcare services of the Thai population. In 2006, the co-payment model of the scheme was terminated to eliminate the financial barrier that deprived the poor of health services. This study aims to compare the pattern of the inpatient care's access before and after the implementation of the UCS between 2001 and 2005 by individual and SES-related characteristics including ages, gender, education, occupational classes, income and region of residences. The study also compares the inpatient care access after the termination of co-payment model in 2006 (2005-2013) to understand how the change of payment model affected the utilisation of inpatient care in the studied period. The result of this study shows that the implementation of UCS improve overall hospital admission rates in inpatient care. Moreover, the termination of co-payment seems to be associated with the greater equalities in inpatient care access, especially for those in the second income quintile. Finally, the study also suggests that the termination of co-payment resulted in the increase of hospitalisation in public hospitals that requires further studies to address as the potential threat to access to health services in the future.

Keywords: universal health coverage, health inequalities, inpatient care's access, socioeconomic status in health

* Corresponding author; email address: **phattarapon.st@gmail.com**

[1]Department of Political Science, Faculty of Social Science, Srinakharinwirot University, Bangkok 10110

INTRODUCTION

"[R]ich children live longer than poor ones; closing the coverage gap for a range of services… would save more than 16 million lives (WHO, 2010: x)." This statement evidently expressed how significant the universal health coverage (UHC) or universal coverage (UC) is to achieve the main goals of health systems including equity in health, financial protection and responsiveness (Kutzin, 2013). In this way, UHC has been widely regarded as an essential health-financing scheme for promoting, protecting and sustaining human welfare and economic development (WHO, 2010; Evans et al, 2012; Palmer, 2014).

As one of the main goals of UC is to make health of the population more equitable, the UC tends to be related with the concept of health inequalities. Health inequalities are the differences in health outcomes between different groups living in unequal positions in society (Graham, 2007). This definition of health inequalities implies that health differences are associated with socioeconomic inequalities. A wealth of literature frequently shows health status as a gradient by socioeconomic status (SES). This gradient by socioeconomic status, in turn, usually involves in the differences in education, income, occupation and area deprivation (Graham, 2007). In terms of education, it can be regarded as "a set of cognitive resources that have broad potential to influence health" (Lynch and Kaplan, 2000: 14). On this ground, education concerns the transition from childhood to adulthood, so it can influence the opportunities of people to get hold of the resources that are important for maintaining health status. Regarding income, the differences in income can lead to the differences in physical resources directly influencing health (Lynch and Kaplan, 2000). In other words, income is the principal determinant of living standards that can determine the health status of people in many ways. As for occupation, it is the most common proxy for referring to social class (Bartley, 2004). It is connected directly with economic structures that shape social gradients and working environments (Lynch and Kaplan, 2000). For the area deprivation, it is commonly used to indicate a gradient in health status. Typically, it relies on individual-level characteristics of a population in a specific area (Graham, 2007). The area deprivation usually relates to contextual aspects of social position, as it stresses the factors surrounding the health status of individuals that can affect health (Bartley, 2004).

In Thailand, the universal coverage scheme (UCS) has been implemented since 2001 to improve access of Thai citizens to essential health services (Pitayarangsarit, 2010; Yiengprugsawan et al, 2010). After the implementation of UCS, the early studies found that UCS could improve health insurance coverage and reduce health spending of the Thai households after its implementation in 2001 (Tangchroensathien et al, 2013). Subsequently, the UCS's payment model was changed in 2006. The co-payment was terminated to prevent catastrophic health expenditure and improve health care access in the poor (Limwattananon et al, 2012). Accordingly, the studies to explain how the change of

payment model affects the pattern of hospitalisation after 2006 are required in order to understand effects of this change to healthcare utilisation in Thailand.

This study aims to describe and to compare the pattern of inpatient care access before and after the implementation of UCS between 2001 and 2005 and after the termination of co-payment in 2006 (2005-2013). It seeks to explain socioeconomic inequalities in education, occupation, income and area deprivation or demographical regions as well as the differences between individual characteristics including ages and gender in inpatient care access, based on the data from the Health and Welfare Survey (HWS) in 2001, 2005 and 2013. To measure the differences in inpatient care utilisation; first, this study will show the trend of the inpatient care access during 20001-2005 or after the implementation of the UCS. Second, it will compare inpatient care access before and after the termination of co-payment in 2006. Eventually, it will suggest the challenge of the UCS's implementation after 2006 that should be addressed in the future research.

MATERIALS AND METHODS

1. Sample

The Health and Welfare Survey (HWS) data in 2001, 2005 and 2013 are the main sources of the analysis in this study. The HWS was first conducted by the National Statistical Office of Thailand (NSO) in 1974 to show the health status of Thai population. After the implementation of UCS in 2001, the survey was annually conducted since 2005 to assess the impact of the UCS (Yiengprugsawan et al, 2007).

The samples from HWS included 222,470, 67815 and 71,533 participants in 2001, 2005 and 2013, respectively. However, this study selected only the adult participants aged older than 15 years old who have hospital admission in the inpatient care in the study period because the most of children in the HWS Survey did not have the option to answer their occupation and income, the main variable of this study. Consequently, the numbers of sample in this study are 14952, 4899 and 3698 in 2001, 2005 and 2013, respectively.

2. Dependent variables

The dependent variables of this study comprise two main variables from the HWS. One is the overall rate of hospital admission. Another variable concerns the types of hospital that the participants received health services during 12 months before the interview. For the types of hospital, this variable is used in the previous studies due to the differences of the standard of treatment between private and community hospitals in Thailand (See Yiengprugsawn et al 2010). In the same regard, this work also follows the previous works to measure inequalities of healthcare access based on the types of hospital.

3. Independent variables

The independent variables in this study are categorised into two types. The first type comprises ages and gender. Since ages and gender present the health status of individuals that can be analysed together with the SES-related variables. The second type of variable is socioeconomic status or SES characteristics of the samples including education, occupational classes, income quintiles and region of residences.

4. Statistical analysis

A Pearson chi-square ($\chi 2$) was used to test for statistical significance ($p<0.05$) of the association between hospitalisation and the samples' characteristics. In this process, two contingency tables were made by cross-tabulation to display the distribution of the samples' characteristics. All data, particularly the percentage of hospitalisation, were weighted by the determined value from the NSO to represent the population structure in Thailand.

RESULTS AND DISCUSSIONS

1. The implementation of UCS improves overall rates of access to inpatient care in 2005

The inequalities in inpatient care access in 2005 still existed, as the gradient of inpatient care access can still be found in the hospital utilisation of those with different income quintiles and educational levels, especially in private hospitals (See Figure 1). The pro-poor effect of the UCS tends to focus on those in the second income quintiles and those with highest degree in pre-elementary school but those in the poorest income quintile and those outside the workforce had not much improvement in access to inpatient care. The young also had higher increase in hospitalisation than the elderly, while men and women seem to have less difference in hospitalisation than other characteristics. Apparently, the main benefit of UCS lies in the promotion of primary health care, since the use of community hospitals increased substantially after the UCS's implementation. The use of private hospitals also increased in those in the lower SES, but the improvement is limited and those in the highest SES were yet to have higher hospitalisation in private hospitals.

2. The trend of inpatient care access changed in 2013 due to the termination of co-payment in 2006

The overall rates of hospital admission declined in 2013. This decline transpired in all SES-related groups, except in those in the second income quintile (see Table 1). The difference of the trend in 2005 that changed from 2001 clearly manifested in the types of hospitals used for inpatient cares. The gradient in 2005 changed in its direction in the use of community hospitals, especially in the samples with the highest income quintile and educational levels. In the same way, those in the managerial and professional jobs used community hospitals in higher rates than those in the lower SES.

The gradients in private hospitals utilisation in all SES-related characteristics almost disappeared by increasing utilisation of those in lower SES and decreasing admissions of those in highest SES. Consequently, the elimination of fee-for-service reduced the financial barrier of access and increased opportunities of those in the lower income quintile to receive treatments from private hospitals. In this dimension, the termination of co-payment resulted in higher equalities in inpatient care access by the types of hospitals.

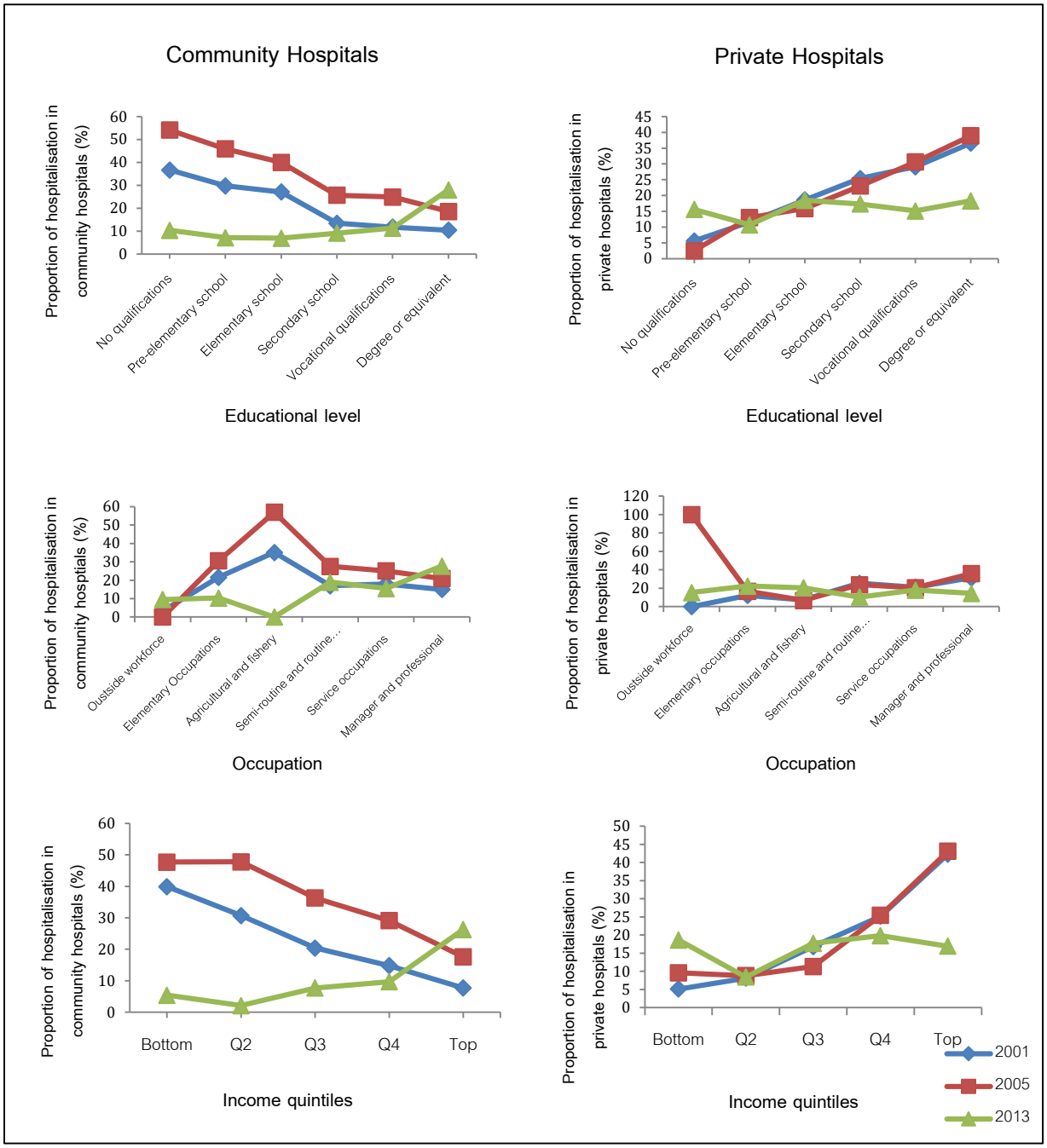

Figure 1 The distribution of hospitalisation in community and private hospitals by socioeconomic-related characteristics of the samples between 2001 and 2013

Table 1 The distribution of hospitalisation by the sample's characteristics

Weighted data	Total rate of change (%)[1]		Δ^2 (χ^2)
	2001-2005	2005-2013	
Overall hospital admission rates (Including maternity-related admission)	0.3	-1.7	-
Ages			<0.0001
15-29	1.3	-2.1	
30-44	-0.1	-1.8	
45-59	-0.9	-2.1	
60 and above	0	-4.2	
Gender			<0.0001
Male	0.3	-1.4	
Female	0.3	-2	
Education			<0.0001
No qualifications	-2	-2.4	
Pre-elementary school	0.1	-1.6	
Elementary school	0.8	-1.2	
Secondary school	0.8	-2.1	
Vocational qualification	1.3	-2	
Degree or equivalent	-0.5	-1.3	
Occupational classes			<0.0001
Outside the workforce	0.4	-2.9	
Elementary occupations	0.7	-1.7	
Agricultural and fishery	0.9	-2.4	
Semi-routine and routine occupations	-0.5	-2.3	
Service occupations	-0.4	-1.1	
Manager and professionals	-0.3	-2.1	
Income quintiles			<0.0001
Bottom	-0.2	-0.5	
Second	0.6	2.9	
Top	-0.3	-1.9	
Region of residences			
Bangkok	-0.8	-0.4	<0.0001
Central (excluding Bangkok)	-0.5	-1.8	
North	1.5	-2.4	
Northeast	0.7	-2	
South	0.2	-0.6	

[1] Based on row percentage.

[2] Chi-square for the test of change, statistical significance at p value <0.05.

3. The utilisation of public hospitals increased dramatically after the termination of co-payment

The increase in the use of public hospitals occurred clearly in those in the second income quintile and those with highest degrees in pre-elementary school (See Figure 2). Since the elimination of co-payment provides more opportunities in access for those in lower SES position, those with lower education and income tend to choose public hospitals that have more capacity than community hospitals as their main providers. It should also be noted that the termination of co-payment model seems to be associated with increasing hospitalisation of the higher SES group in community hospitals (See Figure 1). In this regard, the goal of UCS to make a gate keeper or getting people to have health services close to their area of residences seems to meet a partial success, though only for those in higher SES.

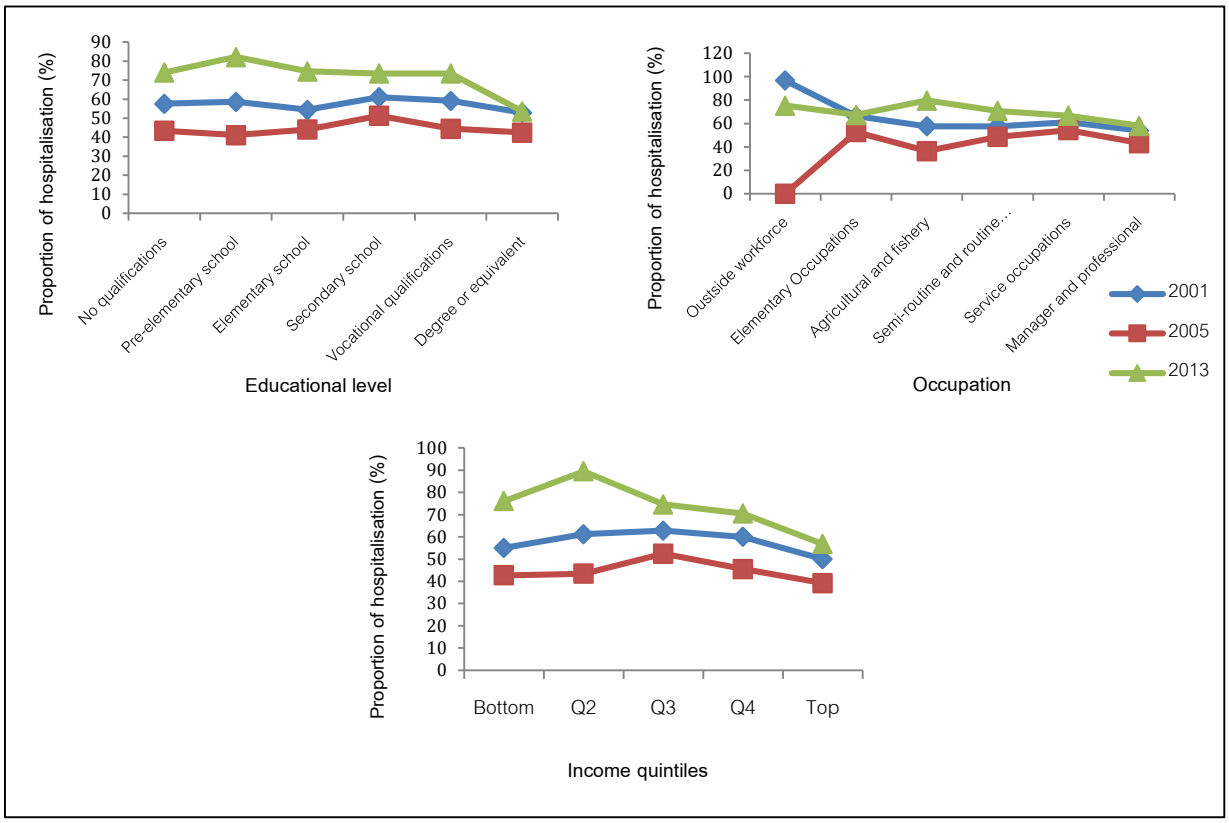

Figure 2 The distribution of hospitalisation in public hospitals by socioeconomic status-related characteristics between 2001 and 2013

CONCLUSION

Based on all findings of this study, it is reasonable to conclude that the termination of co-payment in 2006 seems to be associated with the increase in the inpatient care's access in the higher extent than the implementation of UCS between 2001 and 2005. The new challenges, however, arises from the increase in healthcare's access as well, especially in the utilisation of healthcare in public

hospitals (See Thoresen and Fielding, 2011). Future studies, then, are required to address these barriers of access in order to sustain and improve health care access of Thai citizens in the future

REFERENCES

Bartley, M. 2004. **Health inequality: an introduction to theories, concepts and methods**. Cambridge: Polity Press.

Evans, D. B., R. Marten and C. Etienne. 2012. Universal health coverage is a development issue. **Lancet** 380: 864-865.

Graham, H. 2007. **Unequal lives: health and socioeconomic inequalities**. Maidenhead: Open University Press.

Kutzin, J. 2013. Health financing for universal coverage and health system performance: concepts and implications for policy. **Bulletin of the World Health Organization** 91: 602-611.

Limwattananon, S., V. Tangcharoensathien, K. Tisayaticom, T. Boonyapaisarncharoen and P. Prakongsai. 2012. Why has the universal coverage scheme in Thailand achieved a pro-poor public subsidy for health care. **BMC Public Health** 12(Suppl 1): S6.

Lynch, J. and Kaplan, G. 2000. Socioeconomic position. In: Berkman, L. and Kawachi, I. (eds.) **Social epidemiology**. Oxford: Oxford University Press, 13-30.

Palmer, M. G. 2014. Inequalities in universal health coverage: evidence from Vietnam. **World development** 64: 384-394.

Pitayaransarit, S. 2010. **The introduction of the universal coverage of health care policy in Thailand: policy responses**. National Health Security Office, Bangkok.

Tangcharoensathien, V., S. Pitayarangsit, W. Patcharanarumol, P. Prakongsai, H. Sumalee, J. Tosaguan and A. Milles. 2013. Promoting universal financial protection: how the Thai universal coverage scheme was designed to ensure equity. **Health Research Policy and Systems** 11: 25.

Thoresen, S. H. and A. Fielding. 2011. Universal health care in Thailand: concerns among the health care workforce. **Health policy** 99: 17-22.

World Health Organization (WHO). 2010. **The World Health Report 2010: Health Systems Financing: The Path to Universal Coverage**. WHO Press, Geneva.

นวหรคุณ ในทรรศนะของพระพุทธศาสนาและการแพทย์แผนโบราณ

Navaharaguna in the View of Buddhism and Ancient Traditional Medicine

ธนิษฐา ทรรพนันทน์[1*]

Thanitha Darbanandana[1*]

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับนวหรคุณในทรรศนะของพระพุทธศาสนาและการแพทย์แผนโบราณ การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร ผลการวิเคราะห์เนื้อหาพบว่า แนวคิดในเรื่องของนวหรคุณ หรือพระพุทธคุณ 9 ประการ ในทรรศนะของพระพุทธศาสนาคือ คุณลักษณะเฉพาะของพระอรหันต์ที่เป็นพระพุทธเจ้าเท่านั้น ในขณะที่การแพทย์แผนโบราณ นวหรคุณอาจถูกเรียกในชื่ออื่น เช่น บทอิติปิโส 9 ห้อง หรือหัวใจพระคาถาอิติปิโส แพทย์แผนโบราณจะใช้บทนวหรคุณนี้เป็นคาถาในการเสกยา ใช้คาถาร่วมกับการนวด การทำยันต์ และอาถรรพเวท โดยหัวใจพระคาถาที่ใช้มีทั้งแบบ 10 พระคาถา และ 9 พระคาถา ซึ่งไม่มีความแตกต่างกัน อย่างไรก็ตาม ควรจะได้มีการเปลี่ยนการใช้คำจากนวหรคุณ เป็นนวารหาทิคุณ หรือนวารหคุณ หรือนวรหคุณแทน เพื่อความถูกต้องทั้งความหมายและหลักบาลีไวยากรณ์ นอกจากนี้ผลการวิเคราะห์ยังแสดงให้เห็นว่าการใช้นวหรคุณในการแพทย์แผนโบราณด้านต่างๆ มีพื้นฐานที่สำคัญจากคัมภีร์พระพุทธศาสนา โดยไม่มีความขัดแย้งกันหรือดัดแปลงให้ผิดเพี้ยนไปแต่อย่างใด

ABSTRACT

This research objective is to analyze the concept of Navaharaguna in the view of Buddhism and ancient traditional medicine. This research is a documentary research. Through the content analysis, it has been found that the concept of Navaharaguna or the nine virtues of Buddha is the specific attribute of the Arahanta, who is the Buddha. According to the ancient traditional medicine scriptures, Navaharaguna has been mostly called “the 9 rooms of Itipiso” or “the heart spells of Itipiso” be used with the medicine, to be used together with ancient traditional massage and to be used as a spell for making the talisman and in the magic spells. The ancient traditional doctors used both the 10 spells and 9 spells, which were not different power. However, it should be called Navārahadiguna or Navārahaguna or Navarahaguna instead of Navaharaguna for the correct meaning and the Pali grammar. The analysis also shows that the use of Navaharaguna in ancient traditional medicine in various areas is based on Buddhist scriptures without any conflict or modification to deviate in any way.

Keywords : Navaharaguna, Nine Virtues of Buddha, Buddhism and Ancient Traditional Medicine

e-mail address : **dr.athaimed@gmail.com**

[1] สาขาวิชาพระพุทธศาสนา คณะบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กรุงเทพฯ 10200

[1] Department of Buddhist Study, Graduate School, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Bangkok 10200

คำนำ

นวหรคุณ เป็นคำที่เลือนมาจากคำว่า นวารหาทิคุณ (พระพรหมคุณาภรณ์, 2556) หมายถึง พุทธคุณ 9 ประการ เป็นคุณสมบัติของผู้เป็นพระอรหันต์ที่เป็นพระพุทธเจ้า 9 ประการ มีอรหังเป็นต้น มีภควาเป็นที่สุด ซึ่งคุณสมบัตินี้ปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎกหลายแห่งด้วยกัน แสดงให้เห็นว่านวหรคุณนี้เป็นคุณสมบัติที่มีความสำคัญมากที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามีพระประสงค์ให้พุทธสาวกได้เจริญรอยตามเพื่อจะได้บรรลุถึงซึ่งความพ้นทุกข์คือพระนิพพาน ด้วยการเจริญชีวิตตามอริยมรรคมีองค์ 8 อันเป็นหัวใจสำคัญที่สุดของพระพุทธศาสนาเถรวาท การเจริญชีวิตตามอริยมรรคมีองค์ 8 นั้น เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า มัชฌิมาปฏิปทา สามารถกล่าวสรุปย่อลงได้ในไตรสิกขา ได้แก่ ศีล สมาธิ ปัญญา นั่นเอง (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์, 2559)

จากคุณสมบัติที่สำคัญของนวหรคุณดังกล่าว การแพทย์แผนโบราณจึงได้นำนวหรคุณมาประยุกต์ใช้ในการแพทย์แผนโบราณแบบต่างๆ ประกอบด้วยการใช้ทำยาแผนโบราณ การใช้กับการนวดแผนโบราณ และการใช้ในลักษณะของพระคาถา ไสยศาสตร์ รวมทั้งพระเวท จึงเป็นแรงจูงใจให้ผู้วิจัยสนใจค้นคว้าศึกษาถึงคุณลักษณะของนวหรคุณ ในทรรศนะของพระพุทธศาสนาและแนวทางการนำไปใช้ในด้านการแพทย์แผนโบราณในลักษณะต่างๆ ว่ามีความสอดคล้องหรือขัดแย้งกันหรือไม่ เพื่อเป็นการอนุรักษ์ศาสตร์การแพทย์แผนโบราณให้คงอยู่กับสังคมไทยตลอดไป

อุปกรณ์และวิธีการ

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยค้นคว้าเอกสารตามลำดับดังนี้

1. รวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่างๆ ได้แก่ พระไตรปิฎก ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อรรถกถาแปล ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ฎีกา ปกรณ์วิเสส และเอกสารต่างๆ เกี่ยวกับนวหรคุณ

2. เก็บรวบรวมข้อมูลจากคัมภีร์แพทย์แผนโบราณ หมายถึง คัมภีร์แพทย์แผนไทย โดยเน้นเฉพาะคัมภีร์เวชศาสตร์ฉบับหลวง ส่วนแผนนวดวัดโพธิ์ คัมภีร์ไสยศาสตร์ คัมภีร์พระเวท และการใช้นวหรคุณในพิธีกรรมแผนโบราณ

3. วิเคราะห์ด้านเนื้อหา เกี่ยวกับคุณลักษณะของนวหรคุณจากคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาทและคัมภีร์แพทย์แผนโบราณ โดยนำเสนอเป็นความเรียง

ผลการศึกษา

1. คุณลักษณะของ นวหรคุณ ในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา

นวหรคุณ หรือพุทธคุณ 9 ประการ เป็นคุณสมบัติเฉพาะของพระอรหันต์ผู้เป็นพระพุทธเจ้าเท่านั้น พระพุทธรักขิตาจารย์ (2560) กล่าวว่าในบรรดาพระพุทธคุณเหล่านั้นเป็นสิ่งที่ไม่พึงคิด หมายถึงมีความเป็นอจินไตย (อจินฺติโย) เพราะเหตุที่พระพุทธคุณนั้นละเอียดอ่อนกำหนดประมาณมิได้ แต่มิได้หมายความว่า ไม่ให้ปุถุชนระลึกถึงพระคุณของพระพุทธเจ้า เพียงแต่ไม่ควรคิดเปรียบเทียบกับสิ่งใด เพราะเป็นสิ่งที่ไม่มีคู่เทียบ ไม่มีทั่วไปในบุคคลอื่น เพราะไม่สามารถจะหาพระพุทธคุณใดจากที่ใดหรือจากบุคคลใดแม้แต่พระปัจเจกพุทธเจ้าที่จะบริสุทธิ์ยิ่งกว่าพระพุทธคุณของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเลยทั้งในปัจจุบัน ในอดีต หรือในอนาคต พระพุทธคุณ 9 ประการนี้ โดยมติของโบราณาจารย์ทั่วไปถือว่าประกอบด้วยพระบาลี 9 บท คือ 1) อรหำ 2) สมฺมาสมฺพุทฺโธ 3) วิชฺชาจรณสมฺปนฺโน 4) สุคโต 5) โลกวิทู 6) อนุตฺตโร ปุริสทมฺมสารถิ 7) สตฺถา เทวมนุสฺสานำ 8) พุทฺโธ 9) ภควา (วิ.มหา. (บาลี) 1/1/1) ยกเว้นเฉพาะในหนังสือพระคัมภีร์วชิรสารัตถสังคหะ (พระสิริรัตนปัญญาเถระ, 2556) เท่านั้นที่กล่าวว่า “ยสฺส ทสกฺขรา อสำ วิสุโล อ ปุ ส พุ ภ วจสา ปคุณา ตฺวตฺโถ มนสา โส สุขำ ลภิ” จึงทำให้มีอักขระ 10 ตัว คือ อ สำ วิ สุ โล อ ปุ ส พุ ภ และได้บัญญัตินามเป็น “ทสอรหาทิคุณ” แปลว่า “พระคุณมีอรหำ เป็นต้น 10 ประการ” ประกอบด้วย

อ เป็นอักขระจากพระพุทธคุณบท อรหำ

สำ เป็นอักขระจากพระพุทธคุณบท สมฺมาสมฺพุทฺโธ

วิ เป็นอักขระจากพระพุทธคุณบท วิชฺชาจรณสมฺปนฺโน

สุ เป็นอักขระจากพระพุทธคุณบท สุคโต

โล เป็นอักขระจากพระพุทธคุณบท โลกวิทู

อ เป็นอักขระจากพระพุทธคุณบท อนุตฺตโร

ปุ เป็นอักขระจากพระพุทธคุณบท ปุริสทมฺมสารถิ

ส เป็นอักขระจากพระพุทธคุณบท สตฺถา เทวมนุสฺสานำ

พุ เป็นอักขระจากพระพุทธคุณบท พุทฺโธ

ภ เป็นอักขระจากพระพุทธคุณบท ภควา

ทั้งนี้ อักขระที่กำหนดเป็นพระพุทธคุณ 9 ประการ จึงประกอบด้วย อ สำ วิ สุ โล ปุ ส พุ ภ โดยรวมบทพระพุทธคุณ “อนุตฺตโร” เข้ากับพระพุทธคุณ “ปุริสทมฺมสารถิ” แปลว่า “ทรงเป็นผู้ฝึกบุรุษที่ควรฝึก ไม่มีผู้ฝึกอื่นยิ่งกว่า” พระพุทธคุณ 9 ประการนี้บัญญัตินามไว้ว่า “นวหรคุณ” หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า นวารหาทิคุณ บางทีเลือนมาเป็น นวารหคุณ (พระพรหมคุณาภรณ์, 2556) แปลว่า คุณของพระพุทธเจ้าผู้เป็นพระอรหันต์ 9 ประการ อย่างไรก็ตาม ในคัมภีร์วิสุทธิมรรค พระพุทธโฆษาจารย์ก็ได้อธิบายไว้ทั้งสองแบบคือ อธิบายแยกบทและอธิบายรวมบท โดยกล่าวว่า บทว่า “อนุตฺตโร” กับบทว่า “ปุริสทมฺมสารถิ” เป็นบทที่มีความหมายอย่างเดียวกัน (พระพุทธโฆสเถระ, 2556) เพราะสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงสอนบุรุษที่ควรฝึกทั้งหลายให้สำนึกได้อย่างยอดเยี่ยม (วิสุทธิ. ฎีกา (ไทย) -/139/297) ดังนั้น การกำหนดพระคุณของพระพุทธเจ้าจะเป็น 9 หรือ 10 ก็ได้ความหมายอย่างเดียวกันพุทธคุณ 9 ประการ นี้ ปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎกหลายแห่งด้วยกันนับตั้งแต่พระวินัยปิฎก

มหาวิภังค์ ภาค 1 ในเวรัญชกัณฑ์ เป็นต้น และปฐมวิภังคสูตร เป็นที่สุด (วิ.มหา. (ไทย) 1/1/1, สำ.ม. (ไทย) 19/479/287) โดยมีความหมายของพระพุทธคุณ 9 ประการ อธิบายจำแนกแต่ละประการโดยย่อ ดังนี้

คำว่า อรหำ หรือพระอรหันต์ เป็นคำที่ใช้เฉพาะพระพุทธเจ้าเท่านั้น ส่วนพระสาวกที่เป็นพระอรหันต์นั้นจะใช้ว่า อรหา (พระธรรมกิตติวงศ์, 2550) อรหำ จึงเป็นพระเนมิตกนาม หมายถึงนามที่ตั้งขึ้น หรือกำหนดขึ้นตามเหตุปัจจัย คือตั้งตามลักษณะหรือคุณสมบัติพิเศษของผู้นั้น เนมิตกนาม จัดเป็นนามพิเศษเฉพาะตัวของผู้นั้นของพระพุทธเจ้า ในอรรถกถา สมันตปาสาทิกา (วิ.มหา.อ. (ไทย) 1/1/143-164) ได้อธิบายไว้ว่า สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ชื่อว่าเป็นพระอรหันต์เพราะทรงประกอบด้วยเหตุ 5 ประการ ได้แก่ เป็นพระอรหันต์ เป็นผู้บริสุทธิ์ไกลจากกิเลส ทำลายกำแห่งสังสารจักรแล้ว เป็นผู้ควรแนะนำสั่งสอนผู้อื่น ควรได้รับความเคารพบูชา เป็นต้น 2) สมฺมาสมฺพุทฺโธ เป็นผู้ตรัสรู้ชอบเองโดยไม่มีใครเป็นผู้สอน 3) วิชฺชาจรณสมฺปนฺโน คือเป็นผู้ถึงพร้อมด้วยวิชชา 3 วิชชา 8 และจรณะ 15 ประการ (วิชชา 3 ดูรายละเอียดในภยเภรวสูตร, ม.มู. (ไทย) 12/34-86/33-44; วิชชา 8 ดูรายละเอียดในอัมพัฏฐสูตร, ที.สี. (ไทย) 9/279/100; จรณะ 15 ดูรายละเอียดในเสขปฏิปทาสูตร, ม.ม. (ไทย) 13/22-30/24-34) 4) สุคโต เป็นผู้เสด็จไปดีแล้ว เสด็จไปสู่สถานที่ดีและตรัสไว้โดยชอบ 5) โลกวิทู เป็นผู้รู้แจ้งโลกทั้ง 3 คือทรงรู้แจ้งสภาวะอันเป็นคติธรรมดาแห่งโลก คือสังขารทั้งหลายทรงหยั่งทราบอัธยาศัยสันดานแห่งสัตว์โลกทั้งปวง ผู้เป็นไปตามอำนาจแห่งคติธรรมดาโดยถ่องแท้ เป็นเหตุให้ทรงดำเนินพระองค์เป็นอิสระ พ้นจากอำนาจครอบงำแห่งคติธรรมดานั้น และทรงเป็นที่พึ่งแห่งสัตว์ทั้งหลายผู้ยังจมอยู่ในกระแสโลกได้ 6) อนุตฺตโร ปุริสทมฺมสารถิ คือทรงเป็นผู้ฝึกเวไนยสัตว์ที่สมควรฝึกได้โดยไม่มีผู้อื่นเทียบได้กับพระองค์ 7) สตฺถา เทวมนุสฺสานำ เป็นพระบรมศาสดาผู้ให้โอวาทและพร่ำสอนเหล่าเวไนยสัตว์ทั้งที่เป็นเทวดา มาร พรหม และมนุษย์ทั้งหลาย รวมทั้งเดรัจฉานทั้งหลายด้วย 8) พุทฺโธ คือทรงเป็นผู้รู้ ผู้ตื่น และผู้เบิกบานแล้ว ทรงเป็นผู้รู้อริยสัจ 4 ทรงตื่นเองจากความเชื่อถือและข้อปฏิบัติทั้งหลายที่ถือกันมาแบบไม่ถูกต้องด้วย ทรงปลุกผู้อื่นให้พ้นจากความหลงงมงายด้วย ดังนั้น พระองค์จึงไม่ติด ไม่หลง ไม่ห่วงกังวลในสิ่งใด จึงมีพระทัยเบิกบาน บำเพ็ญพุทธกิจได้ถูกต้องบริบูรณ์โดยถือธรรมเป็นประมาณ 9) ภควา คือทรงเป็นครูชั้นประเสริฐ และทรงเป็นผู้มีโชคคือ ทรงทำลายกิเลสประกอบด้วยภคธรรมทั้ง 6 ประการ คือ ความเป็นใหญ่เหนือจิตของตน โลกุตตรธรรม ยศ สิริ ความสำเร็จประโยชน์ตามต้องการ และความเพียร (ที.ปา. (ไทย) 11/6/6)

2. การนำนวหรคุณมาใช้ในการแพทย์แผนโบราณ

จากคุณลักษณะของนวหรคุณในคัมภีร์พระพุทธศาสนาดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น แพทย์แผนโบราณได้นำมาประยุกต์ใช้ในการแพทย์แผนโบราณแบบต่างๆ ประกอบด้วย การใช้ทำยาแผนโบราณ การใช้กับการนวดแผนโบราณ และการใช้ในลักษณะของพระคาถา พระเวท หรือไสยศาสตร์ ดังนี้

ในการแพทย์แผนโบราณ มียาแผนโบราณขนานหนึ่งชื่อ ยาแก้วนวหรคุณ ไม่ปรากฏผู้คิดค้นตำรับ ซึ่งใช้คุณสมบัติของพุทธคุณ 9 ในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา (เทพย์ สาริกบุตร, 2552ก) มีสรรพคุณคือ เป็นยารุคุณ (คุณ หมายถึง การใช้วิธีการทางไสยศาสตร์ทำร้ายผู้ที่เป็นศัตรู เรียกว่าการกระทำคุณไสย ผู้ถูกกระทำเรียกว่า ถูกคุณ) แก้ไข้เรื้อรัง แก้กระทำคุณผี ไล่ผีที่สิงอยู่ในคนได้ แก้ไข้คลั่งเพ้อเป็นบ้า แก้ไข้ตัวร้อน แก้คุณคน คุณชมบ (ผีผู้หญิงที่ตายในป่าและสิงอยู่ในบริเวณที่ตาย มีรูปเห็นเป็นเงาๆ แต่ไม่ทำอันตรายใคร บางพื้นที่เรียก ฉมบ หรือทมบ) คุณผีปอบ ตัดรากฝีในท้อง ฝีในกระดูก แก้พรายเลือดพรายลมอันกระทำให้เสียดแทงตามตัว แก้ลมเพลมพัด แก้พิษฝีหัวคว่ำ หัวหงาย พิษฝีดาษได้ นอกจากยาแก้วนวหรคุณแล้ว นวหรคุณยังถูกใช้ในการนวดแผน

โบราณ โดยกำหนดจิตและคำภาวนาไปตาม นวทวาร (สุวินันท์, 2548) ของผู้เป็นหมอนวดแผนโบราณ เพื่อสร้างความแข็งแกร่งให้กับฐานจิตของหมอนวดแผนโบราณ และใช้ปรุงอารมณ์ส่งเป็นพลังงานเข้าสู่ผู้ป่วยในระหว่างการนวด ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการนวดรักษาให้ดียิ่งขึ้น จุดนวทวาร หรือจักรนี้เป็นที่ตั้งของธาตุทั้ง 4 สลับหมุนเวียนกันในลักษณะที่เป็นไฟ ดิน-น้ำ ลม (อนุโลม) และ น้ำ ลม-ดิน ไฟ (ปฏิโลม) จนเกิดสภาวะของจิตที่เคลื่อนไปตามจักรทั้ง 9 ในลักษณะทั้งคว่ำจักรและหงายจักร ซึ่งเป็นที่มาของการเข้าจักรสุกิตติมา ตามแนวทางของสมเด็จพระ อริยวงษญาณ สมเด็จพระสังฆราช (สุก ญาณสังวโร) การเข้าจักรสุกิตติมา ตามแนวทางของสมเด็จพระ อริยวงษญาน สมเด็จพระสังฆราช (สุก ญาณสังวโร) นั้น เป็นไปเพื่อให้เกิดสมาธิอันสงบ เกิดปัญญา จำแม่น และที่สุดคือสลายวงจรปฏิจจสมุปบาท ละความยึดมั่นถือมั่นในตัวตน ประกอบด้วยพระคาถา 8 บท ได้แก่ สุกิตติมา สุภาจาโร สุสีลวา สุปากโต ยสสฺสิมา วสิทธิโร เกสโรวา อสัมภิโต รายละเอียดของการเข้าจักรสุกิ ตติมาดูได้ในพระครูสิทธิสังวร (2557)

ในส่วนของพิธีกรรมทางไสยศาสตร์ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการแพทย์แผนโบราณนั้น พระคาถานวหรคุณจะใช้บทอิติปิโส 9 ห้อง หรือ หัวใจพระคาถา อะ สัง วิ สุ โล ปุสะ พุ ภะ เป็นหลัก (อาจารย์ญาณโชติ, 2550) และมีบทอิติปิโสแก้นะวะหอระคุณด้วย คำว่า บทแก้ หมายถึงเพิ่มเติม คล้ายกับคำอธิบายขยายความแบบอรรถกถาที่ใช้อธิบายพระไตรปิฎก ทั้งนี้ การสวดพระคาถานวหรคุณทำให้เกิดสมาธิกับแพทย์ในการเสกยาและทำให้ยามีฤทธิ์แรงขึ้น นอกจากนี้ การสวดภาวนาทั้งตัวแพทย์และผู้ป่วยยังเกิดสมาธิ เป็นพลังในการรักษาโรคด้วยการใช้จิต และเมื่อสวดอย่างสม่ำเสมอจะทำให้สุขภาพแข็งแรง คุณไสยทำอันตรายไม่ได้ และเป็นเมตตามหานิยม พระคาถานวหรคุณยังถูกใช้ในด้านการเขียน หรือจารยันต์ สักยันต์ ลงตะกรุด และลงผ้าประเจียด เรียกว่า ยันต์พระเนาวหรคุณ ให้คุณทางด้านคงกระพัน (เทพย์ สาริกบุตร, 2552ข) ยังสามารถใช้ในทางอาถรรพเวท ซึ่งจัดเป็นคัมภีร์พระเวทอีกคัมภีร์หนึ่ง ที่รวบรวมเพิ่มเติมขึ้นภายหลังจากคัมภีร์ไตรเพท (สามเวท ยชุรเวท ฤคเวท) ของศาสนาพราหมณ์ คัมภีร์อาถรรพเวทเป็นพระเวทที่ประกอบด้วยคาถาอาคม มนต์ และเลขยันต์ที่ศักดิ์สิทธิ์ต่างๆ โดยการใช้งานในทางอาถรรพเวท จะใช้แก้คดีความกรณีที่ถูกกระทำย่ำยีแบบไม่มีมูล หรือต้องการให้คดีความสูญสลายไปได้ (เทพย์ สาริกบุตร, 2552ค)

สรุป

จากการวิเคราะห์เนื้อหาทั้งหมด สรุปได้ว่าพระพุทธคุณ 9 ประการนี้เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า นวารหาทิคุณ ซึ่งมาจากคำว่า นว+อรห+อาทิ+คุณ = นวารหาทิคุณ ซึ่งเมื่อแยกตามความหมายแล้ว นว = จำนวนเก้า (9) หรือใหม่ อรห = อรหันต์ อาทิ = ต้น หรือเป็นเบื้องต้น ข้อต้น ทีแรก สิ่งแรก คุณ = ความดี เมื่อแปลย้อนจากท้ายมาหน้า และแปลคำวิเศษณ์ก่อนคำนาม จึงหมายถึง “พระอรหันต์” แต่ในที่นี้มิได้หมายถึงอริยบุคคลผู้บรรลุอรหัตผลโดยทั่วไป แต่หมายถึง “พระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า” เท่านั้น ซึ่งเป็นคุณสมบัติเฉพาะ ส่วน “นวารหคุณ” คือคำที่กร่อนลงจากคำเต็มคือ นวารหาทิคุณ โดยตัดคำว่า อาทิ ในคำออกแล้วแต่ยังไม่เสียความ เมื่อนานเข้าเสียงสนธิที่เกิดจาก นวะ+อรหะ ที่ต้องอ่านว่า นวารหะ และกร่อนลงจนกลายเป็นคำว่า “นวรหคุณ” ขึ้นมาอีกคำหนึ่ง แต่ด้วยกาลเวลาที่ยาวนาน ประกอบกับบุคคลส่วนใหญ่ไม่มีความรู้ทางรากศัพท์ภาษาบาลี จึงทำให้คำนี้เลือนไปเป็นนวหรคุณและใช้กันอย่างติดปาก แต่ไม่มีความหมายเพราะหากจะอธิบายรูปศัพท์ของ นวหรคุณ จะได้ดังนี้ นว = จำนวนเก้า หรือใหม่ หรคุณ = จำนวนวันตั้งแต่แรกตั้งศักราชมา หรือเรียกชาดสีแดงเสนว่า ชาด

หรคุณ จึงทำให้แปลไม่ได้ความ ดังนั้น เพื่อความถูกต้องตามหลักวิชาการแล้ว ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ควรจะได้มีการเปลี่ยนการใช้คำนี้จากนวหรคุณ เป็นนวารหาทิคุณ หรือนวารหคุณ หรือนวรหคุณแทน เพื่อความถูกต้องทั้งความหมายและหลักบาลีไวยากรณ์

ส่วนคุณลักษณะของนวหรคุณ ในคัมภีร์แพทย์แผนโบราณนั้นจะใช้บทอิติปิโส 9 ห้อง หรือหัวใจพระคาถา ในด้านต่างๆ ได้แก่ การทำยาแผนโบราณ ชื่อยาแก้วนวหรคุณ ซึ่งใช้คุณสมบัติของพุทธคุณ 9 และพระคาถาอื่นๆ ในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาเถรวาท แต่เป็นที่น่าสังเกตว่า ในฝอยท้ายตำรับยาแก้วนวหรคุณนั้น ท่านได้อธิบายเพิ่มเติมว่า ยานี้ถือกำเนิดขึ้นครั้งแรกในสมัยพุทธกาล โดยสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงประทานยานี้ให้ชาวเมืองเวสาลีเนื่องจากมีโรคห่าระบาด ทำให้ชาวเมืองล้มตายไปเป็นอันมาก แต่เมื่อได้ตรวจสอบในพระไตรปิฎกและอรรถกถาแล้ว กลับไม่พบเรื่องราวนี้ (ขุ.ขุ. (ไทย) 25/1-3/9, ขุ.ขุ.อ. (ไทย) -/17/235-239) จึงเป็นไปได้ว่าในฝอยท้ายตำรายานั้นเป็นเพียงตำนานที่สร้างความน่าเชื่อถือให้กับตัวยา หรืออาจมีความคลาดเคลื่อนจากการคัดลอกมาหลายยุคหลายสมัยก็เป็นได้

นอกจากยาแก้วนวหรคุณแล้ว นวหรคุณยังถูกใช้ในการนวดแผนโบราณ โดยกำหนดจิตและคำภาวนาไปตามนวทวารของผู้เป็นหมอนวดแผนโบราณ เพื่อสร้างความแข็งแกร่งให้กับฐานจิตของหมอนวดแผนโบราณ และใช้ปรุงอารมณ์ส่งเป็นพลังงานเข้าสู่ผู้ป่วยในระหว่างการนวด ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการนวดรักษาให้ดียิ่งขึ้น ในส่วนของพิธีกรรมทางไสยศาสตร์ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการแพทย์แผนโบราณนั้น พระคาถานวหรคุณถูกใช้ในการสวดภาวนา และเมื่อสวดอย่างสม่ำเสมอจะทำให้สุขภาพแข็งแรง คุณไสยทำอันตรายไม่ได้ และเป็นเมตตามหานิยม พระคาถานวหรคุณยังถูกใช้ในด้านการเขียนยันต์ จารยันต์ สักยันต์ ลงตะกรุด และลงผ้าประเจียด เรียกว่า ยันต์พระเนาวหรคุณ และใช้แก้คดีความในกรณีที่ไม่มีความผิดในทางอาถรรพเวท นอกจากนี้จากการวิเคราะห์เนื้อหาเกี่ยวกับพระคาถานวหรคุณ ยังพบความแตกต่างของพระคาถาแบบเต็มที่ปรากฏในตำราที่เทพย์ สาริกบุตร ได้รวบรวมและเรียบเรียงไว้ คือมีทั้งพระบาลี 9 บท ตามบทนวหรคุณ และพระบาลี 10 บท ตามบททสอรหาทิคุณ แต่อย่างไรก็ตามในวิสุทธิมรรคฎีกา (วิสุทฺธิ.ฎีกา (ไทย) -/139/297) ได้กล่าวไว้แล้วว่าไม่มีความแตกต่างกัน แสดงให้เห็นว่าการใช้นวหรคุณในการแพทย์แผนโบราณด้านต่างๆ มีพื้นฐานที่สำคัญจากคัมภีร์พระพุทธศาสนา โดยไม่มีความขัดแย้งกันหรือดัดแปลงให้ผิดเพี้ยนไปแต่อย่างใด

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณ คุณวุฒินันท์ ป้องป้อม นิสิตปริญญาโท สาขาพระพุทธศาสนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่ตรวจสอบความถูกต้องของพระคาถาทุกบท สำหรับการวิจัยในครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

เทพย์ สาริกบุตร (รวบรวมและเรียบเรียง). 2552ก. **พระคัมภีร์พระเวท ฉบับปฐมบรรพ**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท.

_____ (รวบรวมและเรียบเรียง). 2552ข. **พระคัมภีร์พระเวท ฉะบับจัตตุถบรรพ**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท.

เทพย์ สาริกบุตร (รวบรวมและเรียบเรียง). 2552ค. **พระคัมภีร์พระเวท ฉะบับปัญจมบรรพ**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท.

พระครูสิทธิสังวร (วีระ ฐานวีโร). 2557. **มหัศจรรย์กำหนดจิต เดินธาตุ รักษาโรค**. นนทบุรี: สำนักพิมพ์สัมปชัญญะ.

พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเดโช) รวบรวมและแปล. 2550. **พจนานุกรมเพื่อการศึกษาพุทธศาสน์ ชุดศัพท์วิเคราะห์**. กรุงเทพมหานคร: เลี่ยงเชียง.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). 2556. **พจนานุกรมพุทธศาสน์ฉบับประมวลศัพท์**. พิมพ์ครั้งที่ 21. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม.

พระพุทธโฆสเถระ รจนา, สมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร) แปลและเรียบเรียง. 2556. **คัมภีร์วิสุทธิมรรค**. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ธนาเพรส จำกัด.

พระพุทธรักขิตาจารย์ รจนา, รังษี สุทนต์ และคณะ แปล. 2560. **ชินาลังการฎีกา**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระสิริรัตนปัญญาเถระ รจนา, นาวาเอก (พิเศษ) แย้ม ประพัฒน์ทอง แปล. 2556. **พระคัมภีร์วชิรสารัตถสังคหะ**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: เปี่ยมศิลป์ กราฟฟิคอาร์ต.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 2539. .**พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

_____. 2556. **อรรถกถา แปล ชุด 55 เล่ม ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

_____. 2553. **วิสุทธิมรรคฎีกา ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต). 2559. **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ 34. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา.

สุวินันท์. **เส้นสิบพิสดาร** [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: http:// www.palungjit.org/attachments/**เส้นสิบพิสดาร** [8 พฤษภาคม 2560].

อาจารย์ญาณโชติ (ชัยมงคล อุดมทรัพย์). 2550. **คัมภีร์ไสยศาสตร์ฉบับสมบูรณ์**. กรุงเทพมหานคร: ศิลปาบรรณาคาร.

การเตรียมความพร้อมของแรงงานนอกระบบเพื่อการเป็นผู้สูงอายุที่มีพฤฒพลัง

Informal Workers' Preparation for Active Ageing

นฤมล นิราทร[1*]

Narumol Nirathron[1*]

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้นำเสนอการเตรียมความพร้อมของแรงงานนอกระบบเพื่อการเป็นผู้สูงอายุที่มีพฤฒพลัง กรอบแนวคิดการศึกษามาจากการบูรณาการแนวคิดพฤฒพลังขององค์การอนามัยโลกและวาระงานที่มีคุณค่าขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ กลุ่มตัวอย่าง 750 คน ได้แก่ แรงงานภาคเกษตร ผู้รับงานไปทำที่บ้าน และผู้ค้าแผงลอย อายุระหว่าง 45 - 60 ปี ในกรุงเทพมหานครและสี่จังหวัดในสี่ภาค ซึ่งเลือกโดยการสุ่มแบบบังเอิญ การศึกษาพบว่าแรงงานได้รับบริการที่สนับสนุนการเตรียมความพร้อมด้านสุขภาพและการมีส่วนร่วมทางสังคมมากกว่าด้านการมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจและความมั่นคง ส่วนการปฏิบัติตนของแรงงานด้านเศรษฐกิจสนับสนุนการเตรียมความพร้อมมากกว่าการปฏิบัติตนด้านสุขภาพ จากผลการศึกษา ข้อเสนอแนะหลักมีดังนี้ 1) ให้ความสำคัญต่อมาตรการเพื่อบรรลุวาระงานที่มีคุณค่า เพื่อสนับสนุนการเตรียมความพร้อมของแรงงาน 2) สนับสนุนให้เกิดความตระหนักในเรื่องสุขภาพ และ 3) สร้างความตระหนักว่าการเตรียมการเป็นผู้สูงอายุที่มีพฤฒพลังเป็นความรับผิดชอบของทั้งแรงงานและรัฐ

ABSTRACT

This research presents findings on the informal workers' preparation for active ageing. The concept of Active Ageing by the World Health Organization and the International Labour Organization's Decent Work agenda are integrated as a conceptual framework. A total 750 samples of agricultural workers, homeworkers and street vendors who are 45 - 60 years of age are selected by means of accidental sampling from Bangkok and four provinces in four regions. Study finds that workers received services related to health and social participation than services in economic participation and security. Workers' practices in the aspect of economic support preparation than practices in the aspect of health. Major recommendations are: 1) Strengthen measures to achieve decent work to enable workers to better prepare for active ageing; 2) Promote health awareness among workers; and 3) Raise awareness that preparation for active ageing is a joint responsibility of workers and the government.

Key words: active ageing, decent work and preparation for active ageing

* Corresponding author; e-mail address: narumolnira@hotmail.com

[1]คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2 ถนนพระจันทร์ เขตพระนคร กรุงเทพฯ 10200

[1]Faculty of Social Administration, Thammasat University, 2 Prachan Rd., Bangkok 10200

คำนำ

การเพิ่มขึ้นของจำนวนผู้สูงอายุส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงมโนทัศน์ต่อผู้สูงอายุ จาก “ผู้พึ่งพิงและเป็นภาระ” มาสู่การเป็นผู้มีพฤฒพลัง (Active Ageing) ซึ่งมีองค์ประกอบสามด้านคือ สุขภาพ การมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจและสังคม และความมั่นคง การที่พฤฒพลังเป็นกระบวนการที่ต้องดำเนินการตลอดช่วงชีวิต (Life course) หรืออีกนัยหนึ่ง การมีพฤฒพลังในวัยสูงอายุ ขึ้นอยู่อย่างมากกับการทำงานและการใช้ชีวิตก่อนเข้าสู่วัยสูงอายุ เป็นที่มาของความเชื่อมโยงระหว่างพฤฒพลังและวาระงานที่มีคุณค่า

บทความนี้นำเสนอผลการศึกษาการเตรียมความพร้อมของแรงงานนอกระบบเพื่อการเป็นผู้สูงอายุที่มีพฤฒพลัง โดยบูรณาการแนวคิดพฤฒพลังเข้ากับวาระงานที่มีคุณค่า (Decent Work Agenda) ขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ ซึ่งให้ความสำคัญกับการสร้างโอกาสการมีงานทำ การคุ้มครองสิทธิแรงงานขั้นพื้นฐาน การคุ้มครองทางสังคม และการเจรจาทางสังคม วาระงานที่มีคุณค่าจึงมีความสำคัญต่อการสนับสนุนให้แรงงานเตรียมความพร้อมเป็นผู้สูงอายุที่มีพฤฒพลัง บทความแบ่งออกเป็นห้าส่วน ส่วนแรกอธิบายแนวคิดพฤฒพลังงานที่มีคุณค่า และการทบทวนเอกสาร ส่วนที่สองนำเสนอวิธีการศึกษา ส่วนที่สามและสี่เสนอผลการศึกษาและการอภิปรายผล และส่วนสุดท้ายเป็นข้อเสนอแนะ

การทบทวนเอกสารและกรอบแนวคิดการศึกษา

พฤฒพลังและงานที่มีคุณค่า

พฤฒพลัง (Active Ageing) เป็นกระบวนการและภาวะที่พึงปรารถนาของผู้สูงอายุ องค์ประกอบสามประการของพฤฒพลังได้แก่ 1) มีสุขภาพดี (Healthy) 2) มีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจและสังคม (Economic and social participation) และ 3) มีความมั่นคง (Security) แนวคิดนี้เสนอว่าชีวิตในทุกช่วงวัยมีความสำคัญและส่งผลต่อภาวะพฤฒพลังเมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุ (World Health Organization, 2002) สุขภาพดี หมายถึง การไม่เจ็บป่วยด้วยโรคที่มีต้นทุนรักษาสูง ไม่มีความเสี่ยงด้านสุขภาพ มีการออกกำลังกาย เข้าถึงบริการสุขภาพ การมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจและสังคม หมายถึง มีงานทำ มีการพัฒนาทักษะอาชีพ มีส่วนร่วมในครอบครัวและชุมชน ส่วนความมั่นคง หมายถึง มีรายได้เพียงพอ มีเงินออม มีความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัว (กุศลและกมลชนก, 2553; นฤมล นิราทร, 2561) การเตรียมความพร้อมเป็นผู้สูงอายุที่มีพฤฒพลังจึงขึ้นอยู่กับการได้รับการสนับสนุนในมิติต่างๆ ข้างต้นและการปฏิบัติตนของบุคคลในมิติเหล่านั้น

การที่พฤฒพลังขึ้นอยู่อย่างมากกับคุณภาพชีวิตการทำงานช่วงก่อนสูงอายุ จึงเป็นที่มาของการเชื่อมโยงแนวคิดพฤฒพลังเข้ากับวาระงานที่มีคุณค่า (Decent Work) ซึ่งเปรียบเสมือนคำรวมของมาตรฐานขั้นต่ำที่แรงงานพึงได้รับในการทำงาน “งานที่มีคุณค่า” ให้ความสำคัญกับงานที่ให้ค่าตอบแทนที่เป็นธรรม มีความมั่นคง แรงงานได้รับการคุ้มครองทางสังคม มีโอกาสได้รับการพัฒนา มีโอกาสเรียนรู้ ได้รับการเสริมพลัง แสดงความคิดเห็น วาระงานที่มีคุณค่าจะบรรลุได้ด้วยการเชื่อมโยงมาตรการสำคัญสี่ด้าน คือ 1) การสร้างโอกาสการมีงานทำ (Productive Employment) หมายถึง การส่งเสริมให้มีงานทำ การส่งเสริมความรู้ ทักษะ 2) สิทธิขั้นพื้นฐานในการทำงาน (Fundamental Principles and Rights at Work) เช่น ค่าตอบแทนที่เป็นธรรม 3) การคุ้มครองทางสังคม (Social Protection) ประกอบด้วยอาชีวอนามัย การประกันสังคม และมาตรการอื่นๆ ในการสร้างความมั่นคงและหลักประกันในชีวิต และ 4) การเจรจาทางสังคม (Social Dialogue) หมายถึง การรวมกลุ่มเพื่อเรียนรู้และเสริมพลัง (International Labour Organization, 2013)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การทบทวนเอกสารเกี่ยวกับการเตรียมความพร้อมของแรงงานนอกระบบในการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ พบว่า มีงานวิจัยในปี 2554 ที่ระบุว่าแรงงานนอกระบบมีความพร้อมด้านสังคมและสุขภาพ แต่ยังขาดการเตรียมความพร้อมด้านเศรษฐกิจ งานวิจัยนี้เสนอว่าการเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุเป็นความรับผิดชอบหลักของแรงงาน โดยรัฐต้องให้การสนับสนุน (ธีระและพรทิพย์, 2554) ส่วนงานวิจัยเกี่ยวกับการทำงานของแรงงานนอกระบบทั้งสามกลุ่มระบุว่าแรงงานทั้งสามกลุ่มเผชิญปัญหาร่วมที่เชื่อมโยงกับ “งานที่มีคุณค่า” กล่าวคือ ปัญหาการมีงานทำไม่สม่ำเสมอ ทำให้รายได้ไม่ต่อเนื่อง ค่าตอบแทนต่ำ ปัญหาสุขภาพและความปลอดภัยในการทำงาน ขาดโอกาสในการพัฒนาทักษะและอาชีพ และไม่มีการรวมกลุ่ม ส่วนปัญหาเฉพาะกลุ่ม คือ ผู้ประกอบอาชีพอิสระ เผชิญปัญหาด้านความมั่นคงในพื้นที่ขาย การสนับสนุนให้แรงงานทั้งสามกลุ่มเข้าถึงงานที่มีคุณค่า จึงใช้มาตรการสร้างโอกาสทำงานด้วยการพัฒนาทักษะในอาชีพเพื่อให้มีอาชีพทางเลือก ให้การคุ้มครองด้านค่าจ้างตามกฎหมาย ให้ความรู้ด้านอาชีวอนามัยและสนับสนุนการรวมกลุ่ม และในกรณีของแผงลอย ควรให้ความสำคัญกับการจัดการพื้นที่ขาย เป็นต้น (Matofari & Muthui, 2016; Women in Informal Employment Globalizing and Organizing, 2016; Food and Agriculture Organization of the United Nations, 2014; นฤมล นิราทร, 2560; 2559) กรอบแนวคิดการศึกษาปรากฏดังตาราง (Table 1)

Table 1 Conceptual Framework

Active Ageing	Decent Work	Preparation	
		Services used/received	Practices
Health	1. Rights at Work 2. Social Protection	1. Health promotion 2. Occupational safety/health 3. Health-related information	1. Physical checkup 2. Seek knowledge on health 3. Exercise and diet 4. Spirituality/meditation
Economic and social participation	1. Employment 2. Rights at Work 3. Social dialogue	1. Employment service 2. Skills development 3. Occupation-related info. 4. Group membership	1. Cultivate gratefulness in children 2. Support family activities 3. Volunteer in community activities
Security	1. Employment 2. Rights at Work 3. Social dialogue	1. Social insurance 2. National Savings Fund 3. Continuing education	1. Give moral support and financial support to family members 2. Save money

วิธีการศึกษา

การศึกษาใช้วิธีเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ แรงงานภาคเกษตร ผู้รับงานไปทำที่บ้าน และผู้ค้าแผงลอย อายุระหว่าง 45 - 60 ปี ในกรุงเทพมหานครและสี่จังหวัดในสี่ภาค คือ นครปฐม อุดรธานี พะเยา และสงขลา ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีการขับเคลื่อนด้านบริหารจัดการแรงงานนอกระบบ เนื่องจากไม่มีสถิติที่ชัดเจนในแต่ละกลุ่มอาชีพ จึงกำหนดจำนวนตัวอย่างกลุ่มอาชีพละ 50 ตัวอย่าง รวมเป็นตัวอย่างทั้งสิ้น 750 ตัวอย่าง การคัดเลือกตัวอย่างใช้การสุ่มแบบบังเอิญ เครื่องมือการศึกษา คือ แบบสัมภาษณ์ที่มีข้อถามด้านคุณลักษณะประชากร การทำงาน การได้รับบริการ (ไม่เคยได้รับหรือได้รับ) และการปฏิบัติตน (ไม่เคยปฏิบัติหรือปฏิบัติประจำ) ด้านสุขภาพ เศรษฐกิจ และความมั่นคง การรวบรวมข้อมูลกระทำในช่วงเดือนมกราคม – มีนาคม ปี 2561 การประมวลและวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ

ผลการศึกษา

กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 64.8 จบการศึกษาสูงสุดระดับประถมศึกษา ผู้ค้าแผงลอยมีระดับการศึกษาโดยเฉลี่ยสูงที่สุด กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 58.0 มีสมาชิกในครอบครัวที่พึ่งกันได้ในเชิงเศรษฐกิจ 1 – 2 คน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายได้ไม่สม่ำเสมอ เนื่องจากไม่ได้มีงานทำต่อเนื่อง และร้อยละ 45.9 มีรายได้ต่อวันต่ำกว่าค่าจ้างขั้นต่ำ กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 47.5 มีเงินออม มีเพียงร้อยละ 9.9 ที่เป็นสมาชิกกองทุนประกันสังคมมาตรา 40 และร้อยละ 0.8 เท่านั้นที่เป็นสมาชิกกองทุนการออมแห่งชาติ กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 65.0 เข้าถึงบริการสุขภาพด้วยบัตรทอง ส่วนสภาพแวดล้อมการทำงานที่ทุกกลุ่มเผชิญมากที่สุด คือ ฝุ่นละออง กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 58.4 เชื่อว่าการเจ็บป่วยของตนมีสาเหตุจากการทำงาน โดยแรงงานรับงานไปทำที่บ้านมีสัดส่วนสูงสุด ในด้านการพัฒนาทักษะ แรงงานภาคเกษตรมีโอกาสมากกว่าแรงงานอีก 2 กลุ่ม ส่วนการเป็นสมาชิกกลุ่ม พบว่า ในทุกกลุ่มอาชีพมีไม่ถึงครึ่งที่เป็นสมาชิกกลุ่ม (Table 2)

Table 2 Characteristics of samples

Items	Occupation groups						Total (n = 750)	
	Agriculture		Homeworkers		Street vendors			
	n=250	%	n=250	%	n=250	%	n=750	%
Education								
Primary	168	67.2	178	71.2	140	56.0	486	64.8
Lower secondary	35	14.0	26	10.4	28	11.2	89	11.9
Higher secondary	36	14.4	42	16.8	59	23.6	137	18.3
Family members living together or support financially								
1 – 2 persons	135	54.0	177	70.8	123	49.2	435	58.0
3 persons up	87	34.8	52	20.8	109	43.6	248	33.1
Daily income								
Less than 300 baht	118	47.2	177	70.8	49	19.6	344	45.9
Savings								

Items	Occupation groups						Total (n = 750)	
	Agriculture		Homeworkers		Street vendors			
	n=250	%	n=250	%	n=250	%	n=750	%
Have savings	130	52.0	102	40.8	124	49.6	356	47.5
Security								
Social insurance	17	8.2	22	12.8	24	9.4	63	9.9
NSF	4	1.9	0	0.0	1	0.4	5	0.8
Social welfare								
Health card	217	62.2	206	66.5	210	66.9	633	65.0
Work environment								
Dust	159	63.6	193	77.2	217	86.8	569	75.8
Work-related illness								
Yes	126	50.4	179	71.6	133	53.2	438	58.4
Continuity of work (n=500)								
No	171	68.4	171	68.4	-	-	342	68.4
Opportunity for skills development								
No	75	30.0	128	51.2	128	51.2	331	44.1
Group membership								
Yes	129	51.6	66	26.4	62	24.8	257	34.3

ในด้านองค์ประกอบของพฤฒพลัง พบว่า สัดส่วนของแรงงานที่ระบุว่าไม่ได้รับบริการในมิติสุขภาพต่ำกว่ามิติอื่นๆ ยกเว้นด้านอาชีวอนามัย ซึ่งกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 60.6 ระบุว่าไม่เคยได้รับ สัดส่วนของแรงงานที่ระบุว่าไม่เคยได้รับบริการด้านจัดหางาน การพัฒนาทักษะอาชีพใหม่ การพัฒนาทักษะในอาชีพปัจจุบันและการได้รับข้อมูลข่าวสารด้านอาชีพ สูงถึงร้อยละ 83.2, 67.2, 64.1 และ 52.5 ตามลำดับ (Figure 1, Figure 2)

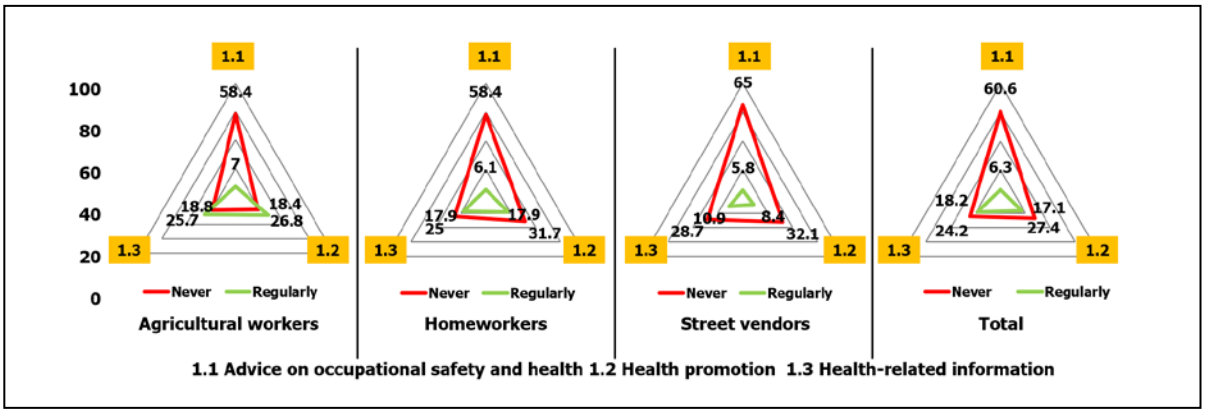

Figure 1 Use of services that promote active ageing (health)

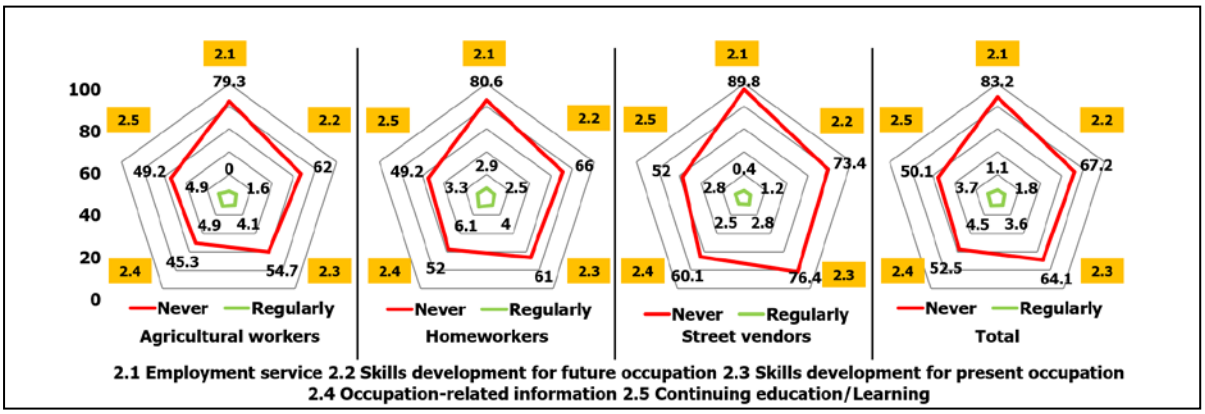

Figure 2 Use of services that promote active ageing (economic/social participation and security)

ส่วนการปฏิบัติตน พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการปฏิบัติตนด้านสุขภาพ เช่น ตรวจสุขภาพทั่วไป ออกกำลังกาย ศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับการดูแลตนเองให้มีสุขภาพดีในสัดส่วนที่แตกต่างกัน (ร้อยละ 30.9, 19.3 และ 21.7) ส่วนการรับประทานอาหาร พบว่า สัดส่วนของผู้ที่ระบุว่ารับประทานอาหารรสหวาน มัน เค็ม เป็นประจำ มีมากกว่าหนึ่งในสี่ (ร้อยละ 43.5) ในประเด็นสุขภาพจิต พบว่า มีการปฏิบัติตนที่สร้างเสริมสุขภาพจิตและความมั่นคงทางจิตใจด้วยการนั่งสมาธิ (ร้อยละ 27.3) (Figure 3)

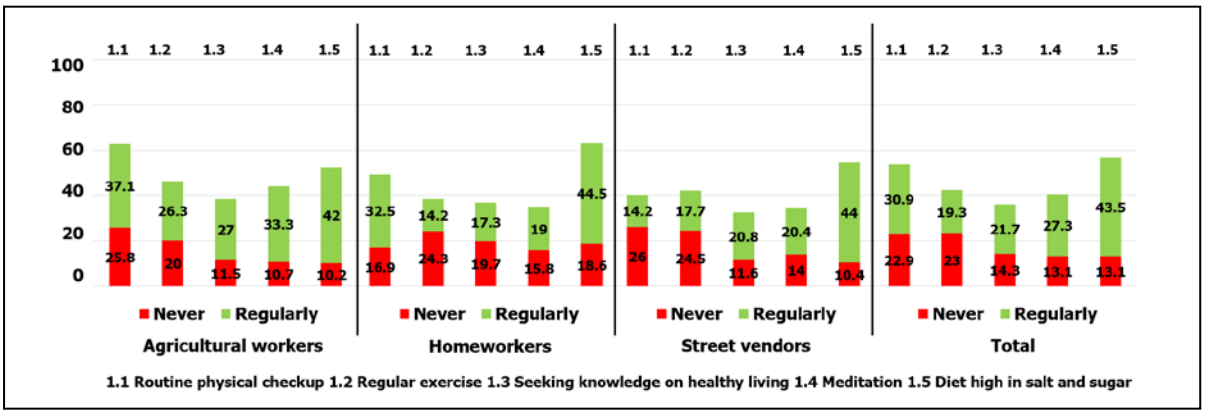

Figure 3 Practices in the aspect of health

ในด้านการมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจและสังคม และความมั่นคง พบว่า การเกื้อหนุนสมาชิกในครอบครัวด้านการเงิน การเก็บออมเงิน (ร้อยละ 47.2 และ 34.0) มีสัดส่วนสูงกว่าด้านสุขภาพ แรงงานทั้งสามกลุ่มมีสัดส่วนการปฏิบัติตนด้านความสัมพันธ์ในครอบครัว และความสัมพันธ์ในชุมชนค่อนข้างสูง สัดส่วนของผู้ที่ระบุว่าอบรมสั่งสอนและ/หรือปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างด้านความกตัญญู (ร้อยละ 59.2) เกื้อหนุนสมาชิกในครอบครัวก็ค่อนข้างสูง (ร้อยละ 62.7) เช่นเดียวกับการช่วยงานสาธารณะหรือชุมชน (ร้อยละ 32.8 และ 32.4) (Figure 4) เมื่อพิจารณาตามกลุ่มอาชีพ พบว่า แรงงานรับงานไปทำที่บ้านมีสัดส่วนการปฏิบัติตนด้านเศรษฐกิจต่ำที่สุด แรงงานภาคเกษตรมีการปฏิบัติตนด้านการออกกำลังกายดีที่สุด แต่การปฏิบัติตนที่ถูกสุขลักษณะด้านอาหารก็ต่ำกว่าด้วย ในมิติจิตวิญญาณ พบว่า กลุ่มแรงงานภาคเกษตรมีการปฏิบัติตนด้านนี้สูงสุดเช่นกัน

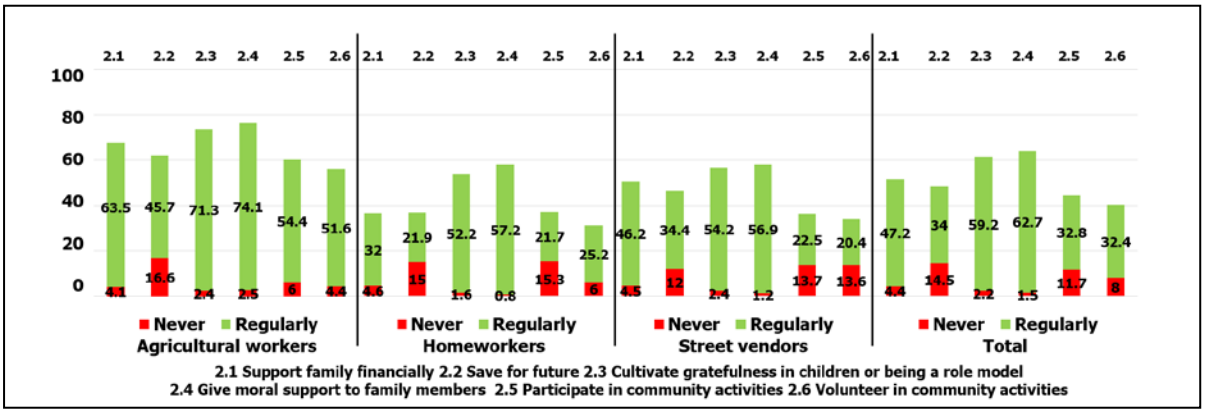

Figure 4 Practices in the aspects of economic/social participation and security

อภิปรายผล

ผลการศึกษาครั้งนี้ยืนยันว่าแรงงานนอกระบบทั้งสามกลุ่มยังขาดการสนับสนุนด้านการเตรียมความพร้อมในมิติสุขภาพ ด้านเศรษฐกิจ และความมั่นคง รวมทั้งยังมีช่องว่างในการปฏิบัติตนในมิติสุขภาพ เมื่อพิจารณาจากข้อค้นพบด้านสถานการณ์การทำงาน รายได้ สภาพแวดล้อมในการทำงาน การพัฒนาทักษะ การเป็นสมาชิกกลุ่ม การได้รับบริการด้านการมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจ ความมั่นคง รวมถึงการปฏิบัติตนของแรงงานในมิติเหล่านี้ ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับผลการศึกษาบางด้านของธีระและพรทิพย์ (2554) ส่วนข้อค้นพบด้านการทำงาน ทั้งในประเด็นรายได้ สภาพแวดล้อมในการทำงาน อาการเจ็บป่วยที่มีสาเหตุจากงาน ความต่อเนื่องของงานซึ่งส่งผลต่อรายได้ และโอกาสในการพัฒนาทักษะอาชีพ สะท้อนถึงช่องว่างในการเข้าถึงงานที่มีคุณค่า ซึ่งสอดคล้องผลการศึกษาก่อนหน้าเช่นกัน สถานการณ์เหล่านี้สะท้อนถึงโอกาสที่ลดลงในการเป็นผู้สูงอายุที่มีพฤฒพลัง นอกจากนี้ ความแตกต่างของผลการศึกษาในแรงงานนอกระบบแต่ละอาชีพ สะท้อนถึงความจำเป็นในการทำความเข้าใจกับบริบทของแรงงานแต่ละกลุ่ม เพื่อกำหนดแนวทางและมาตรการในการเตรียมความพร้อมที่สอดคล้องกับบริบทและเงื่อนไขการทำงานของแรงงาน และที่สำคัญไม่น้อยกว่ากัน คือ การเน้นย้ำถึงบทบาทของแรงงานนอกระบบต่อการเตรียมความพร้อมตนเองเพื่อการเป็นผู้สูงอายุที่มีพฤฒพลังด้วย

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาข้างต้น ข้อเสนอแนะเพื่อการเตรียมความพร้อมแรงงานนอกระบบเพื่อการเป็นผู้สูงอายุที่มีพฤฒพลัง มีดังนี้

1. ให้ความสำคัญต่อการเข้าถึง “งานที่มีคุณค่า” ในฐานะเงื่อนไขสำคัญของการเตรียมความพร้อมเพื่อเป็นผู้สูงอายุที่มีพฤฒพลัง มาตรการสนับสนุนการเข้าถึงงานที่มีคุณค่า เชื่อมโยงโดยตรงกับมาตรการส่งเสริมสุขภาพ สนับสนุนการมีงานทำ การคุ้มครองแรงงานด้านค่าตอบแทน มาตรการด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัยในการทำงาน การพัฒนาฝีมือแรงงาน และการเข้าถึงระบบประกันสังคม (มาตรา 40)

2. ให้ความรู้และสร้างความตระหนักในการเตรียมความพร้อมด้านสุขภาพ ข้อค้นพบเกี่ยวกับการได้รับบริการด้านสุขภาพยืนยันถึงความจำกัดในการให้ความรู้และการเข้าถึงบริการสุขภาพ โดยเฉพาะอาชีวอนามัยและการปฏิบัติตนด้านสุขภาพของแรงงาน

3. สนับสนุนให้แรงงานรวมกลุ่มและเสริมสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มในกรณีที่มีกลุ่มอยู่แล้ว

4. รณรงค์เพื่อให้เกิดความตระหนักว่าการเตรียมการเพื่อเป็นผู้สูงอายุที่มีพฤฒพลังเป็นความรับผิดชอบของตัวแรงงานเอง นอกเหนือจากการสนับสนุนจากภาครัฐ

กิตติกรรมประกาศ

ผู้เขียนขอขอบคุณมูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย และสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติที่สนับสนุนทุนการศึกษาวิจัย ขอบคุณกลุ่มตัวอย่างแรงงานนอกระบบที่ให้ข้อมูล และผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้ข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการปรับปรุงบทความ

เอกสารอ้างอิง

กุศล สุนทรธาดา และกมลชนก ขำสุวรรณ. 2553. **ระดับและแนวโน้มความมีพฤฒิพลังของผู้สูงอายุไทย**. การประชุมวิชาการประชากรศาสตร์แห่งชาติ 2553. กรุงเทพมหานคร (25-26 พฤศจิกายน) : 26-38.

ธีระ สินเดชารักษ์ และพรทิพย์ เนติภารัตนกุล. 2554. **ความพร้อมของแรงงานนอกระบบกับการเป็นสังคมสูงอายุในประเทศไทย**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.

นฤมล นิราทร. 2561. **งานที่มีคุณค่าและพฤฒพลัง: ความเชื่อมโยงของแนวคิด**. บทความนำเสนอในวันสถาปนาคณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปีที่ 64, 24 มกราคม 2561.

นฤมล นิราทร. 2560. **การบริหารจัดการการค้าข้างทาง (Street Vending) ในประเทศไทย: สถานการณ์และทิศทางนโยบายที่ควรจะเป็น**. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

นฤมล นิราทร. 2559. **ค่าตอบแทนที่เป็นธรรมสำหรับการรับงานไปทำที่บ้าน: แนวคิดและกรณีศึกษา**. กรุงเทพฯ : จรัลสนิทวงศ์การพิมพ์

Food and Agriculture Organization of the United Nations. (2014). **Turning family farm activity into decent work.** Retrieved November 11, 2017 from http://www.fao.org/fileadmin/user_upload/fao_ilo/pdf/FF_DRE.pdf

International Labour Organization 2013. **Decent Work Indicators**. Geneva: International Labour Organization.

Matofari, J.W. & Muthui, J.N. 2016. **Combating the Decent Work Deficits in Agricultural Production Systems**. Paper presented in the Global University Conference. Retrieved November 11, 2017 from http://www.global-labour-university.org/fileadmin/GLU_conference_2016/papers/C2/Matofari.pdf

World Health Organization. 2002. **Active Ageing: A Policy Framework**. Retrieved April 4, 2017 from http://www.who.int/ageing/publications/active_ageing/en/

สภาพปัญหาการจัดซื้อจัดจ้างในหน่วยงานภาครัฐที่ก่อให้เกิดการทุจริตคอรัปชั่น

State of Problems: Procurement Problems in Government Agencies That Cause Corruption

สิรินทรา เสียบไธสง[1*] และ สมศักดิ์ อมรสิริพงศ์[2]

Sirintra Seibthaisong[1*] and Somsak Amornsiriphong[2]

บทคัดย่อ

สภาพปัญหาการจัดซื้อจัดจ้างในหน่วยงานภาครัฐที่ก่อให้เกิดการทุจริตคอรัปชั่นมี 3 ประเด็นคือ 1) ขาดความรู้ความเข้าใจในพระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างในการปฏิบัติงาน 2) ขาดจิตสำนึกในการปฏิบัติงานด้วยความโปร่งใส ซื่อสัตย์ สุจริต 3) ขาดการถ่วงดุลอำนาจในการปฏิบัติงาน ทำให้เกิดช่องทางการทุจริตการจัดซื้อจัดจ้างในหน่วยงานภาครัฐตั้งแต่เริ่มโครงการจัดซื้อจัดจ้างจนสิ้นสุดโครงการ สำหรับแนวทางการพัฒนาการจัดซื้อจัดจ้างในหน่วยงานภาครัฐ คือ การให้ความรู้เกี่ยวกับพระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างให้กับผู้ปฏิบัติงานทุกรูป เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติงานที่ถูกต้อง การสร้างจิตสำนึกในการปฏิบัติงานให้เป็นไปด้วยความโปร่งใส ซื่อสัตย์ สุจริต และการบังคับใช้กฎหมายที่รุนแรง รวดเร็ว อย่างจริงจังในการกำหนดบทลงโทษให้กับผู้กระทำผิด เพื่อลดปัญหาการทุจริตคอรัปชั่นในหน่วยงานภาครัฐ

ABSTRACT

The findings from this study found that there were 3 issues associated with procurement in government agencies that caused corruptions during the process. The issues could be identified as follow: 1) lack of knowledge and understanding about the Public Procurement Act during the operation; 2) lack of moral awareness, especially in terms of corporate transparency and integrity; 3) Lack of balance of corporate power which resulted in the opportunities of procurement fraud and corruption from the initiation to the termination of the procurement project. The approaches to develop procurement in government agencies were to educate all employees about the Procurement Act in order to create better understanding of the work process, to instill on moral awareness at work for corporate transparency and integrity and to use law enforcement strictly, fast and solemnly to impose penalties on the offenders in order to reduce corruption in government agencies.

Key Words: State Problem, Procurement, Government Agencies, Corruption

*Corresponding author, e-mail address: sirithorn_au@hotmail.com

[1*] บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล 25, 25 ถนน พุทธมณฑลสาย 4 ตำบล ศาลายา อำเภอ พุทธมณฑล นครปฐม 73170

[1*] Faculty of Graduate Studies, Mahidol University, 25/25 Phuttamonthon 4 Road, Salaya, Phuttamonthon, Nakhonpathom 73170

[2] ภาควิชาสังคมศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล 25, 25 ถนนพุทธมณฑลสาย 4 ตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล นครปฐม 73170

[2] Department Of Social Sciences, Faculty of Social Sciences and Humanities, Mahidol University, 25/25 Phuttamonthon 4 Road, Salaya, Phuttamonthon, Nakhonpathom 73170

คำนำ

สภาพปัญหาการทุจริตคอรัปชั่นถือว่าเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นทั่วโลกและยังส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศเป็นอย่างมาก จากการสำรวจเกี่ยวกับงานวิจัยในระดับประเทศ พบว่า เป็นปัญหาที่มีความเกี่ยวข้องกับงบประมาณเป็นจำนวนมาก ซึ่งปัญหาการทุจริตที่พบมากที่สุดคือ การทุจริตจากการจัดซื้อจัดจ้างในโครงการก่อสร้าง วางท่อประปา และการจัดหาเช่ารถยนต์ไว้ใช้ในราชการและโครงการใหญ่ๆ ที่มีการใช้งบประมาณจำนวนมาก โดยเริ่มตั้งแต่กำหนดสเปคของวัสดุอุปกรณ์ก่อนเริ่มลงมือทำจนสิ้นสุดโครงการคือ การส่งมอบงาน รวมไปถึงการกำหนดนโยบายแทรกแซงสินค้าที่เป็นการทุจริตเชิงนโยบาย จากข้อมูลดัชนีภาพลักษณ์คอรัปชั่นที่จัดอันดับโดยองค์กรเพื่อความโปร่งใสนานาชาติ (Transparency International) จะเห็นได้ว่าประเทศไทยยังมีภาพลักษณ์การคอรัปชั่นอยู่ในระดับที่สูงเมื่อเทียบกับประเทศในภูมิภาคอาเซียน ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1.1 ดัชนีชี้วัดภาพลักษณ์คอรัปชั่นของประเทศไทย ตั้งแต่ปี พ.ศ.2548-2559

ปี พ.ศ.	2548	2549	2550	2551	2552	2553	2554	2555	2556	2557	2558	2559
ประเทศ	ค่าคะแนนในแต่ละปี											
สิงคโปร์	94	94	93	92	92	93	92	87	86	84	85	84
บูรไน	n/a	n/a	n/a	n/a	55	55	52	55	60	n/a	n/a	58
มาเลเซีย	51	50	51	51	45	44	43	49	50	52	50	49
ฟิลิปปินส์	25	25	25	23	24	24	26	34	36	38	35	35
ไทย	38	36	33	35	34	35	34	37	35	38	38	35
อินโดนีเซีย	22	24	23	26	28	28	30	32	32	34	36	37
เวียดนาม	26	26	26	27	27	27	29	31	31	31	31	33
ลาว	33	26	19	20	20	21	22	21	26	25	25	30
เมียนมาร์	18	19	14	13	14	14	15	15	21	21	22	28
กัมพูชา	23	21	20	18	20	21	21	22	20	21	21	21

ที่มา: http://www.transparency.org

สรุปจากตารางค่าคะแนนดัชนีชี้วัดภาพลักษณ์คอรัปชั่นในภูมิภาคอาเซียนจะพบว่า ประเทศไทยมีค่าคะแนนที่ลดลง โดยปี พ.ศ. 2555 มีค่าคะแนนอยู่ที่ 37 คะแนนจาก 100 คะแนนเต็ม ในปี พ.ศ. 2556 มีค่าคะแนนอยู่ที่ 35 คะแนนจาก 100 คะแนนเต็ม ในปี พ.ศ. 2557 มีค่าคะแนนอยู่ที่ 38 คะแนนจาก 100 คะแนนเต็ม ในปี พ.ศ. 2558 มีค่าคะแนนอยู่ที่ 38 คะแนนจาก 100 คะแนนเต็ม และในปี พ.ศ. 2559 มีค่าคะแนนอยู่ที่ 35 คะแนนจาก 100 คะแนนเต็ม จากค่าคะแนนตั้งแต่ปี พ.ศ. 2555-2559 ค่าคะแนนอยู่ในช่วงที่ต่ำกว่า 50 คะแนนจากคะแนนเต็ม 100 คะแนน สะท้อนให้เห็นว่า การทุจริตยังคงมีอยู่อย่างแพร่หลายในหน่วยงานภาครัฐและองค์กรภาคประชาสังคมที่ยังคงติดตามและตรวจสอบการทุจริตได้ไม่ดีเท่าที่ควรเพราะปัญหาที่แท้จริงอยู่ที่กระบวนการในการจัดการกับสถานการณ์การทุจริตที่เกิดขึ้น เพราะบุคคลที่กระทำการทุจริตส่วนใหญ่กลับไม่ถูกลงโทษ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงกระบวนการยุติธรรมของประเทศ เนื่องจากระบบอุปถัมภ์และการให้สินบนที่ยังมีอยู่ในสังคมราชการถือว่าเป็นเรื่องที่ค่อนข้างทำกันอย่างแพร่หลายและคนในประเทศยังมีทัศนคติต่อระบบอุปถัมภ์และการให้สินบนว่าเป็นเรื่องปกติและยอมรับได้ และการจัดซื้อจัดจ้างตามระยะงบประมาณในแต่ละปียังมีช่องทางที่ทำให้เกิดการทุจริตในหลากหลายรูปแบบเนื่องจากการจัดซื้อจัดจ้างของภาครัฐค่อนข้างเป็นระบบปิด ซึ่งผู้ที่เกี่ยวข้องกับงานซื้อหรืองานจ้างโดยส่วนใหญ่เป็นบุคลากร

ภายในส่วนราชการเจ้าของโครงการจัดซื้อจัดจ้าง โดยอำนาจในการพิจารณาอนุมัติเรื่องต่าง ๆ จะเป็นอำนาจของหัวหน้าส่วนราชการ กล่าวคือ ตั้งแต่การทำแผนจัดซื้อจัดจ้าง การสั่งซื้อ/สั่งจ้าง การแต่งตั้งบุคคลหรือกรรมการชุดต่าง ๆ การตรวจรับพัสดุ/งานจ้าง และการพิจารณาอุทธรณ์การตัดผู้ชื่อเสนอราคา ซึ่งจะใช้คนในองค์กรดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างและพิจารณาอนุมัติหรือสั่งการเรื่องต่าง ๆ โดยมีอำนาจเบ็ดเสร็จ ทำให้การตรวจสอบหรือหาหลักฐานการทุจริตเป็นไปได้ยาก รวมไปถึงการฮั้วประมูลระหว่างผู้เข้าร่วมประมูลด้วยกันหรือเจ้าหน้าที่ภาครัฐเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องจนมีเรื่องผลประโยชน์ทับซ้อน เอื้อผลประโยชน์ให้กับเครือญาติ หรือการกำหนดกฎเกณฑ์ที่เอื้อต่อการทุจริต เช่น กรณีการทุจริตของสำนักงานตำรวจแห่งชาติในโครงการจัดซื้อรถจักรยานยนต์ยี่ห้อไทเกอร์ ขนาด 200 ซีซี รุ่น Boxer200 พร้อมอุปกรณ์ทดแทน 19,147 คัน วงเงิน 1,144,550,600 บาท ซึ่งราคากลางตามงบจัดซื้อคันละ 65,000 บาท ได้นำมาแจกจ่ายให้เจ้าหน้าที่ตำรวจฝ่ายปราบปรามตามสถานีตำรวจทั่วประเทศใช้เป็นพาหนะออกตรวจพื้นที่ จำนวน 1,447 แห่ง แต่หลังจากรับรถจักรยานยนต์ไปใช้งานได้ไม่นานพบปัญหาขัดข้องที่ไม่สามารถซ่อมบำรุงได้เนื่องจากไม่มีศูนย์ซ่อมและไม่มีอะไหล่ เนื่องจากมีการกำหนดคุณลักษณะรถจักรยานยนต์จากขนาด 150 ซีซี มาเป็นไม่เกิน 200 ซีซี และกำหนดสเปกโรงงานตามมาตรฐานผู้ผลิต จึงทำให้บริษัทคาร์แทรคกิ้ง จำกัดสามารถเข้าเสนอราคาได้อย่างถูกต้องเพียงรายเดียว และไม่มีการตรวจสอบเงื่อนไขการประกวดราคา จึงทำให้เกิดความเสียหายต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ใช้รถจักรยานยนต์ไทเกอร์ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ซึ่งเป็นการกระทำผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ พ.ศ.2542 (พระราชบัญญัติว่าด้วยการฮั้ว) (ไทยรัฐ, 2560)

หรือกรณีการทุจริตโครงการบ่อบำบัดน้ำเสียคลองด่าน จังหวัดสมุทรปราการ เพื่อแก้ไขปัญหามลพิษของจังหวัดสมุทรปราการ โดยเฉพาะในด้านน้ำเสียตลอดจนฟื้นฟูคุณภาพแม่น้ำเจ้าพระยาตอนล่างอย่างเป็นรูปธรรมและรวดเร็ว โดยมีการใช้งบประมาณกว่า 22.950 ล้านบาท ซึ่งในปี พ.ศ.2539 กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีได้มีการจัดประกวดราคาเพื่อหาบริษัทเอกชนมาดำเนินงานการก่อสร้าง โดยมีผู้แสดงความสนใจซื้อซองประมูลถึง 13 ราย แต่เนื่องจากมีการกำหนดคุณสมบัติแบบเฉพาะเจาะจงไว้ใน TOR ว่าต้องเป็นบริษัทที่มีประสบการณ์ในการก่อสร้างบ่อบำบัดน้ำเสียจึงทำให้เหลือผู้ยื่นซองประมูลจริงเพียง 4 รายและผ่านคุณสมบัติเพียง 2 ราย ได้แก่ กิจการร่วมค้า NVPSKG และกลุ่มบริษัทมารูบินี่ พร้อมทั้งมีการปรับแก้เงื่อนไขการประมูลให้รวมทำโครงการบ่อบำบัดน้ำเสียนี้เป็นที่ดินผืนเดียว ทำให้กลุ่มบริษัทมาบิรูนี่ถอนตัวเพราะหาที่ดินไม่ทัน จึงเป็นเหตุทำให้กิจการร่วมค้า NVPSKG ชนะการประมูลโดยเสนอราคา 22,949 ล้านบาท ต่อมาไม่นานกิจการร่วมค้า NVPSKG ได้มีการถอนตัว จนทำให้โครงการต้องหยุดชะงักและสร้างความเสียหายแก่ประเทศอย่างมาก ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ภาคประชาชนเกิดข้อสงสัยและยื่นคำร้องให้หน่วยงานตรวจสอบการทุจริตคอรัปชั่นในโครงการก่อสร้างบ่อบำบัดน้ำเสียคลองด่าน ซึ่งผลการพิพากษาพบว่าโครงการนี้เป็นโครงการที่ฝ่าฝืนต่อระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ.2539 เกือบทุกขั้นตอน (สมาคมสื่อช่อสะอาด, 2560)

กล่าวสรุปโดยภาพรวมงานวิจัยตั้งแต่ปี 2530-2559 พบว่า การทุจริตที่พบมากที่สุด คือการทุจริตการจัดซื้อจัดจ้าง การทุจริตการบริหารราชการที่ใช้อำนาจอนุมัติ และการทุจริตรับซื้อสินค้าเกษตรและสหกรณ์การเกษตรที่มีนโยบายแทรกแซงสินค้าเกษตรเป็นการทุจริตเชิงนโยบาย (องค์กรต่อต้านคอรัปชั่นในประเทศไทย, 2560) จากสภาพปัญหาการทุจริตข้างต้นจะเห็นได้อย่างชัดเจนว่าหน่วยงานภาครัฐในประเทศไทยมีการทุจริตในขั้นตอนการจัดซื้อจัดจ้างอยู่หลายกรณี ในช่วงเวลาหลายปีที่ผ่านมาหน่วยงานภาครัฐได้ออกมาเคลื่อนไหวเพื่อร่วมกันต่อต้านการคอรัปชั่น รวมถึงกำหนดมาตรการทางกฎหมายที่เป็นรูปธรรมมากขึ้น แต่ด้วยการบังคับใช้

กฎหมายที่มีอยู่ในปัจจุบันยังไม่สามารถขจัดปัญหาการคอรัปชั่นให้หมดสิ้นไปจากสังคมไทยได้ ดังนั้น รัฐบาลจึงให้ความสำคัญและถือว่าการกำหนดมาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทุจริตคอรัปชั่นเป็นยุทธศาสตร์และวาระแห่งชาติ โดยได้กำหนดให้ทุกส่วนราชการและหน่วยงานภาครัฐกำหนดมาตรการหรือแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทุจริตประพฤติมิชอบโดยมุ่งเน้นการสร้างหลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานและส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนในการตรวจสอบ เฝ้าระวัง เพื่อสกัดกั้นมิให้เกิดการทุจริตประพฤติมิชอบได้ ทำให้ผู้ศึกษามีความสนใจที่จะศึกษาสภาพปัญหาการจัดซื้อจัดจ้างในหน่วยงานภาครัฐที่ก่อให้เกิดปัญหาการทุจริตคอรัปชั่นในการจัดซื้อจัดจ้าง เพื่อหาแนวทางการพัฒนาการจัดซื้อจัดจ้างในหน่วยงานภาครัฐเพิ่มความโปร่งใสในการดำเนินงานและลดปัญหาการทุจริตได้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการจัดซื้อจัดจ้างในหน่วยงานภาครัฐ ที่ก่อให้เกิดปัญหาการทุจริตคอรัปชั่นในการจัดซื้อจัดจ้าง
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดซื้อจัดจ้างในหน่วยงานภาครัฐเพื่อลดปัญหาการทุจริต

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้จะแบ่งวิธีการเก็บข้อมูลออกเป็น 2 ลักษณะ ดังนี้

1. การค้นคว้าเชิงเอกสาร (Documentary Research) ศึกษาจากวิทยานิพนธ์ วารสาร บทความและหนังสือต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดซื้อจัดจ้างในหน่วยงานภาครัฐ
2. การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กลุ่มเป้าหมายจากผู้ทรงคุณวุฒิ 4 กลุ่ม คือ สำนักงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ จำนวน 3 คน สำนักงานการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในหน่วยงานภาครัฐ จำนวน 5 คัน ที่ปรึกษาโครงการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ จำนวน 4 คน และมูลนิธิต่อต้านการทุจริต จำนวน 3 คน รวมเป็น 15 คน

ผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่องสภาพปัญหาการจัดซื้อจัดจ้างในหน่วยงานภาครัฐที่ก่อให้เกิดการทุจริตคอรัปชั่นด้วยวิธีการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์และอภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ดังต่อไปนี้

1. **สภาพปัญหาการจัดซื้อจัดจ้างในหน่วยงานภาครัฐ ที่ก่อให้เกิดปัญหาการทุจริตคอร์รัปชั่น** ซึ่งประเทศไทยกำลังประสบปัญหาการทุจริตการจัดซื้อจัดจ้างที่รุนแรง โดยรูปแบบการทุจริตส่วนใหญ่จะเป็นในลักษณะของการรับสินบน การฮั้วประมูล การใช้อำนาจหน้าที่กระทำผิดโดยมิชอบ รวมไปถึงเรื่องผลประโยชน์ทับซ้อน และการเอื้อผลประโยชน์ต่อคู่สัญญา สาเหตุส่วนใหญ่มาจากระบบอุปถัมภ์และเป็นระบบที่มีมายาวนานทุกยุคทุกสมัยทำให้ระบบนี้ฝังตัวเป็นรากลึกอยู่ในสังคมไทยมาเป็นระยะเวลานานจนถึงปัจจุบัน กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้ความคิดเห็นว่า การที่จะแก้ไขระบบอุปถัมภ์ได้อย่างยั่งยืนนั้น ควรจะต้องเริ่มแก้ไขที่ผู้บริหารของหน่วยงานและเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานเป็นสำคัญก่อนจะมีการแก้ไขระเบียบหรือพระราชบัญญัติ

เกี่ยวกับการจัดซื้อจัดจ้างในหน่วยงานภาครัฐ เพราะปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดการทุจริตที่เพิ่มขึ้นก็มาจากผู้บริหารบางรายใช้อำนาจหน้าที่ในทางที่ผิด ส่งผลให้เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานในลักษณะที่ขาดศีลธรรมและจิตสำนึกในการปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริต โดยแบ่งออกเป็น 3 ประเด็นดังนี้ 1) ปัญหาบุคลากรขาดองค์ความรู้เกี่ยวกับพระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560 และบทลงโทษทำให้เจ้าหน้าที่ไม่เข้าใจระบบการทำงานเกี่ยวกับการจัดซื้อจัดจ้าง ซึ่งส่งผลทำให้เจ้าหน้าที่กระทำผิดโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์หรือบางกรณีอาจตกเป็นเครื่องมือของผู้ที่ประพฤติไม่ชอบ 2) ปัญหาบุคลากรขาดจิตสำนึกในการปฏิบัติงานด้วยความโปร่งใส ซื่อสัตย์ สุจริต มักใช้อำนาจหน้าที่ในทางที่ผิดนึกถึงแต่ประโยชน์ส่วนตัวมากกว่าส่วนรวม 3) ปัญหาการขาดการถ่วงดุลอำนาจในการดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างภายในหน่วยงาน ถึงแม้พระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและบริหารงานพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560 จะมีการกำหนดให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการในการตรวจสอบการดำเนินงานเรื่องการจัดซื้อจัดจ้าง แต่ในทางปฏิบัติแล้วกลับพบหน่วยงานภาครัฐบางแห่งยังใช้ช่องว่างของข้อกฎหมายในการดำเนินการจัดตั้งคณะกรรมการตรวจสอบการจัดซื้อจัดจ้างที่เป็นบุคลากรภายในหน่วยงาน มิใช่บุคลากรภายนอกที่เป็นกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหรือภาคประชาชนดังเช่นที่กฎหมายบัญญัติไว้ จึงทำให้การดำเนินดังกล่าวยังขาดเรื่องการถ่วงดุลอำนาจในเรื่องการจัดซื้อจัดจ้าง

2. แนวทางการพัฒนาการจัดซื้อจัดจ้างในหน่วยงานภาครัฐเพื่อลดปัญหาการทุจริต

1) การมุ่งเน้นการพัฒนาบุคลากรภายในหน่วยงานภาครัฐด้วยการส่งเสริมให้มีความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติงานและมีความรู้เกี่ยวกับพระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560 เกี่ยวกับขั้นตอนการปฏิบัติงานและบทลงโทษ ตลอดจนการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในการปฏิบัติงาน เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ การจัดทำแผนการจัดซื้อจัดจ้างประจำปีของหน่วยงาน การจัดอบรมอย่างต่อเนื่อง การสอนงานด้วยระบบพี่เลี้ยงเพื่อสร้างความไว้ใจซึ่งกันและกัน การจัดหาผู้เชี่ยวชาญในการกำหนดคุณลักษณะและเป็นผู้ตรวจรับงานที่ถูกต้องตามกำหนดในพระราชบัญญัติ การจัดประชุมเพื่อชี้แจงเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพระราชบัญญัติและระเบียบกระทรวงการคลัง ให้มีความต่อเนื่องและนำไปใช้ในการปฏิบัติงาน มีการสร้างระบบการควบคุมภายใน การกำกับ ติดตาม และการประเมินผลการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐที่มีประสิทธิภาพเพื่อเสริมสร้างความโปร่งใสในการปฏิบัติงาน และสามารถตรวจสอบได้ตลอดจนการจัดทำคู่มือขั้นตอนการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการจัดซื้อจัดจ้างในแต่ละวิธีให้ชัดเจน เพื่อใช้เป็นแนวทางการปฏิบัติงานสำหรับเจ้าหน้าที่

2) การสร้างวัฒนธรรมในองค์กรเพื่อสร้างจิตสำนึกที่ดีให้กับบุคลากรภายในหน่วยงานโดยการกำหนดนโยบายไม่รับของขวัญไม่ให้ของขวัญ สร้างความผูกพันระหว่างบุคลากรทุกคนโดยการจัดกิจกรรมสานความสัมพันธ์ เช่น สันทนาการ การแข่งกีฬาภายในองค์กร เพื่อทำให้การทำงานและการใช้ชีวิตในที่ทำงานเป็นไปอย่างราบรื่น พร้อมทั้งชื่นชมคนทำดีถือเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจให้กับผู้ปฏิบัติงานที่ดี โดยการจัดงานประกวดพนักงานดีเด่นประจำเดือนหรือประจำปี รวมไปถึงการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับชุมชนโดยการจัดกิจกรรมทางการกุศลร่วมกับชุมชน เพื่อเชื่อมโยงกับชุมชน ตลอดจนการเอาใจใส่พนักงานและส่งเสริมการเรียนรู้ให้มีทักษะใหม่ ๆ อยู่เสมอ และการสร้างบุคคลต้นแบบในการปฏิบัติงาน เพื่อให้เป็นองค์กรที่มีประสิทธิภาพ

3) การผลักดันให้จัดทำข้อตกลงคุณธรรมโดยให้หน่วยงานภาครัฐกับคู่สัญญาร่วมกันทำคำรับรองรวมทั้งมีการจัดให้กลุ่มผู้สังเกตการณ์อิสระเข้ามามีส่วนร่วม เพื่อให้เกิดความโปร่งใสมากยิ่งขึ้น เพื่อให้การจัดทำ

ข้อตกลงคุณธรรมมีความครอบคลุมทุกโครงการจัดซื้อจัดจ้าง และต้องจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอกับบุคลากรที่ดำเนินการในด้านต่าง ๆ คือ การเพิ่มองค์กรพัฒนาบุคลากรด้านผู้สังเกตการณ์อิสระให้มากขึ้นและพัฒนาให้มีมาตรฐานเดียวกัน โดยการคัดเลือกผู้สังเกตการณ์อิสระให้เพียงพอที่จะเข้ารับผิดชอบโครงการจัดซื้อจัดจ้างตลอดทั้งปี รวมถึงการคุ้มครองผู้สังเกตการณ์อิสระ โดยผู้สังเกตการณ์อิสระจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนคำปรึกษาทางด้านเทคนิคและข้อกฎหมาย เช่น มีกฎหมายคุ้มครอง หรือมีหน่วยงานให้ความช่วยเหลือกรณีถูกฟ้องร้องดำเนินคดีทั้งทางแพ่งและทางอาญา เพื่อให้ผู้สังเกตการณ์อิสระสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างเต็มที่และไม่เกรงกลัวต่อการถูกหน่วยงานต่าง ๆ ฟ้องร้องกลับจึงจำเป็นที่จะต้องมีการสร้างภูมิคุ้มกันตามกฎหมายไม่ให้ผู้สังเกตการณ์อิสระถูกดำเนินคดีทั้งทางแพ่งและทางอาญา

4) การมีภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบ ร่วมแสดงความคิดเห็นหรือที่เรียกว่า “บริหารจัดการแบบร่วมมือกัน (Collective Governance)” โดยการสร้างและขยายแนวร่วมในภาคเอกชนเพื่อสร้างกระแสการต่อต้านการทุจริตคอรัปชั่นด้วยการส่งเสริมให้บริษัทต่าง ๆ กำหนดนโยบายและแนวปฏิบัติในการที่จะปฏิเสธการรับและจ่ายสินบน รวมถึงการทุจริตคอรัปชั่นในทุกรูปแบบ ซึ่งแนวร่วมภาคปฏิบัติในการต่อต้านการทุจริตของภาคเอกชนไทย (Collective Action Against Corruption for Private Sectors: CAC) เป็นความริเริ่มของภาคเอกชนไทยในการที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาการทุจริตคอรัปชั่น

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ในประเด็นตามวัตถุประสงค์ดังนี้

1) สภาพปัญหาการจัดซื้อจัดจ้างในหน่วยงานภาครัฐ ที่ก่อให้เกิดปัญหาการทุจริตคอร์รัปชั่นในการจัดซื้อจัดจ้าง มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ นันทา คุ้มศักดิ์ (2557) มาลัยทิพย์ ฐานิสสรณ์ (2555) รัฐพงษ์ โภคะสุวรรณ (2550) และวันทนีย์ วิวรรธนภาสกร (2550) ที่กล่าวว่าปัญหาที่สำคัญที่สุด คือ ด้านบุคลากรที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะเจ้าหน้าที่พัสดุกับคณะกรรมการที่ขาดความรู้ความเข้าใจในระเบียบ ขั้นตอนและกระบวนการจัดซื้อจัดจ้างขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องกฎระเบียบที่เกี่ยวกับการพัสดุ หรือขาดความเป็นอิสระในการปฏิบัติหน้าที่จึงเป็นช่องทางให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการจัดหาพัสดุใช้อำนาจแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบด้วยกฎหมาย หรือการกำหนดรายละเอียดของพัสดุที่จะจัดซื้อจัดจ้างหรือการกำหนดคุณสมบัติ เพื่อคัดเลือกให้เป็นผู้ที่มีคุณสมบัติเบื้องต้นในการจัดซื้อจัดจ้างของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการจัดหาพัสดุที่มีลักษณะเป็นการเอื้อประโยชน์แก่เอกสารรายใดรายหนึ่งให้เข้ามาเป็นคู่สัญญากับส่วนราชการต่างๆ ขาดการส่งเสริมด้านการอบรมพัฒนา รวมทั้งปัญหาในประเด็นเรื่องการขาดจิตสำนึก ขาดความเสมอภาคในการพัฒนาและฝึกอบรมด้านกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ และความรู้ที่ใช้ในการปฏิบัติงาน ความชัดเจนในนโยบาย บทบาท หน้าที่ความรับผิดชอบของหน่วยงานในอนาคต และต้องการให้ผู้บังคับบัญชาเห็นความสำคัญให้ความเป็นธรรมและความโปร่งใสในการปฏิบัติหน้าที่ การนำเอาเทคโนโลยีมาใช้ยังไม่ได้ช่วยให้งานเอกสารลดปริมาณลงแต่อย่างใด ไม่สามารถป้องกันการฮั้วประมูลได้ทั้งหมด และถึงแม้ผู้บริการจะให้การสนับสนุนการนำระบบการจัดหาพัสดุทางอิเล็กทรอนิกส์มาใช้เป็นอย่างดีก็ตาม แต่ยังคงมีปัญหาและอุปสรรคทางด้านบุคลากร ด้านการจัดการ ด้านงบประมาณ และด้านวัสดุอุปกรณ์ นอกจากนี้ยังมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ วีรณรงค์ อังคารชุน (2550) และ โกวิทย์ พวงงาม (2549) ที่กล่าวว่าสภาพหรือลักษณะปัญหาของการทุจริตที่เกิดจากอำนาจ บารมี อิทธิพล หน่วยงานบางแห่งยังมีอิทธิพลหรืออำนาจที่ส่งผลให้เกิดการทุจริตได้ โดยเฉพาะอิทธิพลและอำนาจของฝ่าย

การเมืองที่ครอบงำหรือสามารถให้คุณให้โทษต่อเจ้าหน้าที่หรือข้าราชการได้ ตลอดจนการใช้อิทธิพลข่มขู่หรือกีดกันผู้เสนอราคารายอื่นๆ การบีบบังคับให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องตรวจรับงานโครงการต่าง ๆ ตลอดจนบางครั้งประชาชนไม่กล้าที่จะให้เป็นพยานเพื่อเอาผิดกับผู้กระทำการทุจริต มีพฤติกรรมและวิธีการคอร์รัปชั่นจากกระบวนการจัดซื้อจัดจ้างในระบบราชการไทย ชอบหลีกเลี่ยงหรือบิดเบือนระเบียบข้อบังคับ โดยอาศัยอำนาจตำแหน่งหน้าที่ของตนแสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบ และร่วมสมคบกับผู้ขายเสนอราคาให้แก่ทางราชการสูงกว่าราคาที่แท้จริง ตลอดจนทุจริตต่อหน้าที่ราชการ ปลอมแปลงหรือกระทำการใด ๆ อันเป็นเท็จ เรียกรับเอาผลประโยชน์จากผู้เสนอราคา และใช้เทคนิคหาประโยชน์จากกระบวนการจัดซื้อจัดจ้าง ซึ่งมูลเหตุหรือสาเหตุการคอร์รัปชั่นเกิดจากสาเหตุจากตัวผู้กระทำ จากโอกาส หรือสิ่งจูงใจ ทำให้ขาดความซื่อสัตย์สุจริต และจากปัจจัยสิ่งแวดล้อมภายนอกในด้านสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ ค่าครองชีพ การเมืองการปกครอง ด้านกฎหมายและระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ โดยมีผลกระทบที่เกิดจากการคอรัปชั่นทางเศรษฐกิจ สังคม การบริหาร และทางการเมือง และยังมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ พรเทพ จันทรนิภา (2558) และ จิตินันท์ สุขีเกตุ (2553: 5-6) ที่กล่าวว่าสถาบันครอบครัวและสถาบันการศึกษาต้องมีบทบาทสำคัญในการปลูกฝังจิตสำนึกด้านคุณธรรม จริยธรรม อบรมสั่งสอนเด็กและเยาวชนให้มีคุณธรรมจริยธรรม ความซื่อสัตย์ ความมีระเบียบวินัย และความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ผู้บริหารประเทศและผู้บริหารองค์กรต้องประพฤติตัวเป็นแบบอย่างที่ดี นอกจากนี้คนในสังคมต้องเปลี่ยนทัศนคติและความเชื่อโดยให้การเคารพยกย่องคนดีมีคุณธรรม รวมทั้งสื่อมวลชนต้องยกย่องชมเชยผู้ที่ประพฤติดี กำหนดเกณฑ์มาตรฐานระดับสูงในการคัดเลือกบุคลากรเข้าสู่ระบบ และองค์กรต้องสร้างและปลูกฝังจิตสำนึกด้านคุณธรรมให้กับบุคลากร จัดอบรมสัมมนา มีกลไกการติดตามและประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ ปัญหาการทุจริตมักเกิดจากการขาดการปลูกฝังตั้งแต่วัยเด็กและการมีค่านิยมความเชื่อวัฒนธรรมการปฏิบัติที่ไม่ถูกต้อง โดยเห็นว่าความร่ำรวยเป็นสิ่งที่ดีงาม สังคมยอมรับนับหน้าถือตา ทำให้เกิดรากเหง้าของการแสวงหาโอกาสที่ทำให้ร่ำรวยเกิดขึ้นทุกวิถีทาง โดยไม่คำนึงถึงวิธีการที่ได้มาว่าถูกต้องหรือไม่ นอกจากนี้พบว่า ความจำเป็นทางเศรษฐกิจรายได้หรือเงินเดือนของข้าราชการไม่เพียงพอ ต่อการครองชีพเป็นสาเหตุหนึ่งของการทุจริตคอรัปชั่น และมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ ลิขิต ธีรเวคิน (2544) ที่กล่าวว่าระบบอุปถัมภ์เป็นรากฐานของสังคมการเมืองการปกครองบริหารของไทยมาตั้งแต่สมัยโบราณ ภายใต้ระบบดังกล่าวมีผู้อุปถัมภ์คอยให้คุณให้โทษกับคนที่ติดตามให้การสนับสนุนคนหรือที่เรียกว่า ผู้อยู่ใต้อุปถัมภ์ โดยต่างคนต่างได้ประโยชน์จากกันและกัน ในทำนองน้ำพึ่งเรือเสือพึ่งป่า ส่วนใหญ่ผู้อุปถัมภ์จะเป็นผู้ซึ่งมีฐานะทางสังคม มีอำนาจและบารมีทั้งในทางการเงินและการปกครองบริหาร จึงต้องมีลูกน้อยคอยประดับบารมี รวมทั้งคอยช่วยเหลือในการทำงาน เพราะการปฏิบัติราชการจะอยู่โดดเดี่ยวผู้เดียวไม่ได้

2) แนวทางการพัฒนาการจัดซื้อจัดจ้างในหน่วยงานภาครัฐเพื่อลดปัญหาการทุจริตคือ การเพิ่มศักยภาพของผู้เชี่ยวชาญงานด้านการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารงานพัสดุคือ การพัฒนาบุคลากรภายในหน่วยงานให้มีความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติงานด้วยลักษณะการสอนงานแบบพี่สอนน้องเพื่อให้เกิดความไว้ใจซึ่งกันและกัน พร้อมทั้งมีการจัดอบรม สัมมนา ประชุมร่วมกัน เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจให้กับบุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านการจัดซื้อจัดจ้าง ซึ่งมีความสอดคล้องกับการสร้างกระบวนการบริหารพัสดุภาครัฐใหม่ ที่กล่าวว่าการสร้างกระบวนการบริหารพัสดุภาครัฐใหม่ จำเป็นปรับปรุงกฎระเบียบที่จะต้องฝึกอบรมผู้ปฏิบัติงานด้านพัสดุให้มีความรู้และเข้าใจการบริหารงานพัสดุที่ดียิ่งขึ้น เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติงานที่มีศักยภาพในอนาคตต่อไป และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐา ปิยะวิทย์วนิช (2551) คำไพ ไชยนัด (2557) และ กัณทิมา แสงรอด

(2553) ที่กล่าวว่าควรจัดฝึกอบรมเจ้าหน้าที่และผู้บริการขององค์การหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องในการจัดซื้อจัดจ้างให้เกิดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับกฎระเบียบของทางราชการ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ควรมีการคัดเลือกเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานพัสดุ และคณะกรรมการจัดหาพัสดุที่มีความรู้ ความชำนาญใน การปฏิบัติตามระเบียบพัสดุ เพื่อให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพสูงสุด แนวทางการแก้ปัญหาการจัดซื้อจัดจ้างควรมีการจัดอบรมหรือส่งเจ้าหน้าที่เข้ารับการฝึกอบรม เพื่อให้ความรู้แก่เจ้าหน้าที่ด้านงานพัสดุเกี่ยวกับระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดซื้อจัดจ้าง เพื่อให้ผู้ปฏิบัติมีความรู้ความเข้าใจและสามารถปฏิบัติได้ถูกต้องตามระเบียบที่กำหนดการบริหาร นอกจากนี้ยังความสอดคล้องกับงานวิจัยของ โวล์คเกอร์ (Volker, 2004 : 221A) ที่กล่าวว่าบุคลากรทางด้านงานพัสดุจะต้องรู้จักเทคนิควิธีในการบริหารจัดการที่มีความเข้มแข็งมีลักษณะความเป็นผู้นำประชาสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและทักษะด้านการสื่อสาร รวมทั้งแสดงวิสัยทัศน์ที่เปิดกว้างยุติธรรม ซื่อสัตย์ ยึดหลักคุณธรรมในระดับสูง มีลักษณะความเป็นผู้นำแบบเปลี่ยนแปลงและชอบเรียนรู้อยู่เสมอ

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพปัญหาการจัดซื้อจัดจ้างในหน่วยงานภาครัฐ ที่ก่อให้เกิดปัญหาการทุจริตคอรัปชั่นในการจัดซื้อจัดจ้าง พบว่า ปัญหาการจัดซื้อจัดจ้างในหน่วยงานภาครัฐคือ ปัญหาบุคลากรขาดองค์ความรู้เกี่ยวกับพระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560 และบทลงโทษ ทำให้บุคลากรในหน่วยงานภาครัฐขาดจิตสำนึกในการปฏิบัติงานด้วยความโปร่งใส ซื่อสัตย์ สุจริต รวมไปถึงเรื่องการใช้อำนาจหน้าที่ในการปฏิบัติงานที่ขาดการถ่วงดุลอำนาจการจัดซื้อจัดจ้างภายในหน่วยงาน

2. แนวทางการพัฒนาการจัดซื้อจัดจ้างในหน่วยงานภาครัฐเพื่อลดปัญหาการทุจริต คือ การมุ่งเน้นการพัฒนาบุคลากรภายในหน่วยงานภาครัฐด้วยการส่งเสริมให้มีความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติงานให้มีความรู้เกี่ยวกับพระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560 เกี่ยวกับขั้นตอนการปฏิบัติงานและบทลงโทษ ตลอดจนการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในการปฏิบัติงาน เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ การจัดทำแผนการจัดซื้อจัดจ้างประจำปีของหน่วยงาน การจัดอบรมอย่างต่อเนื่อง การสอนงานด้วยระบบพี่เลี้ยงเพื่อสร้างความไว้ใจซึ่งกันและกัน การจัดหาผู้เชี่ยวชาญในการกำหนดคุณลักษณะและเป็นผู้ตรวจรับงานที่ถูกต้องตามกำหนดในพระราชบัญญัติ การจัดประชุมเพื่อชี้แจงเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพระราชบัญญัติและระเบียบกระทรวงการคลัง ให้มีความต่อเนื่องและนำไปใช้ในการปฏิบัติงาน มีการสร้างระบบการควบคุมภายใน การกำกับ ติดตาม และการประเมินผลการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐที่มีประสิทธิภาพเพื่อเสริมสร้างความโปร่งใสในการปฏิบัติงาน และสามารถตรวจสอบได้ ตลอดจนการจัดทำคู่มือขั้นตอนการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการจัดซื้อจัดจ้างในแต่ละวิธีให้ชัดเจน เพื่อใช้เป็นแนวทางการปฏิบัติงานสำหรับเจ้าหน้าที่ การสร้างวัฒนธรรมในองค์กรเพื่อสร้างจิตสำนึกที่ดีให้กับบุคลากรภายในหน่วยงาน โดยการกำหนดนโยบายไม่รับของขวัญไม่ให้ของขวัญและการกระจายอำนาจเพื่อลดการถ่วงดุลอำนาจในการตัดสินใจหรือพิจารณา การผลักดันให้จัดทำข้อตกลงคุณธรรมโดยให้หน่วยงานภาครัฐกับคู่สัญญาร่วมกันทำคำรับรอง รวมทั้งมีการจัดให้กลุ่มผู้สังเกตการณ์อิสระเข้ามามีส่วนร่วม เพื่อให้เกิดความโปร่งใสมากยิ่งขึ้น เพื่อให้การจัดทำข้อตกลงคุณธรรมมีความครอบคลุมทุกโครงการจัดซื้อจัดจ้าง และต้องจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอกับบุคลากรที่ดำเนินการในด้านต่าง ๆ คือ การเพิ่มองค์กรพัฒนาบุคลากรด้านผู้สังเกตการณ์อิสระให้มากขึ้นและ

พัฒนาให้มีมาตรฐานเดียวกัน โดยการคัดเลือกผู้สังเกตการณ์อิสระให้เพียงพอที่จะเข้ารับผิดชอบโครงการจัดซื้อจัดจ้างตลอดทั้งปี การคุ้มครองผู้สังเกตการณ์อิสระ โดยผู้สังเกตการณ์อิสระจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนคำปรึกษาทางด้านเทคนิคและข้อกฎหมาย เช่น มีกฎหมายคุ้มครอง หรือมีหน่วยงานให้ความช่วยเหลือกรณีถูกฟ้องร้องดำเนินคดีทั้งทางแพ่งและทางอาญา เพื่อให้ผู้สังเกตการณ์อิสระสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างเต็มที่ การมีภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบ ร่วมแสดงความคิดเห็นหรือที่เรียกว่า “บริหารจัดการแบบร่วมมือกัน (Collective Governance)” โดยการสร้างและขยายแนวร่วมในภาคเอกชนเพื่อสร้างกระแสการต่อต้านการทุจริตคอรัปชั่นด้วยการส่งเสริมให้บริษัทต่าง ๆ กำหนดนโยบายและแนวปฏิบัติในการที่จะปฏิเสธการรับและจ่ายสินบน รวมถึงการทุจริตคอรัปชั่นในทุกรูปแบบ ซึ่งแนวร่วมภาคปฏิบัติในการต่อต้านการทุจริตของภาคเอกชนไทย (Collective Action Against Corruption for Private Sectors: CAC) เป็นความริเริ่มของภาคเอกชนไทยในการที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาการทุจริตคอรัปชั่น

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ภาครัฐควรมีผลักดันการขึ้นทะเบียนเป็นคู่ค้าคู่สัญญากับหน่วยงานภาครัฐและทุกบริษัทต้องมีการจัดทำบรรษัทธรรมาภิบาลภายในองค์กร เพื่อแสดงความโปร่งใส หากบริษัทใดมีการขึ้นทะเบียนและจัดทำหลักธรรมาภิบาลของบริษัทโดยผ่านการรับรองจากผู้สังเกตการณ์เป็นที่เรียบร้อยแล้ว กรมสรรพากรจะทำการลดหย่อนภาษีให้กับบริษัทนั้นๆ เพื่อเป็นการสร้างแรงจูงใจ

2. ภาครัฐควรมีการจัดอบรมโครงการสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับพระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560 ให้เป็นไปตามมาตรฐานการจัดซื้อจัดจ้างสากลตามหลักธรรมาภิบาลที่เน้นเรื่องความคุ้มค่าของเงินลงทุน ตลอดจนการจัดซื้อจัดจ้างที่โปร่งใสที่มีประสิทธิภาพและตรวจสอบได้ รวมไปถึงการประชาสัมพันธ์โครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตการจัดซื้อจัดจ้างในภาครัฐอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

จากการศึกษาเรื่องสภาพปัญหาการจัดซื้อจัดจ้างในหน่วยงานภาครัฐที่ก่อให้เกิดการทุจริตคอรัปชั่นในครั้งนี้ โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลกับผู้ทรงคุณวุฒิด้านการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในหน่วยงานภาครัฐในเชิงนโยบายและในเชิงปฏิบัติ ดังนั้น เพื่อให้เกิดการศึกษาเรื่องการพัฒนาแนวทางการจัดซื้อจัดจ้างให้ครบทุกมิติ จึงมีความเห็นว่าควรมีการศึกษาในประเด็นเรื่องการดำเนินงานระหว่างหน่วยงานภาครัฐหน่วยงานภาคเอกชน และภาคประชาสังคมร่วมด้วย เช่น การศึกษาเรื่องการสร้างความร่วมมือจากภาคเอกชนในการเข้าร่วมเป็นบรรษัทธรรมาภิบาลกับหน่วยงานภาครัฐเพื่อเสริมสร้างความโปร่งใสในการจัดซื้อจัดจ้าง และการศึกษาเรื่องภาวะผู้นำในการบริหารงานตามหลักธรรมภิบาล ตลอดจนมีการศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาการจัดซื้อจัดจ้างในองค์การบริหารส่วนตำบลเพื่อป้องกันการทุจริต ให้เป็นแนวทางในการขับเคลื่อนและส่งเสริมด้านความโปร่งใสในการจัดซื้อจัดจ้างอย่างเป็นรูปธรรม

เอกสารอ้างอิง

โกวิทย์ พวงงาม. (2549). **บทความการทุจริตคอร์รัปชั่นในองค์กรปกครองท้องถิ่น: มาตรการและกลไกการป้องกัน**. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

รัตนชัย ถิรเถกิง (2551).**แนวทางการป้องกันการทุจริตในการประมูลงานก่อสร้างตามหลักธรรมาภิบาล**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

นันทา คุ้มศักดิ์. (2557). **ปัญหาในการจัดซื้อจัดจ้างโดยวิธีการประกวดราคาด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ (e-Auction) ของสำนักงานศาลปกครอง**. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

รัฐพงษ์ โภคะสุวรรณ .(2550).**ปัญหาการจัดซื้อจัดจ้างของส่วนราชการในประเทศไทย**.วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

วันทนีย์ วิวรรธนภาสกร.(2550).**ปัญหาและอุปสรรคในการนำนโยบายจัดซื้อจัดจ้างทางอิเล็กทรอนิกส์ไปปฏิบัติ: ศึกษาเฉพาะกรณีหน่วยงานของกรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

อิทธิพลของสถานะต่อการแพร่ทางอารมณ์

THE EFFECT STATUS ON EMOTIONAL CONTAGION

ณัฐพัชร์ สิมะรังสฤษฎ์[1*] ประพิมพา จรัลรัตนกุล[1] และ กฤษณ์ อริยะพุทธิพงศ์[1]

Nattapat Simarangsarit[1*] , Prapimpa Jarunratanakul[1] and Kris Ariyabuddhiphong[1]

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้ศึกษาอิทธิพลของสถานะต่อการแพร่ทางอารมณ์ โดยจากการอ่านงานวิจัยที่ผ่านมา พบว่าการมีสถานะที่สูงส่งผลให้บุคคลมีความเอาใจใส่ในผู้อื่นมากขึ้น ทำให้บุคคลที่มีสถานะสูงมีแนวโน้มที่จะรับเอาอารมณ์ความรู้สึก หรือปรากฏการณ์ที่เรียกว่า การแพร่ทางอารมณ์ ได้ดีกว่าบุคคลที่มีสถานะต่ำ กลุ่มตัวอย่างคือ นิสิต ระดับปริญญาตรี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จำนวน 99 คน การวิจัยเป็นรูปแบบการทดลอง โดยจัดกระทำตัวแปรสถานะผ่านโปรแกรมจำลองสถานการณ์งานกลุ่ม แบ่งออกเป็น 2 เงื่อนไข อันได้แก่ กลุ่มเงื่อนไขสถานะสูง และกลุ่มเงื่อนไขสถานะต่ำ จากนั้นให้กลุ่มตัวอย่างดูวิดีทัศน์สื่ออารมณ์ 4 อารมณ์ คือ สุข เศร้า โกรธและกลัว และวัดการแพร่ทางอารมณ์หลังรับชมวิดีทัศน์ ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนพหุคูณแบบทางเดียว (One-way MANOVA) พบว่า สถานะมีอิทธิพลทางบวกต่อการแพร่ทางอารมณ์ โดยกลุ่มตัวอย่างที่มีสถานะสูงได้รับการแพร่ทางอารมณ์สูงกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีสถานะต่ำในทุกอารมณ์

ABSTRACT

This research examined the effects of status on emotional contagion. Past research indicated that status enforces attention to other so people with high status tend to be better at perceiving emotions from others than those with low status. Ninety-nine undergraduate students from Chulalongkorn university participated in the current study. An experimental design was employed to manipulate senses of status using group project simulation. Participants were assigned into 2 condition: High status condition and Low status condition. They watched stimuli videos relating to specific emotions: joy, sadness, anger and fear. Then, they took an assessment measuring emotional contagion. The result from One-way MANOVA indicated that status had a positive impact on emotional contagion in all 4 emotions.

Key Words: status, emotional contagion, empathy

* Corresponding author; email address: nattapat.sima@gmail.com

[1]คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพฯ 10330

[1]Faculty of Psychology, Chulalongkorn University, Bangkok 10330

คำนำ

ความเข้าอกเข้าใจผู้อื่น (Empathy) เป็นหนึ่งในตัวแปรที่ได้รับความสนใจในสาขาจิตวิทยาเป็นอย่างมาก แบ่งเป็นองค์ประกอบทางปัญญา (Cognitive aspect) เป็นความสามารถที่จะเข้าใจถึงสภาวะทางอารมณ์ ความคิดของผู้อื่น หรือเรียกอีกอย่างว่า ความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่น (Perspective taking) และองค์ประกอบทางอารมณ์ (Affective aspect) คือความรู้สึกร่วมราวกับเข้าไปอยู่ในตัวบุคคลนั้น ซึ่งมีพื้นฐานมาจากเซลล์กระจก (Mirror neuron) ที่ทำหน้าที่รับรู้และเลียนแบบกริยาท่าทาง ไปจนถึงการรับความรู้สึกของผู้อื่น หรือที่เรียกอีกอย่างว่า การแพร่ทางอารมณ์ (Chrysikou & Thompson, 2016; Davis, 1980; Dvash & Shamay-Tsoory, 2014) ความเข้าอกเข้าใจผู้อื่นนำไปสู่การพัฒนาความสัมพันธ์และสุขภาวะของบุคคล รวมถึงส่งเสริมพฤติกรรมการช่วยเหลือผู้อื่นให้เพิ่มขึ้นด้วย ความเข้าอกเข้าใจผู้อื่นจึงถูกใช้เป็นตัวแปรในการวิจัยทางจิตวิทยาเพื่อทำนายและลดความขัดแย้งทางสังคมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากอคติหรือความแตกต่างระหว่างกลุ่มหรือบุคคล (Bruneau, Cikara, & Saxe, 2015; Vanman, 2016) อย่างไรก็ตาม ในโลกความจริง ความเข้าอกเข้าใจผู้อื่นถูกขัดขวางและยับยั้งด้วยบริบททางสังคมที่สร้างช่องว่างของลำดับขั้นทางสังคม (Social hierarchy) หรือสถานะ (Status) ซึ่งบุคคลแต่ละคนถือครองอยู่อย่างไม่เท่าเทียมกัน เป็นอุปสรรคที่ทำให้บุคคลไม่สามารถเข้าอกเข้าใจผู้อื่นได้อย่างเต็มที่ (Sidanius et al., 2013) สถานะเป็นลำดับชั้นทางสังคมที่เกิดจากบุคคลหรือกลุ่มคนมีชื่อเสียง ได้รับการเคารพนับถือหรือการยอมรับในสายตาของผู้อื่น (Blader & Chen, 2014; Magee & Galinsky, 2008) สถานะช่วยส่งเสริมความสนใจต่อผู้อื่น (Blader & Chen, 2012) บุคคลที่มีสถานะสูงมีแนวโน้มจะถูกมองว่าเป็นคนอบอุ่นมากกว่าบุคคลที่มีอำนาจสูง (Fragale, Overbeck, & Neale, 2011) พยายามทำตัวให้สอดคล้องกับความคาดหวังของคนอื่น เพื่อให้บุคคลนั้นคงสถานะที่ได้รับมาเอาไว้ได้ และในขณะเดียวกัน ก็ทำให้ได้รับสถานะมากขึ้นอีกด้วย (Magee & Galinsky, 2008) ผลจากการเอาใจใส่ในผู้อื่นนี้เองที่น่าจะส่งผลให้บุคคลที่มีสถานะสูงสังเกตถึงความเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรม ความคิดและอารมณ์ของผู้อื่นมากขึ้น จึงมีแนวโน้มที่จะรับเอาอารมณ์ความรู้สึกมาได้มากกว่าบุคคลที่มีสถานะต่ำนั่นเอง

งานวิจัยที่ผ่านมาส่วนใหญ่ให้ความสนใจอย่างเจาะจงในอิทธิพลของลำดับชั้นทางสังคมต่อองค์ประกอบทางปัญญาหรือความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่น (Perspective-taking) เป็นพิเศษ แต่องค์ประกอบทางอารมณ์หรือการแพร่ทางอารมณ์ (Emotional contagion) ยังไม่ค่อยมีงานวิจัยที่ศึกษาโดยตรงมากนัก อีกทั้งผลการทดลองยังไม่เป็นที่ประจักษ์ เนื่องจากงานวิจัยส่วนใหญ่ตีความนิยามของการแพร่ทางอารมณ์ว่าเป็นการได้รับอารมณ์ความรู้สึก (Anderson, Keltner, & John, 2003; Hsee, Hatfield, Carlson, & Chemtob ,1990) มากกว่าความสอดคล้องทางอารมณ์ระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสาร ซึ่งเป็นนิยามหลักของการแพร่ทางอารมณ์ที่ผู้จัยสนใจในงานวิจัยนี้

การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยต้องการศึกษาอิทธิพลของสถานะต่อการแพร่ทางอารมณ์ โดยใช้รูปแบบการทดลอง ผ่านโปรแกรมจำลองสถานการณ์งานกลุ่ม เพื่อจัดกระทำตัวแปรสถานะ และวัดการแพร่ทางอารมณ์ด้วยการเปรียบเทียบความสอดคล้องทางอารมณ์ระหว่างผู้สื่ออารมณ์กับกลุ่มตัวอย่าง

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

1.สถานะ หมายถึง การรับรู้ถึงความเคารพนับถือและการยอมรับ ซึ่งได้รับมาผ่านการตัดสินและการประเมินจากผู้อื่น

ในการวิจัยนี้ สถานะคือการจัดกระทำความคิดเห็นยอมรับหรือไม่ยอมรับที่ผู้เข้าร่วมการทดลองจะได้รับจากสมาชิกคนอื่น ๆ ในกลุ่ม หลังจากแบ่งเงินเรียบร้อยแล้ว โดยสถานะสูงมาจากจำนวนความคิดเห็นที่สมาชิกทุกคนยอมรับการตัดสินใจแบ่งเงินของผู้เข้าร่วมการทดลอง ในขณะที่สถานะต่ำมาจากจำนวนความคิดเห็นที่สมาชิกทุกคนไม่ยอมรับการตัดสินใจแบ่งเงินของผู้เข้าร่วมการทดลอง

2.การแพร่ทางอารมณ์ หมายถึง ความสามารถในการเข้าอกเข้าใจผู้อื่นทางอารมณ์ความรู้สึก เป็นกลไกการรับรู้และเลียนแบบอารมณ์ความรู้สึกที่อีกฝ่ายรู้สึกอยู่

ในการวิจัยนี้ การแพร่ทางอารมณ์วัดจากค่าความสอดคล้องทางอารมณ์ระหว่างผู้เล่าเรื่องและผู้ฟังในเรื่องราวสื่ออารมณ์ 4 อารมณ์ ได้แก่ สุข เศร้า โกรธและกลัว โดยการแพร่ทางอารมณ์สูง หมายถึง คะแนนของผู้ร่วมการทดลองที่เป็นผู้ฟังกับผู้เล่าเรื่องมีความสอดคล้องกันมาก กล่าวคือผู้ฟังมีการรับเอาอารมณ์ความรู้สึกของผู้เล่ามาในระดับสูง ในขณะที่การแพร่ทางอารมณ์ต่ำ หมายถึง คะแนนของผู้ร่วมการทดลองที่เป็นผู้ฟังกับผู้เล่าเรื่องมีความสอดคล้องกันน้อย กล่าวคือผู้ฟังมีการรับเอาอารมณ์ความรู้สึกของผู้เล่ามาในระดับต่ำ

อุปกรณ์และวิธีการ

กลุ่มตัวอย่าง

ผู้เข้าร่วมงานวิจัยครั้งนี้คือ นิสิตระดับปริญญาตรี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นเพศชาย จำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 34.34 และเพศหญิง จำนวน 65 คน คิดเป็นร้อยละ 65.66 มีอายุตั้งแต่ 18-25 ปี (M = 19.25, SD = 3.76) จำนวน 99 คน โดยผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างตามสะดวก (Convenience sampling) จากชั้นเรียนของคณะจิตวิทยา โดยขออนุญาตอาจารย์ผู้สอนเพื่อเข้าไปประกาศขอเข้าร่วมงานวิจัย การเข้าร่วมเป็นไปด้วยความสมัครใจและมีการมอบเงินค่าชดเชยเวลาให้แก่ผู้เข้าร่วมงานวิจัย จำนวน 200 บาท เมื่อได้กลุ่มตัวอย่างครบตามจำนวนที่ต้องการแล้ว ผู้วิจัยทำการจัดเรียงรายชื่อผู้เข้าร่วมการวิจัยแล้วแบ่งเข้าเงื่อนไขการทดลอง

การจัดกระทำตัวแปรสถานะ

กลุ่มตัวอย่างจะถูกพาไปยังห้องทดลองที่ผู้วิจัยได้จัดเตรียมไว้ โดยให้นั่งแยกกัน เพื่อไม่ให้เกิดการพูดคุยกันระหว่างกลุ่มตัวอย่าง โต๊ะเก้าอี้ถูกจัดเตรียมไว้พร้อมกับโน้ตบุ๊คและหูฟังที่ใช้ในการแสดงวิดีทัศน์แก่ผู้ร่วมการทดลอง ผู้วิจัยอธิบายการทดลองแก่ผู้ร่วมการทดลองว่าเป็นงานจัดสรรทรัพยากรกับผู้ร่วมการทดลองอีก 4 คน ซึ่งจริง ๆ แล้วมีเพียงผู้ร่วมการทดลองแค่คนเดียว ส่วนคนอื่นเป็นโปรแกรมที่ผู้วิจัยได้จัดกระทำคำสั่งไว้แล้ว ช่วงเริ่มต้น ผู้ร่วมการทดลองได้รับรายละเอียดของงาน ระบุว่า กลุ่มนี้ได้รับเงินจำนวน 1087 บาท ผู้ร่วมการทดลองจะต้องแบ่งเงินจำนวนนี้ให้กับคนอื่น ๆ ในกลุ่มรวมถึงตนเองด้วย นอกจากนี้ ผู้ร่วมการทดลองได้รับข้อมูลเพิ่มว่าจำนวนเงินที่แต่ละคนได้รับจะมีผลในตอนท้ายของการทดลอง ซึ่งจริง ๆ แล้วจำนวนเงินนั้นไม่เกี่ยวข้องกับการทดลองนี้แต่อย่างใด เมื่อกลุ่มตัวอย่างแบ่งเงินให้ทุกคนเป็นที่เรียบร้อยแล้ว โน้ตบุ๊คจะแสดงหน้าจอให้รอ เพื่อจำลองเสมือนว่ามีผู้ร่วมการทดลองคนอื่นยังแบ่งเงินไม่เสร็จ โดยระยะเวลาการรอจะมีความยาวประมาณ 30 วินาทีถึง 1 นาที จากนั้นจะเริ่มขั้นตอนต่อไป

หลังจากที่ผู้ร่วมการทดลองได้ระบุจำนวนเงินให้สมาชิกคนอื่นแล้ว ผู้ร่วมการทดลองจะได้รับคำตัดสินจากคนอื่นในกลุ่มอีก 4 คนต่อจำนวนเงินที่ผู้ร่วมการทดลองแบ่งให้ โดยแสดงจำนวนเงินที่ผู้ร่วมการทดลองแบ่ง

ให้กับคนนั้น พร้อมกับข้อความ “ยอมรับ” หรือ “ไม่ยอมรับ” ข้างจำนวนเงินนั้น เพื่อบอกว่าบุคคลนั้นยอมรับหรือไม่ยอมรับจำนวนเงินที่ได้รับ ไม่ว่าผู้ร่วมการทดลองจะแบ่งเงินอย่างไรก็ตาม ในเงื่อนไขสถานะสูง ผู้ร่วมการทดลองจะได้รับข้อมูลว่า ทั้ง 4 คนยอมรับจำนวนเงินที่ผู้ร่วมการทดลองแบ่งให้ ส่วนในเงื่อนไขสถานะต่ำ ผู้ร่วมการทดลองจะได้รับข้อมูลว่า ทั้ง 4 คนไม่ยอมรับจำนวนเงินที่ผู้ร่วมการทดลองแบ่งให้ การที่ผู้ร่วมการทดลองได้รับการยอมรับจากทุกคนในกลุ่มแสดงถึงการได้รับการยอมรับจากผู้อื่นนำไปสู่การรับรู้ถึงสถานะสูงที่ผู้ร่วมการทดลองได้รับ ในขณะที่เงื่อนไขสถานะต่ำนั้นผู้ร่วมการทดลองไม่ได้รับการยอมรับจากทุกคนในกลุ่มนำไปสู่การรับรู้สถานะต่ำของผู้ร่วมการทดลอง จากนั้นผู้ร่วมการทดลองทำมาตรวัดความรู้สึกถึงสถานะ (Sense of status scale) เพื่อเป็นการตรวจสอบการจัดกระทำตัวแปรสถานะว่าได้ผลหรือไม่ โดยกลุ่มเงื่อนไขสถานะสูงควรจะมีคะแนนความรู้สึกถึงสถานะสูงกว่ากลุ่มเงื่อนไขสถานะต่ำ เมื่อผู้ร่วมการวิจัยตอบมาตรเสร็จแล้ว เป็นอันจบกระบวนการจัดกระทำตัวแปรต้นสถานะ และเริ่มต้นการทดลองในขั้นถัดไป

การทดลองวัดการแพร่ทางอารมณ์

ในขั้นตอนการทดลองนี้ ผู้ร่วมการทดลองจะได้รับฟังเรื่องราว 4 เรื่องที่แตกต่างกันจากคน 4 คนที่ได้ทำงานกลุ่มร่วมกันไปในขั้นตอนที่แล้ว พร้อมกับคำอธิบายว่า เป็นการทำความรู้จักกับสมาชิกคนอื่น ๆ ในกลุ่ม คน 4 คนในวิดีทัศน์เป็น*นักแสดง*ที่ผู้วิจัยใช้ในการสร้างสื่อวิดีทัศน์*ในขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ* โดยจัดทำให้มีความสมจริงเหมือนว่าเป็นการถ่ายทอดสด เพื่อให้ผู้ร่วมการทดลองคิดว่าเป็นสมาชิกคนอื่นที่ทำงานกลุ่มมาด้วยกัน วิดีทัศน์จะแบ่งออกเป็น 4 เรื่องราวตามอารมณ์ ได้แก่ เศร้า (Sadness) สุข (Joy) กลัว (Fear) และโกรธ (Anger) ลำดับในการแสดงวิดีทัศน์ทั้ง 4 จะแตกต่างกันด้วยการใช้แผนการทดลองจัตุรัสลาติน (Latin square design) (Bradley, 1958) เพื่อขจัดผลของลำดับ (Order effect) ที่อาจเกิดขึ้น (Table 1) เริ่มต้น ผู้ร่วมการทดลองจะรับชมสมาชิกทั้ง 4 คนเล่าเรื่องของตนเอง ความยาวประมาณ 1.50 -5.15 นาที เมื่อเรื่องเล่าจบลง ผู้ร่วมการทดลองจะต้องทำมาตรวัดความรู้สึกทางบวกและลบ (Positive And Negative Affect Schedule: PANAS) เพื่อประเมินอารมณ์ความรู้สึก ณ ขณะนั้นทันที เมื่อทำมาตรเสร็จแล้ว ผู้ร่วมการทดลองจะมีเวลาพักประมาณ 30-60 วินาที เพื่อผ่อนคลายอารมณ์ความรู้สึกที่เกิดขึ้นไม่ให้ส่งผลต่อการรับฟังเรื่องราวถัดไป ทำซ้ำจนครบทั้ง 4 คน เมื่อผู้ร่วมการทดลองตอบเสร็จแล้ว ผู้วิจัยเฉลยวิธีการดำเนินวิจัยที่แท้จริง โดยอธิบายว่าการทดลองการทำงานเป็นทีม แต่แท้จริงแล้วเป็นการจัดกระทำสถานะ ซึ่งสมาชิกคนอื่นเป็นโปรแกรมไม่ใช่คนจริง และวิดีทัศน์ที่รับชมเป็นการบันทึกไว้ล่วงหน้าของนักแสดงที่ผู้วิจัยใช้ในการทำสื่อ เพื่อวัดตัวแปรความเข้าอกเข้าใจ จากนั้นจึงขอความยินยอมในการใช้ข้อมูลของผู้เข้าร่วมวิจัยอีกครั้ง และให้เก็บเรื่องรายละเอียดในการทดลองนี้เป็นความลับ เป็นการจบการทดลอง

Table 1 series of video presentation based on Latin square experiment design

Order Series	1	2	3	4
1	Joy	Anger	Sadness	Fear
2	Sadness	Joy	Fear	Anger
3	Fear	Sadness	Anger	Joy

4	Anger	Fear	Joy	Sadness

มาตรวัดและเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

มาตรวัดความรู้สึกถึงสถานะของ Dubois, Rucker, และ Galinsky (2015) มีจำนวน 5 ข้อ มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ .92 ผู้วิจัยนำมาแปลเป็นภาษาไทยเพื่อใช้ในการตรวจสอบการจัดกระทำสถานะของกลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยนี้ เป็นมาตรรวมการประมาณค่าแบ่งเป็น 7 ระดับ จาก 1 คือไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ถึง 7 เห็นด้วยอย่างยิ่ง ผู้ที่ได้คะแนนสูง หมายความว่า มีความรู้สึกถึงสถานะสูง ในงานวิจัยนี้ มาตรวัดความรู้สึกถึงสถานะใช้ในการตรวจสอบการจัดกระทำตัวแปรสถานะผ่านโปรแกรมจำลองสถานการณ์การทำงานเป็นทีม

มาตรวัดความรู้สึกทางบวกและความรู้สึกทางของหยกฟ้า อิศรานนท์ (2551) ซึ่งพัฒนาจากมาตรวัดของ Watson, Clark, และ Tellegen (1988) ประกอบด้วยคำเกี่ยวกับอารมณ์จำนวน 20 คำ แบ่งเป็นอารมณ์ทางบวก 10 คำ ได้แก่ ตื่นเต้น (Excited) กระตือรือล้น (Enthusiastic) เป็นต้น มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ .86 และอารมณ์ทางลบ 10 คำ ได้แก่ หวาดกลัว (Scared) อารมณ์เสีย (Upset) เป็นต้น มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ .84 มาตรเป็นมาตรรวมการประมาณค่า (Likert scale) โดยให้ผู้ตอบใส่คะแนนที่ใกล้เคียงกับความรู้สึกของตน ณ ขณะนั้นมากที่สุด จาก 1 คือ ไม่ตรงมากที่สุด ถึง 5 คือ ตรงมากที่สุด ในงานวิจัยนี้ มาตรวัดความรู้สึกทางบวกและความรู้สึกทางลบใช้คู่กับวิดีทัศน์สื่ออารมณ์ในการวัดตัวแปรการแพร่ทางอารมณ์

วิดีทัศน์สื่ออารมณ์ 4 อารมณ์ประกอบด้วยเรื่องราวของนักแสดงมืออาชีพจำนวน 4 คนเล่าเรื่องสื่ออารมณ์ความรู้สึก ได้แก่ เรื่องเศร้า (ความยาว 1.50 นาที) เรื่องสุข (ความยาว 5.15 นาที) เรื่องกลัว (ความยาว 2.47 นาที) และเรื่องโกรธ (ความยาว 3.17 นาที) มีการตรวจสอบคุณภาพด้วยเครื่องวัดกระแสไฟฟ้าที่ผิวหนัง (Skin Conductance) ที่ใช้ในการตรวจสอบอารมณ์ความรู้สึกที่เกิดขึ้นขณะที่เล่าเรื่อง โดยเปรียบเทียบกราฟค่ากระแสไฟฟ้าก่อนเล่าเรื่องและหลังเล่าเรื่อง ซึ่งมีความแตกต่างกันอย่างชัดเจนทั้ง 4 คน ในงานวิจัยนี้ วิดีทัศน์ทั้ง 4 จะถูกใช้คู่กับมาตรวัดความรู้สึกทางบวกและลบ เพื่อใช้ในการวัดตัวแปรการแพร่ทางอารมณ์

โปรแกรมจำลองสถานการณ์แบ่งออกคร่าวๆเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 การจัดสรรเงินจำนวน 1,087 บาท และส่วนที่ 2 การจัดกระทำสถานะ เป็นส่วนที่ผู้ร่วมการทดลองจะได้รับการประเมิน โดยในเงื่อนไขสถานะสูง จะได้รับการยอมรับจากสมาชิกทุกคน ในขณะที่ในเงื่อนไขสถานะต่ำ จะไม่ได้รับการยอมรับจากสมาชิกทุกคน ในงานวิจัยนี้ โปรแกรมจำลองสถานการณ์ถูกใช้เป็นเครื่องมือในการจัดกระทำสถานะตามกลุ่มเงื่อนไขที่ผู้วิจัยต้องการศึกษา

การคำนวนคะแนนการแพร่ทางอารมณ์

คิดคะแนนจากการรวมคะแนนมาตรวัดความรู้สึกทางบวกและลบของผู้ร่วมการทดลองและผู้เล่าเรื่องในวิดีทัศน์ ซึ่งถูกเตรียมไว้ก่อนแล้ว โดยผู้วิจัยได้ให้นักแสดงทั้ง 4 คนทำหลังจากอัดวิดีทัศน์เล่าเรื่องจบ นำมาหาความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนของทั้งคู่ ด้วยการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในชั้น (Intraclass correlation coefficient : ICC) ซึ่งเป็นความสอดคล้องระหว่างผู้สังเกต ในกรณีนี้ คือ ผู้เล่าและผู้ฟัง ใช้รูปแบบของสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในชั้นแบบความแน่นอน (Absolute agreement) เพื่อคำนวนค่าความสัมพันธ์ทั้งจากความแตกต่างและความแปรผันของคะแนนในแต่ละช่อง ค่าสหสัมพันธ์เป็นไปได้ตั้งแต่ -1 คือมีความสอดคล้องในการตอบระหว่างผู้เล่าและผู้ฟังในทางตรงกันข้ามโดยสิ้นเชิง ถึง 1 คือมีความสอดคล้องในการตอบ

ระหว่างผู้เล่าและผู้ฟังเหมือนกันทั้งหมด กล่าวคือ ยิ่งค่าสหสัมพันธ์สูง แปลว่ากลุ่มตัวอย่างมีการแพร่ทางอารมณ์จากผู้เล่าเรื่องมาก

การวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างครบแล้ว ผู้วิจัยมีขั้นตอนในการวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติต่าง ๆ ดังนี้

ตอนที่ 1 การเตรียมข้อมูลสำหรับการวิเคราะห์

ตรวจสอบความถูกต้องเรียบร้อยของข้อมูลดิบที่ได้จากกลุ่มตัวอย่าง ตัดค่าสุดโต่ง (Outlier) และตรวจสอบข้อมูลสูญหาย (Missing data) ก่อนนำไปวิเคราะห์สถิติในขั้นตอนถัดไป

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น

วิเคราะห์ค่าสถิติจากข้อมูลพื้นฐาน (Demographic data) ของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สถิติเชิงพรรณา ได้แก่ การแจกแจงความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์เพื่อตรวจสอบความตรงของการทดลอง

ตรวจสอบอำนาจจำแนกของการจัดกระทำตัวแปรสถานะ โดยวิธีการแบ่งกลุ่มสูงกลุ่มต่ำ เพื่อยืนยันว่าการจัดกระทำสามารถแบ่งแยกกลุ่มตัวอย่างออกเป็นเงื่อนไขตามการวิจัยที่ตั้งไว้ได้

ตอนที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐานงานวิจัย

ผู้วิจัยนำคะแนนความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่นและคะแนนการแพร่ทางอารมณ์มาวิเคราะห์ด้วยสถิติ One-way MANOVA เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่นและการแพร่ทางอารมณ์ระหว่างกลุ่มเงื่อนไข 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มสถานะสูง และกลุ่มสถานะต่ำ

สมมติฐานงานวิจัย

1. ในเรื่องสุข ผู้ที่มีสถานะสูงมีการแพร่ทางอารมณ์สูงกว่าผู้ที่มีสถานะต่ำ
2. ในเรื่องเศร้า ผู้ที่มีสถานะสูงมีการแพร่ทางอารมณ์สูงกว่าผู้ที่มีสถานะต่ำ
3. ในเรื่องโกรธ ผู้ที่มีสถานะสูงมีการแพร่ทางอารมณ์สูงกว่าผู้ที่มีสถานะต่ำ
4. ในเรื่องกลัว ผู้ที่มีสถานะสูงมีการแพร่ทางอารมณ์สูงกว่าผู้ที่มีสถานะต่ำ

ผลและวิจารณ์ผลการทดลอง

ผลจากการตรวจสอบข้อมูลเบื้องต้นจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 99 คน ไม่พบข้อมูลที่มีค่าสุดโต่งหรือข้อมูลขาดหายแต่อย่างใด

กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 99 คน (100%) เป็นนิสิตระดับปริญญาตรี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย แบ่งเป็นเพศชาย จำนวน 34 คน (34.34%) และเพศหญิง จำนวน 65 คน (65.66%) มีอายุตั้งแต่ 18-25 ปี (M = 19.25, SD = 3.76) กำลังศึกษาอยู่ในชั้นปีที่ 1 จำนวน 13 คน (13.13%) ชั้นปีที่ 2 จำนวน 54 คน (54.55%) ชั้นปีที่ 3 จำนวน 16 คน (16.16%) และชั้นปีที่ 4 จำนวน 16 คน (16.16%) ส่วนใหญ่มาจากคณะจิตวิทยา จำนวน 84 คน (84.84%) และมาจากคณะอื่นๆอีก 15 คน (15.15%)

ผลของการจัดกระทำสถานะด้วยการเปรียบเทียบคะแนนความรู้สึกถึงสถานะในกลุ่มเงื่อนไขสูงและต่ำด้วย Independent t-test พบว่า กลุ่มเงื่อนไขสถานะสูง (M = 5.74, SD = 0.16) มีคะแนนความรู้สึกถึงสถานะสูงกว่ากลุ่มเงื่อนไขสถานะต่ำ (M = 3.36, SD = 0.23) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเช่นกัน (t(96) = 11.392, p < .001) แสดงว่าการทดลองจัดกระทำสถานะได้ผล

ผลการทดสอบความแปรปรวนแบบพหุ (Multivariate test) พบอิทธิพลหลักของสถานะต่อการแพร่ทางอารมณ์ทั้งสี่เรื่องถึงระดับนัยสำคัญทางสถิติ (F(4, 94) = 3.747, p < .01, *Partial* η^2 = .138) โดยกลุ่มตัวอย่างที่มีสถานะสูงจะมีค่าสหสัมพันธ์สูงกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีสถานะต่ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทั้งอารมณ์สุข (F(1, 97) = 7.402, p < .01, *Partial* η^2 = .071) โกรธ (F(1, 97) = 8.125, p < .01, *Partial* η^2 = .077) เศร้า (F(1, 97) = 11.717, p < .001, *Partial* η^2 = .108) และกลัว (F(1, 97) = 6.945, p < .01, *Partial* η^2 = .067)

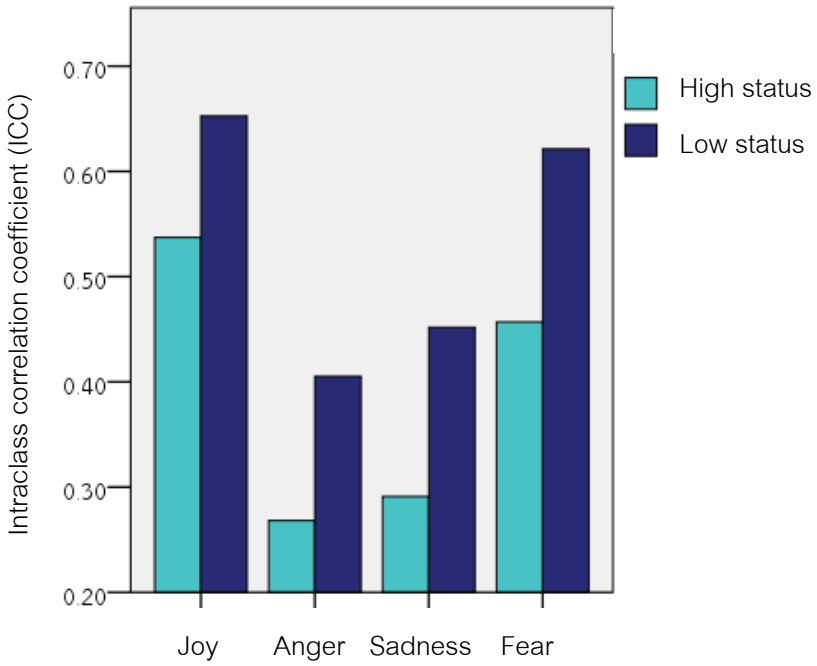

Figure 1 effect of status on emotional contagion in four different categories of emotions

ผลการวิจัยเป็นไปตามสมมติฐานทั้ง 4 ข้อที่ว่า สถานะช่วยเพิ่มการแพร่ทางอารมณ์ สอดคล้องกับข้อสันนิษฐานที่ผู้วิจัยตั้งไว้ว่า เนื่องจากสถานะได้รับมาจากการรับรู้ความยอมรับจากผู้อื่น บุคคลที่มีสถานะสูงจึงมีแนวโน้มที่จะสนใจใส่ใจความรู้สึกของผู้อื่นมากกว่า (Blader & Chen, 2014; Blader, Shirako & Chen, 2016) ส่งผลให้เกิดการรับอารมณ์ผ่านการแพร่ทางอารมณ์จากผู้เล่าเรื่องอารมณ์ต่างๆทั้งสุข เศร้า โกรธและกลัวได้ดีกว่า

สรุป

จากผลการวิจัยที่ว่า สถานะเพิ่มการแพร่ทางอารมณ์ สามารถในไปประยุกต์ใช้ในบริบททางสังคม เพื่อเพิ่มความเข้าอกเข้าใจผู้อื่นได้ ตัวอย่างเช่น ในองค์กรการทำงาน การสร้างกิจกรรมที่ทำให้พนักงานได้แสดงความคิดเห็นทางบวก หรือการยอมรับต่อเพื่อนร่วมงาน สามารถส่งเสริมให้เกิดแนวโน้มในการรับเอาอารมณ์ความรู้สึกได้มากขึ้น ซึ่งนำไปสู่การจัดการความขัดแย้งและเพิ่มความสัมพันธ์ระหว่างพนักงานในองค์การอีกด้วย

ข้อจำกัดของงานวิจัย คือ กลุ่มนักแสดงมืออาชีพที่ใช้ในการสร้างสื่อวิดีทัศน์ประกอบทั้ง 4 คน มีทักษะในการแสดงออกทางอารมณ์ไม่เท่ากัน อาจจะส่งผลให้กลุ่มตัวอย่างได้รับความเข้มข้นของอารมณ์ความรู้สึกไม่เท่ากันในแต่ละเรื่อง นอกจากนี้ อารมณ์ความรู้สึกที่ใช้ในการวิจัยนี้ได้แก่ สุข (Joy) โกรธ (Anger) เศร้า (Sadness) และกลัว (Fear) ตามการจัดประเภทอารมณ์ของ Ekman (1992) มีความไม่เท่าเทียมกันระหว่างอารมณ์ทางบวก (สุข) และอารมณ์ทางลบ (โกรธ, เศร้าและกลัว)

ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยในอนาคตอาจตรวจสอบนักแสดงก่อนเพื่อเลือกนักแสดงที่มีความสามารถใกล้เคียงกัน และเลือกอารมณ์บวกมาเพิ่มเติมให้จำนวนอารมณ์บวกลบเท่าเกียมกัน เช่น เลือก ตื่นเต้น (Excitement) และประหลาดใจ (Awe) มาเพิ่ม (Ekman, 1992)

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณทุนอุดหนุนการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาจากบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อเฉลิมฉลองวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ทรงเจริญพระชนมายุครบ 72 พรรษา และทุน 90 ปี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กองทุนรัชดาภิเษกสมโภช

เอกสารอ้างอิง

หยกฟ้า อิศรานนท์. (2551). **อิทธิพลของบุคลิกภาพแบบหลงตนเอง และความไม่สอดคล้องระหว่างการเห็นคุณค่าแห่งตนโดยนัยและการเห็น คุณค่าแห่งตนที่รับรู้ ต่อสุขภาวะทางจิต : การวิเคราะห์อิทธิพลของตัวแปรกำกับและตัวแปรส่งผ่าน**. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Anderson, C., Keltner, D., & John, O. P. (2003). Emotional convergence between people over time. **Journal of personality and social psychology**, 84(5), 1054.

Blader, S. L., & Chen, Y.-R. (2012). Differentiating the effects of status and power: A justice perspective. **Journal of personality and social psychology**, 102(5), 994.

Blader, S. L., & Chen, Y.-R. (2014). What's in a name? Status, power, and other forms of social hierarchy. **The psychology of social status**, 71-95.

Blader, S. L., Shirako, A., & Chen, Y.-R. (2016). Looking out from the top: Differential effects of status and power on perspective taking. **Personality and Social Psychology Bulletin**, 42(6), 723-737.

Bradley, J. V. (1958). Complete counterbalancing of immediate sequential effects in a Latin square design. **Journal of the American Statistical Association**, 53(282), 525-528.

Bruneau, E. G., Cikara, M., & Saxe, R. (2015). Minding the gap: Narrative descriptions about mental states attenuate parochial empathy. **PloS one**, 10(10), e0140838.

Chrysikou, E. G., & Thompson, W. J. (2016). Assessing cognitive and affective empathy through the Interpersonal Reactivity Index: An argument against a two-factor model. **Assessment**, 23(6), 769-777.

Davis, M. H. (1980). **A multidimensional approach to individual differences in empathy**.

Dubois, D., Rucker, D. D., & Galinsky, A. D. (2015). Social class, power, and selfishness: When and why upper and lower class individuals behave unethically. **Journal of personality and social psychology**, 108(3), 436.

Dvash, J., & Shamay-Tsoory, S. G. (2014). Theory of mind and empathy as multidimensional constructs: Neurological foundations. **Topics in Language Disorders**, 34(4), 282-295.

Ekman, P. (1992) . An argument for basic emotions. **Cognition & emotion**, 6(3-4) , 169-200.

Fragale, A. R., Overbeck, J. R., & Neale, M. A. (2011). Resources versus respect: Social judgments based on targets' power and status positions. **Journal of Experimental Social Psychology**, 47(4), 767-775.

Hsee, C. K., Hatfield, E., Carlson, J. G., & Chemtob, C. (1990). The effect of power on susceptibility to emotional contagion. **Cognition and emotion**, 4(4), 327-340.

Magee, J. C., & Galinsky, A. D. (2008). 8 Social Hierarchy: The self-reinforcing nature of power and status. **Academy of Management Annals**, 2(1), 351-398.

Sidanius, J., Kteily, N., Sheehy-Skeffington, J., Ho, A. K., Sibley, C., & Duriez, B. (2013). You're inferior and not worth our concern: The interface between empathy and social dominance orientation. **Journal of personality**, 81(3), 313-323.

Vanman, E. J. (2016). The role of empathy in intergroup relations. **Current Opinion in Psychology**, 11, 59-63.

Watson, D., Clark, L. A., & Tellegen, A. (1988). Development and validation of brief measures of positive and negative affect: the PANAS scales. **Journal of personality and social psychology**, 54(6), 1063.

ไซด์ไลน์กับนายหน้าค้าประเวณีในอำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี

Sideline and Brokerof Prostitution in Amphoe Mueang Surat Thani

ณัฐดนัย พยัฆพันธ์[1*]

Natdanai Payakpun[1*]

บทคัดย่อ

บทความวิชาการเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอรูปแบบการติดต่อระหว่างหญิงขายบริการประเภทไซด์ไลน์กับนายหน้าค้าประเวณีในพื้นที่อำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี ว่า ความสัมพันธ์ระหว่างหญิงไซด์ไลน์กับนายหน้าค้าประเวณี วิธีการติดต่อ ซื้อ-ขายระหว่างนายหน้ากับลูกค้า และส่วนแบ่งรายได้ระหว่างนายหน้าและหญิงสาว จากการศึกษาพบว่า หญิงขายบริการประเภทไซด์ไลน์ในพื้นที่อำเภอเมืองสุราษฎร์ธานีมี 2 รูปแบบ คือ ผ่านนายหน้าและไม่ผ่านนายหน้า หญิงไซด์ไลน์กับนายหน้าจะมีผลประโยชน์ระหว่างกัน การติดต่อผ่านนายหน้าจะใช้แอพพลิเคชั่นไลน์ (Line) และนายหน้าจะหักแบ่งรายได้จากการขายบริการทางเพศครั้งละ 500 บาท การเข้าใจถึงความสัมพันธ์และบทบาทของหญิงขายบริการทางเพศและนายหน้า จะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานภาครัฐในการแก้ไขปัญหาการค้าประเวณีในพื้นที่ได้อย่างตรงจุด

ABSTRACT

This academic article was aimed to present communication patterns between prostitutes (sideline) and prostitution agents in Mueang Suratthani District, Suratthani Province regarding relationship of sideline women and the prostitution agents, communication method of prostitution between the agents and customers and income share of the agents and sideline women. The findings reveal that sideline prostitutes in Mueang Suratthani District were divided into 2 types including agency and no agency. The sideline prostitutes and the agents had reciprocal interest. The communication was performed by Line Application and the agents deducted income from sexual services for 500/ time. Comprehending relationship and role of the prostitutes and agents would be beneficial to government agencies in directly and effectively solving prostitution problems.

Key Words : Agents, Prostitution

*Corresponding author; e-mail address: **natdanai.now@gmail.com**

[1]หลักสูตรรัฐศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี สุราษฎร์ธานี 84100

[1]Political Science, Faculty of Humanities and Social Sciences,Suratthani Rajabhat University, Suratthani 84100

คำนำ

แม้ว่าจะมีการกำหนดให้การค้าประเวณีเป็นสิ่งผิดกฎหมายตามพระราชบัญญัติปรามการค้าประเวณี พ.ศ.2503 ที่ประกาศใช้เมื่อวันที่ 1 พ.ย. 2503 และมีการยกระดับกฎหมายให้มีความทันสมัยอีกทั้งยังได้เพิ่มบทลงโทษกับผู้กระทำผิด รวมถึงประกาศให้การป้องกันปราบปรามการค้ามนุษย์เป็นวาระแห่งชาติเมื่อวันที่ 12 กันยายน พ.ศ.2557 ก็มิได้ทำให้สถานการณ์การค้าประเวณีในประเทศไทยลดน้อยลง กลับปรากฏการแอบแฝงการขายบริการทางเพศทั้งในและนอกสถานบริการเพื่อหลีกเลี่ยงจากการปราบปรามของกฎหมาย ไม่เว้นแม้กระทั่งอำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานีที่ประสบปัญหาการซ่อนเร้นของการค้าประเวณีจนยากที่หน่วยงานภาครัฐจะป้องกันหรือปราบปรามได้อย่างมีประสิทธิผลตรงตามเจตจำนงของกฎหมาย

การหลีกเลี่ยงบทลงโทษทางกฎหมายที่มีความรุนแรง หญิงขายบริการทางเพศจึงต้องปรับตัวเพื่อให้รอดพ้นจากการจับกุมของเจ้าหน้าที่รัฐ ทำให้เกิดรูปแบบการให้บริการทางเพศรูปแบบใหม่เพื่อหลีกเลี่ยงการจับกุม นั่นคือ หญิงให้บริการทางเพศประเภทไซด์ไลน์ หญิงสาวเหล่านี้จะสร้างตัวตนขึ้นในโลกออนไลน์เพื่อสื่อสารกับผู้ที่ต้องการซื้อบริการทางเพศ เมื่อหญิงขายบริการทางเพศในโลกออนไลน์มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น จึงมีผู้คิดแสวงประโยชน์จากความต้องการซื้อ-ขายบริการทางเพศของหญิง-ชายเหล่านั้น ด้วยการผันตัวเองเป็นนายหน้าเพื่อหารายได้จากการเป็นนายหน้าค้าประเวณี

นายหน้าค้าประเวณี เป็นอีกหนึ่งช่องทางการติดต่อเพื่อให้ได้มาซึ่งการค้าประเวณีที่ได้รับความนิยมจากผู้ซื้อบริการทางเพศในพื้นที่อำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี เนื่องจากหลายปัจจัย เช่น ลูกค้าได้รับความสะดวกในการซื้อบริการทางเพศมากกว่าแบบอื่น ลูกค้าสามารถเลือกหญิงสาวในสังกัดของนายหน้าได้ตามความพึงพอใจ และลูกค้าสามารถปกปิดข้อมูลส่วนตัวได้มากกว่าสถานบริการทางเพศรูปแบบอื่นที่ต้องปรากฏตัวยังสถานบริการที่ขายบริการทางเพศนั้น เช่น ซ่องเปิด ร้านนวดแผนโบราณ/สปา ร้านอาหาร/สวนอาหาร เป็นต้น เมื่อเป็นเช่นนี้แล้วผู้เขียนมีความเชื่ออย่างยิ่งว่า หากรัฐบาลหรือหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณีต้องการให้สถานการณ์การค้าประเวณีในพื้นที่อำเภอเมืองสุราษฎร์ธานีลดลงอย่างยั่งยืน จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเข้าใจถึงบริบทของการค้าประเวณีในมิติต่าง ๆ ให้ถ่องแท้เสียก่อน และหนึ่งในปัจจัยที่ควรศึกษาเพราะยังคงทำให้การค้าประเวณียังคงซ่อนเร้นอยู่ คือ นายหน้าค้าประเวณีนั่นเอง

อุปกรณ์และวิธีการ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

ใช้แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (unstructured interview) และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมกับหญิงขายบริการทางเพศประเภทไซด์ไลน์และนายหน้าค้าประเวณี (Non-Participant Observation)

วิธีการ

ใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบลูกโซ่ (Snowball Sampling) เริ่มจากการค้นหาผู้ให้ข้อมูลที่เป็นหญิงไซด์ไลน์เพื่อการเก็บข้อมูลโดยเจาะจงก่อน 1 ตัวอย่างผ่านการแนะนำของผู้เคยซื้อบริการทางเพศประเภทไซด์ไลน์ในอำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี จากนั้นจึงใช้เทคนิคการหาผู้ให้ข้อมูลแบบลูกโซ่ (Snowball Sampling) เป็นลำดับต่อไป

ผลและวิจารณ์ผล

ไซด์ไลน์

หญิงบริการไซด์ไลน์ คือ หญิงขายบริการที่ใช้แอพพลิเคชั่นไลน์ (LINE)เป็นเครื่องมือหลักในการติดต่อสื่อสารกับลูกค้า เป็นรูปแบบการขายบริการทางเพศแบบใหม่ที่ปรากฏขึ้นในพื้นที่อำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี จากการสัมภาษณ์พบว่าการให้บริการทางเพศรูปแบบนี้ได้รับความนิยมจากลูกค้าชายเป็นอย่างสูง เพราะแอพพลิเคชั่นไลน์ (LINE) ทำให้การติดต่อเพื่อนัดหมายและกำหนดเงื่อนไขการซื้อบริการระหว่างลูกค้าและหญิงสาวได้โดยตรงมีความสะดวกในการใช้งาน ไม่จำเป็นต้องเดินทางไปยังแหล่งค้าประเวณีและยังสะดวกในการรักษาความลับระหว่างลูกค้าและผู้ขายเนื่องจากลูกค้าและหญิงขายบริการสามารถอำพรางตัวตนด้วยการเปลี่ยนรูปภาพหรือสร้างสถานะภาพปลอมได้รูปแบบการให้บริการทางเพศโดยใช้แอพพลิเคชั่นไลน์ (LINE) เป็นเครื่องมือนี้ผู้เขียนพบข้อค้นพบที่น่าสนใจ 2 รูปแบบ คือ

1. ไซด์ไลน์ที่ไม่ผ่านนายหน้า หญิงขายบริการไซด์ไลน์จะนำรหัสประจำเครื่องของโปรแกรมไลน์ (LINE)ไปฝากไว้ตามเวปไซด์เฉพาะกลุ่มเพื่อการโฆษณาขายบริการทางเพศด้วยตนเอง มีการทิ้งช่องทางติดต่อเพื่อให้ผู้ซื้อสามารถติดต่อกับตนได้โดยตรง รายได้จากการขายบริการในแต่ละครั้งหญิงนั้นจะได้รับเต็มจำนวน

2. ไซด์ไลน์ที่ต้องติดต่อผ่านนายหน้า ผู้เป็นนายหน้าหญิงไซด์ไลน์จะนำรหัส ID LINE ของตนไปฝากไว้ตามเวปไซด์เฉพาะกลุ่ม เมื่อมีลูกค้าติดต่อขอใช้บริการ นายหน้าจะนำเสนอภาพหญิงในเครือข่ายที่ว่างหรือตรงกับความต้องการของลูกค้าและเมื่อนัดหมายวันเวลาและสถานที่เป็นที่เรียบร้อยหญิงขายบริการจะเป็นผู้เดินทางไปยังสถานที่นัดหมายนั้นด้วยตนเองทั้งนี้หญิงขายบริการที่อยู่ในเครือข่ายดังกล่าวจะต้องเสียค่าธรรมเนียมให้แก่นายหน้าตามแต่จะมีการตกลงกันก่อนเข้าสังกัดของนายหน้าคนนั้น ๆ

วิว[1] (นามสมมติ) เด็กสาวตัวเล็ก ผิวคล้ำอายุเพียง 18 ปี เธอเป็นหนึ่งในหญิงขายบริการที่ใช้แอพพลิเคชั่นไลน์ (LINE) เป็นเครื่องมือในการติดต่อกับลูกค้า เธอเริ่มมีความสัมพันธ์ทางเพศครั้งแรกเมื่ออายุ 17 ปี (มัธยมศึกษาปีที่ 6) เมื่อรู้จักรสชาติทางเพศเธอเริ่มออกเที่ยวกลางคืนเพื่อสัมผัสกับการมีเพศสัมพันธ์กับคนแปลกหน้า หลังจากมีความสัมพันธ์ทางเพศกับชายแปลกหน้าได้เป็นระยะเวลาหนึ่ง วิวคิดว่าเธอสามารถหาเงินจากสิ่งที่เธอชอบได้ เธอไม่จำเป็นต้องเปลืองตัวโดยไม่ได้รับสิ่งใดตอบแทน จึงเริ่มสืบค้นข้อมูลทางอินเตอร์เน็ตเพื่อหาเว็บไซด์ที่ประกาศรับหรือหาหญิงขายบริการทางเพศประเภทไซด์ไลน์ (Side Line)

“หนูจะสมัครเข้าไปแล้วก็ทิ้งไอดีไลน์ (LINE)ไว้พร้อมกับบอกเงื่อนไขในการใช้บริการและราคาที่ต้องการไว้ คนที่สนใจก็จะแอดไลน์มาเป็นเพื่อนกับหนู ก็มีทั้งลูกค้าที่ต้องการซื้อบริการทางเพศจริง ๆ สำหรับเงื่อนไขที่หนูตั้งไว้ก็เช่น ไม่สด ไม่ปาก ไม่ก้น ฟิลแฟน[2] ถ้าลูกค้ารับเงื่อนไขได้ก็จะนัดวันเวลากัน ส่วนใหญ่ก็จะให้มาที่ห้องพักที่หนูเช่าไว้ หนูจะได้ไม่ต้องเสียเวลาเดินทาง”

โซดา[3](นามสมมุติ)ผู้อยู่ในวงการขายบริการทางเพศผ่านแอพพลิเคชั่นไลน์(Line) ในพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานีและใกล้เคียงมานานกว่า 2 ปีเล่าถึงเส้นทางของการขายบริการทางเพศ ว่า *"หนูเริ่มขายตัวอย่างจริงจังมาตั้งแต่เมื่อ 2 ปีก่อนตอนนั้นอายุ 22 ปี ที่มาขายตัว ก็เพราะว่าอยากได้เสื้อผ้าแบรนด์เนม กระเป๋าสวยๆ*

[1]วิว (สัมภาษณ์), 22 พฤษภาคม 2560

[2]ไม่สด ไม่ปาก ไม่ก้น ฟิลแฟน คือ คำอธิบายเงื่อนไขในการขายบริการทางเพศของหญิงนั้นจะต้องสวมถุงยางอนามัย ไม่ร่วมเพศทางปากหรือก้น ให้ความสำคัญและสร้างความรู้สึกกับลูกค้าเหมือนว่าเป็นคู่รักกัน

[3]โซดา (สัมภาษณ์), 30 พฤษภาคม 2560

อยากมีเงินไปเที่ยวและเสริมสวย ก็เลยลองหาข้อมูลดูในอินเตอร์เน็ตพบว่า มีเว็บไซต์บางเว็บไซต์ที่เปิดช่องทางให้หญิงสาวสามารถโพสต์รายละเอียดหรือเงื่อนไขในการขายตัว โดยมีการติดต่อกันกับผู้ซื้อผ่านแอพพลิเคชั่นไลน์ (Line) หนูไม่ได้มีปัญหาชีวิตอะไรหนูแค่อยากได้ของที่ตามประสาวัยรุ่นนั่นแหละ ถ้าจะไปขอพ่อแม่ก็คงจะไม่ได้แน่นอนก็เลยคิดจะหาเงินด้วยตัวเอง สุดท้ายก็หาเงินด้วยวิธีนี้มานานกว่า 2 ปีแล้ว รายได้ต่อเดือนก็อยู่ระหว่าง 30,000 - 50,000 บาท ขึ้นอยู่กับว่าเดือนนั้นมีลูกค้าเยอะหรือเปล่า"

เมื่อโซดาติดต่อกับลูกค้าผ่านแอพพลิเคชั่นไลน์(Line) และตกลงเงื่อนไขต่างๆ เช่นค่าตัว เวลาและสถานที่ เรียบร้อยแล้ว เธอจะเป็นผู้ไปพบลูกค้าที่โรงแรมหรือรีสอร์ทเอง เธอจะไม่อนุญาตให้ลูกค้ามาหาเธอที่ห้องพักเด็ดขาดเนื่องจากเธอต้องการปกปิดข้อมูลส่วนตัวทั้งหมดเพราะการหารายได้ด้วยวิธีการนี้ถือเป็นความลับที่ต้องเก็บให้ลึกที่สุดด้วยเหตุว่าในบางครั้งห้องพักของเธอก็มีญาติพี่น้องมาเยี่ยมเยียน

เธอกล่าวว่า การนัดหมายกับลูกค้าที่โรงแรมหรือรีสอร์ทมีความเสี่ยงอยู่บ้างตรงที่ในบางครั้งถูกหลอกให้ไปโดยไม่มีลูกค้ารออยู่ หรือมีการผิดเงื่อนไข เช่น ตกลงกันไว้ว่า จะมีลูกค้าเพียงคนเดียวกลับกลายเป็นมีลูกค้า 3-4 คน ฉะนั้นแล้วเธอจึงต้องตรวจสอบให้แน่ชัดวิธีการตรวจสอบของเธอ คือ ลูกค้าต้องถ่ายรูปกุญแจห้องที่มีตราสัญลักษณ์ของโรงแรมเพื่อยืนยันการซื้อบริการ ลูกค้าที่มาใช้บริการของเธอจะมีอายุอยู่ระหว่าง 30 - 60 ปี บางครั้งก็เป็นบุคคลที่มีชื่อเสียงในพื้นที่ที่ต้องการปกปิดตัวตนจึงเลือกใช้บริการหญิงสาวไซด์ไลน์ (Side Line) สำหรับค่าตัวของวิวและโซดาในการให้บริการแต่ละครั้ง จะขึ้นอยู่กับเงื่อนไขในการให้บริการตามที่ตกลงกันไว้ดังนี้

Table 1 The values for the women in prostitution.

The criteria		Price	The time.
1	First	1,500 Bath	No more than 1 hour
2	Second	2,000 Bath	No more than 1 hour
3	1 hour	2,500 Bath	1 hour

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นเงื่อนไขราคากับการให้บริการทางเพศ คือ เสร็จกิจ 1 ครั้งราคา 1,500 บาท เสร็จกิจ 2 ครั้งราคา 2,000 บาทและเหมา 1 ชั่วโมงราคา 2,500 บาทไม่จำกัดครั้ง จากการสัมภาษณ์ทั้ง 2 ราย สามารถสรุปข้อมูลได้ว่า อัตราค่าบริการจะขึ้นอยู่กับเงื่อนไขตามข้อตกลงของทั้งลูกค้าและหญิงขายบริการทางเพศ

นายหน้าค้าประเวณี

นายหน้า หมายถึง บุคคลผู้ชี้ช่องหรือจัดการให้บุคคลสองฝ่ายได้เข้าทำสัญญากัน โดยจะได้รับบำเหน็จเป็นการตอบแทน เป็นที่ทราบกันดีว่านายหน้าที่มีความสามารถในการติดต่อกับหญิงขายบริการทางเพศเพื่อนำมาตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้ามีอยู่ทั่วไปในสถานที่พักแรมเช่น โรงแรม รีสอร์ท หรือม่านรูด พวกเขาเหล่านี้ไม่ได้ตั้งโต๊ะเพื่อดำเนินธุรกรรม[4]อย่างเป็นทางการ ไม่มีป้ายโฆษณาเพื่อประชาสัมพันธ์ หากแต่นายหน้าที่ผู้เขียนได้พบในครั้งนี้ แฝงตัวอยู่ในคราบของพนักงานโรงแรมหรูแห่งหนึ่งใจกลางเมืองสุราษฎร์ธานี

โหน่ง[5](นามสมมติ) นายหน้าค้าประเวณีเล่าเรื่องราวของว่า *"ต้องเข้าใจก่อนว่าไอ้ของอย่างนี้มันต้องมีผู้เสนอก่อนมันถึงจะมีผู้สนอง ถ้าไม่มีคนอยากได้และเรียกร้องหา นายหน้าขายบริการก็คงไม่เกิดขึ้น"* โหน่ง ไม่ได้

[4]การเจรจาซื้อขายแลกเปลี่ยน หรือการติดต่อทางธุรกิจ

[5]โหน่ง (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 17 มกราคม 2561

เริ่มต้นอาชีพนี้ด้วยความตั้งใจ หากแต่เกิดจากการกระทำซ้ำ ๆ จนเห็นช่องทางในการสร้างรายได้จากการเป็นตัวกลางระหว่างผู้ซื้อกับหญิงขายบริการทางเพศ เดิมทีทำงานเป็นพนักงานยกกระเป๋า หรือ เบลบอย (Bellboy) ของโรงแรม การเป็นนายหน้าของโหน่งเริ่มจากลูกค้าหนุ่มที่มาพักในโรงแรมขอให้เขาติดต่อกับหญิงสาวเพื่อมาให้บริการ โหน่งจึงเริ่มค้นหาและทำการต่อรองขอส่วนแบ่งค่าตัวกับหญิงขายบริการ กระทั่งโหน่งมีความคิดที่จะผันตัวเองมาเป็นนายหน้าค้าประเวณีควบคู่กับการเป็นพนักงานของโรงแรม

*"เด็กในสังกัดที่เอามาให้ลูกค้าบางครั้งก็ไม่ใช่ไซด์ไลน์อย่างเดียวหรอก บางทีก็เอามาจากร้านคาราโอเกะ ร้านนวดแผนโบราณหรือบางทีก็เอามาจากซ่องเปิดเลย ขึ้นอยู่กับว่าลูกค้าอยากได้แบบไหนและในตอนนั้นเด็กคนไหนว่างบ้าง การติดต่อเด็กมาให้แต่ละครั้งเราก็จะให้ข้อมูลกับลูกค้าก่อนว่ามีอายุเท่าไหร่ ค่าตัว เงื่อนไขอะไรบ้าง พอตกลงราคาค่าตัวและเงื่อนไขได้ก็จะเอารูปเด็กในสังกัดให้ลูกค้าเลือก ส่วนใหญ่แล้วหญิงสาวที่เราคัดเข้ามาอยู่ในสังกัดเราจะมีอายุระหว่าง 21 – 30 ปี จะไม่เอาเด็กอายุน้อยกว่านี้เด็ดขาด เพราะอาจเข้าข่ายผิดกฎหมายการค้ามนุษย์ได้"*สำหรับเงื่อนไขในการจัดหาหญิงขายบริการมาให้ลูกค้ามีดังต่อไปนี้

1. ราคา 1,500บาท ต่อครั้ง/ชั่วโมง
2. ลูกค้าต้องสวมถุงยางอนามัย

เงื่อนไขดังกล่าวยังมีเพื่อให้หญิงสาวปลอดภัยจากการติดโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ นอกจากนี้นายหน้ายังมีบริการหมอนวดสำหรับนวดผ่อนคลายให้กับลูกค้า สนนราคาเพียงชั่วโมงละ 300 บาท แต่บริการนี้ลูกค้าไม่สามารถเลือกหมอนวดที่จะมาให้บริการได้ และหมอนวดจะมีอายุระหว่าง 30 – 50 ปี หากลูกค้าต้องการมีเพศสัมพันธ์กับหมอนวดสามารถต่อรองราคากับหมอนวดได้เลย การแบ่งรายได้ระหว่างหญิงขายบริการทางเพศกับนายหน้าในแต่ละครั้ง ขึ้นอยู่กับการตกลงระหว่างนายหน้าและหญิงขายบริการในแต่ละสังกัด ส่วนใหญ่แล้วจะแบ่งกันที่ 1,000 :500 บาท (หญิงขายบริการทางเพศ: นายหน้า) สำหรับอัตราส่วนแบ่งระหว่างหมอนวดกับนายหน้าจะอยู่ที่ 200: 100บาท (หมอนวด: นายหน้า)

ในพื้นที่อำเภอเมืองสุราษฎร์ธานียังนายหน้าอีกรูปแบบหนึ่งที่แตกต่างออกไป คือ ไม่ได้เป็นพนักงานในสถานบริการใดโดยเฉพาะเหมือนโหน่ง แต่เน้นการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อออนไลน์ เช่น เว็ปไซด์เฉพาะกลุ่มหรือเครือข่ายส่วนตัวผ่านแอปพริเคชั่นไลน์ (Line) เพื่อชักชวนให้ผู้สนใจซื้อบริการทางเพศติดต่อมายังนายหน้าคนนั้นโดยตรง นายหน้าประเภทนี้จะมีพื้นที่การทำงานครอบคลุมหลายจังหวัดครอบคลุมพื้นที่ภาคใต้ตอนกลาง เช่น จังหวัดสุราษฎร์ธานี จังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดภูเก็ต จังหวัดสงขลา เป็นต้น การเป็นนายหน้ารูปแบบนี้ไม่จำเป็นต้องพบกับลูกค้าโดยตรง หากลูกค้ามีรหัสไอดีไลน์ (ID Line) ของนายหน้าก็สามารถติดต่อเพื่อแจ้งพื้นที่ของตนเองและความต้องการได้ โดยเงื่อนไขของนายหน้าประเภทนี้จะมีรายละเอียด ดังนี้

1. ราคา 1,500บาท ต่อครั้ง/ชั่วโมง
2. ลูกค้าต้องสวมถุงยางอนามัย
3. ไม่มีการร่วมเพศโดยใช้ปาก หรือ ออรัลเซ็กซ์(Oral Sex)
4. ไม่ร่วมเพศทางทวารหนัก
5. ไม่แลกลิ้นระหว่างลูกค้าและหญิงสาว
6. ไม่รับบริการหากลูกค้ามีอวัยวะเพศที่ผิดปกติหรือทำให้ผิดรูป

เงื่อนไขดังกล่าวเป็นการวางเงื่อนไขเพื่อรักษาสภาพของหญิงสาวให้ไม่บอบช้ำ เพราะหากมีอาการบอบช้ำจากการร่วมเพศกับลูกค้าอาจทำให้ไม่สามารถรับงานได้จนกว่าจะหายจากความบอบช้ำนั้นทำให้เสีย

รายได้ ทั้งนี้ราคาค่าตัวในแต่ละจังหวัดจะมีความแตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับกำลังซื้อของลูกค้าและความสดใหม่ของหญิงสาวด้วย หากเป็นนักศึกษาหรือพริตตี้ (Pritty) ราคาอาจขยับสูงถึง 5,000 – 10,000 บาทต่อการซื้อบริการทางเพศในแต่ละครั้ง สำหรับค่าตัวของหญิงสาวในแต่ละพื้นที่มีรายละเอียดดังปรากฏในตารางที่ 2

Table 2 Starting price: prostitute type sideline through brokers.

	Province	Price
1	Surat thani	1,500 bath
2	Nakorn Sri-thammarat	1,500bath
3	Phuket	2,000bath
4	Songkhla	2,000 bath

จากตารางที่ 2 สามารถอธิบายได้ว่า ราคาค่าบริการต่อครั้งของหญิงขายบริการประเภทไซด์ไลน์แตกต่างกัน ในจังหวัดสุราษฎร์ธานีราคา 1,500 บาท จังหวัดนครศรีธรรมราชราคา 1,500 บาท จังหวัดภูเก็ตราคา 2,000 บาทและจังหวัดสงขลา 2,000 บาท

“ส่วนใหญ่ลูกค้าที่ติดต่อมาใช้บริการจะมีอายุระหว่าง 25 – 60 ปี หลายครั้งก็เป็นคนมีชื่อเสียงที่ต้องการปกปิดตัวตน เช่น ข้าราชการในท้องถิ่น นักการเมือง นักธุรกิจ สิ่งที่คนพวกนี้ต้องการเหมือนกันคือ การปกปิดว่าตัวเองเป็นใคร ส่วนใหญ่แล้วลูกค้าจะชอบแบบพิมพ์นิยมนี่แหละ ขาว ๆ อกใหญ่ หน้าตาดี บางครั้งก็บอกเลยว่าขอแบบที่ผ่านงานมาไม่มาก ประสบการณ์น้อย”

จากการศึกษาความสัมพันธ์และผลประโยชน์ระหว่างหญิงไซด์ไลน์กับนายหน้าค้าประเวณีในอำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี สามารถสรุปได้ดังตารางภาพต่อไปนี้

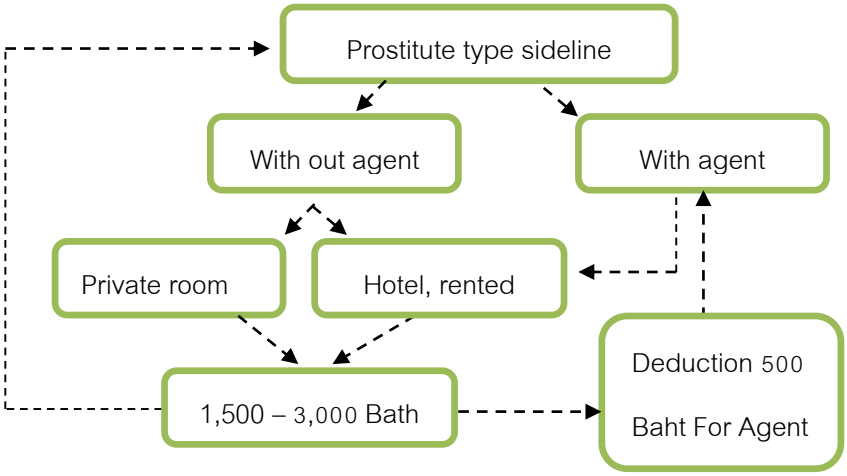

Figure 1 Co-ordinate between Prostitute type sideline and Agent

จากแผนภาพข้างต้นอธิบายได้ว่า หญิงขายบริการทางเพศประเภทไซด์ไลน์ จะเลือกใช้นายหน้าในการหาลูกค้าหรือไม่ก็ได้ หากไม่ใช้นายหน้าการให้บริการอาจเกิดได้ที่ห้องพักส่วนตัว โรงแรมหรือห้องเช่ารายวัน ค่าตัวจะได้รับเต็มจำนวน 1,500-3,000 บาท แต่ถ้าใช้นายหน้าเป็นผู้ติดต่อลูกค้าจะต้องเสียค่าธรรมเนียมให้นายหน้าครั้งละ 500 บาทและต้องไปให้บริการในโรงแรมหรือห้องเช่ารายวันเท่านั้น

สรุป

หญิงขายบริการทางเพศประเภทไซด์ไลน์ เป็นรูปแบบการให้บริการทางเพศแบบใหม่ในพื้นที่อำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี การขายบริการประเภทนี้เกิดขึ้นจากความพยายามในการหลบหนีจากบทลงโทษของกฎหมายที่มีเพื่อป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณีในประเทศไทย การเปลี่ยนแปลงช่องทางการติดต่อของหญิงขายบริการและลูกค้าทำให้หน่วยงานภาครัฐไม่สามารถดำเนินการตามกฎหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากปัญหาในการเข้าถึงแหล่งข้อมูล ผลจากการศึกษาเรื่องนี้จะทำให้หน่วยงานภาครัฐสามารถนำข้อมูลเชิงลึกและทำความเข้าใจกระบวนการการค้าประเวณีประเภทไซด์ไลน์อันนำไปสู่การวางนโยบายและแผนการในการป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณีได้อย่างมีประสิทธิผลต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสุราษฎร์ธานีที่อำนวยความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งข้อมูล และขอขอบคุณสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานีที่สนับสนุนทุนในการวิจัย

เอกสารอ้างอิง

กิตติศักดิ์ เจิมสิทธิประเสริฐ, จอมเดช ตรีเมฆ, นพพล อัคฮาด, พิมพ์ภัสสร เนติโพธิ์, ศรันยภัทร เสียงสูง, สุนิษา ราชภัณฑ์. (2558). **การค้าประเวณีหญิงจากประเทศในแถบอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงในประเทศไทย**. [ม.ป.ท] : สมาคมรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ณัฐพล ยิ่งกล้า. (2558). **การประกาศวาระแห่งชาติว่าด้วยการป้องกันปราบปรามการค้ามนุษย์**. [ม.ป.พ.] : สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

ศักรินทร์ ตันสุพงษ์. (2557). **ปัจจัยที่ส่งผลต่อการยอมรับแอพพลิเคชั่นไลน์**. (สารนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยกรุงเทพ).

ศุภศิลป์ กุลจิตต์เจือวงศ์. (2556). **ไลน์รูปแบบการสื่อสารบนความสร้างสรรค์ของสมาร์ทโฟน:ข้อดีและข้อจำกัดของแอปพลิเคชั่น**. นักบริหารมหาวิทยาลัยนานาชาติแสตมฟอร์ด, 33(4), 42-54.

ศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์. (ม.ป.ป.). **สถานการณ์การค้ามนุษย์ 8 จังหวัดภาคใต้ฝั่งตะวันออกจังหวัดสุราษฎร์ธานี**.[เว็บบล็อก]. สืบค้นจาก http://www.nocht.m-society.go.th/operation-center/provincial/southeast.php

บุคลานุกรม

วิว (ผู้ให้สัมภาษณ์), ณัฐดนัย พยัฆพันธ์ (ผู้สัมภาษณ์), ไซด์ไลน์ อำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี, สัมภาษณ์เมื่อ 22 พฤษภาคม 2560.

โซดา (ผู้ให้สัมภาษณ์), ณัฐดนัย พยัฆพันธ์ (ผู้สัมภาษณ์), ไซด์ไลน์ อำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี, สัมภาษณ์เมื่อ 30 พฤษภาคม 2560.

โหน่ง (ผู้ให้สัมภาษณ์), ณัฐดนัย พยัฆพันธ์ (ผู้สัมภาษณ์), นายหน้าค้าประเวณี อำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี, สัมภาษณ์เมื่อ 17 มกราคม 2561.

บุพเพสันนิวาส: ความรู้สึกร่วมกับการตามรอยของผู้ชมละครไทย

Love Destiny: Emotional Engagement and Travel Motivation of Thai TV Series Viewers

ภัทรภร เสนไกรกุล[1*] และ จิรยุทธ์ สินธุพันธ์[2]

Bhattaraporn Senkraigul[1*] and Jirayudh Sinthuphan[2]

บทคัดย่อ

บุพเพสันนิวาส เป็นละครโทรทัศน์เรื่องแรกที่มีเรทติ้งการรับชมเฉลี่ยสูงสุดเป็นประวัติกาลหลังจากที่ประเทศไทยเปลี่ยนผ่านระบบออกอากาศโทรทัศน์ภาคพื้นดินจากระบบแอนาล็อคเป็นระบบดิจิทัล จึงเกิดปรากฏการณ์ที่เผยให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างละครกับผู้ชมในหลากมิติ ซึ่งการศึกษาครั้งนี้ต้องการทราบถึงปัจจัยที่ทำให้ผู้ชมมีส่วนร่วมในการติดตามละครเรื่องบุพเพสันนิวาส จนนำไปสู่ปรากฏการณ์ตามรอยละคร โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ติดตามละครเป็นประจำ 4 คน สัมภาษณ์กลุ่มนักท่องเที่ยวยังสถานที่ถ่ายทำละครและสัมภาษณ์กลุ่มแฟนคลับศิลปินที่เป็นนักแสดงนำร่วมกับการสังเกตรวมทั้งสิ้น 10 กลุ่ม ผลพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความผูกพันกับละครเรื่องบุพเพสันนิวาสอย่างยิ่ง จึงส่งผลต่อการรอคอยติดตามละครขณะออกอากาศสด และสร้างโอกาสให้สิ่งที่ปรากฏอยู่ในละครเป็นที่นิยมตามไปด้วย เช่น อาหาร คำพูด การแต่งกายชุดไทย ความต้องการท่องเที่ยวตามรอยสถานที่ถ่ายทำ หรือความนิยมในตัวนักแสดง

ABSTRACT

Love Destiny is the first drama TV series on the Thai digital terrestrial television with the highest average impression rating record after having transformed from the analog terrestrial television. It has caused phenomenon that reveals the relationship between drama TV series and viewership in diverse dimensions. This study aims to explore the factors that affected the viewership of the show, which led to increasing number of visitors to real locations of the scenes from the show. A deep interview with 4 of the TV series endured fans was conducted. Information was interpreted from observations and narratives of 10 other group interviews with scene location visitors and leading actors' fan clubs. The result showed the samples were highly bound to the show, causing them to anticipate the show during each episode's first live along with increases in popularity of the elements shown in series' scenes. These elements included food, dialogues, Thai traditional dresses, travel destinations and actors.

Key words: Drama Thai TV series, Emotional engagement, Travel motivation, Love destiny

*Corresponding author; e-mail address: bhattaraporn.s@msu.ac.th

[1]ภาควิชานิเทศศาสตร์ คณะวิทยาการสารสนเทศ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม มหาสารคาม 44150

[1]Department of Communication Arts, Faculty of Informatics, Mahasarakham University, Mahasarakham 44150

[2]ภาควิชาวาทวิทยา คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพฯ 10330

[2]Department of Speech Communication and Performing Arts, Faculty of Communication Arts, Chulalongkorn University, Bangkok 10330

คำนำ

ละครหรือภาพยนตร์ที่ได้รับความนิยม มักทำให้สิ่งต่าง ๆ ที่ปรากฏอยู่ในเรื่องราวได้รับความสนใจจากผู้ชมตามไปด้วย ดังเช่นปรากฏการณ์ Hallyu หรือคลื่นวัฒนธรรมเกาหลี (Korean wave) ที่เริ่มก่อตัวตั้งแต่ปลายยุค 90 และได้เผยแพร่เพลง ละคร ภาพยนตร์ เกม นิยาย หรือการ์ตูน จนเป็นที่นิยมในหลายประเทศทั่วโลก (Positioning Magazine Online, 2006) รวมทั้งประเทศไทย ส่งผลให้องค์ประกอบต่าง ๆ ในเนื้อหาเหล่านั้นอยู่ในความชื่นชอบของผู้ชมเป็นอย่างมากเช่นกัน อาทิ ความสนุก สาระแง่คิดและความบันเทิงของเนื้อเรื่อง ความสามารถของนักแสดง ตลอดจนอุปกรณ์ประกอบฉากและสถานที่ถ่ายทำ นอกจากนี้เพราะความใกล้ชิดทางวัฒนธรรมระหว่างไทยและเกาหลีทำให้คนไทยเข้าใจเนื้อหาของละครเกาหลีได้ง่ายขึ้น จนเป็นเงื่อนไขที่ทำให้ผู้ชมชาวไทยรู้สึกร่วมและเข้าใจศิลปวัฒนธรรม ความเชื่อ วิถีชีวิตและสถานที่ต่าง ๆ ของเกาหลีมากยิ่งขึ้น และทำให้เกิดการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ในขณะนั้นคือการท่องเที่ยวตามรอยละครนั่นเอง (อลิสา วิทวัสกุล, 2549)

ส่วนภาพยนตร์และละครที่ทำให้เกิดกระแสการท่องเที่ยวตามรอยในไทย พบว่า ภาพยนตร์จีนแนวตลกเรื่อง Lost in Thailand ซึ่งใช้ฉากถ่ายทำเป็นสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ ทั้งในกรุงเทพมหานคร เชียงใหม่ และภูเก็ต ที่หลังจากเข้าฉายในจีน เดือนธันวาคม ค.ศ.2012 ปรากฏว่ามีผู้เข้าชมในสัปดาห์แรกสูงกว่า 14 ล้านคน และสร้างรายได้รวมสูงถึง 2.5 ล้านล้านบาท จึงเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ชาวจีนเดินทางมาท่องเที่ยวเมืองไทยตามรอยภาพยนตร์ทั้งในรูปแบบคณะทัวร์และส่วนตัว (MThai News, 2012) หรือแม้แต่อิทธิพลของละครไทยเรื่องนาคีที่ออกอากาศทางช่อง 3 ส่งผลให้มีผู้ชมละครไปท่องเที่ยวยังคำชะโนด อ.บ้านดุง จ.อุดรธานี ในช่วงเวลานั้นเพิ่มขึ้นเป็นสองเท่าตัว เฉลี่ยวันละเกือบ 1 แสนคน และช่วยการกระตุ้นเศรษฐกิจให้กับคนในพื้นได้ด้วย (ประชาชาติธุรกิจออนไลน์, 2560) ส่วนกระแสของละครเรื่องล่าสุดคือเรื่องบุพเพสันนิวาสที่ได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก โดยวัดจากค่าเฉลี่ยเรทติ้งที่สูงที่สุดกว่าละครทุกเรื่องในประเทศไทยที่ออกอากาศในช่วงเดียวกันและสูงที่สุดหลังจากที่ประเทศไทยเปลี่ยนผ่านระบบออกอากาศโทรทัศน์ภาคพื้นดินจากระบบแอนาล็อคเป็นระบบดิจิทัล ได้ทำให้เกิดปรากฏการณ์ผู้คนแต่งกายชุดไทยเยี่ยมชมโบราณสถานที่ใช้ในการถ่ายทำที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยาอย่างที่ไม่เคยมีมาก่อน โดยก่อนละครออกอากาศ มีนักท่องเที่ยวเพียง 1,000 คน แต่หลังออกอากาศมีนักท่องเที่ยวเฉลี่ยเพิ่มถึงวันละ 6,000 คน (ไทยรัฐออนไลน์, 2018)

การศึกษาครั้งนี้จึงต้องการหาคำตอบถึงเงื่อนไขที่ทำให้ผู้ชมเกิดความรู้สึกร่วมกับละครโทรทัศน์ที่ออกอากาศในระบบดิจิทัล ซึ่งมีการแข่งขันกันสูงถึง 24 ช่องสถานี และผู้ชมในปัจจุบันยังมีพฤติกรรมการเปิดรับสื่ออื่น ๆ หลากหลายมากขึ้น โดยเฉพาะสื่อออนไลน์ แต่ละครเรื่องบุพเพสันนิวาสกลับส่งผลต่ออารมณ์ของผู้ชมในวงกว้าง จนนำไปสู่การตัดสินใจทำกิจกรรมต่าง ๆ ตามอย่างละคร หรือแม้แต่ไปเยี่ยมชมสถานที่ถ่ายทำละคร

อุปกรณ์และวิธีการ

วัตถุประสงค์ในการศึกษาครั้งนี้มี 2 ประการคือ (1) เพื่อศึกษาเงื่อนไขที่ส่งผลให้ผู้ชมต้องการมีส่วนร่วมในละครโทรทัศน์เรื่องบุพเพสันนิวาส และ (2) เพื่อศึกษาความรู้สึกร่วมต่อละครที่ทำให้การเกิดปรากฏการณ์ตามรอยละคร ด้วยวิธีวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก 4 ท่าน ซึ่งคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) เป็นวัยทำงานที่มีความเป็นคนรุ่นใหม่ใช้เทคโนโลยีในชีวิตประจำวัน ติดตามละครเรื่องบุพเพสันนิวาสอย่างต่อเนื่อง และส่งผลต่อการแสดงออกพฤติกรรมที่มีส่วนร่วมกับละครอย่างชัดเจน เช่น

การโพสต์เนื้อหาเพื่อขยายต่อเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์จากละคร การหาซื้อหนังสือนิยายมาอ่าน การเดินทางไปท่องเที่ยวสถานที่ถ่ายทำ และการสวมใส่ชุดไทยในชีวิตประจำวัน

นอกจากนี้ยังทำการสัมภาษณ์กลุ่มด้วยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental sampling) โดยเดินทางไปยังสถานที่ท่องเที่ยวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาซึ่งปรากฏเป็นฉากในละคร และได้รับความร่วมมือจากกลุ่มนักท่องเที่ยวผู้ชมละครที่ส่วนใหญ่แต่งกายด้วยชุดไทย จำนวน 7 กลุ่ม ทั้งกลุ่มเพื่อนวัยต่าง ๆ กลุ่มคู่รัก และกลุ่มครอบครัว จากนั้นได้ไปงานเปิดตัวสินค้าที่นายธนวรรธน์ วรรธนะภูติ พระเอกของเรื่องเป็นพรีเซ็นเตอร์ที่ห้างสรรพสินค้าสยามพารากอนและได้รับความร่วมมือจากแฟนคลับจำนวน 3 กลุ่ม ทั้งกลุ่มที่เป็นแฟนคลับแล้วติดตามละคร และกลุ่มที่ติดตามละครแล้วจึงผันตัวมาเป็นแฟนคลับ โดยผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลในช่วงเดือนมีนาคม-เมษายน พ.ศ.2561 ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ละครออกอากาศใกล้ตอนจบ

ทั้งนี้เพื่อต้องการสอบถามกลุ่มตัวอย่างถึงความสัมพันธ์กับละครโทรทัศน์ใน 4 มิติ ตามกรอบแนวคิดของ Kim & Long (2012) และพฤติกรรมการตามรอยละครตามปัจจัยแรงดึง-ผลัก ตามกรอบแนวคิดของ Klenosky (2002) และ Macionis (2007) ดังนี้

1.ความสัมพันธ์ของผู้ชมกับละครโทรทัศน์

Kim and Long (2012) กล่าวถึงจุดเด่นที่เป็นธรรมชาติของละครโทรทัศน์ไว้ว่า เรื่องราวของละครโทรทัศน์มักมีความเกี่ยวข้องกับสิ่งที่สะท้อนคุณค่าในสังคมที่ต้องการสื่อสารกับมวลชนกลุ่มใหญ่ โดยละครโทรทัศน์จะใช้ช่วงเวลาออกอากาศที่ยาวนาน ทำให้ผู้ชมเกิดความผูกพันกับเนื้อเรื่อง ตัวละครหรือสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่ในละคร จนพัฒนาไปสู่ความประทับใจ ซึ่งเงื่อนไขที่ทำให้เกิดปรากฏการณ์นี้ มีอยู่ 4 มิติ ได้แก่

- *ความต่อเนื่องของละคร (Serialization)* คือการที่ละครมีเรื่องราวต่อเนื่องกัน โดยในแต่ละตอนคงสาระสำคัญเดียว พร้อมทั้งออกอากาศในช่วงเวลาที่เหมาะสม จงใจแตะและเล่นกับความรู้สึกของคนดูได้ถูกเวลา และในตอนท้ายของแต่ละตอนต้องมีตัวอย่างหรือสิ่งที่จะมากระตุ้นให้เกิดความรู้สึกรอคอยตอนต่อไปอย่างใจจดใจจ่อ ส่งผลให้ผู้ชมติดตามและเห็นพัฒนาการของตัวละครอย่างต่อเนื่อง และกระตุ้นให้ผู้ชมใช้จินตนาการคาดเดาเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นในตอนต่อไป

- *ระดับการเปิดรับและการมีอารมณ์ร่วมของผู้ชม (Level of exposure and audience emotional engagement)* หลังจากรับชมละครแล้วสิ่งที่ตามมาคือความใกล้ชิด (Intimacy) และความต่อเนื่อง (Continuity) มีความรู้สึกร่วมกับละครอย่างลึกซึ้ง ใส่ใจและรู้สึกว่าตัวละครมีตัวตน ผู้ชมจะพัฒนาความรู้สึกร่วมที่มีต่อละครเป็นระยะเวลานาน โดยอาจก่อให้เกิดความสัมพันธ์อันซับซ้อนต่อกันจนบางครั้งเกิดปรากฏการณ์ปฏิสัมพันธ์กึ่งความจริง (Parasocial) เกิดความรู้สึกภักดี สนใจรูปแบบของละคร ตลอดจนบทสนทนาของตัวละครที่ส่งผลต่อการแสดงพฤติกรรมของผู้ชม และผู้ชมคนใดที่มีปฏิสัมพันธ์กึ่งความจริงสูงก็จะยิ่งมีความรู้สึกร่วมไปกับตัวละครและส่งผลไปสู่การสนับสนุนสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่ในละครเรื่องนั้น

- *การเล่าเรื่องผู้คนและเรื่องในชีวิตประจำวันของสังคมที่อาศัยอยู่ (Personality and domestic everyday life narrative)* สิ่งที่โดดเด่นในละครโทรทัศน์ คือการเล่าเรื่องส่วนตัว เรื่องที่เกี่ยวพันกับสังคมที่อาศัยอยู่ และบุคลิกของตัวละครที่เป็นแกนเรื่อง ซึ่งแก่นหลักของเรื่องที่เป็นที่นิยมทั่วไปคือ ความรัก ความอิจฉาริษยา ความเกลียดชัง ความทะเยอทะยานและความต้องการชื่อเสียงเงินทอง แม้มีนักวิจารณ์บางคนแย้งว่าละครโทรทัศน์ไม่ใช่ความจริง เป็นเพียงเรื่องที่แต่งขึ้นตามจินตนาการ ที่ถึงจะอิงเหตุการณ์หรือบุคคลที่เป็นที่รู้จัก

หรือเป็นเหตุการณ์สำคัญก็ไม่ใช่ความจริงที่เกิดขึ้น แต่ในความรู้สึกของผู้ชมการเล่าเรื่องเช่นนี้ก็เพียงพอที่จะดึงดูดให้ผู้ชมเชื่อว่านี่เป็นตัวแทนที่สะท้อนความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในสังคมที่ตนเองอาศัยอยู่ และยิ่งสิ่งที่ประกอบสร้างขึ้นในละครสอดคล้องกับสถานการณ์จริงในสังคมก็ยิ่งช่วยดึงดูดให้ผู้ชมเลือกที่จะดูละครเรื่องนี้ เพราะไม่เพียงสร้างความคาดหวังให้ผู้ชมได้เปิดรับละครที่กินใจส่งผลต่ออารมณ์ความรู้สึก แต่ยังให้แง่คิดต่อประเด็นทางสังคมและวัฒนธรรมร่วมสมัย เช่น อาหาร แฟชั่น กิจกรรมยามว่าง การเข้าสังคม หรือแม้แต่ภาษาต่างประเทศที่เป็นตัวแทนของคนชาติอื่น ๆ ที่มีความสัมพันธ์กับสังคมนั้น ๆ ด้วย

- รูปแบบการแลกเปลี่ยนระหว่างบุคคล วัฒนธรรม หรือผ่านข้อความ (platform for interpersonal, intercultural and inter-textual discussion) เมื่อมีการรับชมละครอย่างต่อเนื่อง หลังจากละครจบตอนในวันหนึ่งจะมีช่วงเวลาที่เป็นช่องว่างระหว่างรอการออกอากาศในอีกวันต่อไป หรือสัปดาห์ถัดไป ซึ่งระหว่างนี้เองที่บุคคลจะนำเรื่องที่ตนคาดเดาไปพูดคุยกันในชีวิตประจำวัน รวมทั้งเพื่อพูดคุยถึงประสบการณ์การรับชมและการตีความของตนเอง โดยผู้ชมที่มีพื้นฐานทางวัฒนธรรมคล้ายกับผู้ผลิตจะมีแนวโน้มการตีความแบบเดียวกับผู้ผลิต แต่ถ้าหากต่างพื้นฐานทางวัฒนธรรมก็จะตีความแตกต่างออกไป โดยรูปแบบการพูดคุยนอกจากจะเป็นลักษณะการเผชิญหน้าโดยตรงแล้ว ยังสามารถแลกเปลี่ยนผ่านสื่ออื่น ๆ อาทิ สื่อสังคมออนไลน์ เป็นต้น

2. พฤติกรรมการตามรอยละครตามปัจจัยแรงดึง-ผลัก

แนวโน้มที่ผู้ชมเกิดพฤติกรรมการตามรอยนั้น เกิดจากแรงจูงใจ 2 ลักษณะคือ แรงผลัก (push) และแรงดึง (pull) โดยแรงผลักคือแรงกระตุ้นภายในที่ส่งผลให้ผู้ชมละครตัดสินใจทำกิจกรรมต่าง ๆ อันเป็นเหตุมาจากละคร ซึ่งเกิดจากความต้องการที่ยังไม่ได้รับการตอบสนอง เช่น ต้องการหลีกหนีจากโลกความเป็นจริง ต้องการพักผ่อน ต้องการผจญภัย เป็นต้น ส่วนแรงดึงเป็นแรงกระตุ้นภายนอกที่ทำให้ผู้ชมละครตัดสินใจว่าจะเดินทางไปเที่ยวตามรอย อาทิ องค์ประกอบของสถานที่ใดที่หนึ่ง (Klenosky, 2002) ทั้งนี้จากการศึกษาปัจจัยแรงผลักและแรงดึงในการท่องเที่ยวตามรอยภาพยนตร์ พบว่าแรงผลักคือการรักษาสถานะ ชอบความแปลกใหม่ ต้องการมีตัวตนในสังคม ชอบโลกจินตนาการหรือต้องการหลีกหนีความจริง ต้องการประสบการณ์ทดแทน และค้นหาตัวตน ส่วนแรงดึงคือสถานที่ถ่ายทำ บุคลิกของนักแสดง และการแสดง (Macionis, 2007)

ผลและวิจารณ์ผล

1. ความสัมพันธ์ของผู้ชมกับละครโทรทัศน์เรื่องบุพเพสันนิวาส

จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด ปรากฏการณ์ที่พบร่วมกันคือ ส่วนใหญ่กลุ่มตัวอย่างไม่ได้ติดตามดูละครขณะออกอากาศสดมานานมาก บางคนกล่าวว่าไม่ได้ดูนานกว่า 8 ปี ซึ่งนับเป็นช่วงระยะเวลาที่มีสื่อทางเลือกมากขึ้น จนมาถึงช่วงที่เปลี่ยนผ่านระบบการออกอากาศจากโทรทัศน์ระบบแอนาล็อคสู่ดิจิทัล ดังคำกล่าวของกลุ่มตัวอย่างที่ว่า

“จากที่ไม่ได้ดูละครหรือแทบไม่ดูสด และไม่ได้ติดขนาดต้องตามดูทุกตอน แต่เรื่องนี้ไม่ได้ต้องดูทุกตอน”

“ไม่เคยพลาดซักตอนเดียว ตั้งแต่วันแรกเลย บางครั้งดูผ่านสมาร์โฟนเพราะทำงานอยู่ แต่ไม่อยากพลาดจึงดูออนไลน์ #ทีมดูสด”

ซึ่ง Chang (2016) กล่าวว่ายิ่งมีการรับชมบ่อยครั้งมากเท่าไหร่ความรู้สึกผูกพันต่อละครเรื่องนั้นก็ยิ่งหยั่งรากลึกลงไปในใจของผู้ชมมากขึ้นเท่านั้น อย่างไรก็ดีผู้ชมแต่ละคนจะมีความรู้สึกนึกคิด อารมณ์ และทัศนคติ

ต่อสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับละครในระดับที่แตกต่างกันไปตามแต่ละบุคคล ทั้งนี้จากกรอบแนวคิดของ Kim and Long (2012) พบว่าเงื่อนไขที่ทำให้กลุ่มตัวอย่างเกิดการติดตามละคร สามารถอธิบายได้ 4 มิติดังต่อไปนี้

1.1 **ความต่อเนื่องของละคร** (Serialization)

ละครเรื่องนี้เป็นละครที่ตัวบทมีพัฒนาการ ทำให้เห็นการเติบโตของความคิดและการแสดงออกของตัวละครในแต่ละตอนอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ความสนุกและแปลกใหม่ของเนื้อหายังทำชวนให้ติดละครเรื่องนี้ตั้งแต่ครั้งแรกที่รับชม แม้บางคนไม่ได้ชมตั้งแต่ตอนแรก แต่เมื่อเห็นกระแสแล้วไปดูละครย้อนหลังทำให้เกิดความชื่นชอบจนต้องติดตามต่อ ดังคำบอกเล่าของกลุ่มตัวอย่างที่ว่า

"วันนั้นเล่นทวิตเตอร์แล้วเจอหน้าเบลล่าทำหน้าเป็นกิ๊ก สุวัจนี ก็สงสัยว่าละครพีเรียดทำหน้าแบบนี้ได้ด้วยเหรอ เลยไปเปิดดูย้อนหลัง หลังจากนั้นก็ติดละครเรื่องนี้แล้วรอเวลาดูสดหมดเลย"

"มีอรรถรสครบถ้วนครบทุกอย่าง ทำให้ชอบละครเรื่องนี้มาก เขาทำดี ผู้กำกับเก่ง คนเขียนบทก็เก่งมาก"

ด้วยเหตุนี้กลุ่มตัวอย่างแทบทั้งหมดจึงมีรูปแบบการติดตามดูละครอย่างต่อเนื่องทุกตอน และรอชมขณะออกอากาศสด ทำให้รับรู้ความเป็นไปของตัวละครและเรื่องราวแบบไม่ขาดตอน อีกทั้งมีการใช้เวลาร่วมกับละครมากจนเกิดความคุ้นเคยและสามารถเล่าถึงตัวละคร เนื้อหาหรือฉากที่ตนเองประทับใจได้อย่างคล่องแคล่ว อีกทั้งยังรอคอยตอนต่อไปอย่างใจจดใจจ่อ ดังคำบอกเล่าของกลุ่มตัวอย่างที่ว่า

"ใน 7 วันก็มีสองวันที่เรารอคอย คือวันพุธ-พฤหัสบดี เพราะเป็นวันที่ละครฉาย ไม่เคยตามละครเรื่องไหนเท่าเรื่องนี้เลย"

1.2 **ระดับการเปิดรับและการมีอารมณ์ร่วมของผู้ชม** (Level of exposure and audience emotional engagement)

จากที่กลุ่มตัวอย่างติดตามดูละครโทรทัศน์เรื่องบุพเพสันนิวาสทุกตอนอย่างต่อเนื่อง (Continuity) ส่งผลให้เกิดความใกล้ชิด (Intimacy) จนมีความรู้สึกร่วมกับเนื้อหา ตัวละคร บทสนทนา ภาษาท่าทาง ฉากและรายละเอียดต่าง ๆ ที่ตนเองชื่นชอบแตกต่างกันออกไป โดยส่วนใหญ่ได้แสดงความคิดเห็นว่าบทละครเรื่องนี้ประพันธ์ได้ดีมาก คัดเลือกนักแสดงได้เหมาะสมและกระจายบทได้ลงตัว ทำให้ไม่จำเป็นต้องรอดูแค่ฉากที่พระนางปรากฏตัว แต่ชวนติดตามทั้งฉากบ่าวไพร่ พ่อแม่ หรือตัวละครอื่น ๆ นอกจากนี้ยังมีฉากที่เร้าอารมณ์จนรู้สึกร่วมไปกับเหตุการณ์ในละคร ดังคำบอกเล่าของกลุ่มตัวอย่างที่ว่า

"รู้สึกเศร้าที่ตัวละครที่ชื่นชอบอย่างโกษาปานเสียชีวิต เพราะในละครเขาถ่ายทอดว่าคนนี้ดีอย่างไรออกมาให้เราเห็น แม้เราจะไม่รู้ว่าเหตุการณ์จริง ๆ ในประวัติศาสตร์เป็นอย่างไร แต่ละครถ่ายทอดให้เขาเป็นคนดีคนเก่ง"

นอกจากนี้ยังสามารถสรุปสาเหตุที่ทำให้กลุ่มตัวอย่างมีอารมณ์ร่วมกับละครเรื่องนี้ ได้เพิ่มเติมว่า

- ตัวละครสื่อสารด้วยอวัจนภาษาได้อย่างลึกซึ้ง เช่น สายตาของพระเอกที่สื่อสารออกมาแทนคำพูด

- มีความแปลกใหม่ฉีกกฎเดิม ๆ เช่น ละครหลายเรื่องที่มีการย้อนเวลาหาอดีต มักจะเป็นตัวของตัวเองที่หลุดเข้าไป แต่เรื่องนี้วิญญาณนางเอกกลับไปอยู่ในร่างคนอื่นและไม่ใช่คนดี มีความร้ายกาจ สามารถสั่งฆ่าคนได้

- คาดเดาไม่ได้ เช่น การสื่อว่าการเกิดคนละชาติภพของพระเอกไม่จำเป็นต้องหน้าตาเหมือนเดิม ทำให้คนดูรู้สึกคาดไม่ถึง เพราะละครที่ผ่านมาต่างเสนอว่าการเกิดภพชาติใหม่มักจะมีหน้าตาเหมือนในอดีตชาติ

- ตอบสนองสิ่งที่ถวิลหา เช่น ทำให้เรื่องประวัติศาสตร์ที่เคยรู้สึกน่าเบื่อในชั้นเรียนชวนให้อยากติดตาม หรือการเล่าถึงสถาบันกษัตริย์ที่ทุ่มเถียงกัน ซึ่งเสมือนเรื่องต้องห้ามในการนำเสนอ แต่ละครนำมาเปิดเผย

- ใส่ใจรายละเอียดในองค์ประกอบของละคร อาทิ ฉาก เครื่องแต่งกาย เทคนิคคอมพิวเตอร์กราฟิก

สาเหตุต่าง ๆ เหล่านี้เป็นที่มาให้ผู้ชมแต่ละคนไม่เพียงมีอารมณ์ร่วมหรือมีความผูกพันกับละคร แต่บางคนยังมีปฏิสัมพันธ์กึ่งความจริง (Parasocial) คือ เลียนแบบทั้งคำพูด หรือสีหน้าท่าทาง ตลอดจนแต่งกายชุดไทยในชีวิตประจำวัน ซึ่งละครช่วยสร้างความหมายและเปิดพื้นที่ให้ผู้ชมสามารถแสดงตัวตนตามอย่างละครได้

1.3 **การเล่าเรื่องผู้คนและเรื่องในชีวิตประจำวันของสังคมที่อาศัยอยู่** (Personality and domestic everyday life narrative)

กลุ่มตัวอย่างต่างแสดงความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกันว่า ชอบที่ตัวละครมีลักษณะนิสัยของความเป็นคนที่เชื่อมโยงกับคนปกติ คือมีทั้งดีและเลวอยู่ในตัว ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่ได้เห็นในละครไทยเรื่องใดบ่อยนัก เพราะปกติมักจะเห็นตัวละครที่มีเพียงมิติเดียวคือไม่เป็นคนดีก็เป็นตัวร้ายไปเลย ดังคำกล่าวของกลุ่มตัวอย่างที่ว่า

“ละครเรื่องนี้ดีตรงที่เขาไม่ตัดสินว่าใครผิดใครถูก จะสังเกตว่าคำพูดบางคำพูดก็เป็นปลายเปิดไว้ ให้คนดูตัดสินเอาเองว่าคนนี้ดีหรือไม่ดี อย่างตอนเรื่องรับเงินรับส่วยทั้งหลายของโกษาเหล็ก บทไม่ได้บอกอะไร แต่ให้คนดูตัดสินเอง ว่าในมาตรฐานของเราคิดว่าเขาเป็นคนเลวหรือดี นั่นคือธรรมชาติของมนุษย์ที่มีทั้งดีและเลว ทำให้ชอบละครเรื่องนี้ ตัวละครมันไม่แบน ฟอลคอนที่ดูเป็นตัวร้ายในเรื่องก็ร้องไห้เสียใจตอนที่โกษาเหล็กตาย”

ทั้งนี้ จากบทละครได้สะท้อนสิ่งที่ทำให้ผู้ชมรู้สึกเชื่อมโยงเหตุการณ์ต่าง ๆ ของตนเองกับละครได้อีกดังนี้

- ชื่นชมในตัวพระเอก เพราะรักเดียวใจเดียวมีนางเอกเป็นเมียเพียงคนเดียว ซึ่งสอดคล้องกับค่านิยมผัวเดียวเมียเดียวในปัจจุบัน ผิดแผกจากชายในยุคสมัยอยุธยาที่นิยมมีเมียมาก ทั้งเมียเอก และเมียบ่าวในเรือน

- การเนรมิตให้บุคคลในประวัติศาสตร์ที่เป็นที่รู้จักหรือคุ้นเคยในตำราเรียนหรือตำนานเล่าขานที่อยู่ในความทรงจำของตน และโบราณสถานที่เหลือเพียงซากปรักหักพังอันคุ้นตา ได้ฟื้นปรากฏขึ้นมามีชีวิตชีวาในละคร

- การที่นางเอกนำกิจกรรมต่าง ๆ ในยุคปัจจุบัน ไปกระทำในยุครุ่งศรีอยุธยา เช่น การแสวงหาเตาหมูกระทะ การทำมะม่วงน้ำปลาหวาน การใช้คำพูดของคนทั่วไปในปัจจุบันเพื่อสื่อสาร หรือกิริยาท่าทางทั่วไป ๆ แต่คนในอดีตไม่เคยเห็น จึงทำให้ผู้ชมติดตามลุ้น เสมือนแทนตัวเองเป็นนางเอกที่หลงยุคว่าจะรับมืออย่างไร

1.4 **เวทีการแลกเปลี่ยนระหว่างบุคคล วัฒนธรรม หรือผ่านข้อความ** (platform for interpersonal, intercultural and inter-textual discussion)

ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในการแลกเปลี่ยนจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างสามารถแบ่งได้ 2 ลักษณะดังนี้

- *การสื่อสารระหว่างบุคคล* นอกจากจะพูดคุยกันแบบเผชิญหน้าทั้งขณะดูละครหรือหลังละครจบ แต่ยังรวมถึงการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการพูดคุยโต้ตอบกับเพื่อนที่อาศัยอยู่คนละที่ระหว่างชมละครไปพร้อมกัน

“ดูสดมันฟิน เพราะเหมือนเชียร์มวย ดูคนเดียวไม่สนุก ได้แชทได้กรี๊ดไปกับเพื่อนด้วยมันสนุก”

“ในออฟฟิศดูทุกคน ตอนดูก็แชทคุยกัน เจอกันก็คุยกันเรื่องละคร”

- *การสื่อสารผ่านข้อความ* ละครเรื่องบุพเพสันนิวาส เป็นละครที่เปิดตัวมาเพียงตอนแรกก็สร้างกระแสการโพสต์ข้อความลงในสื่อสังคมออนไลน์ได้ทันที ทั้ง Twitter, facebook และสื่ออื่น ๆ โดยใน Twitter มีคนพูดถึงคำว่า “#บุพเพสันนิวาส” นับล้านครั้ง จึงทำให้กลุ่มตัวอย่างซึ่งส่วนใหญ่เป็นคนรุ่นใหม่ที่ไม่นั่งดูละครโทรทัศน์ขณะออกอากาศหรือดูก็ไม่ต้องติดตามทุกตอนเพราะพอเดาเรื่องราวได้ แต่เรื่องนี้กลับเฝ้าหน้าจอโทรทัศน์

“ปกติโลกออนไลน์จะไม่ค่อยแลกเปลี่ยนเรื่องละคร แต่ละครเรื่องนี้ มีการพูดถึงในทุก ๆ ฉาก มันทำให้คนที่ไม่ได้ดูละครแต่เล่นโซเชียลต้องหันกลับมาดู แล้วพอละครนำเสนอประวัติศาสตร์ได้สนุก แต่ไม่ได้ขยายความทั้งหมด ไม่นานก็มีคนฟีดขึ้นมา เราก็คลิกเข้าไปอ่านได้ทันที ไม่ต้องหาเอง”

2. **การตามรอยละคร**

2.1 แรงจูงใจที่เกิดจากแรงผลัก (Push)

จากคำบอกเล่าของกลุ่มตัวอย่างสามารถวิเคราะห์ได้ว่า แรงกระตุ้นภายในที่ทำให้เกิดการชมละครจนไปสู่การตามรอย คือ 1) ต้องการหลีกหนีจากโลกความเป็นจริง คือดูแล้วมีความสุข จากทุก ๆ องค์ประกอบที่รวมเป็นละครเรื่องนี้ ทำให้ไม่ต้องคิดถึงหรือกังวลเรื่องอื่น ๆ ชั่วขณะ ให้ละครช่วยปลอบประโลมจิตใจที่เหนื่อยล้าจากการทำงานมาตลอดสัปดาห์ 2) ตอบสนองความต้องการอยากรู้อยากเห็นของตนเอง เพราะละครน่าติดตามและคาดเดาไม่ได้ว่าจะเกิดอะไรขึ้น จึงใจจดใจจ่อเฝ้ารอดู ถ้าหากต้องดูย้อนหลังจะพยายามปิดรับสื่อสังคมออนไลน์ เพราะอยากรู้ด้วยตัวเองไม่อยากเห็นข้อความของคนอื่นที่แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเนื้อหาของละคร 3) ต้องการเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มหรือสังคม เพราะทุกคนต่างพูดถึงละครเรื่องนี้ตนจึงอยากมีเรื่องคุยกับเพื่อนหรือเพื่อแสดงสถานะของตนเองว่าคิดเห็นต่อละครเรื่องนี้อย่างไร ดังนั้น การทำกิจกรรมเลียนแบบเนื้อหา การเกิดความรู้สึกชื่นชอบนักแสดงนำจนผันตนเองเป็นแฟนคลับ หรือการไปยังสถานที่ที่ปรากฏในละครจึงเป็นอีกส่วนสำคัญที่ช่วยเติมเต็มความรู้สึกภายในจนผู้รับสารพอใจได้

2.2 แรงจูงใจที่เกิดจากแรงดึง (Pull)

จากคำบอกเล่าของกลุ่มตัวอย่างสามารถวิเคราะห์ได้ว่า แรงกระตุ้นภายนอกที่ทำให้เกิดการตามรอย คือ การได้เห็นองค์ประกอบในละครที่นำเสนอได้ลงตัวน่าสนใจตั้งแต่บทละคร ลีลาการแสดงของนักแสดง อุปกรณ์ประกอบฉาก ไปจนสถานที่ถ่ายทำ ที่จูงใจให้ต้องการตามรอย เช่นคำกล่าวของกลุ่มตัวอย่างที่ว่า

“ดูละครแล้วมาเที่ยวให้ความรู้สึกแตกต่าง ถึงแม้จะเคยมาเที่ยวอยุธยาหลายครั้ง จากที่นี่เคยเป็นแค่โบราณสถาน แต่ละครเรื่องนี้ทำให้สถานที่เหล่านี้มีชีวิตขึ้นมา ทำให้จินตนาการตามว่ามีคนในประวัติศาสตร์ที่เป็นที่รู้จักเคยใช้ชีวิตอยู่ที่นี่จริง ๆ มาเที่ยวแล้วสนุกขึ้น คิดตามละคร เรื่องราวในประวัติศาสตร์ก็สนุกขึ้น”

นอกจากนี้ กลุ่มตัวอย่างยังได้ทำและอยากทำกิจกรรมตามที่ปรากฏในละครอื่น ๆ อีก เช่น กินมะม่วงน้ำปลาหวาน หรือเตรียมไปกินหมูกระทะ เพราะมีการนำเสนอภาพได้อย่างน่ากินจนอยากทำตาม อีกทั้งกลุ่มตัวอย่างท่านหนึ่งที่ใช้ละครเรื่องนี้เป็นพื้นที่ให้ตนเองได้สวมใส่ชุดไทยในชีวิตประจำวันขณะละครออกอากาศได้ให้ความเห็นว่า *“ละครเรื่องนี้ กระตุ้นให้เกิดกระแสการแต่งกายด้วยชุดไทยเพื่อท่องเที่ยวโบราณสถานได้อย่างไม่เขินอาย เพราะในอดีตคนไทยจะสวมใส่ชุดไทยชุดประจำชาติเฉพาะในงานสำคัญเท่านั้น แต่เมื่อละครฉายทำให้คนไทยคุ้นชินกับการสวมใส่ชุดไทยจากในละครที่มีความสวยงามหลากหลายแบบ และยังสามารถประยุกต์สวมใส่ในชีวิตประจำวันได้มากยิ่งขึ้น”*

สรุป

ยิ่งมีการแข่งขันกันสูงในการนำเสนอเนื้อหาละครหรือรายการที่ออกอากาศผ่านระบบโทรทัศน์ดิจิทัล ยิ่งทำให้ค่าเฉลี่ยเรทติ้งในการรับชมของแต่ละรายการค่อนข้างต่ำกว่าในอดีต เพราะนอกจากรายการจะต้องแข่งขันกันเอง ยังต้องสู้กับสื่อหรือกิจกรรมอื่น ๆ ที่ดึงเวลาและความสนใจของผู้ชมไป แต่ละครเรื่องบุพเพสันนิวาสเป็นสิ่งที่พิสูจน์ให้เห็นว่า หากละครเรื่องนั้นสร้างสรรค์เนื้อหาที่สามารถสร้างให้ผู้ชมรู้สึกผูกพันกับเรื่องราว

มีอารมณ์ร่วมกับเหตุการณ์ในละคร มีเนื้อเรื่องเหนือความคาดหมาย และรู้สึกว่าเรื่องราวในละครมีความเชื่อมโยงกับตนเอง ก็จะทำให้ละครเรื่องนั้นเป็นที่ถูกพูดถึงทั้งการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างผู้ชมด้วยการเอง หรือการบอกเล่าผ่านการใช้สื่อสังคมออนไลน์ซึ่งเป็นตัวจุดกระแสการบอกต่ออย่างรวดเร็ว จนเกิดฐานผู้ชมที่ขยายวงกว้าง และเป็นปรากฏการณ์ที่สังคมให้ความสนใจทั่วกัน และนำไปสู่การเกิดพฤติกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวพันกับละครเช่น การเลียนแบบคำพูด การเลียนแบบกิจกรรมที่เกิดขึ้นในละคร ความชื่นชอบต่อนักแสดงนำ ตลอดจนแรงจูงใจในการท่องเที่ยวตามรอยจนเกิดการสร้างรายได้ให้ผู้ประกอบการในพื้นที่ และผลิตภัณฑ์หรือบริการที่เกี่ยวข้องกับละคร

ด้วยเหตุนี้จึงเป็นโจทย์ให้ผู้ผลิตละคร ภาครัฐ และท้องถิ่นเจ้าของแหล่งท่องเที่ยว ต้องร่วมกันคิดหาวิธีในการเล่าเรื่องอย่างสร้างสรรค์โดยพิจารณาจากองค์ประกอบที่กล่าวมาข้างต้น ทั้งนี้ประเทศไทยยังมีเรื่องเล่าอารยธรรม และสถานที่ที่น่าสนใจอีกมากมาย นับเป็นโอกาสที่จะใช้เป็นวัตถุดิบในการสร้างสรรค์ละครให้ประสบความสำเร็จเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมต่อไป แม้อยู่ในภาวะที่มีการแข่งขันกันสูงก็ตาม

เอกสารอ้างอิง

ไทยรัฐออนไลน์. (2561). **‘บุพเพสันนิวาส’ ฟีเวอร์คนแต่งชุดไทยแน่นวัดไชยฯ ตามรอยการะเกด**. วันที่เข้าถึงข้อมูล 10 เมษายน 2561, แหล่งที่มา https://www.thairath.co.th/content/1225252

ประชาชาติธุรกิจออนไลน์. (2560). **กระแส “แต้ว-นาคี” ส่ง “คำชะโนด” ฮอตปีใหม่รับนักท่องเที่ยววันละแสน**. วันที่เข้าถึงข้อมูล 10 เมษายน 2561, แหล่งที่มา https://www.prachachat.net/news_detail.php?newsid=1483591855&fbclid=IwAR1HhFfept2XZEF_B3XXvYoaYzNo_LfyuEMZrpyVKdKTMU1PeEnBhcjlSM

อลิสา วิทวัสกุล. (2549). **การประชาสัมพันธ์ภาพลักษณ์ประเทศสาธารณรัฐเกาหลีผ่านละครโทรทัศน์แดจังกึมจอมนางแห่งวังหลวง**. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาการประชาสัมพันธ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Mthai News. (2012). **คนจีนแห่เที่ยวไทยตามรอยหนังดัง Lost in Thailand**. วันที่เข้าถึงข้อมูล 10 เมษายน 2561, แหล่งที่มา https://news.mthai.com/world-news/209600.html

Positioning Magazine Online. (2006). **“Hallyu” คลื่นความมั่งคั่งของเกาหลี**. วันที่เข้าถึงข้อมูล 10 เมษายน 2561, แหล่งที่มา https://positioningmag.com/8345

Change, D, Y. (2016). A study of TV drama series, cultural proximity and travel motivation: Moderation effect of enduring involvement. **International Journal of Tourism Research** 18(4): 399-408.

Kim, S. & Long, P. (2012). Touring TV Soap Operas: Genre in Film Tourism Research. **Tourist Studies** 12(2): 173-185.

Klenosky, D. (2011). The pull of tourism destinations: A means-end investigation. **Journal of Tourism research** 30(1): 385-395.

Macionis, N. (2007). **Film-induce tourism: The role of film as a contributor to the motivation to travel to destination**. Doctoral dissertation, Philosophy, Griffin business school, Griffin university.

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง ของประชาชนตำบลเหมืองใหม่อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม

Factors Affecting the People's Political Participation In Tambon Muangmai, Amphawa District, Samut Songkhram Province

จตุพล ดวงจิตร[1*]

Jatupon Dongjit[1*]

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในชุมชนตำบลเหมืองใหม่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนตำบลเหมืองใหม่ส่วนใหญ่มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นอย่างดี มีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางการเมืองเป็นประจำ มีความสำนึก ทางการเมืองอยู่ในระดับมาก ประชาชนส่วนใหญ่เห็นว่าปัจจัยด้านผู้นำมีผล ต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองอยู่ในระดับมาก มีระดับการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองอยู่ในระดับนานๆ ครั้ง และพบว่า การรับรู้ข่าวสารทางการเมืองส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนอยู่ในระดับสูง ระดับความรู้เกี่ยวกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนการมีสำนึกทางการเมืองส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน อยู่ในระดับปานกลาง และอิทธิพลของผู้นำส่งผลการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน อยู่ในระดับสูงมาก

ABSTRACT

The purpose of this research is to explore the factors affecting the political participation in Muang-mai district, Amphawa, Samutsongkhram. The findings indicated that most of the people in Muang-mai district were well-informed and comprehended with the duty of Local Administrative Organisation. The people were regularly accessible to political information. They were totally on high level of political awareness. Most people also reflected that the local leader factor was highly affected political participation. Moreover, people occasionally participated in the political participation activity. The survey's results indicated that political information accessibility was affected on people's political participation in high level, but the level of Local Administration Organization's information and political awareness were only affected on people's political participation in average level. The final survey's results showed that local leader factor was highly affected in people's political participation.

Key Words: Political Participation, Tambon Muangmai, Samut Sonngkram

* Corresponding author; e-mail address: dongjit@hotmail.com

[1] หลักสูตรรัฐศาสตร์ โรงเรียนกฎหมายและการเมือง มหาวิทยาลัยสวนดุสิต เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร 10300

[1] Political Science Program, School of Law and Politics, Suan Dusit University, Dusit Bangkok 10300

คำนำ

ชุมชนถือว่าเป็นเวทีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาชุมชนของคนในชุมชนท้องถิ่น โดยคนในชุมชนท้องถิ่นและเพื่อคนในชุมชนท้องถิ่น เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ดังกล่าวประกอบด้วย ตัวแทนของสถาบันในชุมชนท้องถิ่นเช่น วัด โรงเรียน สถานีอนามัย ตัวแทนของกลุ่มองค์กรชุมชนต่างๆ เช่น กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มโรงสี กลุ่มอนุรักษ์ป่าและกลุ่มกิจกรรมพัฒนาอื่น ๆ ที่มีอยู่ใน แต่ละชุมชน โดยมีผู้นำชุมชนที่ไม่เป็นทางการ เช่น ผู้รู้ภูมิปัญญาปราชญ์ชาวบ้าน และผู้นำทางการ ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านในชุมชนท้องถิ่น เข้ามาร่วมใช้เวทีพูดคุยเพื่อแก้ไขปัญหาของชุมชนท้องถิ่นร่วมกัน ภายใต้จุดมุ่งหมายที่มุ่งมั่นให้ชุมชนท้องถิ่น มีเวทีแลก เปลี่ยนเรียนรู้ มีเวทีกลางในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นที่เปิดพื้นที่ให้กลุ่มกิจกรรมต่างๆ คนที่มีความตั้งใจทำสิ่งดีๆ เพื่อชุมชนหรือคนที่ประสบปัญหาความเดือดร้อนได้มาพูดคุยแลกเปลี่ยนสร้างสรรค์สิ่งดีๆ เพื่อชุมชนท้องถิ่นร่วมกันและยังทำให้เกิดความร่วมมือ และลดปัญหาความขัดแย้งแบ่งฝ่ายในชุมชนเพราะสภาองค์กรชุมชนเป็นกระบวนการที่ให้ความสำคัญกับการปรึกษาหารือของทุกฝ่ายร่วมกันภายใต้วิถีชุมชน นอกจากนี้ ทำให้ชุมชนเกิดการจัดการความรู้เกี่ยวกับการจัดการตนเองที่เกิดจากการปฏิบัติจริง และเกิดการขยายผลออกไปสู่วงกว้างอย่างเป็นกระบวนการนั้นหมายถึงรูปแบบ ทิศทาง การพัฒนาชุมชนท้องถิ่นจะเปลี่ยนจากการรอคอยให้คนอื่นทำให้ มาเป็นคนในชุมชนท้องถิ่นเป็นคนคิดริเริ่มและดำเนินการกันเองเป็นหลัก (สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน), 2551, หน้า 11 - 13)

การพัฒนาดังกล่าว เป็นการยึดเอาชุมชนเป็นแกนกลาง ชุมชนชาวบ้านมีบทบาทสำคัญมากกว่าบุคคลภายนอก อันจะเป็นการทำให้เกิดกระบวนการประชาธิปไตยชุมชน (local democratic) ที่เข้มแข็ง ซึ่งเป็นกระบวนการประชาธิปไตยทางตรง (direct democracy) ที่ทำให้คน กลุ่มคน ต่างเข้ามาร่วมกันดำเนินกิจกรรมของท้องถิ่น หรืออาจเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (participatory democracy) หรือการเมืองภาคพลเมือง (National political sector) ซึ่งแบ่งเป็น 3 ระดับ คือ การกำหนดตนเองในการพัฒนา (ชุมชนเข้มแข็ง) การร่วมกระบวนการนโยบายสาธารณะ (ประชาสังคม: civil society) และการตรวจสอบอำนาจรัฐ (การเมืองภาคประชาชน: civil politics) เป็นการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมือง ระดับท้องถิ่นอีกระดับหนึ่ง หนึ่งในชุมชนที่ได้นำแนวคิดการจัดการชุมชนแบบมีส่วนร่วม (Management community participation) หรือใช้กระบวนการประชาธิปไตยท้องถิ่น (Local democracy) ได้อย่าง เป็นรูปธรรมและสามารถนำไปสู่กระบวนการศึกษารูปแบบ วิธีการเพื่อใช้เป็นต้นแบบในการพัฒนาชุมชน และสังคมได้เป็นอย่างดี

“ชุมชนเหมืองใหม่” ตำบลเหมืองใหม่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม เป็นชุมชนที่มีความพร้อมทั้งทางด้านทรัพยากรธรรมชาติ อาทิ ดินที่มีแร่ธาตุเหมาะแก่การเพาะปลูก น้ำที่อุดมสมบูรณ์เอื้อต่อการเกษตร ระยะทางไม่ไกลจากกรุงเทพมหานคร การคมนาคม ขนส่งสะดวก ประกอบกับชุมชนตำบลเหมืองใหม่ มีผู้นำที่มีความรู้ ความสามารถในการขับเคลื่อน ให้ชุมชนเกิดการพัฒนาชุมชน โดยส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนมีส่วนรวมในการพัฒนาชุมชน ภายใต้การนำทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ผ่านการขับเคลื่อนของสภาองค์กรชุมชน เป็นองค์กรขับเคลื่อนโดยชุมชนตำบลเหมืองใหม่ถือได้ว่าเป็นชุมชนที่มีการพัฒนาแบบพึ่งตนเองในระดับหนึ่ง ในการดำเนินกิจกรรมในชุมชนต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการกับความต้องการของตนหรือใช้ศักยภาพที่มีอยู่ในชุมชน ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งกระบวนการดังกล่าว

ถือได้ว่าเป็นการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมโดยยึดหลักวิถีแห่งประชาธิปไตย ที่เกิดขึ้นในระดับชุมชน ดังที่กล่าวข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะทำการศึกษา ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่น ผ่านกระบวนการประชาธิปไตยชุมชน (Democratic community) ที่เกิดขึ้นในชุมชนผลการศึกษาที่ได้จะนำไปสู่การพัฒนาชุมชนต้นแบบการพัฒนาประชาธิปไตยในระดับชุมชน โดยทำการศึกษาภายใต้หัวข้อ “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในชุมชนตำบลเหมืองใหม่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม”

วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในตำบลเหมืองใหม่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม

2. เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในชุมชนตำบลเหมืองใหม่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม

ขอบเขตการวิจัย

การศึกษา ครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งเน้นระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในชุมชนตำบลเหมืองใหม่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม และเพื่อศึกษาว่ามีปัจจัยอะไรบ้างที่ส่งผลทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในตำบล ซึ่งมีพื้นคลอบคลุม 10 หมู่บ้าน

สมมติฐาน

ระดับการรับรู้ข่าวสารทางการเมือง ความรู้เกี่ยวกับการปกครองส่วนท้องถิ่น สำนึกทางการเมืองอิทธิพลของผู้นำ ส่งผลต่อระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนตำบลเหมืองใหม่

อุปกรณ์และวิธีการ

การศึกษาการ การศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาเชิงปริมาณ (Quantitative Research) รูปแบบการวิจัยแบบสำรวจ (Survey Research) ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาตามลำดับ ต่อไปนี้

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการศึกษาครั้งนี้ ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลของครัวเรือนในตำบลเหมืองใหม่ ซึ่งมีจำนวนครัวเรือนในเขตการปกครอง ทั้งสิ้น 1,227 หลังคาเรือน กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ผู้วิจัยจึงใช้วิธีการคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามสูตร Taro Yamane (1973: 887, อ้างอิงถึงใน ธีรวุฒิ เอกะคุณ, หน้า 135) โดยกำหนดให้มีค่าความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่างที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 5 หรือระดับความคลาดเคลื่อน 0.05 กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาวิจัยจำนวนทั้งสิ้น 310 ตัวอย่าง ทั้งนี้ เก็บจากตัวแทนครัวเรือนละ 1 คน ต่อ 1 ชุดแบบสอบถาม

2. เครื่องมือในการวิจัย และการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยอาศัยแบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการสำรวจ โดยแบ่งออกเป็น 4 ตอน ทำการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ โดยการหาความเชื่อมั่น (Reliability) ผู้วิจัยนำแบบสอบถาม

ไปทดสอบ (Pre-test) กับกลุ่มตัวอย่าง ที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มที่จะศึกษาจำนวน 30 คน ทำการวิเคราะห์หาความเชื่อมั่นเป็นรายข้อ (Item Analysis) โดยใช้วิธีของ Cronbach (1984, p.161 อ้างถึงใน กัลยา วาณิชย์บัญชา, 2548) ใช้เกณฑ์ยอมรับที่ค่ามากกว่า 0.70 ทั้งนี้ หลังทำการทดสอบ พบว่า แบบสอบถามนี้มีค่าความเชื่อมั่น (Reliability) เท่ากับ 0.97 ซึ่งเป็นแบบสอบถามที่สามารถนำไปใช้ในการศึกษาได้

3. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย

ลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยใช้ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน โดยใช้ ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ทำการวิเคราะห์ระดับความสัมพันธ์ปัจจัยด้าน การรับรู้ข่าวสารทางการเมือง ความรู้เกี่ยวกับการปกครองส่วนท้องถิ่น สำนึกทางการเมือง อิทธิพลของผู้นำ ที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Correlation Coefficient) โดยจะทำการทดสอบที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

กรอบแนวคิดในการวิจัย

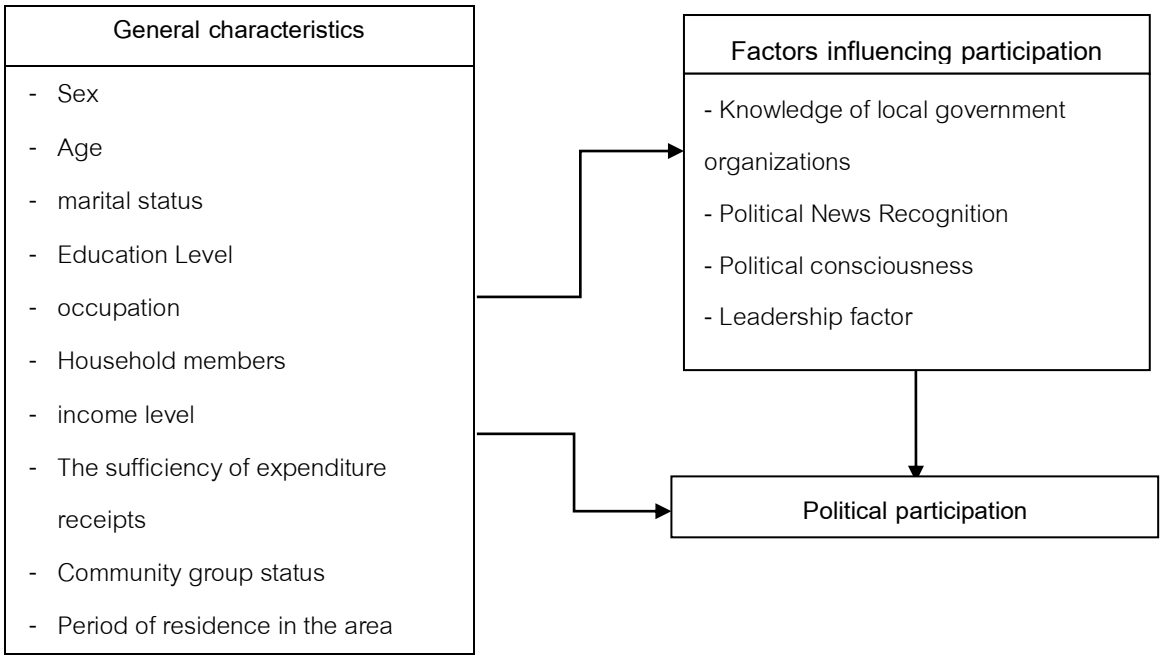

Figure 1 Research Framework

ผลและวิจารณ์ผลการทดลอง

จากการศึกษา พบว่า ประชาชนตำบลเหมืองใหม่มีความเข้าใจเกี่ยวกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประชาชนตำบลเหมืองใหม่ส่วนใหญ่มีความรู้เป็นอย่างดีเกี่ยวกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางการเมือง ประชาชนส่วนใหญ่มีการรับรู้ข่าวสารทางการเมือง เป็นประจำ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ ($\bar{x}$ = 2.45, S.D. = 0.52) โดยได้รับข้อมูลข่าวสารจากจากสื่อประเภทต่างๆ ที่มีการวิเคราะห์สถานการณ์ทางการเมือง ทั้งสื่อระดับท้องถิ่นและสื่อระดับประเทศ ประชาชนมีสำนึกทางการเมืองอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย

อยู่ในระดับ ($\bar{x}$ = 4.08, S.D. = 0.82) โดยมีการจะยึดมั่นในการประพฤติปฏิบัติตนตามหลักการและวิถีทางในระบอบประชาธิปไตย ที่สอดคล้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ ที่ให้ประชาชนตระหนักในสิทธิ หน้าที่และบทบาทของตนเองในการพัฒนากระบวนการประชาธิปไตย

นอกจากนี้ยัง พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่เห็นว่าปัจจัยด้านผู้นำมีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ ($\bar{x}$ = 3.98, S.D. = 0.89) โดยสมาชิกในชุมชนจะให้ความสำคัญกับบทบาทของผู้นำที่มีส่วนในการสร้างการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชน ซึ่งเมื่อผู้นำเปิดโอกาสให้สมาชิกในชุมชนได้แสดงความคิดเห็น จะทำให้ประชาชนทำงานร่วมกันในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ การเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง ประชาชนตำบลเหมืองใหม่เข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง อยู่ในระดับนานๆ ครั้ง ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ ($\bar{x}$ = 2.07, S.D. = 0.89) โดยกิจกรรมที่ประชาชนเข้าร่วมเป็นประจำ คือการร่วมรณรงค์หาเสียงเพื่อสนับสนุนพรรคการเมืองและผู้สมัครรับเลือกตั้ง และการมีส่วนร่วมทางการเมือง ประชาชนส่วนใหญ่ มีส่วนร่วมคิด (ร่วมเสนอความต้องการ, ร่วมกำหนดนโยบายฯ) คิดเป็นร้อยละ 29.86 รองลงมา ร่วมติดตามประเมินผลการดำเนินงานของ อบต./เทศบาล คิดเป็นร้อยละ 25.48 และ คือการร่วมลงมือทำ ร่วมแก้ไขปัญหา (ร่วมปฏิบัติ) คิดเป็นร้อยละ 22.26 ตามลำดับ ซึ่งรูปแบบการมีส่วนร่วมที่สมาชิกในชุมชนเข้าร่วมน้อยที่สุดคือ การเข้าร่วมตรวจสอบการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลและเทศบาลตำบลคิดเป็นร้อยละ 9.35 เป็นที่น่าสังเกตว่าประชาชนกว่าร้อยละ 13.23 ไม่มีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของตนเองเลย

จากการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่าง ระดับการรับรู้ข่าวสารทางการเมือง ความรู้เกี่ยวกับการปกครองส่วนท้องถิ่น สำนึกทางการเมืองอิทธิพลของผู้นำ ที่ส่งผลต่อระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน พบว่า

1. ความรู้เกี่ยวกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นปัจจัยที่ส่งผลการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนตำบลเหมืองใหม่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง

2. การรับรู้ข่าวสารทางการเมือง เป็นปัจจัยที่ส่งผลการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนตำบลเหมืองใหม่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูง

3. การมีสำนึกทางการเมือง เป็นปัจจัยที่ส่งผลการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนตำบลเหมืองใหม่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง

4. อิทธิพลของผู้นำเป็นปัจจัยที่ส่งผลการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนตำบลเหมืองใหม่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า อิทธิพลของผู้นำส่งผลการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูงมาก รายละเอียด ดังปรากฏใน Table 1

Table 1 Show the test of the correlation between knowledge level of local administration Political News Recognition Political consciousness The influence of leaders on the political participation of the people Tambon Muangmai.

effect factors	Political participation	
	Pearson's correlation (r) sig. (2-tailed)	correlation level
Knowledge of the organization. local	.299** .000*	medium
News awareness Political	-.360** .000*	high
Political consciousness	-.268** .000*	medium
Influence of the leader	-.441** .000*	very high

* significant .05

สรุปและวิจารณ์

ผลการศึกษาความสัมพันธ์ของความรู้เกี่ยวกับการปกครองส่วนท้องถิ่น การรับรู้ข่าวสารทางการเมือง สำนึกทางการเมืองและอิทธิพลของผู้นำ ที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนตำบลเหมืองใหม่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า 1) ระดับความรู้เกี่ยวกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่งผลการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน อยู่ในระดับปานกลาง 2) การรับรู้ข่าวสารทางการเมืองส่งผลการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน อยู่ในระดับสูง 3) การมีสำนึกทางการเมืองส่งผลการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน อยู่ในระดับปานกลาง และ 4) อิทธิพลของผู้นำ ส่งผลการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนอยู่ในระดับสูงมาก ซึ่งผลการศึกษาสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ฐานิตา เฉลิมช่วงและคณะที่ทำการศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระดับเทศบาล จังหวัดฉะเชิงเทรา ซึ่งพบว่าปัจจัยด้านสิ่งเร้าทางการเมือง ด้านข้อมูลข่าวสารจากเทศบาลและผู้นำท้องถิ่นส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนอยู่ในระดับมากที่สุด และพบว่าบุคคลรอบข้างมีอิทธิพลต่อความสนใจเกี่ยวกับการเมืองท้องถิ่นของผู้ตอบแบบสอบถามอยู่ในระดับมากที่สุด (ฐานิตา เฉลิมช่วงและคณะ, 2559) ซึ่งผลจากการศึกษาดังกล่าวควรนำไปสู่การพิจารณาการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน โดยเฉพาะการส่งเสริมให้ผู้นำมีบทบาทในการขับเคลื่อนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเนื่องจากผลการศึกษาสะท้อนว่าภาวะผู้นำมีความสัมพันธ์ต่อระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนอยู่ในระดับสูงมาก และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องควรส่งเสริมให้ประชาชนได้มีการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองให้มากขึ้นเพื่อให้ประชาชนเข้าใจในสภาพบริบททางการเมืองและตัดสินใจเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองทั้งในระดับท้องถิ่น และระดับชาติ

ข้อเสนอแนะ

1. จากการศึกษาพบว่าประชาชนมีระดับการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองนานๆ ครั้งซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอาจเปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นเข้าไปมีส่วนร่วมกิจกรรมทางการเมืองระดับท้องถิ่นน้อยเกินไป ดังนั้น ควรส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเปิดโอกาสในการเข้าไปมีส่วนร่วมกิจกรรมทางการเมืองของประชาชนมากกว่าที่เป็นอยู่ ซึ่งเป็นการสอดคล้องกับหลักการส่งเสริมการมีส่วนร่วมและหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของไทยอีกด้วย

2. การศึกษายังพบอีกว่าการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน อยู่ในระดับมาก ซึ่งถือว่าข้อมูลข่าวสารหรือสารสนเทศเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุนให้เกิดการนำเสนอข้อมูลไปยังภาคประชาชนให้มากขึ้นและให้มีความหลากหลายมากขึ้น เพื่อให้ประชาชนเกิดความรู้ความเข้าใจอันจะส่งผลต่อการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้นต่อไป

3. จากการศึกษายังสะท้อนถึงว่า อิทธิพลของผู้นำส่งผลการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูงมาก ดังนั้นผู้นำในท้องถิ่นจึงต้องแสดงบทบาทหน้าที่ในการเป็นผู้นำให้ชัดเจน ปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีต่อประชาชนซึ่งจะทำให้ประชาชนเกิดความศรัทธาและเกิดสำนึกทางการเมืองโดยจะนำไปสู่การเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้นด้วย

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้สำเร็จได้ด้วยความกรุณาจากผู้ช่วยศาสตราจารย์บุญสม พิมพ์หนู ประธานหลักสูตรรัฐศาสตร์ที่สละเวลาให้คำปรึกษา แนะนำตลอดจนการตรวจและปรับปรุงแก้ไข ทำให้งานวิจัยเรื่องนี้สำเร็จได้อย่างสมบูรณ์ ขอขอบคุณ ประชาชนตำบลเหมืองใหม่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ที่ให้ความร่วมมือพร้อมทั้งสนับสนุนข้อมูลในการจัดทำวิจัยนี้ งานวิจัยนี้จะสำเร็จไม่ได้หากปราศจากทุนสนับสนุนจากสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

เอกสารอ้างอิง

กัลยา วานิชย์บัญชา. (2548). **การใช้ SPSS for windows ในการวิเคราะห์ข้อมูล**. พิมพ์ครั้งที่ 7: ภาควิชาสถิติ คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ฐานิตา เฉลิมช่วง. (2559). **ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระดับเทศบาลจังหวัดฉะเชิงเทรา**. วารสารชุมชนวิจัย ปีที่ 10 ฉบับที่ 1 (มกราคม - เมษายน 2559).

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2551). **คู่มือจดแจ้งการจัดตั้งชุมชนและสภาองค์กรชุมชนตำบล**. กรุงเทพฯ. ส่วนสนับสนุนสภาองค์กรชุมชนและส่วนประชาสัมพันธ์.

การประยุกต์ใช้หลักคำสอนเรื่องสติของ ติช นัท ฮันห์ ในการแก้ไขปัญหาชีวิตคู่

An Application of Thich Nhat Hanh's Mindfulness Teaching for Solving Couple Life Problems

ฉัตรทอง มีเมศกุล[1*]

Chatthong Meemeskul[1*]

บทคัดย่อ

ปัญหาชีวิตคู่ถือว่าเป็นเรื่องใกล้ตัวสำหรับทุกคนเพราะเราไม่อาจรับรู้ได้เลยว่าปัญหาจะเข้ามาหรือเกิดขึ้นบ้างเมื่อใด เราควรที่จะมีวิธีการรับมือและจัดการกับปัญหาเหล่านั้นได้อย่างทันท่วงที จากการศึกษาปัญหาชีวิตคู่ในงานเขียนของผู้เชี่ยวชาญหลายคนพบว่า ปัญหาส่วนใหญ่ที่ทำให้ชีวิตคู่พังทลายลงคือปัญหาที่เล็กน้อยแต่สะสมทบไปเป็นเวลานานจนยากที่จะแก้ไข ซึ่งสรุปได้เป็น6ปัญหาหลัก ได้แก่ ความรุนแรง ความต้องการทางเพศ การนอกใจหรือมือที่สาม ระยะทาง เศรษฐกิจ และวิถีชีวิตหรือทัศนคติ ซึ่งปัญหาเหล่านี้ล้วนเป็นปัญหาที่หลายคู่มองข้ามและเพิกเฉยต่อการจัดการปัญหาเหล่านี้ จากการศึกษาหลักคำสอนเรื่องสติของ ติช นัท ฮันห์ ทำให้ได้ข้อสรุปว่าเมื่อเรามีสติรู้เท่าทันหรือตระหนักรู้อยู่ในทุกการกระทำและทุกเวลา การที่เราจะรับมือหรือจัดการกับทุกปัญหาที่เข้ามานั้นไม่ใช่เรื่องที่ยาก และการที่มีสติยอมรับและพยายามแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างตระหนักรู้ถึงสาเหตุของปัญหาที่แท้จริงนั้น ปัญหาเหล่านั้นจะไม่กลับมาเกิดขึ้นซ้ำกับชีวิตคู่ของเราได้อีก

ABSTRACT

The problem of couple's life is a matter of proximity to all because the problem can occur at any time. We should have a way to deal with them promptly. It is found from the study of the couple's problems in couple's life professional writings that problem which cause the couple's life to collapse are minor chronic problems that have become difficult to solve. These problems are often overlooked and ignored by many couples. From the Thich Nhat Hanh's mindfulness teaching study, it can be concluded that when we are conscious or aware of all actions and times, it is not difficult at all to tackle any problems in life and being conscious and accepting the problems while trying to solve them based on awareness of their true cause will prevent them from affecting the couple life.

Keywords: Mindfulness, couple's life problem, Thich Nhat Hanh, Consciousness, Awareness,

* Corresponding author; e-mail address: **Chattunkk@gmail.com**

[1]ภาควิชาปรัชญาและศาสนา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 10900

[1]Department of Philosophy and Religion, Faculty of Humanities, Kasetsart University, Bangkok 10900

คำนำ

มนุษย์ส่วนใหญ่มีความปรารถนาที่จะใช้ชีวิตคู่เพราะอาจจะมีความคิดเรื่องของการสร้างครอบครัว อยากมีคนที่เข้าใจอยู่ข้างกัน หรืออาจจะต้องการคนที่จะดูแลกันไปตลอดและยังมีเหตุผลอีกนับไม่ถ้วน การตกลงที่จะใช้ชีวิตร่วมกันหรือดำเนินชีวิตไปในทางเดียวกันเป็นเหมือนเพื่อนคู่คิด ร่วมทุกข์ร่วมสุขด้วยกัน คอยประคองกันและกันไปตลอด สิ่งที่กล่าวมาข้างต้นนั้นอาจเรียกได้ว่าเป็นการให้ความหมายของคำว่าชีวิตคู่ได้ แต่แน่นอนว่ามันเป็นเพียงเศษเสี้ยวของความหมายของคำว่า “ชีวิตคู่”

ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานได้คำจำกัดความของคำว่าชีวิต, คู่ชีวิตและคู่สมรสไว้ โดยชีวิตหมายถึง ความเป็นอยู่, ตรงข้ามกับตาย คู่ชีวิตหมายถึงผู้ร่วมเป็นร่วมตาย, ผู้ร่วมทุกข์ร่วมสุข, สามีหรือภรรยา และคู่สมรสหมายถึงชายและหญิงที่สมรสกัน (ราชบัณฑิตยสถาน. 2556: 266-675) หากมาพิจารณาดูแล้วก็เท่ากับว่า คำว่าชีวิตคู่มีความหมายว่า การที่ฝ่ายชายและฝ่ายหญิงนั้นตกลงมาใช้ชีวิตคู่ร่วมกัน หรือตัดสินใจแต่งงานกัน จดทะเบียนสมรส ถือได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการมีชีวิตครอบครัว

ในการใช้ชีวิตคู่นั้นไม่ใช่เรื่องง่ายเสมอไป เมื่อคนสองคนมาอยู่ด้วยกัน และด้วยพื้นฐานทางครอบครัว สิ่งแวดล้อม รวมถึงลักษณะนิสัยที่แตกต่างกัน ย่อมทำให้เกิดปัญหาขึ้นมาไม่วันใดก็วันหนึ่ง เมื่อมาใช้ชีวิตคู่ร่วมกันย่อมมีปัญหาหรือความขัดแย้งตามมาเป็นเรื่องธรรมดา แต่ขึ้นอยู่กับเราเองที่จะมองเห็นว่าปัญหาหรือความขัดแย้งนั้นหนักหรือเบาเพียงใด และปัญหาชีวิตเป็นสิ่งที่สามารถเกิดขึ้นได้แม้จะรักหรือเข้าใจกันแค่ไหนก็ตาม เมื่อปัญหาได้เกิดขึ้นแล้วก็ต้องแก้ไขให้ได้ ไม่ใช่หนีปัญหา หากกล่าวถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตคู่ ผู้คนส่วนใหญ่มักจะมองว่าเป็นปัญหาของการไม่เข้าใจกัน การใช้ความรุนแรง หรือการทะเลาะกัน และไม่ค่อยใส่ใจกับมัน แต่ผู้วิจัยกลับมองว่าปัญหาเหล่านี้เป็นปัญหาที่รุนแรงหากปล่อยทิ้งไว้และควรแก้ไขในทันที

ผู้วิจัยได้ศึกษางานเขียนของผู้เชี่ยวชาญหลายคน ทำให้ผู้วิจัยพบว่าปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตคู่ที่ทำให้ความสัมพันธ์ถูกบั่นทอนลงทีละเล็กทีละน้อยจนหมดไปต่างหากคือปัญหาชีวิตคู่ที่แท้จริง ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้สรุปปัญหาชีวิตคู่จากทรรศนะของผู้เชี่ยวชาญหลายคนมาเป็นกรณีศึกษาในการแก้ไขปัญหาชีวิตคู่ และผู้วิจัยได้นำคำสอนของ ติช นัท ฮันห์ พระภิกษุชาวเวียดนามที่เน้นการตระหนักรู้ในปัจจุบันหรือมีสติในทุกการกระทำเป็นคำสอนหลัก ผู้วิจัยคิดว่าคำสอนของท่านสามารถใช้ในการแก้ไขปัญหาชีวิตคู่ที่เกิดขึ้นได้โดยง่ายและมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาที่เกิดขึ้นจากการใช้ชีวิตคู่
2. เพื่อศึกษาหลักคำสอนเรื่องสติของ ติช นัท ฮันห์
3. เพื่อนำคำสอนเรื่องสติของ ติช นัท ฮันห์ ไปใช้แก้ไขปัญหาชีวิตคู่

วิธีการวิจัย

ผู้วิจัยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยศึกษาข้อมูลจากงานเขียนเกี่ยวกับปัญหาชีวิตคู่และงานเขียนของ ติช นัท ฮันห์ เกี่ยวกับคำสอนของท่าน และนำข้อมูลที่ได้มาประยุกต์และวิเคราะห์ และนำเสนอข้อมูลโดยการพรรณนาวิเคราะห์ โดยมีวิธีดำเนินงานวิจัยดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลของปัญหาชีวิตคู่ที่เกิดขึ้นจากงานเขียนของผู้เชี่ยวชาญหลายๆท่าน และสรุปออกมาเป็นแนวคิดของผู้วิจัยเอง

2. ศึกษาคำสอนของติช นัท ฮันห์ ผ่านทางงานเขียนของท่าน นำมาวิเคราะห์ถึงความเชื่อมโยงกับปัญหาชีวิตคู่ที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้

3. นำคำสอนของติช นัท ฮันห์ มาประยุกต์ใช้เพื่อแก้ไขปัญหาชีวิตคู่ที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ โดยนำเสนอข้อมูลโดยการพรรณนาวิเคราะห์

ผลของการวิจัย

ในการศึกษาเรื่องปัญหาชีวิตคู่จากงานเขียนที่เกี่ยวกับปัญหาในชีวิตคู่ของผู้เชี่ยวชาญ ด้านจิตวิทยาครอบครัวและการให้คำปรึกษาปัญหาชีวิตคู่หลายคน ผู้วิจัยพบว่าสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาชีวิตคู่มีมากมาย ผู้วิจัยได้สรุปออกมาเป็น6ปัญหาหลักที่เห็นว่าเป็นปัญหาที่หลายคนอาจจะมองข้ามแต่ว่าเป็นปัญหาที่อาจจะรุนแรงขึ้นหากกระทำบ่อยหรือติดเป็นนิสัย โดยแบ่งปัญหาเป็น ความรุนแรง ความต้องการทางเพศ การนอกใจหรือมือที่สาม ระยะทาง เศรษฐกิจ และวิถีชีวิตหรือทัศนคติ โดยมีเนื้อหาโดยสรุปดังนี้

ความรุนแรง

ความรุนแรงในที่นี้หมายถึงการใช้กำลังต่ออีกฝ่ายซึ่งได้รับผลกระทบทางร่างกาย เช่นบาดเจ็บหรือเสียชีวิต ทุกวันนี้ปัญหาความรุนแรงมีอยู่ในทุกเรื่องไม่เว้นแม้แต่ในชีวิตคู่ ความรุนแรงอาจเกิดขึ้นได้ทุกที่ ทุกเวลา เมื่อเราขาดสติหรือควบคุมตัวเองไม่ได้ ปัญหาความรุนแรงนับว่าเป็นปัญหาใหญ่ที่เกิดขึ้นแทบจะทุกวัน เราจะพบเห็นได้ตามข่าวในโทรทัศน์หรือในสื่อสังคมออนไลน์ (สุธิมา กฤตย์ธนวัต. 2560: 143)

ความต้องการทางเพศ

ความต้องการทางเพศที่ไม่สมดุลกันระหว่างชายหญิงนับเป็นสาเหตุหนึ่งที่อยู่ในปัญหาของคู่ชีวิต โดยเพศชายจะมีความต้องการทางเพศมากกว่าเพศหญิง ทำให้ฝ่ายหญิงมีความลำบาก อึดอัด พักผ่อนไม่เพียงพอ เกิดความรำคาญ เบื่อหน่าย หรือได้รับบาดเจ็บทางร่างกายถ้าฝ่ายชายกระทำรุนแรง และบางครั้งยังเป็นการรบกวนฝ่ายหญิงอย่างมาก ทำให้เกิดปัญหาตามมาได้เมื่อเกิดเหตุการณ์เหล่านี้บ่อยขึ้น รสนิยมทางเพศถ้าไม่ตรงกันก็สามารถเกิดเป็นปัญหาขึ้นได้เช่นกัน เช่น ท่าทางที่ใช้ร่วมเพศกันหรือคนหนึ่งต้องการมีอุปกรณ์เสริมต่างๆ มาใช้เพื่อก่อให้เกิดความตื่นเต้นเพื่อเร้าอารมณ์เพศ เป็นต้น ซึ่งไม่ใช่ทุกคนที่จะมีความชอบในสิ่งที่กล่าวมา บางคนอาจจะไม่ชอบหรือไม่อยากทำในสิ่งที่ตนไม่ชอบ และถ้าฝืนทำไปเรื่อยๆ สุดท้ายก็จะมีปัญหาตามมาได้ (สุธิมา กฤตย์ธนวัต. 2560: 146)

การนอกใจหรือมีมือที่สาม

การที่คนเราจะนอกใจได้จะต้องมีสาเหตุอะไรบางอย่างไม่ว่าจะเป็นความเบื่อหน่าย ไม่ได้รับความรัก หรืออีกฝ่ายมีท่าทีที่เปลี่ยนแปลงไปในทางลบ สาเหตุอาจจะมาจากบุคคลที่สามที่เข้ามาในชีวิต หรือแม้กระทั่งอีกฝ่ายไม่ทำตามใจเรา ซึ่งส่วนใหญ่แล้วการนอกใจมักจะเกิดกับเพศชายเสียมากกว่า สาเหตุส่วนใหญ่ก็จะหนีไม่พ้นปัญหาเรื่องบนเตียง ฝ่ายชายอาจจะเบื่อฝ่ายหญิงเมื่อเวลาผ่านไปนานๆ การนอกใจนั้นเป็นปัญหาที่มาจากจิตใจของตัวเองล้วนๆ ถ้าจิตใจเข้มแข็ง ไม่อ่อนไหว ไม่ใจอ่อน ก็จะไม่เกิดปัญหาการนอกใจขึ้น (สุธิมา กฤตย์ธนวัต. 2560: 108)

ระยะทาง

ความรักผ่านทางโลกออนไลน์มีจริงหรือไม่? ทุกวันนี้การคุยกันผ่านทางสื่อสังคมออนไลน์มีให้พบเห็นมากมาย คู่สามีภรรยาที่ต้องทำงานกันคนละจังหวัดหรือคนละประเทศแทบจะไม่ค่อยมีโอกาสได้อยู่ด้วยกัน ในระยะแรกอาจจะพอจะรับได้ ยังมีการโทรศัพท์หากัน แชทหากันได้ แต่แน่นอนว่าเมื่อเวลาผ่านไปนานขึ้น ถ้าฝ่ายใดไม่เข้มแข็งพอที่จะรับมือกับเวลาและสถานการณ์ที่เปลี่ยนไป ก็จะมีปัญหาเกิดขึ้นได้ อาจจะเป็นปัญหาได้ เช่น มีความกังวลว่าอีกฝ่ายจะนอกใจ หรือว่าเกิดความต้องการความเอาใจใส่ที่มากขึ้น (สุธิมา กฤตย์ธนวัต. 2560: 49)

เศรษฐกิจ

ปัญหาที่เป็นอันดับต้นๆ ของการหย่าร้างก็คงหนีไม่พ้นเรื่องของเงิน ซึ่งคู่สมรสส่วนใหญ่ที่เกิดปัญหาเรื่องเงินขึ้นนั้นมักจะไม่ทำความเข้าใจกันเรื่องค่าใช้จ่ายภายในบ้านหรือเกิดจากการโกหกหรือปิดบังเรื่องของสถานะทางการเงิน เช่นการมีหนี้สินหรือค่าใช้จ่ายทางบ้านที่ไม่เกี่ยวกันกับคู่สมรสของตน การปิดบังนี้อาจจะนำมาซึ่งปัญหาของชีวิตสมรสได้ หรือปัญหาอาจเกิดจากสภาพทางการเงินที่แย่ลง อาจจะเป็นเงินเดือนที่ลดลง มีค่าใช้จ่ายที่มากขึ้น หรือถึงขั้นตกงาน ซึ่งถ้าคู่สมรสที่ตกอยู่ในสถานการณ์เช่นนี้และไม่มีแผนสำรองไว้ มักจบลงด้วยการหย่าร้าง อีกหนึ่งสาเหตุที่อยู่ในปัญหาด้านเศรษฐกิจคือ การสมรสกันเพราะหน้าที่หรือผลประโยชน์ที่มาก่อนความรัก เมื่อเวลาผ่านไปทำให้ความรักที่แทบจะไม่มีอยู่แล้วก่อนหน้านี้หมดลงไป แต่ก็ต้องทนอยู่เพราะยังคงมีผลประโยชน์ต่อกัน เป็นสภาวะที่กลืนไม่เข้าคายไม่ออก จะเลิกก็กลัวเสียผลประโยชน์แต่ก็ไม่อยากอยู่ด้วยกันแล้ว

ทัศนคติหรือวิถีชีวิต

ต่างคน ต่างครอบครัว ต่างสิ่งแวดล้อมย่อมทำให้เกิดความแตกต่าง การใช้ชีวิตของแต่ละคนก็ไม่เหมือนกัน เมื่อตกลงจะมาคบหากันต้องมีการปรับตัวตามมาหรืออาจจะต้องยอมรับกันในบางสิ่งบางอย่างและในบางตัวตน บางคนอาจจะเลือกที่ปิดบังตัวตนของตัวเองเอาไว้เพื่อที่จะให้อีกฝ่ายรู้สึกสบายใจหรือทำให้อีกฝ่ายคิดมองว่าสมบูรณ์แบบแล้ว แต่ถ้าอีกฝ่ายพบเจอกับตัวตนที่แท้จริงเขาอาจจะรับไม่ได้ ไม่พอใจ หรือแม้แต่เลิกรากันไปได้เลย บางคู่อาจมีปัญหาเรื่องเวลาของแต่ละคนที่ไม่เท่ากันหรือไม่มีเวลาให้กัน ยิ่งทำให้ความรักจืดจางลง (วิทยา นาควัชระ. 2555: 94)

จากที่ผู้วิจัยได้ศึกษาคำสอนในงานเขียนของ ติช นัท ฮันห์ ผู้วิจัยสรุปได้ว่าคำสอนส่วนใหญ่มีรากฐานของการตระหนักรู้ถึงปัจจุบันหรือการมีสติในทุกสถานการณ์ สติตามความหมายของ ติช นัท ฮันห์ เป็นพลังงานชนิดหนึ่งที่สามารถช่วยนำใจของเรากลับมาอยู่กับกาย สติช่วยให้เราตระหนักรู้ว่ากำลัง

เกิดอะไรขึ้นในขณะนี้ ในร่างกายของเรา ในความรู้สึก ในการรับรู้ของเรา บนโลกใบนี้ (ติช นัท ฮันห์, 2558: 79) โดยท่านได้ให้คำสอนผ่านการเปรียบเทียบหรือยกตัวอย่างกับสิ่งของหรือเหตุการณ์ต่างๆ

จากการศึกษางานเขียนของท่านพบว่า การมีสตินั้นมาจากการฝึกหายใจอย่างมีสติ รับรู้และอยู่กับปัจจุบันขณะให้ได้มากที่สุด เมื่อเราหายใจเข้าให้เราตระหนักรู้ถึงลมหายใจที่เราสูดเข้าไป เรากำลังรับรู้ว่าเราหายใจเข้าและค่อยๆ หายใจออกช้าๆ ให้เราตระหนักถึงลมหายใจที่ผ่านออกมาทางจมูกของเรา สิ่งนี้เรียกว่าการเจริญสติในลมหายใจ และเมื่อเราทำได้ดีขึ้นแล้ว การเจริญสติหรือตระหนักรู้จะสามารถทำได้ในทุกสถานการณ์

ติช นัท ฮันห์ ยังได้กล่าวถึงการฝึกสติกับเรื่องของความรักไว้อีกคือ การฝึกสติก็คือการฝึกความรัก เป็นเรื่องที่สำคัญที่จะต้องเรียนรู้ศิลปะของการใช้ชีวิตอย่างมีสติก่อนที่จะมีความสัมพันธ์ครั้งใหม่ โดยเฉพาะเส้นทางของชีวิตสมรส (ติช นัท ฮันห์, 2558: 110) ชีวิตคู่ย่อมเกิดปัญหาขึ้นได้หากไม่รู้จักตัวเองดีพอและไม่ได้มองลึกลงไปถึงจิตใจของอีกฝ่าย และถ้าเรามองปัญหาหรืออยู่กับปัญหาอย่างมีสติแล้ว ไม่ว่าปัญหาจะมาในรูปแบบใดเราก็จะสามารถจัดการได้ สรุปคือการที่เราตระหนักรู้อยู่ในทุกช่วงเวลาและทุกการกระทำคือการมีสติ และเมื่อเรามีสติอยู่ในทุกการกระทำ เราก็จะสามารถจัดการกับเรื่องต่างๆ ได้อย่างง่ายดาย

จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาถึงปัญหาชีวิตคู่และคำสอนของ ติช นัท ฮันห์ แล้วนั้น ทำให้ผู้วิจัยได้ข้อสรุปของการแก้ไขปัญหาชีวิตคู่โดยใช้หลักคำสอนของ ติช นัท ฮันห์ โดยแบ่งตามปัญหาชีวิตคู่ 6 ปัญหาที่สรุปไว้ข้างต้น โดยมีเนื้อหาดังนี้

การแก้ไขปัญหาความรุนแรง

ปัญหาความรุนแรงส่วนใหญ่มักจะเริ่มต้นที่การไม่เข้าใจกันหรือมีปากเสียงกันก่อนเสมอ หากเราเรียนรู้ศิลปะในการดำเนินชีวิตอย่างมีสติ เราควรลองใช้สติในการตัดสินก่อนว่าแท้จริงแล้วเกิดอะไรขึ้น ไม่ควรที่จะคิดอะไรไปเองโดยที่ยังไม่เปิดใจคุยกัน ถ้าหากคิดไปก่อนเองย่อมทำให้เกิดความขุ่นเคืองใจได้ และนำมาสู่ความเข้าใจผิดและอาจนำไปสู่การใช้ความรุนแรงได้ หรือถ้าต่างฝ่ายยังไม่ใจเย็นลงก็ควรจะหาวิธีที่ทำให้ตัวเองสงบลงโดยไม่ต้องกระทบกับอีกฝ่าย และเมื่อใจเย็นลงแล้วค่อยเดินไปพูดคุยกับอีกฝ่ายอย่างมีสติและนุ่มนวล หรือแม้แต่การเฝ้าสังเกตพฤติกรรมของอีกฝ่ายก็ควรจะทำโดยมีสติรู้เท่าทันตลอดเวลา อย่าปล่อยให้อารมณ์หรือความคิดที่ขาดสติมาครอบงำเราได้ บางทีอีกฝ่ายอาจจะมีความเครียดหรือปัญหามาจากที่อื่นก็เป็นได้ ควรให้กำลังใจมากกว่าที่จะซวนทะเลาะกัน

การแก้ไขปัญหาความต้องการทางเพศ

หากเรามองผู้คนบนโลกนี้อย่างมีสติแล้วนั้น จะเห็นว่าทุกคนมีทั้งดอกไม้และขยะอยู่ในจิตใจ (ติช นัท ฮันห์, 2558: 113) ก็เหมือนกับข้อดีและข้อเสียหรือความชอบและเกลียดของแต่ละคน บางคนอาจจะคิดว่าความชอบของตนนั้นเป็นดอกไม้ที่สวยงาม แต่อีกคนกลับบอกว่ามันเป็นขยะที่ส่งกลิ่นเน่าเหม็นในชีวิตก็เป็นได้ หากถามว่ามีใครที่ชอบขยะมากกว่าดอกไม้ ส่วนใหญ่ย่อมตอบว่าไม่มี ดังนั้นถ้าเราไม่อยากให้ขยะนั้นอยู่กับคนที่เรารักเราควรจัดการกับขยะอย่างมีสติ ต้องไม่เทขยะลงไปซ้ำอีก ถ้าเขาไม่ชอบรสนิยมเรื่องเพศแบบเราก็ควรจะพูดคุยกัน ไม่บังคับ ไม่ใช้การตำหนิหรือโต้เถียง และที่สำคัญคือรด

น้ำดอกไม้ของเขาด้วย ก็คือการให้กำลังใจ บอกรักกันหรือแสดงท่าทีที่ทำให้เขาสบายใจ อย่ามัวแต่จัดการกับขยะจนลืมสิ่งที่สำคัญกว่าเพราะดอกไม้อาจเหี่ยวเฉาและสุดท้ายก็กลายเป็นขยะได้อยู่ดี

การแก้ไขปัญหาการนอกใจ

ส่วนใหญ่แล้วคำว่านอกใจมักมีเพศสัมพันธ์เป็นสาเหตุหลัก ซึ่งเพศสัมพันธ์อาจถือได้ว่าเป็นการที่อีกฝ่ายรักและไว้ใจที่จะยอมแบ่งปันให้ และถ้าเรารักอีกฝ่ายอย่างมีสติโดยที่ไม่ใช่เพียงแค่ตัณหารุมเร้า การนอกใจจะถือว่าเป็นการลบหลู่ทั้งใจและกายของอีกฝ่ายอย่างที่สุด เราจะต้องมีจิตสำนึกของความรับผิดชอบ เราควรเอาใจใส่อีกฝ่ายให้พอดีอย่าให้ขาดหรือเกินพอดี ถ้าอีกฝ่ายเริ่มมีท่าทีที่เปลี่ยนไปควรจะต้องรีบจัดการโดยการให้ความรักแก่เขา อย่าให้เขาต้องจมอยู่กับเมล็ดพันธุ์แห่งความทุกข์ที่กำลังเริ่มเจริญเติบโตขึ้น จนสุดท้ายแล้วเขาอาจจะไปหาเสียมเล่มใหม่ที่จะมาจัดการกับเมล็ดนั้นเอง

การแก้ไขปัญหาเรื่องระยะทาง

ระยะทางไม่ใช่สาเหตุหลักของปัญหา การจัดการกับจิตใจในเรื่อง ผู้วิจัยขอยกคำสอนเรื่องสติกับต้นไม้ใจกลางพายุมาอธิบาย (ติช นัท ฮันห์, 2554: 18) ความมั่นคงทางจิตใจต่างหากที่เป็นสาเหตุหลักของปัญหาที่เกิดขึ้น คนส่วนใหญ่มักจะไม่รู้วิธีจัดการกับอารมณ์ความรู้สึกต่างๆ เมื่อมีความรู้สึกที่ไม่ดีเข้ามาครอบงำ เขาจะมาสามารถทนมันได้ นั่นเพราะว่าเขาถูกดูดเข้าไปในใจกลางพายุ เหมือนกับเป็นต้นไม้ที่อยู่กลางพายุ แต่เราสามารถเป็นต้นไม้ที่รากแข็งแรง มีเพียงแค่ใบเท่านั้นที่พลิ้วไหวไปตามสายลมพายุ ก็เหมือนกับคนเราที่ถ้ารากฐานของจิตใจมั่นคง ตระหนักถึงปัจจุบันขณะ มีความเชื่อใจและไว้ใจกัน แม้ว่าจะอยู่ไกลกันแค่ไหนก็ไม่มีทางที่จะเกิดปัญหาขึ้นได้

การแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ

การแก้ไขปัญหาเรื่องการเงินหรือเศรษฐกิจ ส่วนใหญ่มักเกิดจากการที่ต่างฝ่ายต่างปกปิดสถานะทางการเงินเอาไว้ และอาจจะต้องมาเจอกับสถานการณ์ในประเทศด้วย ยิ่งทำให้เกิดความเครียด ความกังวลมากกว่าเดิม ซึ่งการปกปิดก็เหมือนกับการโกหก ในข้อนี้เราจะไม่กล่าวถึงฝ่ายที่โดนโกหกใส่ แต่จะให้เราพิจารณาตัวเราเองที่ไปโกหกเขาแทน แน่นอนว่าการโกหกมีทั้งขาวและดำ อย่างไรแล้วคำโกหกก็เป็นพลังงานเชิงลบ ถึงอีกฝ่ายจะยังไม่ได้รับรู้ว่าโกหกแต่ตัวเราเองต่างหากที่รับรู้อยู่ว่าโกหก และยิ่งกว่านั้นถ้าอีกฝ่ายเกิดมารับรู้ทีหลังพร้อมกับปัญหาที่เกิดขึ้นจากการที่เราปกปิดหรือโกหกเอาไว้ จะยิ่งทำให้เกิดปัญหาที่ร้ายแรงตามมาอีกได้ การแก้ไขปัญหาในเรื่องนี้สิ่งที่ทำได้ดีที่สุดคือการตระหนักรู้ถึงความไม่สบายใจของอีกฝ่ายและตระหนักรู้ถึงสาเหตุที่แท้จริงของปัญหาจะทำให้เรารู้ว่าเราได้กระทำสิ่งใดลงไปและมีผลลัพธ์ที่ไม่ดีเพียงใด และลองพิจารณาถึงผลเสีย ถ้าเราทำได้เราจะตระหนักรู้ว่าสิ่งที่เกิดขึ้นเราไม่ควรจะกระทำมันอีกและเราก็ไม่ต้องโกหกอีกฝ่ายให้ขุ่นเคืองใจตัวเอง

การแก้ไขปัญหาทัศนคติหรือวิถีชีวิต

การตระหนักรู้ว่าความรักแท้ต้องมีสำนึกของความรับผิดชอบ (ติช นัท ฮันห์, 2558: 120) เป็นสิ่งที่ช่วยให้เราสามารถปรับตัวหรือจัดการกับเรื่องเหล่านี้ได้ เมื่อเราเริ่มมีความสัมพันธ์กัน เราจะรู้สึกตื่นเต้นและมีความตั้งใจที่จะสำรวจตรวจตรา เราควรเข้าใจและตระหนักรู้ในตัวเองหรืออีกฝ่ายอย่างแท้จริง เมื่อเราค้นพบว่ายังมีอีกหลายสิ่งอย่างที่อีกฝ่ายซ่อนหรือปกปิดเอาไว้อาจจะเป็นความคิดที่ไม่ตรงกัน รสนิยม

บางอย่างหรือนิสัยที่ต่างกัน เราควรปรับตัวและยอมรับทั้งข้อดีและข้อเสีย และที่สำคัญกว่าคือไม่ควรทำลายความรักและความเชื่อใจของอีกฝ่าย หากเจอสิ่งที่คิดว่าอีกฝ่ายมีความเห็น ความคิด หรือนิสัยที่ไม่เข้ากัน เราควรจะลองเปิดใจพูดคุยกันอย่างมีสติ อย่าปล่อยให้อารมณ์ครอบงำ

สรุป

จากที่ผู้วิจัยได้ศึกษาปัญหาและวิธีแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตคู่จากตัวอย่างที่ได้กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยมีความเห็นว่าเมื่อเรามีสติรู้เท่าทัน หรือสามารถควบคุมอารมณ์ของเราได้แล้วนั้น การแก้ไขปัญหาชีวิตคู่จะเป็นเรื่องที่ง่ายมาก หากตัวเราขาดสติในการแก้ไขหรือเผชิญหน้ากับปัญหาเหล่านั้นย่อมทำให้ปัญหาเหล่านั้นร้ายแรงและบานปลายขึ้นได้ แต่ถ้าเราตระหนักรู้ถึงปัญหาว่ามีสาเหตุและผลลัพธ์เป็นอย่างไร และพยายามแก้ไขมันอย่างเต็มใจ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาใดก็จะถูกขจัดออกไปได้หมดโดยที่ไม่ย้อนกลับมาเกิดขึ้นอีกครั้ง

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยเห็นว่าการมีสติในช่วงเวลาที่เกิดปัญหาคือการเตรียมพร้อมกับการแก้ไขในสถานการณ์นั้นๆ ได้ แต่ถ้าเรามีสติอยู่ตลอดเวลา การป้องกันไม่ให้ปัญหาเกิดขึ้นน่าจะเป็นสิ่งที่ดีกว่า โดยผู้วิจัยได้สรุปวิธีป้องกันและแก้ไขปัญหาชีวิตคู่เอาไว้ดังนี้

วิธีแรกสุดคือการเปิดใจยอมรับ เป็นสิ่งสำคัญลำดับแรกของการใช้ชีวิตคู่ เพราะการที่คนสองคนต้องมาใช้ชีวิตร่วมกัน มีกิจกรรมร่วมกัน ต้องปรึกษาหารือกันทุกวัน แก้ปัญหาร่วมกันอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ การยอมรับกันในทุกแง่มุมจะช่วยให้ทั้งคู่อยู่ด้วยกันโดยไม่ขัดแย้งทางความคิดและอารมณ์ การยอมรับกันอาจมาในรูปแบบของการเข้าใจอีกฝ่ายด้วยก็เป็นได้ เช่น ยอมรับที่จะเรียนรู้และทำความเข้าใจในความแตกต่างทางธรรมชาติของเพศของอีกฝ่าย การมองอีกฝ่ายในแง่ดี พอใจในคู่ชีวิตทั้งรูปร่างหน้าตา สติปัญญา ความคิดเห็นและจิตใจ เป็นต้น

วิธีที่ 2 คืออย่าคาดหวังความสมบูรณ์แบบ เพราะไม่มีใครที่จะสมบูรณ์แบบไปทั้งหมด แม้แต่ตัวเราเอง การใช้ชีวิตคู่ร่วมกันจำเป็นที่จะต้องเรียนรู้ และควรพึงพอใจกับข้อดีของกันและกัน ยอมรับข้อเสียของกันและกัน ปรับตัวเข้าหากันด้วยการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตัวเองหรือปรับตัวให้ยอมรับสิ่งที่อีกฝ่ายให้เป็น เพราะในบางเรื่องอาจจะไม่สามารถเปลี่ยนแปลงกันได้ เพียงแต่ขอให้ลองยอมรับและยืดหยุ่นในความคิดหรือนิสัยของอีกฝ่ายบ้าง

วิธีที่ 3 คือจะต้องสื่อสารกันในทุกปัญหาและขอโทษให้เป็น การสื่อสารถือเป็นสิ่งสำคัญอย่างมากในการจัดการปัญหาชีวิตคู่ เพราะการเปิดใจลองคุยกันในปัญหาที่เกิดขึ้นนั้นเป็นสิ่งที่ดี หากเกิดการขัดแย้งหรือการเข้าใจผิดเกิดขึ้น การพูดคุยกันอย่างตรงไปตรงมา ลดความเป็นตัวเองหรือความเห็นแก่ตัวลงสักพักแล้วลองคุยกัน อาจจะได้บทสรุปที่ดีกว่าไม่คุยกันเลย ไม่ควรที่จะคุยกันตอนที่ทั้งสองคนยังมีอารมณ์โกรธหรือไม่พอใจกันอยู่เพราะอาจจะทำให้ปัญหายิ่งหนักกว่าเดิมได้ และทันทีที่รู้ว่าตนเองเป็น

ฝ่ายผิดควรจะกล่าวคำขอโทษออกไป การขอโทษไม่ได้ทำให้เราดูเป็นฝ่ายแพ้หรือเป็นคนอ่อนแอ แต่การขอโทษเป็นมารยาทที่ดีและเป็นสิ่งที่ควรจะทำเมื่อตนเองได้ทำสิ่งที่ไม่ถูกต้อง

และวิธีสุดท้ายคือ อย่ากดความเป็นตัวเองเอาไว้ การแก้ไขปัญหาจะไม่มีค่าอะไรเลยหากเรารักคนอื่นจนยอมทิ้งความเป็นตัวเอง เพราะในช่วงแรกๆ ทุกอย่างจะออกมาดูดี สมบูรณ์แบบ อีกฝ่ายก็จะรักและชอบเรา เพราะเราปกปิดหรือพยายามสลัดความเป็นตัวเราเองออกไปและพยายามเป็นในสิ่งที่อีกฝ่ายต้องการ แต่เมื่อเวลาผ่านไปนานขึ้น เราเองที่จะเกิดความเบื่อหน่าย หรือความกดดันในตัวเอง จนสุดท้ายแล้วการที่เราพยายามเป็นคนที่อีกฝ่ายอยากให้เป็นโดยที่เราต้องกดความเป็นตัวของเราเองไว้มันจะสิ้นสุดลง

สุดท้ายผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะว่าคำสอนของติช นัท ฮันห์ สามารถนำไปใช้กับปัญหาอื่นๆในชีวิตได้อีกมากและปัญหาชีวิตคู่สามารถแก้ไขได้โดยใช้หลักคำสอนหรือข้อคิดจากพระภิกษุรูปอื่นได้เช่นกัน

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณอาจารย์ภาควิชาปรัชญาและศาสนา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัย-เกษตรศาสตร์ทุกคน ที่ให้คำปรึกษาในงานวิจัยนี้

เอกสารและสิ่งอ้างอิง

จิตร์ ตัณฑเสถียร. 2555. **สันติสุขทุกลมหายใจ วิธีปฏิบัติสำหรับคนไม่มีเวลา**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: ฟรีมายด์. แปลจาก Thich Nhat Hanh. Peace is Every Breath: A Practice for Our Busy Lives.

ชวโรจน์ เกียรติกำพล. 2558. **กลัว หัวใจของปัญญาญาณเพื่อผ่านพ้นพายุ**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: ฟรีมายด์. แปลจาก Thich Nhat Hanh. Fear: Essential Wisdom for Getting Through the Storm.

ธีรเดช อุทัยวิทยรัตน์. 2554. **ศานติในเรือนใจ**. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร:มูลนิธิโกมลคีมทอง. แปลจาก Thich Nhat Hanh. Touching Peace.

นัยนา นาควัชระ. 2558. **คำสอนว่าด้วยรัก**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โกมลคีมทอง. แปลจาก Thich Nhat Hanh. Teaching of Love.

ภิกษุณีนิรามิสา. 2555. **เวลานี้ที่เป็นสุข**. พิมพ์ครั้งที่ 2. นครราชสีมา: มูลนิธิหมู่บ้านพลัม.

วรภัทร์ ภู่เจริญ. 2554. **รักกัน...ได้อีกนะ!**. กรุงเทพมหานคร:ดีเอ็มจี.

วิทยา นาควัชระ. 2555. **ครองคู่ ให้อยู่นาน**. กรุงเทพมหานคร:ปรีชากร อินเตอร์พริ้น.

สุธิมา กฤตย์ธนวัต. 2560. **คู่มือข้างหมอน จิตวิทยา ความรัก**. พิมพ์ครั้งที่ 2. นนทบุรี: วารา พับลิชชิ่ง. แปลจาก 陈素娟. **相守一生的秘密-幸福婚姻枕**边书.

จาก *กาหลมหรทึก* สู่ *ลิงพาดกลอน*: จักรวาลคู่ขนานกับการฉวยใช้วัฒนธรรมวายของนักเขียน

From *Ka-Hon-Ma-Hor-Ra-Thuek* (Chaotic Case) to *Ling-Pad-Klon* (Monkey and Tiger): Alternative Universe and Author's Y-Culture Poaching

ธงชัย แซ่เจี่ย[1*]

Thongchai Sae-Chia[1*]

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งศึกษานวนิยายสืบสวนสอบสวนเรื่อง *ลิงพาดกลอน* ของปราปต์ ในแง่ที่เป็นจักรวาลคู่ขนาน (alternative universe) กับ *กาหลมหรทึก* ทั้งฉบับนวนิยายและฉบับละคร จากการศึกษาพบว่า นักเขียนได้ฉวยใช้ตัวบทจากวัฒนธรรมวายอันเป็นผลจากการปูทางไว้ใน *กาหลมหรทึก* ฉบับนวนิยายและการดัดแปลงในฉบับละคร แล้วนำมาสร้างขึ้นเป็นนวนิยายเรื่อง *ลิงพาดกลอน* โดยใช้กลวิธีการเขียนแบบจักรวาลคู่ขนานซึ่งเป็นกลวิธีการประพันธ์แฟนฟิกแบบหนึ่ง การใช้จักรวาลคู่ขนานเป็นการ "เล่น" กับผลงานของนักเขียนเองและยังมีนัยแสดงความเป็นการเมืองของการประพันธ์นวนิยายอยู่ในตัว

ABSTRACT

This article aims to study an alternative universe of Prapt's detective novel *Ling-Pad-Klon* (Monkey and Tiger) and *Ka-Hon-Ma-Hor-Ra-Thuek* (Chaotic Case) in both novel and drama versions. The result shows that the author uses Y-culture poaching, as paved in the novel *Ka-Hon-Ma-Hor-Ra-Thuek* and the adapted in drama version, and composes *Ling-Pad-Klon* through alternative universe (AU), which is a sub-genre of fan fiction. Uses of AU is an author's play with the former novel, and it also contains a significance of politics of writing.

Keywords: Alternative universe, Detective novel, Y-culture poaching

* Corresponding author; e-mail address:**thepurpleink@yahoo.com**

[1] สาขาวิชาภาษาไทยเพื่ออาชีพ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

[1] Department of Thai for Career, Faculty of Humanities and Social Sciences, Nakhon Pathom Rajabhat University

คำนำ

กาหลมหรทึก เป็นนวนิยายที่ทำให้ “ปราปต์” เป็นที่รู้จักมากขึ้นในวงวรรณกรรม เนื่องจากเป็นนวนิยายที่ได้รับรางวัลชนะเลิศ การประกวดรางวัลนายอินทร์อะวอร์ด เมื่อ พ.ศ. 2557 เนื้อเรื่องเป็นเรื่องราวการสืบสวนสอบสวนคดีฆาตกรรมปริศนาที่มีโครงเรื่องแบบเดียวกับนวนิยายของแดน บราวน์ ทำให้ปราปต์ได้รับการขนานนามว่าเป็น “แดน บราวน์แห่งสยามประเทศ” ความโดดเด่นของนวนิยายเรื่องนี้นำไปสู่การดัดแปลงเป็นละครออกอากาศทางช่องวัน 31 นอกจากเรื่อง *กาหลมหรทึก* แล้ว ปราปต์ยังมีผลงานอีกหลายเรื่องและหลายแนว เช่น นวนิยายสืบสวนสอบสวนเรื่อง *นิราศมหรรณพ* และ *ห่มแดน* นวนิยายสยองขวัญเรื่อง *รอยอาศิรพิษ วงกตนรกานต์* และ *รักในรอยลวง* เป็นต้น

ผลงานนวนิยายเรื่องล่าสุดของปราปต์ คือ นวนิยายสืบสวนสอบสวนเรื่อง *ลิงพาดกลอน* นวนิยายเรื่องนี้นำเสนอคดีปริศนาในพื้นที่บ้านหลาวซึ่งเกิดเหตุฆาตกรรมหฤโหด เมื่อศพแต่ละศพถูกฆ่าด้วยวิธีการเดียวกับโทษประหาร 21 สถาน ที่ระบุไว้ในกฎหมายตราสามดวง ทั้งยังปรากฏตัวเลขปริศนาในสถานที่เกิดเหตุด้วย หนึ่งในศพที่เสียชีวิต คือ “เสือโคร่ง” หรือ ร.ต.ท. มโหตร สว่างสิริ ซึ่งปลอมตัวมาสืบหาเบาะแสเกี่ยวกับขบวนการค้ามนุษย์ในพื้นที่ ความตายของนายตำรวจทำให้ ร.ต.ท. ไตรตรึงษ์ วิไลวุฒิ เพื่อนสนิทของ ร.ต.ท. มโหตร ต้องกลับมายังบ้านเกิดเพื่อสืบหาความจริงเบื้องหลังการเสียชีวิตดังกล่าว ทว่ายิ่ง ร.ต.ท. ไตรตรึงษ์ เข้าใกล้ความจริงมากเท่าไร ยิ่งทำให้ชีวิตตกอยู่ในอันตรายมากเท่านั้น

ความน่าสนใจประการหนึ่งของ *ลิงพาดกลอน* คือ ความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับ *กาหลมหรทึก* ดังที่ปรากฏคำโปรยบนปกหลังว่า “ถ้า *กาหลมหรทึก* เคยทำให้คุณใจสั่น คุณไม่ควรพลาดเรื่องนี้ ถ้าคุณ ‘ประทับใจ’ แชนกบี่ เราขอต้อนรับสู่การเดินทางครั้งใหม่” ข้อความดังกล่าวนอกจากจะปรากฏความเชื่อมโยงกับ *กาหลมหรทึก* ในแง่ความตื่นเต้นระทึกใจแล้ว ยังกล่าวถึงตัวละคร “แชน-กบี่” จากเรื่องดังกล่าวอย่างมีนัยสำคัญด้วย เมื่อได้พิจารณาตัวละครในนวนิยายทั้งสองพบว่า มีตัวละครที่นามสกุลเหมือนกัน คือ ร.ต.อ. แชน สว่างสิริ กับ ร.ต.ท. กบี่ วิไลวุฒิ จากเรื่อง *กาหลมหรทึก* นามสกุลเหมือน ร.ต.ท. มโหตร สว่างสิริ กับ ร.ต.ท. ไตรตรึงษ์ วิไลวุฒิ จาก *ลิงพาดกลอน* ยิ่งไปกว่านั้น บุคลิกลักษณะของตัวละครดังกล่าวจากนวนิยายทั้งสองเรื่องยังคล้ายคลึงกันด้วย แต่เมื่อพิจารณาบริบทอื่นๆ ที่แวดล้อมตัวละครกลับไม่ใช่บริบทเดียวกัน ลักษณะดังกล่าวสอดคล้องกับกลวิธีการประพันธ์ที่เรียกว่า จักรวาลคู่ขนาน (alternative universe/ parallel universe)

แนวคิดเรื่องจักรวาลคู่ขนานมีที่มาจากนิยายวิทยาศาสตร์ซึ่งอิงอยู่บนพื้นฐานความรู้ทางวิทยาศาสตร์อันมีมโนทัศน์หนึ่งที่เชื่อว่า มีจักรวาลอื่นๆ อยู่ในกาแล็กซีนอกเหนือไปจากระบบสุริยจักรวาลที่มนุษย์โลกดำรงอยู่ การกระทำต่างๆ ของมนุษย์ในจักรวาลนี้อาจปรากฏหรือส่งผลต่อจักรวาลคู่ขนานไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง มโนทัศน์นี้ถือเป็นแง่มุมสำคัญของทฤษฎีพหุภพในทางดาราศาสตร์ (Howell, 2018) ในเชิงวรรณกรรม จักรวาลคู่ขนานเป็นกลวิธีการประพันธ์วรรณกรรมประเภท “แฟนฟิก”[2] (fan-fiction) เป็นผลที่เกิดจากการนำบรรยากาศและตัวละคร

[2] แฟนฟิก คือ งานเขียนที่กลุ่มแฟนๆ นำบุคคลที่มีอยู่จริง ตัวละครในนวนิยายหรือการ์ตูน หรือภาพยนตร์ หรือเกมออนไลน์ หรือนำฉากหรือสถานการณ์ในเรื่องที่ตนนิยมไปเขียนใหม่ อาจจะแต่งต่อจากเรื่องเดิม หรือแต่งใหม่ตามจินตนาการของตน หรือแต่งล้อเลียนแล้วเผยแพร่ต่อสาธารณะ แฟนฟิกจำแนกได้เป็น 5 ประเภท ได้แก่ แฟนฟิกดารานักร้อง แฟนฟิกวรรณกรรมตะวันตก แฟนฟิกการ์ตูนญี่ปุ่น แฟนฟิกนวนิยายไทย และแฟนฟิกวรรณคดี (รื่นฤทัย สัจจพันธุ์, 2560) อย่างไรก็ดี การจำแนกดังกล่าวเป็นไปตามบุคคลหรือตัวละครในตัวบทหลัก มากกว่าจะเป็นการจำแนกตามกลวิธีการประพันธ์แฟนฟิกที่กล่าวถึงในที่นี้ อนึ่ง แฟนฟิกมีข้อจำกัดในแง่ลิขสิทธิ์และอาจสร้างความไม่พอใจแก่เจ้าของบทประพันธ์ได้ อ่านรายละเอียดในไทยรัฐออนไลน์ (2559)

ในจักรวาลของเรื่องแต่งเรื่องหนึ่งซึ่งเป็นตัวบทหลักมาเรียบเรียงหรือเล่าเรื่องราวใหม่ในเรื่องแต่งอีกเรื่องหนึ่งซึ่งไม่ใช่ตัวบทหลัก จักรวาลคู่ขนานนี้มักสร้างขึ้นอย่างไม่เป็นทางการ แม้ว่าองค์ประกอบอื่นๆ ของแฟนฟิกจะเขียนขึ้นอย่างเป็นหลักเป็นฐานในโครงเรื่องที่ไม่ใช่ตัวบทหลักก็ตาม นักประพันธ์แฟนฟิกประเภทนี้มักหลงใหลไปกับการสำรวจความเป็นไปได้ของการเปลี่ยนแปลงบทบาทสำคัญที่มีต่อตัวละคร ประวัติของตัวละคร แรงจูงใจ หรือสภาพแวดล้อมที่อยู่รอบๆ ตัวละคร และมักจะผสมผสานส่วนประกอบต่างๆ จากหลายๆ แหล่งเพื่อให้เกิดแรงบันดาลใจในการสร้างเรื่องราว ต่างจากแฟนฟิกทั่วไปที่มักจะคงองค์ประกอบต่างๆ ที่นักเขียนสร้างไว้ภายในขอบเขตของตัวบทหลัก (Anonymous, 2018a) วรรณกรรมที่ใช้จักรวาลคู่ขนานบางเรื่องอาจแยกเป็นอิสระอยู่ในจักรวาลที่สร้างขึ้น บางครั้งก็อาจสร้างโลกใหม่ที่ต่างไปจากตัวบทหลัก บ้างก็เป็นงานที่สร้างขึ้นเพื่อส่งปฏิกิริยาต่อจักรวาลคู่ขนานที่มีมาก่อนหน้า (Anonymous, 2018c) นอกจากนี้ จักรวาลคู่ขนานยังสามารถนับเป็นส่วนหนึ่งของการดัดแปลงวรรณกรรม (literary adaptation) ในแง่ที่เป็นการดัดแปลงวรรณกรรมเรื่องหนึ่งไปสู่อีกเรื่องหนึ่งโดยที่ยังเป็นวรรณกรรมประเภทเดียวกันหรือสื่อชนิดเดียวกัน แต่วัตถุประสงค์อาจแตกต่างไปจากเรื่องเดิม (Anonymous, 2018b)

นอกจากจักรวาลคู่ขนานดังกล่าวแล้ว ในอีกแง่หนึ่งตัวละครจากนวนิยายเรื่อง *ลิงพาดกลอน* ยังสัมพันธ์กับตัวละครจาก *กาหลมหรทึก* ฉบับละครด้วย เพราะ *ลิงพาดกลอน* เปิดเรื่องด้วยมรณกรรมของ ร.ต.ท. มโหตร สว่างสิริ ขณะที่ละครดังกล่าวตัวละคร ร.ต.อ. แชน สว่างสิริ เสียชีวิตตอนท้ายเรื่อง ความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกันระหว่าง *กาหลมหรทึก* ทั้งฉบับนวนิยายและฉบับละคร กับนวนิยายเรื่อง *ลิงพาดกลอน* ดังที่กล่าวมานำไปสู่สมมติฐานว่า *ลิงพาดกลอน* คือจักรวาลคู่ขนานกับ *กาหลมหรทึก* บทความนี้จะประยุกต์แนวคิดเรื่องจักรวาลคู่ขนานมาศึกษานวนิยายเรื่อง *ลิงพาดกลอน* กับ *กาหลมหรทึก* ทั้งฉบับนวนิยายและละคร

วิธีการวิจัย

1. ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับจักรวาลคู่ขนาน วัฒนธรรมวาย และการฉวยใช้ตัวบท
2. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่าง *ลิงพาดกลอน* และ *กาหลมหรทึก* ด้วยแนวคิดข้างต้น
3. เรียบเรียงและนำเสนอผลการวิจัยพร้อมอภิปรายผล

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

“แชน-กบี่” ใน *กาหลมหรทึก*: การดัดแปลงจากนวนิยายสู่ละคร

แม้นวนิยายเรื่อง *กาหลมหรทึก* นำเสนอการคลี่คลายคดีรอยสักปริศนาในพระนครของ พ.ต.ท. เวทางค์ ภิรมย์รุจ แต่ในระหว่างการพยายามสืบหาพยานหลักฐานต่างๆ นั้นก็ได้นำเสนอเรื่องราวความสัมพันธ์ระหว่าง “แชน-กบี่” หรือ ร.ต.อ. แชน สว่างสิริ กับ ร.ต.ท. กบี่ วิไลวุฒิ ตำรวจสองนายที่ร่วมทำคดีดังกล่าวด้วย โดยนำเสนอว่าทั้งสองเป็นเพื่อนกันตั้งแต่วัยเด็ก (ปราปต์, 2557, หน้า 12) ในคดีรอยสักปริศนา ร.ต.อ. แชนทำหน้าที่เป็นตำรวจสายสืบที่ต้องปลอมตัวลงพื้นที่สืบหาเบาะแสและพยานหลักฐานต่างๆ ขณะที่ ร.ต.ท. กบี่ ทำหน้าที่เสมือนผู้ช่วยของ พ.ต.ท. เวทางค์ ทำให้ตัวละครทั้งสองปรากฏตัวร่วมกันไม่มากนัก อย่างไรก็ดี เมื่อตัวละครทั้งสองปรากฏตัวร่วมกัน นวนิยายนำเสนอว่าความสัมพันธ์ของตัวละครทั้งสองใกล้ชิดสนิทสนมกันมาก ดังความว่า

> มุมปากใต้ไรหนวดครึ้มยกขึ้นข้างหนึ่ง แชนฉวยจังหวะนั้นวางแขนแกร่งคล้องคอ ไอ้ตัวแสบแล้วกดมันเข้าหาตัว ลิงน้อยดิ้นขลุกขลัก ใช้มือทั้งทุบทั้งยันอกตันของเขา

"เหม็นขี้เต่าไว้ย!"

เขาเลยแกล้งสูดกระหม่อมของมันเสียฟืดใหญ่ "แต่ตัวมึงยังหอมดีนี่หว่า มะ เดี๋ยวคืนนี้ป่าจะตอบแทนพระคุณให้ถึงใจเลย ที่บ้านไหนดีล่ะหึมม์"

ทั้งๆ พยายามยันตัวห่าง กบี่ยังไม่วายชี้นิ้ว "บ้านกูก็ได้"

(ปราปต์, 2557, หน้า 88-89)

จากข้อความจะเห็นว่าความสัมพันธ์ระหว่าง "แชน-กบี่" สนิทสนมกันมาก ทั้ง "คล้องคอ" "กดมันเข้าหาตัว" และ "สูดกระหม่อม" ลักษณะดังกล่าวคือการนำเสนอภาพพฤติกรรม ท่าทาง อารมณ์และการแสดงออกตามลักษณะของผู้ชาย (masculine) ผ่านตัวละคร "แชน-กบี่" ความเป็นชาย (masculinity) ที่ถูกขับเน้นและนำเสนอผ่านความสัมพันธ์ของทั้งคู่ทำให้ผู้อ่านบางส่วนที่รู้จักหรือสัมผัสกับวัฒนธรรมวาย[3] เกิดอาการ "จิ้น"[4] ได้ ดังที่ผู้ใช้นาม "Dark-V" (@black-violet) ในเว็บไซต์ www.dek-d.com ได้แสดงความคิดเห็นต่อนวนิยายเรื่อง *กาหลมหรทึก* ไว้เมื่อวันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2560 ว่า "อุ๊ย! มีความจิ้นนะคะเนี่ย><แชนกบี่" (Dark-V, 2560) กล่าวได้ว่าความสัมพันธ์ระหว่าง "แชน-กบี่" ที่นำเสนอใน *กาหลมหรทึก* ได้ก่อรูปขึ้นเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมวาย

เมื่อ *กาหลมหรทึก* ดัดแปลงเป็นละคร ความสัมพันธ์ระหว่าง "แชน-กบี่" ก็ได้รับการนำเสนอชัดเจนขึ้น ดังในตอนที่ 2 ออกอากาศเมื่อวันที่ 27 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2561 ร.ต.ท. กบี่ ถามว่า "ตกลงไปทำงานหรือไปทำอะไรกันแน่" และ ร.ต.อ. แชนตอบว่า "อย่าเข้าชี้นา ไม่ใช่เมีย" (วรวิทย์ ขัตติยโยธิน, 2561ก) ในตอนที่ 4 ออกอากาศเมื่อวันที่ 6 มีนาคม พ.ศ. 2561 ร.ต.อ. แชนกล่าวว่า "โถๆๆๆ แม่ยอดยาหยี แม่ทูนหัว นี่ พี่เป็นสายสืบ พี่ก็ต้องสืบสิจ๊ะ แล้วยาหยีล่ะ ฮึ ตามตูดสารวัตรต้อยๆๆ เนี่ย เราได้อะไรมาบ้าง รายงานมา" (วรวิทย์ ขัตติยโยธิน, 2561ค) และในตอนที่ 7 ออกอากาศเมื่อวันที่ 19 มีนาคม พ.ศ. 2561 ร.ต.อ. แชนกล่าวว่า "ไงจ๊ะที่รัก คว้าน้ำเหลวเหรอจ๊ะ. . .นั่นแน่ หึงเค้าอะดิ" (วรวิทย์ ขัตติยโยธิน, 2561ง) ถ้อยคำอย่าง "ไม่ใช่เมีย" "แม่ยอดยาหยี" "แม่ทูนหัว" "ที่รัก" และ "หึงเค้าอะดิ" ซึ่ง ร.ต.อ. แชนใช้กับ ร.ต.ท. กบี่ ในฉบับละครล้วนเป็นวัจนภาษาที่สื่อความเป็นหญิง และเมื่อจัดวางลงในวัฒนธรรมวายก็ทำให้บทบาทของ "แชน-กบี่" ทาบทับกับบทบาท "เมะ-เคะ"[5] ได้อย่างลงตัว นอกจากนี้ ในตอนที่ 3 ออกอากาศเมื่อวันที่ 5 มีนาคม พ.ศ. 2561 ยังปรากฏอวัจนภาษาการเป็นฝ่ายรุกล้ำเมื่อ ร.ต.อ. แชน ปลุกปล้ำ ร.ต.ท. กบี่เพื่อแย่งจดหมายคืนจนต้องปลดเข็มขัดกางเกงของ ร.ต.ท. กบี่เพื่อให้คืนจดหมายโดยดี (วรวิทย์ ขัตติยโยธิน, 2561ข) เป็นต้น กล่าวได้ว่า การดัดแปลง *กาหลมหรทึก* จากนวนิยายสู่ละครโทรทัศน์ดังกล่าวทำให้ภาพของ "แชน-กบี่" ชัดเจนยิ่งขึ้นและชวน "จิ้น" มากขึ้น สิ่งที่เกิดขึ้นตามมาก็คือ เกิดข้อความ "#แชนกบี่" ในทวิตเตอร์ (www.twitter.com) ข้อความดังกล่าวได้รับการ "รีทวิต" หลายครั้งจากผู้ชมละครที่อยู่ในวัฒนธรรมวาย และโดยนัยนี้ "#แชนกบี่" ในทวิตเตอร์ได้กลายเป็นเครื่องเชื่อมโยงคนจากหลากหลายที่ให้อยู่ร่วมกันภายในชุมชนจินตกรรมเดียวกัน

เมื่อพิจารณาบริบทวัฒนธรรมวายในสังคมไทย พบว่า *กาหลมหรทึก* ฉบับนวนิยายปรากฏตัวเมื่อเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2557 ซึ่งเป็นช่วงเวลาคาบเกี่ยวก่อนจะเข้าสู่ "ยุคทองของซีรีส์วาย" (ณิชชารีย์ เลิศวิชญโรจน์, 2560) เมื่อ *LoveSick The Series* ซึ่งเป็นซีรีส์วายเต็มเรื่องเรื่องแรกของไทยออกฉายทางโทรทัศน์ในวันที่ 6

[3] คำว่า "วัฒนธรรมวาย" น่าจะปรากฏต่อสาธารณชนครั้งแรกผ่านรายการ "คิดเล่นเห็นต่าง" เมื่อวันที่ 29 ตุลาคม พ.ศ. 2554 อย่างไรก็ตาม วัฒนธรรมวายปรากฏตัวในสังคมไทยตั้งแต่ช่วงปลายทศวรรษ 2540 อ่านรายละเอียดในณิชชารีย์ เลิศวิชญโรจน์ (2560)

[4] "จิ้น" เป็นศัพท์ในวัฒนธรรมวาย กร่อนมาจาก imagine ที่แปลว่าจินตนาการ

[5] "เมะ" กร่อนมาจากศัพท์ภาษาญี่ปุ่นว่า seme (เซเมะ) หมายถึงฝ่ายรุก ส่วน "เคะ" กร่อนมาจากคำว่า uke (อุเคะ) หมายถึงฝ่ายรับ

กรกฎาคม พ.ศ. 2557 ก่อนหน้านั้นละคร ซีรีส์ หรือภาพยนตร์เรื่องต่างๆ อาจสอดแทรกการนำเสนอความสัมพันธ์ของตัวละครชายรักชายไว้บ้างแต่ไม่โดดเด่นเป็นคู่หลักของเรื่อง หรือหากเป็นคู่เด่นของเรื่องก็ไม่ได้พบกับความสมหวัง ความคาบเกี่ยวดังกล่าวอาจเป็นเหตุผลให้ความสัมพันธ์ของ “แชน-กบี่” ไม่สามารถนำเสนอให้ชัดเจนได้มากนัก ขณะที่ *กาหลมหรทึก* ฉบับละครออกอากาศใน พ.ศ. 2561 ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่มีซีรีส์วายหลายเรื่องออกอากาศ ภาพความสัมพันธ์ของ “แชน-กบี่” จึงนำเสนอได้อย่างชัดเจนขึ้น อีกทั้งเมื่อพิจารณาว่าช่อง ONE31 สังกัดภายใต้ร่มอุตสาหกรรมบันเทิงอย่างบริษัท จีเอ็มเอ็ม แกรมมี่ จำกัด (มหาชน) และมีบริษัทจีเอ็มเอ็มทีวีที่ผลิตซีรีส์วายเต็มรูปแบบตั้งแต่ พ.ศ. 2559 เป็นต้นมา การดัดแปลง “แชน-กบี่” จากฉบับนวนิยายสู่ฉบับละครจึงเป็นผลผลิตที่เกิดขึ้นภายใต้วิธีคิดของต้นสังกัดเดียวกัน

อย่างไรก็ดี ความสัมพันธ์ระหว่าง ร.ต.อ. แชน กับ ร.ต.ท. กบี่ ในตอนท้ายเรื่องเมื่อเปรียบเทียบนวนิยายกับละครแล้วปรากฏว่าแตกต่างกัน ในฉบับนวนิยาย ภายหลังจากคดีคลี่คลาย[6] และ พ.ต.ท.เวทางค์เสียชีวิต เมื่อผ่านไปหลายปี ตัวละครทั้งสองได้ไปร่วมไว้อาลัยที่ช่องใส่อัฐิของอดีตผู้บังคับบัญชา ดังความว่า

> เด็กชายได้ยินเสียงกระซิบจากสารวัตรกบี่ “ให้คุณแม่อยู่กับคุณพ่อตามลำพังนะครับ”
>
> เด็กชายแหงนหน้าพยัก หญิงสาวร่างระหงในชุดดำสนิทยิ้มให้เป็นเชิงขอบใจ นายตำรวจหนุ่ม มองตามเขาก้าวกลับไปสมทบ พ.ต.ท. แชน ผู้วันนี้อาสาทำหน้าที่สารถี และกำลังยืนรอข้างรถที่จอดอยู่ห่างออกไป
>
> (ปราปต์, 2557, หน้า 201)

จากข้อความข้างต้นจะเห็นว่า ในตอนปิดเรื่อง ร.ต.อ. แชน ได้เลื่อนตำแหน่งขึ้นเป็น พ.ต.ท. แชน ขณะที่ ร.ต.ท. กบี่ ได้เลื่อนขึ้นเป็นสารวัตร แต่นอกจากตำแหน่งหน้าที่การงานที่เจริญก้าวหน้าขึ้นแล้ว ในนวนิยายก็มิได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ของทั้งสองในลักษณะที่สนิทสนมกันอีก อย่างไรก็ดี ในฉบับละครนำเสนอเรื่องราวความสัมพันธ์ของตัวละครทั้งสองแตกต่างออกไป ดังที่นำเสนอผ่านบทพูดคนเดียวที่ ร.ต.ท. กบี่ พูดกับ พ.ต.ท. เวทางค์ ซึ่งกำลังนอนพักรักษาตัวไม่ได้สติอยู่ในโรงพยาบาล ความว่า “ส่วนเรื่องหมวดแชนที่มันหายหัวไป เราเจอมันแล้วนะครับสารวัตร เมื่อสองวันก่อน ชาวบ้านบอกว่าสนามหญ้าที่บ้านจู่ๆ ก็มีกองดินนูนขึ้นมา พบศพหมวดแชนฝังอยู่ตรงนั้นครับ” (วรวิทย์ ขัตติยโยธิน, 2561จ) ข้อความดังกล่าวระบุว่า ร.ต.อ. แชนเสียชีวิต แต่ไม่ได้ระบุถึงสาเหตุการเสียชีวิต การดัดแปลงในฉบับละครทำให้ความสัมพันธ์ของ “แชน-กบี่” สั่นคลอนอารมณ์ผู้ชมและขับให้ความสัมพันธ์ระหว่างตัวละครทั้งสองน่าประทับใจยิ่งขึ้น ทั้งในแง่มิตรภาพระหว่างเพื่อนและในแง่การพรากจากกันของ “คู่จิ้น” ในหมู่ “สาววาย”

ปราปต์ในฐานะนักเขียนได้ปรารภถึงเรื่องราวความสัมพันธ์ระหว่าง “แชน-กบี่” ใน *กาหลมหรทึก* ว่า “ตอนแรกก็คาดหวังอยู่ว่า ถ้าเขียนประมาณนี้ คนก็คงพูดถึงตัวละครสองตัวนี้แหละ ถ้าไม่ได้สรุปอะไรชัดๆ คนก็เอาไปจินตนาการต่อได้ แต่ไม่คิดว่าการพูดถึงจะมีมากขนาดนี้ พอเป็นละคร ภาพก็จะชัดขึ้น คำชัดขึ้น” (ปราปต์, 2561ข) การนำเสนอภาพ “แชน-กบี่” ที่ชัดเจนขึ้นในละครในมุมหนึ่งน่าจะเป็นความตั้งใจของผู้สร้างละคร เพราะเป็น “จุดขาย” หนึ่งที่ทำให้ฉบับละครน่าสนใจและชวนติดตามมากขึ้น ผลสำเร็จของการดัดแปลงในฉบับละคร

[6] การคลี่คลายของคดีในฉบับนวนิยายที่กล่าวถึงในที่นี้มีความแตกต่างกันระหว่างการคลี่คลายจากมุมมองของผู้อ่านและมุมมองของตัวละครในเรื่อง ทั้งยังสัมพันธ์กับปัญหาการนำเสนอ “ความจริง” ผ่านนวนิยายด้วย อ่านรายละเอียดได้ในบทความเรื่อง “ความจริงที่สูญสลาย: คตินิยมสมัยใหม่ในบันเทิงคดีสืบสวนสอบสวนไทยเรื่อง *ภารกิจปริศนา* และ *กาหลมหรทึก*” (ธงชัย แซ่เจี่ย, 2559)

สังเกตได้จากปฏิบัติการของแฟนและแฟนฟิกในโลกออนไลน์ ดังที่ผู้ใช้ทวิตเตอร์นาม “plploy” (@plploypl) ได้วาดการ์ตูนแฟนฟิก “แชน-กบี่” เมื่อวันที่ 29 พฤษภาคม พ.ศ. 2561 และ 1 มิถุนายน พ.ศ. 2561 หรือผู้ใช้ยูทูบนาม “เพ้อเจ้อ Z” ได้ทำมิวสิกวีดิโอเพลง “คำตอบอยู่ที่หัวใจ” โดยนำภาพ “แชน-กบี่” จาก *กาหลมหรทึก* ฉบับละครมาตัดต่อและลำดับภาพใหม่โดยไม่รวมการเสียชีวิตของ ร.ต.อ.แชนในตอนท้ายเรื่อง (เพ้อเจ้อ Z, 2561) อนึ่ง มิวสิกวีดิโอดังกล่าวได้เชื่อมโยงเข้ากับวัฒนธรรมวายผ่านเพลงที่เลือกใช้ซึ่งเป็นเพลงประกอบ *SOTUS S The Series* (ขับร้องโดย ธนษิต จตุรภุช) อาจกล่าวได้ว่า ปรากฏการณ์แฟนฟิกข้างต้นคือการฉวยใช้ตัวบท[7] ในวัฒนธรรมวายที่ *กาหลมหรทึก* ฉบับละครได้ปูทางไว้ เพื่อนำเสนอภาพความสัมพันธ์ที่น่าประทับใจของ “แชน-กบี่” ในหมู่ผู้อยู่ร่วมวัฒนธรรมวาย อย่างไรก็ดี ปรากฏการณ์ที่มีต่อ “#แชนกบี่” และนับว่าน่าสนใจยิ่งก็คือนวนิยายเรื่อง *ลิงพาดกลอน* ของปราปต์เอง

จาก “แชน-กบี่” สู่ “มโหตร-ไตรตรึงษ์”: การสร้างจักรวาลคู่ขนานของนักเขียน

ดังได้กล่าวไปแล้วว่า จักรวาลคู่ขนานเป็นกลวิธีการประพันธ์วรรณกรรมประเภท “แฟนฟิก” (fan-fiction) เป็นผลที่เกิดจากการนำบรรยากาศและตัวละครในจักรวาลของเรื่องแต่งเรื่องหนึ่งซึ่งเป็นตัวบทหลักมาเรียบเรียงหรือเล่าเรื่องราวใหม่ในเรื่องแต่งอีกเรื่องหนึ่งซึ่งไม่ใช่ตัวบทหลัก เมื่อพิจารณานวนิยายเรื่อง *ลิงพาดกลอน* พบว่านวนิยายเรื่องนี้นำตัวละคร “กบี่” และ “แชน” จาก *กาหลมหรทึก* ทั้งที่เป็นฉบับนวนิยายและฉบับละครมาสร้างขึ้นเป็นเรื่องราวใหม่ การเปิดเรื่อง *ลิงพาดกลอน* เริ่มต้นด้วยการเสียชีวิตของ ร.ต.ท. มโหตร สว่างสิริ ดังความว่า

> ไอ้โคร่งตายแล้ว
>
> ครั้งแรกที่ได้รับแจ้งข่าวนั้น ไตรตรึงษ์รู้สึกเหมือนถูกสายฟ้าฟาดกลางหัว เนื้อตัวเย็นเฉียบ ปลายนิ้วชา มือข้างที่จับสมาร์ทโฟนประกบหูอยู่ถึงกับสั่นกระตุก ความรู้สึกและอวัยวะข้างในคล้ายถูกสูบโหวง ท่อนกายเป็นเพียงแก่นกลวงอันก่อเค้าพายุมืดขึ้น
>
> (ปราปต์, 2561ก)

การเปิดเรื่องดังกล่าวได้หยิบยกเหตุการณ์การเสียชีวิตของ ร.ต.อ. แชน สว่างสิริใน *กาหลมหรทึก* ฉบับละครที่ดัดแปลงเพื่อให้เกิดความสะเทือนอารมณ์ในหมู่ผู้ชมที่อยู่ร่วมวัฒนธรรมวาย มาสร้างขึ้นเป็นนวนิยายเรื่องใหม่ การกล่าวเช่นนี้มิได้เกิดขึ้นจากนามสกุลเดียวกันของตัวละครทั้งสองเท่านั้น หากยังพิจารณาจากต้นฉบับร่างแรกที่ปราปต์เผยแพร่ในทวิตเตอร์ (@PrapTwit) เมื่อวันที่ 31 พฤษภาคม พ.ศ. 2561 ดังความว่า

> ไอ้แชนตายแล้ว
>
> ครั้งแรกที่ได้รับแจ้งข่าวนั้น กบี่รู้สึกเหมือนสายฟ้าฟาดลงกลางหัว เนื้อตัวเฉียบปลายนิ้วชา ข้างที่จับสมาร์ทโฟนประกบหูอยู่ก็ถึงกับสั่นกระตุก ความรู้สึกและอวัยวะข้างในคล้ายถูกสูบโหวง ท่อนกายเป็นเพียงแก่นกลวงอันก่อเค้าพายุมืดขึ้น
>
> (ปราปต์, 2561ค)

หากเปรียบเทียบข้อความทั้งสองแล้วจะเห็นว่า นอกจากการปรับเปลี่ยนถ้อยคำบางคำในกระบวนการบรรณาธิการหนังสือแล้ว ชื่อตัวละครในฉบับร่างยังเป็น “แชน” และ “กบี่” จาก *กาหลมหรทึก* ปราปต์ได้ระบุถึง

[7] การฉวยใช้ตัวบท (textual poaching) เป็นคำที่ใช้อธิบายกระบวนการที่ผู้อุทิศตัวเป็นแฟนตอบสนองต่อสื่อในวัฒนธรรมประชานิยม บรรดาแฟนมิเพียงเป็นผู้เสพสื่อธรรมดาๆ แต่ยังเป็นผู้มีส่วนร่วมในการสร้างและการไหลเวียนความหมายของตัวบทด้วย (Jenkins, 1992)

ฉบับร่างดังกล่าวไว้ในโพสต์ของตนว่า “#กาหลมหรทึก (ตอนพิเศษ) #แชนกบี่ #ลิงพาดกลอน” (ปราปต์, 2561ค) ข้อความดังกล่าวเผยให้เห็นว่า ปราปต์ในฐานะนักเขียนเข้าใจวัฒนธรรมวายที่มีการแต่งแฟนฟิกและตอนพิเศษจากนวนิยายหรือ “คู่จิ้น” ในนวนิยาย ด้วยเหตุนี้จึงนำเรื่องราวของ “แชน-กบี่” มาขยายความและแต่งต่อ “จากพล็อตที่คิดว่าจะเขียนพอสนุกและคลายคิดถึง จึงถูกขยายกลายเป็นคดีที่ใหญ่ขึ้น ซับซ้อนขึ้น” (ปราปต์, 2561ก) ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นคือการปรับเปลี่ยนให้ ร.ต.อ. แชน กลายเป็น ร.ต.ท. มโหตร และ ร.ต.ท. กบี่ กลายเป็น ร.ต.ท. ไตรตรึงษ์ ตัวละครทั้งสองยังคงมีนามสกุลเดิม ส่วนสิ่งที่เปลี่ยนไปอย่างสิ้นเชิงก็คือบริบทเวลา เนื่องจาก *กาหลมหรทึก* เล่าเหตุการณ์ในสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 ขณะที่ *ลิงพาดกลอน* อิงอยู่กับบริบทสังคมปัจจุบัน

นอกจากที่กล่าวแล้ว การสร้างจักรวาลคู่ขนานระหว่าง *ลิงพาดกลอน* และ *กาหลมหรทึก* ผ่านตัวละครยังได้นำเสนอภาพบุคลิกลักษณะของตัวละครที่สอดคล้องกันด้วย ดังข้อความตอนหนึ่งว่า

> ‘ไม่ขำอีก ไรวะ ทำไรให้มึงยัง มาโกรธกูเนี่ย’
> ‘เปล่า!’ ว่าพลางเขาก็รีบก้าวยาวๆ ห่างมันออกมา
> ปลายเท้าชะลอเพราะคนข้างหลังพูดต่อด้วยเสียงเป็นการเป็นงานขึ้น
> ‘กูไม่มีทางไปเป็นพวกไอ้ยันมันหรอกนะ มึงไม่รู้รึไง’
> ไม่อยากยอมรับ แต่ก็ต้องยอมรับว่าจู่ๆ หน้าเขาก็กระตุกยิ้ม ต้องพยายามหุบยิ้ม
>
> (ปราปต์, 2561ก)

ข้อความข้างต้นนำเสนอความสัมพันธ์ในช่วงวัยรุ่นระหว่าง “ไตรตรึงษ์-มโหตร” เมื่อ ร.ต.ท. ไตรตรึงษ์รำลึกถึงเหตุการณ์ในอดีต ในครั้งนั้นไตรตรึงษ์เป็นฝ่ายเข้าใจผิดว่ามโหตรไปเข้ากับพวกของสุริยันซึ่งไม่ถูกกันกับไตรตรึงษ์ เป็นเหตุให้ไตรตรึงษ์ต้องอธิบายและเป็นฝ่ายง้อ ความสัมพันธ์ในลักษณะ “พ่อแง่แม่งอน” ดังนี้น่าจะเป็นผลมาจากการขยายความจากพฤติกรรมของ “แชน-กบี่” ใน *กาหลมหรทึก* ฉบับละครมากกว่าที่จะเป็นฉบับนวนิยาย เพราะการนำเสนอภาพตัวละคร “แชน-กบี่” ในฉบับละครชัดเจนกว่าฉบับนวนิยายมาก โดยนัยนี้กล่าวได้ว่า *ลิงพาดกลอน* เป็นผลจากการนำเรื่องราวของ “แชน-กบี่” ในฉบับละครมาสร้างขึ้นเป็นเรื่องใหม่ในลักษณะจักรวาลคู่ขนาน ทั้งยังนำเสนอในลักษณะที่ชวน “จิ้น” มากขึ้นด้วย

นอกจากความสัมพันธ์ในลักษณะ “พ่อแง่แม่งอน” แล้ว *ลิงพาดกลอน* ยังนำเสนอภาพความสัมพันธ์ของตัวละครทั้งสองโดยใช้ข้อความสองแง่สองง่ามหลายครั้งด้วย ดังในตอนที่มโหตรเฉลยตัวให้ไตรตรึงษ์ทราบว่ายังไม่เสียชีวิต แต่การต้อง “เสียชีวิต” ของเขาเป็นส่วนหนึ่งของการกระชากหน้ากากผู้อยู่เบื้องหลังขบวนการค้ามนุษย์ภายในเรื่อง ร.ต.ท. มโหตรได้กล่าวถึงสิ่งที่ตนเห็นขณะซ่อนตัวในห้องของ ร.ต.ท. ไตรตรึงษ์ว่า “ก็เมื่อวานเสือกทะเล่อทะล่าออกจากห้องน้ำมาซะไว กูหนีออกไปไม่ทันเลยซ่อนอยู่ใต้เตียงนี่. . .ไม่ได้เห็นแค่กอเอี๊ยะหรอกอย่างอื่นก็เห็น ผ้ามันสั้น แต่ไอ้นั่นมึงยาว” (ปราปต์, 2561ก) หรืออีกตอนหนึ่งที่ ร.ต.ท. มโหตรเล่าถึงความเคลื่อนไหวของขบวนการค้ามนุษย์และ ร.ต.ท. ไตรตรึงษ์ป้อนอาหารเข้าปาก นวนิยายบรรยายว่า “‘จ่อตรงๆ รูดิครับ’ คำสุภาพและน้ำเสียงตอแหลของมันยังไม่เท่าการใช้มืออีกข้างประคองมือของไตรตรึงษ์ไว้ เพื่ออ้าปากงับขนมได้ถนัด คนป้อนต้องรีบดึงมือกลับ” (ปราปต์, 2561ก) อีกทั้งในตอนท้ายเรื่อง เมื่อทั้งสองลาออกจากราชการตำรวจและไปเที่ยวดอยอินทนนท์ด้วยกัน มโหตรพูดกับไตรตรึงษ์ขณะไตรตรึงษ์จะลุกออกจากเต็นท์ไปแปรงฟันว่า “มาทำอย่างอื่นกันก่อนเถอะน่า จะได้ช่วยคอนเฟิร์มว่าพี่พอจะเก่งอะไรบ้าง” (ปราปต์, 2561ก) ถ้อยคำอย่าง “ไอ้นั่นมึงยาว” “จ่อตรงๆ รู” และ “ทำอย่างอื่น” ล้วนสื่อนัยเรื่องเพศ ทั้งในแง่อวัยวะและพฤติกรรมทางเพศ

ลักษณะดังกล่าวนี้ทำให้ *ลิงพาดกลอน* ชวน “จิ้น” มากยิ่งขึ้นกว่าที่ปรากฏใน *กาหลมหรทึก* โดยนัยนี้อาจกล่าวได้ว่า *ลิงพาดกลอน* มิใช่นวนิยายที่นำเสนอเรื่องราวความสัมพันธ์ระหว่าง “มโหตร-ไตรตรึงษ์” อย่างเป็นเอกเทศ แต่เป็นผลจากการที่นักเขียน “เล่น” กับผลงานของตนผ่านการสร้างจักรวาลคู่ขนานระหว่าง “มโหตร-ไตรตรึงษ์” ใน *ลิงพาดกลอน* กับ “แชน-กบี่” ใน *กาหลมหรทึก*

เมื่อพิจารณาภาพรวม จากการดัดแปลง *กาหลมหรทึก* ฉบับนวนิยายมาเป็นฉบับละครโทรทัศน์ กระทั่งถึงกำเนิดของ *ลิงพาดกลอน* ประเด็นที่น่าสนใจและควรอภิปรายในที่นี้ คือ *ลิงพาดกลอน* เป็นผลจากการฉวยใช้ตัวบทในวัฒนธรรมวายของนักเขียน เพราะ “แชน-กบี่” ปรากฏตัวในวัฒนธรรมวายเนื่องจากการดัดแปลง *กาหลมหรทึก* ฉบับนวนิยายเป็นฉบับละคร ส่งผลให้เกิดเป็นกระแส “คู่จิ้น” ในโลกออนไลน์ นักเขียนได้นำกระแสดังกล่าวมาสร้างขึ้นเป็นนวนิยายเรื่องใหม่โดยใช้กลวิธีการเขียนแบบจักรวาลคู่ขนานซึ่งเป็นกลวิธีการประพันธ์ในวัฒนธรรมแฟนฟิกและเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมวายด้วย ยิ่งเมื่อพิจารณาว่าขนบการเผยแพร่ตัวบทแฟนฟิกมักปรากฏในโลกออนไลน์ การเผยแพร่ *ลิงพาดกลอน* เป็นครั้งแรกใน www.anowl.co ก็ยิ่งตอกย้ำว่านวนิยายเรื่องนี้มุ่งนำเสนอเรื่องราวภายใต้บริบทในวัฒนธรรมวาย ทั้งยังไม่ละเมิดต่อข้อจำกัดเรื่องลิขสิทธิ์ของผู้เขียนเองด้วย เมื่อเป็นดังนี้ *ลิงพาดกลอน* ได้กลายเป็นนวนิยายสืบสวนสอบสวนที่มีกลิ่นอายนวนิยายวายอยู่ด้วยในตัว ทว่าเป็นนวนิยายวายที่มีความเป็นการเมืองของการประพันธ์ ในแง่ที่เป็นรูปธรรมของแฟนฟิก “แชน-กบี่” ที่เขียนขึ้นโดยนักเขียน อีกทั้งเมื่อพิจารณาว่า นวนิยายเรื่องนี้ได้พัฒนาจากการเผยแพร่ในสื่อออนไลน์มาสู่รูปเล่มหนังสือยิ่งทำให้ความจริงจังของการอ่านเป็นรูปธรรมมากกว่าที่จะอยู่ในโลกออนไลน์ด้วย

ข้อเสนอแนะ

บทความนี้ศึกษานวนิยายเรื่อง *ลิงพาดกลอน* ในแง่กลวิธีการประพันธ์ของนักเขียนเท่านั้น จึงเสนอแนะว่าควรมีการศึกษานวนิยายเรื่องนี้ในแง่ความหมายหรือสารที่นักเขียนนำเสนอด้วย อีกทั้งยังเสนอแนะอีกประการหนึ่งว่า ควรนำผลงานของปราปต์ทั้งหมดมาพิจารณาในแง่กลวิธีการประพันธ์ เพื่อให้เห็นลักษณะเฉพาะตัวของนักเขียน และทำให้เข้าใจถึงลักษณะของวรรณกรรมที่เป็นที่นิยมในปัจจุบัน

เอกสารอ้างอิง

ณิชชารีย์ เลิศวิชญโรจน์. 2560. **หัวใจ/วาย**. กรุงเทพฯ: บันบุ๊คส์.

ไทยรัฐออนไลน์. 2559. “**อย่าทำเลยนะลูกหลาน” เปลือยใจพนมเทียน คลายปริศนาคู่จิ้น ชำเรา เพชรพระอุมา** (ออนไลน์). https://www.thairath.co.th/content/585048., 4 ธันวาคม 2561.

ธงชัย แซ่เจี่ย. 2559. “ความจริงที่สูญสลาย: คตินิยมสมัยใหม่ในบันเทิงคดีสืบสวนสอบสวนไทยเรื่อง *ภารกิจปริศนา* และ *กาหลมหรทึก*.” ใน **การประชุมสวนสุนันทาวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 5 พ.ศ. 2559 “การวิจัยเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน”**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, 1773-1782.

ปราปต์. 2557. **กาหลมหรทึก**. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

_____. 2561ก. **ลิงพาดกลอน**. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

_____. 2561ข. **สัมภาษณ์**, 23 ตุลาคม 2561.

_____. 2561ค. **Prologue** (Online). https://twitter.com/PrapTwit., 23 ตุลาคม 2561.

เพ้อเจ้อ Z. 2561. **OPV แซนกบี่ กาหลมหรทึก คำตอบอยู่ที่หัวใจ** (Online). https://www.youtube.com/watch?v=_hFPtkh37rQ., 23 ตุลาคม 2561.

รื่นฤทัย สัจจพันธุ์. 2560. "แฟนฟิก." ใน **อ่านวรรณกรรม Gen Z**. กรุงเทพฯ: แสงดาว.

วรวิทย์ ขัตติยโยธิน. 2561ก. **กาหลมหรทึก ตอนที่ 2**. [ละครโทรทัศน์]. ช่อง ONE31.

_____. 2561ข. **กาหลมหรทึก ตอนที่ 3**. [ละครโทรทัศน์]. ช่อง ONE31.

_____. 2561ค. **กาหลมหรทึก ตอนที่ 4**. [ละครโทรทัศน์]. ช่อง ONE31.

_____. 2561ง. **กาหลมหรทึก ตอนที่ 7**. [ละครโทรทัศน์]. ช่อง ONE31.

_____. 2561จ. **กาหลมหรทึก ตอนที่ 26**. [ละครโทรทัศน์]. ช่อง ONE31.

Dark-V. 2560. "#20." ใน **นิยาย กาหลมหรทึก** (Online). https://my.dek-d.com/prapt/writer/view.php?id=1226413., 23 ตุลาคม 2561.

Anonymous. 2018a. **Alternative universe (fan fiction)** (Online). https://en.wikipedia.org/wiki/Alternative_universe_(fan_fiction)., October 23, 2018.

Anonymous. 2018b. **Literary adaptation** (Online). https://en.wikipedia.org/wiki/Literary_adaptation., December 4, 2018.

Anonymous. 2018c. **Parallel universes in fiction** (Online). https://en.wikipedia.org/wiki/Parallel_universes_ in_fiction., December 4, 2018.

Howell, E. 2018. **Parallel Universes: Theories & Evidence** (Online). https://www.space.com/32728-parallel-universes.html., December 4, 2018.

Jenkins, H. 1992. **Textual poachers: Television fans and participatory culture**. New York: Routledge.

สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

Subject: Humanities and Social Sciences

ภาคโปสเตอร์

Poster Presentation

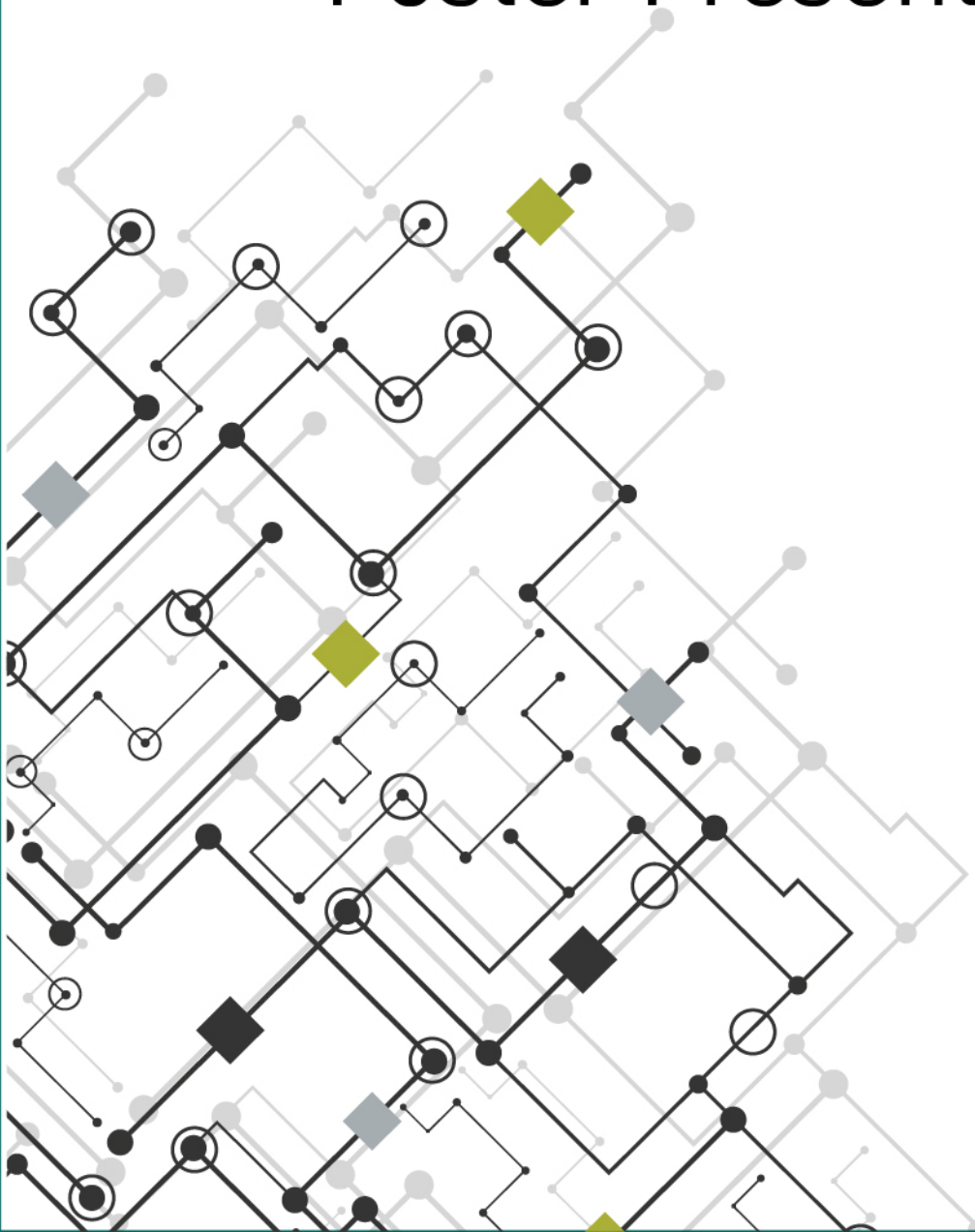

KU
KASETSART
UNIVERSITY

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ด้านการคิดวิเคราะห์ โดยใช้เทคนิคการสอนแบบซินดิเคท (Syndicate)

Analytical Learning Achievement by Using the Teaching Technique of Syndicate

เพ็ญนภา เว็บบ์[1*] และ ภาวินี รอดประเสริฐ[1]

Pennapa Webb[1*] and Pawini Rotprasoed[1]

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ด้านการคิดวิเคราะห์ โดยใช้เทคนิคการสอนแบบซินดิเคท (Syndicate) ประชากรในการวิจัย คือ นักศึกษาหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต โรงเรียนกฎหมายและการเมือง มหาวิทยาลัยสวนดุสิต ในรายวิชาการเมืองการปกครองในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จำนวน 37 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย (1) แผนการจัดการเรียนรู้ และบทเรียนโดยใช้เทคนิคการสอนแบบซินดิเคท (Syndicate) (2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ด้านการคิดวิเคราะห์ ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ คือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ด้านการคิดวิเคราะห์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานการวิจัยที่ว่าผู้เรียนที่ได้รับการสอนด้วยเทคนิคการสอนแบบซินดิเคท (Syndicate) มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ด้านการคิดวิเคราะห์หลังการทดลองสูงขึ้น เนื่องจากการใช้เทคนิคการสอนแบบซินดิเคท (Syndicate) เปิดโอกาสให้ผู้เรียนและผู้สอนมีโอกาสในการปรึกษาหารือช่วยเหลือกันการค้นหาคำตอบที่สงสัย การร่วมกันอธิบาย อภิปรายสรุปข้อค้นพบ และเนื้อหาร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ การจัดการเรียนการสอนวิธีนี้จึงเหมาะต่อการใช้เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ด้านการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ABSTRACT

The objective of this research was to study the learning achievement of the analytical thinking with the use of Syndicate teaching technique. A research population comprised of 37 political science students from the School of Law and Politics, Suan Dusit University, who registered in the module of Politics and Government in Southeast Asia. The research instruments consisted of (1) the course outlines and lessons with the use of Syndicate teaching technique (2) the learning achievement tests of the analytical thinking. The conclusion of the research was that the learning achievement of the analytical thinking at the end of the course (post-course) was higher than the pre-course at 0.5 statistical significance. This had corresponded with the research assumption pondering that students who obtained the lesson with the Syndicate teaching technique had higher achievement in terms of analytical thinking than the period before the experiment took place. Since Syndicate teaching technique gave an opportunity to students and teacher to mutually discuss and seek the unresolved questions, to engage in collective explanations, and to effectively sharing conclusion-findings and contents; therefore, this teaching method was suitable for the study of the learning achievement of the students' analytical thinking, more effectively.

Key Words: Learning Achievement, Analytical Thinking, Syndicate Teaching Technique

* Corresponding author; e-mail address: a_my20022001@yahoo.com

[1] หลักสูตรรัฐศาสตร์ โรงเรียนกฎหมายและการเมือง มหาวิทยาลัยสวนดุสิต เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร 10300

[1] Political Science Program, School of Law and Politics, Suan Dusit University, Dusit Bangkok 10300

บทนำ

ในปัจจุบันไม่อาจปฏิเสธได้เลยว่าการศึกษาเป็นสิ่งที่จำเป็นและสำคัญอย่างมากสำหรับทุกคน คนที่ได้รับการศึกษาหรือมีการศึกษาที่สูงจะมีโอกาสน้อยที่จะถูกชักจูง หรือตัดสินใจอะไรที่ผิดพลาดได้ง่าย จนเป็นปัญหาของสังคม เนื่องจากได้รับความรู้ผ่านกระบวนการศึกษาในทักษะและวิธีการต่าง ๆ มา ซึ่งวิธีการหรือกระบวนการจัดการเรียนการสอนจึงเป็นสิ่งที่สำคัญ ที่จะทำให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์มากน้อยเพียงใด เพื่อนำไปใช้ในชีวิตในวันข้างหน้าเมื่อจบการศึกษาออกไป การจัดการเรียนการสอนในอดีตที่ผ่านมา ผู้เรียนมีหน้าที่รับความรู้ จากการถ่ายทอดจากครูผู้สอนสู่ผู้เรียนพียงอย่างเดียว ครูเองจะต้องเปลี่ยนจากการเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ไปเป็นผู้สนับสนุนช่วยเหลือให้ผู้เรียนสามารถเปลี่ยนสารสนเทศเป็นความรู้ และนำความรู้เป็นเครื่องมือสู่การปฏิบัติและให้เป็นประโยชน์ เป็นการเรียนรู้เพื่อสร้างความรู้ และต้องมีการสร้างวัฒนธรรมการสืบค้น (create a culture of inquiry) ลักษณะการเรียนการสอนในเมืองไทยส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากทำข้อสอบ การทำแบบฝึกหัด การอ่านแบบท่องจำ การสอนแบบที่เน้นการบรรยายเป็นหลัก ผู้เรียนเป็นฝ่ายรับ ทำให้ไม่มีโอกาสได้พัฒนากระบวนการคิดวิเคราะห์ และเรียนรู้ที่จะหาคำตอบด้วยตนเอง หรือสามารถสร้างองค์ความรู้ และการนำความรู้ที่ได้รับจากการเรียนไปใช้ในการคิดวิเคราะห์แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นให้กับตนเองเพื่ออยู่ในสังคมปัจจุบันได้ (สุภรณ์ ช้างงาเนียน 2553: 7) การให้การศึกษาสำหรับศตวรรษที่ 21 การจัดการศึกษาผู้สอนจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงทัศนะ (perspectives) จากกระบวนทัศน์แบบดั้งเดิม (tradition paradigm) ไปสู่กระบวนทัศน์ใหม่ (new paradigm) ที่ให้โลกของนักเรียนและโลกความเป็นจริงเป็นศูนย์กลางของกระบวนการเรียนรู้ เน้นพัฒนาทักษะและทัศนคติ ทักษะการคิด ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะองค์การ ทัศนคติเชิงบวก ความเคารพตนเอง นวัตกรรม ความสร้างสรรค์ ทักษะการสื่อสาร ทักษะและค่านิยมทางเทคโนโลยี ความเชื่อมั่นตนเอง ความยืดหยุ่น การจูงใจตนเอง และความตระหนักในสภาพแวดล้อม และเหนืออื่นใด คือ ความสามารถใช้ความรู้อย่างสร้างสรรค์ (the ability to handle knowledge effectively in order to use it creatively) ซึ่งถือเป็นสิ่งที่ท้าทายในการที่จะพัฒนาการเรียนเพื่ออนาคตให้นักเรียนมีทักษะ ทัศนคติ ค่านิยม และบุคลิกภาพส่วนบุคคล เพื่อเผชิญกับอนาคตด้วยภาพในทางบวก (optimism) ที่มีทั้งความสำเร็จและมีความสุข

จากข้อมูลข้างต้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ด้วยการคิดวิเคราะห์ของนักศึกษาในรายวิชาการเมืองการปกครองในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยใช้เทคนิคการสอนแบบซินดิเคท (Syndicate) ซึ่งการสอนวิธีนี้เป็นเทคนิคในการจัดการเรียนการสอนที่จะต้องจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมได้แสดงออกมากที่สุด ไม่ได้เน้นเนื้อหาวิชา แต่เน้นด้านการกระทำ ให้ได้คิด ได้แสดงความคิดเห็น โดยการอภิปราย ให้ผู้เรียนทำงานเป็นกลุ่มเล็กๆ ฝึกการทำงานร่วมกัน ช่วยกันคิด ช่วยกันทำ ค้นคว้า (มนัส รัตนดิลก ณ ภูเก็ต 2521: 26-29 อ้างจาก สุภรณ์ ช้างงาเนียน. 2553: 27) โดยทำการวิจัยภายใต้หัวข้อ “ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ด้านการคิดวิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการสอนแบบซินดิเคท”

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ด้านการคิดวิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการสอนแบบซินดิเคท (Syndicate)

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การจัดการเรียนรู้แบบซินดิเคท

ไพรฑูรย์ ลินลารัตน์ (2524: 138-139) สรุปได้ว่าวิธีสอนแบบซินดิเคทในประเทศไทย เริ่มที่หน่วยพัฒนาคณาจารย์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อคณาจารย์ได้เข้าฝึกอบรมของสำนักฝึกอบรมในด้านวิธีการสอนที่ประเทศอังกฤษระหว่างเดือนมิถุนายนถึงเดือนกรกฎาคม พุทธศักราช 2518 แล้วได้นำมาเผยแพร่และประสบความสำเร็จ วิธีสอนแบบซินดิเคท เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เน้นศึกษา อภิปราย วิเคราะห์ปัญหาจากกรณีตัวอย่างหรือปัญหาที่กำหนดให้ แล้วช่วยกันหาคำตอบตามประเด็นที่กำหนดในใบงานหรือบัตรกำหนดงาน โดยศึกษาค้นคว้าจากเอกสารประกอบการเรียนรหรือหนังสือที่ครูแนะนำหรือเตรียมให้แล้วตอบคำถามและหาข้อสรุปอย่างสมเหตุสมผล (พัชรี แพนลิ้นฟ้า 2549: 34)

รูปแบบวิธีสอนแบบซินดิเคท

ทิศนา แขมมณี (2545: 142-143) กล่าวถึงรูปแบบวิธีสอนแบบซินดิเคท คือ การดำเนินการเรียนการสอน โดยนักเรียนทำกิจกรรมร่วมกันเป็นกลุ่ม พร้อมทั้งฝึกให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับกระบวนการทำงานกลุ่มที่ดี ควบคู่ไปกับการช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้เนื้อหาสาระ ตามวัตถุประสงค์ กระบวนการกลุ่ม การทำงานร่วมกันของบุคคล ตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป โดยมีวัตถุประสงค์ร่วมกันและมีการดำเนินงานร่วมกัน โดยผู้นำกลุ่มและสมาชิกกลุ่มต่างก็ทำหน้าที่ของตนอย่างเหมาะสมและมีกระบวนการทำงานที่ดี เพื่อนำกลุ่มไปสู่วัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ การเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เรียนรู้ กระบวนการทำงานกลุ่มที่ดีจะช่วยให้นักเรียนเกิดทักษะทางสังคมและขยายของเขตการเรียนรู้ให้กว้างขึ้น ซึ่งมีตัวบ่งชี้ดังนี้

1) นักเรียนมีการปฏิสัมพันธ์ร่วมกันเป็นกลุ่ม

2) นักเรียนเกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับกระบวนการกลุ่มที่ดี เช่น บทบาทผู้นำกลุ่ม บทบาทสมาชิกกลุ่ม กระบวนการทำงานกลุ่ม และองค์ประกอบอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

3) นักเรียนมีการวิเคราะห์การเรียนรู้ของตนเอง ทั้งในด้านเนื้อหาสาระและกระบวนการทำงานร่วมกัน

4) ครูมีการวิเคราะห์และประเมินผลการเรียนรู้ ทั้งด้านเนื้อหาสาระและกระบวนการกลุ่ม

สรุปว่า รูปแบบการจัดกิจกรรมการสอนแบบซินดิเคท เป็นรูปแบบการสอนที่เน้นการมีส่วนร่วมนักเรียนให้เกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับกระบวนการทำงานกลุ่ม โดยมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน และการดำเนินงานร่วมกันได้ฝึกฝนทักษะการเรียนรู้ กล้าแสดงออก การบริหารจัดการ การปฏิบัติตนในการเป็นผู้นำและผู้ตาม

ขั้นตอนของการสอนแบบซินดิเคท

พันธณีย์ วิหคโต (2533: 70-71) ได้กล่าวว่าถึงขั้นตอนการสอนแบบซินดิเคท ดังนี้

1) แบ่งผู้เรียนออกเป็นกลุ่มย่อยให้แต่ละกลุ่มมีสมาชิก 4-5 คน อาจใช้วิธีการให้ผู้เรียนเข้ากลุ่มตามสมัครใจ

2) มอบหมายงานชิ้นหนึ่งให้แต่ละกลุ่ม และสมาชิกในกลุ่มจะทำงานร่วมกัน งานที่ได้รับนั้นประกอบด้วย

2.1) บัตรคำสั่ง

2.2) กรณีตัวอย่าง และปัญหา 2-4 ปัญหา

2.3) เอกสารอ้างอิงที่ให้แต่ละกลุ่มอ่าน เพื่อศึกษาเป็นแนวทางหาคำตอบหรือตอบปัญหาจากกรณีตัวอย่าง เอกสารอ้างอิงจะต้องมีหลายฉบับ และเพียงพอต่อสมาชิก เมื่อสมาชิกรับไปแล้วจะต้องสรุปประเด็นและหาคำตอบออกมาให้ได้ ครูอาจจะให้รายชื่อหนังสือหรือเอกสารที่ผู้เรียนสามารถไป

ศึกษาค้นคว้า เพื่อหาคำตอบในหัวข้อที่ให้ไปก็ได้ แต่ต้องบอกให้แน่ชัดว่าเป็นตอนใด หน้าใดของหนังสือเล่มใด และอาจไปค้นคว้าหาอ่านที่ไหนอีกก็ได้

3) เมื่อนักเรียนแต่ละกลุ่มได้รับปัญหา เอกสารอ้างอิงหรือรายชื่อหนังสือแล้ว สมาชิกของแต่ละกลุ่มจะต้องร่วมกันศึกษาค้นคว้า อภิปรายและแลกเปลี่ยนความเห็นและเขียนเป็นรายงานร่วมกันออกมาอย่างน้อยหนึ่งฉบับ

4) ผู้แทนของแต่ละกลุ่มเสนอรายงานต่อครูและเพื่อนร่วมชั้น

5) ครูสรุปรายงานของกลุ่มต่างๆ และให้คำแนะนำ

6) ครูบรรยายทั้งชั้น เพื่ออภิปรายปัญหาร่วมกันอีกครั้ง

การสอนแบบซินดิเคท (Syndicate) จะช่วยให้นักเรียนได้มีทักษะในการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม มีส่วนในการแลกเปลี่ยนความคิด รู้จักยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น ฝึกให้มีทักษะในการคิดวิเคราะห์ รู้จักการแก้ไขปัญหาเพื่อนำไปใช้ในชีวิต สอดคล้องกับปรัชญาการศึกษาที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนรู้จักวิเคราะห์ วิจารณ์ และพิจารณาปัญหาด้วยความรอบคอบและมีเหตุผล

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การสร้างกรอบแนวคิด ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้แนวคิดการจัดการเรียนการสอนแบบซินดิเคทของทิศนา แขมมนี (2545: 142-143) ซึ่งปรากฏกรอบแนวคิด ดังนี้

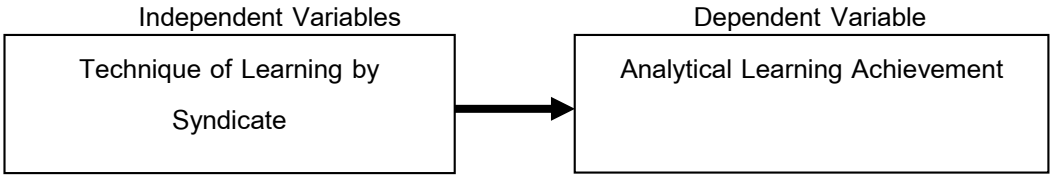

Figure 1 Research Framework

อุปกรณ์และวิธีการ

ในการวิจัยนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับดังนี้

การกำหนดประชากรและเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรในการวิจัย คือ นักศึกษาหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต โรงเรียนกฎหมายและการเมือง มหาวิทยาลัยสวนดุสิต ในรายวิชาการเมืองการปกครองในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จำนวน 37 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยประกอบด้วย

1) แผนการจัดการเรียนรู้ และบทเรียนโดยใช้เทคนิคการสอนแบบซินดิเคท (Syndicate)

2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ด้านการคิดวิเคราะห์ใช้เทคนิคการสอนแบบซินดิเคท (Syndicate)

แบบแผนที่ใช้ในการวิจัย

1) การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Pre – Experimental Design) ดำเนินการตาม แบบแผนการทดลองแบบกลุ่มที่ศึกษาเพียงกลุ่มเดียวและมีการทดสอบก่อนการทดลองและการทดสอบหลังการทดลอง

(One Group Pre-Test - Post-Test Design) ซึ่งมีลักษณะการทดลอง ดังนี้ (ล้วน สายยศ และ อังคณา สายยศ 2538: 249) ซึ่งมีแบบแผนการทดลอง ดัง **Table 1**

Table 1 Experimental model One Group Pre-test Post-test Design

Pre-test	Treatment	Post-test
T_1	X	T_2

ความหมายสัญลักษณ์

T_1 แทน การทดสอบก่อนเรียน (Pre-Test)

T_2 แทน การทดสอบหลังเรียน (Post-Test)

X แทน การให้สิ่งทดลอง (Treatment) การสอนด้วยเทคนิคการสอนแบบซินดิเคท (Syndicate)

2) วิธีการดำเนินการทดลอง

2.1) ปฐมนิเทศและทำความเข้าใจเกี่ยวกับการเรียนการสอน จุดประสงค์ ระยะเวลาในการจัดการเรียนการสอน และการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้

2.2) ทำการทดสอบก่อนเรียน 1 ชั่วโมงด้วยการโดยใช้แบบทดสอบอัตรนัย โดยมีการกำหนดพฤติกรรมของระดับความสามารถของผู้เรียนอย่างเป็นรูปธรรมโดยมีระดับการวัด 4 ระดับ/คะแนน เพื่อวัดความรู้ด้านการคิดวิเคราะห์ทางอุดมการณ์ทางการเมืองในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จำนวน 2 ข้อ คะแนนเต็ม 20 คะแนน

2.3) ผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการทดลองตามแผนกับกลุ่มทดลองด้วยตนเอง ตามแผนการเรียนรู้ที่จัดทำและหาคุณภาพแล้ว ซึ่งการสอนด้วยวิธีการเรียนรู้ด้านการคิดวิเคราะห์ โดยใช้เทคนิคการสอนแบบซินดิเคท (Syndicate) ใช้เวลาการสอนทดลองรวม 10 ชั่วโมง

2.4) ทำการทดสอบหลังเรียน 1 ชั่วโมง โดยใช้แบบทดสอบอัตรนัยชุดเดียวกับข้อสอบก่อนเรียน เพื่อประเมินผลการจัดการเรียนรู้ด้านการคิดวิเคราะห์ หลังจากทำความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหารายวิชา รายละเอียดดังนี้

การดำเนินการทดสอบ

ชั่วโมงที่ 1

- ปฐมนิเทศนักเรียน ทำความเข้าใจกับการเรียนการสอน บทบาทของนักเรียน การวัดผลและประเมินผล

- ทำการทดสอบก่อนเรียน 1 ชั่วโมง แบบทดสอบวัดความสามารถทางอุดมการณ์ทางการเมืองในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เป็นแบบทดสอบแบบอัตนัย จำนวน 2 ข้อ เพื่อคิดวิเคราะห์

ชั่วโมงที่ 2

- ทำการสอนเนื้อหาอุดมการณ์ทางการเมืองในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ด้วยวิธีการเรียนรู้ด้านการคิดวิเคราะห์ โดยใช้เทคนิคการสอนแบบซินดิเคท (Syndicate)

ชั่วโมงที่ 3

- ทำการสอนเนื้อหาอุดมการณ์ทางการเมืองในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (ต่อ) ด้วยวิธีการเรียนรู้ด้านการคิดวิเคราะห์ โดยใช้เทคนิคการสอนแบบซินดิเคท (Syndicate)

ชั่วโมงที่ 4

- ทำการสอนเนื้อหาอุดมการณ์ทางการเมืองในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (ต่อ) ด้วยวิธีการเรียนรู้ด้านการคิดวิเคราะห์ โดยใช้เทคนิคการสอนแบบซินดิเคท (Syndicate) และทดสอบหลังเรียนรวม 1 ชั่วโมง เป็นแบบทดสอบแบบอัตนัยชุดเดิม จำนวน 2 ข้อ เพื่อคิดวิเคราะห์

ชั่วโมงที่ 5

- สรุปผลการทดลองการสอนด้วยวิธีกการเรียนรู้ด้านการคิดวิเคราะห์ โดยใช้เทคนิคการสอนแบบซินดิเคท (Syndicate)

2.5) หลังจากนั้นนำผลการทดสอบ แล้วนำคะแนนมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติเพื่อทดสอบสมมติฐานต่อไป

การจัดทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการการเรียนรู้ด้านการคิดวิเคราะห์ ในรายวิชาการเมืองการปกครองในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยใช้เทคนิคการสอนแบบซินดิเคท (Syndicate)

การวิจัยครั้งนี้ มีขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลและการใช้สถิติเชิงพรรณา และสถิติ เชิงทดสอบเพื่อพิสูจน์สมมติฐาน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1) ตรวจสอบแบบทดสอบวัดความรู้ บันทึกผลคะแนนลงในโปรแกรมสำเร็จรูป

2) ทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนน โดย ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และนำคะแนนสอบมาเปรียบเทียบวิเคราะห์ด้วยสถิติ t- test โดยเป็นการทดสอบค่าเฉลี่ย ของกลุ่มตัวอย่าง 1 กลุ่ม (One-sample test on means) สถิติที่ใช้ในการศึกษาเปรียบเทียบคะแนนสอบ โดยใช้สูตร t-test (Dependent Samples) (บุญชม ศรีสะอาด 2545: 109) หลังจากนำข้อมูลมาวิเคราะห์และประมวลผลแล้วจึง ทำการสรุปผลการวิจัยและ ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงแก้ไขวิธีการสอนหรือเทคนิคในการจัดการเรียนรู้ให้ดียิ่งขึ้น

ผลและวิจารณ์ผล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

1) ผลการวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ด้านการคิดวิเคราะห์ โดยใช้เทคนิคการสอนแบบซินดิเคท (Syndicate) ดังแสดงใน **Table 2**

Table 2 Average and Standard Deviation of the students Analytical Learning Achievement By using the teaching technique of Syndicate.

Learning Achievement	n	Test Score	
		Pre-Test	Post-Test

Average ($\bar{x}$)	37	7.75	14.83
Standard Deviation (SD.)		2.01	1.86

จาก **Table 2** พบว่า นักศึกษา ที่ได้รับการสอนด้วยโดยใช้เทคนิคการสอนแบบซินดิเคท (Syndicate) มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ด้านการคิดวิเคราะห์สูงกว่าก่อนเรียน ซึ่งมีคะแนนเฉลี่ยสูงขึ้น ทั้งนี้ พบว่า คะแนนการทดสอบก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{x}$ = 7.75) และคะแนน คะแนนการทดสอบหลังเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{x}$ = 14.83) ตามลำดับ

Table 3 Show statistics t-test dependent Comparison of scores before and after class of students registered study Politics and Government of Southeast Asia By using the teaching technique of Syndicate.

Paired Samples Test

		Paired Differences					t	df	Sig. (2-tailed)
		Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean	95% Confidence Interval of the Difference				
					Lower	Upper			
Pair 1	Pre-Test Post-Test	-7.08108	2.89998	.47675	-8.04798	-6.11418	-14.853	36	.000

*Significant .05

จาก **Table 3** เมื่อเปรียบเทียบคะแนนสอบก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่า ค่าสถิติ t มีค่า -14.85 ค่า Sig. (2-tailed) มีค่า .000 ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 สามารถอธิบายได้ว่าคะแนนสอบก่อนเรียนและหลังเรียนมีความสัมพันธ์กันและเมื่อนักศึกษาได้รับการสอนโดยใช้เทคนิคการสอนแบบซินดิเคท (Syndicate) ในรายวิชาการเมืองการปกครองในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้แล้วมีคะแนนหลังสอบเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ทั้งนี้การสอนโดยใช้เทคนิคการสอนแบบซินดิเคท (Syndicate) เป็นการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดทักษะด้านการคิดวิเคราะห์ ด้วยวิธีการสอนดังกล่าว ทำให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการด้านการคิดวิเคราะห์ร่วมกันระหว่างผู้เรียนและผู้สอน เพื่อคิดวิเคราะห์และหาคำตอบร่วมกัน

สรุป

จากการศึกษา นักศึกษาในรายวิชาการเมืองการปกครองในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จำนวน 37 คน การร่วมกิจกรรมการเรียนการสอน คิดเป็นร้อยละ 100 และพบว่า นักศึกษาที่ได้รับการสอนโดยใช้เทคนิคการสอนแบบซินดิเคท (Syndicate) มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้สูงกว่าก่อนเรียน ทั้งนี้ พบว่า คะแนนการทดสอบก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{x}$ = 7.75) และ คะแนนการทดสอบหลังเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{x}$ = 14.83)

เมื่อทำการพิจารณาเปรียบเทียบคะแนนสอบก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่า ค่าสถิติ t มีค่า -14.85 ค่า Sig. (2-tailed) มีค่า .000 ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 สามารถอธิบายได้ว่า คะแนนสอบก่อนเรียนและหลังเรียนมีความสัมพันธ์กัน และเมื่อนักศึกษาได้รับการสอนโดยใช้เทคนิคการสอนแบบซินดิเคท (Syndicate) ในรายวิชาการเมืองการปกครองในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้แล้วมีคะแนนหลังสอบเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ถือได้ว่าการศึกษาครั้งนี้ยอมรับสมมติฐาน กล่าวคือ ผู้เรียนที่ได้รับการสอนด้วยเทคนิคการสอนแบบซินดิเคท (Syndicate) มีผลสัมฤทธิ์ด้านการคิดวิเคราะห์หลังการทดลองสูงขึ้น การจัดการเรียนการสอนด้วยเทคนิคดังกล่าวนี้เหมาะต่อการใช้พัฒนาทักษะด้านการคิดวิเคราะห์กับนักศึกษาให้มีประสิทิภาพสูงขึ้นได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 จากการศึกษา พบว่า การสอนด้วยเทคนิคการสอนแบบซินดิเคท (Syndicate) ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาในทางที่ดีขึ้น ซึ่งมหาวิทยาลัย หรือสถาบันการศึกษาควรนำผลการศึกษานี้ไปประยุกต์ใช้กับการเรียนการสอนเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ด้านการคิดวิเคราะห์ของนักศึกษาให้ดีขึ้น

1.2 มหาวิทยาลัยหรือสถานศึกษาควรจัดหาอุปกรณ์หรือสื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัย ที่เอื้อต่อการสอน และเพียงพอต่อความต้องการของนักศึกษา เนื่องจากการจัดการเรียนการสอนแบบซินดิเคท (Syndicate) เป็นการเน้นให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ด้านการคิดวิเคราะห์

เอกสารอ้างอิง

ทิศนา แขมมณี. 2545. **ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ**. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

บุญชม ศรีสะอาด. 2554. **การวิจัยเบื้องต้น**. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.

พัชรี แพนลิ้นฟ้า. 2549. **การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการมีวินัยในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนเรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาโดยการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้โดยใช้เทคนิคการสร้างแผนภูมิมโนทัศน์กับการสอนแบบซินดิเคทโดยใช้การศึกษากรณีตัวอย่าง**. ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. (การมัธยมศึกษา), บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

พันธณีย์ วิหคโต. 2533. **"รูปแบบการสอน"วารสารการวิจัยทางการศึกษา**. 20 (3): 70-71.

ไพรฑูรย์ ลินลารัตน์. 2524. **หลักและวิธีการสอนระดับอุดมศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.

ล้วน สายยศ และ อังคณา สายยศ. 2538. **เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสัน.

สุภรณ์ ช้างงาเนียม. 2553. **การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคงทนในการเรียนรู้เรื่องความรู้เกี่ยวกับแผนธุรกิจ (Business Plan) วิชาการดำเนินธุรกิจขนาดย่อม โดยการสอนแบบซินดิเคทกับการสอนแบบปกติของนักเรียนระดับประกาศนียบัตร วิชาชีพชั้นปี ที่ 2 คณะบริหารธุรกิจ โรงเรียนเทคโนโลยีชลบุรี**. ชลบุรี: โรงเรียนเทคโนโลยีชลบุรี.

โอกาสในการจัดการท่องเที่ยวชุมชนบ้านคลองวัว ตำบลเหมืองใหม่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม

Opportunity for Community Tourism Management Ban Khlong-Wua Muang Mai Subdistrict Amphawa District Samut Songkhram Province

วัชรากร ปังอุทา[1*] สิรภพ วุฒิกะพันธุ์[1] และ ปิยะนนท์ สุขสว่าง[1]

Watcharakorn Punguta[1*] , Siraphop Wuttikapan[1] and Piyanon Sooksavang[1]

บทคัดย่อ

ในการวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาถึงโอกาสในการจัดการท่องเที่ยวชุมชนบ้านคลองวัว ตำบลเหมืองใหม่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม เพื่อนำผลการศึกษาไปสู่การตัดสินใจวางแผนการพัฒนาส่งเสริมการท่องเที่ยวในเขตพื้นที่ชุมชนบ้านคลองวัวและพื้นที่ใกล้เคียงต่อไป ผลการวิจัยพบว่า ในชุมชนมีผู้นำชุมชนที่เข้มแข็ง สามารถสร้างความเข้าใจให้กับสมาชิกในชุมชนได้ กอปรกับมีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ และวิถีวัฒนธรรมที่มีความเข้มแข็ง การคมนาคมมีความสะดวก มีที่พัก และสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานให้กับนักท่องเที่ยว ภายใต้ความพร้อมในทรัพยากรการท่องเที่ยวและความพร้อมของชุมชน และจากยุทธศาสตร์ของการพัฒนาประเทศที่มุ่งเน้นการพัฒนาโดยใช้ชุมชนเป็นฐานการพัฒนา (community based development) คณะผู้วิจัยจึงเห็นสมควรสนับสนุนส่งเสริมให้ชุมชนได้มีโอกาสพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนให้เป็นรูปธรรมต่อไป

ABSTRACT

This research aims to study the opportunity for community tourism management of the Ban Khlong-Wua Muang Mai Subdistrict, Amphawa District, Samut Songkram Province in order to bring the outcome of the study into a decision-making process in order and create a plan for the development of the area of Ban Khlong-Wua community and the neighboring areas. The research found that the community has a strong leader who is able to seek mutual understanding with the members of the community, equipped with fruitful natural resources, and the solid cultural way of life, convenient transportation with residence and basic facilities for tourists. Under the context of readiness in terms of tourism resources and the community, entailed with the community-based development national strategy, the research team considers the necessity in developing the community to benefit from the opportunity in developing tourism community in a concrete evidence.

Key Words: opportunity, community tourism, Ban Khlong-Wua

* Corresponding author; e-mail address: vilew44062@gmail.com

[1] นักศึกษาชั้นปีที่ 3 หลักสูตรรัฐศาสตร์ โรงเรียนกฎหมายและการเมือง มหาวิทยาลัยสวนดุสิต เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร 10300

[1] 3rd years Bachelor Degree, Political Science Program, School of Law and Politics, Suan Dusit University, Dusit Bangkok 10300

คำนำ

ปัจจุบันประเทศไทยให้ความสำคัญกับการจัดการท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก เนื่องจากการท่องเที่ยวเป็นธุรกิจที่ส่งเสริมการพัฒนาทางเศรษฐกิจของประเทศไม่แพ้ธุรกิจด้านอื่นๆ รัฐบาลจึงเล็งเห็นถึงความสำคัญในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวไทย พ.ศ. 2560–2564 โดยในแผนยุทธศาสตร์นี้มุ่งเน้นสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวคุณภาพที่เติบโตอย่างสมดุลและยั่งยืน บนพื้นฐานความเป็นไทยตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งมีพันธกิจของการพัฒนา 4 พันธกิจ ดังนี้ 1) ยกระดับคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนมีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับในระดับสากล 2) พัฒนาระบบการบริหารจัดการองค์ความรู้และนวัตกรรมเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพ 3) พัฒนาศักยภาพบุคลากรเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง 4) พัฒนากลไกการบูรณาการและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายเพื่อความเข้มแข็งในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว จุดประสงค์หลักของการพัฒนา คือ การมีแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณภาพอย่างยั่งยืนและเป็นที่ยอมรับในระดับสากล ทำให้เกิดการพัฒนาองค์ความรู้และนวัตกรรมที่ตอบสนองการสร้างสมดุลทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน บุคลากรด้านการท่องเที่ยวที่มีองค์ความรู้บนพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อประยุกต์ใช้ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และมีภาคีเครือข่ายร่วมกันพัฒนาการท่องเที่ยวให้เกิดความสมดุลและยั่งยืน

การท่องเที่ยวของประเทศไทยมีรากฐานมาจากการมีทรัพยากรพื้นฐาน (Basic Resources) ที่หลากหลาย และน่าสนใจ สามารถท่องเที่ยวได้ตลอดปี ประกอบด้วย ผู้คนที่มีความหลากหลายทั้งเชื้อชาติและเผ่าพันธุ์ มีวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่แสดงออกในรูปแบบของพิธีกรรมและพิธีการ รวมไปถึงการสร้างบ้านเรือนที่อยู่อาศัย การแต่งกาย การรับประทานอาหาร ภาษาพูด และการประกอบอาชีพที่ส่วนหนึ่งแสดงถึงความสามารถในเชิงช่างฝีมือที่งดงาม (ในเชิงช่างฝีมือที่มีเอกลักษณ์ของความเป็นไทย) ทรัพยากรธรรมชาติที่มีความอุดมสมบูรณ์ อาทิ ป่าไม้ น้ำตก หรือสิ่งที่ธรรมชาติสรรสร้างขึ้น คือ ในทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่มีคุณค่าของประเทศแต่เดิมการท่องเที่ยวในประเทศเป็นเพียงการเดินทางไปในสถานที่ต่างๆ เพื่อชมธรรมชาติที่บริสุทธิ์ สวยงาม และเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจเท่านั้น แต่ปัจจุบันทิศทางการท่องเที่ยวเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงเป็นการท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาหาความรู้และได้สัมผัสประสบการณ์ใหม่ ๆ ในพื้นที่ หรือบริเวณที่มีความเป็นมาทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ศึกษาเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ สถาปัตยกรรม รวมถึงความเป็นอยู่ของคนในแต่ละยุคสมัย รวมถึงขนบธรรมเนียมประเพณี และ/หรือการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน ซึ่งเราเรียกว่า "*การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น*" ทั้งนี้ยังรวมไปถึงแหล่งทรัพยากรธรรมชาติ ที่สามารถนำมาใช้ในการท่องเที่ยวที่เกี่ยวเนื่องกับระบบนิเวศโดยมีกระบวนการเรียนรู้ทางสิ่งแวดล้อม ภายใต้การจัดการสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมกับท้องถิ่น เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน เราเรียกว่า "*การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ*" (กรมการท่องเที่ยว, 2560)

บ้านคลองวัว เป็นหมู่บ้านหนึ่งใน ตำบลเหมืองใหม่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม สภาพพื้นที่โดยทั่วไปเป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำ ส่วนใหญ่ติดคลองแควอ้อม ซึ่งเป็นสาขาของแม่น้ำแม่กลองชาวบ้านเรียกกันมาช้านานว่า แม่น้ำอ้อมเป็นลำคลองสายหลักที่ไหลผ่าน และยังมีลำคลองสายเล็กๆ จำนวนมาก สภาพอากาศชุ่มชื้น มีทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ทำให้ชาวคลองวัว รวมถึงคนส่วนใหญ่ในตำบลยึดอาชีพเกษตรกรรม โดยพึ่งพิงกับความอุดมสมบูรณ์ของต้นทุนทางธรรมชาติที่มีอยู่ในชุมชน หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “ทุนทางสังคม” (Social capital) ประกอบกับชุมชนมีวิถีการพึ่งพาอาศัยกันแบบเครือญาติชาวบ้านคลองวัว มีการร่วมกันพัฒนาจนเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบได้รับรางวัล หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง “อยู่เย็น เป็นสุข” และกิจกรรมพัฒนาชุมชนดีเด่น ระดับจังหวัด ในปีประจำปี 2553 (กองสนับสนุนสุขภาพภาคประชาชน, 2559)

จากข้อมูลที่นำเสนอมาข้างต้นชุมชนบ้านคลองวัว ตำบลเหมืองใหม่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม เป็นชุมชนที่น่าสนใจในการศึกษาถึงศักยภาพของชุมชนเพื่อพิจารณาถึงโอกาสในการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวอันจะเป็นการการเปิดโอกาสให้ชุมชนได้นำทรัพยากรที่เต็มไปด้วยความอุดมสมบูรณ์ มาสร้างให้เกิดมูลค่าโดยการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชน ซึ่งจะเป็นการพัฒนาชุมชนให้สามารถพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืนอีกทางหนึ่ง คณะวิจัยจึงทำการศึกษาโอกาสในการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนบ้านคลองวัว ตำบลเหมืองใหม่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม เพื่อนำผลการศึกษาไปสู่การตัดสินใจวางแผนการพัฒนาส่งเสริมการท่องเที่ยวในเขตพื้นที่ชุมชนต่อไป

วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยมุ่งศึกษาถึงโอกาสในการจัดการท่องเที่ยวชุมชนบ้านคลองวัว ตำบลเหมืองใหม่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม เพื่อนำผลการศึกษาไปสู่การตัดสินใจวางแผนการพัฒนาส่งเสริมการท่องเที่ยวในเขตพื้นที่ชุมชนบ้านคลองวัวและพื้นที่ใกล้เคียงต่อไป

อุปกรณ์และวิธีการ

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งมีเครื่องมือ ขั้นตอนในการดำเนินงานและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลการวิจัยคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นแบบสัมภาษณ์ทำการสัมภาษณ์เฉพาะบุคคลแบบเจาะลึกประชาชนในพื้นที่ที่มีหน้าที่ในการดำเนินการจัดการการท่องเที่ยว ซึ่งจะตั้งคำถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวในชุมชน ความพร้อมในการเป็นชุมชนท่องเที่ยวและข้อจำกัดในการพัฒนาการท่องเที่ยว แล้วนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์อย่างละเอียด ซึ่งแบบสัมภาษณ์ศึกษาโอกาสในการจัดการท่องเที่ยวในชุมชนบ้านคลองวัวประกอบด้วย 2 ส่วนดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลของผู้ให้สัมภาษณ์

ส่วนที่ 2 คำถามที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวในชุมชน ความพร้อมในด้านต่างๆ และข้อจำกัดที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยว แยกประเด็นคำถามได้ ดังนี้

ประเด็นคำถามที่ 1 ความพร้อมด้านทรัพยากร/ทุนทางสังคมในชุมชน

ประเด็นคำถามที่ 2 อัตลักษณ์และวิถีชุมชน

ประเด็นคำถามที่ 3 ความพร้อมในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ประเด็นคำถามที่ 4 ข้อจำกัดในการพัฒนาการท่องเที่ยว

ขั้นตอนในการดำเนินงาน

1. การศึกษาจากเอกสาร (Documentary research) เพื่อการศึกษาถึงแนวคิดทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง อันจะนำไปสู่การสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยทำการศึกษาค้นคว้าจากหนังสือ สื่อสิ่งพิมพ์ เอกสารต่างๆ

2. การวิจัยภาคสนาม (Field Research) เป็นการศึกษาและรวบรวมรายละเอียดเกี่ยวกับทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่มีอยู่ในชุมชน ซึ่งจะแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ทรัพยากรทางวัฒนธรรม ทรัพยากรทางธรรมชาติ และทรัพยากรบุคคล และทำการศึกษาโอกาสในการในการจัดการท่องเที่ยว ชุมชนบ้านคลองวัว ตำบลเหมืองใหม่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม โดยมีกระบวนการ ดังนี้

2.1 ทำการประสานสร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างผู้วิจัยกับประชาชนในเขตพื้นที่และกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อขอความร่วมมือกับเจ้าของพื้นที่ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2.2 สำรวจข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้นำชุมชนและกลุ่มตัวแทนชาวบ้านในเขตพื้นที่ เพื่อได้มาซึ่งข้อมูลด้านทรัพยากรหรือทุนทางสังคม (Social Capital) ที่เอื้อต่อการจัดการท่องเที่ยวเพื่อประกอบการพิจารณาถึงโอกาสในการจัดการท่องเที่ยวชุมชนบ้านคลองวัว และการวางแผนการขับเคลื่อนการจัดการท่องเที่ยวชุมชนบ้านคลองวัว ได้แก่ กลุ่มบุคคลที่มีหน้าที่ในการดูแลการจัดการท่องเที่ยวในชุมชนบ้านคลองวัว ได้แก่ ผู้นำชุมชน และตัวแทนประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนบ้านคลองวัว

2.3 นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเข้าสู่พิจารณาโอกาสในการจัดการท่องเที่ยวชุมชนและการวางแผนการขับเคลื่อนการจัดการท่องเที่ยวชุมชนบ้านคลองวัว สรุปผลและนำข้อมูลเสนอต่อชุมชน ซึ่งการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (in-depth interview) และข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสาร (documentary research) มาทำการวิเคราะห์ประมวลผลการวิจัย โดยพิจารณาถึงโอกาสในการจัดการท่องเที่ยวชุมชนคลองวัว และทำการนำเสนอผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัย

ผลและวิจารณ์ผล

จากการศึกษาคณะผู้วิจัย พบว่า ชุมชนบ้านคลองวัวเป็นชุมชนที่ยังคงมีความเป็นธรรมชาติ เป็นที่น่าสนใจโดยเฉพาะผู้ที่นิยมการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ ความบริสุทธิ์ของอากาศ (อากาศที่บริสุทธิ์) ความร่มรื่น วิถีชีวิตของผู้คนที่เรียบง่าย (ความเรียบง่ายในวิถีชีวิตของคนในชุมชน)เต็มไปด้วยความสงบ มีต้นทุนด้านทรัพยากรอาหาร (แหล่งอาหาร) ความสมบูรณ์ของน้ำ บ้านคลองวัวอยู่ในเขตพื้นที่ที่ถูกขนานนามว่าเป็นเมือง

สามน้ำ* มั่งคั่งด้วยคลองน้อยใหญ่ และลำประโดง*ทำให้ดินบริเวณนี้มีความอุดมสมบูรณ์ เหมาะต่อการทำการเกษตร โดยเฉพาะการทำสวนลิ้นจี่ ส้มโอ มะพร้าวและถือได้ว่าเป็นพืชเศรษฐกิจของคนในชุมชน นอกจากนี้ยังพบว่า ในบริเวณสวนเป็นยังเป็นที่อาศัยของสัตว์หลายชนิด อาทิ นกกวัก ตะพาบน้ำ กุ้งแม่น้ำ กระรอก กระแต และอื่นๆ โดยคนในชุมชนมีการร่วมกันอนุรักษ์และถือเป็นจุดเด่นของชุมชนที่ชุมชนลักษณะใกล้เคียงกันไม่มี

ความพร้อมและโอกาสในการจัดการท่องเที่ยวในชุมชนบ้านคลองวัว

จากการศึกษาความพร้อมด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านคลองวัว ผลของการศึกษาพบว่า

1. ด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมของสถานที่ท่องเที่ยว พบว่า ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมภายในชุมชนบ้านคลองวัว มีลำคลองสายเล็กๆ เป็นจำนวนมาก ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ปลูกมะพร้าว ส้มโอและลิ้นจี่ พื้นที่เกษตรกรรมส่วนใหญ่อิงธรรมชาติไม่ใช้สารเคมี มีสภาพบรรยากาศดีร่มรื่นและมีสถานที่พักผ่อนหย่อนใจของนักท่องเที่ยว

2. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกของสถานที่ท่องเที่ยว พบว่า บ้านคลองวัวมีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยวเพียงพอสำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มเล็ก ซึ่งส่วนใหญ่ที่พักสามารถรองรับนักท่องเที่ยวที่เป็นบ้านของชาวบ้านในพื้นที่หรือเรียกว่า Home Stay แต่บริเวณรอบนอกชุมชนบ้านคลองวัวมีห้องพัก รีสอร์ตที่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้อย่างเพียงพอ

3. ด้านวัฒนธรรมและวิถีชีวิต พบว่า ชุมชนบ้านคลองวัว มีวัฒนธรรมวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่เรียบง่ายและมีประวัติศาสตร์ชุมชนที่น่าสนใจ โดยวิถีชีวิตของชาวบ้านในชุมชนบ้านคลองวัว ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ปลูกมะพร้าว ส้มโอและลิ้นจี่และมี กิจกรรมการอนุรักษ์เต่า ตะพาบน้ำ และนกกวัก รวมถึงมีสังคมแบบเครือญาติ หากมีการหยิบยกประวัติศาสตร์ชุมชนมาเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวจะทำให้ชุมชนโดดเด่นมากขึ้น

4. ด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว พบว่า ยังไม่มีการบริหารจัดการท่องเที่ยว และประชาสัมพันธ์ส่งเสริมการท่องเที่ยวในชุมชนบ้านคลองวัวเนื่องจากชุมชนยังไม่ได้เป็นชุมชนท่องเที่ยวแต่ประชาชนมีความสนใจที่จะนำทุนทางสังคมที่มีอยู่มาพัฒนาให้เกิดเป็นแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน

นอกจากนี้ผลการวิจัยยัง พบว่า ประชาชนบ้านคลองวัวมีส่วนร่วมกับชุมชนในการพัฒนาชุมชนจนทำให้ชุมชนมีการพัฒนาทั้ง อาชีพ รายได้ รวมถึงรวมกลุ่มกันในชุมชนแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นร่วมกัน ซึ่งการมีส่วนร่วมของประชาชน (People Participation) ถือได้ว่าเป็นขั้นตอน และกระบวนการที่สำคัญเป็นพลังส่งผลให้การดำเนินโครงการต่างๆ ของหน่วยงานภาครัฐประสบผลสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรมและได้รับการยอมรับจากประชาชน รวมถึงประชาชนมีความสำนึกร่วมในการเป็นเจ้าของโครงการด้วย ซึ่งจากการศึกษาชุมชนบ้านคลองวัวส่วนใหญ่เข้าไปมีส่วนร่วมตั้งแต่กระบวนการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ แก้ไขปัญหาร่วมกันจนทำให้การขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนค่อนข้างประสบความสำเร็จ ถือได้ว่าชุมชนบ้านคลองวัวนำกระบวนการการมีส่วนร่วมมาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ จาการศึกษาประชาชนในชุมชนบ้านคลองวัว ให้ความสนใจ

***เมืองสามน้ำ คือ** พื้นที่ที่มีน้ำเค็ม น้ำกร่อย และน้ำจืด อยู่ในบริเวณเดียวกัน

***ลำประโดง คือ** ลำน้ำขนาดเล็กที่ขุดจากลำน้ำสายใหญ่ เพื่อชักน้ำเข้านาเข้าสวน

ในเรื่องของการจัดการท่องเที่ยวชุมชนเป็นอย่างมาก ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากภาครัฐสนับสนุนส่งเสริมให้ชุมชนจัดการท่องเที่ยวชุมชนภายใต้นโยบายส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวชุมชน OTOP นวัตวิถี ซึ่งชุมชนบ้านคลองวัวเป็นหนึ่งในชุมชนที่ได้รับโอกาสจากนโยบายดังกล่าว จึงทำให้ประชาชนมีการตื่นตัวและมีความต้องการต่อยอดการจัดการการท่องเที่ยวตามนโยบายของภาครัฐให้เกิดความต่อเนื่องและยั่งยืนต่อไป

ภายใต้สภาพบริบทของชุมชนบ้านคลองวัวที่มีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ มีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย มีการทำเกษตรพืชสวน และผลไม้หลายชนิดที่เป็นที่รู้จักและมีคุณภาพ รวมถึงเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ได้รับรางวัล หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง “อยู่เย็น เป็นสุข” และกิจกรรมพัฒนาชุมชนดีเด่น ระดับจังหวัดในปีประจำปี 2553 ทำให้ชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับคนภายนอกชุมชนในหลายด้าน และด้วยชุมชนมีเส้นทางการเดินทางที่สะดวก อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานคร 89 กิโลเมตร ใช้เวลาเดินทางไม่มากนักท่องเที่ยวจึงตัดสินใจมาสัมผัสกับวิถีธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ นางณภัทร จาตุรัส (สัมภาษณ์: 2 พฤศจิกายน 2561) ผู้นำชุมชนบ้านคลองวัว ยืนยันกับคณะผู้วิจัยว่า *“ในชุมชนบ้านคลองวัวมีทรัพยากรทางธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ ไม่ว่าจะเป็นการอนุรักษ์ตะพาบน้ำ นกกวัก มีวิถีเกษตรที่ไม่ใช้สารเคมี และมีลำคลองที่สะอาด รวมถึงวัฒนธรรมที่มีสังคมแบบเครือญาติและความพร้อมของประชาชนในการมีส่วนร่วมในการพัฒนา จึงอยากให้นำสิ่งเหล่านี้มาทำให้เกิดมูลค่า ประกอบกับ จากการประชุมหมู่บ้านคนในหมู่บ้านมีความต้องการที่จะพัฒนาชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยว...”*

หากพิจารณาถึงองค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จากผลการศึกษาของ รัฐกานต์ สามสี (2558) ที่ทำการศึกษาเรื่อง การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม จังหวัดตรัง ซึ่งพบว่าองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศต้องควรพิจารณาถึง 1) พื้นที่ 2) การมีส่วนร่วม 3) กิจกรรมและกระบวนการ และ 4) การบริหารจัดการ เพื่อพิจารณาแล้วจะเห็นว่า บ้านคลองวัวในเชิงพื้นที่ค่อนข้างมีความพร้อมทางด้านทรัพยากร/ทุนทางสังคม ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและองค์กรภายนอกพร้อมให้การสนับสนุน ส่วนมิติ ของกิจกรรมการท่องเที่ยว และรูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวชุมชนบ้านคลองวัวยังต้องพัฒนาให้เป็นรูปธรรมต่อไป หากโอกาสในการจัดการท่องเที่ยวชุมชนบ้านคลองวัว เมื่อพิจารณาปัจจัยที่ทำให้การพัฒนาชุมชนประสบความสำเร็จ จากผลการศึกษาของ (จตุพล ดวงจิตร และ ประยูร สุยะใจ, 2559) ที่ทำการศึกษาถึง “การบูรณาการหลักการบริหารเชิงพุทธในการส่งเสริมการขับเคลื่อนองค์กรชุมชนในลุ่มน้ำแม่กลองตอนล่าง” พบว่า ชุมชนจะประสบความสำเร็จต้องประกอบด้วย

1. ผู้นำชุมชนมีความรู้ความสามารถ
2. ประชาชนต้องมีส่วนร่วมและมีการเรียนรู้ การทำงานร่วมกัน
3. การดำเนินกิจกรรม/โครงการเป็นกิจกรรมของทุกคนในชุมชน
4. การดำเนินกิจกรรมมีความต่อเนื่อง
5. โครงการสามารถแก้ไขปัญหาหรือตอบสนองความต้องการของคนในชุมชนได้อย่างทั่วถึง
6. มีการนำเงินทุนและทุนทางสังคมมาใช้อย่างคุ้มค่า
7. โครงการได้รับการยอมรับจากสมาชิกในองค์กร หรือ คนในชุมชน

จากที่คณะผู้วิจัยได้ทำการลงพื้นที่เก็บข้อมูล สามารถยืนยันได้ว่า ชุมชนบ้านคลองวัว มีการขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนภายใต้การร่วมมือกับอีก 9 หมู่บ้านในตำบลเหมืองใหม่ และปัจจัยที่กล่าวข้างต้น มีโอกาสหนุนเสริมให้การจัดการท่องเที่ยวชุมชนบ้านคลองวัวประสบความสำเร็จได้ อนึ่ง เมื่อพิจารณาถึงทุนทางสังคม (Social Capital) จากการศึกษาของนวกานต์ แท่งทอง (2554) ได้ศึกษาเรื่อง “ทุนทางสังคมกับการจัดการชุมชน: กรณีศึกษาตำบลเหมืองใหม่” ผลการศึกษาพบว่า ชุมชน ได้มีการนำทุนทางสังคมไปใช้ในการจัดการชุมชนให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยการรวมตัวของกลุ่มผู้นำชุมชน สมาชิกในชุมชน และกลุ่มอาชีพต่างๆ เพื่อช่วยจัดการแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชน ภายใต้บริบทของชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ จนทำให้ชุมชนพัฒนาไปสู่ความเข้มแข็งภายใต้การเปลี่ยนแปลงของกระแสสังคมภายนอก และจากข้อมูลที่คณะผู้วิจัยค้นพบในชุมชนบ้านคลองวัว ตำบลเหมืองใหม่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม เป็นข้อมูลยืนยันได้ว่าชุมชนบ้านคลองวัวมีโอกาสในการจัดการท่องเที่ยวชุมชนให้เป็นรูปธรรมต่อไป

สรุป

ภายใต้ทรัพยากรในชุมชนที่เอื้อต่อการสนับสนุนส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวชุมชน โอกาสการพัฒนาชุมชนและโอกาสการสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวในชุมชน และภายใต้ความพร้อมของชุมชนในหลายมิติ ล้วนแต่เป็นส่วนเกื้อหนุนให้ชุมชนสามารถพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวให้สามารถสร้างอาชีพและรายได้แก่ประชาชนได้ หากแต่ภายใต้ความพร้อมในทรัพยากรการท่องเที่ยวและความพร้อมของชุมชน และจากยุทธศาสตร์ของการพัฒนาประเทศที่มุ่งเน้นการพัฒนาโดยใช้ชุมชนเป็นฐานการพัฒนา (community based development) ผลจากการวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยจึงเห็นสมควรสนับสนุนส่งเสริมให้ชุมชนมีการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนให้เป็นรูปธรรมต่อไป โดยชุมชนควรยื่นข้อเสนอความต้องการในการจัดการท่องเที่ยวชุมชนกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่มีความสามารถขับเคลื่อนการจัดการท่องเที่ยว ประกอบกับชุมชนต้องมีความมุ่งมั่นและดำเนินการอย่างต่อเนื่องโดยใช้ทุนทางสังคม (Social Capital) เข้าไปจัดการในชุมชน นำศักยภาพของชุมชนมาใช้ผ่านการการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนและผู้นำชุมชนในการขับเคลื่อนกิจกรรมต่างๆ ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้สำเร็จได้ด้วยความกรุณาจากผู้ช่วยศาสตราจารย์จตุพล ดวงจิตร อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐศาสตร์ที่สละเวลาให้คำปรึกษา แนะนำตลอดจนการตรวจและปรับปรุงแก้ไข ทำให้งานวิจัยเรื่องนี้สำเร็จได้อย่างสมบูรณ์ ขอขอบคุณ ประชาชนบ้านคลองวัว ตำบลเหมืองใหม่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ที่ให้ความร่วมมือพร้อมทั้งสนับสนุนข้อมูลในการจัดทำวิจัยนี้ และขอขอบคุณคณะผู้วิจัยทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการดำเนินการจัดทำวิจัยนี้จนสำเร็จเป็นอย่างดี

เอกสารอ้างอิง

กรมการท่องเที่ยว. 2560. **แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวไทย พ.ศ. 2560–2564**. พิมพ์ครั้งที่ 1 กรุงเทพมหานคร: พีดับบลิว ปริ้นติ้ง.

กรมการท่องเที่ยว. 2560. **แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวไทย พ.ศ. 2560–2564**. พิมพ์ครั้งที่ 1. บริษัท พีดับบลิว ปริ้นติ้ง จำกัด, กรุงเทพฯ

กองสนับสนุนสุขภาพภาคประชาชน. 2559. **แบบรายงานผลการดำเนินงานตำบลจัดการสุขภาพแบบบูรณาการ(สำหรับพื้นที่ตำบล)** (Online). http://www.thaiphc.net/survey/tambonManage/750305.doc, 3 ธันวาคม 2561

จตุพล ดวงจิตร และ ประยูร สุยะใจ. 2559. “การบูรณาการหลักการบริหารเชิงพุทธในการส่งเสริมการขับเคลื่อนองค์กรชุมชนในลุ่มน้ำแม่กลองตอนล่าง”. **วารสารการจัดการธุรกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา** 5 (1): 63-83.

ณภัทร จาตุรัส. 2561. ผู้นำชุมชนหมู่ที่ 5 บ้านคลองวัว. **สัมภาษณ์**, 2 พฤศจิกายน 2561.

นวกานต์ แท่งทอง. 2554. **ทุน ทางสังคมกับการจัดการชุมชน: กรณีศึกษาตำบลเหมืองใหม่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม**. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ประพันธ์ นึกกระโทก. 2557. **ทุนทางสังคมกับการจัดการความรู้สู่องค์กรชุมชนพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง**. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

รัฐกานต์ สามสี. 2558.**การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม จังหวัดตรัง**. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาการจัดการท่องเที่ยว, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

คณะกรรมการฝ่ายวิชาการ

รองศาสตราจารย์ ดร.สุทธิพันธุ์ แก้วสมพงษ์		ประธานกรรมการ
รองศาสตราจารย์ ดร.อลิศรา มีนะกนิษฐ	ประธานสาขาพืช	กรรมการ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พรรณวดี โสพรรณรัตน์	ประธานสาขาสัตว์	กรรมการ
ดร.จีรภา หินซุย	ประธานสาขาประมง	กรรมการ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สัตวแพทย์หญิง ดร.สิริรัตน์ นิยม	ประธานสาขาสัตวแพทยศาสตร์	กรรมการ
ดร.ศิริพร เรียบร้อย คิม	ประธานสาขาส่งเสริมการเกษตรและคหกรรมศาสตร์	กรรมการ
รองศาสตราจารย์ ดร.อรินทิพย์ ธรรมชัยพิเนต	ประธานสาขาวิทยาศาสตร์และพันธุวิศวกรรม	กรรมการ
รองศาสตราจารย์ ดร.ชาติ เจียมไชยศรี	ประธานสาขาสถาปัตยกรรมศาสตร์และวิศวกรรมศาสตร์	กรรมการ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ขนิษฐา วัชราภรณ์	ประธานสาขาอุตสาหกรรมเกษตร	กรรมการ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นฤมล แก้วจำปา	ประธานสาขาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	กรรมการ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.หฤทัย นำประเสริฐชัย	ประธานสาขาเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ	กรรมการ
ดร.พิกุล เอกวรางกูร	ประธานสาขาศึกษาศาสตร์	กรรมการ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นาวาอากาศโทหญิง ดร.งามลมัย ผิวเหลือง	ประธานสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์	กรรมการ
ผู้อำนวยการสำนักบริการคอมพิวเตอร์	ประธานฝ่ายสารสนเทศ	กรรมการ
ดร.นีรนุช ภาชนะทิพย์	ประธานฝ่ายสูจิบัตรและฝ่ายเลขานุการ	กรรมการ
นายปัญญา ซื่อตรง	ประธานฝ่ายจัดพิมพ์เอกสารทางวิชาการ	กรรมการ
นางมัลลิกา เกตุชรารัตน์		กรรมการและเลขานุการ
นางสาวยลรวิวรร วิบูรณวงศ์		กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
นางสาวพิชชาอรฐ์ สิริชีวเกษร		กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
นางสาวอรญา ศรีอนันต์		กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
นางสาวทิพวรรณ เขม้นกิจ		กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
นางสาวสุดธิดา มีสวัสดิ์		กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ

สาขาศึกษาศาสตร์ : ผู้ทรงคุณวุฒิภายใน

1. รศ.ดร.ปัทมาวดี เล่ห์มงคล	ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
2. รศ.ดร.ชาตรี ฝ่ายคำตา	ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
3. รศ.ดร.ชานนท์ จันทรา	ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
4. รศ.ดร.พร้อมพิไล บัวสุวรรณ	ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
5. ผศ.ดร.ชนิศวรา เลิศอมรพงษ์	ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
6. ผศ.ดร.สิทธิกร สุมาลี	ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
7. ผศ.ดร.ฉัตรศิริ ปิยะพิมลสิทธิ์	ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
8. ผศ.ดร.พงศ์ประพันธ์ พงษ์โสภณ	ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
9. ผศ.ดร.สุนทรา โตบัว	ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
10. ผศ.ดร.ทรงชัย อักษรคิด	ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
11. ผศ.ดร.จีระวรรณ เกษสิงห์	ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
12. ผศ.ดร.เอกรัตน์ ทานาค	ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
13. ผศ.ดร.ชลาธิป สมาหิโต	ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
14. ดร.พิกุล เอกวรางกูร	ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
15. ผศ.ดร.ศศิเทพ ปิติพรเทพิน	ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
16. ผศ.ดร.เอกภูมิ จันทรขันตี	ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
17. ดร.อุดมลักษม์ กูลศรีโรจน์	ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
18. ดร.มาลินี ประพิณวงศ์	ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
19. ผศ.ดร.เอกรัตน์ ทานาค	ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
20. รศ.ดร.จิตตินันท์ บุญสถิรกุล	ภาควิชาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว คณะศึกษาศาสตร์
21. ดร.มฤษฎ์ แก้วจินดา	ภาควิชาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว คณะศึกษาศาสตร์
22. ผศ.ดร.สูติเทพ ศิริพิพัฒนกุล	ภาควิชาเทคโนโลยีการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
23. ผศ.ดร.วัตสาตรี ดิถียนต์	ภาควิชาเทคโนโลยีการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
24. ผศ.ดร.ณัฐพล รำไพ	ภาควิชาเทคโนโลยีการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
25. ผศ.ดร.กอบกุล สรรพกิจจำนง	ภาควิชาเทคโนโลยีการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
26. ผศ.ดร.ภัทรวรรธน์ จีรพัฒน์ธนธร	ภาควิชาอาชีวศึกษา คณะศึกษาศาสตร์

27. ผศ.ดร.นลินรัตน์ รักกุศล ภาควิชาอาชีวศึกษา คณะศึกษาศาสตร์

28. ผศ.ดร.สมบัติ อ่อนศิริ ภาควิชาพลศึกษา คณะศึกษาศาสตร์

สาขาศึกษาศาสตร์: ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก

1. ศ.ดร.บุญเรียง ขจรศิลป์ ผู้ทรงคุณวุฒิ
2. รศ.ดร.ภาวิณี ศรีสุขวัฒนานันท์ ผู้ทรงคุณวุฒิ
3. รศ.ปภัสวดี วีรกิตติ ผู้ทรงคุณวุฒิ
4. รศ.ดร.สิริพร ทิพย์คง ผู้ทรงคุณวุฒิ
5. รศ.ดร.วิกร ตัณฑวุฑโฒ ผู้ทรงคุณวุฒิ
6. รศ.ชาญชัย ขันติศิริ ผู้ทรงคุณวุฒิ
7. รศ.ดร.พรทิพย์ ไชยโส ผู้ทรงคุณวุฒิ
8. รศ.ดร.ดารณี อุทัยรัตนกิจ ผู้ทรงคุณวุฒิ
9. รศ.อลิสา นิติธรรม ผู้ทรงคุณวุฒิ
10. รศ.ดร.บุญส่ง โกสะ ผู้ทรงคุณวุฒิ
11. รศ.เจษฎา เจียระไน ผู้ทรงคุณวุฒิ
12. รศ.ดร.สุวิมล ตั้งสัจจพจน์ ผู้ทรงคุณวุฒิ
13. รศ.สายสมร ศรีสุขประเสริฐ ผู้ทรงคุณวุฒิ
14. รศ.ดร.มธุรส จงชัยกิจ ผู้ทรงคุณวุฒิ
15. ผศ.ดร.แม้นมาศ ลีลสัตยกุล ผู้ทรงคุณวุฒิ
16. ผศ.ดร.สุภาพ ฉัตราภรณ์ ผู้ทรงคุณวุฒิ
17. ผศ.ดร.นฤมล ยุตาคม ผู้ทรงคุณวุฒิ
18. รศ.ดร.กรรวี บุญชัย ผู้ทรงคุณวุฒิ
19. รศ.ดร.ณรงค์ สมพงษ์ ผู้ทรงคุณวุฒิ
20. รศ.จงกล แก่นเพิ่ม ผู้ทรงคุณวุฒิ
21. รศ.เจริญ กระบวนรัตน์ ผู้ทรงคุณวุฒิ
22. รศ.ดร.สุรชัย จิวเจริญสกุล ผู้ทรงคุณวุฒิ
23. ผศ.ดร.กานดา สกุลธนศักดิ์ มัวร์ ผู้ทรงคุณวุฒิ
24. Prof.Dr.Susan Jungck ผู้ทรงคุณวุฒิ
25. Prof.Dr.Edwin Rosenberg ผู้ทรงคุณวุฒิ
26. Assoc.Prof.Dr. Vicenta Callao Handa ผู้ทรงคุณวุฒิ

27. ศ.ดร.สมบัติ กาญจนกิจ — คณะวิทยาศาสตร์การกีฬา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

28. รศ.ดร.สมสรร วงษ์อยู่น้อย — สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

Editorial Board

Subject : Education (internal)

1. Assoc.Prof.Dr.Pattamavadi Lehmongkol
2. Assoc.Prof.Dr.Chatree Faikhamta
3. Assoc.Prof.Dr.Charnon Chuntra
4. Assoc.Prof.Dr.Prompilai Buasuwan
5. Asst.Prof.Dr.Chanisvara Lertamornpong
6. Asst.Prof.Dr.Sitthikorn Sumalee
7. Asst.Prof.Dr.Chatsiri Piyapimonsit
8. Assoc.Prof.Dr.Pongprapan Pongsophon
9. Asst.Prof.Dr.Suntara Tobua
10. Asst.Prof.Dr.Songchai Ugsonkid
11. Asst.Prof.Dr.Jeerawan Ketsing
12. Asst.Prof.Dr.Akekarat Tanak
13. Asst.Prof.Dr.Chalatip Samahito
14. Dr.Pikun Ekwarangkoon
15. Asst.Prof.Dr.Sasithep Pitiporntapin
16. Asst.Prof.Dr.Ekgapoom Jantarakantee
17. Dr.Udomluk Koolsriroj
18. Dr.Malinee Prapinwong
19. Assist.Prof.Dr.Akarat Tanak
20. Assoc.Prof.Dr.Jittinun Boonsathirakul
21. Dr.Marid Kaewchinda
22. Asst.Prof.Dr.Sutithep Siripipattanakoon
23. Asst.Prof.Dr.Watsatree Diteeyont
24. Assoc.Prof.Dr.Nattapon Rumpai
25. Asst.Prof.Dr.Kobkul Sunphakitjumnong
26. Asst.Prof.Dr.Pattarawat Jeerapattanatorn
27. Asst.Prof.Dr.Nalinrat Rakkusol
28. Asst.Prof.Dr.Sombat Onsiri

Subject : Education (external)

1. Prof.Dr.Boonreang Kajornsin
2. Assoc.Prof.Dr.Pawinee Srisukvatananan
3. Assoc.Prof.Papatvadi Weerakitti
4. Assoc.Prof.Dr.Siriporn Thipkong
5. Assoc.Prof.Dr.Vikorn Tantawutho
6. Assoc.Prof.Chanchai Khuntisiri
7. Assoc.Prof.Dr.Porntip Chaiso
8. Assoc.Prof.Dr.Daranee Utairatanakit
9. Assoc.Prof.Alisa Nititham
10. Assoc.Prof.Boonsong Kosa
11. Assoc.Prof.Jessada Learranai
12. Assoc.Prof.Suvimol Tangsujjapoj
13. Assoc.Prof.Saisamon Srisukprasert
14. Assoc.Prof.Maturos Chongchaikit
15. Asst.Prof.Dr.Mantmart Leesatayakun
16. Asst.Prof.Dr.Suparp Chatraphorn
17. Asst.Prof.Dr.Naruemon Yutakom
18. Assoc.Prof.Dr.Kornrawee Boonchai

19. Assoc.Prof.Dr.Narong Sompong
20. Assoc.Prof.Jongkol Kanperm
21. Assoc.Prof.Charoen Krabuanrat
22. Assoc.Prof.Dr.Surachai Jewcharoensakul
23. Asst.Prof.Dr.Kanda Sakulthanasakdi Moore
24. Prof.Dr.Susan Jungck
25. Prof.Dr.Edwin Rosenberg
26. Assoc.Prof.Dr.Vicenta Callao Handa
27. Prof.Dr.Sombat Karnjanakit
28. Assoc.Prof.Dr.Somson Wongyounoi

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ

สาขาเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ : ผู้ทรงคุณวุฒิภายใน

1.	รศ.ดร.ยุรพร ศุทธรัตน์	ภาควิชาการจัดการ คณะบริหารธุรกิจ
2.	ผศ.ดร.พิพัฒน์ นนทนาธรณ์	ภาควิชาการจัดการ คณะบริหารธุรกิจ
3.	ผศ.ดร.นิรันดร ทัพไชย	ภาควิชาการจัดการ คณะบริหารธุรกิจ
4.	ผศ.ดร.หฤทัย นำประเสริฐชัย	ภาควิชาการจัดการ คณะบริหารธุรกิจ
5.	ผศ.ดร.ศุภฤกษ์ สุขสมาน	ภาควิชาการจัดการ คณะบริหารธุรกิจ
6.	ดร.เอกอนงค์ ตั้งฤกษ์วราสกุล	ภาควิชาการจัดการ คณะบริหารธุรกิจ
7.	ผศ.ดร.พิทวัส เอื้อสังคมเศรษฐ	ภาควิชาการจัดการ คณะบริหารธุรกิจ
8.	ดร.ปานิสรา ทิตาพร	ภาควิชาการจัดการ คณะบริหารธุรกิจ
9.	ดร.วรัญพงศ์ บุญศิริธรรมชัย	ภาควิชาการจัดการ คณะบริหารธุรกิจ
10.	รศ.ดร.ปรียานุช อภิบุญโยภาส	ภาควิชาการจัดการ คณะบริหารธุรกิจ
11.	รศ.ดร.ภัทรกิตติ์ เนตินิยม	ภาควิชาการเงิน คณะบริหารธุรกิจ
12.	ผศ.ดร.สุรางค์ เห็นสว่าง	ภาควิชาการเงิน คณะบริหารธุรกิจ
13.	ผศ.ดร.อภิชาติ พงศ์สุพัฒน์	ภาควิชาการเงิน คณะบริหารธุรกิจ
14.	ผศ.ดร.ณัฐวุฒิ คูวัฒนเธียรชัย	ภาควิชาการเงิน คณะบริหารธุรกิจ
15.	ผศ.ดร.ธนาวัฒน์ สิริวัฒน์ธนกุล	ภาควิชาการเงิน คณะบริหารธุรกิจ
16.	ดร.ไพฑูรย์ เจตธำรงชัย	ภาควิชาการตลาด คณะบริหารธุรกิจ
17.	ผศ.ดร.ทรงพร หาญสันติ	ภาควิชาการตลาด คณะบริหารธุรกิจ
18.	ผศ.ดร.ธงชัย ศรีวรรธนะ	ภาควิชาการตลาด คณะบริหารธุรกิจ
19.	ดร.ธีรารัตน์ วรพิเชฐ	ภาควิชาการตลาด คณะบริหารธุรกิจ
20.	ดร.ประพิมพรรณ ลิ่มสุวรรณ์	ภาควิชาการตลาด คณะบริหารธุรกิจ
21.	รศ.ยุพาวรรณ วรรณวาณิชย์	ภาควิชาการตลาด คณะบริหารธุรกิจ
22.	รศ.ชื่นจิตต์ แจ้งเจนกิจ	ภาควิชาการตลาด คณะบริหารธุรกิจ
23.	ดร.ศิริรัตน์ โกศการิกา	ภาควิชาการตลาด คณะบริหารธุรกิจ
24.	ผศ.ดร.ศุภชาต เอี่ยมรัตนกูล	ภาควิชาการตลาด คณะบริหารธุรกิจ
25.	ดร.ชลลดา สัจจานิตย์	ภาควิชาการตลาด คณะบริหารธุรกิจ
26.	รศ.ไพบูลย์ ผจงวงศ์	ภาควิชาบัญชี คณะบริหารธุรกิจ
27.	รศ.ดร.ธารินี พงศ์สุพัฒน์	ภาควิชาบัญชี คณะบริหารธุรกิจ
28.	ผศ.ดร.สุนีย์รัตน์ วุฒิจินดานนท์	ภาควิชาบัญชี คณะบริหารธุรกิจ

29. ดร.พลวัฒน์ เลิศกุลวัฒน์ ภาควิชาบัญชี คณะบริหารธุรกิจ
30. ผศ.ดร.สุธาวัลย์ พฤกษ์อำไพ ภาควิชาบัญชี คณะบริหารธุรกิจ
31. ดร.ฉัตรมงคล วงศ์รัฐนันท์ ภาควิชาบัญชี คณะบริหารธุรกิจ
32. ดร.พรเทพ รัตนตรัยภพ ภาควิชาบัญชี คณะบริหารธุรกิจ
33. ดร.จารุภา วิภูภิญโญ ภาควิชาบัญชี คณะบริหารธุรกิจ
34. ดร.ธำรงศักดิ์ เศวตเลข ภาควิชาบัญชี คณะบริหารธุรกิจ
35. ดร.สุชาดา เจียมสกุล ภาควิชาบัญชี คณะบริหารธุรกิจ
36. ดร.ลัพธ์พร สวราชย์ ภาควิชาบัญชี คณะบริหารธุรกิจ
37. รศ.ดร.ทิพย์รัตน์ เลาหวิเชียร ภาควิชาการจัดการการผลิต คณะบริหารธุรกิจ
38. ผศ.ดร.สิริจินต์ วงศ์จารุพรรณ ภาควิชาการจัดการการผลิต คณะบริหารธุรกิจ
39. ดร.ยอดมนี เทพานนท์ ภาควิชาการจัดการการผลิต คณะบริหารธุรกิจ
40. ดร.ณัฐพล พันธุ์ภักดี ภาควิชาการจัดการการผลิต คณะบริหารธุรกิจ
41. รศ.ดร.บดินทร์ รัศมีเทศ ภาควิชาการจัดการการผลิต คณะบริหารธุรกิจ
42. ดร.สวัสดิ์ วรรณรัตน์ ภาควิชาการจัดการการผลิต คณะบริหารธุรกิจ
43. ดร.กมลพรรณ แสงมหาชัย ภาควิชาการจัดการการผลิต คณะบริหารธุรกิจ
44. รศ.ดร.โสมสกาว เพชรานนท์ ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์
45. รศ.ดร.ชลลดา หลวงพิทักษ์ ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์
46. ผศ.รสดา เวชฎาพันธุ์ ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์
47. รศ.ดร.เสาวลักษณ์ กู้เจริญประสิทธิ์ ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์
48. ผศ.ดร.อรุณี ปัญญสวัสดิ์สุทธิ์ ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์
49. รศ.ดร.เรวัตร ธรรมาอภิรมย์ ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์
50. รศ.ดร.บัณฑิต ชัยวิชญชาติ ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์
51. ผศ.ดร.วุฒิยา สาหร่ายทอง ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์
52. ผศ.ดร.กนกวรรณ จันทร์เจริญชัย ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์
53. รศ.ดร.วรดี จงอัศญากุล ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์
54. ดร.ศักดิ์สิทธิ์ บุศยพลากร ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์
55. ผศ.ดร.ธนา สมพรเสริม ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์
56. ผศ.ดร.สุภาณี หาญพัฒนะนุสรณ์ ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์
57. ผศ.ดร.ศิวพงศ์ ธีรอำพน ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์
58. ผศ.ดร.ธนารักษ์ เหล่าสุทธิ ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์
59. ผศ.ดร.วรวรรณ ตุ้มมงคล ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์

60. ผศ.ดร.ชิดตะวัน ชนะกุล ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์
61. ผศ.ดร.อัครนันท์ คิดสม ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์
62. รศ.ดร.วิษณุ อรรถวานิช ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์
63. ดร.ชยันต์ พิภพลาภอนันต์ ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์
64. ดร.มานะ ลักษมีอรุโณทัย ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์
65. ผศ.ดร.นนทร์ วรพาณิชย์ ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์
66. ดร.พุฒิพัฒน์ ทวีวชิรพัฒน์ ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์
67. รศ.ดร.ฐิติมา พุฒิทานันท์ ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์
68. ดร.ธนสิน ถนอมพงษ์พันธ์ ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์
69. ผศ.ดร.ปิยะพรรณ ช่างวัฒนชัย ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์
70. ผศ.ดร.อรรถสุดา เลิศกุลวัฒน์ ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์
71. ดร.ธีรศักดิ์ ทรัพย์วโรบล ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์
72. ดร.สมหมาย อุดมวิทิต ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์
73. ดร.สัณหะ เหมวนิช ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์
74. ผศ.ดร.สุมาลี พุ่มภิญโญ ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์
75. รศ.อุ่นกัง แซ่ลิ้ม ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์
76. รศ.ดร.สุวรรณา ประณีตวตกุล ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร คณะเศรษฐศาสตร์
77. ผศ.ดร.ประพิณวดี ศิริศุภลักษณ์ ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร คณะเศรษฐศาสตร์
78. ผศ.ดร.นุชนาถ มั่งคั่ง ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร คณะเศรษฐศาสตร์
79. รศ.ดร.วินัย พุทธกูล ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร คณะเศรษฐศาสตร์
80. ผศ.ดร.นงนุช ปรมาคม ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร คณะเศรษฐศาสตร์
81. ผศ.ดร.วิศิษฐ์ ลิ้มสมบุญชัย ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร คณะเศรษฐศาสตร์
82. ผศ.ดร.เพ็ญพร เจนการกิจ ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร คณะเศรษฐศาสตร์
83. ผศ.ดร.อภิชาต ดะลุณเพธย์ ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร คณะเศรษฐศาสตร์
84. ผศ.ดร.กัมปนาท วิจิตรศรีกมล ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร คณะเศรษฐศาสตร์
85. ผศ.ดร.กัมปนาท เพ็ญสุภา ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร คณะเศรษฐศาสตร์
86. ผศ.ดร.จักรกฤษณ์ พจนศิลป์ ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร คณะเศรษฐศาสตร์
87. ผศ.ดร.อรชส นภสินธุวงศ์ ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร คณะเศรษฐศาสตร์
88. ผศ.ดร.กุลภา กุลดิลก ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร คณะเศรษฐศาสตร์
89. ผศ.ดร.วลีรัตน์ สุพรรณชาติ ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร คณะเศรษฐศาสตร์
90. ผศ.ดร.อิสริยา บุญญะศิริ ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร คณะเศรษฐศาสตร์

91. ดร.มนต์ชัย พินิจจิตรสมุทร	ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร คณะเศรษฐศาสตร์
92. ผศ.ดร.รวิสสาข์ สุชาโต	ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร คณะเศรษฐศาสตร์
93. ดร.สรวัฒน์ วิศาลาภรณ์	ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร คณะเศรษฐศาสตร์
94. ผศ.ดร.สันติ แสงเลิศไสว	ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร คณะเศรษฐศาสตร์
95. ผศ.ดร.อิทธิพงศ์ มหาธนเศรษฐ์	ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร คณะเศรษฐศาสตร์
96. ผศ.ดร.ธนาภรณ์ อธิปัญญากุล	ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร คณะเศรษฐศาสตร์
97. ดร.อุชุก ด้วงบุตรศรี	ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร คณะเศรษฐศาสตร์
98. ดร.ชญาดา ภัทราคม	ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร คณะเศรษฐศาสตร์
99. ดร.นภสม สินเพิ่มสุขสกุล	ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร คณะเศรษฐศาสตร์
100. ดร.โสภณ แย้มกลิ่น	ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร คณะเศรษฐศาสตร์
101. ดร.สุวรรณา สายรวมญาติ	ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร คณะเศรษฐศาสตร์
102. ดร.สุวพร ผาสุก	ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร คณะเศรษฐศาสตร์
103. ผศ.ดร.ณัฐพล พจนาประเสริฐ	ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร คณะเศรษฐศาสตร์
104. ดร.เดชรัต สุขกำเนิด	ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร คณะเศรษฐศาสตร์
105. ผศ.ดร.กาญจนา ศรีพฤทธิ์เกียรติ	ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร คณะเศรษฐศาสตร์
106. ดร.อารียา โอบิเดียวกวู	ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร คณะเศรษฐศาสตร์
107. ผศ.ดร.เออวดี เปรมัษเสียร	ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร คณะเศรษฐศาสตร์
108. ดร.มล.กุณฑลรัตน์ ทวีวงศ์	ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร คณะเศรษฐศาสตร์
109. ดร.พรชัย ศุภวิทิตพัฒนา	ภาควิชาสหกรณ์ คณะเศรษฐศาสตร์
110. ผศ.ดร.ณรงค์ กู้เจริญประสิทธิ์	ภาควิชาสหกรณ์ คณะเศรษฐศาสตร์
111. รศ.ดร.วิจิตต์ศรี สงวนวงศ์	ภาควิชาสหกรณ์ คณะเศรษฐศาสตร์
112. ดร.พรประภา คิคุทจิ	ภาควิชาสหกรณ์ คณะเศรษฐศาสตร์
113. ดร.พิมพ์พร โสวัฒนกุล	ภาควิชาสหกรณ์ คณะเศรษฐศาสตร์
114. ดร.กนกอร สีมานนท์	ภาควิชาสหกรณ์ คณะเศรษฐศาสตร์
115. ผศ.ดร.อรรถพล สืบพงศกร	ภาควิชาสหกรณ์ คณะเศรษฐศาสตร์
116. ผศ.ดร.ณคุณ ธรณีนิติญาณ	ภาควิชาสหกรณ์ คณะเศรษฐศาสตร์

สาขาเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ : ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก

1. ศ.ดร.ศิริลักษณ์ โรจนกิจอำนวย	คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
2. ดร.วุฒิพงษ์ เพรียบจริยวัฒน์	สถาบันสหสวรรษ
3. ดร.พิชญ์ นิตย์เสมอ	สถาบันการจัดการเพื่อชนบทและสังคม มูลนิธิบูรณะชนบทแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์
4. ผศ.ดร.ธนพล วีราสา	วิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยมหิดล
5. ดร.ทรงวุฒิ ไกรภัสสร์พงษ์	อาจารย์พิเศษ ประธานกรรมการบริหาร บริษัท ที.ซี.เจ.เอเซีย จำกัด (มหาชน)
6. ศ.ดร.สุนันทา เสียงไทย	สถาบันเทคโนโลยีแห่งเอเชีย
7. ดร.ฟุลิยา ธีระธัญศิริกุล	คณะศิลปะศาสตร์และวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตสุราษฎร์ธานี
8. ดร.มณฑล สรไกรกิติกูล	คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
9. ดร.สุจินดา โพธิ์ไพฑูรย์	คณะการบัญชีและการจัดการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
10. ดร.อลิสา คงทน	ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ
11. ดร.ศิรวิทย์ ศิริรักษ์	คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต
12. ดร.ภัทราวดี พลอยกิติกูล	ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ
13. ดร.พรพรรณ ดำรงสุขนิวัฒน์	คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
14. ผศ.ร.ต.ท.ดร.ธวิช สุดสาคร	โรงเรียนนายร้อยตำรวจสามพราน
15. รศ.ทองฟู ศิริวงศ์	ภาควิชาการจัดการ คณะบริหารธุรกิจ
16. ผศ.ดร.วินัย วงศ์สุรวัฒน์	ประธานสาขา กลยุทธ์ นวัตกรรมและภาวะผู้ประกอบการ วิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยมหิดล
17. ผศ.ดร.วัชรพล สุขโหตุ	วิทยาลัยโลจิสติกส์และโซ่อุปทาน
18. รศ.ดร.ศากุน บุญอิต	คณะพาณิชยศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
19. รศ.ดร.ภรศิษฐ์ จิราภรณ์	School of Graduate Professional Studies Pennsylvania University
20. รศ.ดร.ปีเตอร์ รักธรรม	ภาควิชาระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการ คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
21. รศ.ดร.นภดล ร่มโพธิ์	หัวหน้าสาขาวิชาบริหารการปฏิบัติการ คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

22. ผศ.ดร.บุญจิต ฐิตาภิวัฒนกุล ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
23. รศ.ดร.เรืองไร โตกฤษณะ ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
24. รศ.ศานิต เก้าเอี้ยน ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
25. รศ.ดร.ศรัณย์ วรรธนัจฉริยา ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
26. รศ.สมพร อิศวิลานนท์ ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
27. รศ.ดร.สมศักดิ์ เพียบพร้อม ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
28. รศ.นงนุช อังยุรีกุล ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
29. รศ.จีรพรรณ กุลดิลก ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
30. รศ.ดร.ชูชีพ พิพัฒน์ศิถี ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
31. รศ.ดร.ดาราวรรณ วิรุฬห์ผล ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
32. รศ.วรนันท์ กิตติอัมพานนท์ ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
33. ผศ.ดร.ศุภชาติ สุขารมณ์ ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
34. ผศ.ดร.สังเวียน จันทร์ทองแก้ว ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
35. รศ.ดร.สุมาลี สันติพลวุฒิ ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
36. รศ.ดร.สันติยา เอกอัคร ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

37.	รศ.ดร.สาโรช อังสุมาลิน	ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
38.	รศ.สุวรรณา ธุวโชติ	ภาควิชาสหกรณ์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
39.	รศ.อภิวันท์ กำลังเอก	ภาควิชาสหกรณ์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
40.	รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท	ภาควิชาสหกรณ์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
41.	ผศ.สุชิน ปลีหะจินดา	ภาควิชาสหกรณ์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
42.	ผศ.ดร.รังสรรค์ ปิติปัญญา	ภาควิชาสหกรณ์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
43.	ดร.ปรีชา สิทธิกรณ์ไกร	ภาควิชาสหกรณ์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
44.	ดร.อนุวัฒน์ ผิวอ่อน	สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร
45.	ผศ.ดร.รัชพันธุ์ เชยจิตร	คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
46.	ดร.ศิวลาภ สุขไพบูลย์วัฒน์	คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Editorial Board

Subject : Economics and Business Administration (internal)

1.	Assoc.Prof.Dr.Yuraporn Sudharatna	2.	Asst.Prof.Dr.Phiphat Nonthanathorn
3.	Asst.Prof.Dr.Nirundon Tapachai	4.	Asst.Prof.Dr.Haruthai Numprasertchai
5.	Asst.Prof.Dr.Suparerk Sooksmarn	6.	Dr.Ek-anong Tangrukwaraskul
7.	Asst.Prof.Dr.Pittawat Ueasangkomsate	8.	Dr.Panisara Thitatorn
9.	Dr.Waranpong Boonsiritomachai	10.	Assoc.Prof.Dr.Preeyanuch Apibunyopas
11.	Assoc.Prof.Dr.Pattaragit Nrtiniyom	12.	Asst.Prof.Dr.Surang Hensawang
13.	Asst.Prof.Dr.Apichat Pongsupatt	14.	Asst.Prof.Dr.Nattawoot Koowattanatianchai
15.	Asst.Prof.Dr.Dhanawat Siriwattanakul	16.	Dr.Paitoon Chetthamrongchai
17.	Asst.Prof.Dr.Songporn Hansanti	18.	Asst.Prof.Dr.Thongchai Srivardhana
19.	Dr.Thirarut Worapishet	20.	Dr.Prapimpun Limsuwan
21.	Assoc.Prof.Yupawan Vannavanit	22.	Assoc.Prof.Chuenjit Changchenkit
23.	Dr.Sirirat Kosakarika	24.	Asst.Prof.Dr.Supachart Iamratanakul
25.	Dr.Chonlada Sajjanit	26.	Assoc.Prof.Paiboon Pajongwong
27.	Assoc.Prof.Dr.Tharinee Pongsupatt	28.	Asst.Prof.Dr.Suneerat Wuttichindanon

29. Dr.Polwat Lerskullawat
30. Asst.Prof.Dr.Suthawan Prukumpai
31. Dr.Chatmongkon Wongrathanandha
32. Dr.Phorntep Rattanataipop
33. Dr.Jarupa Vipoopinyo
34. Dr.Thamrongsak Svetalekth
35. Dr.Suchada Jiamsagul
36. Dr.Lovepon Savaraj
37. Assoc.Prof.Dr.Tipparat Laohavichien
38. Asst.Prof.Dr.Sirijin Wongjarupun
39. Dr.Yodmanee Tepanon
40. Dr.Nattapon Punpugdee
41. Assoc.Prof.Dr.Bordin Rassameethes
42. Dr.Sawat Wanarat
43. Dr.Kamolphan Sangmahachai
44. Assoc.Prof.Dr.Somskaow Bejranonda
45. Assoc.Prof.Dr.Chonlada Luangpituksa
46. Asst.Prof.Rosada Vesdapunt
47. Assoc.Prof.Dr.Sauwaluck Koojaroenprasit
48. Asst.Prof.Dr.Arunee Punyasavatsut
49. Assoc.Prof.Dr.Rewat Thamma-apiroam
50. Assoc.Prof.Dr.Bundit Chaivichayachat
51. Asst.Prof.Dr.Wuthiya Saraithong
52. Asst.Prof.Dr.Kanokwan Chancharoenchai
53. Assoc.Prof.Dr.Woradee Jongadsayakul
54. Dr.Saksit Budsayaplakorn
55. Asst.Prof.Dr.Thana Sompornserm
56. Asst.Prof.Dr.Supanee Harnphattananusorn
57. Asst.Prof.Dr.Siwapong Dheera-aumpon
58. Asst.Prof.Dr.Thanarak Laosuthi
59. Asst.Prof.Dr.Worawan Toommongkol
60. Asst.Prof.Dr.Chittawan Chanagul
61. Asst.Prof.Dr.Akaranant Kidsom
62. Assoc.Prof.Dr.Witsanu Attavanich
63. Dr.Chayun Pipoblabanan
64. Dr.Mana Luksamee-arunothai
65. Asst.Prof.Dr.Non Vorlapanit
66. Dr.Puttiphat Thaweevachiraphat
67. Assoc.Prof.Dr.Thitima Puttitanun
68. Dr.Thanasin Tanompongphandh
69. Asst.Prof.Dr.Piyaphan Changwatchai
70. Asst.Prof.Dr.Attasuda Lerskullawat
71. Dr.Teerasak Sapwarobol
72. Dr.Sommai Udomwitid
73. Dr.Sanha Hemvanich
74. Asst.Prof.Dr.Sumaree Pumpinyo
75. Assoc.Prof.Aunkung Lim
76. Assoc.Prof.Dr.Suwanna Praneetvatakul
77. Asst.Prof.Dr.Prapinwadee Sirisupluxana
78. Asst.Prof.Dr.Nuchanata Mungkung
79. Assoc.Prof.Dr.Winai Puttakul
80. Asst.Prof.Dr.Nongnooch Poramacom
81. Asst.Prof.Dr.Visit Limsombunchai
82. Asst.Prof.Dr.Penporn Janekarnkij
83. Asst.Prof.Dr.Apichart Daloonpate
84. Asst.Prof.Dr.Kampanat Vijitsrikamol
85. Asst.Prof.Dr.Kampanat Pensupar
86. Asst.Prof.Dr.Chakrit Potchanasin
87. Asst.Prof.Dr.Orachos Napasintuwong
88. Asst.Prof.Dr.Kulapa Kuldilok
89. Asst.Prof.Dr.Waleerat Suphannachart
90. Asst.Prof.Dr.Isriya Bunyasiri

91. Dr.Montchai Pinitjitsamut
92. Asst.Prof.Dr.Ravissa Suchato
93. Dr.Sorawat Wisalaporn
94. Asst.Prof.Dr.Santi Sanglestsawai
95. Asst.Prof.Dr.Itthipong Mahathanaseth
96. Asst.Prof.Dr.Thanaporn Athipanyakul
97. Dr.Uchook Duangbootsee
98. Dr.Chayada Bhadrakom
99. Dr.Nopasom Sinphurmsukskul
100. Dr.Sophon Yamklin
101. Dr.Suwanna Sayruamyat
102. Dr.Suvaporn Phasuk
103. Asst.Prof.Dr.Nuttapon Photchanaprasert
104. Dr.Decharat Sukkumnoed
105. Asst.Prof.Dr.Kanchana Sripruetkiat
106. Dr.Areeya Obidiegwu
107. Asst.Prof.Dr.Aerwadee Premashthira
108. Dr.M.L. Kuntonrat Davivongs
109. Dr.Pornchai Supavititpattna
110. Asst.Prof.Dr.Narong Koojaroenprasit
111. Assoc.Prof.Dr.Vijitsri Sanguanwongse
112. Dr.Pornprapa Kikuchi
113. Dr.Phimphorn Sowawattanakul
114. Dr.Kanokon Seemanon
115. Asst.Prof.Dr.Auttapol Suebpongsakorn
116. Asst.Prof.Dr.Nakhun Thoraneenitiyan

Subject : Economics and Business Administration (external)

1. Prof.Dr.Siriluck Rotchanakitumnuai
2. Dr.Vuthiphong Priebjrivat
3. Dr.Pich Nitsamor
4. Asst.Prof.Dr.Thanapol Virasa
5. Dr.Songwoot Graipaspong
6. Prof.Dr.Sununta Siengthai
7. Dr.Luliya Teeratansirikool
8. Dr.Monthon Sorakraikitikul
9. Dr.Sujinda Popaitoon
10. Dr.Alisa Kongthon
11. Dr.Sirawit Sirirak
12. Dr.Pattravadee ploykitikoon
13. Dr.Pornpan Damrongsukniwat
14. Asst.Prof.Pol.Lt.Dr.Tawit Sudsakorn
15. Assoc.Prof.Tongfu siriwongse
16. Asst.Prof.Dr.Winai Wongsurawat
17. Asst.Prof.Dr.Vatcharapol Sukhotu
18. Assoc.Prof.Dr.Sakun Boon-Itt
19. Assoc.Prof.Dr.Pornsit Jiraporn
20. Assoc.Prof.Dr.Peter Ractham
21. Assoc.Prof.Dr.Nopadol Rompho
22. Asst.Prof.Dr.Boonjit Titapiwatanakun
23. Assoc.Prof.Dr.Ruangrai Tokrisna
24. Assoc.Prof.Sanit Kao-ian
25. Assoc.Prof.Dr.Surun Wattanutchariya
26. Assoc.Prof.Somporn Isvilanonda
27. Assoc.Prof.Dr.Somsak Priebprom
28. Assoc.Prof.Nongnuch Angyurekul
29. Assoc.Prof.Chiraphan Kuladilok
30. Assoc.Prof.Dr.Chucheep Piputsitee
31. Assoc.Prof.Dr.Darawan Virunhaphol
32. Assoc.Prof.Woranun Kittiampanont

33. Asst.Prof.Dr.Supachat Sukharomana
34. Asst.Prof.Dr.Sungvean Chanthongkaew
35. Assoc.Prof.Dr.Sumalee Santipollavut
36. Assoc.Prof.Dr.Santiya Eag-ark
37. Assoc.Prof.Dr.Saroj Aungsumalin
38. Assoc.Prof.Suwanna Thuvachote
39. Assoc.Prof.Apiwan Kamlang-Ek
40. Assoc.Prof.Juthatip Pathrawart
41. Asst.Prof.Suchin Pleehajinda
42. Asst.Prof.Dr.Rangsan Pitipunya
43. Dr.Preecha Sitdhikornkraii
44. Dr.Anuwat Pue-on
45. Asst.Prof.Dr.Ratchapan Choiejit
46. Dr.Sivalap Sukpaiboonwat

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ

สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ : ผู้ทรงคุณวุฒิภายใน

1.	รศ.ดร.ประเวศ อินทองปาน	ภาควิชาปรัชญาและศาสนา คณะมนุษยศาสตร์
2.	ผศ.ดร.ศรัณย์ธร ศศิธนาแก้ว	ภาควิชานิเทศศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์
3.	ดร.ขจร ฝ้ายเทศ	ภาควิชานิเทศศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์
4.	ดร.ธเนศ ปานหัวไผ่	ภาควิชานิเทศศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์
5.	ดร.วิริยา หล้าเพชร	ภาควิชานิเทศศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์
6.	ดร.รัญวรัชญ์ พูลศรี	ภาควิชาวรรณคดี คณะมนุษยศาสตร์
7.	อาจารย์รัตนพล ชื่นค้า	ภาควิชาวรรณคดี คณะมนุษยศาสตร์
8.	รศ.ดร.ศรัณย์ นักรบ	ภาควิชาดนตรี คณะมนุษยศาสตร์
9.	รศ.ดร.สิริกร กาญจนสุนทร	ภาควิชาภูมิศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
10.	ผศ.ดร.ณัฐวีณ์ บุนนาค	ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
11.	ผศ.ดร.ภิรดา ชัยรัตน์	ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
12.	ผศ.ดร.วิเชียร ปรีชาธรรมวงศ์	ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
13.	ผศ.ศาสตรินทร์ ตันสุน	ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
14.	ดร.เกวลิน ศีลพิพัฒน์	ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
15.	ดร.เปรมฤดี เพ็ชรกูล	ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
16.	ผศ.ดร.ธนารดี คำยา	ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์
17.	ผศ.พวงทิพย์ เกิดทรัพย์	ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์
18.	ดร.ภัทรพรรณ ทำดี	ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์
19.	ดร.เฉลิมขวัญ สิงห์วี	ภาควิชาจิตวิทยา คณะสังคมศาสตร์
20.	ดร.ธีรพัฒน์ วงศ์คุ้มสิน	ภาควิชาจิตวิทยา คณะสังคมศาสตร์
21.	ดร.นรุตม์ พรประสิทธิ์	ภาควิชาจิตวิทยา คณะสังคมศาสตร์
22.	ดร.สายทิพย์ เหล่าทองมีสกุล	ภาควิชาจิตวิทยา คณะสังคมศาสตร์
23.	ดร.ชัยรัตน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง	สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาสังคม คณะสังคมศาสตร์

สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ : ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก

1. รศ.ดร.กฤษณ์ ทองเลิศ	สาขานิเทศศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรังสิต
2. รศ.ดร.วิทยา ศักยาภินันท์	ภาควิชาปรัชญาและศาสนา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
3. รศ.ดร.สิรจิตต์ เดชอมรชัย	ภาควิชาภาษาฝรั่งเศส คณะศิลปศาสตร์
4. ผศ.ดร.สหะโรจน์ กิตติมหาเจริญ	คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
5. ผศ.ดร.อำพล บุดดาสาร	คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
6. ผศ.ชนยา ด่านสวัสดิ์	ภาควิชาภาษาฝรั่งเศส คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
7. ผศ.ดร.บูฆอรี ยีหมะ	สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา
8. ผศ.ดร.พิมลพรรณ อิศรภักดี	สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล
9. ผศ.ดร.มณฑิรา จารุเพ็ง	ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
10. ดร.เจนจิรา เจนจิตรวาณิช	ภาควิชาหนวกศึกษา วิทยาลัยราชสุดา มหาวิทยาลัยมหิดล
11. ดร.สุรวุฒน์ ช่อไม้ทอง	คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
12. ดร.สุรีย์ฉาย พลวัน	คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม
13. ดร.จิรพรรณ นฤภัทร	คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
14. ผศ.ดร.ดนีญา อุทัยสุข	สาขาวิชาดนตรีศึกษา ภาควิชาศิลปะ ดนตรี และนาฏศิลป์ศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Editorial Board

Subject : Humanities and Social Sciences (internal)

1. Assoc.Prof.Dr.Praves Intongparn
2. Asst.Prof.Dr.Saranthorn Sasithanakornkaew
3. Dr.Kajohn Fyeted
4. Dr.Tanet Panhuaphai
5. Dr.Wiriya Lahpetch
6. Dr.Ranwarat Poonsri
7. Lecturer Rattanaphon Chuenka
8. Assoc.Prof.Dr.Saran Nakrob
9. Assoc.Prof.Dr.Sirikorn Kanjanasuntorn
10. Asst.Prof.Dr.Nadhawee Bunnag
11. Asst.Prof.Dr.Pirada Chairatana
12. Asst.Prof.Dr.Wichien Prechathamwong
13. Asst.Prof.Sarttarin Tansoon
14. Dr.Kevalin Silphiphat
15. Dr.Premruedee Petgoon
16. Asst.Prof.Dr.Tanaradee Khumya
17. Asst.Prof.Puangtip Kerdsap
18. Dr.Patrapan Tamdee
19. Dr.Chalermkwan Singhwee
20. Dr.Theerapat Wongkumsin
21. Dr.Narut Pornprasit
22. Dr.Saitib Lautongmeesakun
23. Dr.Chairat Wongkitrungruang

Subject : Humanities and Social Sciences (external)

1. Assoc.Prof.Dr.Grit Thonglert
2. Assoc.Prof.Dr.Wittaya Sakkayaphinnan
3. Assoc.Prof.Dr.Sirijit Dechamonchai
4. Asst.Prof.Dr.Saharod Kittimahacharoen
5. Asst.Prof.Dr.Amphon Buddasarn
6. Asst.Prof.Chanaya Darnsawasdi
7. Asst.Prof.Dr.Bukhoree Yeema
8. Asst.Prof.Dr.Pimonpan Isarabhakdi
9. Asst.Prof.Dr.Monthira Charupheng
10. Dr.Janejira Janejitvanich
11. Dr.Surawut Chomaitong
12. Dr.Sureeshine phollawan
13. Dr.Jiraphan Naruepatr
14. Asst.Prof.Dr.Dneya Udtaisuk

คณะกรรมการฝ่ายจัดพิมพ์เอกสาร

ดร.นีรนุช ภาชนะทิพย์
ที่ปรึกษา
นายปัญญา ซื่อตรง
ประธานกรรมการ

นายจรูญศักดิ์ สวนสวรรค์
รองประธานกรรมการ

นางมัลลิกา เกตุชรารัตน์
รองประธานกรรมการ

นางสาวปฐมาวดี กุลวัฒนะไพศาล
รองประธานกรรมการ

นางวัชรี ทองทิพย์
กรรมการ

นางสาวยลรวิวรรณ วิบูรณวงศ์
กรรมการ

นายวิทยา วงษ์เอี่ยม
กรรมการ

นายภานุวัฒน์ บุญชัยกมลอากร
กรรมการ

นางปนัดดา ดีหะริง
กรรมการ

นายวัชระ นิลประพันธ์
กรรมการ

นางสาวจิราวรรณ สุริยกุล ณ อยุธยา
กรรมการ

นางสาวอุดมลักษณ์ พลอยสุวรรณ
กรรมการ

นางสาวธิดา จันทาพูน
กรรมการ

นางสาวสุดธิดา มีสวัสดิ์
กรรมการ

นางสาวกฤษฎี ปริวัตรกุล
กรรมการและเลขานุการ

นางสาวศลิษา หวานวาจา
กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

นางสุฌานี ศรีดี
กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

นางนฤมล อินถา
กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

นางสาวธัญญ์นัฐดา กุนอก
กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

"มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
เป็นสถาบันที่มีปณิธานมุ่งมั่นในการสั่งสมเสาะแสวงหา
และพัฒนาความรู้ให้เกิดความเจริญงอกงามทางภูมิปัญญา
ที่เพียบพร้อมด้วยวิชาการ จริยธรรม และคุณธรรม
ตลอดจนเป็นผู้ชี้นำทิศทาง สืบทอดเจตนารมณ์ที่ดีของสังคม
เพื่อความคงอยู่ ความเจริญ
และความเป็นอารยะของชาติ"

จัดโดย

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ร่วมกับ

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

ISBN 978-616-278-510-8

ฝ่ายเลขานุการคณะกรรมการดำเนินการจัดการประชุมทางวิชาการ ครั้งที่ 57

ฝ่ายบริการการศึกษา สำนักทะเบียนและประมวลผล ชั้น 7 อาคารระพีสาคริก มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพฯ 10900

โทร. โทรสาร 02 118 0143 และ 02 118 0145 E-mail : annualconference@ku.ac.th

http://annualconference.ku.ac.th

เอกสารวิชาการฝ่ายบริการการศึกษา สำนักทะเบียนและประมวลผล มก. 5/2562